การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

อณัสษร ฤกษ์อุดม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ)
คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2565

การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

อณัสษร ฤกษ์อุดม

คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ แก้วพิจิตร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ)

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรนุช พฤฒิพิบูลธรรม)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ แก้วพิจิตร)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)

..... คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร.จิรประภา อัครบวร)

_____/_____/_____

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอณัสษร ฤกษ์อุดม
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ)
ปีการศึกษา	2565

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ รวมถึงศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร โดยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารเพื่อออกแบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่คัดเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่ ตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ ตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ รวมทั้งสิ้น 17 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาถอดเทปคำต่อคำเพื่อวิเคราะห์แบบเนื้อหาสาระสำคัญ คัดเลือกข้อความหรือประโยคสำคัญมาสังเคราะห์เป็นแก่นสาระของเรื่องด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย แล้วจึงนับความถี่เพื่อหาร้อยละประกอบการสรุปผลการวิจัยเชิงพรรณนา

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ทัศนคติ และอายุ ในขณะที่ปัจจัยภายนอกคือปัจจัยด้านทัศนคติของคนรอบข้างหรือคนในสังคม ทุนหรือทำเลในการประกอบอาชีพ และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ทักษะทางสังคม เช่น การออมเงิน การวางแผนการใช้ชีวิต การอาศัยหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสามารถพัฒนาได้จากการอยู่อาศัยร่วมกับคนในที่พักหรือชุมชน ถัดมาคือทักษะที่ใช้ในการทำงาน พบว่าควรใช้วิธีการพัฒนาไปพร้อมกับการทำงานและควรเป็นการฝึกฝนในงานที่ทำแล้วได้ค่าตอบแทนทันที เพื่อนำไปต่อยอดการทำงานในวันต่อไป โดยส่วนใหญ่แล้วงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้เลยหรือมีทักษะเดิมอยู่แล้ว ได้แก่ งานประกอบอาหาร งานค้าขาย งานทำความสะอาด งานรักษาความปลอดภัย และงานด้านการเกษตร อย่างไรก็ดี ในช่วงแรกของการทำงานอาจจัดหาพี่เลี้ยงเพื่อให้คำปรึกษา ควบคุมคุณภาพงาน และแก้ปัญหาไปพร้อมกับคนไร้บ้าน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการลงพื้นที่สำรวจและ

สอบถามความต้องการคนไร้บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่เกิน 1 ปี ซึ่งสามารถฟื้นฟูได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น ก่อนนำไปสู่การจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว การพัฒนาทักษะ การจัดหางาน และการติดตามสถานะหลังการทำงาน ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งในแง่ของนโยบาย ทรัพยากร งบประมาณ การจัดหาที่พักราคาถูกหรือการนำอาคารทิ้งร้างมาใช้เป็นที่พักชั่วคราว รวมถึงการสร้างทัศนคติอันดีในประเด็นคนไร้บ้านเพื่อให้คนในสังคมเปิดโอกาสและยอมรับกลุ่มคนดังกล่าวมากขึ้น ประกอบกับการสนับสนุนจากภาคเอกชน ธุรกิจเพื่อสังคม และองค์กรไม่แสวงผลกำไร ซึ่งอาจปรากฏในรูปแบบของการสนับสนุนด้านงาน ที่พัก อาหาร และทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อสนับสนุนกลุ่มคนไร้บ้านให้สามารถกลับไปมีงานทำและกลับสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน

ABSTRACT

Title of Thesis	Developing Employment Program for New Homeless in Bangkok
Author	Miss Anussorn Roekudom
Degree	Master of Science (Human Resource and Organization Development)
Year	2022

The study “Developing Employment Program for New Homeless in Bangkok” aims to study, analyze and propose guidelines for skill development and employment program for new homeless in Bangkok and to study factors affecting new homeless to get back to work. The research methodology is in qualitative approach involving designing a semi-structured interview from document research, conducting in-depth interviews with 4 groups of key informants chosen by purposive sampling; representatives from post-homeless, public sector, non-governmental organizations and educational institution, totaling 17 people. After interviewing, the data was transcribed, analyzed and synthesized into potential themes with content and thematic analysis approach.

The results were as follow: the internal factors affecting new homeless to get back to work involve with family support, physical and mental readiness, attitude and age. While external factors involve with public attitudes toward the homeless and work-related support such as financial and non-financial support. For skill

development, the skill set for homeless can be divided into 2 categories; life skills such as money management and interpersonal communication and work-based skills such as culinary, cleaning, farming and merchandising. Moreover, the finding shows that the most effective training methods for homeless are on-the-job training and mentoring.

From the study, the recommendations for developing employment program for new homeless in Bangkok, residing in public space not exceeding 1 year, are holistically focusing on surveying on new homeless needs, providing shelter or temporary housing, training, job searching and job retention. Nevertheless, this recommended program requires critical need for government supports both in terms of policies, resources, budgets, housing subsidies and promoting positive perception on homeless in society. Together with social enterprise and NGOs supports, employment program is more effective to get homeless back to work and sustainably exit homelessness.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร” จะสำเร็จไม่ได้หากขาดแรงผลักดันและกำลังใจจากคณาจารย์ทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ แก้วพิจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ไม่ย่อท้อต่อการผลักดันผู้วิจัย คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ และมอบมุมมองแปลกใหม่ให้กับผู้วิจัยเสมอ ตลอดจนขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อรนุช พฤฒิพิบูลธรรม และรองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ ประธานและกรรมการวิทยานิพนธ์ที่กรุณาชี้แนะ มอบคำปรึกษา และมองเห็นถึงความตั้งใจของผู้วิจัย ทำให้สามารถส่งมอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สมบูรณ์แบบมากขึ้น

ขอบคุณกลุ่มเพื่อนที่เป็นที่พึ่งทางใจ ทั้งเบย์ เบียร์ มายด์ ลีน และเพื่อน ๆ พี่ๆ ทุกคนที่คอยแวะเวียนมาให้กำลังใจ ทั้งโบว์ ขนมจีน หมูหวาน พี่ป้อมแป้ม พี่ ณ และใครอีกหลาย ๆ คน ขอบคุณพี่เบิร์ธ พี่ตูน พี่ปุ่น พี่แต๊ก พี่ปราง และพี่นุ้ยที่ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ขอบคุณน้องฮาย พี่นุชชี่ บิวซังที่สนับสนุนงานวิจัยชิ้นนี้ ขอบคุณด้อมสัญไชไมค์ช๊อตและเสียงเพลงจาก YOASOBI และ YORUSHIKA ที่อยู่เคียงข้างผู้วิจัยในทุกช่วงเวลา ขอบคุณพี่มิ้นต์ที่ทำวิจัยไปด้วยกัน ถ้าไม่มีพี่มิ้นต์วิทยานิพนธ์เล่มนี้ก็คงไม่สำเร็จเช่นกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอบคุณกำลังใจสำคัญจากเดียร์น่า ขอบคุณสำหรับพลัง แรงผลักดัน และความเชื่อมั่นที่มีให้ผู้วิจัยเสมอมา ขอบคุณที่คอยรับฟังอย่างตั้งใจและคอยสนับสนุนไม่ว่าจะเรื่องอะไร ทำให้ผู้วิจัยสามารถก้าวผ่านอุปสรรคและช่วงเวลาที่ยากลำบากได้ในทุกครั้ง

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณทุกความพยายาม ความตั้งใจ ความอดทน และทุกการยืนหยัดของผู้วิจัย ขอบคุณทุกความไม่สมบูรณ์แบบของโลกใบนี้ที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ เติบโต และเข้าใจตัวเองมากขึ้น การส่งมอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้มิใช่แค่เพียงผลงานวิชาการ แต่คือส่วนสำคัญในชีวิตที่มอบบทเรียนมากมายให้ผู้วิจัย และไม่ว่าเมื่อไรหากผู้วิจัยกลับมาอ่านผลงานเล่มนี้อีกครั้ง “จงเข้มแข็ง ซื่อสัตย์ และโอบกอดทุกเส้นทางที่เลือกเดินต่อไป”

อณัสษร ฤกษ์อุดม

พฤศจิกายน 2565

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ..... ค

ABSTRACT ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ช

สารบัญ ..... ซ

สารบัญตาราง ..... ฐ

สารบัญภาพ ..... ฒ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย 1

1.2 คำถามหลักในการวิจัย 6

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย 6

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6

1.5 ขอบเขตการวิจัย 6

1.6 วิธีการวิจัย 7

1.7 ระยะเวลาการวิจัย 8

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ 8

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 9

2.1 คนไร้บ้าน (Homeless) 10

2.1.1 ความหมายและการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน 10

2.1.2 ปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19 16

2.1.3 คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 21

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน 29

2.2.1 ทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพ (Vocational Psychology) 29
2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (Social Cognitive Career Theory: SCCT) 32
2.2.3 แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Coaching) 39
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน 42
2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 42
2.3.2 แนวคิดการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน 49
2.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้าน 53
2.4.1 กรณีศึกษาจากในประเทศไทย 54
2.4.2 กรณีศึกษาจากต่างประเทศ 66
2.5 ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 101
2.5.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (National Strategy) 101
2.5.2 แผนแม่บทประเทศไทย 104
2.5.3 แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 106
2.5.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 108
2.5.5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability Development Goals) 109
2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย 111
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย 113
3.1 วิธีการวิจัย 113
3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 115
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 116
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 128
3.5 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง 128
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล 129

3.7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 131
บทที่ 4 การวิเคราะห์และผลการวิจัย 132
4.1 การนำเสนอข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและรหัสผู้ให้ข้อมูล 133
4.2 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 135
4.2.1 ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 135
4.2.2 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 140
4.3 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 143
4.3.1 ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 143
4.3.2 วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร) 146
4.3.3 ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 148
4.3.4 แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ 150
4.3.5 สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ 154
4.3.6 ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ 157
4.3.7 ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร) 161
4.3.8 การติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้าน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร) 164
4.4 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 166
4.4.1 ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และนักวิชาการ) 166
4.4.2 ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ 168

4.4.3 วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ 171
4.5 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 173
4.5.1 รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 173
4.5.2 ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และนักวิชาการ) 177
4.6 ตารางสรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ 181
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 188
5.1 สรุปผลการวิจัย 189
5.1.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 189
5.1.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 191
5.1.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 196
5.1.4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 198
5.2 อภิปรายผล 199
5.2.1 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 202
5.2.2 แนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 206
5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 208
5.3 ข้อจำกัดงานวิจัย 218
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 218
บรรณานุกรม 219
ภาคผนวก 242

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 243
ภาคผนวก ข ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ 247
ประวัติผู้เขียน 373

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 นิยามคำว่าคนไร้บ้าน 12
ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรคนไร้บ้านในปี 2563 22
ตารางที่ 2.3 ประมาณการโดยแบบจำลองโอกาสในการเป็นคนไร้บ้าน (Homeless Probability Model) 24
ตารางที่ 2.4 เหตุผลที่ทำให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านครั้งแรก (3 อันดับแรก) 37
ตารางที่ 2.5 ร้อยละประเภทของอาชีพก่อนมาเป็นคนไร้บาน 52
ตารางที่ 2.6 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย 59
ตารางที่ 2.7 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วโลก 91
ตารางที่ 2.8 ทักษะและรูปแบบการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน 99
ตารางที่ 2.9 แผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้าน 103
ตารางที่ 2.10 เป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทในประเด็นด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม 105
ตารางที่ 2.11 ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย แผนแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี 106
ตารางที่ 3.1 ข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 117
ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างการสังเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหาสาระสำคัญ (Content Analysis) 130
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและรหัสผู้ให้ข้อมูล 133
ตารางที่ 4.2 ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 135
ตารางที่ 4.3 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 140
ตารางที่ 4.4 ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 143
ตารางที่ 4.5 วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ 146
ตารางที่ 4.6 การเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่ 148
ตารางที่ 4.7 แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ 150
ตารางที่ 4.8 สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้ากลับไปมีงานทำ 154

ตารางที่ 4.9 ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ 157
ตารางที่ 4.10 ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม 161
ตารางที่ 4.11 การติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้าน 164
ตารางที่ 4.12 ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ 166
ตารางที่ 4.13 ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ 168
ตารางที่ 4.14 วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ 171
ตารางที่ 4.15 รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 173
ตารางที่ 4.16 ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน 177
ตารางที่ 4.17 ตารางสรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ 181
ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละภาคส่วนเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 209

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 สถิติจำนวนประชากรคนไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกา 2
ภาพที่ 1.2 ความคิดเห็นของคนไร้บ้านต่อแนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐในสถานการณ์โควิด-19 3
ภาพที่ 1.3 แนวทางการจัดหางานและให้คำปรึกษาด้านอาชีพจากโครงการ “Ready for Work” ... 4
ภาพที่ 2.1 วงจรชีวิตคนไร้บ้านในประเทศไทย (Stages of Homelessness) 15
ภาพที่ 2.2 ความคิดเห็นของคนไร้บ้านต่อแนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐในสถานการณ์โควิด-19 26
ภาพที่ 2.3 ความคิดเห็นของคนไร้บ้านต่อแนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐ 27
ภาพที่ 2.4 โมเดลอธิบายทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพกับช่วงชีวิต (Life Rainbow Model) 30
ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน 33
ภาพที่ 2.6 สาเหตุของการเป็นคนไร้บ้านในเชิงกายภาพและเชิงสังคม 38
ภาพที่ 2.7 แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบเก้าอี้ 3 ขา 43
ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Nadler 45
ภาพที่ 2.9 Human Resource Wheel 46
ภาพที่ 2.10 ตัวชี้วัดความพร้อมในการตั้งหลักเพื่อมีงานทำงานของคนไร้บ้าน 51
ภาพที่ 2.11 สภาวะทางร่างกายและจิตใจของกลุ่มคนไร้บ้านในเมืองซาคราเมนโต 67
ภาพที่ 2.12 การให้บริการของโครงการจัดหางานและฝึกอาชีพ (JTHDP: Job Training for the Homeless Demonstration Program) 70
ภาพที่ 2.13 จำนวนประชากรคนไร้บ้านในประเทศอังกฤษ 75
ภาพที่ 2.14 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้าน 109
ภาพที่ 2.15 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การแรงงานระหว่าง ... 110
ภาพที่ 2.16 กรอบแนวคิดงานวิจัยการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 111

ภาพที่ 5.1 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร 201

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ปัญหาคนไร้บ้าน (Homeless) เป็นหนึ่งในประเด็นด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลก (Human Right Violations) (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR, 2021)) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ประสบสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ (Economic Recession) ทำให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะว่างงาน ขาดรายได้ (Unemployment) ประกอบกับการขึ้นราคาที่อยู่อาศัย (Housing Accessibility) (Homeless Link, 2015) และการขาดสวัสดิการแห่งรัฐที่เพียงพอและเหมาะสมต่อกลุ่มคนดังกล่าว (Social Welfare for Homelessness) (มูลนิธิอิสรชน, 2563) ปัจจุบัน การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (Covid-19) ยิ่งทวีความรุนแรงให้กับสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางตกอยู่ในภาวะว่างงานและเปลี่ยนผ่านสู่การเป็น “คนไร้บ้านหน้าใหม่” ได้ง่ายขึ้น (New Homeless) (International Labour Organization (ILO, 2019)) ในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มความเสี่ยงทางสังคมในลักษณะของการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย อาทิ การโจรกรรม รับจ้างส่งยา และการค้าประเวณี กระทบความมั่นคงและความปลอดภัยของประชาชนในประเทศ (Duff, Deering, Gibson, Tyndall, & Shannon, 2011)

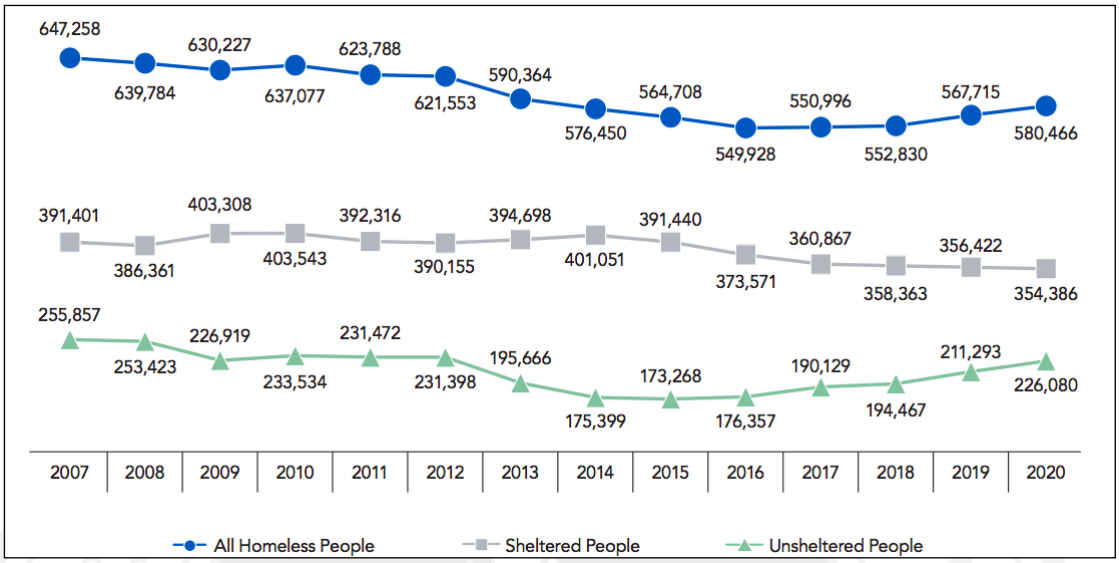

ภาพที่ 1.1 สถิติจำนวนประชากรคนไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกา

แหล่งที่มา: The United States Department of Housing and Urban Development (HUD, 2020).

ยกตัวอย่างสถานการณ์คนไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่าคนไร้บ้านเพิ่มจำนวนขึ้นจากปี 2019 ในอัตราร้อยละ 2.2 คิดเป็น 580,466 คน ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์ผิดปกติเนื่องจากตลอด 10 ปีที่ผ่านมาจำนวนคนไร้บ้านในประเทศมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังพบว่ามีคนไร้บ้านหน้าใหม่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับสถานการณ์ปกติ (HUD, 2020) เช่นเดียวกับสถานการณ์คนไร้บ้านในทวีปยุโรปที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นถึงร้อยละ 70 เมื่อเทียบกับสถิติคนไร้บ้านจากตลอด 10 ปีที่ผ่านมา (The European Federation of National Organisations Working with the Homeless (FEANTSA, 2019)) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้คนไร้บ้านบางกลุ่มหันไปเป็นแรงงานนอกระบบหรือทำงานผิดกฎหมาย (Informal Employment) อาทิ การค้ายา ค้าบริการทางเพศ (Homeless Hub, 2021) ไปจนถึงการปล้นชิงทรัพย์และก่ออาชญากรรมเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตรอดไปในแต่ละวัน (Shier, Jones, & Graham, 2012) ทำให้ประชาชนและชุมชนโดยรอบต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศที่แสดงให้เห็นถึงการเพิกเฉยต่อสิทธิมนุษยชน ความบกพร่องในการบริหารจัดการทรัพยากร รวมถึงการกระจายรัฐสวัสดิการให้ครอบคลุมประชาชนในประเทศทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ (OHCHR, 2021)

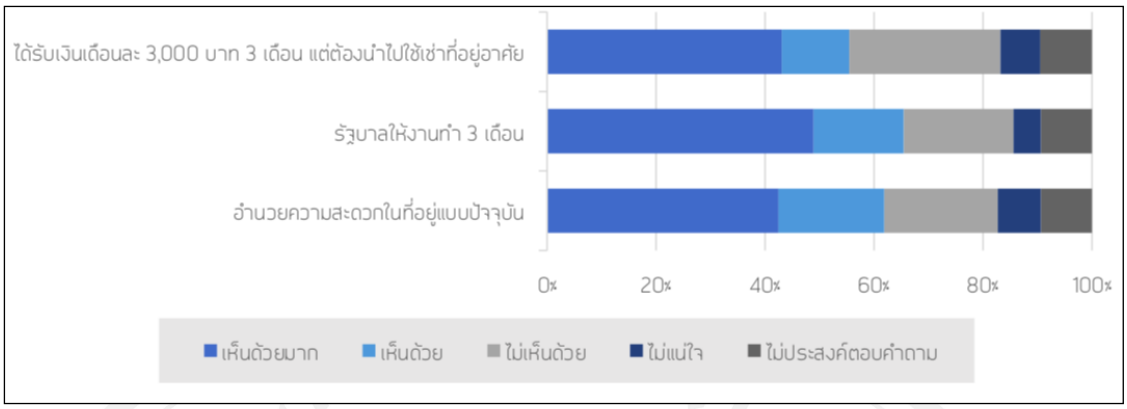

ภาพที่ 1.2 ความคิดเห็นของคนไร้บ้านต่อแนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐในสถานการณ์โควิด-19 แหล่งที่มา: บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563).

เช่นเดียวกับสถานการณ์ในประเทศไทยที่พบว่ามีคนไร้บ้านกว่าร้อยละ 25.9 ออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น (อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ, 2559) เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการขึ้นราคาที่อยู่อาศัยและการตกอยู่ในภาวะว่างงานมาเป็นระยะเวลายาวนาน (Rossi & Wright, 1989) ทว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยิ่งซ้ำเติมความยากลำบากในการหาเลี้ยงชีพสำหรับประชาชนในกลุ่มดังกล่าว อีกทั้งยังทำให้เกิดคนไร้บ้านหน้าใหม่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 19.42 เมื่อเทียบกับสถานการณ์ปกติ (บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ, 2563) จากผลสำรวจพบว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่กว่าร้อยละ 50 ต้องการมีงานทำเพื่อนำรายได้ไปยังชีพ และอีกร้อยละ 21 ต้องการมีที่พักอาศัยเป็นของตัวเองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้าน สอดคล้องกับผลสำรวจจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมที่พบว่าแนวทางการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐที่คนไร้บ้านต้องการมากถึงร้อยละ 65.47 คือการที่ภาครัฐจัดหางานให้ทำเป็นระยะเวลา 3 เดือน ผลสำรวจดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดในการผลักดันคนไร้บ้านให้กลับสู่สังคมอย่างยั่งยืนด้วยการส่งเสริมให้คนไร้บ้านมีงานทำ (ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ, 2560) เช่นเดียวกับงานวิจัยของพีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ป้องกันไม่ให้ประชาชนในกลุ่มเสี่ยงเข้าสู่ภาวะไร้บ้านและช่วยให้คนไร้บ้านหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านก็คือ “การมีงานทำ” (Employment) ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ในหลายประเทศที่เดิมมีนโยบายการจัดหาที่พักให้คนไร้บ้านอยู่แล้ว เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการจัดหางานให้กับกลุ่มคนดังกล่าวมากขึ้น เพื่อผลักดันให้คนไร้บ้านกลับสู่ตลาดแรงงานและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเองอีกครั้ง อนึ่ง “คนไร้บ้านหน้าใหม่” มีโอกาสที่จะหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านถาวรเนื่องจากไม่มีภาระหรืออุปสรรคในชีวิต เช่น การเคยต้องโทษ ติดสารเสพติด หรือเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้น การจัดหางานและที่พักให้กับคนกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากการไร้บ้านได้อย่างถาวร (ญาณิกา อักษรนำ, 2558)

จากที่กล่าวไปข้างต้น ปัจจุบันได้มีหน่วยงานระดับโลกและองค์กรในหลายประเทศด้วยกันที่พยายามสนับสนุนและขับเคลื่อนแนวทางการแก้ปัญหาการว่างงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและผลักดันกลุ่มคนไร้บ้านให้กลับสู่สังคมอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านของการจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว (Temporary Housing) และการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน (Job Placement) (Benson, 2008) เนื่องจากพบว่าอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางไม่ให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำก็คือการขาดที่พักอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่ง (Housing Needs) และการขาดทักษะอาชีพที่จำเป็นต่อการทำงาน (Skill Needs) (Homeless Link, 2015)

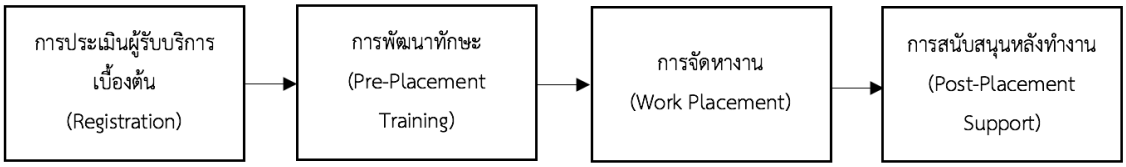

ภาพที่ 1.3 แนวทางการจัดหางานและให้คำปรึกษาด้านอาชีพจากโครงการ “Ready for Work” แหล่งที่มา: Hoven et al. (2014).

ยกตัวอย่างโมเดลการจัดหางานจากโครงการ “Ready for Work” ที่ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนของการประเมินและวินิจฉัยความต้องการในงานเบื้องต้น (Registration) เพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงาน (Occupational Target) การพัฒนาทักษะ (Pre-Placement Training) การเสริมสร้างทัศนคติสำหรับการทำงาน (Attitudes & Skills Development) ตลอดจนการจัดหางานและติดตามผลหลังจากบรรจุเข้าทำงาน (Post-Placement Support) (Darmon & Perez, 2011) เช่นเดียวกับการดำเนินงานจากหน่วยงานในประเทศไทยอย่างศูนย์พักพิงคนไร้ที่พึ่งที่สนับสนุนทั้งในด้านที่อยู่อาศัยและมีบริการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน โดยโครงการดังกล่าวดำเนินงานภายใต้การดูแลของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ศศิกาญจน์ ศรโสภณ, 2563) นอกจากนี้ ยังมีนวัตกรรมทางสังคมอย่าง “โครงการจ้างวานข้า” ภายใต้การดูแลของมูลนิธิกระจกเงาที่จัดตั้งขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยมีจุดประสงค์คือเพื่อสนับสนุนและจัดหางานให้กับคนไร้บ้านที่ต้องการมีงานทำ (มูลนิธิกระจกเงา, 2563) โครงการที่กล่าวไปข้างต้นได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนด้วยกัน (Stakeholders) ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ องค์การพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม และคนไร้บ้าน จนออกมาเป็นแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในบริบทของประเทศไทยทั้งในมิติด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย (Housing) การรักษา บำบัด และฟื้นฟู (Rehabilitation) การพัฒนาศักยภาพ (Skill Training) และ

การจัดหางาน (Employment) เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับคนไร้บ้านทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ ความรู้ และทักษะเพื่อพร้อมนำไปประกอบอาชีพ (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562)

ทั้งนี้ นอกจากการจัดหางานจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับคนไร้บ้านแล้ว ยังขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศ (National Strategies) ทั้งในด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์และการสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ขับเคลื่อนแผนแม่บทประเทศไทยในประเด็นด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แผนพัฒนากรุงเทพมหานครในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน (กรุงเทพมหานคร, 2564) สนับสนุนแผนยุทธศาสตร์จากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในมุมมองด้านนโยบายสวัสดิการถ้วนหน้า (Welfare for All) (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2560) ผ่านการพัฒนาเครื่องมือหรือแนวทางที่ใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่รวมไปถึงกลุ่มคนไร้บ้าน (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO: International Labor Organization) ที่สนับสนุนการคุ้มครองทางสังคมให้กับแรงงานในทุกรูปแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหาสวัสดิการให้กับประชากรที่อยู่ในภาวะว่างงาน (Social Protection) (ILO, 2019) สอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นความยั่งยืน (ESG) ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน (Human Rights) โดยเฉพาะการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนการทำงาน (Housing) (OHCHR, 2021) และท้ายที่สุดคือนำไปสู่การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability Development Goals) ในประเด็นด้านการยุติความยากจนทุกรูปแบบ การสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเท่าเทียม การส่งเสริมเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมด้วยอัตราการจ้างงานเต็มที่ รวมถึงประเด็นด้านความไม่เสมอภาคภายในประเทศ (ILO, 2019)

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณางานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับคนไร้บ้านจะพบว่ามีการศึกษาค้นคว้าเชิงลึกในหลายมุมมองด้วยกันทั้งในด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ทว่ายังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาหรือมุ่งเน้นไปยังด้านบริหารศาสตร์ในมุมมองของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มเปราะบางของประเทศ (Human Resource Development) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา พิจารณา รวมวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะและจัดหางานเพื่อสนับสนุนให้คนไร้บ้านหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านและกลับสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่และการให้ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอย่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงผลกำไร ประชาสังคม ไปจนถึงกลุ่มคนไร้บ้านที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนประเด็นดังกล่าว (Stakeholder Analysis) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและ

พัฒนาแนวทางการจัดหางานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้าน ผลักดันระบบสวัสดิการสำหรับประชาชนในกลุ่มเปราะบางของประเทศ และทำให้แรงงานนอกระบบกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยทั่วถึงกัน ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาซึ่งความสำคัญในการศึกษาวิจัยในหัวข้อการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานครภาย เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.2 คำถามหลักในการวิจัย

แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานครควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่
2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร
3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร
4) เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่
2) ทราบถึงแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร
3) ทราบถึงแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร
4) สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมตั้งแต่ประเด็นปัญหาคนไร้บ้านทั้งจากสถานการณ์ปกติและกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาทางอาชีพ การเรียนรู้ทางสังคมของการ

ทำงาน การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ การพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน ตลอดจนกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านจากองค์กรทั้งในและต่างประเทศ

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ศึกษาวิจัยกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านทั้งสิ้น 17 คน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดหางานให้คนไร้บ้านทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม ไปจนถึงถึงนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาที่เชี่ยวชาญในหัวข้อดังกล่าว

3) ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาวิจัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

1.6 วิธีการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อขอข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เคยออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะตั้งแต่ช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 เป็นต้นมา หรือคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เข้าร่วมโครงการจ้างวานข้าตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 2563 จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, กรมจัดหางาน, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 9 กลุ่มเฉพาะ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ได้แก่ โครงการจ้างวานข้า มูลนิธิกระจกเงา, มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย, มูลนิธิอิสรชน และศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการที่เชี่ยวชาญและมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นคนไร้บ้านจากสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2 คน

ภายหลังจากสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงนำไปวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการถอดคำสำคัญและจำแนกหมวดหมู่ (Content Analysis) ออกมาเป็นผลการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อการอภิปรายและสรุปผลในขั้นตอนต่อไป (Analysis Descriptive)

1.7 ระยะเวลาการวิจัย

1 กรกฎาคม 2564 – 31 มิถุนายน 2565 (ระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี)

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

คนไร้บ้าน (Homeless) คือ กลุ่มคนที่เดิมเคยมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแต่ต้องกลายมาเป็นคนไร้บ้านหรือไร้ที่อยู่อาศัยถาวร เนื่องจากประสบปัญหาทับซ้อนที่หลากหลาย เช่น ปัญหาสุขภาพ, การใช้ความรุนแรงในครอบครัว, การมีอาการป่วยทางจิต, การใช้สารเสพติด, การขึ้นราคาที่อยู่อาศัย, ความยากจน รวมถึงการตกอยู่ในภาวะว่างงาน จึงทำให้ต้องออกมาเร่ร่อนหรือพักแรมในพื้นที่สาธารณะ อาทิ บริเวณพื้นที่โล่งของภาครัฐ ริมถนน ทางเท้า ป้ายรถประจำทาง รวมถึงพื้นที่ที่ภาครัฐจัดไว้ให้เป็นการชั่วคราว

คนไร้บ้านหน้าใหม่ (New Homeless) คือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงทำให้ตกอยู่ในภาวะว่างงาน ขาดรายได้ และออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ โดยกลุ่มคนดังกล่าวอาจเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ตั้งแต่ช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดรอบแรกหรือมีการประกาศมาตรการทางสังคมครั้งที่ 1 (Lockdown) ตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 2563 มาจนถึงปัจจุบัน และอาจจะยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวหรือเข้าร่วมโครงการหรือศูนย์พักพิงแล้วก็ได้

การเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน (Homelessness) คือ การที่ประชากรกลุ่มเปราะบางของประเทศได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจนทำให้ต้องตกงานเป็นระยะเวลายาวนาน ไม่สามารถประกอบอาชีพและหารายได้เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับตนเองได้ ท้ายที่สุดจึงเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้าน ทั้งนี้ การเข้าสู่ภาวะไร้บ้านนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มด้วยกันตามแต่ละระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านซึ่งได้แก่ กลุ่มเปราะบางทั่วไป, กลุ่มเปราะบางที่ขาดความมั่นคงทางรายได้และที่อยู่อาศัย, กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่, กลุ่มคนไร้บ้านถาวร และกลุ่มที่ได้รับการบำบัด ฟื้นฟู ตลอดจนพัฒนาทักษะอาชีพจนสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยจะเรียกว่าอดีตคนไร้บ้านหรือคนไร้บ้านที่หลุดพ้นจากภาวะไร้บ้าน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารเชิงวิชาการ รายงาน และบทความจากทั้งในและต่างประเทศโดยจำแนกออกเป็นหัวข้อ ดังนี้

2.1 คนไร้บ้าน
- 2.1.1 ความหมายและการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน
- 2.1.2 ปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19
- 2.1.3 คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน
- 2.2.1 ทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพ
- 2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน
- 2.2.3 แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน
- 2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 2.3.2 แนวคิดการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน

2.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้าน
- 2.4.1 กรณีศึกษาจากในประเทศไทย
- 2.4.2 กรณีศึกษาจากต่างประเทศ

2.5 ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.5.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
- 2.5.2 แผนแม่บทประเทศไทย
- 2.5.3 แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร
- 2.5.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
- 2.5.5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1 คนไร้บ้าน (Homeless)

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อ “คนไร้บ้าน” ครอบคลุมตั้งแต่การทบทวนความหมายของคำว่าคนไร้บ้านซึ่งต่างกันไปตามแต่ละบริบทและการตีความของแต่ละประเทศ รวมถึงสาเหตุที่นำไปสู่การไร้บ้าน (Cause of Homelessness) และอุปสรรคของคนไร้บ้านต่อการกลับไปมีงานทำ (Barriers to Employment) ตลอดจนการทบทวนสถานการณ์คนไร้บ้านในประเทศไทย ทั้งกระบวนการเข้าสู่ภาวะไร้บ้านของคนไร้บ้าน (Stages of Homelessness) คนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19 และประเด็นเกี่ยวกับคนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดการทบทวนในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

2.1.1 ความหมายและการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน

ความหมายของคำว่า “คนไร้บ้าน” (Homeless) นั้นแตกต่างออกไปตามแต่ละการพิจารณาและการให้คำนิยามจากภาครัฐบาลและหน่วยงานในแต่ละประเทศ (Esteban Ortiz-Ospin, 2017) สำหรับประเทศออสเตรเลียคนไร้บ้านคือบุคคลที่ไม่มีทางเลือกในด้านที่อยู่อาศัยหรือบุคคลที่ประสบกับภาวะขาดแคลนที่อยู่อาศัยเนื่องจากไร้ซึ่งสิทธิ์ในการเข้าพัก (Australian Bureau of Statistics, 2012) เช่นเดียวกันกับนิยามจากโครงการการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติที่ให้ความหมายคนไร้บ้านว่าคือบุคคลที่ขาดที่พักอาศัยในระดับรุนแรงหรือไม่สามารถเข้าถึงระบบการจัดหาที่พักอาศัยได้อย่างเหมาะสม (UN Habitat, 2018) ในขณะเดียวกันหากพิจารณาในมุมมองของภาครัฐอย่างประเทศแคนาดาจะพบว่าได้นิยามคำว่าคนไร้บ้านว่าคือบุคคลที่พักแรมในที่พักฉุกเฉินสำหรับคนไร้บ้านเป็นเวลา 1 คืนหรือมากกว่านั้น แต่ไม่ได้หมายรวมถึงกลุ่มคนที่พักแรมอยู่นอกสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ (Government of Canada, 2019) ในขณะที่กระทรวงการเคหะและพัฒนาเมืองสหรัฐ (United States Department of Housing and Urban Development, 2012) ได้ให้นิยามคำว่าคนไร้บ้านว่าคือบุคคลและครอบครัวที่ขาดแคลนที่พักอาศัยในยามวิกาล โดยสถานที่พักแรมชั่วคราวของคนไร้บ้านส่วนใหญ่มักจะเป็นพื้นที่โดยครอบครองของภาครัฐและเอกชนที่ไม่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ ยังรวมถึงบุคคลและครอบครัวที่พักแรมอยู่ในที่พักชั่วคราวที่ทางภาครัฐหรือองค์กรไม่แสวงผลกำไรจัดหาไว้ให้ (Emergency Shelter) ต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่ให้คำนิยามคำว่าคนไร้บ้านอย่างเป็นทางการว่าคือคนเร่ร่อนจรจัดทุกประเภท (Rough Sleeper) โดยไม่รวมกลุ่มคนที่อาศัยในที่พักราคาถูก ที่พักคนงาน หรือกลุ่มคนที่ขอพักอาศัยในบ้านคนรู้จัก อาทิ เพื่อนหรือญาติเป็นการชั่วคราว (Yusuke, 2004)

สำหรับมุมมองของประเทศไทยคนไร้บ้าน คือ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะหรือท้องถนน” อันเนื่องมาจากถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ทำกินทำให้ไม่สามารถหางานสร้างเงินเพื่อเลี้ยงชีพและมีที่อยู่

อาศัยเป็นกิจจะลักษณะได้ ทั้งนี้ มูลนิธิอิสรชนยังได้แยกคำนิยามของกลุ่มคนไร้บ้านและกลุ่มคนเร่ร่อนออกจากกัน โดยกล่าวว่ากลุ่มคนเร่ร่อนคือบุคคลที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในที่สาธารณะหรือตามท้องถนน อาทิ บริเวณสะพานพุทธ สนามหลวง สวนลุมพินี หัวลำโพง ตลอดจนบริเวณใต้ทางด่วนและพื้นที่ใต้สะพาน โดยสาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มคนเร่ร่อนออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะนั้นส่วนใหญ่มาจากการอยู่ในภาวะว่างงาน ความพิการ ปัญหาภายในครอบครัว ตลอดจนความต้องการส่วนตัวที่อยากมีอิสระในการใช้ชีวิตของตัวเอง สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้คนกลุ่มดังกล่าวเข้าสู่ภาวะไร้บ้านหรือเข้าสู่ภาวะก้ำกึ่งต่อการไร้บ้าน (Proto-Homelessness) ทั้งในประเด็นด้านเศรษฐกิจที่สะท้อนออกมาในรูปของภาวะความยากจน อัตราการว่างงาน และความไม่มั่นคงทางอาชีพหรือรายได้ และประเด็นด้านสังคมที่สะท้อนออกมาในรูปของความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว สภาวะการหย่าร้าง ตลอดจนการถูกสังคมทอดทิ้งและกีดกันการเข้าถึงสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ (Rossi & Wright, 1989) ทั้งนี้ กลุ่มคนเร่ร่อนยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ซึ่งได้แก่ กลุ่มคนเร่ร่อนตามลักษณะการหาเลี้ยงชีพ เช่น ขอทาน กลุ่มใช้แรงงานประกอบอาชีพ ตลอดจนกลุ่มให้บริการทางเพศ และอีกกลุ่มคือคนเร่ร่อนที่เคลื่อนย้ายตัวเองไปตามการดำรงชีวิต เช่น กรรมกรก่อสร้างและแรงงานบนเรือประมง เป็นต้น อีกทั้งยังหมายรวมถึงกลุ่มคนที่ออกมาเร่ร่อนเนื่องจากครอบครัวแตกแยกและตกอยู่ในภาวะยากจน โดยจะปรากฏให้เห็นในลักษณะของเด็กในชุมชนแออัด เด็กดอยหรือชาวเขา ตลอดจนเด็กไร้สัญชาติ (มูลนิธิอิสรชน, 2559)

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เริ่มบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2557 ที่กล่าวว่าคนไร้บ้านและคนเร่ร่อนคือบุคคลที่ออกจากที่พักเดิมมาอาศัยอยู่ที่สาธารณะเป็นการชั่วคราวโดยอาจย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ ตามที่สาธารณะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องหรือลักษณะของการดำรงชีพ โดยสาเหตุหลักที่ออกมาเร่ร่อนหรือพักแรมชั่วคราวในที่สาธารณะนั้นมักเกิดจากการตกอยู่ในภาวะว่างงาน จึงทำให้ไม่มีรายได้มากพอสำหรับการจัดหาที่อยู่อาศัยให้ตนเองได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งยังได้กำหนดให้กลุ่มคนไร้บ้านและกลุ่มคนเร่ร่อนให้เป็นกลุ่ม “บุคคลไร้ที่พึ่ง” ที่ประสบปัญหาทางสังคม ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิต ไม่สามารถพึ่งพาคนรอบข้าง และไม่สามารถทำงานหารายได้ที่เพียงพอต่อการนำมาเลี้ยงชีพและจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้กับตนเองได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มคนดังกล่าวตกอยู่ในภาวะยากจนและทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากหรือต่ำกว่ามาตรฐานเมื่อเทียบกับคุณภาพชีวิตของคนทั่วไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) อนึ่ง จากการพิจารณานิยามจากทั้งในและต่างประเทศจึงได้มาซึ่งนิยามของคำว่าคนไร้บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 2.1 นิยามคำว่าคนไร้บ้าน

ประเทศ	คำนิยาม
ไทย	บุคคลที่ออกจากที่พักเดิมเพื่อมาอาศัยในพื้นที่สาธารณะเป็นการชั่วคราว เนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาคนรอบข้างหรือทำงานหารายได้เพื่อนำมาเลี้ยงชีพและจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้กับตนเองได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2557)
ออสเตรเลีย	บุคคลที่ไม่มีทางเลือกในด้านที่อยู่อาศัยหรือบุคคลที่ประสบสภาวะขาดแคลนที่อยู่อาศัยเนื่องจากไร้ซึ่งสิทธิ์ในการเข้าพัก (Australian Bureau of Statistics, 2012)
นิวซีแลนด์	บุคคลที่ไม่มีทางเลือกในการจัดหาบ้านหรือที่พักอาศัยที่เหมาะสมให้กับตนเองได้ทำให้ต้องออกไปอาศัยข้างนอก เช่น ริมถนน รวมถึงคนที่อาศัยอยู่ในโรงแรมหรือที่พักชั่วคราวที่หน่วยงานจัดหาให้ (Statistics New Zealand, 2009)
แคนาดา	บุคคลที่พักแรมในที่พักฉุกเฉินสำหรับคนไร้บ้านเป็นเวลา 1 คืนหรือมากกว่านั้นแต่ไม่ได้หมายรวมถึงกลุ่มคนที่พักแรมอยู่นอกสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ (Government of Canada, 2019)
สหรัฐอเมริกา	บุคคลและครอบครัวที่ขาดแคลนที่พักอาศัยในยามวิกาล โดยสถานที่พักแรมชั่วคราวของคนไร้บ้านส่วนใหญ่มักจะเป็นพื้นที่โดยครอบครองของภาครัฐและเอกชนที่ไม่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย (United States Department of Housing and Urban Development, 2012)
อังกฤษ	บุคคลที่อาศัยอยู่ในสถานที่ที่ไม่ใช่บ้านของตนเอง เช่น พื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ พื้นที่โล่งแจ้งไม่มีหลังคา ตลอดจนพื้นที่ที่หน่วยงานจัดหาไว้ให้เป็นการชั่วคราว โดยสาเหตุหลักที่ทำให้กลายเป็นคนไร้บ้านได้แก่ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ การตกงาน และการขาดสวัสดิการทางสังคม (Government of US, 2019)
ญี่ปุ่น	บุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เช่น ลานจอดรถ ทางเท้าริมถนน โดยอาจเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า “คนเร่ร่อน” (Rough Sleepers) หรือบุคคลที่อาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราว ไม่ลงหลักปักฐาน นำมาซึ่งปัญหาด้านสุขภาพและการใช้ชีวิตในสังคม (Constitution of Japan, 2002)
บราซิล	กลุ่มคนที่อยู่ในสภาวะยากจนขั้นวิกฤต (Extreme Poverty) มีปัญหาทาง

ประเทศ	คำนิยาม
	ครอบครัว และไม่มีที่พักอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่ง จึงทำให้ต้องมาอาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะทั้งในลักษณะชั่วคราวและถาวร (Ministry of Citizenship, 2019)
ฟินแลนด์	บุคคลที่อาศัยอยู่ในที่พักหรือสถานที่ที่จัดหาไว้ให้ชั่วคราว (Temporary Shelters) เนื่องจากไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่ง รวมถึงนักโทษที่เพิ่งกลับสู่สังคม บุคคลที่พักอาศัยบ้านเพื่อน คนรู้จัก ตลอดจนคนเร่ร่อนที่เดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ (Tilastokeskus, n.d.)
สวีเดน	บุคคลที่อยู่ในภาวะไร้บ้าน อันเนื่องมาจากไม่สามารถจัดหาที่พักที่เหมาะสมให้กับตัวเองได้หรือถูกขับไล่ออกจากที่พำนัก รวมถึงกลุ่มคนที่พักอาศัยระยะยาวในที่พักที่หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนจัดหาให้ (Social Service) (European Social Policy Network (ESPN), 2019)

จากการศึกษานิยามคำว่าคนไร้บ้านข้างต้น พบว่า คำว่าคนไร้บ้านในมุมมองของนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับคนไร้บ้านก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกล่าวว่าคนไร้บ้านคือกลุ่มคนที่เดิมมีที่พักอาศัยเป็นกิจจะลักษณะแต่กลายมาเป็นผู้ไร้ที่อยู่อาศัยเนื่องจากปัญหาทับซ้อนทั้งในด้านครอบครัว การอยู่ในภาวะยากจน การตกงาน ตลอดจนแนวคิดในการใช้ชีวิตอย่างมีอิสระ (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2552) ซึ่งหากพิจารณาประกอบกับงานวิจัยเรื่องกระบวนการเข้าสู่ภาวะไร้บ้านและการกลับคืนสู่สังคมของคนไร้บ้านแล้วจะพบว่าสามารถแบ่งระยะการเข้าสู่ภาวะออกเป็นได้ 5 ระยะด้วยกัน ได้แก่ ระยะที่หนึ่งหรือกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเปราะบาง ระยะที่สองหรือกลุ่มคนไร้บ้าน ระยะที่สามหรือกลุ่มคนไร้บ้านที่มีความพร้อมในการตั้งหลักเพื่อที่จะกลับคืนสู่สังคม ระยะที่สี่หรือกลุ่มคนไร้บ้านที่อยู่ในช่วงพยายามกลับคืนสู่สังคม และระยะที่ห้าหรือกลุ่มคนไร้บ้านที่กลับคืนสู่สังคมได้อย่างถาวรตลอดจนกลุ่มคนที่ครั้งหนึ่งเคยกลับคืนสู่สังคมได้แต่ไม่สามารถดำรงชีวิตได้ตามที่คาดหวังจึงกลับมาเป็นคนไร้บ้านใหม่อีกครั้ง (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562)

จากการพิจารณาความหมายของคนไร้บ้านโดยอ้างอิงจากงานวิจัยและมุมมองของรัฐบาลจากประเทศต่าง ๆ จึงสามารถสรุปได้ว่า “คนไร้บ้าน” คือ กลุ่มคนที่เดิมเคยมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแต่ต้องกลายมาเป็นคนไร้บ้านหรือไร้ที่อยู่อาศัยถาวรและทำให้ต้องออกมาเร่ร่อนหรือพักแรมในที่สาธารณะรวมถึงพื้นที่ที่ภาครัฐจัดไว้เป็นการชั่วคราว (Temporary Shelter) โดยสถานที่ที่คนกลุ่มดังกล่าวใช้ในการพักแรมนั้นได้แก่ บริเวณพื้นที่โล่งของภาครัฐ ริมถนนหรือทางเท้า ตลอดจนป้ายรถประจำทาง อนึ่ง สาเหตุที่ทำให้กลุ่มคนดังกล่าวกลายเป็นคนไร้บ้านหรือตกอยู่ในภาวะไร้บ้านมักมา

จากปัญหาทับซ้อนทั้งเชิงครอบครัว การเงิน การงาน ตลอดจนลักษณะการใช้ชีวิตที่ต้องการอิสระหรืออำนาจในการควบคุมตนเอง

การเข้าสู่ภาวะไร้บ้านของคนไร้บ้านในประเทศไทย (Stages of Homelessness)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางของประเทศที่อยู่ในภาวะยากจนเข้าสู่ภาวะไร้บ้านได้ง่ายขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคม อัตราการจ้างงานในตลาดแรงงาน รวมถึงโครงสร้างและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกวัน ทำให้ประชากรในประเทศได้รับผลกระทบในระดับมากน้อยต่างกันออกไป และกลายเป็นความไม่มั่นคงทางรายได้รวมถึงที่อยู่อาศัยในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่มีฐานะยากจน อาศัยอยู่ตัวคนเดียว ขาดที่พึ่งทางครอบครัว ประกอบกับการขาดหลักประกันและตาข่ายปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ย่อมมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่ภาวะไร้บ้านได้ง่ายกว่าประชากรกลุ่มอื่น เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงท่ามกลางสถานการณ์ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกัน หากภาครัฐหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลปัญหาในส่วนดังกล่าวสามารถจัดการหรือหามาตรการที่เหมาะสมกับประชาชนในกลุ่มเปราะบางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันต่อสถานการณ์ และครอบคลุมทุกภาคส่วน ก็จะเป็นการสร้างระบบป้องกันทางสังคมที่จะช่วยลดความเสี่ยงในการที่ประชาชนในกลุ่มดังกล่าวจะเปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านได้ (Saxton & Evans, 2002) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทยแล้วจะพบว่าประชากรคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครในปี 2559 นั้นเป็นประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัดถึงร้อยละ 77.8 โดยหลังจากเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงได้สักระยะจึงได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน เนื่องจากไม่มีงานทำจึงไม่สามารถหารายได้มาจ่ายค่าที่อยู่อาศัยให้ตนเองได้ (อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ, 2559) ดังนั้น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นด้านการจ้างงานจึงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประชากรของประเทศให้เข้าสู่ภาวะไร้บ้านหรือก้ำกึ่งต่อการไร้บ้านได้ง่ายขึ้น

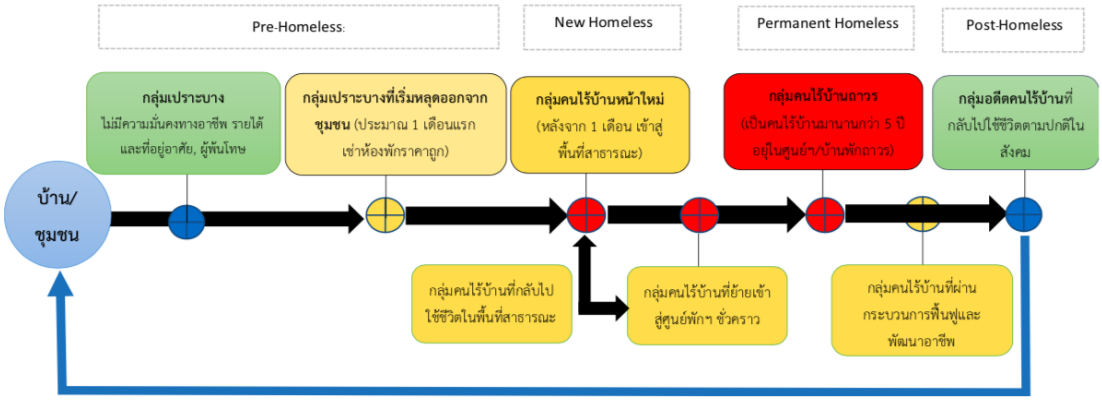

ภาพที่ 2.1 วงจรชีวิตคนไร้บ้านในประเทศไทย (Stages of Homelessness)
แหล่งที่มา: อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และอภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2563).

อย่างไรก็ดี สำหรับประเทศไทยคนไร้บ้านถูกจำแนกออกเป็น 5 กลุ่มด้วยกันตามระยะเวลาในการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน โดยเริ่มตั้งแต่กลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มคนที่ไม่มีความมั่นคงทั้งทางรายได้ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนกลุ่มคนที่เพิ่งพ้นโทษ และกลุ่มเปราะบางที่เริ่มหลุดออกจากชุมชนซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเข้าพักในห้องเช่าราคาถูก (Pre-Homeless) โดยภายหลังจากเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ภาวะไร้บ้านแล้วคนกลุ่มดังกล่าวจะถูกเรียกว่า “กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่” (New Homeless) ที่ออกมาอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่สาธารณะหรือศูนย์พักอาศัยชั่วคราวที่หน่วยงานภาครัฐจัดเตรียมไว้ให้ เนื่องจากประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนปัญหาส่วนตัวจึงทำให้ไม่มีรายได้มากพอที่จะจัดหาที่พักที่มั่นคงให้ตนเองได้ โดยหลังจากออกมาดำเนินชีวิตในที่สาธารณะและศูนย์พักพิงดังกล่าวเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป คนกลุ่มดังกล่าวจึงจะจัดอยู่ในประเภทคนไร้บ้านถาวร (Permanent Homeless) ซึ่งหากได้รับการบำบัดฟื้นฟูตลอดจนพัฒนาอาชีพจนสามารถกลับสู่สังคมได้แล้วนั้น คนกลุ่มดังกล่าวจึงจะจัดว่าเป็นกลุ่มอดีตคนไร้บ้าน (Post-Homeless) ทั้งนี้ การจำแนกคนไร้บ้านออกเป็นกลุ่มนั้นจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบและสร้างกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการของคนไร้บ้านในแต่ละช่วงได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น รวมถึงเป็นการกำหนดขอบเขตของเนื้องานตามลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นการสนับสนุนแนวทางการรับมือกับประชาชนในกลุ่มเปราะบางที่ค่อนข้างเสี่ยงต่อการเข้าสู่ภาวะไร้บ้านมากกว่าประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ ของประเทศ รวมถึงการออกแบบโครงการหรือศูนย์ที่จะเข้าไปช่วยเหลือคนไร้บ้านให้กลับมามีอาชีพ มีงาน สร้างรายได้ และเปลี่ยนกลับมาเป็นแรงงานของประเทศคืนสู่สังคมต่อไป

2.1.2 ปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19

การตกอยู่ในภาวะไร้บ้าน (Homelessness) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลกไม่เว้นแม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเด็นปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชน (Human Right Violations) ดังนั้น จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่แต่ละประเทศต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือกันในระดับโลก ยกตัวอย่างการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานจากการตกอยู่ในภาวะไร้บ้านคือการจำกัดสิทธิ์ในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล (Health Standard) และการมีที่อยู่อาศัย (Housing) ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในประเทศเสียชีวิตก่อนวัยอันควร สถานการณ์ดังกล่าวเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในการบริหารจัดการของรัฐ เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วปัญหาการไร้บ้านมักเกิดจากการที่ภาครัฐออกนโยบายหรือมาตรการที่ส่งผลกระทบและละเมิดสิทธิประชาชนอย่างรุนแรง มากกว่าที่จะออกกฎเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชนในประเทศ ตลอดจนไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรในประเทศให้ประชาชนได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากพอ ดังนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ที่ตกอยู่ในภาวะไร้บ้านจึงมักถูกเอารัดเอาเปรียบและแบ่งแยกจากสังคมโดยสิ้นเชิงทั้งในมิติด้านรัฐสวัสดิการ สิทธิในการมีที่อยู่อาศัย และการระบุตัวตน ยกตัวอย่างเช่น การไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน การไม่มีบัตรประชาชนในการเข้าถึงสิทธิ์ต่าง ๆ จากภาครัฐ (Social Benefits) ซึ่งทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ตลอดจนไม่สามารถเลือกประกอบอาชีพหรือมีสิทธิ์มีเสียงในการเลือกคุณภาพชีวิตของตัวเองได้ (OHCHR, 2021) เช่นเดียวกับกรณีศึกษาคนไร้บ้านในประเทศไทยที่ไม่มีบัตรประชาชนเพราะทะเลาะเบาะแว้งกับคนในครอบครัว ขาดการติดต่อและดำเนินการกับหน่วยงานราชการเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้รายชื่อดังกล่าวถูกคัดไปอยู่ในทะเบียนกลางจังหวัดและหลุดจากระบบทะเบียนราษฎร์ในที่สุด การขาดบัตรประชาชนทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในภาวะไร้สถานะทางกฎหมาย ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาล การศึกษา เบี้ยเลี้ยงชีพ การปฏิบัติหรือการให้บริการจากเจ้าหน้าที่รัฐได้อย่างที่ควร ยกตัวอย่างกรณีคนไร้บ้านในประเทศที่หากต้องการที่พักชั่วคราวก็จำเป็นต้องใช้บัตรประชาชนในการยื่นเพื่อขอรับสิทธิ์ดังกล่าวจากศูนย์พักพิง เช่นเดียวกับการใช้สิทธิรักษาพยาบาลจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น ๆ จากภาครัฐซึ่งล้วนแล้วแต่จำเป็นต้องใช้บัตรประชาชนในการยื่นขอรับสิทธิ์ การที่คนไร้บ้านหรือไร้ที่พึ่งขาดบัตรประชาชนในการรับสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาในภายภาคหน้าทั้งในเรื่องของความมั่นคงและการคุ้มครองทางสุขภาพรวมถึงรายได้ เนื่องจากนายจ้างไม่สามารถระบุตัวตนและนำเข้าสู่ระบบแรงงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ยังมีคนไร้บ้านหรือคนไร้ที่พึ่งจำนวนมากที่ยังมีความสามารถในการทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพตัวเองได้ ทว่ายังประสบกับปัญหาการไร้สถานะทางกฎหมายหรือการไม่มีบัตรประชาชนระบุตัวตน (ไพสิฐ พาณิชย์กุล และคณะ, 2560)

อย่างไรก็ดี “สาเหตุที่นำมาซึ่งการไร้บ้าน” (Cause of Homelessness) ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาทับซ้อนทางเศรษฐกิจและสังคม ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาด้านสาธารณะสุขของประเทศ (Public

Health) การขึ้นราคาของที่อยู่อาศัย (Hosing Affordability) การใช้ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) การมีอาการป่วยทางจิต (Mental Illness) การใช้สารเสพติด (Substance Misuse) การเติบโตของเมืองหลวง (Urbanization) การแบ่งแยกเชื้อชาติและเพศ (Sex Discrimination) โครงสร้างภายในประเทศ (Infrastructure) การตกอยู่ในภาวะยากจน (Poverty) และการตกอยู่ในภาวะว่างงาน (Unemployment) (Institute of Global Homelessness, 2019) โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านนั้นได้แก่ (Homeless Link, 2015)

1) การขึ้นราคาของที่อยู่อาศัย (Housing Accessibility) โดยอาจได้รับผลกระทบมาจากการขึ้นราคาที่อยู่อาศัยในตัวเมืองซึ่งสูงกว่าอัตราค่าแรงหรือเงินเดือนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ ยกตัวอย่างประเทศออสเตรเลียที่ค่าแรงและค่าที่อยู่อาศัยปรับขึ้นในอัตราที่ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้สำหรับการจัดหาที่อยู่อาศัยและค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่พัก (Housing Wage) (Yate, 2008) จากการคำนวณยังพบว่าค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการจัดหาที่อยู่อาศัยในเมืองหลวงนั้นมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 30 จากเงินเดือนหรือค่าแรงจากการประกอบอาชีพ (National Low Income Housing Coalition, 2016) และยังคาดการณ์ด้วยว่าสัดส่วนดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ช่องว่างระหว่างราคาที่อยู่อาศัยกับรายได้สำหรับค่าที่อยู่อาศัยต่อครัวเรือนมากถึง 650 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีหรือคิดเป็นร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมโลกภายในปี 2025 (Global GDP) (Mischke, 2019) เช่นเดียวกับในเมืองฟิลาเดลเฟียแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (Philadelphia) ที่มีประชาชนกว่า 1 ใน 4 อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (The Review, 2020) ส่งผลให้ผู้คนประสบปัญหาด้านการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัยและราคาเหมาะสม (Affordable Housing) นำมาซึ่งปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การออกมาตั้งแคมป์” (Encampment) หรือการนำเต็นท์มากางในที่สาธารณะเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยแทนการเช่าห้องอยู่เป็นหลักแหล่ง อนึ่ง ประกอบกับนโยบายด้านที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงพื้นที่ ทำให้ประชาชนถูกขับไล่ออกจากที่พักในขณะที่อัตราค่าที่อยู่อาศัยในเมืองฟิลาเดเฟียยังคงสูงกว่ารายรับของคนในเมืองค่อนข้างมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเคลื่อนไหวเพื่อที่อยู่อาศัยและประชาชนจำนวนมากตัดสินใจออกมาอาศัยในพื้นที่สาธารณะ และยิ่งเพิ่มจำนวนทวีคูณมากขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (Billypenn, 2022)

จากตัวอย่างสถานการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดจากองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2019) ที่กล่าวว่าภัยคุกคามร้ายแรงที่สุดที่ทำให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้านคือการขึ้นราคาที่อยู่อาศัย ซึ่งในปัจจุบันคิดค่าใช้จ่ายดังกล่าวคิดเป็น 1 ใน ของรายได้ทั้งหมดที่ประชาชนคนหนึ่งสามารถหาได้ ประกอบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของราคาค่าที่อยู่อาศัยที่ปรับตัวอย่างรวดเร็วกว่ารายได้ของประชากรในประเทศถึง 3 เท่า ทั้งนี้ นอกจากประเด็นด้านราคาที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวแล้วยังรวมถึงผลกระทบจากการโดนไล่หรือการขับไล่ทางกฎหมาย (Legal Eviction) อันเนื่องมาจากไม่สามารถจ่ายค่าเช่าได้ตรงตามที่สัญญาไว้ รวมถึงกรณีที่ที่พักเกิด

ความเสียหายจนไม่สามารถอาศัยอยู่ต่อได้ ถูกจำนองทอดตลาด ตลอดจนการถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าของที่อยู่อาศัยนั้น ๆ (Harassing Tenants) จึงทำให้บุคคลดังกล่าวถูกไล่ออกจากพื้นที่และดำเนินการในขั้นต่อไปซึ่งอาจอยู่ในลักษณะของการขอความช่วยเหลือจากญาติหรือคนรู้จัก หรืออาจดำเนินการทางกฎหมายเพื่อขอสิทธิ์ในการอยู่อาศัย อนึ่ง การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เงินหรือทุนทรัพย์ค่อนข้างมากจึงทำให้บุคคลที่โดนไล่ที่ส่วนใหญ่มักจบลงที่การออกมานอนตามที่สาธารณะและกลายเป็นคนไร้บ้านในที่สุด (Gottesman, 2007)

2) การตกอยู่ในภาวะว่างงาน (Unemployment or Underemployment) เนื่องจากวิถีชีวิตของคนไร้บ้านและลักษณะที่อยู่อาศัยมีความไม่แน่นอนและขาดความมั่นคงต่อการดำรงชีวิต จึงยากต่อการที่คนในกลุ่มดังกล่าวจะไปสมัครงานหรือประกอบอาชีพและทำงานนั้นต่อไปได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ นอกจากอุปสรรคทางกายภาพอย่างการขาดที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเข้าถึงนายจ้างหรือตลาดแรงงานแล้ว ยังมีอุปสรรคทางด้านร่างกายและจิตใจที่ส่งผลให้คนไร้บ้านต้องตกอยู่ในภาวะว่างงานอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ภาวะพิการหรืออาการทางจิตเวช เป็นต้น (Poremski, Whitley, & Latimer, 2014) จากผลการวิจัยยังกล่าวด้วยว่าการมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งและการมีงานทำนั้นส่งผลโดยตรงกับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของทั้งตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชนโดยรอบ เนื่องจากการตกอยู่ในภาวะว่างงานเป็นเวลายาวนานนั้นอาจทำให้คนไร้บ้านบางคนหันไปประกอบอาชีพผิดกฎหมายจนทำให้มีประวัติอาชญากรรมติดตัว (Criminal Record) อีกทั้งยังทำให้ขาดรายได้ในการนำไปรักษาตัวส่งผลให้ต้องอยู่ในอาการเจ็บป่วยเรื้อรัง (Illness) เป็นอุปสรรคต่อการสมัครงานในครั้งต่อไปหรือยากต่อการกลับสู่ตลาดแรงงานอีกครั้ง (Shier, Jones, & Graham, 2012) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนไร้บ้านต้องหันไปพึ่งงานนอกตลาดแรงงานทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย (Informal Employment) เช่น การรับจ้างทั่วไป งานซ่อมบ้าน ซ่อมรถ งานปรับปรุงสถานที่หรือสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนงานผิดกฎหมายในบางประเทศอย่างการขายบริการทางเพศ การค้ายา และการขอทาน เป็นต้น (Homeless Hub, 2021) โดยผลเสียจากการที่คนไร้บ้านหันไปทำงานในลักษณะดังกล่าวนั้นนอกจากจะเป็นภัยต่อสังคมรวมถึงกระทบต่อความมั่นคงของประเทศแล้ว ยังเป็นภัยต่อระบบเศรษฐกิจเนื่องจากอาชีพดังกล่าวอยู่นอกตลาดแรงงานจึงไม่นับเป็นรายได้ของประเทศและไม่สามารถเรียกเก็บภาษีหรือคิดเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมได้ โดยเฉพาะในประเทศอินเดียที่มีประชากรคนไร้บ้านจำนวนมากและพบว่าตลาดแรงงานนอกระบบนั้นสามารถสร้างรายได้มากถึงร้อยละ 90 ของประเทศ (Schneider, Buehn, & Montenegro, 2010)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Homelessness Policy Research Institute (2020) ที่กล่าวว่า “อุปสรรคของคนไร้บ้านต่อการกลับไปมีงานทำ” (Barriers to Employment) ประกอบไปด้วย 5 ปัจจัยหลักด้วยกัน ได้แก่

1) สภาวะทางจิต (Mental Health) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไร้บ้านเสี่ยงต่อการว่างงาน (Poremski et al., 2014; Ferguson et al., 2011; Radey & Wilkins, 2010) ยกตัวอย่างอาการป่วยทางจิตเช่น อาการทางจิตเภท (Schizophrenia) อาการอารมณ์แปรปรวนสองขั้ว (Bipolar Disorder) อาการซึมเศร้า (Depression) อาการทำร้ายตัวเอง (Self-harm) เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงสร้างความกังวลให้กับนายจ้างหรือผู้ที่จะรับกลุ่มคนดังกล่าวเข้าทำงานด้วยเช่นกัน (Harris et al., 2013) อนึ่ง ประสบการณ์เลวร้ายในอดีตที่คนไร้บ้านเผชิญเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนไร้บ้านกลัวที่จะกลับไปทำงานอีกครั้ง เช่นเดียวกับประวัติการใช้ยาหลอนประสาทหรือสารเสพติดในอดีตซึ่งส่งผลต่อการรับเข้าทำงานและทัศนคติของนายจ้างที่มีต่อคนไร้บ้าน (Poremski et al., 2015) ดังนั้น คนไร้บ้านที่เคยใช้สารเสพติดมาก่อนจึงมีโอกาสในงานที่รายได้ต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่เคยผ่านประสบการณ์ดังกล่าวมา (Zuvekas & Hill, 2000)

2) ภาวะพิการ (Physical Disability) ยกตัวอย่างเช่นในเมืองลอสแอนเจลิสที่พบว่าคนไร้บ้านกว่าร้อยละ 16 อยู่ในภาวะพิการ (Los Angeles Homeless Services Authority (LAHSA), 2019) เช่นเดียวกับเมืองซานฟรานซิสโกที่พบว่ากว่าร้อยละ 23 ของคนไร้บ้านตกอยู่ในภาวะพิการเช่นเดียวกัน (USICH, 2018) ซึ่งนอกจากภาวะดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งงานและการได้รับโอกาสในการกลับไปทำงานอีกด้วย (National Transitional Jobs Network, 2012)

3) การขาดทักษะทางอาชีพ (Vocational Skills) หรือการฝึกฝนแรงงาน (Workforce Training) จากงานวิจัยของ Munoz et al. (2005) พบว่าทักษะที่คนไร้บ้านส่วนใหญ่ขาดคือทักษะด้านการจัดการความเครียด (Stress Management) ทักษะทางสังคม (Social Skills) ทักษะในการพึ่งพาตนเอง (Independent Living Skills) ตลอดจนทักษะที่ใช้ในการประกอบอาชีพ (Vocational Engagement) หรือกล่าวคือคนไร้บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการกลับไปทำงาน (Job Readiness) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนไร้บ้านที่เป็นเยาวชนซึ่งมีโอกาสหลุดจากระบบการศึกษาและการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานค่อนข้างสูง ทำให้โอกาสในการเข้าถึงหรือโยกย้ายงานเป็นไปได้ยากขึ้น (Barber et al., 2005)

4) การถูกกีดกันจากระบบแรงงาน (Institutional Barriers) สืบเนื่องจากการรับคนไร้บ้านเข้ามาทำงานมีความสุ่มเสี่ยง ไม่น่าไว้วางใจ ดูเป็นอันตราย และอาจนำมาซึ่งเหตุการณ์ไม่ดีได้ จากงานวิจัยพบว่าผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่จึงหลีกเลี่ยงการจ้างงานคนไร้บ้านในระยะยาว รวมถึงจ่ายค่าตอบแทนให้ในอัตราที่ต่ำกว่าคนทั่วไป ตรงข้ามกับงานในอุดมคติที่ทำให้คนไร้บ้านหลุดจากภาวะไร้บ้านซึ่งก็คืองานระยะยาว (Long-term Employment) (Shier et al., 2012)

5) ระบบบริหารจัดการ (Bureaucratic Barriers) ยกตัวอย่างเช่นในเมืองซาคราเมนโตพบว่าผู้เข้าใช้บริการจัดหางานกว่าร้อยละ 35 รอคอยการจ้างงานอย่างยาวนาน สืบเนื่องจากความ

ล่าช้าในการดำเนินการ (Red Tape) อีกทั้งยังขาดในส่วนของการติดตามสถานะการทำงาน (Follow-up) (Sacramento Steps Forward, 2010) รวมขั้นตอนในการสอบถามความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น การสอบถามความสนใจใสอาชีพหรือลักษณะงานที่อยากทำ (Employment Needs) (Heartland Alliance, 2019) นอกจากนี้ในบางหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือด้านที่พักชั่วคราว (Emergency Shelter) ยังตั้งกฎระเบียบการอยู่อาศัยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปทำงาน เช่น การกำหนดเวลาเข้าออกที่พัก (Strict Curfews) ซึ่งขัดกับเวลาทำงานของคนไร้บ้านบางกลุ่ม รวมถึงขาดระบบรักษาความปลอดภัยในการดูแลทรัพย์สินของคนไร้บ้านระหว่างที่ออกไปทำงาน (Poremski et al., 2014) ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานส่วนใหญ่จึงล้มเหลวในการจัดหางานให้คนไร้บ้าน (Sacramento Steps Forward, 2010)

จะเห็นได้ว่าปัญหาการไร้บ้านนั้นเป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดจากส่วนผสมในหลายมิติด้วยกัน ดังนั้น ในการจัดหาเครื่องมือหรือแนวทางการแก้ปัญหาใด ๆ จึงควรพิจารณาอย่างครอบคลุมทุกมิติ โดยอาจเริ่มจากการแก้ปัญหาในแต่ละประเด็นควบคู่กันไปและต้องไม่ลืมพิจารณาถึงประเด็นสำคัญอื่น ๆ ทั้งนี้ หนึ่งในปัจจัยความสำเร็จที่ช่วยให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงก็คือการออกนโยบายจากภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับคนไร้บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Policy) ตลอดจนการร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมต่อการจัดการกับปัญหาดังกล่าว (Well-Coordinated System) (Homeless Hub, 2013) อนึ่ง จากการสำรวจจำนวนประชากรคนไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าปัจจุบันมีคนไร้บ้านในประเทศถึง 580,466 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นมาอีกร้อยละ 2.2 เมื่อเทียบกับปี 2019 การเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไร้บ้านในช่วงเวลาดังกล่าวนับว่าเป็นสถานการณ์ที่ผิดปกติ เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2010 จำนวนคนไร้บ้านในประเทศจัดว่าอยู่ในระดับคงที่หรือลดลงมาโดยตลอด อนึ่ง สืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Disruption) และส่งผลกระทบให้ประชาชนเข้าถึงที่อยู่อาศัยได้ยากมากขึ้น (Housing Crisis) ผลที่ตามมาคือทำให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ในจำนวนที่มากขึ้นถึงร้อยละ 15 ในช่วงปี 2019 และ 2020 ที่ผ่านมา (HUD, 2020) เช่นเดียวกับผลสำรวจอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไร้บ้านจากสหประชาชาติที่พบว่า คนไร้บ้านในทวีปยุโรปมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 70 เมื่อเทียบกับจำนวนคนไร้บ้านทั้งหมดตลอด 10 ปีที่ผ่านมา (FEANTSA, 2019)

สถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าวเป็นการซ้ำเติมสภาวะความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของคนไร้บ้านเดิมและทำให้เกิดคนไร้บ้านหน้าใหม่เพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก โดยสามารถกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบจากมาตรการทางสังคมเพื่อลดการแพร่ระบาด เช่น การล็อคดาวน์ (Lockdown) และการรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ที่ทำให้กิจการในหลายอุตสาหกรรมต้องปิดตัวลง ส่งผลให้นายจ้างต้องเลิกจ้างพนักงานเป็นจำนวนมาก และเกิดกรณีลอยแพจากหลายบริษัท

ด้วยกัน (ILO, 2019) อีกทั้งยังเป็นการปิดกั้นโอกาสสำหรับคนไร้บ้านในการออกไปรับจ้างหารายได้ เนื่องจากเสี่ยงต่อการโดนจับกุมข้อหาฝ่าฝืนมาตรการจากภาครัฐ (Baker & Phongpaichit, 2020) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะว่างงาน (Unemployment) ขาดรายได้ที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันรวมถึงจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในภาวะยากจนอยู่แล้วประกอบกับไม่มีครอบครัวหรือบุคคลอื่นเป็นที่พึ่งจึงทำให้เปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้านได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบียที่ชี้ให้เห็นว่าผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้อัตราการว่างงานของประเทศเพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดคนไร้บ้านหน้าใหม่เพิ่มจำนวนมากขึ้นถึงร้อยละ 45 ด้วยกัน (HUD, 2019)

การเพิ่มขึ้นของคนไร้บ้านจากสถานการณ์ดังกล่าว (Effect of Homelessness) ไม่ได้ส่งผลแค่ในระดับบุคคลหรือต่อแค่กลุ่มคนไร้บ้านเท่านั้น แต่ยังกระทบถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน สังคม และกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วยเช่นกัน จากที่กล่าวไปข้างต้นเนื่องจากคนไร้บ้านคือกลุ่มคนที่ตกเวลามาเป็นระยะเวลายาวนานเพราะขาดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ตลอดจนไม่สามารถจัดหาเครื่องนุ่งห่มและค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางไปทำงานได้ อีกทั้งบางส่วนยังมีอาการทางจิตเวชหรือพิการทางร่างกาย จึงทำให้ยากต่อการสมัครงานและกลับเข้าสู่ระบบแรงงานได้อีกครั้ง (Poremski, Whitley, & Latimer, 2014) จากกรณีดังกล่าวจึงทำให้คนไร้บ้านหันไปประกอบอาชีพนอกตลาดแรงงาน (Informal Employment) ทั้งที่ถูกกฎหมายอย่างงานรับจ้างทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะต่ำ รวมถึงงานผิดถูกกฎหมายอย่างการค้าสารเสพติด การค้าบริการ ไปจนถึงการเป็นขอทานเรี่ยไรเงิน (Homeless Hub, 2021) การออกจากระบบแรงงานดังกล่าวนอกจากจะทำให้ผลผลิตมวลรวมของประเทศลดลงแล้วยังส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในสังคมและชุมชนโดยรอบอีกด้วย เนื่องจากคนไร้บ้านบางคนที่หาทางออกให้กับชีวิตด้วยการปล้นชิงทรัพย์และก่ออาชญากรรมเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตรอดไปในแต่ละวัน (Shier, Jones, & Graham, 2012) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศที่แสดงให้เห็นถึงการเพิกเฉยต่อสิทธิมนุษยชน ความบกพร่องในการบริหารจัดการทรัพยากร รวมถึงการกระจายรัฐสวัสดิการให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์วิกฤตดังกล่าว (OHCHR, 2021)

2.1.3 คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีฐานข้อมูลตัวเลขประชากรคนไร้บ้านหรือคนเร่ร่อนที่ใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่สามารถระบุตัวเลขหรือภาพรวมที่แน่ชัดได้ อนึ่ง ในปี 2558 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพร่วมกับสถาบันวิจัยสังคม (สสส.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภาคีเครือข่ายได้มีความพยายามในการสำรวจแจงนับประชากรคนไร้บ้านทั้ง

ประเทศในพื้นที่จังหวัดนำร่องซึ่งได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และขอนแก่น โดยพบว่ามีคนไร้บ้านในประเทศทั้งหมด 2,719 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุอยู่ในช่วง 40-59 ปี ทั้งนี้ยังพบกลุ่มคนไร้บ้านผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยคนเดียวและมีอายุ 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 18 จากผลสำรวจยังพบว่ากรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีคนไร้บ้านมากที่สุดถึงร้อยละ 38 รองลงมาคือจังหวัดนครราชสีมา เชียงใหม่ สงขลา ชลบุรี และขอนแก่น นอกจากประชากรที่สำรวจจากการประเมินด้านที่อยู่อาศัยแล้วยังพบว่ามีคนไร้บ้านที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อีก 11 แห่ง คิดเป็นจำนวน 4,476 คน จึงสามารถสรุปโดยประมาณได้ว่าในปี 2558 คนไร้บ้านในประเทศไทยมีจำนวนมากถึง 7,195 คนด้วยกัน (อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และนพพรรณ พรหมศรี, 2563)

ทั้งนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลตัวเลขจำนวนประชากรคนไร้บ้านในสถานการณ์โควิด-19 อ้างอิงข้อมูลการสำรวจจากมูลนิธิอิสรชนเมื่อปี 2563 จะพบว่ามีคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครจำนวน 4,432 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 1,855 คนและเพศหญิงจำนวน 2,623 คน โดยเมื่อจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ จะพบว่าพบกลุ่มคนไร้บ้านที่พบมากที่สุด ได้แก่ คนเร่ร่อน ผู้ติดสุรา ผู้ใช้ที่สาธารณะหลับนอนชั่วคราว ผู้ป่วยทางจิต คนจนเมือง ตลอดจนพนักงานขายบริการอิสระ โดยพื้นที่ที่คนไร้บ้านกระจายตัวไปอยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่คือเขตพระนครเป็นจำนวน จำนวน 878 คนด้วยกัน รองลงมาคือเขตจตุจักร เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ และเขตบางซื่อ

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรคนไร้บ้านในปี 2563

ประเภท	ปี 2563
คนเร่ร่อน	1,702
ผู้ติดสุรา	920
ใช้ที่สาธารณะหลับนอนชั่วคราว	800
ผู้ป่วยทางจิต	932
คนจนเมือง	402
คนไร้บ้าน	415
พนักงานขายบริการอิสระ	893
ครอบครัวเร่ร่อน	294
เร่ร่อน-ไร้บ้าน	314
ผู้พ้นโทษ	80
แรงงานเพื่อนบ้าน	34

ประเภท	ปี 2563
ชาวต่างชาติเร่ร่อน	22
ผู้มีความหลากหลายทางเพศ	30

แหล่งที่มา: มูลนิธิอิสรชน (2563).

จากการสำรวจดังกล่าวทำให้ทราบว่ามีจำนวนคนไร้บ้านหรือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเพิ่มขึ้นเท่าตัวภายหลังจากเกิดสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 พิจารณาได้จากการลงพื้นที่เพื่อนับจำนวนประชากรและการจัดเตรียมอาหารสำหรับการแจกจ่ายกลุ่มคนเร่ร่อนที่แต่เดิมอยู่ที่ 150 ชุดต่อวัน กลายเป็นไม่ต่ำกว่า 300 ชุด อย่างไรก็ดี จำนวนคนไร้บ้านดังกล่าวยังไม่ใช่ตัวเลขที่แน่นอน เนื่องจากสถานการณ์การออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อนในที่สาธารณะของกลุ่มคนไร้บ้านมีความไม่แน่นอน เห็นได้จากการที่คนไร้บ้านเคลื่อนตัวหรือย้ายถิ่นฐานตลอดเวลาทั้งในลักษณะของการย้ายเข้าและย้ายออกจากเมืองหลวง

อนึ่ง การเกิดขึ้นของสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบและสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินชีวิตของคนในประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังถูกพิจารณาว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนที่ทำให้ประชากรคนไร้บ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและส่งผลให้เกิด “กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่” ที่มาจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 โดยตรงอีกด้วย อ้างอิงข้อมูลการประมาณการโดยแบบจำลองโอกาสในการเป็นคนไร้บ้าน (Homeless Probability Model) (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562) บนฐานข้อมูลจำนวนคนไร้บ้านในปี พ.ศ. 2558 (อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ, 2559) พบว่า สภาวะเศรษฐกิจหดตัวที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะวิกฤติโควิด-19 เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจำนวนคนไร้บ้าน โดยเมื่อประมาณการอ้างอิงจากสถานการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) ธนาคารโลก (World Bank, 2020) และศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์ (EIC, 2563) พบว่าหลังเกิดเหตุการณ์โรคระบาดโควิด-19 ประเทศไทยจะมีจำนวนคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 29.15 ถึง 30.14 หรือกล่าวคือเพิ่มขึ้นถึง 1,701 คน เช่นเดียวกับงานวิจัยของบุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563) ที่พบว่าหลังจากเกิดโรคระบาดทำให้มีกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 19.42 ด้วยกัน

ตารางที่ 2.3 ประมาณการโดยแบบจำลองโอกาสในการเป็นคนไร้บ้าน (Homeless Probability Model)

สถานการณ์	จำนวนคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร ก่อนเกิดสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	ประมาณการจำนวนคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครหลังเกิดสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	อัตราการเปลี่ยนแปลง
สถานการณ์ที่ 1: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) พยากรณ์ว่า เศรษฐกิจหดตัว 5.3%	1,307 คน	1,688 คน	เพิ่มขึ้น 29.15%
สถานการณ์ที่ 2: World Bank (2020) พยากรณ์ว่าเศรษฐกิจหดตัว 3-5%	1,307 คน	1,595-1,675 คน	เพิ่มขึ้น 22.03-28.15%
สถานการณ์ที่ 3: ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (EIC) (2563) พยากรณ์ว่าเศรษฐกิจหดตัว 5.6%	1,307 คน	1,701 คน	เพิ่มขึ้น 30.14%

แหล่งที่มา: พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562).

ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่สำรวจของมูลนิธิอิสรชนเพื่อเปรียบเทียบสถานการณ์คนไร้บ้านทั้งก่อนและหลังการระบาดของโควิด-19 พบว่า ช่วงก่อนการระบาดกลุ่มคนไร้บ้านใช้ชีวิตในที่สาธารณะ รวมถึงยังหางานทำเพื่อเลี้ยงชีพในแต่ละวันตามปกติและไม่มีการเคลื่อนตัวเข้าออกในตัวเมืองในระดับผิดปกติ ทว่าภายหลังจากที่ภาครัฐประกาศสภาวะฉุกเฉินเพื่อล็อคดาวน์และสั่งห้ามไม่ให้ประชาชนเคลื่อนย้ายออกนอกพื้นที่ กลุ่มคนไร้บ้านจึงจำเป็นต้องใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบมากขึ้น กล่าวคือ

จำเป็นต้องลดการเดินเร่ร่อนและหยุดอยู่กับที่ในที่สาธารณะเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด ภายหลังจากที่สถานการณ์เริ่มคลี่คลายและได้รับการผ่อนปรนจากภาครัฐจึงทำให้กลุ่มคนไร้บ้านปรากฏตัวในพื้นที่สาธารณะในจำนวนที่มากขึ้นเป็นเท่าตัว สืบเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ผู้คนอยู่ในสภาวะตกงานและขาดแคลนรายได้ ท้ายที่สุดจึงกลายเป็น “คนไร้บ้านหน้าใหม่” และออกมารับของบริจาค รวมถึงใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะร่วมกับคนไร้บ้านคนอื่น ๆ มากขึ้นกว่าแต่เดิม

อ้างอิงประกอบกับข้อมูลทางสถิติคนไร้บ้านที่เข้าร่วม “โครงการจ้างวานข้า” ซึ่งเป็นโครงการที่เริ่มจัดตั้งขึ้นในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ภายใต้การดำเนินการของมูลนิธิกระจกเงา พบว่า ปัจจุบันสมาชิกในโครงการมีทั้งรูปแบบของคนจนเมือง คนไร้บ้านหน้าเก่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะมามากกว่า 1 ปี และคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เพิ่งถูกเลิกจ้าง ตกงาน หรือได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงโควิด-19 ซึ่งปกติจะมีการหมุนเวียนสมาชิก 100-120 คนตลอดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโครงการในเดือนกรกฎาคม 2563 มาจนถึงปัจจุบัน ในส่วนของคนไร้บ้านที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 59 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 44 คน เพศหญิงจำนวน 11 คน และเพศทางเลือกจำนวน 4 คน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปี อายุน้อยสุดที่ 32 ปี และมากสุดที่ 74 ปี เมื่อพิจารณาแล้วจึงพบว่าสัดส่วนของคนไร้บ้านที่เป็นผู้สูงอายุมีมากถึงร้อยละ 33.9 จากสมาชิกทั้งหมด (อ้างอิงจากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ที่นิยามกลุ่มผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย) (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2557) โดยคนไร้บ้านที่เคยและยังเข้าร่วมโครงการในปัจจุบันมีทั้งที่ยังอยู่ในสถานะไร้บ้าน มีบ้าน รวมถึงคนที่เคยไร้บ้านแต่ปัจจุบันกลับไปมีบ้านอีกครั้งเพราะเข้ามาทำงานกับโครงการ สำหรับกลุ่มที่ยังไม่มีที่อยู่ก็ยังคงอาศัยอยู่ในที่สาธารณะในกรุงเทพมหานคร อาทิ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ราชดำเนิน สะพานพระราม 8 สถานีรถไฟหัวลำโพง สถานีขนส่งหมอชิต สนามหลวง โรงพยาบาลราชวิถี เป็นต้น (โครงการจ้างวานข้า, 2564)

อนึ่ง นอกจากจำนวนประชากรคนไร้บ้านจะเพิ่มมากขึ้นแล้ว การกระจายตัวหรือการแตกตัวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะก็ยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณสถานีรถไฟบ้างซื่อ วัดสะพานสูง สถานีวงเวียนใหญ่ และชุมชนรอบข้างสถานที่ดังกล่าว เนื่องจากผู้ดูแลสถานที่และประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ๆ ผลักดันให้กลุ่มคนไร้บ้านต้องออกจากพื้นที่เนื่องจากหวาดกลัวโรคระบาด ทั้งนี้ สถานการณ์ดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในพื้นที่แออัดแต่ยังพบว่ากลุ่มคนไร้บ้านถูกปฏิบัติในลักษณะเดียวกันในทุกพื้นที่ทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร จากสถานการณ์การกระจายตัวและการเกิดขึ้นของคนไร้บ้านหน้าใหม่ดังกล่าว ส่งผลให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถดำเนินการลงพื้นที่เพื่อดูแลกลุ่มคนไร้บ้านได้อย่างทั่วถึงเท่าที่ควร ทั้งในส่วนของการบริหารจัดการกลุ่มคนไร้บ้านเดิม คนไร้บ้านหน้าใหม่ ตลอดจนกลุ่มคนตกงานที่ไม่กล้าเข้าร่วมกลุ่มกับคนไร้บ้านเดิมที่มีอยู่ อย่างไรก็ดี ปัญหาและอุปสรรคจากการเคลื่อนย้ายที่ของกลุ่มคนไร้บ้านในสถานการณ์โควิด-19 อาจนำไปสู่การแยกตัวออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตลอดจนการแยกตัวอยู่ตามลำพังซึ่งจะเพิ่มความเสี่ยงใน

การที่จะเกิดอันตรายต่อกลุ่มคนดังกล่าวได้ ทั้งนี้ สาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่นั้นเกิดจากเหตุผล 3 ประการหลักด้วยกัน ได้แก่ (มูลนิธิอิสรชน, 2563)

1) สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ (Economic Recession) ทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะตกงาน ถูกเลิกจ้าง ตลอดจนการขาดรายได้เนื่องจากไม่มีงานจ้างรายวันหรือการขาดงานอิสระ เมื่อกลุ่มคนดังกล่าวตกอยู่ในภาวะไร้งานจึงไร้เงินและทำให้ขาดรายได้ในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนค่าใช้จ่ายด้านของที่พักอาศัย จึงทำให้ต้องออกมาเร่ร่อนและใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะตามบริเวณต่าง ๆ

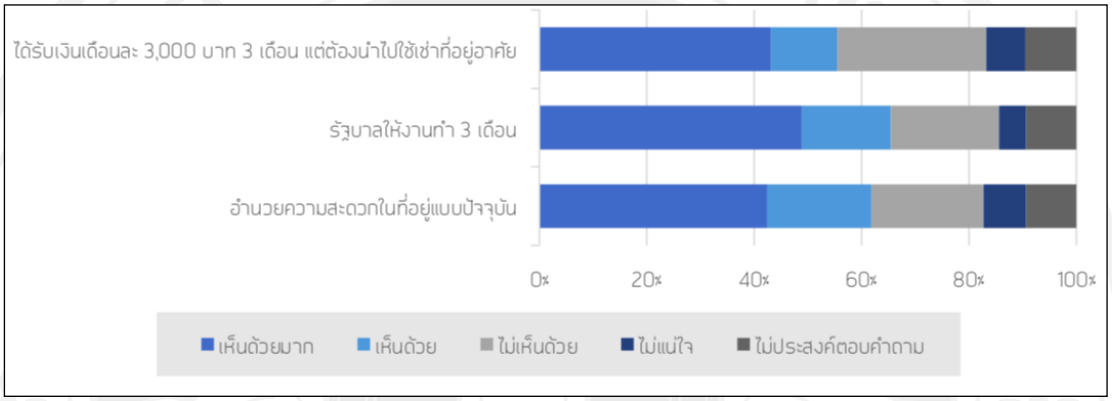

ภาพที่ 2.2 ความคิดเห็นของคนไร้บ้านต่อแนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐในสถานการณ์โควิด-19
แหล่งที่มา: บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563).

อ้างอิงจากรายงานการสำรวจคนไร้บ้านจำนวน 139 คนในช่วงสถานการณ์การระบาดโควิด-19 พบว่า ปัญหาที่คนไร้บ้านพบมากที่สุดได้แก่ประเด็นด้านอาหาร เงิน งาน ที่พักอาศัย ความปลอดภัย ความเครียด และการห่างไกลจากครอบครัว โดยปัญหาส่วนใหญ่ที่คนไร้บ้านเผชิญในสถานการณ์ดังกล่าวคือการขาดแคลนรายได้เนื่องจากอยู่ในสภาวะตกงาน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563) และแนวทางการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐที่คนไร้บ้านต้องการมากถึงร้อยละ 65.47 คือการที่รัฐจัดหางานให้ทำเป็นระยะเวลา 3 เดือน รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านที่อยู่อาศัยโดยต้องการให้ภาครัฐจัดการในรูปแบบของสถานที่มากกว่าการให้เงิน อย่างไรก็ดี อีกหนึ่งความต้องการนอกจากการช่วยเหลือในรูปของตัวเงินและการจัดสรรที่อยู่ชั่วคราวให้กับคนไร้บ้านก็คือการสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีอาชีพ สามารถสร้างรายได้ได้อย่างมั่นคง มีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือหรือดูแลแนวทางการพัฒนาฝีมือและทักษะอาชีพที่จะนำไปใช้ในการทำงาน ตลอดจนสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ โดยอาชีพที่คนไร้บ้านสามารถทำได้โดยทั่วไปมักอยู่ในลักษณะของงานด้านการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ งานรับจ้างทั่วไป เช่น

การทำความสะอาด ค้าขาย และการคัดแยกของเก่า เป็นต้น ซึ่งศูนย์จัดการงานรับจ้างทั่วไปสามารถสนับสนุนในส่วนดังกล่าวและสามารถดำเนินการนำกลุ่มคนไร้บ้านกลับเข้าสู่ระบบแรงงานได้ ดังนั้น การพิจารณาจัดหาหรือฝึกอบรมอาชีพให้กับกลุ่มคนไร้บ้านที่มีต้นทุนต่ำกว่าประชาชนทั่วไป จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้คนไร้บ้านกลับมามีงานทำในช่วงวิกฤตการณ์และสามารถต่อยอดการประกอบอาชีพในระยะยาวได้

2) การเข้าไม่ถึงสวัสดิการแห่งรัฐ (Social Welfare for Homelessness) เนื่องจากบัตรประชาชนสูญหาย จำเลขบัตรประชาชนไม่ได้ รวมถึงไม่มีอุปกรณ์การสื่อสารอย่างโทรศัพท์หรือมือถือและระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้กลุ่มคนไร้บ้านดังกล่าวไม่ได้รับข่าวสารและถูกจำกัดสิทธิ์ในการรับสวัสดิการและการเยียวยาจากภาครัฐ อีกทั้งยังขาดระบบกองทุนสวัสดิการที่จะเข้ามาเยียวยาและใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยหรือกรณีฉุกเฉินสถานการณ์ดังกล่าวทำให้คนไร้บ้านจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ์การรักษาพยาบาลได้ ท้ายที่สุดจึงทำให้คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ต่ำ และทำให้ต้องออกมาร่อนเร่หรือใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์โรคระบาด

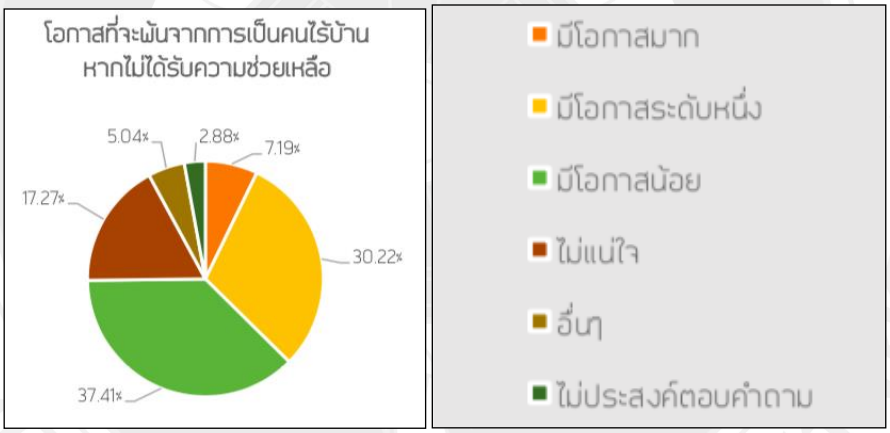

ภาพที่ 2.3 ความคิดเห็นของคนไร้บ้านต่อแนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐ
แหล่งที่มา: บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563).

ทั้งนี้ จากการสำรวจคนไร้บ้านในประเด็นด้านโอกาสที่จะพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านหากไม่ได้รับความช่วยเหลือยังพบว่า เดิมทีคนไร้บ้านสามารถใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะได้ด้วยตนเอง แต่โอกาสในการหลุดพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านนั้นมีค่อนข้างน้อย ดังนั้น ภาครัฐและประชาสังคมจึงควรเข้ามามีส่วนช่วยเพื่อสนับสนุนการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้านดังกล่าว โดยอาจเข้ามาดำเนินงานในส่วนของการสำรวจและคืนบัตรประชาชนให้กับคนไร้บ้าน เนื่องจากคนไร้บ้านจำนวนมากไม่มีบัตรประชาชนหรือทำสูญหายจึงทำให้ไม่สามารถเข้ารับบริการจากหน่วยงานภาครัฐและไม่

สามารถกลับเข้าสู่ระบบงานของภาครัฐได้ ในขณะเดียวกัน สิ่งที่ภาครัฐควรให้การสนับสนุนกลุ่มคนไร้บ้านคือการจัดการขึ้นทะเบียนคนไร้บ้านที่ต้องการทำงานกับส่วนงานจัดหางาน โดยอาจร่วมมือกับส่วนงานจัดหางานทั้งในและนอกระบบ อนึ่ง กระบวนการดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญในการดึงคนไร้บ้านกลับเข้าระบบการทำงาน ลดจำนวนคนไร้บ้านและคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ตลอดจนช่วยลดแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของคนไร้บ้านหน้าใหม่ อีกทั้งยังช่วยให้คนไร้บ้านมีงาน มีเงิน สามารถนำตัวเองออกจากท้องถนนและหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านได้ในที่สุด (มูลนิธิอิสรชน, 2563)

3) ปัญหาในการเดินทางกลับภูมิลำเนา (Transportation Cost) เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ที่ใช้เป็นค่าเดินทางกลับบ้านหรือที่พักต่างจังหวัดตลอดจนกรณีที่ไม่มีบ้านต่างจังหวัดให้กลับ จึงทำให้คนไร้บ้านอยู่ในภาวะจำยอมต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะต่อไปจนกว่าจะมีรายได้มากพอค่าเดินทาง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากสภาวะตกงานของคนไร้บ้านในสถานการณ์โควิด-19 แล้วจะพบว่า ปัญหาที่ตามมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรคนไร้บ้านหน้าใหม่และความลำบากในการใช้ชีวิตของคนไร้บ้านเดิมก็คือการเกิด “ความเสี่ยงทางสังคม” จากการลงพื้นที่ของมูลนิธิอิสรชนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พบว่าคนไร้บ้านที่ได้รับผลกระทบจากพิษเศรษฐกิจและอยู่ในภาวะตกงานมีแนวโน้มสูงที่จะรับจ้างทำงานผิดกฎหมายรวมถึงการขายบริการทางเพศ โดยสาเหตุหลักที่ผลักดันให้คนไร้บ้านเลือกที่จะประกอบอาชีพดังกล่าวอาจเกิดมาจากการเผชิญกับสภาวะซึมเศร้ามาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งยังพบว่าคนไร้บ้านมีโอกาสเสี่ยงที่จะประสบภาวะจิตเวชโดยเฉพาะอาการซึมเศร้าถึงร้อยละ 70 (The Guardian, 2014) ภายใต้สภาวะการสูญเสียตัวตนดังกล่าวทำให้คนไร้บ้านละทิ้งโอกาสในการกลับคืนสู่สังคมและยอมทำงานผิดกฎหมาย อาทิ การรับจ้างส่งยา การโจรกรรม และการค้าประเวณี ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมและพื้นที่เสี่ยงในสังคม นอกจากนี้ ภาวะตกงานและการออกมาเร่ร่อนของคนไร้บ้านหน้าใหม่ยังกระตุ้นและผลักดันให้คนกลุ่มดังกล่าวหารายได้ด้วยวิธีการผิดกฎหมายมากขึ้น เนื่องจากความต้องการขั้นพื้นฐานของคนไร้บ้านหน้าใหม่มีมากกว่าคนไร้บ้านเดิมที่ออกมาเร่ร่อนเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับแนวโน้มที่จะเกิดสภาวะซึมเศร้า จึงทำให้คนกลุ่มดังกล่าวตัดสินใจด้วยสัญชาตญาณการเอาตัวรอดมากกว่าการคิดและไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน ส่งผลให้เกิดการใช้ความรุนแรงทั้งในมุมของการเป็นผู้ถูกกระทำและกระทำเองซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมในสังคมต่อไป ดังนั้น การปล่อยให้คนไร้บ้านใช้ชีวิตอยู่บนท้องถนนต่อไปในระยะยาว รวมถึงในปริมาณที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดสถานการณ์เลวร้ายในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสถานการณ์การระบาดทวีความรุนแรงขึ้นและส่งผลให้การว่าจ้างงานลดน้อยลง คนกลุ่มดังกล่าวจึงจำเป็นต้องหันไปพึ่งรูปแบบการทำงานที่ผิดกฎหมายอย่างเลี่ยงไม่ได้ (Duff et al., 2011)

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อ “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน” ครอบคลุมตั้งแต่การทบทวนทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพ (Vocational Psychology) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (Social Cognitive Career Theory: SCCT) ตลอดจนแนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Coaching) โดยมีรายละเอียดการทบทวนในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพ (Vocational Psychology)

ศาสตร์ด้านจิตวิทยาทางอาชีพนั้นถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับแนวคิดด้านจิตวิทยาในองค์กร (Organisational Psychology) (Savickas & Baker, 2005) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกอาชีพรวมถึงการให้คำแนะนำด้านอาชีพ (Vocational Guidance) ซึ่งปรากฏให้เห็นในปัจจุบันในลักษณะของการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Counselling) การประเมินด้านอาชีพ (Vocational Assessment) และการเลือกประกอบอาชีพ (Occupational Selection) แนวคิดดังกล่าวอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกปฏิบัติงานโดยมีประเด็นด้านอาชีพเป็นศูนย์กลางการวิเคราะห์ ตัวอย่างแนวคิดที่มาจากทฤษฎีจิตวิทยาทางอาชีพนั้นได้แก่ ความสนใจในงาน (Occupational Interests) ทักษะ และความสามารถที่เหมาะสมกับงาน (Skills & Abilities) ตลอดจนกระบวนการพัฒนาทางอาชีพตลอดช่วงชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ตั้งแต่วัยเยาว์ วัยผู้ใหญ่ ไปจนถึงวัยสูงอายุ (Lifespan Developmental Stages) (Parsons, 1990) นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทฤษฎีด้านอาชีพ (Career Theory) ในมิติด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเลือกประกอบอาชีพ (Fouad, 2007) เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล กระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ บริบทแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาทางอาชีพ (Career Development) (Patton & McMahon, 2006)

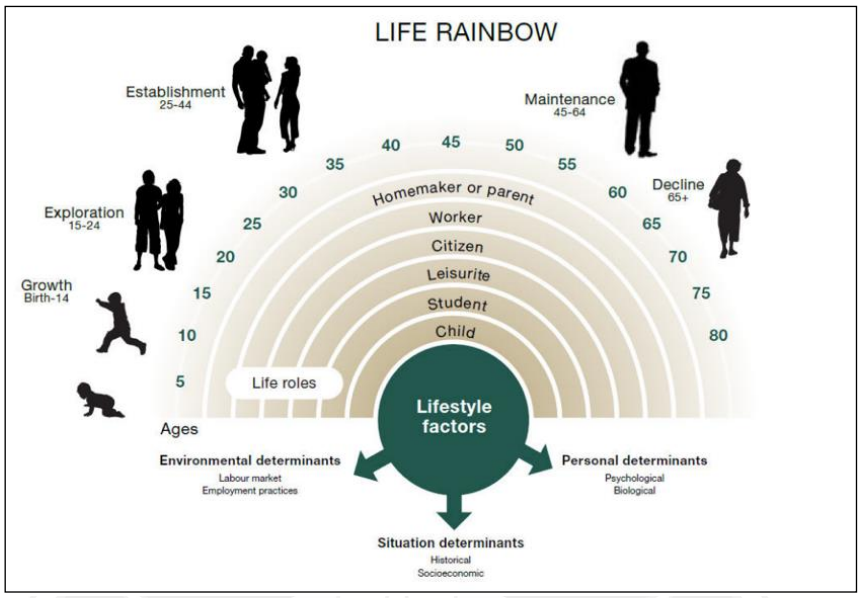

ภาพที่ 2.4 โมเดลอธิบายทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพกับช่วงชีวิต (Life Rainbow Model)
แหล่งที่มา: Super (1980, 1992).

ในมุมมองด้านการพัฒนาทางอาชีพนั้น (Career Development) ทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพได้มุ่งเน้นไปยังกระบวนการพัฒนาอาชีพตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์จวบจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Life-Span Approach) (Skorikov & Patton, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพกับช่วงชีวิต (Life-span, Life-space Theory) ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับการพัฒนาทางอาชีพที่ครอบคลุมตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์ ช่วงวัยรุ่นตอนต้น ช่วงวัยรุ่นเต็มตัว ช่วงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนกลางไปจนถึงตอนปลาย (Super, 1980, 1992) ซึ่งในแต่ละช่วงก็จะมีหน้าที่การงานและบทบาทในชีวิตส่วนตัวที่แตกต่างกันออกไปทั้งในมุมมองด้านการทำงาน การสร้างครอบครัว และการศึกษาเล่าเรียน อนึ่ง ทฤษฎีดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การพิจารณาภาพรวมของกระบวนการหรือวิวัฒนาการทางอาชีพในแต่ละช่วงชีวิตมากกว่าการพิจารณาไปที่ปัจจัยส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว (Vondracek, Lerner, & Schulenberg, 1986) กล่าวคือถึงแม้ว่าคนบางกลุ่มจะมีปัจจัยส่วนบุคคลคล้ายกัน ทว่าแนวทางการพัฒนาทางอาชีพอาจต่างออกไปตามแต่ละบริบทหรือสถานการณ์ที่คน ๆ นั้นเจอในแต่ละช่วงชีวิต ดังนั้น ในการสร้างแนวทางการพัฒนาทางอาชีพของแต่ละบุคคลนั้นจึงไม่สามารถพิจารณาเพียงแค่ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายนอกจากสังคม หรือปัจจัยทางวัฒนธรรม แต่ยังต้องพิจารณาถึงบริบทและสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตหรือการทำงานของคนนั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ในงานอย่างค่าตอบแทน (Compensation) โอกาสในการพัฒนาในงาน (Opportunities) ตลอดจนตัวเลือกในการประกอบอาชีพ (Career

Choices) เพื่อออกแบบแนวทางพัฒนาทางอาชีพของแต่ละบุคคลที่ต่างกันออกไปตามข้อจำกัดดังกล่าวด้วย (Vondracek & Porfeli, 2002) อย่างไรก็ดี นอกจากปัจจัยที่กล่าวไปข้างต้นแล้วยังมีอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเลือกอาชีพซึ่งก็คือปัจจัยด้านความสนใจในงาน (Vocational Interest) อนึ่ง ความสนใจในงานยังเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปใช้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาทางอาชีพ (Career Development Practice) (Hansen, 2005) โดยการพิจารณาร่วมกับปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง (Self-Efficacy) และปัจจัยด้านผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการปฏิบัติงาน (Outcome Expectations) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่ใช้ในการออกแบบแนวทางการพัฒนาอาชีพอ้างอิงจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (SCCT: the Social Cognitive Career Theory) (Lent, Brown, & Hackett, 1994) และปัจจัยด้านการปรับตัว (Adaptability) ปัจจัยด้านแนวทางการดำเนินชีวิต (Life Themes) ตลอดจนปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัวในการประกอบอาชีพ (Vocational Personality) จากทฤษฎีการสร้างอาชีพ (Career Construction Theory) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาอาชีพที่ครอบคลุมทุกมิติได้อีกด้วย (Savickas, 2002, 2005)

จากที่กล่าวไปข้างต้น ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง (Self-Efficacy) จึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาในการออกแบบแนวทางการจัดหางาน พัฒนาทักษะในงาน รวมถึงการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตัวเองนั้นหมายถึงการตัดสินความสามารถของตนเองนำไปสู่การกระทำที่จะทำให้งาน ๆ นั้นประสบผลสำเร็จ (Bandura, 1986) ปัจจัยดังกล่าวถูกนำไปใช้ในการวัดประเมินทางอาชีพอย่างแพร่หลาย (Vocational Assessment) (Gainor, 2006) ยกตัวอย่างเช่นการกำหนดมาตรวัดความเชื่อมั่นในตัวเองต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพ (Betz, Klein, & Taylor, 1996; Taylor & Betz, 1983) เนื่องจากปัจจัยด้านความมั่นใจในตนเองมีผลกระทบต่อระดับความสนใจในการประกอบอาชีพ (Occupational Interests) การหาทางเลือกในอาชีพ (Career Choices) ตลอดจนพฤติกรรมการส่งมอบผลปฏิบัติงาน (Actions) โดยหากผู้ปฏิบัติงานได้รับประสบการณ์ในการทำงานที่ดีประกอบกับได้ทำอาชีพที่สนใจก็จะส่งผลให้ระดับความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ อ้างอิงจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตัวเองยังส่งผลต่อความสนใจในงานและความคาดหวังในการทำเป้าหมายนั้นให้สำเร็จอีกด้วย (Goal Attainments) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์หรือมีผลกระทบต่อกันเป็นกระบวนการ กล่าวคือ หากระดับความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น (Self-Efficiency) ก็จะส่งผลต่อความคาดหวังและความสนใจในงาน (Expectations & Interests) และจะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการตั้งเป้าหมายในงานของแต่ละบุคคล (Career-Related Goals) สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมหรือการกระทำ (Actions) เกิดเป็นประสบการณ์ในการทำงาน (Experiences) และกระทบต่อเป้าหมาย รวมถึงเส้นทางการพัฒนาอาชีพของผู้ปฏิบัติงานคนนั้น ๆ ในที่สุด ดังนั้นในการพิจารณาเพื่อออกแบบแนวทางการจัดหางานหรือให้คำปรึกษาในงานจึงควรพิจารณาปัจจัย

ทั้งหมดที่ปรากฏในทฤษฎีข้างต้น เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติสำคัญ (McIlveen, 2009)

นอกจากนี้ ทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพยังสามารถอธิบายได้ถึงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ (Vocational Choices) (Krieshok, 1998) ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยพิจารณาสำคัญในการบริหารจัดการ พัฒนา และออกแบบเส้นทางอาชีพ (Career Development) (Parson, 1909) เนื่องจากปัจจัยด้านการตัดสินใจประกอบอาชีพนั้นขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ความต้องการของตนเองในแต่ละช่วงวัย (Developmental Stage) (Savickas, 1997) ซึ่งการรับรู้นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การรับรู้และเข้าใจในตนเอง (Self-Understanding) การรับรู้องค์ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่ต้องการ (Occupational Knowledge) ประกอบกับความรู้ความสามารถที่ตนเองมี (Self-Knowledge) และสุดท้ายคือการรับรู้ในเหตุและผลในการประกอบอาชีพของตนเอง (True Reasoning) เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจประกอบอาชีพในขั้นตอนสุดท้าย (Career Decision Making) การรับรู้ในข้อมูลที่กล่าวไปข้างต้นนั้นจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลดังกล่าวตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพที่ต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นฐานการรับรู้ของตน (Brown, 2007) อย่างไรก็ดี ในการพิจารณาเพื่อออกแบบแนวทางการจัดหางานหรือการให้คำปรึกษาในอาชีพสำหรับทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มเปราะบางนั้นอาจต่างออกไป เนื่องจากเงื่อนไขทางกายภาพ อาทิ ความบกพร่องทางร่างกาย การเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม รวมถึงเงื่อนไขส่วนบุคคล อาทิ เชื้อชาติ เพศสภาพ อาจส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพในบางบริบทสังคม ดังนั้น จึงควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบกับปัจจัยเบื้องต้นที่ได้กล่าวไปทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การออกแบบกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและสามารถให้คำปรึกษาหรือจัดหางานให้กับบุคคลนั้น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (Social Cognitive Career Theory: SCCT)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (SCCT: Social Cognitive Career Theory) (Lent, Brown, & Hackett, 1994) เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาทางสังคม (SCT: Social Cognitive Theory) โดยใช้การบูรณาการและผสมผสานแนวคิดด้านการประกอบอาชีพที่หลากหลายเข้ามาไว้ด้วยกัน (Career Theorist) (Lent et al., 2002) เช่น แนวคิดและทฤษฎีด้านความเชื่อมโยงระหว่างสภาพแวดล้อมและตัวบุคคล (Person-Environment Correspondence) (Dawis & Lofquist, 1984) แนวคิดด้านบุคลิกภาพ (Personality Typology) (Holland, 1985) แนวคิดด้านการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) (Krumboltz et al., 1976) ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพกับช่วงชีวิต (Life-Span Life Space Theory) (Super, 1990) และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง (Developmental Theory) (Vondracek et al., 1986) โดย

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงานนั้นได้อธิบายถึงปัจจัยหลัก 3 ประการที่ส่งผลต่อความสนใจหรือการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ รวมถึงการออกแบบแนวทางการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ เพื่อการส่งมอบงาน ตลอดจนสนับสนุนการเติบโตในหน้าที่การงานและความมั่นคงในอาชีพ โดยปัจจัย 3 ประการดังกล่าวมีดังนี้

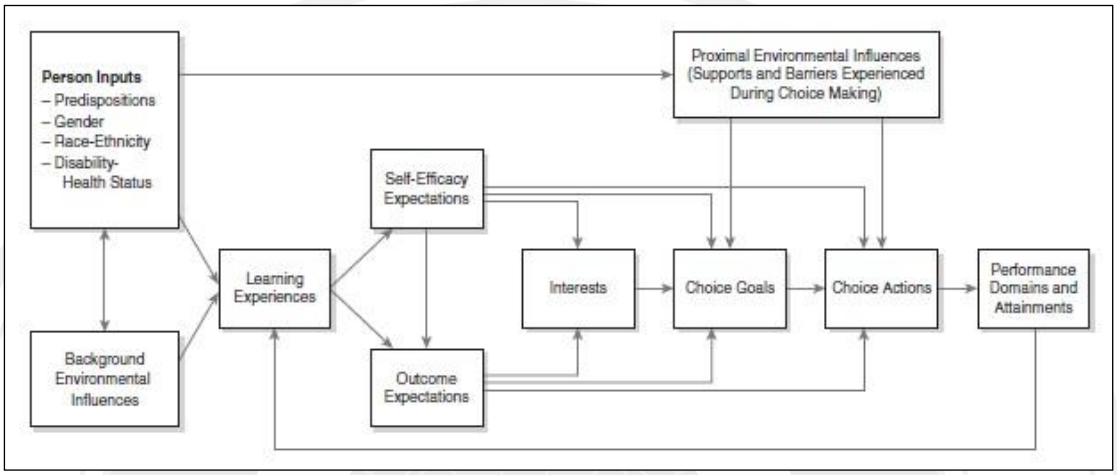

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน
แหล่งที่มา: Lent, Brown, and Hackett (1994).

1) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในความสามารถของตน (Self-Efficacy) คือ ความเชื่อมั่นว่าตัวเองสามารถส่งมอบผลงานหรือปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการได้ (Goal Setting) โดยหลังจากตั้งเป้าหมายในการทำงานแล้วผู้ปฏิบัติงานจะประเมินศักยภาพและความสามารถของตนเองเพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญในงานนั้น ๆ เพื่อส่งมอบผลงานให้ได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ ระดับความเชื่อมั่นในความสามารถของตนอาจเพิ่มขึ้นได้ผ่านการฝึกฝนทักษะส่วนบุคคลจากการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคม การได้รับความแนะนำหรือการชี้แนะจากคนรอบข้าง รวมถึงสภาวะความมั่นคงทางจิตใจของผู้ปฏิบัติคนดังกล่าว (Bandura, 1986, 1997a) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากที่สุดก็คือปัจจัยด้านความสำเร็จในงาน (Performance Attainment) โดยถ้าหากผลการปฏิบัติงานออกมาดีก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกมั่นใจในความสามารถของตนเองมากขึ้น

2) ปัจจัยด้านความคาดหวังจากผลลัพธ์ (Outcome Expectation) คือ ความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองซึ่งเชื่อมโยงไปยังทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) (Vroom, 1964) ที่แสดงให้เห็นว่าระดับความมุ่งมั่นหรือความกระตือรือร้นที่

จะปฏิบัติงานมักขึ้นอยู่กับความคาดหวังที่มีต่อผลลัพธ์ที่จะได้หลังจากส่งมอบงานนั้นสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น หากคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนในงานสูง ผู้ปฏิบัติงานก็จะตั้งใจทำงานและส่งมอบผลงานได้เร็วกว่าปกติ อย่างไรก็ดี ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานเจอมาในอดีตหรือประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมายังส่งผลต่อการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานและทำให้เกิดความรู้สึกคาดหวังดังกล่าว (Lent et al., 1994) จึงสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมการปฏิบัติงานหรือการส่งมอบงานที่ปรากฏออกมานั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ รวมถึงความต้องการส่วนบุคคลที่อาจแตกต่างกันไปตามแต่ละเหตุการณ์ในอดีตที่เคยเจอมา

3) ปัจจัยด้านบริบทแวดล้อมที่มีส่วนส่งเสริมหรือเป็นข้อจำกัด (Contextual Supports and Barriers) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ (Personal Input) อาทิ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว ฐานะทางสังคม พื้นฐานองค์ความรู้ ความสนใจในงาน ตลอดจนคุณสมบัติในการประกอบอาชีพ ที่ส่งผลต่อระดับความสนใจในงานนั้น ๆ เช่น ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษมักจะต้องการย้ายไปทำงานที่ต่างประเทศ หรือให้ความสนใจกับงานประเภทที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง เป็นต้น (Remhof, Gunkel, & Schlagel, 2013) รวมไปถึงปัจจัยบริบทแวดล้อมด้านครอบครัว อาทิ สถานภาพการสมรส การหย่าร้าง ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ต่างก็มีอิทธิพลต่อความสนใจในการประกอบอาชีพเช่นกัน กลุ่มคนที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับครอบครัวสูงมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพในประเทศหรือที่ทำงานใกล้บ้านมากกว่าการโยกย้ายไปทำงานต่างประเทศหรือต่างจังหวัด ปัจจัยดังกล่าวจึงนับว่าเป็นหนึ่งในข้อจำกัดหรือการสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเลือกที่จะประกอบอาชีพใด ๆ ก็ตาม

อนึ่ง ทฤษฎีดังกล่าวเป็นทฤษฎีที่ถูกพัฒนาขึ้นจากทฤษฎีต้นฉบับอย่างทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) (Bandura, 1986) เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุหรือที่มาที่ไปของความสนใจในอาชีพ (Career Interest) การเลือกศึกษาและทำงานในสาขาหรืองานประเภทต่าง ๆ (Educational & Vocational Choices) ตลอดจนความสัมพันธ์ที่มีต่อระดับความกระตือรือร้นหรือความพากเพียรในการส่งมอบผลงานให้ออกมาตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการตัดสินใจประกอบอาชีพที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญสามประการอย่างความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง ความคาดหวังในผลลัพธ์หลังส่งมอบงานและจุดมุ่งหมายสำคัญในการปฏิบัติงานนั้น ๆ โดยหากผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้มาตรงกับความคาดหวังที่ตั้งไว้ก็จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยด้านบริบทแวดล้อมอย่างเพศ เชื้อชาติ และพื้นฐานทางครอบครัวยังส่งผลต่อโอกาสในการประกอบอาชีพ รวมไปถึงประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับจากการเลือกทำงานประเภทต่าง ๆ (Learning Experience) ซึ่งอาจสนับสนุนหรือสร้างข้อจำกัดบางอย่างให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านการเลือกประกอบอาชีพและแนวทางการปฏิบัติงานที่ต้องการได้

ยกตัวอย่างปัจจัยบริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของเยาวชนที่อยู่ในภาวะไร้บ้าน (SHE: Students Experiencing Homeless) เช่น การไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว (Parental Support) การขาดการเข้าถึงระบบสาธารณสุข และการถูกตัดขาดจากสังคม (Social Isolation) (Murphy & Tobin, 2011) โดยบางรายอาจพบปัญหาด้านการระบุตัวตน เช่น การไม่มีใบแจ้งเกิดมาตั้งแต่กำเนิด (Birth Certificate) การไม่มีทะเบียนบ้านเนื่องจากอยู่ในภาวะไร้บ้าน (Proof of Residency) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ตามหลักที่ควรจะเป็น (United States Department of Education, 2016) นอกจากนี้ยังประสบปัญหาด้านค่าใช้จ่าย อาทิเช่น ค่าเดินทาง ค่าอุปกรณ์การเรียน ท้ายที่สุดจึงส่งผลให้นักเรียนในกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถเข้าเรียนได้อย่างตรงต่อเวลา ขาดเรียน ทำให้ไม่สามารถส่งมอบผลการเรียนให้เป็นไปอย่างที่คาดหวังไว้ได้ (National Center for Homeless Education (NCHE), 2016) ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวต้องออกจากระบบการศึกษากลางคันและไม่สำเร็จการศึกษาในที่สุด (Emerson, Duffield, Salazar, & Unrau, 2012) สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (SCCT) เนื่องจากนักเรียนหรือเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มคนไร้บ้านไม่สามารถตัดสินใจเลือกศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพใด ๆ ได้เนื่องจากไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง จากการขาดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถพื้นฐาน ตลอดจนไม่มีระบบหรือบริบทแวดล้อมที่จะช่วยสนับสนุนให้คนในกลุ่มดังกล่าวมุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างประสบผลสำเร็จ (Havlik, Neason, Pucke, Rowley, & Wilson, 2017) ดังนั้น รูปแบบการแนะแนวหรือให้คำปรึกษาด้านการเรียนและการทำงาน (Mentor) จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสนับสนุนปัจจัยด้านบริบทแวดล้อม ซึ่งทำให้นักเรียนในกลุ่มดังกล่าวสามารถรับมือกับปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพที่ต้องการได้ (Dukes et al., 2013) ทั้งนี้ นอกจากการให้คำปรึกษาแล้วการให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย อาทิ ค่าสมัครเรียน ค่าเทอม และค่าที่พักอาศัย ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและช่วยให้นักเรียนที่อยู่ในสภาวะไร้บ้านจบการศึกษาได้ราบรื่นมากขึ้นอีกด้วย (Emerson et al., 2012) หากกล่าวโดยสรุปจะพบว่ากระบวนการสนับสนุนและให้คำแนะนำการศึกษาต่อตลอดจนการเลือกทำงานของนักเรียนในกลุ่มไร้บ้าน มีผลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจการตั้งเป้าหมาย และการส่งมอบผลงานให้เป็นไปตามที่คาดหวังหรือตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลที่ตั้งไว้เป็นอย่างมาก (National Center for Homeless Education (NCHE), 2012) นอกจากนี้ อีกหนึ่งตัวอย่างจากกรณีศึกษาที่ใช้ทฤษฎีดังกล่าวในการสร้างกระบวนการให้คำแนะนำด้านอาชีพสำหรับนักโทษหญิง (Female Offenders) ซึ่งนับว่าเป็นประชากรในกลุ่มเปราะบางและมีความเสี่ยงสูงที่จะตกอยู่ในสภาวะตกงาน (Unemployment) ก็คือการให้บริการคำแนะนำด้านการประกอบอาชีพเพื่อช่วยให้คนกลุ่มดังกล่าวได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะพื้นฐานและนำไปสู่การจัดหางาน (Employment Search Process)

จากที่กล่าวไปข้างต้น การให้คำปรึกษาในงานกับกลุ่มคนเปราะบางที่เป็นอดีตนักโทษ (Ex-Offender) เป็นหนึ่งในวิธีการที่จะช่วยให้คนกลุ่มดังกล่าวกลับเข้าสู่ระบบการทำงาน หาเลี้ยงชีพ และกลับมามีรายได้สำหรับเลี้ยงดูตนเองรวมถึงครอบครัวได้อีกครั้ง อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงที่กลุ่มคนดังกล่าวจะประพฤติผิดซ้ำหรือก่ออาชญากรรมในลักษณะเดิม (Rakis, 2005; Witte, 1976) อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจยังพบว่านายจ้างที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกากว่าร้อยละ 65 เลือกที่จะปฏิเสธการว่าจ้างงานบุคคลที่เคยมีประวัติอาชญากรรมหรือเคยเป็นนักโทษมาก่อน (Holzer, 1996) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ แก้วพิจิตร (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานของผู้ต้องขับ พบว่าการเปิดโอกาสหรือการยอมรับจากสังคมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มเปราะบางดังกล่าวกลับไปประกอบาชีพได้ง่ายขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ทางเลือกในการกลับสู่สังคมของคนกลุ่มดังกล่าวเป็นไปได้ยากขึ้น ดังนั้น หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาประกอบกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาประชากรในกลุ่มดังกล่าวก็คือปัจจัยด้านอุปสรรคทางสังคม (Societal Barriers) อาทิเช่น การปิดกั้นโอกาสในการรับเข้าทำงานซึ่งอาจเป็นตัวกระตุ้นให้อดีตนักโทษกลับสู่วงจรและกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง (Recidivism) ดังนั้น นอกจากจะต้องช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะให้คนกลุ่มดังกล่าวกลับมาประกอบอาชีพแล้ว นายจ้างยังต้องให้เปิดใจยอมรับและให้โอกาสกลุ่มแรงงานดังกล่าวให้ได้ใช้ทักษะเพื่อหาเลี้ยงชีพในสังคมต่อไป นอกจากปัจจัยข้างต้นที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นยังมีปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจอื่น ๆ (Economic & Social Barriers) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพในกลุ่มอดีตนักโทษ โดยหนึ่งในนั้นคือปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย (Housing) หรือการตกอยู่ใน “ภาวะไร้บ้าน” (Homelessness) (Levenson & Cotter, 2005; Petersilia, 2001; Rakis, 2005; Taxman, 2004; Tewksbury, 2005) ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ทำให้อดีตนักโทษไม่ได้รับโอกาสในการกลับสู่สังคมได้ นอกจากนี้ สาเหตุหลักที่ทำให้อดีตนักโทษต้องตกอยู่ในภาวะไร้บ้านและไร้งานยังมาจากอุปสรรคทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเช่นปัญหาด้านการเดินทางหรือโยกย้ายถิ่นฐานไปสู่ชุมชนที่ดีขึ้น (Transportation) การจัดหาเครื่องนุ่งห่มให้กับตัวเอง (Clothing) ปัญหาในการระบุตัวตนเนื่องจากเอกสารสูญหาย (Identity Document) การเป็นประชากรที่ตลาดแรงงานไม่ต้อนรับ (Community Hostility) การขาดการสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) ปัญหาทางสุขภาพทั้งกายและใจ (Health Problems) ตลอดจนการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Guidance Service) ยกตัวอย่างเช่นการให้คำปรึกษาด้านการหางาน (Job Searching) การพัฒนาทักษะพื้นฐานในด้านต่าง ๆ อาทิการแก้ปัญหา (Problem Solving) การสื่อสารทางวาจาให้มีประสิทธิภาพ (Effective Oral Communication) รวมถึงการประกอบอาชีพอย่างมีจริยธรรม (Work Ethic) ปัจจัยข้างต้นที่ได้กล่าวมานับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขและปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมและให้คำปรึกษาด้านอาชีพให้กับกลุ่มคน

เปราะบาง (Vocational Psychology) เพื่อสร้างแนวทางที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยผลักดันให้กลุ่มคนดังกล่าวกลับเข้าสู่ระบบแรงงานและสังคมต่อไป (Shivy et al., 2007)

เช่นเดียวกับการศึกษาในประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของปัจจัยบริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเป็นคนไร้บ้าน ที่อาจนำไปสู่การออกแบบแนวทางการจัดหางานที่เหมาะสมกับบริบทคนไร้บ้านในประเทศ ยกตัวอย่างงานวิจัยของอนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561) ที่กล่าวถึงประเด็นด้านภูมิหลังทางอาชีพหรือการไม่มีงานทำว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านสู่การไร้บ้านได้ง่ายขึ้น (Background Environmental Influences) โดยพบว่าคนไร้บ้านกว่าร้อยละ 26 ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจทำให้ถูกไล่ออก อยู่ในภาวะตกงาน และออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านในที่สุด ทั้งนี้ จากการสำรวจยังพบว่าความช่วยเหลือที่คนไร้บ้านต้องการมากที่สุดมักอยู่ในรูปแบบของปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมถึงความช่วยเหลือด้านการจัดหางานหรือการสนับสนุนให้กลับไปมีงานทำ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกทางเศรษฐกิจที่พบว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยที่กระตุ้นให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะไร้บ้านได้ง่ายขึ้น และเมื่อพิจารณาตามแบ่งกลุ่มคนไร้บ้านตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในที่สาธารณะจะพบว่า คนไร้บ้านหน้าใหม่หรือคนที่ตกอยู่ในภาวะไร้บ้านได้ไม่เกิน 1 ปีกว่าร้อยละ 26.5 เปลี่ยนผ่านสู่การไร้บ้านเพราะปัจจัยภายในหรือปัญหาส่วนตัว (Personal Input) อย่างปัญหาครอบครัว การทะเลาะกับคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง รองลงมาอีกร้อยละ 25 คือปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ต้องตกงาน ขาดรายได้ จึงถูกบีบให้ออกมาใช้ชีวิตในสาธารณะในที่สุด

ตารางที่ 2.4 เหตุผลที่ทำให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านครั้งแรก (3 อันดับแรก)

ระยะเวลาการเป็นคนไร้บ้าน	เหตุผลที่ออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านครั้งแรก	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	1. มีปัญหาหรือทะเลาะกับคนในครอบครัว/ญาติพี่น้อง	26.5
	2. ไม่มีงานทำ/ตกงาน/ถูกไล่ออกจากงาน	25.0
	3. ความรุนแรงในครอบครัว	16.2

แหล่งที่มา: อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561).

จากผลการวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยภายในหรือปัญหาส่วนตัวอย่างสถาบันครอบครัวเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไร้บ้านหน้าใหม่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็เป็นแรงสนับสนุนสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงที่คน ๆ หนึ่งจะออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยเช่นกัน อนึ่ง

การขาดการสนับสนุนจากครอบครัวประกอบกับปัจจัยภายนอกอย่างวิกฤตเศรษฐกิจเป็น 2 ปัจจัยหลักที่ทำให้คนเปลี่ยนผ่านสู่การไร้บ้านหรือออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากขึ้น (อนรรฆ พิทักษ์ธานินและคณะ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเลิศ วิเศษปรีชา (2546) ที่กล่าวว่าการมีปัจจัยทับซ้อนมากกว่า 2 ปัจจัยขึ้นไปที่ทำให้คน ๆ หนึ่งตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านในที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นปัจจัยด้านครอบครัวและเศรษฐกิจดังที่กล่าวไปข้างต้น เช่นเดียวกับงานของธานี ชัยวัฒน์ (2561) ที่พบว่าสาเหตุหลักที่ทับซ้อนกันและทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านคือปัจจัยด้านเศรษฐกิจและครอบครัว โดยพิจารณาว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การถูกไล่ออกจากงาน ถูกเลิกจ้าง กิจการปิดตัว รวมไปถึงการที่อายุเกินกว่าความต้องการของตลาดแรงงานทำให้ไม่สามารถทำงานเดิมต่อไปได้ ท้ายที่สุดจึงขาดรายได้ที่มั่นคงแน่นอน ขาดสวัสดิการที่สนับสนุนการดำรงชีวิตทั้งจากภาครัฐและผู้ว่าจ้าง อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนจากสถาบันครอบครัวทำให้ไม่สามารถกลับไปตั้งหลักชีวิตหรือกลับไปทำงานได้อีกครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คน ๆ หนึ่งออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะในที่สุด ดังนั้น จากที่กล่าวไปข้างต้นรูปแบบการสนับสนุนทางอาชีพให้กับกลุ่มคนไร้บ้านจึงไม่อาจพิจารณาได้แค่ในมิติของการสนับสนุนด้านงาน แต่อาจจำเป็นต้องพิจารณาไปถึงพื้นฐานทางครอบครัวซึ่งเป็นหนึ่งในแรงสนับสนุนหรือปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คนไร้บ้านหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านได้อีกครั้ง

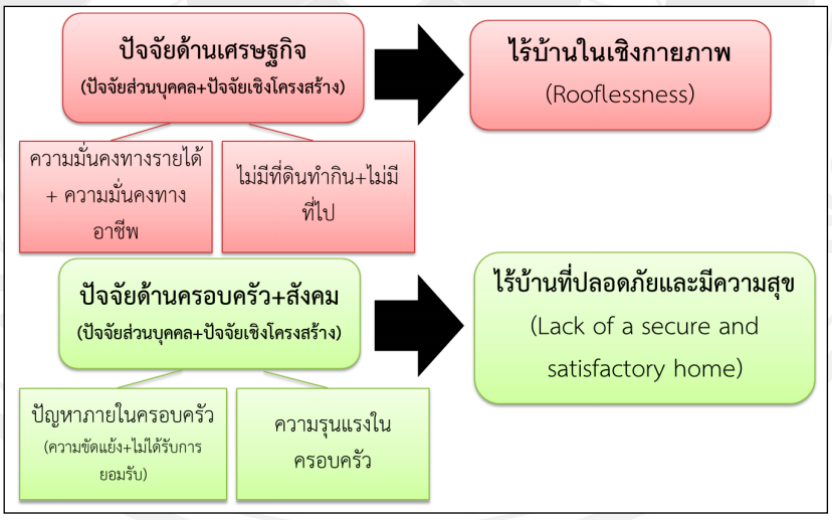

ภาพที่ 2.6 สาเหตุของการเป็นคนไร้บ้านในเชิงกายภาพและเชิงสังคม
แหล่งที่มา: อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561).

นอกจากนี้ งานวิจัยข้างต้นยังกล่าวถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงมาจากปัจจัยด้านครอบครัว สังคมโดยรอบ และเศรษฐกิจ อย่างประเด็นด้านความพิการ เพศสภาพ การต้องโทษหรืออดีตเคยติด

คุก การเป็นผู้สูงอายุ รวมไปถึงการมีโรคร้ายแรงที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจเป็นคนไร้บ้าน ยกตัวอย่าง การเป็นผู้สูงอายุหรืออยู่ในสภาวะพิการทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตัวเอง ขาดรายได้ที่มั่นคง หรือในบางกรณีอาจไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานจึงทำให้ขาดรายได้ไปโดยปริยาย ท้ายที่สุดจึงทำให้คน ๆ หนึ่งตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านเนื่องจากไม่อยากเป็นภาระให้ครอบครัวหรือญาติพี่น้อง ซึ่งจะนำไปสู่การขาดความมั่นคงทางที่อยู่อาศัยในที่สุด (อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ, 2561) เช่นเดียวกับงานวิจัยของพีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดความเปราะบางในการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน ซึ่งปรากฏทั้งในรูปแบบของความเปราะบางทางสังคมและทางเศรษฐกิจ โดยกลุ่มประชากรที่เสียงหรือมีโอกาสที่จะเปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านได้ง่ายกว่าประชากรกลุ่มอื่นมักเป็นกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันยังไม่พบการศึกษาวิจัยในลักษณะของคนไร้บ้านในบริบทของประเทศไทยมาก่อน ทว่าเมื่อพิจารณางานวิจัยจากต่างประเทศพบว่า สาเหตุที่ผู้สูงอายุถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเปราะบางที่เสี่ยงต่อการไร้บ้านนั้นเนื่องจากรายได้ไม่พอต่อการดำรงชีวิตทั้งในมิติของการชำระค่าเช่าที่อยู่อาศัย (Unaffordable Housing) และค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ (Health Care) (Goldberg, Lang, & Barrington, 2016) อีกทั้งส่วนหนึ่งยังขาดการสนับสนุนจากครอบครัวเนื่องจากสูญเสียหรือทะเลาะเบาะแว้งกับคนในครอบครัวจึงทำให้ขาดการติดต่อกันไป นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ หรือในบางกรณีอาจพบว่ามีปัญหาเกี่ยวโยงถึงเรื่องการพนันและภาวะแอลกอฮอล์เรื้อรังด้วยเช่นกัน (Crane, 2005; Levinson & Ross, 2007) อย่างไรก็ดี ภาวะไร้บ้านในผู้สูงอายุนับว่าเป็นปัญหาที่ค่อนข้างอันตราย เนื่องจากต้องพิจารณาประเด็นด้านสภาวะทางร่างกายและจิตใจที่ขาดการดูแลรวมถึงการอยู่อาศัยในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจพบว่ารุนแรงกว่าคนไร้บ้านในกลุ่มอายุอื่น ๆ (Marianti & Butterfull, 2013) ทั้งนี้ การให้คำปรึกษาด้านงานเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ทว่าอาจจะต้องพิจารณาในมิติของสวัสดิการ เงินบำนาญ หรือรายได้สำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วยเพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับคนไร้บ้านในกลุ่มดังกล่าว (Gonyea, Mills-Dick, & Bachman, 2010) จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาทั้งในมิติทางสังคมหรือครอบครัวร่วมกับมิติทางเศรษฐกิจ เพื่อออกแบบแนวทางที่เหมาะสมและผลักดันให้คนไร้บ้านกลับสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

2.2.3 แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Coaching)

ในปี 1990 สวีเดนเป็นประเทศแรกที่พัฒนาและนำแนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพไปใช้ในองค์กร (Career Coaching) (Engstrand, 2011) โดยภายหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจในประเทศซึ่งทำให้อัตราการว่างงานของประชากรเพิ่มสูงขึ้น จึงได้มีการนำแนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพมาใช้ในระดับบุคคลและนำไปใช้ในวงกว้างมากขึ้นตามลำดับ ผลที่ตามมาคือภาคเอกชนเริ่ม

จัดตั้งโครงการจัดหางานเพื่อสนับสนุนการหางานในกลุ่มคนที่ตกงานจากสถานการณ์ดังกล่าวมากขึ้น (Transition Program) (Benson, 2008) และถูกนำไปพัฒนาเพื่อประยุกต์ใช้ในระดับมหภาคหรือใช้เป็นนโยบายระดับชาติในที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ปัญหาการว่างงานดังกล่าวเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ต้องมีนโยบายจากภาครัฐมาสนับสนุนหรือเป็นกลไกขับเคลื่อน (Labor Market Policy) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ภาครัฐเข้ามาจัดการในส่วนดังกล่าว (Engstrand, 2011) การจัดตั้งโครงการโดยมีภาครัฐเป็นเจ้าภาพในการสนับสนุนการดำเนินการนี้ทำให้เกิดหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดหางานและสวัสดิการให้กับคนตกงาน ตลอดจนเกิดกองทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนที่อยู่ในภาวะตกงานหรือโดนพักงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนเปราะบางอย่างผู้อพยพและเยาวชน ทั้งนี้ รัฐบาลและนักนโยบายจากประเทศสวีเดนยังยืนยันว่าแนวคิดการให้คำปรึกษาในงานนั้นจะช่วยให้เกิดการจับคู่งานระหว่างคนว่างงานและนายจ้างได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Swedish Government, n.d.) โดยเมื่ออ้างอิงจากงานวิจัยที่ศึกษาโมเดลการให้คำปรึกษาด้านอาชีพในประเทศฝรั่งเศส สโลวีเนีย สเปน และอังกฤษ (Darmon & Perez, 2011) จะพบว่า แนวทางการจัดหางานหรือการให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่มีประสิทธิภาพดังกล่าวนั้นมักประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญอย่างการวินิจฉัยความต้องการในงานหรือการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน (Occupational Target) การพัฒนาทักษะและแนวความคิดเพื่อสร้างเสริมศักยภาพและผลักดันกลุ่มคนดังกล่าวกลับสู่ตลาดแรงงานอีกครั้ง (Attitudes & Skills Development) อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือด้านการจัดหางานตลอดจนติดตามผลหลังจากบรรจุเข้าทำงานเพื่อตรวจสอบสถานะของผู้ใช้บริการคนนั้น ๆ อีกด้วย (Darmon & Perez, 2011)

อย่างไรก็ดี แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ภาคเอกชนที่ต้องการช่วยเหลือพนักงานที่ตกอยู่ในสภาวะตกงานเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงประชาชนทุกกลุ่มคนซึ่งหมายรวมถึงกลุ่มคนไร้บ้าน (Homeless) ที่เป็นหนึ่งในประชากรของประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจและอยู่ในภาวะตกงานเช่นกัน โดยแนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพยังช่วยสนับสนุนนโยบายการยุติภาวะไร้บ้านในหลายประเทศ (Shaheen & Rio, 2007) เนื่องจากพบว่ามีคนไร้บ้านกว่าร้อยละ 77 ที่ต้องการประกอบอาชีพแต่มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้นที่เข้าสู่ระบบแรงงาน (Singh, 2005) อีกทั้งคนไร้บ้านในที่พักชั่วคราวที่ภาครัฐจัดหาให้มีงานทำเพียงแค่ร้อยละ 2 ถึง 14 จากประชากรคนไร้บ้านทั้งหมดเท่านั้น (Hough, Jones, & Rice, 2013) ทั้งนี้ ในการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อสร้างแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน ภาครัฐจำเป็นต้องมีแนวทางการรับมือกับปัญหาและความท้าทายทั้งในด้านของการเข้าถึงกลุ่มคนดังกล่าว การวินิจฉัยความต้องการที่แท้จริงตลอดจนปัญหาที่กลุ่มคนไร้บ้านกำลังเผชิญซึ่งเป็นอุปสรรคในการหางาน เพื่อนำไปสู่การออกแบบแนวทางหรือกระบวนการที่จะช่วยผลักดันให้คนกลุ่มดังกล่าวกลับสู่ตลาดแรงงานอีกครั้ง (Department for Communities and Local Government, 2012) ยกตัวอย่างโครงการที่

ประยุกต์ใช้แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพในกลุ่มคนไร้บ้านอย่างโครงการ “Ready for Work” ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานธุรกิจในชุมชน (BITC: Business in the Community) (Hoven et al., 2016) และดำเนินงานโดยมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงกลุ่มคนไร้บ้านหรือกลุ่มเสี่ยงที่จะไร้บ้านให้สามารถเข้าถึงตลาดแรงงานได้เหมือนกับประชาชนคนอื่น ๆ ในประเทศ โดยอาศัยแรงสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนเป็นหลักซึ่งปัจจุบันครอบคลุมกว่า 20 สาขาในประเทศอังกฤษและไอร์แลนด์ ตลอดจนสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานเอกชนมากกว่า 115 หน่วยงาน เพื่อให้บริการด้านการพัฒนาทักษะ เสริมสร้างศักยภาพและความมั่นใจ (Training) จัดหางาน (Work Placement) รวมถึงติดตามและให้ความสนับสนุนคนไร้บ้านดังกล่าวหลังเข้าทำงาน (Post-Placement Support) เพื่อช่วยให้เกิดการจ้างงานที่ยั่งยืนและมั่นคง (Sustaining Employment) โดยกระบวนการให้คำปรึกษาด้านอาชีพดังกล่าวสามารถพิจารณาและแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การประเมินผู้รับบริการเบื้องต้น (Registration) คือ ขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่โครงการจะสอบถามประวัติส่วนตัวทั้งในด้านชีวิตและประสบการณ์การทำงาน เพื่อประเมินศักยภาพหรือความสามารถของผู้รับบริการดังกล่าวในด้านของความพร้อมในการประกอบอาชีพ (Work Ready) โดยวิธีการสืบค้นประวัติกลุ่มคนไร้บ้านในนั้นทางโครงการจะติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลคนไร้บ้านโดยตรง เช่น องค์กรการกุศล ศูนย์ให้บริการที่พักชั่วคราว ตลอดจนสถานคุมประพฤติ เพื่อสอบถามข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านคนนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 2: การพัฒนาทักษะ (Pre-Placement Training) คือ ขั้นตอนของการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับคนไร้บ้านที่ต้องการกลับสู่ตลาดแรงงานอีกครั้ง โดยในขั้นตอนนี้จะให้บริการโดยผู้เชี่ยวชาญที่มาจากหน่วยงานเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครและใช้เวลาไม่เกิน 1-2 วันก่อนบรรจุเข้าทำงาน

ขั้นตอนที่ 3: การจัดหางาน (Work Placement) คือ ขั้นตอนในการจัดหางานที่เหมาะสมให้กับผู้รับบริการและจัดให้มีการฝึกงานก่อนเข้าสู่ระบบการทำงานจริงเป็นเวลา 2 สัปดาห์ด้วยกัน โดยมีอาสาสมัครคอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานตลอดระยะเวลาดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 4: การสนับสนุนหลังทำงาน (Post-Placement Support) คือ ขั้นตอนสุดท้ายในการให้คำปรึกษาด้านอาชีพและการจัดหางานให้กับผู้รับบริการ โดยเจ้าหน้าที่จะเข้าไปติดตามผลการทำงานตลอดจนวิเคราะห์และออกแบบแนวทางการพัฒนาทักษะให้กับผู้รับบริการคนนั้น ๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานในระยะยาวต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ อ้างอิงจากงานวิจัยยังพบว่าการจัดตั้งโครงการจัดหางานและให้คำปรึกษาด้านอาชีพเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีงานทำในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตตลอดจนการเอาตัวรอดในสังคมได้อย่างมีนัยยะสำคัญ อ้างอิงจากงานวิจัยของ Bretherton and Pleace (2019) ที่พบว่าการขาดการสนับสนุนด้านอาชีพเป็นหนึ่งในอุปสรรคที่ทำให้คนไร้บ้านกลับไป

มีงานทำได้ยากขึ้น (Barrier to Employment) รวมถึงได้เสนอแนวคิด Work First หรือการจัดหางานให้คนไร้บ้านพร้อมให้ความช่วยเหลือตลอดช่วงแรกของการทำงาน ทั้งความช่วยเหลือที่เป็นตัวเงิน (Financial Support) ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาทักษะ (Training & Education) และบริการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ (Health Service) พร้อมกับให้คำปรึกษาแนะนำตลอดการทำงานจนกว่าคนไร้บ้านคนดังกล่าวจะกลับไปมีงานทำได้อย่างมั่นคง (Coaching Service) แนวคิดดังกล่าวนี้เองช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปทำงานได้อย่างราบรื่นและมั่นคงมากขึ้น (Job Secure) เมื่อเทียบกับคนไร้บ้านที่กลับไปทำงานโดยปราศจากการสนับสนุนในลักษณะดังกล่าว (Hoven et al., 2016) หรือกล่าวคือคนไร้บ้านที่ได้รับบริการดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะมีงานทำในระยะยาวมากกว่าคนไร้บ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการ (Hoven et al., 2016) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนไร้บ้านที่อายุต่ำกว่า 25 ปีหรือกลุ่มที่ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งประสบปัญหาในการทำงานมากกว่าคนไร้บ้านในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับคำปรึกษาด้านอาชีพและการจัดหางานเพื่อลดความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในภาวะไร้บ้านเรื้อรัง ทั้งนี้ ยังมีข้อมูลสนับสนุนจากการสัมภาษณ์คนไร้บ้านจำนวนหนึ่งที่เข้ารับบริการของโครงการที่พบว่า การจัดหางานและให้คำปรึกษาด้านอาชีพมีส่วนช่วยอย่างมากในการจับคู่งานและทักษะของคนไร้บ้านเพื่อให้เกิดการจ้างงานที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การให้บริการหลังบรรจุเข้าทำงานยังช่วยกระตุ้นให้ผู้รับบริการพัฒนาทักษะตนเองอย่างสม่ำเสมอและช่วยให้เกิดความรู้สึกที่อยากจะทำงานนั้นต่อไปอีกด้วย (Ford, 2014)

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อ “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน” ครอบคลุมตั้งแต่การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกรอบใหญ่ในการพิจารณาก่อนนำไปสู่การทบทวนแนวคิดการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน โดยมีรายละเอียดการทบทวนในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำหรับความหมายของคำว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในบริบทขององค์กรนั้น (HRD: Human Resource Development) ได้มีนักวิชาการให้นิยามไว้ในหลากหลายมุมมองด้วยกัน อ้างอิงจาก Swanson and Holton (2009) ที่ให้นิยามคำว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าคือกระบวนการที่ช่วยให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ศักยภาพหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเองอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและทำให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการหรือระบบภายในองค์กรให้ออกมามีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร ทั้งนี้

ยังกล่าวถึงทฤษฎีที่เป็นองค์ความรู้หรือศาสตร์สำคัญที่ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งได้แก่

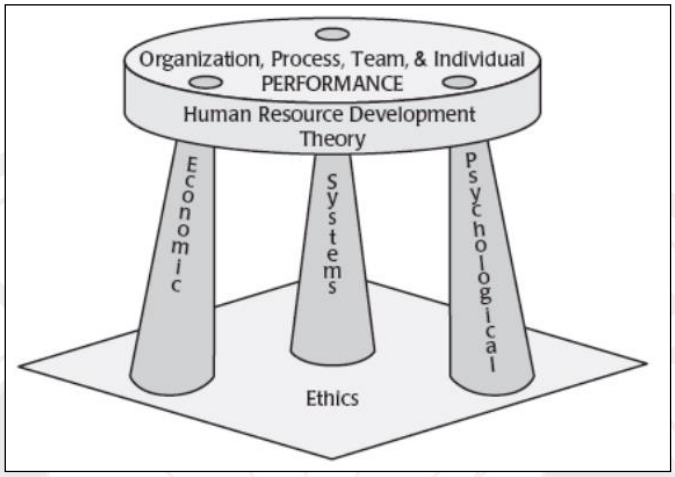

ภาพที่ 2.7 แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบเก้าอี้ 3 ขา
แหล่งที่มา: Swanson and Holton (2009).

1) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory) ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการมองทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทุนประเภทหนึ่ง (Human Capital) ทฤษฎีดังกล่าวนำมาซึ่งความสำคัญในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในองค์กร อาทิ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวลา และร่วมถึงทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนผลการปฏิบัติงานขององค์กร อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงระยะเวลาที่ใช้ซึ่งในที่นี้สามารถพิจารณาได้ถึงการใช้เวลาไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร นำมาซึ่งการบริหารจัดการเวลา งบประมาณ และแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นไปตามที่องค์กรกำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวร่วมกัน นอกจากนี้ ยังนำมาซึ่งแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนพื้นฐานแนวคิดเพื่อการลงทุน โดยมองว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นทุนประเภทหนึ่งในองค์กรที่ต้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงต้องให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการลงทุนพัฒนามากกว่าในเครื่องจักรหรือวัสดุอุปกรณ์อื่นในองค์กร

2) ทฤษฎีระบบ (System Theory) คือพื้นฐานแนวคิดในการบริหารจัดการแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของการจัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณ และกิจกรรมที่จะใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงไปยังระบบงานต่าง ๆ

3) ทฤษฎีจิตวิทยา (Psychological Theory) คือหนึ่งในทฤษฎีที่ส่งผลต่อแนวคิดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเป็นอย่างมากทั้งในด้านการจูงใจพนักงาน การบริหารผลตอบแทนจากการปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการของพนักงาน รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงานเพื่อเป้าหมายทั้งในระดับบุคคลและองค์กร อนึ่ง เนื่องจากทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านพฤติกรรมและจิตใจซึ่งอาจส่งผลจากสิ่งหนึ่งไปสู่สิ่งหนึ่ง อีกทั้งสามารถศึกษาและปรับใช้ได้ในทั้งบริบทที่เป็นปัจเจกบุคคลและบริบทการทำงานเป็นกลุ่ม ทว่าอยู่บนพื้นฐานเดียวกันคือเพื่อนปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นและตอบสนองความต้องการของทั้งองค์กรและบุคลากรคนนั้น ๆ

นอกจากนิยามในมุมมองของที่มาที่ไปแล้วยังมีแนวคิดของ Chalofsky and Lincoln (1983) ที่ได้กล่าวเพิ่มเติมในมุมมองด้านระยะเวลาว่าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถนั้นอาจเป็นได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมบุคลากรและมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ McLean and McLean (2001) ที่กล่าวในลักษณะเดียวกันว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้ทั้งในระยะสั้นและยาว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ หรือประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งหากมุ่งเน้นไปที่ตำแหน่งหรือกลุ่มคนที่ในอนาคตต้องปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายระดับองค์กร กระบวนการหรือกิจกรรมที่ใช้อาจเป็นได้ทั้งในระยะสั้นและยาว เพื่อเตรียมความพร้อมกลุ่มคนดังกล่าวทั้งในแง่ของศักยภาพ องค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญ ให้พร้อมต่อการขึ้นสู่ตำแหน่งนั้นและส่งมอบผลการปฏิบัติงานได้ตรงตามที่องค์กรหรือหน่วยงานกำหนดไว้

อย่างไรก็ดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในลักษณะดังกล่าวสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ด้วยแนวคิด Nadler and Wiggs (1989) ที่กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือระบบที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งถูกวางแผนมาอย่างเป็นระบบ อาทิ การฝึกอบรมทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและสนับสนุนให้พนักงานส่งมอบผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นระบบที่ช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อนำความรู้นั้นมาปรับใช้หรือพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นทั้งต่องานในปัจจุบันและงานที่จะได้รับมอบหมายในอนาคต (Improving Job Performance) โดยแรกเริ่มระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวจะมุ่งเน้นไปที่การฝึกอบรมเป็นหลักทว่าต่อมาได้มุ่งสู่การพัฒนาใน 3 รูปแบบสำคัญด้วยกัน ได้แก่ (Nadler, 1970)

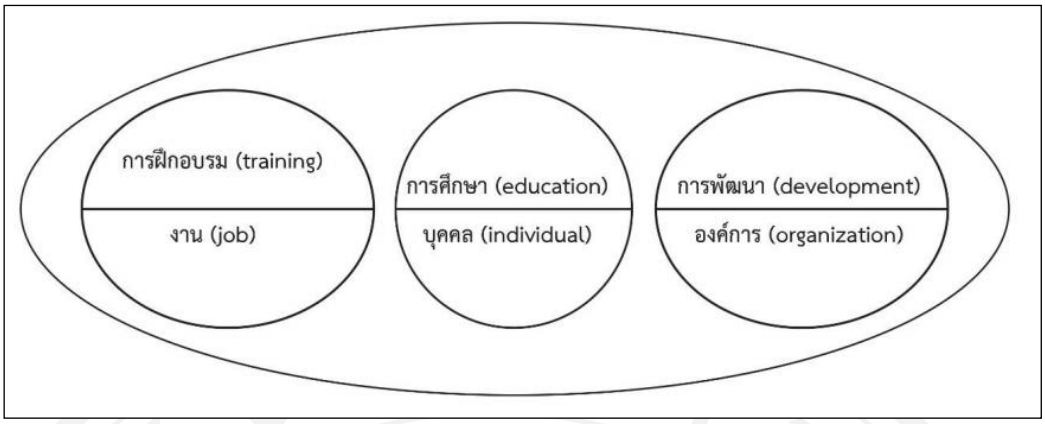

ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Nadler
แหล่งที่มา: Nadler (1970).

1) การฝึกอบรม (Training) มุ่งเน้นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะในการทำงานปัจจุบัน โดยผู้ปฏิบัติงานสามารถนำความรู้หรือทักษะที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้ในงานได้ทันที หรือกล่าวคือเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนา และการยกระดับความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะที่ใช้ในการทำงาน ณ ตำแหน่งหรือช่วงเวลานั้น ๆ ยกตัวอย่างวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาที่มักจะอยู่ในรูปแบบของการให้ฝึกปฏิบัติจริงในที่ทำงาน (On-the-Job Training) เนื่องจากต้องการให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ แนวคิด และสร้างประสบการณ์ให้พร้อมต่อการทำงานในปัจจุบัน ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวมุ่งเน้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทักษะความสามารถและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในทันที ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นหรือช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถส่งมอบงานนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อการใช้งาน รวมถึงตอบสนองความต้องการของหน่วยงานได้ในระยะเวลาอันสั้น

2) การศึกษา (Education) มุ่งเน้นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะในการทำงานในอนาคต เป็นการเตรียมความพร้อมผู้ปฏิบัติงานให้สามารถนำความรู้หรือทักษะไปใช้ในงานหรือตำแหน่งในอนาคต โดยลักษณะของการพัฒนาอาจปรากฏในรูปแบบของการศึกษาต่อทั้งแบบเต็มเวลาหรือเรียนเสริมในช่วงเวลาอื่นนอกเหนือจากการทำงาน

3) การพัฒนา (Development) มุ่งเน้นจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานให้สามารถส่งมอบผลการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายหรือกลยุทธ์ที่องค์กรวางไว้

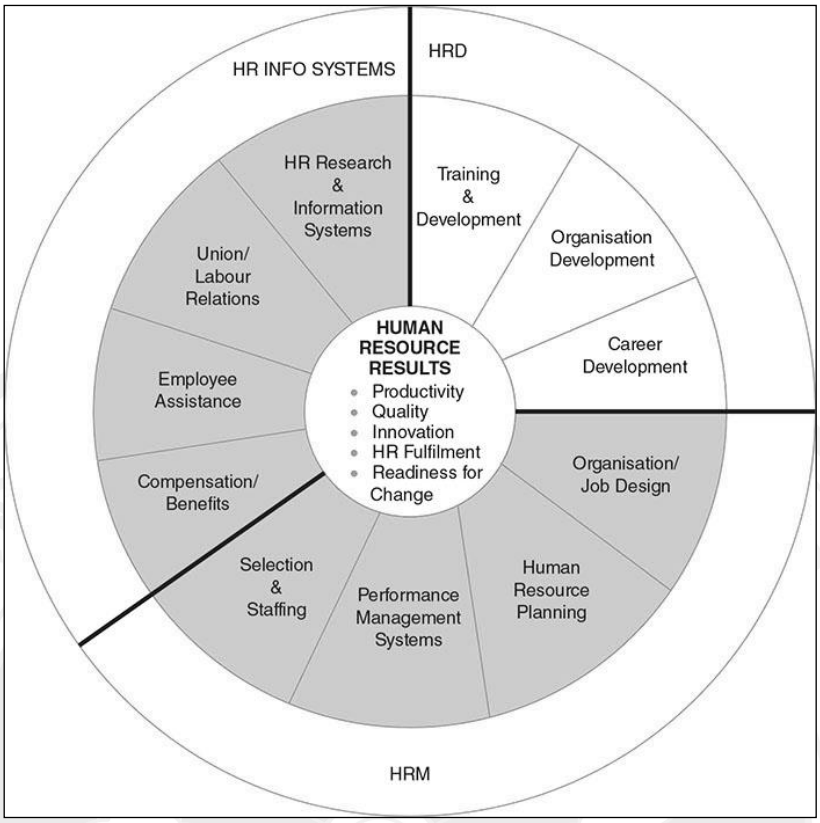

ภาพที่ 2.9 Human Resource Wheel
แหล่งที่มา: McLagan (1989).

เช่นเดียวกับ McLagan (1989) ที่นำเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรโดยมีส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งคือเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) โดยกิจกรรมหลักที่มักใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรมด้วยกัน ได้แก่

1) กิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนา (Training & Development) ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Nadler (1970) ในลักษณะของการสร้างและวางแผนการพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ องค์ความรู้ และประสบการณ์ให้ทันต่อการใช้งานในปัจจุบัน ตลอดจนเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติงานที่จะได้รับมอบหมายในอนาคต

2) การพัฒนาองค์การ (Organizational Development) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรเพื่อพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากสภาวะแวดล้อมภายนอกและจากนโยบายภายในองค์กร

3) การพัฒนาอาชีพ (Career Development) ที่มุ่งเน้นการวางแผนเส้นทางอาชีพให้กับบุคลากรในองค์กร ผ่านการวางแผนกระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดผลลัพธ์สุดท้ายที่ดีที่สุดต่อบุคลากรคนนั้น ๆ ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้

อย่างไรก็ดี นอกจากวิธีการหรือกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ข้างต้นแล้ว ยังมีแนวทางอื่น ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาหรือเสริมสร้างทักษะ องค์ความรู้ สมรรถนะ และประสบการณ์ให้กับทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธีด้วยกันแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบท ทักษะที่ต้องการมุ่งเน้น และผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการพัฒนาบุคลากรคนนั้น ๆ โดยวิธีการพัฒนาดังกล่าวสามารถยกตัวอย่างและอธิบายในรายละเอียดได้ ดังนี้

1) การให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (OJT: On-the-Job Training) ถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมการอบรมทรัพยากรมนุษย์เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Training) (Jain, 1999) โดยการให้ฝึกปฏิบัติทำงานนั้นจริง ณ สถานที่จริง โดยอาจมีหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือผู้สอนงานคอยให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติในระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน การอบรมในลักษณะดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทักษะที่ใช้ในงานปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติงานเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และลองปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในงานได้ในทันทีโดยไม่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นวิธีการที่เหมาะสำหรับการพัฒนาทักษะความสามารถให้พนักงานหรือบุคลากรใหม่ที่เพิ่งเข้ามาทำงานในองค์กร หรือสำหรับกลุ่มคนที่โยกย้ายงานและต้องเรียนรู้เนื้องานใหม่ ๆ อีกทั้งหนึ่งในวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ค้นพบปัญหาระหว่างทำงาน และร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาได้ในทันที นำไปสู่การลดช่องว่างระหว่างคนในองค์กรและส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน (Gilley, Eggland, & Gilley, 2002)

2) การโค้ช (Coaching) คือกระบวนการที่หัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงานช่วยบุคลากรคนนั้น ๆ ในการแก้ปัญหาที่พบในระหว่างการทำงาน (Megginson et al., 1999) ตลอดจนช่วยปรับปรุงพัฒนาผลการปฏิบัติงานผ่านการสร้างการเรียนรู้ในระหว่างการทำงาน (Christopher et al., 2004) ด้วยการกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยหรือรายงานปัญหาที่พบ โดยมีผู้สอนงานที่อาจเป็นหัวหน้าหรือเพื่อนร่วมงานคอยรับฟังอย่างตั้งใจ รับฟังปัญหาและอุปสรรคที่พบอย่างแท้จริง จากนั้นจึงเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ปัญหานั้น ตลอดจนว่ากล่าวตักเตือนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Torrington et al., 2002) วิธีการโค้ชนั้นนับว่าเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ต่อยอดและส่งเสริมรูปแบบการพัฒนาจากการปฏิบัติจริง (OJT) อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างทำงานได้มากขึ้นกว่าการปล่อยให้บุคลากรคนนั้น ๆ เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคระหว่างทำงานโดยลำพัง นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ได้ในทันทีหลังจากปฏิบัติงานทุกครั้ง และสามารถนำคำแนะนำดังกล่าวไปใช้ในการปรับปรุง

พัฒนาการทำงานในครั้งต่อไปได้ในทันที อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่ช่วยประหยัดระยะเวลาและลดต้นทุนที่ต้องใช้ในการพัฒนาแต่ละครั้ง ยกตัวอย่างเช่น จากเดิมที่หากพบปัญหาระหว่างการทำงานก็จะต้องดำเนินการให้บุคลากรคนดังกล่าวไปเรียนรู้วิธีการในอีกรูปแบบหนึ่ง ทว่าหากใช้วิธีการโค้ชหน้างานก็จะช่วยให้บุคลากรคนนั้นได้เรียนรู้และรับประสบการณ์นั้นได้ในทันที (Phillips, 1996)

3) การใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) คือกระบวนการที่มอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นพี่เลี้ยงคอยทำหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา และพัฒนาผู้ปฏิบัติงานอีกคนที่เข้ามาทำงานใหม่หรือยังติดขัดระหว่างการทำงาน โดยปกติแล้วบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในองค์กรมักจะอยู่ในตำแหน่งของผู้จัดการหรือเพื่อนร่วมงานที่ต้องทำงานร่วมกัน (Clutterbuck, 1991) ทั้งนี้ คนที่เป็นพี่เลี้ยงนั้นนอกจากจะให้ความช่วยเหลือในการเป็นที่ปรึกษาในการทำงานแล้วยังต้องให้ความสนใจกับชีวิตการทำงานในมุมอื่น ๆ ของบุคลากรคนดังกล่าวอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนทางอาชีพ (Career Support) ซึ่งช่วยให้บุคลากรคนนั้น ๆ สามารถวางแผนและเติบโตไปในเส้นทางอาชีพที่ต้องการได้อย่างประสบผลสำเร็จ รวมถึงการสนับสนุนทางด้านจิตวิทยา (Psychological Support) ที่ช่วยให้บุคลากรคนนั้น ๆ รู้สึกถึงการได้รับการยอมรับ มีการสานสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในองค์กร ตลอดจนช่วยให้เกิดการเติบโตจากภายในหรือเสริมสร้างอัตลักษณ์ภายในตัวเองได้อย่างเข้มแข็ง (Appelbaum et al., 1994) อนึ่ง ระบบพี่เลี้ยงนั้นส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการการช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการทำงานอย่างเร่งด่วน หรืออาจพบได้ในกรณีที่องค์กรต้องการพัฒนากำลังคนคุณภาพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเฉพาะกิจจึงจำเป็นต้องมีกลุ่มคนที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้การดูแล (Kram, 1985)

4) การฝึกอบรม (Training) ในบริบทของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ กิจกรรมการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานที่ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของบุคลากรในองค์กร (Needs Assessment) ที่มุ่งเน้นไปที่วัตถุประสงค์ของการพัฒนาบุคลากร การวิเคราะห์ลักษณะปัญหาของผู้ที่จะเข้ารับการฝึก ความต้องการหรือแรงจูงใจในการฝึกฝนพัฒนาในประเด็นนั้น ๆ ตลอดจนองค์ความรู้ ทักษะ หรือสมรรถนะที่บุคลากรมีในปัจจุบัน (Pre-Training Conditions) เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการออกแบบกิจกรรม กลยุทธ์การสอน และเนื้อหาที่จะใช้ในการฝึกอบรม (Training Design) ประกอบกับการคิดคำนวณและบริหารจัดการทรัพยากรที่ใช้ในการฝึกอบรมในแต่ละครั้ง ทั้งในด้านตัวเงิน เวลา และสถานที่ (Tannenbaum & Yukl, 1992) จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการส่งมอบหรือจัดการฝึกอบรม (Training Delivery) และสรุปสุดท้ายคือการประเมินการฝึกอบรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือบรรลุตัวชี้วัดที่ตั้งไว้หรือไม่ (Training Evaluation) (Vidal-Salazar, Hurtado-Torres, & Matías-Reche, 2012) โดยการประเมินดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ใน 4 รูปแบบด้วยกัน (Kirkpatrick, 1998) ได้แก่ การประเมินปฏิกิริยาโต้ตอบที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรม (Reaction) การประเมินทัศนคติหรือแนวคิดภายหลังจากฝึกอบรม

(Learning) การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากได้ฝึกฝนหรือพัฒนาทักษะ ความสามารถ และได้รับประสบการณ์จากการฝึกอบรม (Behavior) รวมถึงสามารถประเมินผลลัพธ์ทางตัวเงินหรือผลกระทบในเชิงบวกที่เกิดขึ้นในระดับองค์กร (Results)

2.3.2 แนวคิดการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน

จากที่กล่าวไปข้างต้น หากพิจารณาในมุมมองของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มคนไร้บ้านหรือคนไร้ที่พึ่งแล้วจะพบว่าวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาทักษะส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการให้คำปรึกษาหรือแนะนำจากพี่เลี้ยงในระยะแรกของการทำงาน (Mentoring) อ้างอิงจากงานวิจัยของ Dukes et al. (2013) ที่กล่าวว่ารูปแบบการพัฒนาทักษะผ่านการให้คำปรึกษาหรือแนะนำในการทำงานเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คนไร้บ้านทำงานได้อย่างราบรื่น สามารถส่งมอบผลงาน และมุ่งสู่เป้าหมายในอาชีพได้ง่ายขึ้น ดังเช่นปรากฏในกรณีศึกษาขององค์กรจัดหางานเพื่อคนไร้บ้านในประเทศอังกฤษ (Connection Crew) ที่พัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านผ่านการชี้แนะและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการจนกว่าจะสามารถกลับไปทำงานได้อย่างมั่นคง (Mentoring Support) (FEANTSA, 2019) ทั้งนี้ หากพิจารณาประกอบกับแนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพแล้วจึงพบว่ามีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกันในหลายมิติด้วยกัน (Career Coaching) ยกตัวอย่างแนวทางการจัดหางานและให้คำปรึกษาด้านอาชีพจากโครงการ “Ready for Work” (Hoven et al., 2016) ที่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านอาชีพหลังทำงาน โดยกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่หรือพี่เลี้ยงเข้าไปติดตามการทำงานรวมถึงประเมินความต้องการในการพัฒนาทักษะที่ยังขาด เพื่อสนับสนุนให้คนไร้บ้านคนดังกล่าวกลับไปมีงานทำอย่างยั่งยืนและมั่นคง

อย่างไรก็ดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มเปราะบางอย่างคนไร้บ้านนั้นจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องของสุขภาวะทางกายและทางจิตใจประกอบ อ้างอิงงานวิจัยของถกล สรรเสริญชูโชติ (2558) ที่กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มคนไร้ที่พึ่งซึ่งหมายรวมถึงคนไร้บ้าน คนพิการ และคนเร่ร่อนขอทานตามที่สาธารณะ ซึ่งจะใช้วิธีการที่ต่างออกไปจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั่วไปทั้งในมิติของประเด็นที่ต้องพัฒนาและวิธีการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มดังกล่าวมักมุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกายและจิตใจก่อนเป็นอันดับแรกเนื่องจากคนไร้บ้านบางกลุ่มเป็นผู้ป่วยทางจิตเวช (Mental Illness) หรืออาจพิการทางร่างกาย (Disability) ถัดมาคือประเด็นด้านการศึกษา (Education) และการเสริมสร้างทักษะทางอาชีพและสังคม เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ทัศนคติ และองค์ความรู้ที่จะสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพรวมถึงดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ โดยขั้นตอนที่ใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพนั้นสามารถสรุปออกมาได้ ดังนี้ (Vocational Rehabilitation) (ถกล สรรเสริญชูโชติ, 2558)

1) การประเมินความสามารถในด้านอาชีพ (Vocational Assessment) โดยจะมีเจ้าหน้าที่ทำการสอบถามหรือสัมภาษณ์เบื้องต้นทั้งในประเด็นด้านครอบครัว สำรวจบุคลิกภาพ สภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนวัดประเมินทักษะวิชาชีพและทดสอบสมรรถภาพเบื้องต้น

2) การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance and Counselling) โดยมุ่งเน้นการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ร่วมกันแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่กำลังเผชิญ รวมถึงช่วยวางแผนแนวทางการประกอบอาชีพ บนพื้นฐานความต้องการและความเหมาะสมของคนไร้บ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมและส่งเสริมสร้างความเข้าใจอันดีให้กับคนไร้บ้านทั้งในแง่ของการทำงาน อาทิ เนื้องานหรือหน้าที่ที่ต้องทำ ขอบเขตการทำงาน ความรู้ความสามารถที่ต้องพัฒนา รวมถึงการกลับสู่ตลาดแรงงานหลังเข้ารับการฟื้นฟูแล้ว

3) การเตรียมตัวก่อนการฝึกอาชีพ (Pre-Vocational Training) เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานในการใช้เครื่องมือในการประกอบอาชีพ โดยพิจารณาบนพื้นฐานของข้อจำกัดทางร่างกาย ความรู้ความสามารถและทักษะที่คนไร้บ้านมีเป็นทุนเดิม ตลอดจนความสนใจที่จะพัฒนาตัวเองในประเด็นดังกล่าว

4) การฝึกอบรมด้านอาชีพ (Vocational Training) เพื่อเตรียมความพร้อมและเสริมทักษะความสามารถที่จำเป็นต้องนำไปใช้ในงาน โดยประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือเรื่องของหลักการ ประเด็น มาตรการ และวิธีการที่จะใช้ในการฝึกอบรมเพื่อประกอบอาชีพในแต่ละลักษณะงาน

5) การจัดหางานให้ทำ (Placement) คือขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากจัดฝึกอบรมอาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มคนดังกล่าวแล้ว โดยอาชีพหรืองานที่จะจัดหาให้นั้นควรพิจารณาบนพื้นฐานของความรู้ความสามารถและทักษะที่คน ๆ นั้น ทว่าประเด็นที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญเนื่องจากอาจเป็นอุปสรรคในการหางานให้คนไร้บ้านก็คือทัศนคติเชิงลบของนายจ้างที่มีต่อกลุ่มคนดังกล่าว ซึ่งมักส่งผลให้การจัดหางานเป็นไปได้ยากสำหรับตลาดแรงงานของกลุ่มคนไร้บ้าน

6) โรงงานในอารักษ์ (Sheltered Workshop) เนื่องจากตลาดแรงงานหรือผู้ประกอบการบางกลุ่มไม่ยอมรับและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกลุ่มคนดังกล่าว การจัดตั้งโรงงานในอารักษ์หรือสถานที่ที่เปิดโอกาสให้คนไร้บ้านที่ผ่านการฝึกอบรมอาชีพเข้ามาทำงานและสร้างรายได้โดยการนำวัตถุดิบ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพมาผลิตและจำหน่ายหรือให้บริการในพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นหนึ่งในแนวทางที่จะช่วยให้กลุ่มคนที่ไม่สามารถกลับสู่ระบบแรงงานของตลาดสามารถสร้างงานสร้างอาชีพและสร้างรายได้ได้

7) การติดตามและประเมินผล (Follow-up and Evaluation) คือขั้นตอนสุดท้ายในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ การติดตามและประเมินผลนั้นจะเป็นการติดต่อสอบถามผ่านทาง

โทรศัพท์ การใช้แบบสอบถาม ตลอดจนสัมภาษณ์หรือพบปะนายจ้าง เพื่อเก็บข้อมูลและข้อเสนอแนะไปประเมินความสามารถในการฟื้นฟูสมรรถนะทางอาชีพให้บุคลากรในโครงการต่อไป

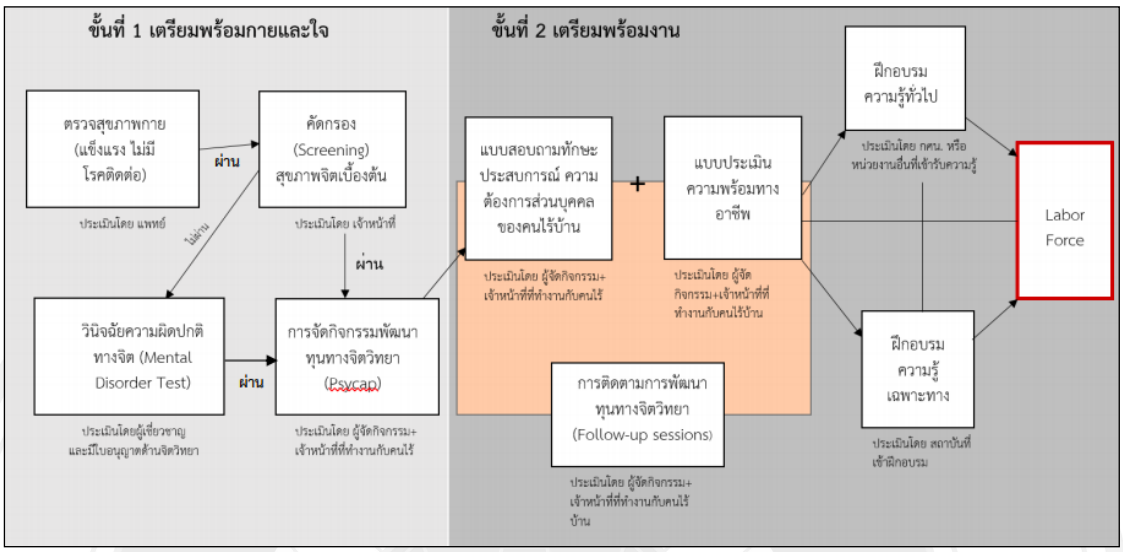

ภาพที่ 2.10 ตัวชี้วัดความพร้อมในการตั้งหลักเพื่อมีงานทำงานของคนไร้บ้าน
แหล่งที่มา: พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562).

รูปแบบหรือขั้นตอนที่ใช้ในการพัฒนาคนไร้บ้านที่กล่าวไปข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องตัวชี้วัดความพร้อมในการตั้งหลักเพื่อมีงานทำของคนไร้บ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ควรนำไปพิจารณาและปรับใช้กับแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มดังกล่าว ทั้งในด้านของการพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมทางกายและทางใจ ในส่วนของความพร้อมทางกายนั้น (Physical Health) คนไร้บ้านจำเป็นต้องได้รับการตรวจสุขภาพและยืนยันว่าไม่เป็น 5 โรคร้ายแรงอิงตามหลักพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2553 ซึ่งได้แก่ โรควัณโรคในระยะแพร่กระจายเชื้อ, โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม, โรคติดยาเสพติดให้โทษ, โรคพิษสุราเรื้อรัง และโรคติดต่อร้ายแรงหรือโรคเรื้อรังที่ปรากฏอาการเด่นชัดหรือรุนแรงและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ รวมถึงต้องตรวจสุขภาพทางจิตใจ (Psychological Health) เพื่อคัดกรองโรคที่ทางจิตเวชที่มักพบในกลุ่มคนไร้บ้าน อาทิ โรคจิตเภท (Schizophrenia) และกลุ่มโรคซึมเศร้า (Depressive Disorders) โดยภายหลังหากพบว่าคนไร้บ้านยังขาดความพร้อมต่อการพัฒนาทั้งทางร่ายกายและทางจิตใจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรจัดให้มีการฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกายและฟื้นฟูสภาพจิตใจก่อนเข้ารับการพัฒนาทางอาชีพในลำดับต่อไป

ในส่วนของการเตรียมความพร้อมในงานนั้นเริ่มแรกจะให้คนไร้บ้านทำการประเมิน (Assessment) ผ่านการซักถามหรือสัมภาษณ์โดยเจ้าหน้าที่ มุ่งเน้นไปที่การสอบถามทักษะ ประสบการณ์ และความต้องการส่วนบุคคลของคนไร้บ้าน เพื่อคัดกรองประวัติพื้นฐานยกตัวอย่างเช่น ภูมิหลังด้านการทำงาน ความเชี่ยวชาญ ความถนัด ประสบการณ์งานที่เคยทำ ตลอดจนความต้องการหรือความชอบในงานหรืออาชีพที่ต้องการทำ จากนั้นจึงให้ประเมินความพร้อมทางอาชีพซึ่งจะมุ่งเน้นในประเด็นด้านความสัมพันธ์ (Soft Skills) กล่าวคือ ประเมินความพร้อมในการทำงานหรืออยู่อาศัยร่วมกับคนอื่นในสังคมและที่ทำงาน วัดประเมินทักษะการสื่อสารทั้งในแง่ของการเป็นผู้ฟังและผู้พูด การมีปฏิสัมพันธ์หรือเครือข่ายกับเพื่อนในกลุ่มคนไร้บ้าน รวมถึงประเมินทักษะความรู้ทั่วไป (Basic Literacy) อาทิ ทักษะในการอ่านออกเขียนได้ รวมถึงทักษะเฉพาะทาง (Hard Skills) อย่างเช่นทักษะด้านงานช่าง ความสามารถพิเศษ หรือการได้รับการฝึกอบรมในหัวข้อต่าง ๆ นอกจากนี้ยังชี้แจงให้คนไร้บ้านรับทราบถึงเงื่อนไขในการทำงาน ข้อบังคับ และคำสั่งต่าง ๆ ที่คนไร้บ้านต้องปรับตัวและปฏิบัติตาม รวมไปถึงพิจารณาความตั้งใจหรือความต้องการที่จะมีงานทำของคนไร้บ้านคนนั้น ๆ ด้วย

ตารางที่ 2.5 ร้อยละประเภทของอาชีพก่อนมาเป็นคนไร้บาน

กลุ่มอาชีพ	อาชีพก่อนมาเป็นคนไร้บ้าน
ลูกจ้างเอกชน	31.20
ทำงานรับจ้างทั่วไป	25.73
ว่างงาน/ไม่มีอาชีพ	11.67
ค้าขาย	11.14
เกษตร ประมง	8.49
หาของเก่าขาย	3.45
ขอทาน/ขอเงิน	-
ไม่มีรายได้หลัก	-
บุตร/ญาติ/คนรู้จัก	-
อื่น ๆ	8.22

แหล่งที่มา: อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561).

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในประเด็นด้านประสบการณ์ในงานที่เคยทำในอดีตและความถนัดทางอาชีพแล้วจะพบว่า คนไร้บ้านส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพรับจ้างรายวันหรือรายสัปดาห์ งานที่ทำ

มีรายได้ไม่แน่นอนและได้ค่าตอบแทนในอัตราที่ค่อนข้างน้อย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561) ที่กล่าวว่าอาชีพที่คนไร้บ้านเคยทำส่วนใหญ่เป็นงานนอกระบบที่ไม่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญหรือทักษะเฉพาะด้าน (Unskilled Labor) ยกตัวอย่างเช่น งานเก็บของเก่า รับจ้างทั่วไป งานขับรถหรือเด็กส่งของ งานแม่บ้าน พนักงานรักษาความปลอดภัย งานโรงงาน กรรมกร ไปจนถึงงานค้าขาย ในส่วนของงานที่ต้องใช้ทักษะมักพบในลักษณะของงานช่าง งานไม้ หรืองานที่เกี่ยวกับเครื่องยนต์ เป็นต้น ดังนั้น จากการประเมินเบื้องต้นนอกจากจะทำให้เห็นถึงทักษะทางสังคมหรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้ว ยังช่วยให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาในส่วนที่คนไร้บ้านยังขาด รวมไปถึงการจัดหางานให้ตรงตามความรู้ ความถนัด และความต้องการในการประกอบอาชีพของคนไร้บ้านอีกด้วย หลังจากวัดประเมินเสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีการจัดลำดับความพร้อมของคนไร้บ้านโดยจะแบ่งเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ ระดับที่ 1 คือคนไร้บ้านที่พร้อมกลับสู่ตลาดแรงงานโดยไม่จำเป็นต้องเข้ารับการฝึกฝนหรือพัฒนาทักษะใด ๆ ระดับที่ 2 คือคนไร้บ้านที่มีทักษะในการทำงานอยู่บ้างแต่ยังขาดทักษะบางส่วนจึงต้องเข้ารับการพัฒนาเพื่อเติมเต็มในส่วนดังกล่าวก่อน และระดับที่ 3 คือคนไร้บ้านที่ไม่มีความรู้หรือทักษะใด ๆ มาก่อน จำเป็นต้องเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้พื้นฐาน เสริมสร้างทักษะ และสร้างประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกไปทำงานจริง ทั้งนี้ ในระหว่างการประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมในงานนั้นก็ควรจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาทุนทางจิตวิทยา (Psychological Capital) ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะอาชีพดังกล่าวด้วย เพื่อกระตุ้นให้คนไร้บ้านมีทัศนคติและการรับรู้ศักยภาพของตนเองในเชิงบวก มีแรงจูงใจในการในการประกอบอาชีพ กลับสู่สังคม หรือบรรลุเป้าหมายในชีวิตได้ต่อไปในอนาคต (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562)

2.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้าน

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อ “กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้าน” ครอบคลุมตั้งแต่การทบทวนกรณีศึกษาจากในประเทศไทย อาทิ ศูนย์พักคนไร้บ้าน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ฝึกอาชีพหรือโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ไปจนถึงโครงการจ้างวานข้า รวมถึงทบทวนกรณีศึกษาจากต่างประเทศต่าง ๆ ทั้งในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ไอร์แลนด์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ โดยมีรายละเอียดการทบทวนในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

2.4.1 กรณีศึกษาจากในประเทศไทย

ปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไร้บ้านสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมและหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านนั้นขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลักด้วยกัน (Turning Point) (ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ, 2560) ประการแรกคือการที่คนไร้บ้านมีงานทำและสามารถหารายได้ได้มากพอที่จะนำมาเลี้ยงชีพ รวมถึงจัดหาที่พักอาศัยสำหรับตัวเองได้โดยไม่ต้องเดินเร่ร่อนและพักอาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะ และประการต่อมาก็คือการที่คนไร้บ้านตัดสินใจเดินทางกลับที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนาเดิมของตน ทั้งนี้ อ้างอิงจากงานวิจัยของธานี ชัยวัฒน์ และคณะ ในปี 2560 ที่ได้สำรวจความต้องการของคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เพิ่งออกมาอาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะได้ไม่ถึง 5 ปี พบว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่กว่าร้อยละ 50 ต้องการงานทำเพื่อสร้างรายได้ที่เพียงพอแก่การยังชีพ อีกร้อยละ 21 ระบุว่าต้องการมีบ้านหรือที่พักอาศัยเป็นของตัวเอง และมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ต้องการเดินทางกลับบ้าน ดังนั้น จึงนำมาซึ่งข้อสรุปที่ว่าปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะช่วยให้คนไร้บ้านพ้นจากสภาวะไร้บ้านและกลับคืนสู่สังคมได้ปัจจัยด้าน “การมีงานทำ” (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562) และนำมาซึ่งความสำคัญในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานในกลุ่มคนไร้บ้าน

อนึ่ง ในปัจจุบันแนวทางการจัดหางานในกลุ่มคนไร้บ้านในประเทศไทยส่วนใหญ่จะครอบคลุมตั้งแต่การรับคนกลุ่มดังกล่าวเข้ามาในศูนย์พักพิงคนไร้ที่พึ่งหรือสถานสงเคราะห์คนไร้บ้าน เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยและปัจจัยในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานให้ ตลอดจนดำเนินการรักษา บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาทักษะทั้งทางด้านสังคมและการประกอบอาชีพก่อนนำไปสู่ขั้นตอนของการจัดหางานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพ ทั้งนี้ เป้าหมายในการดำเนินการดังกล่าวคือเพื่อให้คนไร้บ้านสามารถตั้งหลัก มีทักษะชีวิตมากพอที่จะนำไปใช้ในการทำงานรวมถึงใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้ รวมถึงสามารถหาเลี้ยงชีพตนเอง ยกระดับความมั่นคงของชีวิต และหลุดพ้นจากสภาวะไร้บ้านได้ในที่สุด โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีศูนย์พักพิงที่สนับสนุนทั้งในด้านของที่พักอาศัยและการจัดหางานให้กับกลุ่มคนไร้บ้านในหลายพื้นที่ด้วยกัน (ศศิกาญจน์ ศรโสภณ, 2563) ยกตัวอย่างหน่วยงานที่ดำเนินการดูแล เช่น มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กรมจัดหางาน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานและแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน ดังนี้

1) มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย คือ หน่วยงานที่ดำเนินงานดูแลกลุ่มคนจนเมืองเป็นหลัก ซึ่งได้แก่ คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดหรือสลัม กลุ่มคนที่อาศัยใต้สะพาน ตลอดจนกลุ่มคนไร้บ้านหรือผู้ใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะโดยจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ คนไร้บ้านหน้าใหม่ คนไร้บ้านทั่วไป และคนไร้บ้านที่ตั้งหลักได้ โดยส่วนใหญ่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานจากภาครัฐได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ไม่มีทะเบียนบ้านและบัตรประชาชน ทั้งนี้ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยดำเนินงานโดยการลงพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุยกับกลุ่มคนไร้บ้านมาตั้งแต่ปี 2544 เพื่อสร้างเครือข่ายคนไร้บ้านและสร้างสมาคมคนไร้บ้านในปี 2560 ซึ่งให้บริการศูนย์พักพิงภายใต้การดูแลของ

คนไร้บ้านกันเอง ทั้งศูนย์พักคนไร้บ้านตลิ่งชัน, ศูนย์พักคนไร้บ้านบางกอกน้อย สุวิทย์ วัดหนู, ศูนย์พักคนไร้บ้านจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พักคนไร้บ้านจังหวัดขอนแก่น และศูนย์พักคนไร้บ้านจังหวัดปทุมธานี โดยสามารถยกตัวอย่างการดำเนินงานของศูนย์พักคนไร้บ้านตามพื้นที่ต่าง ๆ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2561) ยกตัวอย่างเช่น “บ้านเตื่อมฝัน” เป็นศูนย์พักคนไร้บ้านตั้งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับความการสนับสนุนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคประชาสังคม บ้านเตื่อมฝันไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่จัดหาที่อยู่อาศัย แต่ยังมีกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านเพื่อสร้างรายได้และนำกลับมาเป็นทุนสำหรับคนไร้บ้านรายอื่นต่อไป ทั้งนี้ การบริหารจัดการภายในศูนย์พักคนไร้บ้านโดยทั่วไปจะเป็นการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของสมาชิกที่พักในศูนย์นั้น ๆ โดยในช่วงเดือนแรกจะได้รับการยกเว้นค่าไฟฟ้าและน้ำประปาจากนั้นจึงจะให้รับผิดชอบร่วมกัน โดยมีข้อบังคับที่ต้องทำตามคือสมาชิกที่พักในศูนย์จะต้องออกไปทำงานเพื่อหารายได้และยกระดับความมั่นคงให้กับชีวิตตัวเอง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2561)

2) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง คือ หน่วยงานที่เกิดขึ้นหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปี 2557 ดำเนินการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและสร้างเครือข่ายสถานคุ้มครองในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งนี้ โครงสร้างศูนย์คุ้มครองในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปตามประเภทของศูนย์นั้น ๆ เช่น บ้านมิตรไมตรี ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ ตลอดจนนิคมชาวเขา ในส่วนของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะมุ่งเน้นไปที่การลงพื้นที่และสำรวจกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้นเพื่อทราบถึงสภาพปัญหา และรวบรวมข้อมูลทะเบียนราษฎร์เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการติดตาม ทั้งนี้ ยังมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างเครือข่ายท้องถิ่นเพื่อกระจายพื้นที่ในการให้บริการอย่างครอบคลุมและทั่วถึง โดยจะมีการติดต่อประสานงานไปยังนักสังคมสงเคราะห์ในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการตรวจสอบและคัดกรองโรคที่พบบ่อยในกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง เช่น วัณโรค โรคเอดส์ โรคเท้าช้าง โรคเรื้อน และโรคทางจิตเวช (ราชกิจจานุเบกษา, 2557)

3) สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง คือ หน่วยงานที่ดำเนินการภายใต้การบริหารจัดการของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยให้บริการสถานสงเคราะห์ทั้งหมด 11 แห่งทั่วประเทศ รับอุปการะคนไร้ที่พึ่งทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ คนเร่ร่อนหรือคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ คนไร้ที่พึ่งที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนขอทานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่งเนื่องจากกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทานปี 2484 โดยให้บริการทั้งในด้านการบำบัดและฟื้นฟู การฌาปนกิจสงเคราะห์ ตลอดจนการพัฒนาทักษะเพื่อนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง นอกจากนี้ยังมีภารกิจในการลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อเท็จจริงและรับรู้สภาพปัญหาของคนเร่ร่อนตามที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่อจัดหาความช่วยเหลือให้ตามความเหมาะสมทั้งในรูปแบบของการให้คำปรึกษา การช่วยเหลือในรูปแบบที่เป็นตัวเงิน เช่น การสงเคราะห์

ผู้มีรายได้น้อยและครอบครัว และการรับเข้าสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งในกรณีที่ไม่สามารถใช้ชีวิตหรือช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งนี้ ยังให้บริการในด้านการประสานงานหรือติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการเดินทางเพื่อส่งกลับภูมิลำเนา การเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล และการจัดหางานจากหน่วยงานต่าง ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, 2559)

4) สำนักงานพัฒนาสังคม หน่วยงานกรุงเทพมหานคร คือ หน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง รวมไปถึงมีสำนักงานสวัสดิการสังคมที่จัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่ครอบคลุมถึงกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบปัญหาทางสังคม ตลอดจนจัดสถานสงเคราะห์ บ้านพักฉุกเฉิน ศูนย์คัดกรองช่วยเหลือประชาชนในกลุ่มเปราะบางดังกล่าว และมีสำนักงานการส่งเสริมอาชีพที่ให้บริการศูนย์ฝึกอาชีพหรือโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งฝึกวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประชาชนที่กำลังว่างงานหรือถูกเลิกจ้าง โดยมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพตามความถนัด ความสามารถ หรือความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก อาทิ วิชาช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องเรือนไม้ แฟชั่นและสิ่งทอ อาหารและโภชนาการ เสริมสวย ตัดผมชาย ตัดแต่งขนสุนัข ศิลปหัตถกรรมไปจนถึงนวดแผนไทย เพื่อสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพหรือกลับไปทำงานหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว (สำนักพัฒนาสังคม, 2558)

5) กรมจัดหางาน คือ หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่แนะแนว ส่งเสริมการประกอบอาชีพ และจัดหางานเพื่อสนับสนุนประชาชนในประเทศให้มีรายได้ รวมถึงให้คำปรึกษา ส่งเสริม และให้บริการแนะแนวอาชีพตามความถนัดหรือความต้องการของประชาชนที่มารับบริการ ซึ่งครอบคลุมทั้งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้พ้นโทษ แรงงานที่อยู่บนพื้นที่สูง ไปจนถึงผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด เพื่อลดปัญหาการว่างงานและขาดแคลนแรงงานในตลาดแรงงาน ทั้งนี้ กรมจัดหางานได้ดำเนินการจัดกิจกรรมวันนัดพบแรงงานอย่างเป็นประจำเพื่อให้นายจ้างหรือสถานประกอบการและผู้สมัครงานได้มาเจอกัน รวมถึงมีจุดให้บริการการจัดหางานทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานและลดอัตราการว่างงานของคนในประเทศให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีภารกิจในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลข่าวสารแรงงาน สนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างภาคีเครือข่ายในตลาดแรงงานและการเข้าถึงข่าวสารแรงงานของประชาชนในกลุ่มต่าง ๆทั้งนี้ ปัจจุบันกรมจัดหางานได้มีการจ้างเหมาคนพิการมาแล้วจำนวน 86 อัตรา ผู้สูงอายุจำนวน 20 อัตราให้มาทำงานในหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนประชาชนในกลุ่มเปราะบางให้สามารถเข้าถึงและได้รับโอกาสเช่นเดียวกับประชาชนในกลุ่มอื่น (กรมจัดหางาน, 2559)

6) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน คือ หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาฝีมือแรงงานและศักยภาพแรงงานให้มีความรู้ความสามารถในการนำไปประกอบอาชีพ รวมถึงส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการแบบการพัฒนากำลังแรงงาน การจัดฝึกอบรมฝีมือ การออกหนังสือรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงาน (Certificate) ผ่านการให้บริการของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานซึ่งปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 12 ภาคทั่วประเทศ มีทั้งหลักสูตรสำหรับคนพิการ หลักสูตรวิชาชีพท่องเที่ยวและบริการ กลุ่มเกษตรและอาหารแปรรูป เทคโนโลยียานยนต์ ก่อสร้าง รวมถึงหลักสูตรตามมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ หลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ และหลักสูตรอื่น ๆ อาทิ การประกอบอาหาร งานช่าง เป็นต้น ทั้งนี้ ยังทำหน้าที่ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดฝึกอบรมฝีมือแรงงาน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการอบรมแรงงานในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ ซึ่งหมายรวมไปถึงผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด คนพิการ ผู้ต้องขัง ผู้สูงอายุ และแรงงานนอกระบบอื่น ๆ รวมถึงกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อหลังจบการศึกษา และแรงงานกลุ่มสตรีในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อส่งสนับสนุนการพัฒนาทักษะอาชีพในประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2564)

7) บริษัท Thai Hopeful จำกัด คือหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกในปี 2559 ภายใต้ชื่อของ “ห้างหุ้นส่วนจำกัดคนไร้บ้าน” โดยมุ่งเน้นการให้บริการด้านแพลตฟอร์มเพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงคนไร้บ้านกับนายจ้างให้มาเจอกัน โดยมีมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นหน่วยงานเสริมที่ช่วยรับประกันงานเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในการทำงานให้กับกลุ่มคนไร้บ้าน โดยงานที่รับบริการในช่วงแรกจะอยู่ในลักษณะของงานช่าง อาทิ การต่อเติม ตัดแต่งต้นไม้ เล็มหญ้า และงานทำความสะอาด ซึ่งทางหน่วยงานสนับสนุนและเตรียมพร้อมอุปกรณ์อย่างเลื่อยไฟฟ้า สว่าน และเครื่องตัดหญ้าไว้ให้สำหรับกลุ่มคนไร้บ้านในการออกไปให้บริการในแต่ละครั้ง ปัจจุบัน บริษัท Thai Hopeful จำกัดเริ่มทำงานร่วมกับกลุ่มคนหลากหลายมากขึ้น โดยนอกจากการพัฒนาและจัดหางานให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างคนไร้บ้านแล้ว ยังขยายขอบเขตไปถึงกลุ่มคนที่เสี่ยงต่อการเป็นคนไร้บ้านตลอดจนประชาชนในชุมชนแออัดหรือสลัม เพื่อเป็นการต่อยอดโครงการและขยายผลสู่ประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ ที่ประสบความเดือดร้อนเช่นเดียวกับกลุ่มคนไร้บ้าน ทั้งนี้ เป้าหมายหลักขององค์กรคือการส่งเสริมและพัฒนาให้คนไร้บ้านนำความรู้ ทักษะ ศักยภาพ และแนวคิดด้านการบริหารจัดการที่ได้จากโครงการไปใช้ในชีวิตเพื่อเอาตัวรอดในสังคมได้ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2561)

8) โครงการจ้างวานข้า คือ แพลตฟอร์มระหว่างคนไร้บ้านและนายจ้างโดยมีโครงการผู้ป่วยข้างถนนที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิกระจกเงาเป็นตัวกลางในการประสานและให้ความเชื่อมั่นกับนายจ้าง มีจุดมุ่งหมายคือเพื่อสร้างพื้นที่และเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านเข้าถึงระบบงานได้ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะการว่างงานมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและ

ความเป็นอยู่ของคนไร้บ้าน ตลอดจนสร้างอาชีพในระยะยาวเพื่อให้หลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านและสามารถเอาตัวรอดในสังคมได้ ทั้งนี้ งานที่จ้างวานข้าให้บริการส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของงานทำความสะอาดพื้นที่ทุกรูปแบบ โดยแบ่งการทำงานออกเป็น 3 ช่วงด้วยกัน ได้แก่ ช่วงแรกคือการทำงานในพื้นที่สาธารณะ ช่วงที่สองคือการทำงานในพื้นที่ส่วนบุคคล และช่วงที่สามคืองานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือดี ทั้งนี้ อ้างอิงจากพระราชบัญญัติสุขภาพจิตปี 2551 ทำให้เกิดการประเมินผู้ป่วยเบื้องต้นเพื่อแยกคนไร้บ้านทั่วไปและผู้ป่วยข้างถนนออกจากกัน โดยโครงการจ้างวานข้านั้นมุ่งเน้นไปที่กลุ่มคนไร้บ้านมากกว่าผู้ป่วยข้างถนน เนื่องจากกลุ่มผู้ป่วยข้างถนนต้องการการรักษา เยียวยา และฟื้นฟูมากกว่ากลุ่มคนไร้บ้านที่ต้องการโอกาสและพื้นที่ในการทำงาน ใช้ชีวิต และได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมกับประชาชนคนอื่น ๆ (มูลนิธิกระจกเงา, 2563)

9) โครงการที่อยู่อาศัยคนละครึ่ง คือ โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคีเครือข่ายภาควิชาการ ภาครัฐ และภาคประชาสังคม ในการสนับสนุนค่าเช่าที่อยู่อาศัย ช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่หรือคนที่ไร้บ้านไม่เกิน 1 ปี สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยได้ในราคาที่เหมาะสม ผ่านระบบการ “แชร์” โดยให้คนไร้บ้านร่วมออกค่าที่อยู่อาศัยในอัตรา 60:60 ในส่วนที่เกินมาร้อยละ 20 นั้นจะเป็นการสมทบเข้ากองทุนเพื่อช่วยเหลือคนไร้บ้านคนอื่น ๆ ต่อไป ถือเป็นนวัตกรรมการจัดการที่อยู่อาศัยแลการให้ความช่วยเหลือฉุกเฉินที่นอกจากจะช่วยในด้านของที่อยู่อาศัยแล้ว ยังช่วยให้คนไร้บ้านสามารถเข้าถึงงาน มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ยกระดับคุณภาพชีวิต และช่วยให้ตั้งหลักชีวิตได้เร็วขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนไร้บ้านที่สามารถหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านและกลับสู่สังคมได้อีกครั้ง (The Active Thai PBS, 2565)

ตารางที่ 2.6 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

โครงการ/หน่วยงาน	หน่วยงานที่กำกับดูแล	แนวทางการจัดหางาน
ศูนย์พักคนไร้บ้านตลิ่งชัน ศูนย์พักคนไร้บ้านบางกอกน้อย สุวิทย์ วัดหนู ศูนย์พักคนไร้บ้านจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พักคนไร้บ้านจังหวัดขอนแก่น ศูนย์พักคนไร้บ้านจังหวัดปทุมธานี	มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย	**1. จัดอบรมพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน (Training)** เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสู่การทำงานผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านงานช่าง งานฝีมือ เกษตรกรรม และเบเกอรี ประกอบกับจัดหาทุนทรัพย์และเครื่องมือตั้งต้นสำหรับนำไปประกอบอาชีพ **2. จัดหางานให้กับแรงงานเครือข่ายคนไร้บ้าน (Employment)** จากการประสานงานกับหน่วยงานเอกชน ยกตัวอย่างเช่น การเชิญบริษัท อีสาน พัฒนาไร้ขีด จำกัด และบริษัท ค้ำคูนพูนคำ จำกัด มาจัดอบรมพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านที่ศูนย์พักคนไร้บ้าน จังหวัดปทุมธานี พร้อมรับแรงงานจากเครือข่ายคนไร้บ้านไปร่วมงานตามทักษะที่เหมาะสม
สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	**1. รักษา บำบัด และฟื้นฟู (Rehabilitation)** ผ่านการจัดกิจกรรมการบำบัดให้แก่คนไร้ที่พึ่งที่เข้ามาใช้บริการ อาทิ การวาดภาพระบายสี กิจกรรมเต้นแอโรบิก และการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้เข้ามารักษาและฟื้นฟูเดือนละ 1 ครั้ง ตลอดจนจัดตั้งภาคีเครือข่ายกับโรงพยาบาลเพื่ออำนวยความสะดวกด้านสถานที่และบุคลากรไว้รองรับการทำกายภาพบำบัด ตลอดจนประสานงานเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้เรื่องการทำกายภาพบำบัดให้กับกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง โดย

โครงการ/หน่วยงาน	หน่วยงานที่กำกับดูแล	แนวทางการจัดหางาน
		ที่ตั้งของสถานพยาบาลจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อให้บริการระดับปฐมภูมิก่อนนำตัวส่งเข้าโรงพยาบาลเพื่อฟื้นฟูในระดับต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนไร้ที่พึ่งที่มีปัญหาด้านจิตเวช นอกจากการรักษาทางการแพทย์แล้ว ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งยังจัดกิจกรรมบันทนาการเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจโดยประสานงานกับหน่วยงานภายนอกตลอดจนสถาบันการศึกษาและประชาชนทั่วไปให้เข้ามาทำกิจกรรมเพื่อการบำบัด เช่น ร้องเพลง เต้นประกอบจังหวะ บริการตัดผมจากโรงเรียนสอนตัดผมหรือร้านเสริมสวยบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น **2. ฝึกสอนอาชีพ (Training)** เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งได้พัฒนาทักษะไปพร้อม ๆ กับการสร้างรายได้ผ่านอาชีพที่จัดฝึกสอนด้านทักษะต่างพื้นฐานในการใช้ชีวิต เช่น การใช้กล้ามเนื้อมือ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีความรับผิดชอบ การรู้จักหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น **3. จัดหางานตามความเหมาะสม (Employment)** โดยมุ่งเน้นไปที่อาชีพรับจ้าง เนื่องจากไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงในการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังช่วยให้คนไร้ที่พึ่งได้พัฒนาทักษะทางสังคมหรือการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นผ่านสถานการณ์จริง ได้ฝึกทักษะด้านการสื่อสาร การรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งที่ผ่านมาทางศูนย์จะส่งคนไร้ที่พึ่งไปทำงานรับจ้างตามร้านอาหารบริเวณใกล้เคียงเพื่อให้เดินทางกลับมาที่ศูนย์หลังจากเลิกงานโดยไม่ต้อง

โครงการ/หน่วยงาน	หน่วยงานที่กำกับดูแล	แนวทางการจัดหางาน
		อาศัยการเดินทางมาก นอกจากนี้ ยังมีการประสานงานกับผู้ประกอบการที่อยู่บริเวณโดยรอบสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยงานที่จัดหาให้ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของงานร้านอาหาร งานโรงงาน งานแม่บ้าน งานดูแลผู้สูงอายุและเลี้ยงเด็ก และงานตัดแต่งต้นไม้
สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	**1. รักษา บำบัด และฟื้นฟู (Rehabilitation)** ผ่านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเช่นโรงพยาบาลในการรับคนไร้บ้านเข้ารักษา รวมถึงการบำบัดและฟื้นฟูผ่านกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมบำบัด การอบรมด้านศีลธรรม ทั้งนี้ การจัดหางานให้คนไร้บ้านยังถือว่าเป็นวิธีการบำบัดลักษณะหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และมีรายได้เป็นของตนเอง **2. ฝึกทักษะอาชีพ (Training)** เพื่อสร้างระเบียบวินัยและทักษะในการทำงานให้กับคนไร้บ้านในการนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง **3. จัดหางาน (Employment)** เพื่อให้คนไร้บ้านได้เรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอกตลอดจนพัฒนาทักษะในการทำงาน ยกตัวอย่างงานที่สถานสงเคราะห์จัดหาให้ อาทิ งานคัดแยกขยะในส่วนประกอบการ งานลูกจ้างขายของ งานขายอาหาร งานแก้ไขเสื้อผ้า เป็นต้น
ศูนย์ฝึกอาชีพหรือโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร	สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร	ให้บริการฝึกทักษะอาชีพหลักสูตรระยะสั้น อาทิ วิชาช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องเรือนไม้ แฟชั่นและสิ่งทอ อาหารและ

โครงการ/หน่วยงาน	หน่วยงานที่กำกับดูแล	แนวทางการจัดหางาน
		โภชนาการ เสริมสวย ตัดผมชาย ตัดแต่งขนสุนัข ศิลปะหัตถกรรม นวดแผนไทย เป็นต้น
กรมจัดหางาน	กระทรวงแรงงาน	**1. แนะแนวและส่งเสริมการประกอบอาชีพ** ให้คำปรึกษาด้านการจัดหางานตามความถนัดหรือความต้องการของผู้หางาน ครอบคลุมทั้งกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มเปราะบาง **2. จัดหางาน** ผ่านจุดให้บริการการจัดหางานทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ จัดกิจกรรมนัดพบแรงงานเพื่อสนับสนุนให้นายจ้างและผู้สมัครมาเจอกัน
กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	กระทรวงแรงงาน	จัดตั้งสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมและพัฒนาฝีมือแรงงานและศักยภาพแรงงาน มีทั้งหลักสูตรสำหรับคนพิการ หลักสูตรวิชาชีพท่องเที่ยวและบริการ กลุ่มเกษตรและอาหารแปรรูป เทคโนโลยียานยนต์ ก่อสร้าง รวมถึงหลักสูตรตามมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ หลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ และหลักสูตรอื่น ๆ อาทิ การประกอบอาหาร งานช่าง เป็นต้น
บริษัท Thai Hopeful จำกัด	มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย	**1. พัฒนาทักษะเดิมและเพิ่มพูนทักษะใหม่ (Training)** อาทิ ทักษะด้านการทำอาหาร เบเกอรี ผ่านโครงการหนุนพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้พี่น้องคนไร้บ้านสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) **2. จัดหางานให้กับคนไร้บ้าน (Employment)** ตามความเหมาะสมและ

โครงการ/หน่วยงาน	หน่วยงานที่กำกับดูแล	แนวทางการจัดหางาน
		ความถนัดเชิงทักษะ โดยแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ งานช่าง งานตัดแต่งต้นไม้ งานเบเกอรี งานเกษตรกรรม งานแม่บ้าน และงานทำข้าวกล่อง **3. สร้างเครือข่ายทางด้านอาชีพให้กับคนไร้บ้าน (Networking)** โดยการติดต่อและทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ
จ้างวานข้า	โครงการผู้ป่วยข้างถนน มูลนิธิกระจกเงา	**1. สอนงานและพัฒนาทักษะ (Training)** หรือการสอนงานให้คนไร้บ้านมีทักษะและฝีมือที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในด้านการใช้เครื่องมือการทำความสะอาด เพื่อยกระดับความสามารถและส่งไปทำงานที่ให้ค่าตอบแทนมากขึ้นตามทักษะที่มี **2. คัดกรองก่อนส่งไปทำงานจริง (Assessment)** โดยการตรวจสอบและวัดประเมินความรู้ความสามารถและทักษะที่มีเพื่อพิจารณาการสอนงานและการจัดหางานที่เหมาะสมให้กับคนไร้บ้าน ทั้งนี้ ยังเพื่อสร้างความเท่าเทียมหรือมาตรฐานในการพิจารณามอบหมายงานไม่ให้คนไร้บ้านกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอภิสิทธิ์มากกว่าคนอื่น **3. การจัดหางาน (Employment)** ในลักษณะของงานทำความสะอาดซึ่งเป็นงานที่สอดคล้องกับบริบทและทักษะของคนไร้บ้านมากที่สุด เนื่องจากคนไร้บ้านส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุประกอบกับมีความรู้และทักษะอาชีพน้อย โดยการจัดหางานจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงด้วยกัน ได้แก่ <u>ช่วงที่ 1</u>: มุ่งเน้นงานพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ เพื่อดึงคนไร้บ้านเข้ามาทำงาน

โครงการ/หน่วยงาน	หน่วยงานที่กำกับดูแล	แนวทางการจัดหางาน
		จำนวนมาก ๆ ในแต่ละครั้งและผลักเข้าสู่ระบบการทำงานให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังเพื่อคัดกรองคนไร้บ้านที่เข้ามาทำงานสำหรับการส่งตัวไปทำงานในช่วงที่ 2 และ 3 ต่อไป <u>ช่วงที่ 2</u>: มุ่งเน้นพื้นที่ส่วนบุคคลขนาดใหญ่ เช่น โกดังเก็บของ โรงงาน ตลอดจนงานรับจ้างทั่วไปในบ้าน โดยในงานที่จัดหาให้ในช่วงที่ 2 จะมีค่าตอบแทนที่สูงกว่าช่วงที่ 1 ตามความละเอียดและทักษะที่ต้องใช้ในงานนั้น ๆ <u>ช่วงที่ 3</u>: มุ่งเน้นงานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือดี โดยคนไร้บ้านที่ผ่านการฝึกฝนและการพัฒนาทักษะตลอดจนมีผลการทำงานที่ดีก็จะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในช่วงที่ 3 ซึ่งค่าตอบแทนก็จะสูงกว่างานในช่วงที่ผ่านมา
โครงการที่อยู่อาศัยคนละครึ่ง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคีเครือข่ายภาควิชาการ	จัดหาที่อยู่อาศัยในราคาที่เหมาะสม สามารถเข้าถึงได้ (Affordable Housing) รวมถึงให้การสนับสนุนด้านการเข้าถึงแหล่งงาน (Employment Support) โดยเฉพาะกับคนไร้บ้านที่ทำงานรับจ้างรายวัน ช่วยสร้างรายได้เลี้ยงชีพและยกระดับชีวิต

โดยสรุปจะพบว่า บทบาทของศูนย์พักพิงคนไร้ที่พึ่งหรือสถานสงเคราะห์คนไร้บ้านนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัยเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับแนวทางการจัดหางานที่ครอบคลุมตั้งแต่การรับกลุ่มคนไร้บ้านเข้ามาในระบบจนกระทั่งส่งแรงงานนั้นออกไปทำงานและสามารถหาเลี้ยงชีพตัวเองได้ ทั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนสำคัญในการจัดหางานให้คนไร้บ้านโดยอ้างอิงจากโครงการและศูนย์พักพิงคนไร้บ้านข้างต้นได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การรักษา บำบัด ฟื้นฟู (Rehabilitation) มุ่งเน้นไปที่เรื่องของการรักษาสุขภาพทางกายผ่านกิจกรรมออกกำลังกายต่าง ๆ เช่น แอโรบิก ตลอดจนการทำกายภาพบำบัด รวมถึงการบำบัดสุขภาพจิตผ่านกิจกรรมนันทนาการ เช่น กิจกรรมร้องเพลง เต้น การฝึกอาชีพ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ หากได้รับการประเมินแล้วว่าคนไร้บ้านดังกล่าวควรได้รับการรักษาอย่างจริงจัง จึงจะมีการประสานงานไปยังโรงพยาบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตัวเพื่อไปรักษาในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 2: การพัฒนาศักยภาพ (Training) หรือการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ โดยจะมุ่งเน้นไปที่เรื่องของการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การพัฒนาความรู้ความสามารถในการไปประกอบอาชีพและเอาตัวรอดในสังคม เช่น ทักษะด้านงานช่าง งานทำความสะอาด งานทำอาหาร งานตัดแต่งต้นไม้ และงานเกษตรกรรม โดยอาจประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนจากภายนอกเพื่อเข้ามาจัดอบรมให้ความรู้ในหัวข้อต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3: การจัดหางาน (Employment) โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของบริบทและทักษะของคนไร้บ้าน โดยส่วนมากจะเป็นงานในลักษณะของการทำความสะอาด งานช่าง งานต่อเติมซ่อมแซม งานตัดแต่งต้นไม้ งานรับจ้างในร้านอาหาร งานดูแลผู้สูงอายุ และงานใช้แรงงานทุกชนิด โดยอาจมีการวัดประเมินทักษะประกอบก่อนจัดหางานที่เหมาะสมและเพื่อนำไปเป็นหัวข้อที่จะใช้ในพัฒนาคนไร้บ้านต่อไปในอนาคต

อนึ่ง แนวทางการพัฒนาคนไร้บ้านทั้งในด้านสุขภาพกายและใจจากกระบวนการข้างต้นนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดความพร้อมในการตั้งหลักเพื่อการมีงานทำของคนไร้บ้าน (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562) ที่กล่าวว่าคนไร้บ้านในศูนย์พักพิงที่พร้อมตั้งหลักและประกอบอาชีพที่มีรายได้แน่นอนจำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านกายและจิตใจ ตลอดจนต้องมีความพร้อมหรือความต้องการในการทำงานซึ่งหมายถึงการมีองค์ความรู้ ทักษะ และวิชาชีพที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ดังนั้น การจัดตั้งศูนย์พักพิงเพื่อดำเนินการจัดหางานจึงเป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญที่ทำสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีความพร้อมในการกลับสู่สังคม นอกจากศูนย์พักพิงคนไร้ที่พึ่งหรือสถานสงเคราะห์คนไร้บ้านจะช่วยคนไร้บ้านให้สามารถตั้งหลักและมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะมีบ้านหรือที่พักอาศัยเป็นของตัวเองได้แล้ว ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในด้านของความมั่นคง ความปลอดภัย และการอยู่ร่วมกับคนในสังคมภายใต้กฎระเบียบและกติกาที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันการเกิดเหตุ

อาชญากรรมหรืออันตรายต่อทั้งคนไร้บ้านและคนในสังคมอีกด้วย (ศศิกาญจน์ ศรโสภณ, 2563) ทั้งนี้ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังพบว่าในการจัดตั้งศูนย์พักพิงคนไร้ที่พึ่งหรือสถานสงเคราะห์คนไร้บ้านดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายมิติด้วยกันเพื่อจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน โดยสามารถแบ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกได้เป็น 4 กลุ่มด้วยกัน (Stakeholders) ได้แก่ หน่วยงานจากภาครัฐ (Public Sector) เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การพัฒนาเอกชน (NGOs: Non-Government Organizations) เช่น มูลนิธิกระจกเงา มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย ภาคประชาสังคม (Civil Society) เช่น องค์กรเอกชน ผู้ประกอบการ และร้านค้าต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้คนไร้บ้านเข้าไปทำงาน และสุดท้ายคือกลุ่มคนไร้บ้าน (Homeless)

2.4.2 กรณีศึกษาจากต่างประเทศ

เช่นเดียวกับมุมมองจากต่างประเทศที่พิจารณาว่าการมีงานทำ (Employment) จะช่วยผลักดันคนไร้บ้านให้กลับคืนสู่สังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการหลุดพ้นจากสภาวะไร้บ้านได้ ทั้งนี้ แนวทางการจัดหางานที่ช่วยให้คนไร้บ้านกลับมาประกอบอาชีพได้ในระยะยาวนั้นจำเป็นต้องมีการสนับสนุนในด้านของการจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับกลุ่มคนดังกล่าวด้วยเช่นกัน อ้างอิงจากรายงานการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการทำงานของคนไร้บ้าน (Homeless Link, 2015) ที่พบว่าหนึ่งในปัจจัยที่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคสำหรับการทำงานของคนไร้บ้านคือเรื่องของที่พักอาศัย (Housing Needs) เนื่องจากราคาที่พักหรือห้องเช่ามีราคาสูงกว่ารายได้ค่อนข้างมาก ปัจจุบันจึงเริ่มมีการนำมาซึ่งแนวคิดในการนำสิ่งก่อสร้างที่ถูกปล่อยรกร้างช่วยบรรเทาภาวะไร้บ้านมากขึ้น (Abandoned Properties) (Picture the Homeless, 2015) สืบเนื่องจากจำนวนสิ่งก่อสร้างที่ถูกปล่อยร้างมีมากกว่าประชากรคนไร้บ้านที่อาศัยในที่พักชั่วคราวของภาครัฐ ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวถูกนำไปใช้จริงในซานฟรานซิสโกภายใต้ชื่อโครงการ Surplus Property Ordinance เพื่อจัดสรรที่อยู่อาศัยราคาถูกให้คนไร้บ้านจากทรัพย์สินที่ถูกปล่อยร้าง นอกจากนี้ยังมีการจัดกองทุนเพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัยราคาถูกจากทรัพย์สินดังกล่าว (Homeless Housing Trust Fund) เพื่อใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในประเทศ ไม่จำเป็นต้องลงทุนหรือใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อสร้างที่อยู่ขึ้นใหม่ อาศัยเงินอุดหนุนหรือเงินทุนจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมการสร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะดังกล่าวเพื่อการเข้าถึงที่อยู่อาศัยของคนไร้บ้านที่มีฐานะยากจนรายได้ต่ำ ทั้งนี้ จากรายงานการสำรวจการทำงานของกลุ่มคนไร้บ้านยังพบว่ามีคนไร้บ้านเพียงร้อยละ 7 เท่านั้นที่ทำงานในขณะที่อยู่ในภาวะไร้บ้าน จึงสามารถพิจารณาได้ว่าการไม่มีที่อยู่อาศัยอยู่เป็นกิจจะลักษณะนั้นเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางการประกอบอาชีพของกลุ่มคนไร้บ้าน

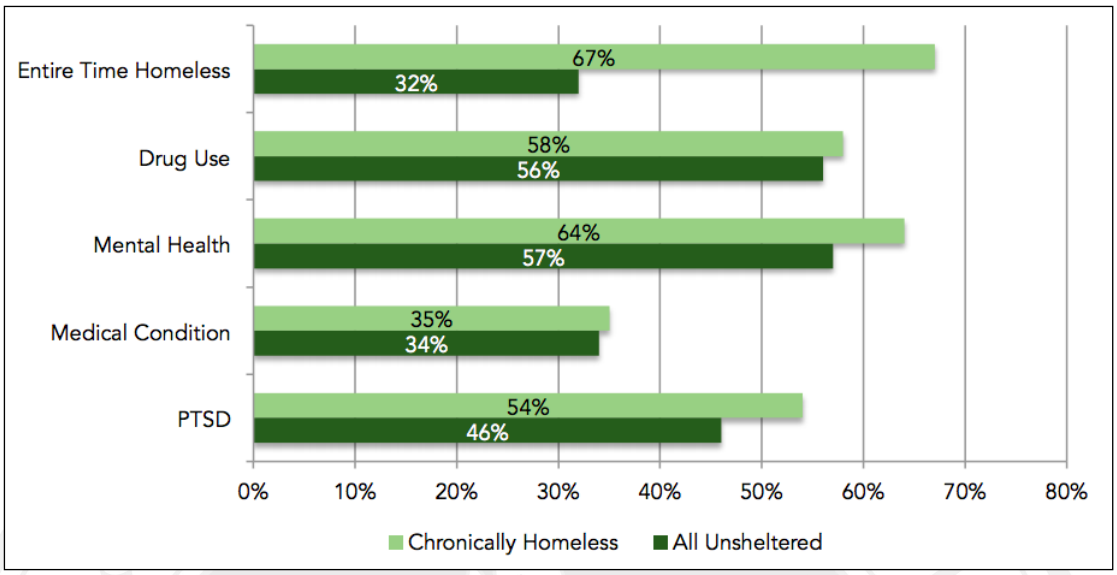

ภาพที่ 2.11 สภาวะทางร่างกายและจิตใจของกลุ่มคนไร้บ้านในเมืองซาคราเมนโต
แหล่งที่มา: California State University (2017).

อนึ่ง นอกจากปัจจัยด้านที่อยู่อาศัยแล้ว ปัจจัยด้านทักษะที่ใช้ในการประกอบอาชีพ (Skill Needs) ก็นับว่าเป็นหนึ่งในอุปสรรคในการกลับไปทำงานของคนไร้บ้าน โดยเฉพาะทักษะด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน (Vocational Skills) นอกจากนี้ เมื่ออ้างอิงงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ในเมืองซาคราเมนโต (Sacramento City) ยังพบว่าภาวะบกพร่องทางร่างกายและจิตใจยังส่งผลต่อการทำงานของคนไร้บ้านอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาการด้านจิตเวช (Mental Health) ที่คนไร้บ้านกำลังประสบกว่าร้อยละ 55 และอยู่ในสภาวะทุพพลภาพกว่าอีกร้อยละ 33 ซึ่งปัจจัยด้านสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจนี้เองที่ทำให้คนไร้บ้านกว่าร้อยละ 27 ไม่สามารถทำงานเลี้ยงชีพตนเองได้ (California State University, 2017) ดังนั้น จากการพิจารณากรณีศึกษาจากต่างประเทศในภาพรวมจึงพบว่าปัจจัยด้านการไร้บ้าน การขาดทักษะในการดำรงชีพ และการบกพร่องในสุขภาวะทางกายและใจ เป็นอุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้คนไร้บ้านสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง ท้ายที่สุดเมื่อกลุ่มคนดังกล่าวไม่สามารถทำงานได้จึงส่งผลให้ไม่มีรายได้มากพอที่จะจัดหาที่พักเพื่อยกระดับการใช้ชีวิตตัวเองได้ และทำให้ต้องออกมาเร่ร่อนใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่สาธารณะต่อไป

อย่างไรก็ดี นอกจากการจัดหาที่อยู่อาศัยและการพัฒนาทักษะแล้ว การสื่อสารสถานการณ์คนไร้บ้านรวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไปยังสาธารณชนก็นับว่าเป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญที่ช่วยเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านกลับสู่สังคมได้ง่ายขึ้น อ้างอิงจากงานวิจัยของ Ligia Teixeira (2017) ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อคนไร้บ้าน (Public Understanding) เพื่อกระตุ้นให้

ประชาชนในประเทศร่วมกันหาทางออกและแก้ปัญหาคนไร้บ้านร่วมกัน อนึ่ง ผลการศึกษานำมาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะในหลากหลายมิติด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น การสื่อสารเพื่อลบล้างภาพลักษณ์ในเชิงลบของคนไร้บ้านที่มักถูกมองว่าเป็นชายเร่ร่อนสูงอายุที่นอนในที่สาธารณะ การสื่อสารสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลหรือหล่อหลอมประสบการณ์แต่ละคนจนนำไปสู่การไร้บ้าน การสื่อสารแนวทางการแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากสังคม เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือกันของคนในประเทศเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การสื่อสารถึงแนวทางการป้องกันหรือการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่อาจช่วยให้ผลลัพธ์ออกมาดีขึ้น และการสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายรวมถึงระบบการจัดการปัญหาคนไร้บ้านที่ประเทศมีอยู่ ณ ปัจจุบันซึ่งสามารถออกแบบหรือพัฒนาให้ดีขึ้นได้จากการร่วมมือกันเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อปัญหาคนไร้บ้าน ร่วมด้วยช่วยกันแก้ปัญหา นำไปสู่การเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านกลับสู่สังคมและยุติภาวะไร้บ้านของคนในประเทศได้ในที่สุด

จากที่กล่าวข้างต้น จึงนำมาซึ่งความสำคัญในการค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มคนไร้บ้าน โดยแต่ละประเทศต่างก็มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแตกต่างกันออกไปตามมุมมองและปัจจัยสำคัญที่พิจารณาจากกลุ่มคนไร้บ้านในบริบทนั้น ๆ ทั้งในด้านตัวบุคคลและความต้องการในการใช้ชีวิตและการทำงาน ทั้งนี้ ในบางประเทศได้มีการประสานงานหรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาดังกล่าว โดยจัดตั้งเป็นองค์กรภาคีทั้งจากหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเรื่องทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ หน่วยงานเอกชนที่ทำธุรกิจเพื่อสังคม ตลอดจนภาคประชาสังคมหรือประชาชนที่มีส่วนช่วยในการจัดหางานและพัฒนาคนไร้บ้าน เพื่อบูรณาการการทำงานและสร้างเครือข่ายการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านได้อย่างประสบความสำเร็จ บนเป้าหมายของการมีงานทำในระยะยาวเพื่อเลี้ยงดูตนเองและกลับสู่สังคมได้เป็นปกติ (พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ, 2562) ทั้งนี้ สามารถยกตัวอย่างกรณีศึกษาโดยมีรายละเอียดการจัดการที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ ดังนี้

2.4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

มีโครงการหรือหน่วยงานที่ส่งเสริมการทำงานของประชาชนในประเทศ โดยดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐด้านแรงงาน และมุ่งเน้นไปที่การจัดตั้งหลักสูตรฝึกอบรมตลอดจนโครงการสนับสนุนการทำงานเพื่อเสริมทักษะให้กับกลุ่มคนไร้บ้านในด้านต่าง ๆ (Training Courses) อาทิเช่น

โครงการการทำงานเปลี่ยนผ่าน (Transitional Jobs) คือ โครงการที่ใช้รูปแบบการจ้างงานเสมือนจริงและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มคนไร้บ้านจริงในระหว่างการเข้าร่วมโครงการ โดยโครงการดังกล่าวจัดตั้งขึ้นโดยสภาเพื่อคนเร่ร่อนแห่งสหรัฐอเมริกา (USICH: United State Interagency Council on Homelessness) และมุ่งเน้นการให้บริการด้านการจัดหางานให้กับคนไร้

บ้านโดยครอบคลุมตั้งแต่การวัดประเมินเพื่อพัฒนาจุดอ่อนจุดแข็งของผู้เข้าร่วมโครงการ (Assessment) การให้ความช่วยเหลือด้านการหางาน (Job Search Assistant) การฝึกอบรมทักษะเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับทำงาน (Work Readiness Training) และการส่งเสริมด้านวิชาชีพ (Occupational Training) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางสังคม (Soft Skills) เช่น การมีจริยธรรมในการทำงาน (Work Ethic) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) การมีระเบียบวินัย (Self-Discipline) การมีความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) การตรงต่อเวลา (Punctuality) และการมีมารยาทขั้นพื้นฐาน (Courtesy) ไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายซึ่งก็คือการจัดหางาน (Job Placement) ทั้งนี้ การสั่งสมประสบการณ์จากการทำงานแบบเปลี่ยนผ่านที่จะช่วยให้คนไร้บ้านมีประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลาย ซึ่งการจ้างงานส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นกลุ่มหรือต้องใช้แรงงานจำนวนมาก เช่น การทำงานที่บ้านหรือสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) อนึ่ง ทางโครงการมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือเพื่อส่งเสริมและให้โอกาสกลุ่มคนไร้บ้านในการกลับสู่ระบบการทำงานในระยะยาวอย่างมั่นคง พร้อมด้วยประวัติการทำงานและรับประกันคุณภาพ เพื่อผลักดันคนไร้บ้านให้กลับสู่สังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบ (Partnership Summit, 2015)

โครงการจัดหางานและการฝึกอาชีพ (Job Training for the Homeless Demonstration Program) คือ โครงการที่มุ่งเน้นการจัดหางานและฝึกอาชีพให้กลุ่มคนไร้บ้านผ่านกิจกรรมพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ โดยโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่น องค์กรด้านสุขภาพจิต สถานพักพิงคนไร้ที่พึ่ง คณะกรรมการชุมชน และหน่วยงานการศึกษา และมุ่งเน้นการให้บริการในด้านการประเมิน (Assessment) การฝึกฝนทักษะเพื่อใช้ในการทำงาน (Occupational Training) การให้บริการทางการศึกษา (Educational Support) การบรรจุเข้าทำงาน (Job Replacement) การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน (Work Readiness Training) และการสนับสนุนด้านที่พักรวมถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารและเสื้อผ้า อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการเงินและสุขภาพในระยะยาว

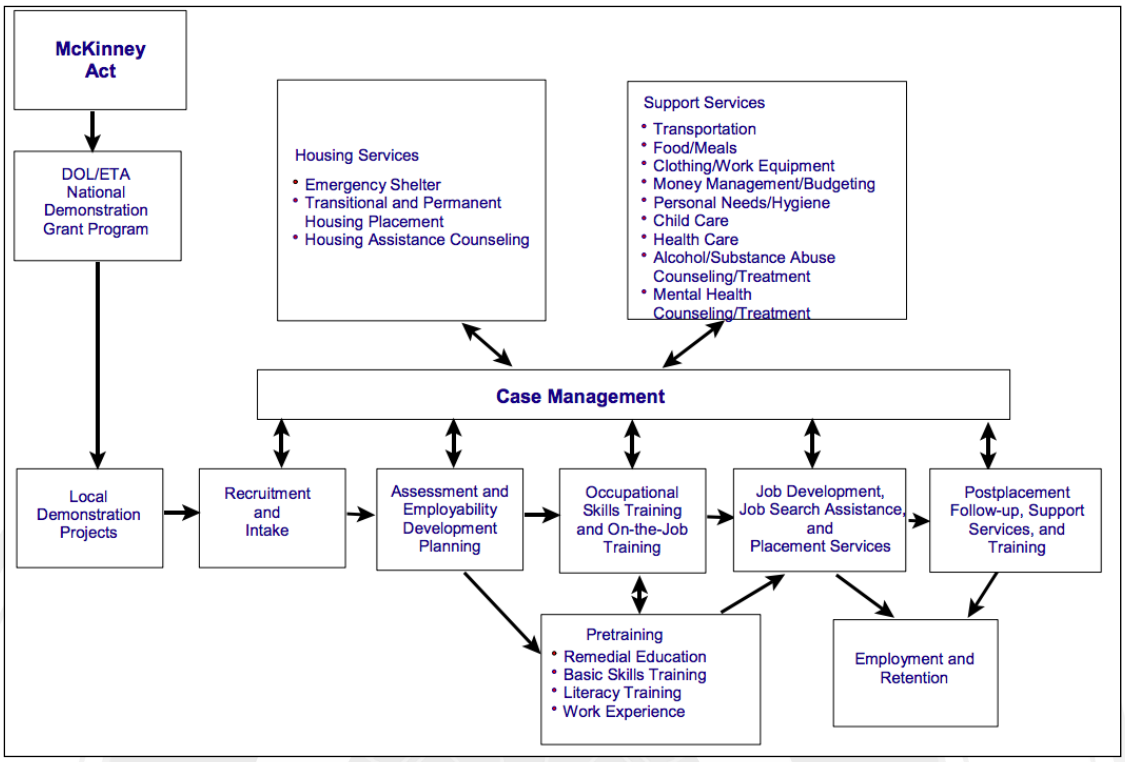

ภาพที่ 2.12 การให้บริการของโครงการจัดหางานและฝึกอาชีพ (JTHDP: Job Training for the Homeless Demonstration Program)

แหล่งที่มา: U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998).

โดยกระบวนการให้บริการของโครงการจัดหางานและฝึกอาชีพครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนของการรับสมัครและวัดประเมิน (Recruitment Intake and Assessment) เพื่อจัดหาแนวทางการฝึกอบรมทักษะที่เหมาะสมกับคนไร้บ้านที่เข้าใช้บริการ รวมถึงเก็บข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในด้านประวัติสุขภาพโดยจะแบ่งเป็นสุขภาพทางจิตและสุขภาพทางร่างกาย ประวัติการศึกษา การจ้างงาน ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับการสัมภาษณ์และจดบันทึกเพื่อประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของคนไร้บ้านแต่ละคนและเพื่อเป็นการจัดหาหาชีพที่เหมาะสมกับทักษะของคนนั้น ๆ ให้ได้มากที่สุด แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการออกแบบการพัฒนาตัวบุคคล (Case Management and Employability Development Planning) ที่จะกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมและระยะเวลาที่เหมาะสมกับคน ๆ นั้นบนพื้นฐานของความต้องการและพื้นฐานทางด้านทักษะที่ได้รับการประเมินจากขั้นตอนที่แล้ว จากนั้นจึงส่งคนไร้บ้านคนดังกล่าวเข้ารับการฝึกอบรมด้านทักษะและองค์ความรู้ (Occupational Skills Training) ตามที่ได้วางแผนไว้ในเบื้องต้น โดยทักษะที่มุ่งเน้นจะเป็นในเรื่องของทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะด้านการอ่าน การใช้คอมพิวเตอร์ การคำนวณ การแก้ปัญหา และการใช้เหตุผล ตลอดจนให้คำปรึกษาด้านอาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านทักษะและช่วยหางานให้กับคนไร้บ้านนั้น ๆ

ได้ลองใช้ทักษะที่ฝึกฝนกับสถานการณ์จริง ภายหลังจากดำเนินการหางานที่เหมาะสมได้แล้วจึงส่งตัวคนไร้บ้านบรรจุเข้าทำงานพร้อมทั้งติดตามอย่างใกล้ชิด (Job Development and Postplacement Service) เพื่อตรวจสอบและวัดประเมินการพัฒนาทักษะในที่ทำงานรวมถึงความราบรื่นในการทำงานนั้น ๆ ทั้งนี้ นอกจากบริการด้านการจัดหางานแล้ว ทางโครงการยังสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือด้านที่พักเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยเบื้องต้นให้สำหรับคนไร้บ้านที่กำลังมองหางาน (Housing) อีกทั้งยังให้คำปรึกษาและฝึกทักษะการจัดการบ้าน ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และพร้อมไกล่เกลี่ยกับเจ้าของบ้านเพื่อต่อรองค่าเช่าให้กับกลุ่มคนไร้บ้านโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังให้บริการสนับสนุนเพิ่มเติม (Support Service) เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเตรียมเสื้อผ้าสำหรับสัมภาษณ์งาน การเดินทาง และการสรรหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับประกอบอาชีพ เป็นต้น (U.S. Department of Labor Employment and Training Administration, 1998)

ศูนย์จัดหางานคนไร้บ้าน (CHETA: Chronic Homelessness Employment Technical Assistance Center) คือ ศูนย์ที่ให้บริการคนไร้บ้านด้านการจัดหางานและการสนับสนุนอื่น ๆ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยองค์กรภาคประชาสังคมและมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อวางกลยุทธ์ให้คนไร้บ้านมีงานทำและสามารถสร้างรายได้ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ แนวทางการจัดหางานจะครอบคลุมตั้งแต่การประเมินความพร้อมเพื่อจัดหางานที่เหมาะสมให้คนไร้บ้านนั้น ๆ (Vocational Assessment) โดยดูจากทักษะพื้นฐานที่มี ความรู้ความสามารถ ประวัติการฝึกอบรมหรือฝึกทักษะอื่น ๆ จากนั้นจึงเสนออาชีพหรืองานที่เหมาะสมพร้อมถามความสมัครใจก่อนไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งก็คือการฝึกฝนทักษะ (Job Development) ที่ทางศูนย์จะให้ความสำคัญกับการตัดสินใจและความสมัครใจของคนไร้บ้านเป็นหลัก เพื่อวัดประเมินความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมการฝึกอบรมตลอดจนกระตุ้นให้เกิดแรงผลักดันจากการตั้งเป้าหมายด้วยตัวเอง ภายหลังจากการฝึกทักษะและสามารถเข้าทำงานได้แล้วทางศูนย์จะมีกระบวนการติดตามเพื่อสนับสนุนให้คนไร้บ้านสามารถทำงานนั้นได้ในระยะยาว (Job Retention) ผ่านการให้คำปรึกษาและร่วมกันแก้ปัญหาที่คนไร้บ้านพบระหว่างปฏิบัติงาน ตลอดจนให้การสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทาง บริการรักษาสุขภาพทางจิต ตลอดจนการเลี้ยงดูบุตรระหว่างทำงาน (CHETA, 2008)

ศูนย์จัดหางานแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Career Center) คือ ศูนย์ที่ก่อตั้งขึ้นจากพระราชบัญญัติการประเมินการใช้แรงงาน ให้บริการคนไร้บ้านและผู้ที่มองหางานโดยครอบคลุมทุกกระบวนการตั้งแต่การวางแผนฝึกทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน การวางเป้าหมายในการทำงานและหาประสบการณ์จากงานที่เลือกทำ ตลอดจนให้บริการทดลองฝึกงานตามความต้องการของคนไร้บ้านที่เข้ามาใช้บริการ ด้วยเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการให้คนไร้บ้านสามารถพัฒนาทักษะอาชีพและเข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศได้อย่างเต็มรูปแบบ ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่จากการทำงานสร้างรายได้และพัฒนาสู่การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ทั้งนี้ ศูนย์จัดหางานแบบ

เบ็ดเสร็จได้แบ่งระดับการให้บริการออกเป็น 3 ระดับด้วยกันซึ่งได้แก่ การให้บริการระดับพื้นฐาน (Core Service) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การประเมินทักษะคนไร้บ้านในเบื้องต้นเพื่อช่วยหางานที่เหมาะสม วางแผนการฝึกทักษะเพื่อเตรียมความพร้อม ช่วยหาที่พักให้ในระหว่างการปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาด้านการสมัครและสัมภาษณ์งานจนกว่าจะได้รับการบรรจุเข้าทำงาน ส่วนการให้บริการระดับพิเศษ (Intensive Service) จะมุ่งเน้นไปที่การให้บริการคนไร้บ้านที่มีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะโดยการจัดทำแผนรายบุคคล มีการวางแผนเส้นทางอาชีพในระยะสั้น โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนอาชีพ (Career Mapping) จะระบุประวัติของคนไร้บ้านนั้น ๆ รวมถึงพรสวรรค์หรือจุดแข็งจุดอ่อนที่มีในตัว ความต้องการในการทำงาน ทรัพยากรด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่มีต่อการนำไปประกอบอาชีพ ตลอดจนรายชื่อบุคคลอ้างอิงการทำงาน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนในส่วนของการพัฒนาการเรียนรู้ อาทิ ทักษะด้านภาษา และระดับสุดท้ายคือการให้บริการด้านการฝึกอบรมโดยเฉพาะ (Training Service) ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่คนไร้บ้านที่มีพัฒนาการด้านทักษะมากพอที่จะเพิ่มพูนทักษะต่อไป โดยอาจให้ภาคเอกชนเข้ามาพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพในระดับที่สูงขึ้นไป (Long, Rio, & Rosen, 2017) ทั้งนี้ หากกล่าวโดยสรุปจะพบว่าศูนย์จัดหางานแบบเบ็ดเสร็จไม่ได้ให้บริการด้านการจัดหางานบนเป้าหมายของการยกระดับคุณภาพชีวิตคนไร้บ้านเพียงอย่างเดียว แต่ยังสร้างความยั่งยืนในระบบการจัดหางานโดยการทำงานร่วมกับเครือข่ายแรงงานและนายจ้างเพื่อเชื่อมโยงระบบการช่วยเหลือและการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านกับตลาดแรงงานโดยสมบูรณ์ (Mainstream Workforce) (CHETA, 2007) ทั้งนี้ ในทุก ๆ ปีกระทรวงแรงงานแห่งสหรัฐอเมริกา (US. Department of Labor Employment and Training Administration) จะวัดประเมินโครงการและศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านการจัดหางานให้แก่คนไร้บ้านในมิติของการออกแบบหลักสูตร เพื่อจัดทำรายงานบทสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน (JTHDP: Final Report on the Job Training for the Homeless Demonstration Program) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการโครงการในปีถัด ๆ ไป (Herman, Uhalde, & Fiala, 1998)

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลจากสถาบัน Homelessness Policy Research Institute (2020) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นคนไร้บ้านในเมืองลอสแอนเจลิส ซึ่งพบว่าการตกอยู่ในภาวะว่างงาน (Unemployment) เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำให้ประชาชนในหลายประเทศเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้าน ยกตัวอย่างเช่นในเมืองลอสแอนเจลิสที่พบว่ามีคนไร้บ้านกว่าร้อยละ 46 ที่มาจากสาเหตุของการตกงานหรือประสบปัญหาทางการเงิน (Financial Reason) (LAHSA, 2019) เช่นเดียวกับในภาพรวมของประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่าคนไร้บ้านจากสาเหตุของการตกงานมีอัตราเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57 เป็นร้อยละ 90 (Acuña & Ehrlenbusch, 2009; Institute for Children, Poverty & Homelessness, 2013; Bureau of Labor Statistics, 2020) การตกอยู่ในภาวะว่างงานพร้อมกับภาวะไร้บ้านทำให้เป็นการยากที่คนกลุ่มดังกล่าวจะหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านและ

กลับไปมีงานทำอีกครั้ง (Poremski et al., 2014) อนึ่ง แม้ว่าคนไร้บ้านจะมีแรงกระตุ้นหรือเป้าหมายในการกลับไปมีงานทำ ทว่าหากขาดการสนับสนุนและการมอบโอกาสจากคนรอบข้างก็เป็นไปได้ยากที่คนกลุ่มดังกล่าวจะกลับไปทำงานได้อีกครั้ง (Supports and Opportunities) (Shaheen & Rio, 2007) ทั้งนี้ ทางสถาบันได้เสนอแนะแนวทางการเพิ่มความพร้อมในการทำงานเพื่อช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำนั้นสามารถทำผ่าน 4 กลยุทธ์ด้วยกัน (Intervention Strategies) ได้แก่

1) การสนับสนุนและการจัดหางานรายบุคคล (Individual Placement and Support) (Bond, 2004) โดยมีจุดมุ่งหมายคือการหางานให้คนไร้บ้านให้เร็วที่สุด (Rapid Job Search) ไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการฝึกทักษะยาวนาน ช่วยเหลือคนไร้บ้านทั้งในด้านการรักษาสุขภาพจิตและสุขภาพกาย รวมถึงให้ความสำคัญกับความต้องการทางอาชีพของคนไร้บ้านเป็นหลัก (Seeker Preference) โดยอาจพิจารณาจุดแข็งหรือประสบการณ์การทำงานในอดีตประกอบการจัดหางาน (Work Experience) บนหลักการสำคัญคือทำให้คนไร้บ้านอยู่ในระบบแรงงานให้ได้นานที่สุดหรือกล่าวคือมีงานทำอย่างมั่นคง

2) การเข้ามามีส่วนร่วมของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise Intervention) (Ferguson, 2013) ยกตัวอย่างเช่น การจัดโครงการฝึกอบรมความสามารถทางอาชีพ (Vocational Skills) ทั้งในเชิงเทคนิคและการให้ความรู้ ผ่านบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้คนไร้บ้านเกิดแรงบันดาลใจ (Empowering) และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม (Community-based Setting)

3) การจัดโครงการฝึกทักษะทางอาชีพ (Work Skills Training Programs) (Nelson et al., 2012) เริ่มตั้งแต่การวัดประเมินทักษะ จุดแข็ง จุดอ่อน และความสนใจทางอาชีพของคนไร้บ้านที่เข้ารับบริการ (Strengths and Abilities Assessment) จากนั้นจึงจัดฝึกอบรมให้ความรู้และวิธีการหางาน การตั้งเป้าหมายการทำงาน รวมถึงแนวทางการประพฤติตัวในที่ทำงาน เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนถัดไปซึ่งก็คือการให้ทดลองทำงานระยะสั้น (Internship) ภายหลังจากทดลองงานแล้วจึงให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้านในการสมัครงานจนได้รับเข้าทำงานจึงถือเป็นการจบการให้บริการ (Post-graduation)

4) การจัดโครงการส่งต่อคนไร้บ้านสู่ตลาดแรงงาน (Transitional Jobs Programs) (NTJN, 2012) คือการช่วยเหลือคนไร้บ้านให้สามารถกลับสู่ตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง โดยเริ่มพิจารณาจากจุดแข็งและอุปสรรคของคนไร้บ้านที่เข้ารับบริการ (Orientation and Assessment) จากนั้นจึงเตรียมความพร้อมในการทำงาน (Job Readiness) ผ่านการฝึกทักษะทางอาชีพ (Vocational Skills Training) และทักษะในการดำรงชีวิต (Life Skills) ช่วยให้คนไร้บ้านมีพฤติกรรมในการทำงานที่เหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ในระยะยาว จากนั้นจึงส่งไปทำงานในสถานที่ทำงานจริง ได้รับค่าตอบแทนในอัตราการว่าจ้างจริง พร้อมให้คำปรึกษาและสนับสนุนการ

พัฒนาทักษะและสายอาชีพจนกว่าจะสามารถกลับไปทำงานได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือนั้นดังกล่าวนั้นจะเป็นการออกแบบแบบรายบุคคล (Case Management) ช่วยให้คนไร้บ้านข้ามผ่านอุปสรรคของตนเองไปจนถึงกลับไปมีงานทำได้อีกครั้ง อย่างไรก็ดี กลยุทธ์ที่กล่าวมาข้างต้นจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อคนไร้บ้านได้รับคำปรึกษาหรือคำแนะนำตลอดการหางาน (Job Coaches) เนื่องจากการมีผู้ติดตามและคอยให้การสนับสนุนจนกว่าจะหางานได้นั้นช่วยให้คนไร้บ้านมีแรงกระตุ้นในการสมัครงาน รวมถึงไม่ย่อท้อต่อการหางานใหม่อีกครั้งแม้ถูกปฏิเสธจากนายจ้าง (Hoven et al., 2016)

อนึ่ง ภายหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับการจัดหาที่อยู่อาศัยให้เพียงพอกับประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองนิวยอร์กที่ตั้งเป้าหมายสูงสุดว่าจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในด้านที่พักชั่วคราวรวมถึงเร่งหาที่พักถาวรในระยะต่อไปให้เร็วที่สุด (Permanent Housing) (Coalition for the Homeless, 2022) เช่นเดียวกับรัฐวอชิงตันที่พบว่าปัจจัยหลักที่ทำให้ประชาชนในเมืองเปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านคือการอยู่ในสภาวะว่างงานหรือตกงาน (Unemployment) ภาวะยากจน (Poverty) การมีสภาวะบกพร่องหรือเจ็บป่วยทางจิตใจแต่ไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกวิธี (Mental Illness) การได้รับความรุนแรงภายในครอบครัว (Domestic Violence) ความพิการ (Disabilities) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยเหตุของการขาดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับสถานะทางการเงิน ราคาเข้าถึงได้ (Affordable Housing) ดังนั้น ในปี 2022 หลังจากเกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทางรัฐจึงได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และจัดหาบ้านให้กับคนกลุ่มเปราะบางดังกล่าว ภายใต้เป้าหมายในการจัดหาที่อยู่อาศัยให้พลเมืองอีก 2,600 หลัง ผ่านการขับเคลื่อนกลยุทธ์หลัก ได้แก่ การช่วยเหลือครอบครัวและบุคคลทั่วไปให้คงสถานะการมีที่อยู่อาศัย, การอำนวยความสะดวกและให้บริการในด้านการจัดหาบ้านหรือที่พักถาวร, การขยายขอบเขตการให้บริการด้านสุขภาพ (Health Service), การสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนผ่านสถานะผู้อยู่อาศัยจากที่พักชั่วคราวสู่ที่พักถาวร รวมถึงการจัดหาที่พักราคาเหมาะสมกับผู้เช่าในหลากหลายรูปแบบ (Office of Financial Management Washington, 2022)

2.4.2.2 ประเทศอังกฤษ

ปัญหาคนไร้บ้านในประเทศอังกฤษนับว่าอยู่ในสภาวะวิกฤติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (Homeless Link, 2020) สาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนต้องกลายเป็นคนไร้บ้านในช่วงเวลาที่ผ่านมาคือการขึ้นอัตราค่าเช่าบ้านที่ไม่สัมพันธ์ระดับรายได้ของคนในประเทศ ประกอบกับสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้เกิดปัจจัยแทรกเสริมและทำให้จำนวนคนไร้บ้านเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

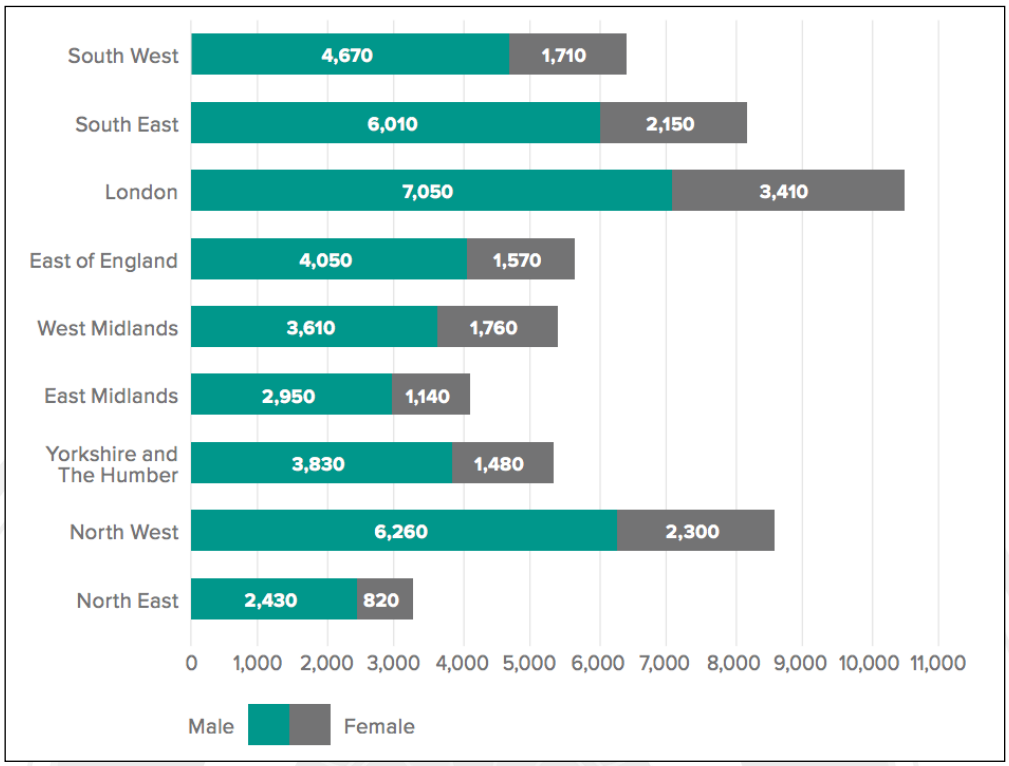

ภาพที่ 2.13 จำนวนประชากรคนไร้บ้านในประเทศอังกฤษ
แหล่งที่มา: Homeless Link (2021).

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองหลวงอย่างลอนดอนที่พบว่ามีคนไร้บ้านมากถึง 10,460 คนในปี 2020 นำมาซึ่งข้อสรุปที่ว่าปัจจุบันเมืองที่มีคนไร้บ้านอยู่อาศัยมากที่สุดในประเทศอังกฤษก็คือลอนดอน โดยปัจจัยหลักที่ทำให้คนไร้บ้านเพิ่มจำนวนมากขึ้นก็คือการไม่สามารถเข้าถึงรัฐสวัสดิการในประเด็นด้านค่าใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย ด้วยเหตุนี้ องค์กรภาครัฐและเอกชนจึงต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทั้งในเรื่องของการจัดหาที่พักอาศัย การจัดหางาน และการดูแลด้านสุขภาพทั้งทางกายและใจ เพื่อลดจำนวนคนไร้บ้านและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในประเทศต่อไป โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลในส่วนดังกล่าวนั้นได้แก่

สมาคมการยุติคนไร้บ้าน (Crisis) คือ องค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือคนไร้บ้านเพื่อยุติการเป็นคนไร้บ้านอย่างถาวร ผ่านการให้บริการตั้งแต่ต้นน้ำยันปลายน้ำ เพื่อยกระดับชีวิตของคนไร้บ้านและผลักดันกลับคืนสู่สังคม ยกตัวอย่างบริการด้านการจัดหาที่พักอาศัยในระดับราคาที่เหมาะสม การจัดหากิจกรรมที่ช่วยฟื้นฟูและบำบัดจิตใจตลอดจนรักษาสุขภาพทางกายให้แก่คนไร้บ้าน รวมถึงบริการด้านการจัดหางานที่ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนแรกหรือการเขียนประวัติส่วนตัว (CV) ไปจนถึงขั้นตอนของการสมัครและส่งไปสัมภาษณ์งาน เนื่องจากคนไร้บ้านใน

ประเทศอังกฤษส่วนใหญ่พบว่าก่อนหน้านี้เคยประกอบอาชีพมาก่อนถึงร้อยละ 88 ดังนั้น จึงสามารถพิจารณาได้ว่ากลุ่มคนดังกล่าวมีทักษะและความรู้ความสามารถที่เพียงพอต่อการนำไปใช้สมัครงานได้ ทว่าที่ผ่านมาไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอจึงไม่สามารถกลับสู่ตลาดแรงงานได้นั่นเอง (Ben, Lígia, & Jenna, 2013)

โครงการพัฒนาทักษะและการจัดหางาน (ETE: Education, Training and Employment) คือ โครงการที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลคนไร้บ้านในลอนดอนและทางตอนใต้ของประเทศอังกฤษ (St. Mungo's Homeless Charity) ผ่านการให้บริการด้านการฟื้นฟูกลุ่มคนไร้บ้านในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกคุณลักษณะและมีความปลอดภัย (Shelter) ฟื้นฟูสุขภาพกายและสุขภาพใจครอบคลุมถึงกลุ่มคนไร้บ้านที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง รวมถึงจัดหาหลักสูตรการพัฒนาทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน (Skill-Based Training) และทักษะสำหรับการใช้ชีวิตในสังคม (Life Skill Training) เช่น การบริหารจัดการเงิน (Money Management) และการทำอาหาร ทั้งนี้ โครงการยังให้ความสำคัญกับการศึกษาในผู้ใหญ่ (Adult Education) ในกลุ่มคนไร้บ้านที่พบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน การขาดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดังกล่าวทำให้คนไร้บ้านขาดโอกาสในการเข้าถึงตลาดแรงงาน (Labor Market) และไม่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองได้ในที่สุด ทางโครงการจึงมุ่งเน้นไปที่เตรียมความพร้อมและการยกระดับการศึกษาให้กับคนไร้บ้าน โดยหลักสูตรจะแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันได้แก่ หลักสูตรระดับประถม มัธยม และวิทยาลัย เพื่อให้การช่วยเหลือคนไร้บ้านอย่างทั่วถึงและครอบคลุมไปถึงสมาชิกในครอบครัว (Crane, Warnes, & Coward, 2011)

องค์กรจัดหางานเพื่อคนไร้บ้าน (Connection Crew) คือ องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นในเมืองลอนดอน ณ ประเทศอังกฤษ ทำหน้าที่จัดหางานและให้บริการการพัฒนาทักษะอาชีพแก่กลุ่มคนไร้บ้าน เนื่องจากเล็งเห็นถึงจำนวนประชากรคนไร้บ้านที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 200 ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาและพบว่าการที่คนกลุ่มดังกล่าวจะกลับสู่ระบบแรงงานนั้นเป็นเรื่องค่อนข้างยาก องค์กรจัดหางานเพื่อคนไร้บ้านจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นองค์กรการกุศลเพื่อช่วยผลักดันให้คนไร้บ้านหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้าน ผ่านแนวทางการจัดหางานเพื่อส่งเสริมให้คนกลุ่มดังกล่าวสามารถกลับไปประกอบอาชีพได้ โครงการที่จัดตั้งใช้เวลาทั้งหมด 10 อาทิตย์ด้วยกันในการพัฒนาทักษะในงานให้กับกลุ่มคนไร้บ้าน โดยใช้วิธีการสอนงานแบบลงมือทำหรือให้ลองปฏิบัติหน้างาน (On-the-Job Learning) เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การทำงานและช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปประกอบอาชีพได้เร็วขึ้น ทั้งนี้ นอกจากจะช่วยเพิ่มทักษะในการทำงานให้กับกลุ่มคนดังกล่าวแล้วองค์กรยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ (Self-Confidence) ให้คนไร้บ้านกล้าที่จะกลับไปประกอบอาชีพได้อีกด้วย อนึ่ง การให้บริการดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การสัมภาษณ์ความต้องการในการทำงานของคนไร้บ้าน การชี้แนะการกำหนดวันพัฒนาศักยภาพ ตลอดจนการติดตามผลการทำงานเป็นระยะ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการ

คัดเลือกคนไร้บ้านที่จะมาเข้าร่วมโครงการนั้นจะพิจารณาจากความพร้อมด้านที่พักอาศัย กล่าวคือ จำเป็นต้องมีบ้านพักชั่วคราวอยู่ในระหว่างการเข้าร่วมโครงการ รวมถึงต้องได้รับการรักษาจนหายขาดจากอาการติดแอลกอฮอล์หรือสารเสพติดต่าง ๆ และต้องเปิดเผยประวัติการรักษาหรือสถานการณ์รักษาโรคทั้งทางกายและจิตใจ ตลอดจนประวัติอาชญากรรมที่เคยต้องโทษมาในอดีต โดยภายหลังจากผ่านการคัดเลือกและเข้าสู่โครงการแล้ว เจ้าหน้าที่จะให้บริการจัดหาแนวทางการพัฒนาทักษะทั้งทางสังคม (Soft Skills) และทางอาชีพ โดยจะมีผู้ติดตามหรือคนที่คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาการหางาน (Mentoring Support) รวมถึงมีการติดตามหลังจากเข้าทำงานหรือเริ่มปฏิบัติงานอย่างเป็นระยะ อย่างไรก็ดี ตลอดระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมาทางองค์กรได้ผลักดันคนไร้บ้านให้กลับไปมีงานทำอย่างยั่งยืนกว่า 157 คน ด้วยชั่วโมงการทำงานกว่า 88,000 ชั่วโมง โดย 1 ใน 4 ของพนักงานประจำที่ทำงานอยู่ในองค์กรนั้นยังมาจากกลุ่มคนไร้บ้านที่เคยตกงานมาก่อนอีกด้วย (FEANTSA, 2019)

อนึ่ง ภายหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ประเทศอังกฤษได้ดำเนินกลยุทธ์หลักในการจัดการคนไร้บ้านผ่านการให้บริการจัดหาที่อยู่อาศัยระยะสั้น (Emergency and Short-term Accommodation) ซึ่งรวมไปถึงโรงแรม สถานพำนักชั่วคราวในแต่ละเขต ห้องโถงของโรงเรียน และที่พักอาศัยรูปแบบอื่น ๆ ที่ช่วยให้คนเร่ร่อนหรือคนไร้บ้านมีที่อยู่อาศัยในแต่ละคืน ตลอดจนสนับสนุนให้คนในกลุ่มดังกล่าวกลับไปมีบ้านหรือที่อยู่อาศัยอีกครั้ง (Reconnections) ด้วยการสอบถามความต้องการในด้านที่อยู่อาศัย ลักษณะการอยู่อาศัย ทั้งแบบเดี่ยวและแบบครอบครัว เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยในระยะยาวให้กับกลุ่มคนดังกล่าว (Supported Housing) ในส่วนของการให้บริการระยะสั้นจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะทั้งทางอารมณ์ (Emotional Skills) และการใช้ชีวิตประจำวัน (Practical Skills) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนย้ายเข้าสู่ที่พักอาศัยในลำดับต่อไป (Department of Leveling Up, Housing and Communities, 2022)

2.4.2.3 ประเทศแคนาดา

สภาวะคนไร้บ้านในประเทศแคนาดาเริ่มทวีความรุนแรงมาตั้งแต่ช่วงปี 1980 และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2014 ที่ประเทศแคนาดาประสบกับสภาวะซบเซาทางธุรกิจทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะตกงาน มีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการยังชีพและจัดหาที่อยู่อาศัยให้ตนเองและครอบครัว (Affordable Housing) ท้ายที่สุดจึงกลายเป็นคนไร้บ้าน ซึ่งปรากฏออกมาในลักษณะของครอบครัว (Families) และเด็กวัยรุ่น (Youth) โดยในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่ามีจำนวนคนไร้บ้านเพิ่มมากขึ้นถึง 235,000 คนซึ่งเป็นตัวเลขที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น รัฐบาลของประเทศแคนาดาจึงประกาศกลยุทธ์ที่จะใช้ในการรับมือและแก้ปัญหาคนไร้บ้านภายในประเทศ โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับกลุ่มคนไร้บ้าน (National Housing Strategy) จากนั้นจึงให้การสนับสนุนด้านการเงินและการจัดหางานเพื่อการสร้างรายได้ที่มั่นคงใน

ระยะยาว และเพื่อผลักดันให้กลุ่มคนดังกล่าวกลับคืนสู่สังคมและที่อยู่อาศัยของตนเองในที่สุด (Homeless Hub, 2016) โดยหน่วยงานและโครงการที่ให้การสนับสนุนกลยุทธ์ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

โครงการคืนสู่บ้าน (Reaching Home) คือ โครงการที่มุ่งเน้นไปที่การป้องกันและลดจำนวนประชากรที่ตกอยู่ในภาวะไร้บ้านและกำลังจะเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน โดยให้การสนับสนุนเงินทุนไปยังชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดการปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งให้คู่มือแนวทางการจัดการปัญหาและการประมาณการค่าใช้จ่ายแก่พื้นที่นั้น ๆ เพื่อเป็นการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้จำนวนคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ บริการและการสนับสนุนที่โครงการมอบให้คนไร้บ้านนั้นจะมุ่งเน้นไปที่การจัดหาบ้าน (Permanent Housing) หรือที่พักอาศัยชั่วคราวให้แก่คนไร้บ้าน (Temporary Shelter) ตลอดจนให้บริการด้านการรักษา (Clinical Treatment) ทั้งในมิติของสุขภาพกายและใจ (Psychological Health) โดยครอบคลุมทุกระดับอาการตั้งแต่เบื้องต้นไปจนถึงขั้นรุนแรง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนในด้านการเงินทั้งในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านรายได้ (Income Assistance) สวัสดิการสำหรับคนไร้บ้านผู้สูงอายุหรืออยู่ในภาวะพิการ อีกทั้งยังช่วยสนับสนุนด้านการหางาน (Employment Assistance) โดยให้บริการครอบคลุมตั้งแต่ก่อนบรรจุเข้าทำงาน เช่น การหางานที่เหมาะสม การเตรียมตัวเพื่อสัมภาษณ์งาน ไปจนถึงกระบวนการหลังจากเข้าไปทำงานได้ในระยะเพื่อช่วยให้คนไร้บ้านประกอบอาชีพดังกล่าวได้อย่างมั่นคงในระยะยาว โดยระหว่างการจัดหางานนั้นจะอำนวยความสะดวกในส่วนของการฝึกทักษะและให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา (Education and Training Assistance) ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่ทักษะขั้นพื้นฐาน เช่น ทักษะด้านการอ่าน ด้านตัวเลข ด้านการเขียน ด้านการสื่อสาร ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ ด้านการสื่อสาร และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อเตรียมพร้อมสู่การนำไปใช้ในการทำงานและกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น (Government of Canada, 2020)

สมาคมการยุติคนไร้บ้านแห่งแคนาดา (CAEH: Canadian Alliance to End Homelessness) คือ องค์กรเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรที่มีจุดมุ่งหมายหลักคือการยุติสภาวะการไร้บ้านในประเทศแคนาดา มุ่งเน้นการป้องกันสถานการณ์เสี่ยงที่จะทำให้ประชาชนเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน ตลอดจนการเข้าไปช่วยเหลือคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับสู่สังคมได้อย่างทันท่วงที โดยกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินการนั้นได้แก่การเฝ้าระวังและติดตามกลุ่มคนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะไร้บ้าน เพื่อเข้าไปให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนในทันทีก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะนั้นเต็มตัว ทั้งนี้ ทางสมาคมยังให้บริการในส่วนของการจัดหาที่พัก (Housing Service) รวมถึงให้ความช่วยเหลือทางด้านรายได้จนกว่าจะสามารถจัดหางานและผลักดันคนไร้บ้านเข้าสู่ระบบงานได้ เนื่องจากเชื่อว่าปัจจัยหลักที่ทำให้คนไร้บ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนคือเรื่องของรายได้ (Income) ดังนั้นจึงให้การสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายทั้งในส่วนของค่าเช่าบ้าน (Rent Support) และการจัดหางานรวมถึงการฝึกอบรม

ทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้อีกด้วย (Career-Based Employment) (Homeless Hub, 2016)

โครงการมัสตาร์ดซีด (The Mustard Sees) คือ โครงการภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิเพื่อคนไร้บ้านคาลการี (Calgary Homeless Foundation) มุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อจัดหางานให้กับคนที่กำลังประสบกับสภาวะไร้บ้านหรือผู้ที่มีรายได้ต่ำจนไม่สามารถเลี้ยงชีพตนเองได้ (Employment Program) ผ่านการให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัว (One-on-One Coaching) ตลอดจนดูแลตั้งแต่ขั้นตอนของการเขียนใบสมัครงาน (Resume) และหางานที่เหมาะสมให้กับผู้ใช้บริการคนนั้น ๆ ผ่านเครือข่ายการจัดหางานของโครงการ (Job Searching) นอกจากนี้ยังให้ผู้ใช้บริการลองจำลองการสอบสัมภาษณ์งานเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเจอกับสถานการณ์จริง โดยในระหว่างการเข้าร่วมโครงการ ผู้ใช้บริการจะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับเสื้อผ้าและค่าเดินทางสำหรับการใช้ชีวิตประจำวันจนกว่าจะได้รับการบรรจุเข้าทำงาน (Falvo, 2018)

อนึ่ง ภายหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ภาครัฐของประเทศแคนาดาได้เพิ่มเงินลงทุนเป็นสองเท่าในโครงการ “Reaching Home” เพื่อเป็นการป้องกันและลดภาวการณ์เสี่ยงที่จะไร้บ้านของคนในประเทศ อ้างอิงจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาโครงการดังกล่าวช่วยให้พลเมืองชาวแคนาดากว่า 40,000 คนหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านและกลับไปมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งอีกครั้ง นอกจากนี้ทางโครงการยังให้บริการในด้านการศึกษา (Education Program) การฝึกทักษะอาชีพ (Vocational Programs) และกิจกรรมทางสังคมให้กับผู้เข้ารับบริการอีกด้วย (Social Integration Activities) นอกจากนี้ยังใช้เงินทุนบางส่วนไปกับการช่วยเหลือชุมชนในมิติของการจัดหาที่พักชั่วคราว (Shelters) ที่พักถาวร (Permanent Housing) รวมถึงการให้บริการทางการแพทย์ (Direct Medical Services) ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการที่ประชาชนในชุมชนดังกล่าวจะตกอยู่ในภาวะไร้บ้านได้มากขึ้น อนึ่ง โครงการมีส่วนเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของการเคหะของประเทศ ซึ่งมีหมุดหมายไปที่การจัดหาที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ ราคาเข้าถึงได้ และมีความปลอดภัยให้กับประชาชน รวมถึงการลดจำนวนประชากรที่ตกอยู่ในภาวะไร้บ้านเรื้อรังให้ลดน้อยลง นอกจากนี้ ประเทศแคนาดายังให้ความสำคัญกับการนำระบบฐานข้อมูลมาใช้ในการจัดการและติดตามคนไร้บ้านรวมถึงคนที่มีภาวะเสี่ยงต่อการไร้บ้าน (Homeless Individuals and Families Information System) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาดังกล่าวหรือผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลสามารถเข้ามาดูข้อมูลได้อย่างเป็นปัจจุบัน (Real-time Data) ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นเรื่องของการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะไร้บ้าน เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนนั้น ๆ มีข้อมูลและเครื่องมือที่พร้อมต่อการรับมือ ป้องกัน และแก้ปัญหาเกี่ยวกับคนไร้บ้านที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Government of Canada, 2022)

2.4.2.4 ประเทศไอร์แลนด์

มีการจัดตั้งโครงการจัดหาที่พักอาศัย จัดหางาน และพัฒนาทักษะอาชีพโดยการกำกับดูแลของคอร์กไซมอน (Cork Simon Communities) โดยกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เข้าร่วมโครงการหลักคือกลุ่มคนไร้บ้านที่ประสบสภาวะไร้บ้านรวมถึงคนที่เพิ่งหลุดพ้นจากสภาวะดังกล่าว ทั้งนี้ ทางโครงการมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดหาแนวทางการพัฒนาทักษะให้แก่กลุ่มคนดังกล่าวเพื่อยุติภาวะไร้บ้าน ตลอดจนสนับสนุนการสร้างเครือข่ายเพื่อบูรณาการการทำงานภายในชุมชน อย่างไรก็ดี แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการนั้นจัดอยู่ในประเภทแรงงานทักษะต่ำ (Low-Skilled) มีประสบการณ์การทำงานที่ไม่มั่นคง และถูกปิดกั้นจากตลาดแรงงานมาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งยังมีอายุที่หลากหลายตั้งแต่เยาวชนอายุ 18 ไปจนถึงผู้สูงอายุในวัย 63 ปี อนึ่ง เกณฑ์การรับเข้าโครงการนั้นค่อนข้างเปิดกว้าง กล่าวคือ พร้อมรับคนไร้บ้านที่มีอาการป่วยทางจิต (Mental Illness) ไม่มีที่พักอาศัยที่มั่นคง (Insecure Housing) รวมถึงคนไร้บ้านที่อยู่ในช่วงใช้ยาสารเสพติด และแอลกอฮอล์ โดยหลังจากรับเข้าโครงการมาแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนการสอบถามความต้องการในการทำงาน (Assessment) ทักษะที่อยากพัฒนา ประเภทของงานที่อยากทำ ตลอดจนความก้าวหน้าที่ต้องการบรรลุผล การให้บริการในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นรูปแบบของการจัดทำโปรแกรมเฉพาะบุคคล ดังนั้น การจัดหางานจะเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับความพยายามของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ทักษะที่ทางโครงการให้การสนับสนุนและพัฒนามีตั้งแต่ทักษะด้านการอ่านเขียนขั้นพื้นฐาน (Literacy) ไปจนถึงทักษะในงานอย่างการรักษาความปลอดภัยและการใช้รถฟอล์คลิฟท์ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้คนไร้บ้านพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาหาร (Culinary Course) เนื่องจากในประเทศไอร์แลนด์นั้นมีตำแหน่งงานที่เกี่ยวกับการประกอบอาหารว่างอยู่ถึง 5,000 ตำแหน่งด้วยกัน โดยหลังจากดำเนินงานมาได้กว่า 10 ปีโครงการสามารถสร้างเครือข่ายการหางานกับธุรกิจท้องถิ่นได้มากกว่า 50 และที่ผ่านมายังพบว่าการให้บริการให้คำแนะนำคนไร้บ้านในระหว่างและหลังจากหางานได้แล้ว (Mentoring Support) ช่วยให้ผู้รับบริการคนดังกล่าวรับมือกับความท้าทายและปัญหาที่พบได้ดีขึ้น ทำให้ในแต่ละปีมีผู้เข้าร่วมโครงการที่สามารถกลับไปมีงานทำและหลุดพ้นจากสภาวะไร้บ้านมากกว่า 250 คน รวมถึงประสบความสำเร็จในการผลักดันคนไร้บ้านให้กลับสู่ระบบแรงงานได้มากกว่าร้อยละ 82 (FEANTSA, 2019)

อนึ่ง ภายหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ภาครัฐของประเทศไอร์แลนด์ได้กำหนดแนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับคนไร้บ้านภายใต้ชื่อโครงการ “Housing First National Implementation Plan” สำหรับปี 2022 ไปจนถึง 2026 โดยมีเป้าหมายในการช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เช่าที่เป็นคนไร้บ้านให้ได้มากกว่า 1,319 ราย โครงการดังกล่าวนับว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยยุติภาวะไร้บ้านในระยะยาวสำหรับประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือทั้งทางกายภาพจิตใจ และทางสังคม (Health and Social Supports) โดยประชาชนกลุ่มเป้าหมายคือพลเมืองที่

อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ผ่านการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงนายหน้าจัดหาที่อยู่อาศัย (Housing Agency) อนึ่ง ภาครัฐของประเทศไอร์แลนด์มีเป้าหมายสูงสุดคือการขจัดภาวะไร้บ้านของคนในประเทศให้ได้ภายในปี 2030 ผ่านการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ (Stakeholders) (Peter McVerry Trust, 2022)

2.4.2.5 ประเทศสิงคโปร์

Homeless Heart of Singapore คือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับมือกับปัญหาคนไร้บ้านและป้องกันประชาชนไม่ให้ตกอยู่ในภาวะไร้บ้าน มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ (Government) เอกชน และประชาสังคม (Non-Government) โดยให้ประชาชนที่พบเห็นคนไร้บ้านหรือคนที่สุ่มเสี่ยงต่อการไร้บ้านแจ้งมาที่หน่วยงานหรือให้คำแนะนำกลุ่มคนดังกล่าวให้เข้ารับบริการกับหน่วยงาน (Official Social Services) รวมทั้งเขียนคำชี้แจงแนะแนวทางปฏิบัติหากพบเจอคนไร้บ้านไว้บนเว็บไซต์ รวมถึงประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีในประเด็นเรื่องคนไร้บ้าน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและหากพบเห็นก็สามารถเป็นอาสาสมัครดำเนินการช่วยเหลือหรือเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับคุณภาพชีวิตคนในสังคมได้ในทันที อนึ่ง หน่วยงานที่รับช่วงต่อจากการแจ้งข้อมูลดังกล่าวคือศูนย์บริการครอบครัว (Homeless Hearts of Singapore, 2022)

ศูนย์บริการครอบครัว (FSCs: Family Service Centres) จัดตั้งภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและครอบครัว (Ministry of Social and Family Development) ซึ่งจะลงพื้นที่ไปรับคนไร้บ้านหรือประชาชนในกลุ่มเปราะบางที่ประสบปัญหาความยากจนและรายได้น้อยในพื้นที่ดังกล่าว พร้อมแจ้งข้อมูลและแนะนำความช่วยเหลือในรูปแบบที่เหมาะสมกับกรณีนั้น ๆ ทั้งในรูปแบบของตัวเงิน (Financial) การจัดการปัญหาในครอบครัว (Family) การจัดหาบ้าน (Housing) และการจัดหางาน (Employment Issues) ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวเปิดให้บริการประชาชนและคนไร้บ้านในหลายสาขาทั่วประเทศ (Ministry of Social and Family Development, 2022)

AWWA Transitional Shelters for Homeless ให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนไร้บ้าน (Transitional Shelters) (AWWA, 2022) ผ่านระบบการรับบริจาคและระดมทุนจากภาคเอกชนและประชาสังคม (Fundraising) ซึ่งนอกจากจะให้บริการด้านที่อยู่อาศัยแล้วยังให้คำแนะนำและช่วยหาทางแก้ปัญหาให้กับคนไร้บ้าน (Casework and Counselling) ยกตัวอย่างเช่น การจัดหาที่อยู่ระยะยาวให้กับครอบครัวคนไร้บ้านและการสนับสนุนเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะให้กลับสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง โดยหลังจากคนไร้บ้านหรือครอบครัวคนไร้บ้านอาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราวครบ 6 เดือนแล้วทางหน่วยงานจะส่งตัวไปยังศูนย์บริการครอบครัวเพื่อให้ความช่วยเหลือในลำดับต่อไป ทั้งนี้ การให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวไปข้างต้นล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือเพื่อลดภาวะการไร้บ้านของประชาชนในประเทศและส่งเสริมการอยู่ดีมีสุขในสถาบันครอบครัว (Stable Family)

ศูนย์บริการชุมชนความหวังใหม่ (NHCS: New Hope Community Service) รับช่วงต่อคนไร้บ้านจากที่พักชั่วคราวข้างต้น ทำหน้าที่จัดหาที่พักระยะยาวที่มีความมั่นคงให้กับคนไร้บ้าน (Long-term Housing) นอกจากนี้ยังให้บริการพัฒนาทักษะทั้งมิติของการใช้ชีวิตในสังคม (Life Skills) การให้คำปรึกษาแนะแนวทั่วไป (Basic Counselling) รวมไปถึงให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดการงาน (Job Placement) และสนับสนุนค่าอาหารรายเดือน (New Hope Community Service, 2022)

ภายหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ภาครัฐของประเทศสิงคโปร์พบว่ามีจำนวนคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ในที่สาธารณะหรือตามท้องถนนน้อยลง สืบเนื่องจากตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ทางรัฐบาลได้ส่งอาสาสมัครลงพื้นที่เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนไร้บ้านและนำส่งตัวไปยังที่พักชั่วคราว (Shelters) เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพ อนึ่ง มีหน่วยงานทางศาสนาและองค์กรการกุศลหลายแห่งที่อำนวยความสะดวกให้คนไร้บ้านเข้ามาพักแรมภายใต้แนวคิด “Safe Sound Sleeping Places” การรองรับสถานการณ์ด้วยวิธีข้างต้นจึงทำให้คนไร้บ้านมีที่อยู่อาศัยชั่วคราวเพื่อรอเปลี่ยนผ่านสู่ที่พักในขั้นตอนต่อไป ช่วยลดจำนวนคนไร้บ้านที่ออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ (Transitional Shelters) การผสมผสานทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายเพื่อคนเร่ร่อน (Empowering Rough Sleepers) หน่วยงานจากภาครัฐ องค์กรการกุศล ตลอดจนหน่วยงานทางศาสนา ทำให้เกิดรูปแบบการให้บริการเพื่อช่วยเหลือคนไร้บ้านลักษณะใหม่ โดยปัจจุบันได้ขับเคลื่อนให้มีสถานที่พำนักในลักษณะดังกล่าวเพิ่มขึ้นถึง 20 แห่ง ซึ่งแต่ละที่สามารถรองรับคนไร้บ้านได้ถึง 100 คน (The Straits Times, 2022)

2.4.2.6 ประเทศฟิลิปปินส์

ปัญหาคนไร้บ้านในประเทศฟิลิปปินส์ปรากฏในลักษณะของครอบครัวคนไร้บ้าน (Family Homelessness) ซึ่งเกิดจากปัญหาความยากจน ระดับรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน การตกอยู่ในภาวะว่างงานของคนในครอบครัว (Unemployment) ไปจนถึงภัยธรรมชาติ (Disaster) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรเพศหญิงและเยาวชนซึ่งมักมีปัญหาซ้อนทับอย่างประเด็นเรื่องการค้ามนุษย์ การใช้สารเสพติด และความรุนแรงในครอบครัว อีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะครอบครัวคนไร้บ้านขึ้นในประเทศฟิลิปปินส์ก็คือการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในประเทศประกอบภาวะการตกงานซึ่งทำให้รายได้ในครอบครัวน้อยลง ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงที่พักอาศัยที่ปลอดภัยและมั่นคงได้ในที่สุด (Inadequate Housing) อย่างไรก็ดี นักนโยบายได้รับมือกับปัญหาดังกล่าวผ่านแนวคิดการจัดหาที่อยู่อาศัยและสวัสดิการ (Housing and Welfare Perspective) โดยเสนอการจัดหาที่อยู่อาศัยราคาถูก (Low-cost Housing) และสนับสนุนสวัสดิการเงินทุนเพื่อการตั้งหลักชีวิต (Resettlement) ผ่านโครงการ Modified Conditional Cash Transfer for Homeless Street Families program (MCCT-HSF) ซึ่งอาจปรากฏในลักษณะของเงินอุดหนุนค่าที่พัก กองทุน

สุขภาพ และการศึกษาสำหรับครอบครัวคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ในมานิลา นอกจากนี้ยังมีอีกโครงการสำคัญภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (Department of Social Welfare and Development) อย่าง Pantawid Pamilyang Pilipino Program (4P's) ที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญไปที่สุขภาพและการศึกษาของครอบครัวที่ประสบปัญหาความยากจน (Poor Households) มีจุดมุ่งหมายคือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาพของเยาวชนรวมถึงผู้เป็นแม่ด้วยมาตรการป้องกันทางสุขภาพ ตลอดจนเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของเยาวชนในกลุ่มยากจน บรรเทาปัญหาการใช้แรงงานในเด็ก สนับสนุนมื้ออาหารหรือโภชนาการในครัวเรือน และส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากนี้ยังจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราวสำหรับเด็กและสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในหลากหลายรูปแบบ (Temporary Shelters) เพื่อให้การดูแลและเข้าไปจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างทันท่วงที ทั้งความช่วยเหลือในรูปแบบของที่อยู่อาศัย การรักษาสุขภาพจิต การรักษาและฟื้นฟู โดยจุดมุ่งหมายสูงสุดคือเพื่อช่วยเหลือประชาชนในกลุ่มดังกล่าวได้พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต (Life Skills) มีทักษะในการกลับไปประกอบอาชีพ อาทิ การทำอาหาร การเย็บปักถักร้อย เป็นต้น เพื่อกลับไปใช้ชีวิตปกติและหารายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวต่อไป

ทั้งนี้ นอกจากตัวอย่างกรณีศึกษาจากแต่ละประเทศที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ยังมีตัวอย่างแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านจากองค์กรและโครงการระดับโลกอย่างโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN Habitat), องค์กรเพื่อคนไร้บ้าน (Homeless Link), องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO: International Labor Organization), สหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA), ศูนย์จัดหางานคนไร้บ้าน (CHETA: The Chronic Homelessness Employment Technical Assistance) และกระทรวงการเคหะและการพัฒนาเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (HUD: The United States Department of Housing and Urban Development) โดยมีรายละเอียดการจัดการที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันไป ดังนี้

1) โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN Habitat) คือ องค์กรระดับโลกที่มีแนวคิดในการจัดการคนไร้บ้านเพื่อป้องกันการเกิดสภาวะไร้บ้านในหลากหลายประเทศ ตลอดจนผลักดันมาตรการให้คนไร้บ้านได้กลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืนและมั่นคง (UN Habitat, n.d.) โดยหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่ใช้ในการจัดการกลุ่มคนไร้บ้านคือการจัดหาบ้านเป็นประการแรก (Housing) จากนั้นจึงค่อยดำเนินการในส่วนอื่น ๆ ตามมาบนพื้นฐานแนวคิดด้านการจัดการเพื่อกระจายสวัสดิการและสิทธิมนุษยชนสู่ประชาชนกลุ่มเปราะบาง (Right-Based Approach) ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับแนวคิดด้านการจัดหางานเพื่อสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีอาชีพและสามารถเอาตัวรอดในชีวิตประจำวันได้ โดยมุ่งเน้นแนวทางการฝึกฝนทักษะและการพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน (Skill Training) และประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องการแรงงานดังกล่าว เพื่อให้คนไร้บ้านได้พัฒนาทักษะอาชีพผ่านการลงมือทำงานและได้รับรายได้จริง การสนับสนุนด้านการจัดหางานและฝึก

ทักษะคนไร้บ้านจะช่วยให้คนไร้บ้านสามารถประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และช่วยให้กลุ่มคนดังกล่าวกลับสู่สังคมได้เร็วคืน ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญคือหน่วยงานที่ให้บริการแก่คนไร้บ้านจำเป็นต้องพิจารณาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมที่สุด (Stakeholders) เพื่อเข้าถึงหัวใจหลักของปัญหาและออกแบบการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนทั้งในกลุ่มคนไร้บ้าน หน่วยงานจากภาครัฐและหน่วยงานเอกชน

2) องค์กรเพื่อคนไร้บ้าน (Homeless Link) คือ องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศอังกฤษเพื่อให้บริการและผลักดันคนไร้บ้านกลับคืนสู่สังคม โดยประเด็นด้านการจัดการคนไร้บ้านที่องค์กรให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือการจัดหางาน ด้วยการให้บริการที่ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนของการวัดประเมินทักษะคนไร้บ้านโดยหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ (Assessment Process) เพื่อจัดหาบริการที่เหมาะสมทั้งในด้านที่อยู่ (Housing) และการจัดหางานให้ตรงกับความต้องการและทักษะของคนไร้บ้านมากที่สุด (Employability) ทั้งนี้ ยังให้บริการครอบคลุมไปถึงบุคคลที่กำลังจะเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน อาทิ กลุ่มคนที่อพยพมาจากต่างถิ่น กลุ่มคนที่มีอาการป่วยทางกายและทางจิตใจ (Mental Health Problem) กลุ่มคนมีประวัติอาชญากรรม (Criminal Record) ตลอดจนคนที่อาศัยอยู่ตามโรงแรมซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (Temporary Accommodation) โดยการจัดหางานและที่อยู่ให้อย่างทันท่วงทีเพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนคนไร้บ้านเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตกอยู่ในภาวะไร้บ้านส่งผลกระทบต่อการหางานและกระตุ้นให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นคนไร้บ้าน การจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับกลุ่มคนดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญประการแรกก่อนนำไปสู่ขั้นตอนของการจัดหางานในลำดับต่อไป ซึ่งในส่วนของแนวคิดด้านการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านนั้น ทางองค์กรมีบริการฝึกฝนทักษะให้กับกลุ่มคนไร้บ้าน (Specific Training) โดยพิจารณาต่อยอดจากทักษะเดิมเพื่อหางานที่เหมาะสม ตลอดจนพิจารณาระดับรายได้จากงานนั้น ๆ ก่อนนำไปจัดหาบ้านที่จะใช้เป็นที่อยู่ถาวรในอนาคตต่อไป อนึ่ง หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงคือการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ นายหน้าจัดหาที่อยู่อาศัย (Housing Agencies) องค์กรการกุศลเพื่อคนไร้บ้าน (Charities) และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ (Local Authorities) เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดหางานอย่างเป็นระบบและสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน (Data Sharing) (Homeless Link, 2015) เช่นเดียวกับกรณีศึกษาจากประเทศแคนาดา (OECD, 2020) ในการนำระบบจัดการข้อมูลคนไร้บ้านมาใช้แก้ปัญหาคนไร้บ้านโดยมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านเฉพาะกลุ่ม (Homelessness Management Information System) หรือกล่าวคือการนำข้อมูลมาออกแบบวิธีการรับมือและป้องกันปัญหาคนไร้บ้านที่แตกต่างกันไปตามแต่ละที่มาหรือสาเหตุซึ่งอาจขึ้นอยู่กับบริบทหรือชุมชนในบริเวณนั้น ๆ เนื่องจากคนไร้บ้านในแต่ละกลุ่มมีความต้องการหรือวิธีการรับมือที่ไม่เหมือนกัน (Individual Needs) การนำระบบจัดการข้อมูลคนไร้บ้านที่มีความเป็นปัจจุบันหรือ

Real-Time Data มาใช้ช่วยให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกแบบวิธีการรับมือและแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดภาวะไร้บ้านเรื้อรังได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยดังกล่าวได้มุ่งเน้นถึงการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จากทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับชุมชน เพื่อระดมความคิดและนำมาซึ่งวิธีการรับมือที่เหมาะกับคนไร้บ้านแต่ละกลุ่ม (Tailor Solutions) อนึ่ง การสนับสนุนเชิงนโยบายและกลยุทธ์ที่ชัดเจนจากภาครัฐช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวยั่งยืนและสัมฤทธิ์ผลได้ง่ายขึ้น ดังปรากฏเป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศด้วยกัน อาทิ แคนาดา เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา

3) องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO: International Labor Organization) คือ องค์การที่ทำหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการคุ้มครองทางสังคมให้กับแรงงานในทุกรูปแบบ (Social Protection) เพื่อสร้างความยุติธรรมในระบบการจ้างงานและเพื่อรับประกันสวัสดิการทางสังคมที่ประชาชนในประเทศต่าง ๆ ควรได้รับ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มคนทุกรูปแบบทั้งประชาชนทั่วไป กลุ่มคนที่มีสภาวะยากจน (Poverty) ตลอดจนกลุ่มคนเปราะบาง (Vulnerability) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับสวัสดิการพื้นฐานทางสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยสวัสดิการทางสังคมนั้นมักอยู่ในรูปแบบของการสนับสนุนทางการเงิน สวัสดิการครอบครัวและเด็ก สวัสดิการมารดา (Maternity) สวัสดิการเมื่ออยู่ในภาวะตกงาน สวัสดิการสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ และประกันสังคม เป็นต้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามีการนำหลักสวัสดิการพื้นฐานดังกล่าวไปใช้ในหลายประเทศด้วยกัน ทว่ายังมีประชาชนกว่าอีกร้อยละ 55 ในหลายประเทศที่ไม่ได้รับหลักประกันทางสังคมหรือไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านดังกล่าวอย่างเพียงพอ ประเด็นดังกล่าวจึงยังเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนต่อไป (ILO, 2019) ทั้งนี้ องค์การระหว่างประเทศยังให้ความสำคัญกับแนวคิดด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพื่อสร้างนโยบายด้านสวัสดิการที่ครอบคลุมตั้งแต่การให้เงินช่วยเหลือขั้นพื้นฐาน การมอบเงินช่วยเหลือค่าที่อยู่อาศัย (Housing Allowance) และการจัดโครงการสนับสนุนการจัดหางานให้กับคนที่ตกอยู่ในสภาวะวิกฤติ (Employment Program) อนึ่ง เนื่องจากนโยบายด้านสวัสดิการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงโดยตรงกับนโยบายเชิงเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ การได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในตลาดแรงงาน อาทิ นายจ้าง องค์กรเอกชน และหน่วยงานจากภาครัฐ จึงควรเข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์รูปแบบการให้บริการและการออกนโยบายอัตราค่าจ้างที่เหมาะสมกับกลุ่มคนดังกล่าว เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพ มีงานทำในระยะยาว ตลอดจนสามารถสร้างรายได้และมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงจากนโยบายการสนับสนุนด้านสวัสดิการและเศรษฐกิจการจ้างงานดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในการช่วยเหลือและเยียวยาประชาชนคนไร้บ้านหรือคนที่กำลังจะเข้าสู่ภาวะไร้บ้านนั้นมักปรากฏในรูปแบบของการจัดหาที่อยู่อาศัย (Housing) ประกอบกับการสนับสนุนด้านการจัดหางาน (Employment) ดังนั้น องค์กรการกุศลหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควร

พิจารณาประเด็นสำคัญดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การสร้างและพัฒนากระบวนการช่วยเหลือที่ตอบสนองความต้องการอย่างตรงจุดและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ (ILO, 2019)

อนึ่ง การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวยังมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปถึงเป้าหมายด้านความยั่งยืนในหลายประการด้วยกัน (SDGs: Sustainable Development Goals) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้รัฐสวัสดิการในการยุติภาวะความยากจนทุกรูปแบบในหลายประเทศ นอกจากนี้ สวัสดิการพื้นฐานเพื่อคุ้มครองแรงงานดังกล่าวยังเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยยับยั้งและป้องกันการเกิดคนไร้บ้านในหลายประเทศ เนื่องจากสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนเปลี่ยนผ่านเข้าสู่การเป็นคนไร้บ้านคือการตกอยู่ในภาวะยากจน (Poverty) การมีโรคภัยไข้เจ็บ (Ill-Health) การเข้าสู่วัยสูงอายุ ตลอดจนการตกอยู่ในภาวะตกงาน (Unemployment) ดังนั้น การจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับระดับรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต (Housing Benefits) การสนับสนุนระบบบำเหน็จบำนาญ (Pension) รวมไปถึงการจัดหาประกันสุขภาพและประกันการว่างงาน (Unemployment Protection) ให้กับประชาชนจึงเป็นสวัสดิการสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มคนดังกล่าวสามารถช่วยเหลือตนเองและกลับมาตั้งหลักได้อีกครั้ง (ILO, 2019)

4) สหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA) คือองค์กรระดับชาติที่มุ่งเน้นแนวคิดด้านการจัดการคนไร้บ้านด้วยการจัดหางานเพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มคนเปราะบางถูกทิ้งไว้ข้างหลังหรือถูกทอดทิ้งจากสังคม (Social Exclusion) โดยโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้านจะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเยาวชน (Youth Guarantee) และการพัฒนาทักษะสำหรับคนไร้บ้าน (Skills Agenda) ตลอดจนส่งเสริมบริการจัดหางานให้กับกลุ่มคนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการให้บริการต่าง ๆ (Service Employment) ทั้งนี้ ยังได้ระบุด้วยว่าการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านคือปัจจัยสำคัญที่จะช่วยขจัดปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนกลุ่มเปราะบางได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการให้ความสำคัญกับการจัดหาบ้านหรือที่อยู่อาศัยแล้ว (Housing) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาคนไร้บ้านยังจำเป็นต้องพิจารณาถึงแนวทางที่ใช้ในการจัดหางานให้กับกลุ่มคนดังกล่าวด้วย เนื่องจากการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยในระยะยาวและมั่นคงมากขึ้น โดยสามารถนำไปใช้พิจารณาความเหมาะสมในการจัดหาบ้านให้ตรงต่อความต้องการและระดับรายได้ของบุคคลดังกล่าว เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดกรณีที่รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและผลักดันให้คนกลุ่มดังกล่าวกลับสู่ภาวะไร้บ้านอีกครั้ง (FEANTSA, 2019)

อนึ่ง ขั้นตอนสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนจัดหางานให้กับคนไร้บ้านคือการจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้กับคนไร้บ้านนั้น ๆ (Housing Program) เนื่องจากพบว่ามีคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ตามที่พักอาศัยชั่วคราวจำนวนมากประสบปัญหาในการทำงานเนื่องจากไม่มีที่อยู่อาศัยที่แน่นอน (Permanent Address) ดังนั้น ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรจัดรัฐสวัสดิการตลอดจนแนว

ทางการสนับสนุนที่พักอาศัยขั้นพื้นฐานให้กับกลุ่มคนดังกล่าว ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้เพื่อต่อยอดไปสู่การจัดหางานต่อไป อย่างไรก็ดี อุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไร้บ้านไม่สามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ประการหนึ่งก็คือการถูกตัดขาดจากระบบการจ้างงานโดยสิ้นเชิง (Labor Market) จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งโครงการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพ ตลอดจนสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดหางานในคนไร้บ้านและประชาชนในกลุ่มเปราะบางอย่างเยาวชนมากขึ้น อนึ่ง คนไร้บ้านส่วนใหญ่มักขาดความรู้พื้นฐานและทักษะที่จำเป็นสำหรับการนำไปใช้ประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาหรือมีเหตุจำเป็นให้ต้องออกจากระบบการศึกษาตั้งแต่ยังวัยเยาว์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่ได้รับการพัฒนาทักษะที่เพียงพอต่อการทำงาน อีกทั้งคนไร้บ้านและประชาชนในกลุ่มเปราะบางส่วนใหญ่ยังขาดการรับรู้ในการให้บริการพัฒนาทักษะอาชีพจากภาครัฐ (Awareness) ตลอดจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งผู้ให้บริการได้จึงทำให้เกิดปัญหาเรื้อรังในการพัฒนาทักษะที่จะนำไปสู่การจัดหางานที่เหมาะสมในลำดับต่อไป ทั้งนี้ ทักษะที่ควรนำไปพิจารณาเพื่อจัดตั้งหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพให้กับคนไร้บ้านคือทักษะด้านการอ่าน (Literacy Skills) และการคิดคำนวณ (Numeracy Skills) เนื่องจากพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศแถบยุโรปกว่า 70 ล้านคนขาดทักษะด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ตลอดจนขาดความสามารถในการใช้สื่อดิจิทัล (Digital Skills) การขาดทักษะอาชีพดังกล่าวทำให้คนไร้บ้านและกลุ่มคนเปราะบางถูกพิจารณาว่าเป็นแรงงานทักษะต่ำ (Low-Skilled Labor) ทำให้ถูกตัดขาดจากสังคมและระบบแรงงาน ส่งผลให้ขาดอาชีพและขาดรายได้จนทำให้คนไร้บ้านตกอยู่ในสภาวะตกงานและขาดแหล่งที่อยู่ต่อไป (FEANTSA, 2019)

ทั้งนี้ หากพิจารณาในมุมมองด้านการพัฒนาทักษะให้กับคนไร้บ้านจะพบว่าการพัฒนาทักษะที่ดีที่สุดสำหรับคนกลุ่มดังกล่าวคือการให้เรียนรู้จากการลงมือทำงานจริง (Work-Based Learning) (FEANTSA, 2019)โดยทักษะที่จะได้เรียนรู้จะกลายเป็นทักษะอาชีพที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานต่อไปในอนาคต (VET: Vocational Educational Training) ดังนั้น แนวทางที่จะช่วยให้คนไร้บ้านได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะอาชีพผ่านการทำงานจริงก็คือการส่งเข้าโปรแกรมการฝึกงาน (Apprenticeships) ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการผลักดันให้กลุ่มคนไร้บ้านกลับสู่ระบบแรงงานและกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการดังกล่าวประสบผลสำเร็จคือการสร้างเครือข่ายผู้ว่าจ้างหรือผู้ประกอบการในตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กถึงขนาดย่อม (SMEs) ที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการฝึกงานของเยาวชนคนไร้บ้านตลอดจนกลุ่มเสี่ยงว่าจะไร้บ้านให้เข้าสู่ระบบแรงงานได้อย่างทันท่วงที (Youth Guarantee)

5) ศูนย์จัดหางานคนไร้บ้าน (CHETA: The Chronic Homelessness Employment Technical Assistance) คือองค์กรที่มุ่งเน้นการให้บริการด้านการจัดหางานให้แก่คนไร้บ้าน เพื่อผลักดันและเพิ่มโอกาสให้คนกลับสู่ตลาดแรงงานได้แม้อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะหรือที่พัก

ชั่วคราว (Transitional Housing) โดยการดำเนินงานจะครอบคลุมตั้งแต่การเก็บข้อมูลคนไร้บ้านทั้งในด้านความสนใจในงาน (Work Interest) ประสบการณ์การทำงาน (Work Experience) และกิจวัตรประจำวัน (Daily Activities) ภายหลังจากพาคนไร้บ้านย้ายเข้าสู่ที่พักที่จัดหาให้ชั่วคราว (Supportive Housing) เจ้าหน้าที่ที่ดูแลประวัติคนไร้บ้านคนนั้น ๆ จึงเข้าไปช่วยชี้แนะการวางเป้าหมายในการทำงาน (Employment Goals) ตลอดจนแนวทางการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน (Development Activities) โดยอาชีพส่วนใหญ่ที่คนไร้บ้านสามารถทำได้มักจะเป็นงานประเภทการก่อสร้าง (Building) การทำความสะอาด (Cleaning) การซ่อมบำรุง (Maintenance) การจัดเตรียมและเสิร์ฟอาหาร (Food Preparation & Serving) การขนย้าย (Material Moving) การขนส่ง (Transportation) และงานด้านการผลิต (Production) โดยในขั้นตอนของการถามความสมัครใจและงานที่คนไร้บ้านสนใจนั้น หน่วยงานจะให้พิจารณางานที่เหมาะสมโดยให้ความสำคัญกับความต้องการของทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างที่เป็นคนไร้บ้าน โดยโครงการจัดหาที่พักและงานเพื่อยุติภาวะไร้บ้าน (Ending Chronic Homelessness through Employment and Housing) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์จัดหางานคนไร้บ้านจะเป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ตลอดจนประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ให้แก่นายจ้างหรือผู้ต้องการใช้แรงงานในตลาดผ่านหน้าเว็บไซต์ (ECHEH) เนื่องจากโครงการดังกล่าวให้ความสำคัญกับแนวคิดด้านจัดหางานมาเป็นอันดับหนึ่ง (Work First) จึงจำเป็นต้องสำรวจความต้องการของทั้งนายจ้างและลูกจ้างเพื่อจัดหางานที่ตรงตามความต้องการให้เร็วที่สุด การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวทำให้โครงการประสบความสำเร็จในการเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มคนไร้บ้านเพื่อตอบสนองความต้องการของนายจ้างได้อย่างตรงจุด (Employment Readiness) โดยคำถามที่ใช้ในการสอบถามความต้องการและความพร้อมในการทำงานเบื้องต้นของคนไร้บ้านมักจะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นด้านความต้องการในงาน ลักษณะของงานที่ทำครั้งแรก ประสบการณ์การทำงานงานที่ดีและแย่ที่สุดในชีวิต ความคาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการจากงานนั้น อุปสรรคที่ทำให้ต้องออกจากงาน ตลอดจนจำนวนวันทำงานและวันหยุดที่ต้องการ เป็นต้น (CHETA, 2008)

นอกจากนี้ ทางโครงการยังมุ่งเน้นให้ความต้องการของคนไร้บ้านเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered) โดยสอบถามเพิ่มเติมถึงงานในอุดมคติที่ต้องการ อุตสาหกรรมที่ต้องการเติบโต องค์กรหรือนายจ้างที่ต้องการไปทำงานด้วย ไปจนถึงลักษณะของเนื้องานที่ต้องการทำ อาทิ งานที่ทำในออฟฟิศหรือกลางแจ้ง งานที่ต้องติดต่อประสานงานหรืองานที่ต้องจัดการกับข้อมูล งานเน้นปริมาณหรืองานให้บริการผู้อื่น เป็นต้น ตลอดจนถามถึงอัตราค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ต้องการ จากนั้นจึงนำเงื่อนไขที่ได้รับเหล่านั้นไปใช้ในการหางานที่เหมาะสมกับทั้งฝ่ายลูกจ้างที่เป็นคนไร้บ้านและนายจ้างที่ต้องการแรงงานนั้น ๆ โดยหลังจากที่ได้รับการว่าจ้างหรือบรรจุเข้าทำงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทางโครงการยังให้บริการหลังการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือคนไร้บ้านใน

ด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนไร้บ้านสามารถทำงานได้อย่างราบรื่น (Job Retention) ทั้งในด้านของการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่พบในระหว่างทำงานตลอดจนรับมือกับความท้าทายที่อาจส่งผลเสียต่อการทำงานในระยะยาวได้ นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือในด้านของการพัฒนาทักษะเพื่อบรรลุสายอาชีพที่ต้องการในอุตสาหกรรมนั้น ๆ (Career Advancement) และเพื่อรักษาระดับค่าตอบแทน สวัสดิการ และความต้องการของทั้งนายจ้างและลูกจ้างในการทำงานดังกล่าว (CHETA, 2008)

6) กระทรวงการเคหะและการพัฒนาเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (HUD: The United States Department of Housing and Urban Development) คือ หน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาและดำเนินนโยบายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและเมืองเป็นหลัก ซึ่งนโยบายดังกล่าวเกี่ยวเนื่องมาถึงประเด็นด้านการจัดหาที่พักอาศัยสำหรับคนไร้บ้านในที่สาธารณะ โดยที่ผ่านมาหน่วยงานได้ดำเนินการจัดหาบ้านให้คนไร้บ้านสามารถกลับมามีที่อยู่อาศัยได้อย่างถาวร (Permanent Supportive Housing) ทั้งนี้ จากสถิติยังพบว่าตั้งแต่ปี 2007 เป็นต้นมาหน่วยงานสามารถดำเนินการจัดหาที่พักให้คนไร้บ้านได้เพิ่มขึ้นมากถึง 350,000 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 69 ต่อมาจึงได้พิจารณาประเด็นด้านการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านเพื่อสนับสนุนให้กลุ่มคนดังกล่าวสร้างรายได้เพื่อรักษาสถานะการมีที่พักอาศัยถาวรต่อไปในระยะยาว (Employment Support) ทั้งนี้ อ้างอิงข้อมูลจากการสำรวจความต้องการของคนไร้บ้านพบว่า 9 ใน 10 คนมีความต้องการที่จะทำงาน แม้กระทั่งกลุ่มคนไร้บ้านที่มีอาการทางจิตเวช (Mental Illness) ยังมีความต้องการที่จะทำงานมากถึงร้อยละ 69 เนื่องจากมีความเชื่อที่ว่าการทำงานจะช่วยให้ยุติภาวะไร้บ้านให้กับตนเองได้ ทั้งนี้ การจัดหาที่พักอาศัยยังช่วยลดอุปสรรคในการหางานทำของคนไร้บ้าน รวมไปถึงสนับสนุนด้านการศึกษาและพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังช่วยสร้างการรับรู้ในแง่ดีให้กับผู้ว่าจ้างในตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตาม การจัดหาบ้านเพียงลำพังอาจไม่สามารถช่วยให้คนไร้บ้านมีงานทำในระยะยาวได้จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดหางานดังกล่าวควบคู่ไปด้วย กล่าวคือ การสนับสนุนด้านสวัสดิการอย่างเดียวไม่อาจช่วยสร้างรายได้หรือยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้านได้อย่างแท้จริง จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดหางานให้คนไร้บ้านเพื่อสนับสนุนให้เกิดการสร้างรายได้มาเลี้ยงชีพ ได้รับสวัสดิการในงาน ตลอดจนประโยชน์อื่น ๆ อาทิ การได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิต ที่จะช่วยส่งเสริมให้คนไร้บ้านมีความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น ดังนั้น แนวคิดในการจัดหาที่พักอาศัยควบคู่กับงานให้กับคนไร้บ้านคือแนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนกว่าการให้สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว (HUD Exchange, n.d.)

จากการทบทวนกรณีศึกษาจากทั้งในและต่างประเทศ นำมาซึ่งตารางสรุปผลข้อมูลที่ประกอบไปด้วยแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้าน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดหาที่อยู่อาศัยและปัจจัย 4 (Housing) การพัฒนาทักษะ (Training) การจัดหางาน (Employment) การประชาสัมพันธ์

(Communication) และการติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention) โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแต่ละหน่วยงาน ดังตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วโลก

	การจัดหาที่อยู่อาศัย และปัจจัย 4 (Housing)	**การพัฒนาทักษะ (Training)**	**การจัดหางาน (Employment)**	**การประชาสัมพันธ์ (Communication)**	**การติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention)**
UN Habitat	- จัดหาที่อยู่อาศัย	- พัฒนาทักษะอาชีพผ่านการลงมือทำงานและรับรายได้จริง	- ประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องการแรงงาน	X	X
HUD	- จัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว - จัดหาที่อยู่อาศัยถาวร	- สนับสนุนด้านการศึกษาและการพัฒนาตนเอง	- สนับสนุนการจัดหางาน	- สร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ที่ดีในกลุ่มผู้ว่าจ้าง	X
CHETA	X	- พัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ในการทำงาน - เตรียมความพร้อมให้ตรงตามเงื่อนไขผู้ว่าจ้าง	- สอบถามประสบการณ์การทำงานและลักษณะของงานที่สนใจ - สำรวจความต้องการผู้ว่าจ้าง	- ประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ในกลุ่มผู้ว่าจ้าง	- ให้คำปรึกษาหลังเข้าไปทำงานกับผู้ว่าจ้าง
Homeless Link	- จัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว - จัดหาที่อยู่อาศัยถาวร	- วัดประเมินทักษะคนไร้บ้าน - ฝึกฝนและต่อยอดทักษะ	- จัดหางานที่ตรงตามความต้องการและทักษะของคนไร้บ้าน	X	X

	การจัดหาที่อยู่อาศัย และปัจจัย 4 (Housing)	การพัฒนาทักษะ (Training)	การจัดหางาน (Employment)	การประชาสัมพันธ์ (Communication)	การติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention)
		เดิมที่มีอยู่แล้ว	- สร้างเครือข่ายการจัดหางาน		
FEANTSA	- จัดหาที่อยู่อาศัย	- พัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ - พัฒนาทักษะผ่านการลงมือทำงานจริง	- ส่งเสริมบริการจัดหางาน - สร้างเครือข่ายผู้ว่าจ้างในตลาดแรงงาน	X	X
ILO	- ช่วยเหลือค่าที่อยู่อาศัย - อุดหนุนเงินตั้งหลักชีวิต	X	- จัดหางานให้คนที่กำลังตกงาน	X	X
Transitional Jobs	X	- พัฒนาทักษะเพื่อการทำงานและทักษะทางสังคม	- ประเมินจุดแข็งจุดอ่อนผู้หางาน - จัดหางานที่เหมาะสมกับแต่ละคน	X	X
JTHDP	- จัดหาที่อยู่อาศัยเบื้องต้นสำหรับช่วงแรกของการทำงาน	- ประเมินและออกแบบวิธีการพัฒนาตัวบุคคล - ฝึกอบรมทักษะและองค์	- ประเมินจุดแข็งจุดอ่อน - ให้คำปรึกษาด้านอาชีพ - จัดหางานที่เหมาะสม	X	- ติดตามหลังเข้าทำงานอย่างใกล้ชิด - ประเมินพัฒนาการ

	การจัดหาที่อยู่อาศัย และปัจจัย 4 (Housing)	การพัฒนาทักษะ (Training)	การจัดหางาน (Employment)	การประชาสัมพันธ์ (Communication)	การติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention)
	- จัดหาอาหาร เสื้อผ้า ค่าเดินทาง และอุปกรณ์ประกอบอาชีพ	ความรู้เพื่อการทำงาน - ฝึกทักษะกับสถานการณ์จริง	กับแต่ละคน		หลังทำงาน
One-Stop Career Center	-จัดหาที่อยู่อาศัยให้ระหว่างทำงาน	- ออกแบบแผนการฝึกทักษะ - พัฒนาทักษะอาชีพ	- วางแผนเป้าหมายในการทำงานร่วมกับคนไร้บ้าน - ให้คำปรึกษาจนกว่าจะได้งาน - ให้ทดลองฝึกงานก่อน - สร้างเครือข่ายนายจ้าง	X	X
Crisis	- จัดหาที่อยู่อาศัย	- ฟื้นฟูและบำบัดสุขภาพทางกายและใจ	- ช่วยคนไร้บ้านเตรียมตัวสำหรับสมัครงาน - ส่งคนไร้บ้านไปสัมภาษณ์งาน	X	X
ETE	- จัดหาที่อยู่อาศัย	- ฟื้นฟูและบำบัดสุขภาพทางกายและใจ	- จัดหางาน	X	X

	การจัดหาที่อยู่อาศัย และปัจจัย 4 (Housing)	การพัฒนาทักษะ (Training)	การจัดหางาน (Employment)	การประชาสัมพันธ์ (Communication)	การติดตาม หลังเข้าทำงาน (Job Retention)
		- พัฒนาทักษะเพื่อการทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม - สนับสนุนการศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม และวิทยาลัย			
Connection Crew	X	- พัฒนาทักษะอาชีพด้วยการให้ลองปฏิบัติงานจริง - พัฒนาทักษะทางสังคม - มีพี่เลี้ยงคอยติดตามอย่างใกล้ชิด	- สอบถามความต้องการในการทำงาน - ให้คำแนะนำเกี่ยวกับงาน	X	- ติดตามหลังกลับไปทำงาน
Reaching Home	- จัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว - จัดหาที่อยู่อาศัยถาวร - ให้เงินอุดหนุนรายได้ - สวัสดิการสำหรับ	- รักษาและฟื้นฟูสุขภาพทางใจและทางกาย - พัฒนาทักษะพื้นฐานเพื่อกลับสู่สังคมและการทำงาน	- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับงานและการเตรียมตัวสัมภาษณ์ - จัดหางาน	X	X

	การจัดหาที่อยู่อาศัยและปัจจัย 4 (Housing)	การพัฒนาทักษะ (Training)	การจัดหางาน (Employment)	การประชาสัมพันธ์ (Communication)	การติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention)
	ผู้สูงอายุและคนพิการ				
CAEH	- จัดหาที่อยู่อาศัย - ให้เงินอุดหนุนรายได้และค่าเช่าบ้าน	- ฝึกอบรมทักษะที่จำเป็น	- จัดหางาน	X	X
The Mustard Seeds	- เงินอุดหนุนค่าเดินทาง ค่าเสื้อผ้า และค่าใช้จ่ายระหว่างหางาน	X	- ให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัว - ช่วยเขียนใบสมัครและเตรียมตัวก่อนสมัครงาน - จัดหางานผ่านเครือข่ายของหน่วยงาน	X	X
Cork Simon Communities	X	- พัฒนาทักษะการอ่านเขียนขั้นพื้นฐานและทักษะที่ใช้ในการทำงาน	- สอบถามความต้องการในการทำงานเพื่อจัดทำโปรแกรมเฉพาะบุคคล	X	- ติดตามและให้คำแนะนำหลังจากเข้าทำงาน
Homeless Heart of Singapore &	- สนับสนุนความช่วยเหลือในรูปตัวเงิน - จัดหาที่อยู่อาศัย	X	- จัดหางาน	- ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับคนไร้บ้าน	X

	การจัดหาที่อยู่อาศัย และปัจจัย 4 (Housing)	การพัฒนาทักษะ (Training)	การจัดหางาน (Employment)	การประชาสัมพันธ์ (Communication)	การติดตาม หลังเข้าทำงาน (Job Retention)
FSCs:				- แนะนำวิธีรับมือหาก เจอคนไร้บ้าน	
AWWA	- จัดหาที่อยู่อาศัย ชั่วคราว	X	X	X	X
NHCS	- จัดหาที่อยู่อาศัยถาวร - อุดหนุนค่าอาหารราย เดือน	- พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต ในสังคม	- ให้คำปรึกษาเบื้องต้น - จัดหางาน	X	X
4P's & MCCT-HSF	- สนับสนุนเงินทุนเพื่อ การตั้งหลักชีวิต (ค่าที่พัก สุขภาพ การศึกษา) - จัดหาที่อยู่อาศัย ชั่วคราว	- รักษาและฟื้นฟูสุขภาพ ทางกายและทางใจ - พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต	X	X	X
Thailand	- จัดหาที่อยู่อาศัย ชั่วคราว - จัดหาที่อยู่อาศัยถาวร - สนับสนุนทุนในการตั้ง	- พัฒนาทักษะอาชีพเพื่อ การทำงาน ผ่านการจัด ฝึกอบรมและให้ลองทำงาน จริง	- จัดหางานตามความ ต้องการหรือทักษะที่มี	X	X

	การจัดหาที่อยู่อาศัย และปัจจัย 4 (Housing)	การพัฒนาทักษะ (Training)	การจัดหางาน (Employment)	การประชาสัมพันธ์ (Communication)	การติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention)
	หลักชีวิต	- พัฒนาทักษะทางสังคมจากการอยู่ร่วมกับผู้อื่น			

แหล่งที่มา: UN Habitat (n.d.), HUD (n.d.), CHETA (2008), Homeless Link (2015), Homeless Link (2021), ILO (2019) & FEANTSA (2019), Partnership Summit (2015), U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998), Ben, Lígia, and Jenna, (2013), Crane, Warnes, and Coward (2011), Government of Canada (2020), Homeless Hub (2016), Falvo (2018), Homeless Hearts of Singapore (2022), Ministry of Social and Family Development (2022), AWWA (2022), New Hope Community Service (2022) และ Brown & Ballard (2019)

จากการศึกษาค้นคว้าแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านจากหน่วยงานระดับโลกที่ทำหน้าที่ดูแลและแก้ปัญหาดังกล่าว (Case Management) พบว่า แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก 4 ประการได้แก่ การจัดหาที่อยู่อาศัย (Housing) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกที่ต้องเข้าถึงกลุ่มคนไร้บ้านเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัย 4 ที่รวมไปถึงอาหารและค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่าง ๆ อนึ่ง จากการสืบค้นพบว่าเริ่มมีการใช้แนวคิดการจัดการอาหารส่วนเกินในภาคธุรกิจ (Surplus Food) ซึ่งอาจเป็นอาหารเหลือใช้จากกิจการที่ใกล้หมดอายุแต่ยังได้คุณภาพมาบรรเทาปัญหาประชาชนในกลุ่มยากจนที่มีรายได้ต่ำ มีภาระค่าใช้จ่ายในด้านที่พักอาศัยสูง หรืออาจหมายรวมถึงกลุ่มคนที่อยู่ในภาวะไร้บ้านมากขึ้น (Homelessness Crisis) (Kenny & Sage, 2019) ยกตัวอย่างการจัดการอาหารส่วนเกินจากมูลนิธิเพื่อคนไร้บ้าน พบว่า การรับอาหารส่วนเกินจากผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหารและวัตถุดิบในแต่ละมื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารจานหลักอย่างผัก โยเกิร์ต เนย และนม ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มักไม่ได้รับจากการบริจาคทั่วไป (Public Donations) อย่างไรก็ดี ปัญหาหลักที่พบจากการรับอาหารส่วนเกินดังกล่าวมักปรากฏในลักษณะของการที่ประเภทอาหารที่ไม่ตรงกับความต้องการของมูลนิธิ กล่าวคือ วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารส่วนใหญ่ได้แก่ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เนื้อสัตว์ เนย นม ขนมปัง รวมถึงผลไม้อย่างกล้วยและแอปเปิล ทว่าอาหารส่วนเกินที่ได้รับจากสถานประกอบการมักเป็นวัตถุดิบสำหรับอาหารสมัยใหม่ (Modern Food)

ภายหลังจากจัดหาที่อยู่อาศัยและปัจจัยสี่ให้กับคนไร้บ้านในเบื้องต้นแล้วจึงค่อยเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทักษะ (Training & Development) เพื่อสอบถามอาชีพที่ต้องการทำตลอดจนออกแบบแนวทางการพัฒนาทักษะทางอาชีพและทักษะทางสังคมทั่วไป เช่น การอ่านและการเขียน (Literacy) การแก้ไขปัญหา (Problem Solving) การสื่อสาร (Interpersonal Communication) และการบริหารจัดการเงิน (Money Management) อนึ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อกรณีศึกษาจากทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงรูปแบบการพัฒนาทักษะที่เหมาสำหรับให้คนไร้บ้านจึงสามารถสรุปชุดทักษะที่สามารถแบ่งเป็นทักษะทางสังคมหรือทักษะเพื่อการดำรงชีวิต (Soft/Life Skills) ทักษะที่ใช้ในการทำงานอ้างอิงจากอาชีพที่เคยทำในอดีตก่อนมาเป็นคนไร้บ้าน (Work-based Skills) รวมถึงวิธีการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านได้ ดังตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 ทักษะและรูปแบบการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน

ทักษะทางสังคม (Soft/Life Skills)	ทักษะในการทำงาน (Work-based Skills)	รูปแบบการพัฒนาทักษะ (Training Method)
- การสื่อสาร - การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น - การอ่านออกเขียนได้ - การทำงานร่วมกับผู้อื่น - การมีวินัยในตนเอง - การมีจริยธรรมในการทำงาน - การบริหารจัดการเงิน - การแก้ไขปัญหา	- ด้านงานช่าง บำรุง ซ่อมแซม - ด้านงานก่อสร้าง - ด้านงานฝีมือ - ด้านการทำความสะอาด - ด้านการเกษตร ตัดแต่งต้นไม้ - ด้านการทำอาหาร - ด้านการขนย้ายหรือขนส่ง	- ระบบพี่เลี้ยง - การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ - การฝึกอบรมด้านอาชีพ - การฝึกอาชีพผ่านการทำงานจริง

แหล่งที่มา: U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998); Shivy et al. (2007); CHETA (2008); Crane, Warnes, and Coward (2011); Partnership Summit (2015); FEANTSA (2019); Government of Canada (2020); ราชกิจจานุเบกษา (2557); สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560); อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561); พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562); และมูลนิธิกระจกเงา (2563).

และภายหลังจากฝึกทักษะดังกล่าวแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการจัดหางาน (Job Replacement) ซึ่งนอกจากจะให้การสนับสนุนด้านคำปรึกษาแล้วยังช่วยจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการนำไปประกอบอาชีพ ภายหลังจากส่งคนไร้บ้านเข้าสู่ระบบแรงงานแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการติดตามหลังเข้าทำงาน (Job Retention) เพื่อสอบถามปัญหาและอุปสรรคที่พบระหว่างปฏิบัติงาน และให้การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพนั้น ๆ ตลอดจนเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ออกจากงานและกลับสู่ภาวะไร้บ้านดังเดิม โดยสรุปจะพบว่า การบริหารจัดการเพื่อรับมือกับสภาวะคนไร้บ้านของต่างประเทศนั้นจะมุ่งเน้นไปที่การจัดหาบ้านเป็นหลัก (Housing Service) จากนั้นจึงให้บริการในด้านการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านโดยครอบคลุมตั้งแต่การคัดเลือกคนไร้บ้าน จัดหางาน เตรียมตัวสำหรับการสัมภาษณ์ไปจนถึงขั้นตอนของการรับเข้าทำงานและติดตามผล ทั้งนี้ ยังมีองค์กรหรือหน่วยงานในระดับประเทศ

ที่เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันและทำงานร่วมกับภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อจัดหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง โดยแนวทางที่ใช้ในการจัดหางานอ้างอิงจากการศึกษากรณีศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การจัดหาบ้าน (Housing) ซึ่งแบ่งออกเป็นการให้บริการจัดหาที่พักอาศัยถาวร (Permanent Housing) สำหรับคนไร้บ้านที่ประสบปัญหามีรายได้ไม่พอค่าเช่า โดยทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการติดต่อเจ้าของห้องตลอดจนหาที่พักในราคาที่เหมาะสมให้กับคนไร้บ้านดังกล่าว รวมไปถึงการให้บริการจัดหาที่พักชั่วคราว (Temporary Shelter) สำหรับคนไร้บ้านที่ไม่มีงานทำและขาดรายได้ในการเลี้ยงชีพ โดยการจัดหาบ้านดังกล่าวจะช่วยให้คนไร้บ้านสามารถตั้งหลักและเตรียมความพร้อมสำหรับการสมัครงาน เพื่อผลักดันกลุ่มคนดังกล่าวกลับสู่สังคมอย่างมั่นคงต่อไป

ขั้นตอนที่ 2: การวัดประเมินศักยภาพเพื่อการฝึกฝนทักษะ (Assessment and Training Support) โดยเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงาน เพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็ง ประวัติการศึกษาและประวัติการทำงาน ตลอดจนสอบถามอาชีพที่ต้องการให้จัดหาให้ โดยหลังจากประเมินระดับศักยภาพและทักษะ รวมถึงกำหนดเป้าหมายหรืองานที่ต้องการสมัครแล้ว จึงจะนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมฝึกทักษะทั้งในด้านสังคมและด้านวิชาชีพ (Occupational Training) เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสมัครงานและปฏิบัติงานที่ต้องการในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3: การจัดหางาน (Job Searching and Placement) ในระหว่างฝึกฝนทักษะและเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน ทางหน่วยงานจะให้การสนับสนุนในด้านการหางานโดยพิจารณาจากความเหมาะสมของระดับทักษะและศักยภาพของคนไร้บ้านดังกล่าว ทั้งนี้ ยังให้การดูแลในเรื่องของการเขียนใบสมัคร การทดลองสัมภาษณ์ก่อนไปเจอสถานการณ์จริง ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านเสื้อผ้าและค่าเดินทางสำหรับใช้สมัครงาน

ขั้นตอนที่ 4: การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน (Job Retention) ภายหลังจากที่คนไร้บ้านได้รับการบรรจุเข้าทำงานและทำงานไปสักระยะหนึ่งแล้ว ทางหน่วยงานจะมีการติดตามและสอบถามถึงปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานเพื่อให้การสนับสนุนทั้งในด้านคำปรึกษาและเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การทำงานนั้นราบรื่นในระยะยาว ตลอดจนป้องกันไม่ให้คนไร้บ้านดังกล่าวออกจากงานและกลับสู่ภาวะไร้บ้านดังเดิม

ขั้นตอนที่ 5: การประชาสัมพันธ์ (Communication) เพื่อสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์อันดีในกลุ่มผู้ว่าจ้าง นายจ้าง หรือสถานประกอบการที่มีต่อการจ้างงานและเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ

โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหางานเพื่อแก้ปัญหาคนไร้บ้านในแต่ละประเทศนั้น (Stakeholders) ประกอบไปด้วยหน่วยงานจากภาครัฐ (Public Sector) เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการของแต่ละประเทศ ตลอดจนหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อการ

รักษาและบำบัดอาการป่วยในกลุ่มคนไร้บ้าน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานจากภาคเอกชน (Private Sector) ซึ่งปรากฏอยู่ในลักษณะของมูลนิธิ โครงการ และองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่มุ่งเน้นไปที่การประสานงานกับเครือข่ายในภาคประชาสังคม (Social Networking) โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในตลาดแรงงาน (Labor Market) อย่างนายจ้างจากภาคเอกชนและผู้ใช้แรงงานอย่างคนไร้บ้าน (Homeless) ไปจนถึงสถาบันการศึกษา (Educational Institution) เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการจัดฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การทำงาน จากการพิจารณาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดหางานให้กับกลุ่มคนไร้บ้านดังกล่าวนำมาซึ่งข้อสรุปที่ว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านในระดับประเทศนั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของคนจากหลายฝ่าย เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวทางการจัดหางานที่สนับสนุนให้คนไร้บ้านกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้วประเทศไทยได้ดำเนินการจัดหางานให้คนไร้บ้านครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการจัดหาที่อยู่อาศัยทั้งชั่วคราวและถาวร (Housing) รวมถึงแนะแนว ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพ (Training) ตลอดจนจัดหางานที่เหมาะสมกับทักษะและความต้องการของคนไร้บ้าน (Employment) ทว่ายังขาดหรือพบเห็นได้น้อยในส่วนของการติดตามการทำงานหรือกระบวนการหลังส่งคนไร้บ้านคนดังกล่าวเข้าทำงาน (Job Retention) รวมถึงการสื่อสาร การสร้างการรับรู้ หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์อันดีในกลุ่มคนไร้บ้าน (Communication) จึงอาจจำเป็นต้องพิจารณาเพื่อเพิ่มเติมหรือพัฒนาแนวทางดังกล่าวต่อไปให้เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์คนไร้บ้านในประเทศ

2.5 ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อ “ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ครอบคลุมตั้งแต่การทบทวนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทประเทศไทยแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร และพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน ตลอดจนทบทวนเป้าหมายระดับโลกอย่างการเป้าหมายพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability Development Goals) รวมถึงแนวคิดการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นความยั่งยืน (ESG) ในมิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาคนไร้บ้าน โดยมีรายละเอียดการทบทวนในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

2.5.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (National Strategy)

การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีในประเด็นด้าน “การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์” และประเด็นด้าน “การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม” ผ่านการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ย่อยในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ 20 ปี บนเป้าประสงค์ในการสร้างสังคมที่มีความมั่นคง ประชาชนลดการพึ่งพาจากรัฐ โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นด้านระบบสวัสดิการที่สมบูรณ์ การสนับสนุนให้ประชาชนมีศักยภาพและพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบบริหารจัดการทางสังคมที่เป็นเลิศ โดยเป้าหมายที่สอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาตินั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

1) ประเด็นด้านการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยผ่านการพัฒนาความรู้ความสามารถการเสริมสร้างทักษะชีวิต และทักษะในการทำงานที่เหมาะสมให้กับคนแต่ละกลุ่ม

2) ประเด็นด้านการสร้างความมั่นคงในชีวิตผ่านการจัดหาสวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอกับประชากรแต่ละกลุ่ม ซึ่งได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดหาแนวทางพัฒนา และการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพที่มั่นคง โดยครอบคลุมประชากรทุกช่วงวัยตั้งแต่เด็กไปจนถึงกลุ่มผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแผนยุทธศาสตร์กระทรวงและสวัสดิการทางสังคมไทยฉบับที่ 3 ยังมุ่งเน้นประเด็นด้านการกระจายการให้บริการภาครัฐที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง โดยการสนับสนุนและจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับประชากรในกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเด็กและสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่รวมถึงกลุ่มเปราะบางอย่างคนไร้บ้านและคนเร่ร่อน เพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชากรในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดกว่าร้อยละ 40 สามารถยกระดับรายได้และเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมได้อย่างพอเพียงและเหมาะสม เช่นเดียวกับแผนการดำเนินงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการคุ้มครอง ความพร้อมในการให้บริการ ความหลากหลายของบริการ คุณภาพ ความเท่าเทียม ความเหมาะสมด้านราคา ความยั่งยืนของบริการ ตลอดจนความเข้มแข็งขององค์กรในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส อีกทั้งยังมุ่งเน้นการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมจากหลายภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการให้บริการกลุ่มคนดังกล่าว โดยที่ผ่านมาทางกรมได้ขับเคลื่อนเป้าหมายในการส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านการจัดตั้งศูนย์ประสานงานอาสาสมัคร จัดทำระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อช่วยเหลือกลุ่มยากจน การผลักดันให้ผู้ประกอบการจ้างงานกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนปี 2568 (ASCC: ASEAN Socio-Cultural Community) ที่มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของเด็กและสตรี กลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานต่างประเทศ ชนกลุ่มน้อยในสังคมที่มีชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจนกลุ่มคนด้อยโอกาสหรือกลุ่มขายขอบอย่างคนไร้บ้าน

ทั้งนี้ หากพิจารณายุทธศาสตร์ 20 ปีของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจะพบว่าการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านสอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลายประเด็นด้วยกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายสูงสุดของกรมในการทำให้ประชาชนทุกคนไม่ถูกทอดทิ้งจากสังคม ทั้งนี้ พันธกิจที่สอดคล้องกับการพัฒนาดังกล่าวจึงปรากฏในลักษณะของการพัฒนาระบบการให้บริการที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสำหรับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อป้องกันหรือยุติสถานการณ์ที่ทำให้เข้าสู่ภาวะด้อยโอกาส โดยมีตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ดังนี้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2560)

ตารางที่ 2.9 แผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้าน

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้าน
ด้านการพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม	เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมขั้นพื้นฐานได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เป็นธรรม และมีหลักประกันในชีวิต	ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนได้รับสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพและพัฒนาศักยภาพ
ด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง	ประชาชนกลุ่มเป้าหมายและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน	ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนได้รับสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพและพัฒนาศักยภาพ
ด้านการเสริมพลังทุกภาคส่วน สร้างหุ้นส่วนการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคม	ทุกภาคส่วนเป็นเครือข่ายและหุ้นส่วนในการจัดสวัสดิการทางสังคมและพัฒนาสังคมในทุกระดับ	จำนวนองค์กรสวัสดิการสังคมและภาคประชาสังคมที่ดำเนินการจัดสวัสดิการและพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น
ด้านการยกระดับขีดความสามารถการบริหารจัดการองค์การ	มุ่งสู่การเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูงด้านการบริหารจัดการพัฒนาสังคมและสวัสดิการทางสังคมอย่างมีธรรมาภิบาล	จำนวนนวัตกรรมด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนาสังคมที่นำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น

แหล่งที่มา: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2560).

จากตารางข้างต้น การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านจึงสนับสนุนและช่วยส่งเสริมมาตรการของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ทั้งในด้านการส่งเสริมและพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมในทุกมิติอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการถ้วนหน้า (Welfare for All) การลดความเหลื่อมล้ำบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม การพัฒนามาตรการทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการขอทาน และสนับสนุนการดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนมีส่วนช่วยในการพัฒนามาตรการ กลไก เครื่องมือในการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้รัฐ กลุ่มผู้มีปัญหาสถานะบุคคล และผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบากตาม พ.ร.บ. คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อยกระดับมาตรฐานและพัฒนาคุณภาพระบบสวัสดิการ การพิทักษ์ การคุ้มครองสิทธิ และจัดบริการแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชนต่อไป

2.5.2 แผนแม่บทประเทศไทย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแผนแม่บทประเทศไทยในด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม พบว่า การวิจัยเรื่องการจัดหางานให้คนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครยังสอดคล้องกับแผนแม่บทในประเด็นด้าน “ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม” (พ.ศ. 2561-2580) โดยเฉพาะประชาชนในกลุ่มเปราะบางและด้อยโอกาส ภายใต้จุดมุ่งหมายในการลดความเหลื่อมล้ำและบรรเทาภาวะความยากจนในประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในกลุ่มแรงงานนอกระบบ ผู้พิการ และผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายของแผนย่อยมาตรการแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่ม ที่มุ่งเน้นการพัฒนามาตรการและกลไกเพื่อช่วยเหลือประชาชนในกลุ่มเปราะบาง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ตารางที่ 2.10 เป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทในประเด็นด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			
คนไทยทุกคนได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น	สัดส่วนประชากรไทยทั้งหมดที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรการคุ้มครองทางสังคมอย่างน้อย 9 กรณี ได้แก่ 1) เจ็บป่วย 2) คลอดบุตร 3) ตาย 4) ทุพพลภาพ/พิการ 5) เงินช่วยเหลือครอบครัวหรือบุตร 6) ชราภาพ 7) ว่างงาน และ 8) ผู้อยู่ในอุปการะ และ 9) การบาดเจ็บจากการทำงาน (ร้อยละ)	ปี 2564-2565	ปี 2566-2570	ปี 2571-2575	ปี 2576-2580

แหล่งที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565).

อนึ่ง เมื่อพิจารณาเป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทในประเด็นด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม พบว่าแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านสอดคล้องกับตัวชี้วัดในกรณีที่ 7 หรือในกลุ่มผู้ว่างงาน กล่าวคือ การจัดหางานให้คนไร้บ้านจะช่วยส่งเสริมเป้าหมายในการทำให้คนไทยทุกคนได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น ช่วยให้ประชาชนในประเทศกลับมามีงานทำ สามารถสร้างรายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในแผนย่อยมาตรการที่ระบุถึงการจัดให้มีระบบและกลไกในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ซึ่งครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มตั้งแต่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย รวมถึงบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

2.5.3 แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดหางานให้คนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครยังสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ในประเด็น “ยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน” ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ผู้สูงอายุ คนพิการ รวมถึงคนด้อยโอกาสทางสังคมซึ่งสามารถพิจารณาได้ถึงกลุ่มคนไร้บ้านหรือคนไร้ที่พึ่งในกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร, 2564) ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.1 ที่กล่าวถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลอย่างครบวงจร มีระบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์หรือแนวโน้มบริบทเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยในมิติของการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มคนดังกล่าวให้ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ทั้งในส่วนของการฝึกอบรมความรู้และพัฒนาทักษะ การสนับสนุนสวัสดิการการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน และการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยสำหรับกลุ่มเปราะบาง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.2 ที่กล่าวถึงเมืองแห่งโอกาสทางสังคม พร้อมเป้าประสงค์ในการพัฒนาระบบการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ สอดคล้องกับงานวิจัยในมิติของการแก้ปัญหาการว่างงาน การยกระดับศักยภาพ การต่อยอดทักษะพื้นฐานของแรงงานในกลุ่มเปราะบาง และการสนับสนุนแรงงานนอกระบบให้มีอาชีพ สามารถนำความรู้ความสามารถที่มีไปประกอบอาชีพสร้างรายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ และสนับสนุนให้แรงงานนอกระบบดังกล่าวสามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมและแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ตั้งหลักชีวิตและกลับไปมีงานทำได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 2.11 ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย แผนแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ย่อย	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
3.1 ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลอย่างครบวงจร	3.1.3 มีระบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สถานการณ์และแนวโน้ม	3.1.1.1 ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	1) ร้อยละของ ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับสวัสดิการ และการสงเคราะห์ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา 2) ร้อยละของ ผู้สูงอายุที่เข้ารับ การอบรมได้รับ ความรู้ พัฒนาทักษะ ที่จำเป็น/ต้องการได้ 3) ระดับความสำเร็จ ในการ

ยุทธศาสตร์ย่อย	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
			จัดตั้งศูนย์ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร 4) ร้อยละของคนพิการและผู้ด้อยโอกาสที่เข้าร่วมอบรมได้รับ ความรู้พัฒนาทักษะที่จำเป็น 5) ร้อยละของกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์เข้าถึงสวัสดิการการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานจนครบกระบวนการสังคมสงเคราะห์ 6) ระดับความสำเร็จของการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
3.2 เมืองแห่งโอกาสทางสังคม	3.2.2 ระบบการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ	3.2.2.1 มีการส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบได้รับทราบ เข้าถึงสวัสดิการสังคม และแหล่งเงินทุน	ร้อยละของแรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย รับทราบและเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมและ แหล่งเงินทุน
		3.2.2.2 มีการสนับสนุนให้แรงงานนอกระบบมีอาชีพ	1) ร้อยละของหลักสูตรวิชาชีพที่เปิดสอนตรงตาม ความต้องการของตลาดงาน 2) ร้อยละของหลักสูตรวิชาชีพที่เปิดสอนเป็น หลักสูตรใหม่ 3) ร้อยละของผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือ แรงงาน 4) ร้อยละของประชาชนที่นำความรู้ไปประกอบ อาชีพ

ยุทธศาสตร์ย่อย	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
			มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

แหล่งที่มา: กรุงเทพมหานคร (2564).

2.5.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านยังส่งเสริมภารกิจและเป้าประสงค์ในพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปี 2557 (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) ที่จัดทำขึ้นเพื่อคุ้มครองกลุ่มคนเร่ร่อนรวมถึงกลุ่มคนไร้บ้านที่อยู่ในสภาวะลำบากและไม่สามารถพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ผ่านการให้การช่วยเหลือและสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสามารถผลักดันให้คนกลุ่มดังกล่าวสามารถกลับสู่สังคมและดำรงชีวิตได้ตามปกติเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ อ้างอิงจากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่ระบุไว้ในราชกิจจานุเบกษาซึ่งได้ให้นิยามคำว่า “คนไร้ที่พึ่ง” ว่าคือคนไร้บ้านที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ตลอดจนไม่สามารถประกอบอาชีพหรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก ไม่สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ โดยได้แบ่งประเภทของคนไร้ที่พึ่งออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากหัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต หายสาบสูญ ต้องโทษจำคุก ประสบอุบัติเหตุร้ายแรง หรือไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ด้วยสาเหตุอื่น ๆ บุคคลเร่ร่อนหรือกลุ่มคนที่ออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะและอาจย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ ตามลักษณะการดำรงชีวิต และหมายรวมถึงบุคคลที่พักอาศัยในที่สาธารณะชั่วคราวเนื่องจากไม่มีรายได้ที่เพียงพอสำหรับการจัดหาที่อยู่ ตลอดจนกลุ่มคนที่ไร้สัญชาติหรือไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร นอกจากนี้ หากพิจารณาในส่วนของข้อกำหนดในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนั้นจะพบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้กำหนดแนวทางการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิการคุ้มครองจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยจะมีการเข้าไปสอบถามความต้องการและสำรวจสภาพปัญหาเบื้องต้นเพื่อส่งตัวคนไร้บ้านดังกล่าวไปรับบริการจากหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมาย อีกทั้งยังจัดทำข้อตกลงในการให้บริการอบรมเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนไร้บ้านที่เป็นผู้ป่วยทางจิต และสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพและการจัดหางานซึ่งมีขั้นตอนที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านเพื่อฟื้นฟูกลุ่มคนดังกล่าวให้สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน

2.5.5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability Development Goals)

ภาพที่ 2.14 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้าน

แหล่งที่มา: ILO (2019).

อ้างอิงจากแผนยุทธศาสตร์กรมสังคมและสวัสดิการ พบว่า การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านนั้นนอกจากจะสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีแล้วยังช่วยขับเคลื่อนนโยบายระดับโลกอย่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลายด้านด้วยกัน (SDGs) อาทิ เป้าหมายในการยุติความยากจนทุกรูปแบบ เป้าหมายในการสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการพัฒนาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียมเพื่อสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน ด้วยอัตราการจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพรวมถึงมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน เป้าหมายในการลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศ ตลอดจนเป้ามหายในการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและสนับสนุนให้ทุกคนเข้าถึงความ สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO, 2019) ที่ต้องการสร้างหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐาน (Social Protection) เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประกันสุขภาพ (Health Coverage) ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Quality) การผลักดันเศรษฐกิจและเพิ่มอัตราการจ้างงาน (Economic Growth) ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequalities) ตลอดจนจัดหาที่พักที่ปลอดภัยและเพียงพอต่อประชาชนในประเทศ (Affordable Housing)

ภาพที่ 2.15 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

แหล่งที่มา: ILO (2019).

ทั้งนี้ หนึ่งในเป้าหมายขององค์การแรงงานระหว่างที่ต้องการผลักดันก็คือการสร้างระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Systems) ตลอดจนนโยบายต่าง ๆ ที่จะช่วยยุติภาวะความยากจนในประเทศ ผ่านการสนับสนุนการว่าจ้างงานเพื่อลดอัตราการว่างงาน (Unemployment) การให้บริการด้านการรักษาและฟื้นฟู การให้เงินสนับสนุนด้านสุขภาพตลอดชีวิตแก่กลุ่มคนทั่วไป แม่และเด็ก ตลอดจนผู้พิการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขอนามัยที่ดี มีงานทำ และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงชีพตลอดจนขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศได้ โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมเป้าหมายดังกล่าวนั้นปรากฏอยู่ในลักษณะของการให้บริการจัดหางาน (Job Searching) การเพิ่มพูนทักษะแรงงาน (Enhancing Skills) และการสนับสนุนการเปลี่ยนหรือย้ายงานบนเป้าหมายการทำงานของแต่ละคน ทั้งนี้ กิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้ประชาชนพ้นจากภาวะความยากจนแล้วยังช่วยยุติภาวะไร้บ้านของคนไร้บ้านได้อย่างยั่งยืน (Preventing Homeless) เนื่องจากการจ้างงานจะช่วยให้คนไร้บ้านมีรายได้และนำไปสู่การจัดหาที่พักให้กับตัวเองและไม่ต้องออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (Housing) นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านเงินทุนและการฝึกฝนทักษะระหว่างว่างงานยังช่วยให้คนไร้บ้านได้พัฒนาตนเองและนำไปสู่การว่าจ้างงานได้เร็วขึ้นและช่วยให้สามารถกลับสู่สังคมได้เร็วขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจที่กล่าวว่าแนวทางการยุติภาวะไร้บ้านของคนไร้บ้านที่ดีที่สุด คือการขับเคลื่อนนโยบายเชิงบูรณาการ อาทิ การผสมผสานระหว่างนโยบายด้านการคุ้มครองทางสังคม การจัดการที่พักอาศัย การจัดหางาน และการจัดการปัญหาใน

สถานการณ์ฉุกเฉิน (OECD, 2015) เช่นเดียวกับ “แนวคิดการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นความยั่งยืน” (ESG) ในมิติทางสังคม (Social Factors) ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ที่นอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับผลประกอบการหรือรายได้ที่เป็นตัวเงินทางธุรกิจแล้ว สถานประกอบการยังต้องให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของสิทธิและสวัสดิภาพในการทำงาน (Human Rights) (Boffo & Patalano, 2020) ยกตัวอย่างเช่นประเด็นด้านการจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและเพียงพอเพื่อสนับสนุนการทำงานและขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ (OHCHR, 2021) ทั้งนี้ ในการจัดทำกิจกรรมดังกล่าวให้ออกมามีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงนโยบายด้านการว่าจ้างงาน ตลาดแรงงาน ค่าแรงในตลาดแรงงาน และนโยบายด้านเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างค่าแรงขั้นต่ำกับความสามารถในการจัดหาที่อยู่ให้กับตนเอง (ILO, 2019) ดังนั้น ในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านเพื่อสนับสนุนนโยบายระดับโลกดังกล่าวจึงควรพิจารณาอย่างรอบด้าน เพื่อส่งเสริมโอกาสในการเข้าทำงานของคนไร้บ้านตลอดจนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนที่พักอาศัยชั่วคราวที่ปลอดภัยและเพียงพอต่อความต้องการ และเพื่อผลักดันให้คนไร้บ้านกลับมามีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ สามารถนำไปจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับตนเองและกลับคืนสู่สังคมต่อไป

2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย

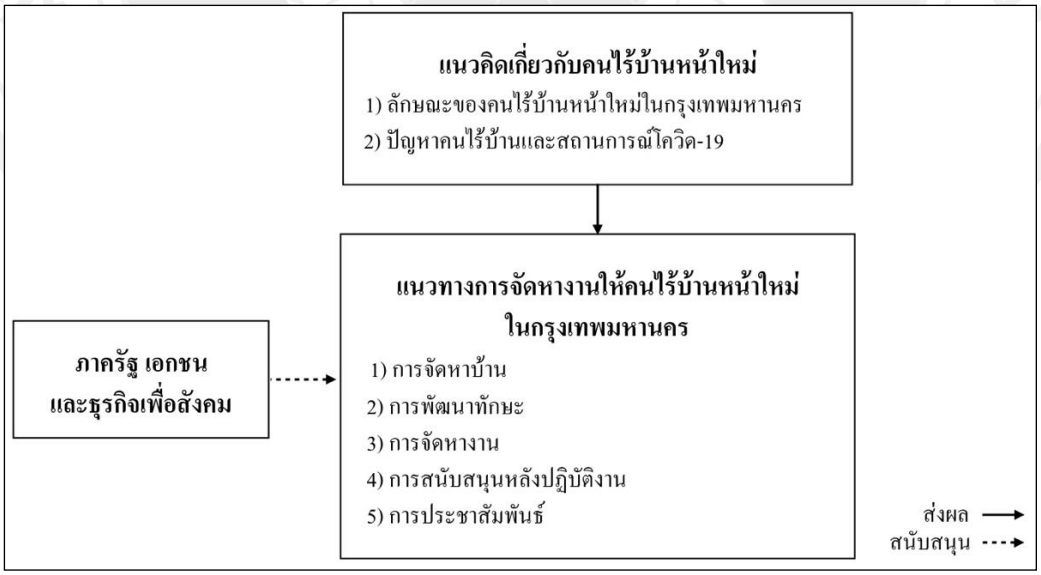

ภาพที่ 2.16 กรอบแนวคิดงานวิจัยการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อคนไร้บ้าน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากทั้งในไทยและต่างประเทศ รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นำมาซึ่งกรอบแนวคิดงานวิจัยที่สามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19 อาจส่งผลต่อการออกแบบแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ทั้ง 5 กระบวนการ ตั้งแต่การจัดหาบ้าน การพัฒนาทักษะ การจัดหางาน การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์หรือลงพื้นที่ ทั้งนี้ ภาครัฐ เอกชน และธุรกิจเพื่อสังคมอาจมีส่วนสนับสนุนหรือผลักดันกระบวนการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น อนึ่ง กรอบแนวคิดข้างต้นนำไปสู่การสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในบทต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 17 คน โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการต่อไปนี้

3.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาแนวคิดเชิงนิยาม ความหมาย ทฤษฎีที่รองรับการพัฒนาอาชีพกลุ่มคนไร้บ้าน ไปจนถึงกรณีศึกษาแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการจากทั้งในไทยและต่างประเทศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีหัวข้อหรือแนวคิดสำคัญ ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับคนไร้บ้าน ครอบคลุมตั้งแต่แนวคิดเชิงความหมายและการให้นิยามจากมุมมองของภาครัฐในแต่ละประเทศ ตลอดจนมุมมองของภาคเอกชน ประชาสังคม และสถาบันการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าสู่ภาวะไร้บ้านของคนไร้บ้านในประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครและคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19

2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน ครอบคลุมตั้งแต่แนวคิดด้านจิตวิทยาทางอาชีพ แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านจากองค์กรและโครงการระดับโลก อาทิ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO: International Labor Organization), สหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA), โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN Habitat), ศูนย์จัดหางานคนไร้บ้าน (CHETA: The Chronic Homelessness Employment Technical Assistance),

องค์กรเพื่อคนไร้บ้าน (Homeless Link) และกระทรวงการเคหะและการพัฒนาเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (HUD: The United States Department of Housing and Urban Development)

3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน ครอบคลุมตั้งแต่แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดหรือรูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไปจนถึงแนวคิดการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน

4) กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้าน ครอบคลุมตั้งแต่กรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านภายในประเทศ อาทิ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง บริษัท Thai Hopeful จำกัด โครงการจ้างวานข้า กรมแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สำนักงานพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ตลอดจนกรณีศึกษาจากต่างประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ไอร์แลนด์ สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์

5) แนวคิดด้านยุทธศาสตร์ในระดับชาติและระดับโลก ครอบคลุมตั้งแต่เป้าหมายระดับชาติ อาทิ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, แผนยุทธศาสตร์กระทรวงและสวัสดิการทางสังคมไทยยุทธศาสตร์ 20 ปีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ แผนแม่บทประเด็นด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร พระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลก (SDGs) และเป้าหมายจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

3.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร โดยในแบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยชุดคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระไม่จำกัดตัวเลือกหรือกรอบของคำตอบ พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสรุปประเด็นและจัดหาแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด โดยเนื้อหาที่ใช้ในการออกแบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนั้นมาจากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารและคัดกรองคำสำคัญ (Keywords) เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบข้อคำถาม ทั้งนี้ สามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนถ้อยคำในแบบสัมภาษณ์ได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบริบท มุมมอง และลักษณะของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์และครอบคลุมเนื้อหาการวิจัยมากที่สุด

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ ตลอดจนรายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร เพื่อรวบรวมรายชื่อหน่วยงาน องค์กร ตลอดจนบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบและตรงตามประเด็นที่ต้องการอย่างแท้จริง จนได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 17 คน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มด้วยกันประกอบไปด้วย

1) กลุ่มที่ 1: ตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ (Post-Homeless) โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคือเป็นคนไร้บ้านที่เคยออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะตั้งแต่ช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 เป็นต้นมา หรือคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เข้าร่วมโครงการจ้างวานข้าตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 2563 จำนวน 5 คน

2) กลุ่มที่ 2: ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ (Public Sector) โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคือต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจากฝ่ายหรือภาคส่วนที่ดูแลเกี่ยวกับการจัดการคนไร้บ้าน ได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, กรมจัดหางาน, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, สำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 9 กลุ่มเฉพาะ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 6 คน

3) กลุ่มที่ 3: ตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคือต้องเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ดูแลเกี่ยวกับการจัดการคนไร้บ้าน ได้แก่ โครงการจ้างวานข้า มูลนิธิกระจกเงา, มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย, มูลนิธิอิสรชน และศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู จำนวน 4 คน

4) กลุ่มที่ 4: ตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ (Educational Institution) โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคือต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาโทและมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนไร้บ้าน ได้แก่ นักวิชาการจากสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักวิชาการจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยกรอบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประเด็นด้านการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน ซึ่งข้อคำถามดังกล่าวได้มาจากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร บทความวิจัย และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นที่ต้องการศึกษาและครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย อ้างอิงจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 นำมาซึ่งที่มาของข้อคำถามและประเด็นสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ 16 ข้อ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
1	คนไร้บ้านหน้าใหม่ต่างจากคนไร้บ้านทั่วไปอย่างไร	คนไร้บ้านหน้าใหม่ต่างจากคนไร้บ้านทั่วไปอย่างไร	คนไร้บ้านหน้าใหม่ต่างจากคนไร้บ้านทั่วไปอย่างไร	แนวคิดเกี่ยวกับคนไร้บ้านหน้าใหม่ ได้แก่ ความหมายและการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน ปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19 และคนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	ที่มา: พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562), อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และ อภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2563), บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563), มูลนิธิอิสรชน (2563) โครงการจ้างวานข้า, 2564), บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563), ราชกิจจานุเบกษา (2557), FEANTSA (2019), HUD (2019), OHCHR (2021)
2	-	ทางหน่วยงานใช้วิธีกระบวนการ หรือ	-	กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากใน	U.S. Department of Labor Employment and Training

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
		เครื่องมือใดในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่		และต่างประเทศ (การจัดหาบ้าน, การพัฒนาทักษะ, การจัดหางาน, การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์)	Administration (1998), Shivy et al. (2007), CHETA (2008), Crane, Warnes, & Coward (2011), Partnership Summit (2015), FEANTSA (2019), Government of Canada (2020), ราชกิจจานุเบกษา (2557), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560), อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561), พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562) และมูลนิธิกระจกเงา (2563)
3	กลับมามีงานทำหรือเข้าถึงแหล่งงานได้อย่างไร	ทำอย่างไรให้คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงการจัดหางานหรือแหล่งงาน	ทำอย่างไรให้คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงการจัดหางานหรือแหล่งงาน		
4	ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ไหน ดีหรือไม่ อย่างไร	การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ควรเป็นอย่างไร	การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ควรเป็นอย่างไร		
5	การมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งช่วยให้หา	การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยสนับสนุนให้คนไร้	การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยสนับสนุนให้คนไร้		

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
	งานทำได้ง่ายขึ้นหรือไม่ อย่างไร	บ้านกลับไปมีงานทำอย่างไร	บ้านกลับไปมีงานทำอย่างไร		
6	-	ทางหน่วยงานได้มีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับคนไร้บ้านหรือไม่ อย่างไร	ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่หรือไม่ อย่างไร	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน	ที่มา: Swanson & Holton (2009), Chalofsky & Lincoln (1983), Nadler & Wiggs (1989), McLagan (1989), Jain (1999), Jerry W. Gilley, Steven A. Eggland & Ann Maycunich Gilley (2002), Megginson et al. (1999), Christopher et al. (2004), Torrington et al. (2002), Phillips (1996), Clutterbuck (1991), Kram (1985), Kirkpatrick (1998), Vidal-

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
7	ทักษะอาชีพด้านใดที่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ	การพัฒนาทักษะด้านใดที่ช่วยส่งเสริมให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ (เช่น งานฝีมือ งานช่าง ทำอาหาร)	การพัฒนาทักษะด้านใดที่ช่วยส่งเสริมให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ (เช่น งานฝีมือ งานช่าง ทำอาหาร)	กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากในและต่างประเทศ (การจัดหาบ้าน, การพัฒนาทักษะ, การจัดหางาน, การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์)	Salazar และ Hurtado-Torres & Matias-Reche (2012) U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998), Shivy et al. (2007), CHETA (2008), Crane, Warnes, & Coward (2011), Partnership Summit (2015), FEANTSA (2019), Government of Canada (2020), ราชกิจจานุเบกษา (2557), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560), อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561), พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562)

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
8	เคยได้รับการฝึกอาชีพหรือสอนงานจากหน่วยงานหรือไม่อย่างไร	วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านควรมีลักษณะอย่างไร (เช่น จัดฝึกอบรม, ชุดสาธิตประกอบ, On-the-Job Training, สื่อวิดีทัศน์)	วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านควรมีลักษณะอย่างไร (เช่น จัดฝึกอบรม, ชุดสาธิตประกอบ, On-the-Job Training, สื่อวิดีทัศน์)	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน	และมูลนิธิกระจกเงา (2563) Swanson & Holton (2009), Chalofsky & Lincoln (1983), Nadler & Wiggs (1989), McLagan (1989), Jain (1999), Jerry W.Gilley, Steven A. Eggland & Ann Maycunich Gilley (2002), Megginson et al. (1999), Christopher et al. (2004), Torrington et al. (2002), Phillips (1996), Clutterbuck (1991), Kram (1985), Kirkpatrick (1998), Vidal-Salazar และ Hurtado-Torres & Matias-Reche

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
9	ลักษณะของงานที่ทำได้หรือต้องการทำเป็นอย่างไร (เช่น งานที่ได้รายได้รายวัน งานที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง)	งานลักษณะใดที่คนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถทำได้ (เช่น งานที่ได้รายได้รายวัน งานที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง)	งานลักษณะใดที่คนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถทำได้ (เช่น งานที่ได้รายได้รายวัน งานที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง)	กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากในและต่างประเทศ (การจัดหาบ้าน, การพัฒนาทักษะ, การจัดหางาน, การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์)	(2012) U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998), Shivy et al. (2007), CHETA (2008), Crane, Warnes, & Coward (2011), Partnership Summit (2015), FEANTSA (2019), Government of Canada (2020), ราชกิจจานุเบกษา (2557), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560), อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561), พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562) และมูลนิธิกระจกเงา (2563)

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
10	-	ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำหรือไม่	ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำหรือไม่		
11	ปัจจัยภายในใดที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำ (เช่น สัญชาติ อายุ การศึกษา ความพร้อมด้านร่างกาย ที่อยู่อาศัย ทักษะอาชีพ)	ปัจจัยภายในใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น สัญชาติ อายุ การศึกษา ความพร้อมด้านร่างกาย ที่อยู่อาศัย ทักษะอาชีพ)	ปัจจัยภายในใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น สัญชาติ อายุ การศึกษา ความพร้อมด้านร่างกาย ที่อยู่อาศัย ทักษะอาชีพ)	- ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน ได้แก่ ทฤษฎีด้านจิตวิทยาทางอาชีพและการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน - แนวคิดเกี่ยวกับคนไร้บ้านหน้าใหม่ ได้แก่ ความหมายและการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน ปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19 และคนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	Lent, Brown, & Hackett (1994) และ Savickas & Baker (2005), FEANTSA (2019), HUD (2019), OHCHR (2021), พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562), อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และ อภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2563), บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563), มูลนิธิอิสรชน (2563) โครงการจ้างวานข้า, 2564), บุญเลิศ วิเศษปรีชา และ

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
					คณะ (2563) และราชกิจจานุเบกษา (2557)
12	ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำ (เช่น ทัศนคติของนายจ้าง ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน)	ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลค้อการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น ทัศนคติของนายจ้าง ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน)	ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น ทัศนคติของนายจ้าง ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน)		
13	ต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย การจัดหางาน)	ควรให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้านหน้าใหม่ในด้านใดมากที่สุด (เช่น สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย การจัดหางาน)	ควรให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้านหน้าใหม่ในด้านใดมากที่สุด (เช่น สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย การจัดหางาน)	- กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากในและต่างประเทศ (การจัดหาบ้าน, การพัฒนาทักษะ, การจัดหางาน, การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์) - แนวคิดเกี่ยวกับคนไร้บ้านหน้าใหม่	U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998), Shivy et al. (2007), CHETA (2008), Crane, Warnes, & Coward (2011), Partnership Summit (2015), FEANTSA (2019),

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
				ได้แก่ ความหมายและการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน ปัญหาคนไร้บ้านและสถานการณ์โควิด-19 และคนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	Government of Canada (2020), HUD (2019), OHCHR (2021), ราชกิจจานุเบกษา (2557), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560), อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ (2561), พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ (2562) และ อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และ อภิวัฒน์ รัตนวราหะ (2563), บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563), มูลนิธิอิสรชน (2563), โครงการจ้างวานข้า (2564), บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563) และ มูลนิธิกระจกเงา (2563)

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
14	-	ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างหรือพัฒนากระบวนการจัดหางานให้คนไร้บ้าน	ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างหรือพัฒนากระบวนการจัดหางานให้คนไร้บ้าน		
15	ควรพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครอย่างไร	ควรพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครอย่างไร	ควรพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครอย่างไร		
16	-	รูปแบบหรือลักษณะการติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้านปัจจุบันเป็นอย่างไร	-	- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน	Hoven et al. (2014), Darmon & Perez (2011), อรัญญา (2535) อ้างถึงใน ถกล สรรเสริญชูโชติ (2558), (U.S.

ข้อที่	ข้อคำถาม			แนวคิดและทฤษฎี	ที่มา
	อดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่	องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร	สถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ		
				- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้าน ได้แก่ แนวคิดการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Coaching) -- กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากในและต่างประเทศ (การจัดหาบ้าน, การพัฒนาทักษะ, การจัดหางาน, การสนับสนุนหลังปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์)	Department of Labor Employment and Training Administration (1998), CHETA (2008) และ FEANTSA (2019)

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Secondary Data) โดยศึกษาทบทวนเอกสารวิชาการ งานวิจัย รายงาน และวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดหางานให้คนไร้บ้านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากทั้งในและต่างประเทศ จากนั้นจึงสรุปประเด็นสำคัญเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

2) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึก (Voice Recording) ภายหลังจากพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้ทั้งสิ้น 4 กลุ่ม จำนวน 17 คน จึงทำการติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ จากนั้นจึงทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานหรือองค์กรของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงเอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์ตลอดจนหัวข้องานวิจัยและประเด็นคำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อแสดงเอกสารสำคัญและขอความยินยอมในการสัมภาษณ์จากนั้นจึงนัดหมายวันเวลาและช่องทางการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลในลำดับต่อไป โดยภายหลังจากดำเนินการสัมภาษณ์ตามนัดหมายแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนการถอดเทปและวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากนั้นจึงสรุปเป็นประเด็นศึกษาและสรุปผลวิจัย

3.5 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยหัวข้อการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครภายใต้สถานการณ์โควิด-19 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประชากรในกลุ่มเปราะบางทางสังคมซึ่งมีความอ่อนไหวต่อประเด็นศึกษากว่าประชากรในกลุ่มปกติทั่วไป (Vulnerable Population) อีกทั้งในงานวิจัยยังประกอบไปด้วยขั้นตอนการขอข้อมูลจากเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสารและนำส่งรายละเอียดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่อศูนย์ประสานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (IRB: Institutional Review Board) เพื่อชี้แจงถึงวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างในการให้สัมภาษณ์ทั้งในรูปแบบของการสนทนา การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการใช้ชื่อสมมติของผู้ให้ข้อมูลแทนชื่อและนามสกุลจริงตลอดการวิจัย ตลอดจนชี้แจงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมที่ไม่ได้ระบุชื่อเฉพาะเจาะจงรายบุคคล ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล และระบุถึงขั้นตอนของการทำลายหลักฐานการบันทึกข้อมูลในทุกรูปแบบ เพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าขอบเขตเนื้อหา วิธีการวิจัย และประเด็นคำถามที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่มีเนื้อหาในส่วนที่อาจล่วงละเมิดสิทธิ์ความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

นำไปสู่กระบวนการวิจัยที่มีความถูกต้อง ตระหนักถึงการเคารพต่อสิทธิความเป็นมนุษย์ของผู้ให้ข้อมูล เป็นไปตามหลักสากล และครบถ้วนตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยอย่างแท้จริง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์แบบเนื้อหาสาระสำคัญ (Content Analysis) (Downe-Wamboldt, 1992; Morgan, 1993) โดยเริ่มจากการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์อย่างละเอียด ทำการแยกประเภทข้อมูลตามรหัส (Code) และคัดเลือกข้อความหรือประโยคสำคัญที่เกี่ยวกับประเด็นคำถามในการวิจัยมาสังเคราะห์เป็นแก่นสาระของเรื่อง (Thematic Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) จนสรุปออกมาเป็นข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงไปถึงหัวข้องานหรือคำถามงานวิจัย อนึ่ง ผู้วิจัยได้อ้างอิงหลักการวิเคราะห์มาจาก 6 ขั้นตอนสำคัญในการวิเคราะห์แก่นสาระของเรื่อง (A Six-Phase Approach to Thematic Analysis) (Clarke & Braun, 2006) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarising Yourself with the Data) ผ่านการฟังซ้ำหรืออ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปการสัมภาษณ์ซ้ำไปมาด้วยความตั้งใจเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในระดับเบื้องต้น และเพื่อหาความเชื่อมโยงไปยังคำถามหรือหัวข้องานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2: ใส่รหัสให้กับข้อมูล (Generating Initial Codes) เพื่อสร้างกรอบการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (Systematic Analysis) โดยอาจแทนด้วยคำสำคัญ ประโยคที่เป็นแก่นสาระ หรือการระบุความหมายทั้งที่ผ่านการตีความหรือไม่ผ่านการตีความ (Latent & Semantic Codes) แต่มีความเชื่อมโยงไปยังคำถามหรือหัวข้องานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3: มองหาแก่นสาระของเรื่อง (Searching for Themes) ผ่านการหาความเชื่อมโยงระหว่างรหัสข้อมูลที่กระจัดกระจายจากคำตอบที่ได้ เพื่อระบุแก่นสาระ ประเด็นหลัก หรือภาพรวมของข้อมูลนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4: ทบทวนแก่นสาระที่เป็นไปได้ (Reviewing Potential Themes) อ่านทบทวนและพิจารณาแก่นสาระที่ได้ระบุในขั้นตอนที่ 3 อีกครั้งเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ โดยอาจมีการคัดเลือกบางส่วนออกหรือตั้งชื่อให้กับแก่นสาระนั้นใหม่ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากความเชื่อมโยงไปยังคำถามหรือหัวข้องานวิจัย

ขั้นตอนที่ 5: นิยามหรือตั้งชื่อแก่นสาระนั้น (Defining and Naming Themes) หลังจากจัดกลุ่มข้อมูลด้วยรหัสและระบุแก่นสาระของเรื่องด้วยประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ จึงนำมาซึ่งการนิยามหรือตั้งชื่อให้กับแก่นสาระนั้นในขั้นตอนสุดท้าย

ขั้นตอนที่ 6: เขียนรายงานสรุปผล (Producing the Report) คือขั้นตอนสุดท้ายหลังจากสรุปแก่นสาระเป็นที่เรียบร้อย การเขียนรายงานสรุปผลคือการอธิบายให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแก่นสาระที่ผ่านการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน อนึ่ง เป็นการเขียนสรุปผลจากข้อความที่เป็นคำพูดหรือไม่เป็นทางการไปสู่รายงานการวิจัยที่เป็นทางการ สามารถตอบคำถามวิจัยและเชื่อมโยงไปยังประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาได้อย่างครบถ้วน

อนึ่ง ผู้วิจัยได้นำหลักการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยสามารถอธิบายขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียดได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: ถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ สร้างความคุ้นเคยกับข้อมูลโดยการอ่านซ้ำ

ขั้นตอนที่ 2: สร้างตารางการสังเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดหัวข้อหลักคือชื่อหรือหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูล รหัสผู้ให้ข้อมูล ลำดับข้อคำถามพร้อมรายละเอียดข้อคำถาม และคำสำคัญ

ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างการสังเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหาสาระสำคัญ (Content Analysis)

ชื่อ/หน่วยงาน	**รหัส**	**ลำดับข้อคำถาม**	**คำสำคัญ**			
		คำถาม	**A**	**B**	**C**	**D**
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1	N1	คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1	*	*		*
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2	P1	คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2		*		
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3	A1	คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3		*	*	*
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4	H1	คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4		*	*	*
		ความถี่	**1**	**4**	**2**	**3**
		ร้อยละ	**10**	**40**	**20**	**30**

ขั้นตอนที่ 3: นำข้อคำถามแต่ละข้อมาใส่ในช่อง “คำถาม” จากนั้นนำคำตอบที่ได้จากการถอดเทปผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนมาใส่ในช่อง “คำตอบจากผู้ให้ข้อมูล”

ขั้นตอนที่ 4: พิจารณาเลือกคำหรือประโยคสำคัญที่เป็นแก่นหลักใจความของคำตอบนั้น ๆ นำไปใส่ในช่อง “คำสำคัญ A” ส่วนคำสำคัญถัดไปในช่อง “คำสำคัญ B” ตามลำดับ พร้อมทั้งทำสัญลักษณ์เพื่อนับจำนวนความถี่ของคำสำคัญจากคำตอบนั้น ๆ เช่น ดอกจัน เครื่องหมายถูก หรือกากบาท (Codes)

ขั้นตอนที่ 5: ทำขั้นตอนที่ 3 กับคำตอบจากผู้ให้ข้อมูลคนถัดไปจนกว่าจะครบ

ขั้นตอนที่ 6: วิเคราะห์หาแก่นสาระเพื่อสรุปชื่อประเด็นในแต่ละกลุ่มคำสำคัญ (Theme)

ขั้นตอนที่ 6: สรุปรวมความถี่ในแต่ละคอลัมน์เพื่อหาร้อยละของแต่ละคำสำคัญ

ขั้นตอนที่ 7: นำผลที่ได้ไปจัดลำดับโดยเรียงจากคำสำคัญที่ปรากฏมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยยกตัวอย่างประโยคคำพูดที่ปรากฏคำสำคัญนั้น ๆ ประกอบการสรุปผล

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณา เทียบเคียง และอ้างอิงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยดังกล่าวจากเอกสารงานวิจัย รายงาน และวรรณกรรมเชิงวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ (Documentary Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากหลากหลายมุมมองและเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านที่มีความเป็นไปได้ทั้งในเชิงทฤษฎีและในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลโดยอ้างอิงแนวคิดและหลักการจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

3.7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ผ่านการรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่งด้วยกัน ทั้งทางเอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ และรายงานจากทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างภายใต้ประเด็นคำถามเดียวกัน โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง (Stakeholders) ประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากต่างมุมมอง และเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลจากต่างแหล่งที่มาทั้งทางเอกสารและจากตัวบุคคลมีความเหมือนหรือสอดคล้องกันหรือไม่

บทที่ 4

การวิเคราะห์และผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานครมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการจัดหางานและการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่, 2) ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ, 3) ตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และ 4) ตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 17 คน โดยหลังจากเก็บข้อมูลด้วยวิธีการดังกล่าวจึงได้มาซึ่งการนำเสนอผลการศึกษา 6 ส่วน ดังนี้

4.1 การนำเสนอข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและรหัสผู้ให้ข้อมูล

4.2 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

4.3 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.4 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.5 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.6 การนำเสนอตารางสรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1 การนำเสนอข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและรหัสผู้ให้ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คนโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 1) ตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เคยออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะตั้งแต่ช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 เป็นต้นมา หรือคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เข้าร่วมโครงการจ้างวานข้าตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 2563 จำนวน 5 คน, 2) ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, กรมจัดหางาน, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 9 กลุ่มเฉพาะ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 6 คน, 3) ตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ได้แก่ โครงการจ้างวานข้า มูลนิธิกระจกเงา, มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย, มูลนิธิอิสรชน และศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู จำนวน 4 คน และ 4) ตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาคนไร้บ้านจากสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2 คน จากการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนำไปสู่การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยลักษณะการนำเสนอจะประกอบไปด้วยประเด็นนำเสนอ คำสำคัญ ความถี่ ร้อยละ และบทสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลเพื่อความสะดวกในการสังเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งรหัสออกเป็น 4 กลุ่มตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รหัส N1-N5 แทนตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร, รหัส P1-P5 แทนตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ, รหัส A1-A2 แทนตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการ และรหัส H1-H5 แทนตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและรหัสผู้ให้ข้อมูล

รหัส	หน่วยงาน	ตำแหน่ง
N1	ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู	กรรมการเจ้าหน้าที่
N2	มูลนิธิกระจกเงา	หัวหน้าโครงการจ้างวานข้า
N3	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน สำนักบ้านมั่นคงและที่ดิน
N4	มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย	เจ้าหน้าที่
N5	มูลนิธิอิสรชน	เลขาธิการ
P1	กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน	นักวิชาการแรงงานชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการจ้างงาน

รหัส	หน่วยงาน	ตำแหน่ง
		กลุ่มคนพิเศษ
P2	กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน	นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานชำนาญการพิเศษ
P3	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	หัวหน้ากลุ่มมาตรการและกลไก กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต
P4	สำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	ผู้อำนวยการ
P5	สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
A1	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	นักวิชาการ
A2	สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	นักวิจัยและผู้จัดการแผนงานพัฒนาองค์ความรู้ และประธาน ยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะคนไร้บ้าน
H1	มูลนิธิกระจกเงา	พนักงานประจำ
H2	มูลนิธิกระจกเงา	พนักงานประจำ
H3	โครงการจ้างวานข้า มูลนิธิกระจกเงา	พนักงานชั่วคราว
H4	(พักอาศัยที่ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู)	อาชีพอิสระ
H5	(พักอาศัยที่ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู)	อาชีพอิสระ

4.2 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

4.2.1 ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	ความรู้/ทักษะ/ความสามารถ	บัตรประชาชน/การเข้าถึงสวัสดิการ	ปัญหาภายในครอบครัว	ความพร้อมทางร่างกาย/จิตใจ	อายุ	ภูมิลำเนา	ทัศนคติ/นิสัย/ความคิด/แรงใจ
N1	*	*					
N2			*				*
N3			*	*			
N4	*			*	*		*
N5			*				
P1			*		*		*
P2	*			*		*	*
P3		*	*	*			
P4							*
P5			*				*
A1		*	*	*	*		
A2				*			
H1			ไม่พบข้อมูล				
H2			*		*		
H3		*	*	*	*		*
H4			*				
H5					*		
ความถี่	**3**	**4**	**10**	**7**	**6**	**1**	**7**
ร้อยละ	**7.89**	**10.53**	**26.32**	**18.42**	**15.79**	**2.63**	**18.42**

จากตารางที่ 4.2 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) ปัญหาภายในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 26.32 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ถ้ามีภูมิหลังในด้านของการสะสมทุนไม่ดีหรือมีพื้นฐานครอบครัวไม่ได้เป็นแบ๊คอัพที่ดีก็อาจจะเป็นได้ บัตรประชาชนก็มีผลในกรณีที่เป็นคนไร้บ้านและไม่มีบัตรประชาชนก็จะมีเคสที่ว่าบางคนหนีมา เอกสารอยู่ที่บ้านเก่าไปเอาก็ไม่ได้ หาย มันทำให้เขารับสิ่งต่าง ๆ จากรัฐไม่ได้เวลารัฐมีการช่วยเหลืออะไรบางอย่างเกิดขึ้นซึ่งมันต้องใช้บัตรประชาชน ซึ่งตรงนี้ทั้งตัวเขาเองกับหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือก็ต้องช่วยให้เขาทำบัตรใหม่ให้ได้ก่อน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...มันเหมือนกับเส้นบาง ๆ เหมือนคนตกงานไปเร่ร่อนก็มี แต่คนที่ตกงานแล้วยังไหวยังพอมีเงินเช่าบ้านอยู่ก็มี ปัญหาของคนไร้บ้านจริง ๆ มันหลายอย่างบางอันมันมาจากครอบครัว เหมือนกับบางทีบางครอบครัวคนเร่ร่อนที่เป็นคนแก่เหมือนมีลูก 10 คน พ่อแม่เลี้ยงลูก 10 คนได้แต่ลูก 10 คนเลี้ยงพ่อแม่ไม่ได้ พ่อแม่ก็ต้องถูกปล่อยทิ้งไว้ ปัญหาครอบครัวปัญหาความเหลื่อมล้ำอะไรต่าง ๆ ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

“...สมัยวัยรุ่นเวลามากรุงเทพฯ ไม่มีที่ไปตกงานอะไรก็แค่กลับไปบ้าน แต่พอไปบ้านก็อยู่ไม่ได้อีก ไปอยู่กับพี่สาวเราก็ไม่ได้ผูกพันกันมามันแตกแยกตั้งแต่อายุ 6 ขวบ ไม่ได้ผูกพัน พอกลับไปก็รู้ว่าพี่สาวก็มีลูก มีเหลนออกมาหลานออกมาก็อยู่ไม่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

“...อาจจะมีปัญหาตรงที่เขามีพ่อแม่ทะเลาะกัน มีปัญหาเชิงสังคม คือเขาอยู่ที่นี่สบายใจกว่า กว่าเขาจะกลับจะฟื้นตัวได้ก็ต้องใช้เวลา เพราะว่าพื้นฐานของคนไร้บ้านเขาก็ไม่ได้เป็นมาตั้งแต่กำเนิด คือเป็นช่วงนึงแล้วก็เป็นยาวแค่ไม่มีโอกาส ถ้ารัฐหรือหน่วยงานและคนให้โอกาสเขาพัฒนาศักยภาพของตัวเองและนำไปสู่เรื่องของการมีครอบครัว เป็นเรื่องของการมีบ้านอยู่เหมือนคนทั่วไปได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...ที่เร่งด่วนที่สุดคือเราต้องไปทำงานในมิติครอบครัวให้เยอะ เพราะว่ากลุ่มคนไร้บ้านพวกนี้ส่วนใหญ่ที่ออกมาร้อยละเกือบจะ 80-90 มีปัญหาจากที่บ้าน สถาบันที่ควรจะเข้าใจเขาที่สุดกับเป็นสถาบันที่ผลักเขาออกมามากที่สุดเป็น Social exclusion ที่ทำให้คนเหล่านี้เกิดปรากฏการณ์แบบนี้ เขาเคยก้าวผิดพลาดมาที่บ้านไม่เข้าใจพอไม่เข้าใจเสร็จถามว่าต้องเขาจะไปไหน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...ปัจจัยภายในเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปัญหาความยากจน ครอบครัวแตกแยก บางคนอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ด้านสุขภาพ อาจจะมีวิกลจริต ติดยาติดเหล้า แล้วก็การรักษา เขาก็ไม่มีความมั่นคง เพราะถ้าไม่มีบัตร ไม่มีเลข 13 หลักมันก็ยาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

“...ปัญหาคนไร้บ้านเกิดจากการที่คนคนหนึ่งความซ้อนทับกันระหว่างปัญหาเศรษฐกิจกับปัญหาครอบครัว ถ้าเรามีเพียงปัญหาใดปัญหาเดียวอาจจะยังไม่หลุดออกมาเป็นคนไร้บ้านก็ได้ เช่นตกงานแต่ครอบครัวอบอุ่นก็ยังไปอาศัยอยู่กับญาติอยู่กับครอบครัวได้ หรือถ้ามีปัญหาครอบครัวถูกตีถูกทำร้ายออกมาแต่ฉันมีงานอยู่แล้วก็ยังอยู่ได้ ดังนั้น การมาเป็นคนไร้บ้านเรามองว่ามันคือปลายสุดของปัญหาเป็นปัญหาขั้นสุดท้ายของคนคนหนึ่ง เพราะว่าเขาต้องมี 2 ปัญหานี้ซ้อนทับกันอยู่ เขาถึงออกมาอยู่ในพื้นที่สาธารณะเพราะว่านี่คือทางออกสุดท้ายของเขาแล้ว อาจจะไม่มีทั้งเงินแล้วก็ที่เพิ่งที่พัก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

2) ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงทัศนคติ นิสัย ความคิด และแรงใจ คิดเป็นร้อยละ 18.42 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...มันไม่ใช่แค่เรื่องอายุแต่เขาเรียกว่ามันเป็นศักยภาพของร่างกายก็มีส่วนเหมือนกัน เพราะว่าอย่างคนไร้บ้านส่วนใหญ่เขาเรียกว่าอายุเขาอาจจะยังไม่ถึง 50 แต่ว่าด้านของชีวิตเค้าร่างกายเขามันถูกใช้เยอะ ใช้กับการทำงานใช้กับการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ไม่มีที่กันแดดกันฝน ก็เลยทำให้ร่างกายโทรม พอไปทำงานบางทีโดยระบบร่างกายของเขาก็อาจจะใช้แรงไม่ได้เยอะเท่ากับคนอื่น เมื่อเทียบกับคนอายุเดียวกัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“....เพราะคนไร้บ้านส่วนใหญ่ปัญหาก็คือสุขภาพ มีทั้งวัณโรค HIV ซึ่งบางทีมันเกิดจากการติดต่อกันในที่สาธารณะ ทำให้เขายากต่อการเข้าหางาน เรื่องของโรคติดต่อนี่แหละ อย่างที่เราทำ ณ ตอนนี้คือเราทำจุดประสานงานคนไร้บ้านในพื้นที่ แล้วเรา Matching กับสถานประกอบการ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...อันดับแรกเรื่องร่างกายจากที่เราสำรวจคนไร้ส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนและวัยสูงอายุซึ่งอายุ สุขภาพ มีผลแน่นอน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“เพราะว่าตัวพี่เอ (นามสมมติ) เขามีปัญหาเรื่องงานประจำ เรื่องสุขภาพ พี่บี (นามสมมติ) ก็ทำงานคนเดียว ในเมื่อมันไม่พอก็ต้องออกจากห้องเช่า” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

“...ทางความคิดด้วย ที่เขาอาจจะมีอะไรบางอย่างที่เขาไม่เปลี่ยนแปลง อาจจะไม่ยอมเปลี่ยนแปลง หรือมีข้อจำกัดของตัวเองเยอะ ประมาณนี้ ก็เลยเป็นอุปสรรคสำคัญของคนกลุ่มนี้ด้วย เวลาเราเข้าไปอบรมก็พยายามที่จะทำให้เขาเข้าถึง เอาข้อมูลไปให้เขาถึงที่ได้ง่าย ๆ แต่การที่เขาจะเปลี่ยนแปลงตัวเองหรือเปล่าก็จะมีปริมาณที่ 50:50 ก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนทั้ง 100% ได้ ก็เข้าใจว่ารัฐบาลอยากให้คนเข้มแข็งเติบโต แต่ว่าข้อจำกัดมันอยู่ที่ความคิดของเขาอะครับ ซึ่งเขาคิดว่า คือการที่เขามาอยู่อย่างคนไร้บ้านเนี่ยมันก็เป็นเหตุผลมาจากความคิดของเขาเอง ถูกต้องไหมครับ เขาถึงได้มาอยู่ไร้บ้าน การที่เราจะเปลี่ยนความคิดของเขาเนี่ยผมคิดว่ายากกว่าที่เราจะฝึกอบรมเขาอีก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...เชื่อว่าเป็นเรื่องของใจเป็นส่วนหนึ่ง เรื่องของความมั่นใจและการเห็นคุณค่าในตัวเองและความมุ่งมั่นที่เขาจะกลับไปประกอบอาชีพเพื่อที่จะเลี้ยงตัวเองได้ พึ่งตัวเองได้ แล้วก็การสร้างความมั่นใจ ในส่วนนั้นนี่ต้องใช้เวลา เชื่อว่าถ้าเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจแล้วทุกคนทำได้ทุกคนก็จะสามารถกลับไปประกอบอาชีพได้ อุปสรรคสำคัญนอกจากภายในที่พูดถึงเมื่อสักครู่ว่าเรื่องของการต่อสู้กับใจตัวเองเพื่อที่จะมีแรงผลักดันในการไปทำงานให้ได้แล้ว ซึ่งส่วนนั้นน่าจะยากที่สุดในเรื่องของการเห็นคุณค่าและความมั่นใจในตัวเองเป็นเรื่องที่ยากอันดับ 1...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

“...คนเร่ร่อนไร้ที่พึ่งลักษณะเขาก็จะไม่ค่อยทน ไม่อยู่ในระเบียบสังคม แต่ถ้าหากว่าจะมีการส่งเสริมฝึกอาชีพเขาก็ได้ เขาก็มีความเป็นคนเท่ากัน ก็จะเป็นแบบนั้น แต่จริง ๆ เขาสามารถทำได้ทุกอย่าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

“...ความขยัน ซื่อสัตย์มาก่อนอันดับหนึ่ง ตรงเวลา เราไม่ได้ว่าเพื่อนแต่เราเห็นสภาพตอนไปเอาของแล้วทำให้เราขยาด กลัว ไอ้ที่เราทำมามันจะหมดก็เพราะพวกเขา เสียเครดิตทั้งจ้างวานข้า สองคือทำอะไรก็ให้เต็มที่กับงาน เพราะบางครั้งที่เราเห็นคือ ทำแบบขอไปที ไม่มีคุณภาพ ต้องทำให้มีคุณภาพจะได้มีการบอกต่อ จ้างต่อ แม้จะเหนื่อยหนัก แต่ก็อยากให้มี Feedback กลับมาที่โครงการเราให้ดี ๆ ให้เขาชมเรา ไม่ให้เขาสาปส่งเรา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

3) อายุ คิดเป็นร้อยละ 15.79 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...งานที่ต้องการมันไม่ค่อยตรงกับของเขาหรือแม้แต่งานบางอันก็ค่อนข้างจำกัดเรื่องอายุ จำกัดเรื่องความสามารถอยู่พอสมควร...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...หนึ่งคืออายุเกินความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว สองไม่มีที่อยู่ที่ชัดเจน สามไม่มีความต้องการที่จะมีงานทำ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าวันนึงเขาป่วยเขาแก่แล้วมีอายุมากขึ้นเขาอาจจะทำงานหนักแบบเดิมไม่ไหว ก็อาจจะทำให้เขาหารายได้ได้ไม่เท่าเดิม ตลอดชีวิตของเขาก็อาจจะมีการสะสมทุนหรือเก็บออมไม่เพียงพอ พอเข้าสู่วัยเกษียณก็มีผลทำให้เขามีโอกาสกลายเป็นคนไร้บ้านได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...ลักษณะเราถ้าให้ยกเป็นเข่ง ๆ บางทีมีผู้สูงอายุผู้หญิงอะไรก็ไม่ค่อยไหว อายุ 60-70 อัพขึ้นแต่เขาก็อยากทำงานเนาะ แต่บางครั้งการเดินทาง อย่างนั่งรถนานเป็นชั่วโมงกว่าจะไปถึง บางทีสถานที่ทำงานมันไกล เขาก็จะทำงานแบบทำความสะอาด เดินเก็บอะไรไป เก็บใบไม้ ตามแรงที่มีให้มันมีผลงานให้ทางเขตเขาเห็นว่าเราตั้งใจทำ แล้วมันก็คือการบอกต่อไปถึงเขตต่อเขตบอกต่อเนื่อง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

4) บัตรประชาชนหรือการเข้าถึงสวัสดิการ คิดเป็นร้อยละ 10.53 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ติดที่เป็นคนไร้บ้านนี่ไม่มี แต่ถ้าจะไม่รับก็อาจจะเป็นเพราะเรื่องของบัตรประชาชน ต้องยอมรับว่าคนไร้บ้านส่วนหนึ่งปัญหาก็คือเป็นคนไร้สิทธิ์ คือเคยมีบัตร บัตรหาย แล้วไม่สามารถทำได้ก็จะถูกคัดไปอยู่ทะเบียนบ้านกลาง ไม่มีคนรับรอง การเป็นคนไร้สิทธิ์ทำให้ไม่สามารถเป็นคนทำงานได้ ก็เป็นข้อจำกัดของคนไร้บ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...ถ้ามีภูมิหลังในด้านของการสะสมทุนไม่ดีหรือมีพื้นฐานครอบครัวไม่ได้เป็นแบ๊คอัพที่ดีก็อาจจะเป็นได้ บัตรประชาชนก็มีผลในกรณีที่เป็นคนไร้บ้านและไม่มีบัตรประชาชนก็จะมีเคสที่ว่าบางคนหนีมา เอกสารอยู่ที่บ้านเก่าไปเอาก็ไม่ได้ หาย มันทำให้เขารับสิ่งต่าง ๆ จากรัฐไม่ได้เวลารัฐมีการช่วยเหลืออะไรบางอย่างเกิดขึ้นซึ่งมันต้องใช้บัตรประชาชน ซึ่งตรงนี้ทั้งตัวเขาเองกับหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือก็ต้องช่วยให้เขาทำบัตรใหม่ให้ได้ก่อน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

5) ความรู้ ทักษะ หรือความสามารถ คิดเป็นร้อยละ 7.89 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ทัศนคตินาจะเปลี่ยนมุมมองไปแล้วน่าจะไม่มี แต่เรื่องความรู้น่าจะยังมีส่วน แล้วก็ศักยภาพเรื่องการทำงาน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...ด้วยความเป็นอัตลักษณ์บางเรื่องของคนไร้บ้าน แล้วก็เรื่องแรงงานมันไม่ค่อยสมดุลกัน เพราะว่าบางคนพอไปทำงานเนื่องจากว่างานที่เขาจ้างอาจจะเป็นงานฝีมือเป็นงานที่ค่อนข้างละเอียด แต่ว่าพอไปทำเขาก็ไปไม่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...แต่กลุ่มที่ไม่มีศักยภาพเนี่ยส่วนใหญ่ก็เป็นผู้สูงอายุ เป็นกลุ่ม Baby Boomers อายุมากแล้ว ตอนนั้นจบไม่สูง การศึกษาน้อย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

6) ภูมิลำเนา คิดเป็นร้อยละ 2.63 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...อย่างในประเทศไทยเราก็จะรู้ว่าแหล่งที่งานมันเยอะจะอยู่ที่จังหวัดไหนบ้าง ถ้าเขาไปอยู่ผิดที่ผิดจังหวัด มีแหล่งอุตสาหกรรมน้อย มีแหล่งประกอบการน้อย งานมันก็น้อยตามไปด้วย ก็คืออาจจะต้องมีการย้ายถิ่นฐานด้วยอะไรประมาณนั้น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

4.2.2 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ตารางที่ 4.3 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	ทุน/ทำเลในการประกอบอาชีพ	ทัศนคติของคนรอบข้าง/สังคม	การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
N1	*		
N2		ไม่พบข้อมูล	
N3		*	
N4		*	*
N5		*	
P1		*	
P2	*	*	
P3		*	
P4		*	
P5		ไม่พบข้อมูล	
A1		*	
A2		ไม่พบข้อมูล	
H1		ไม่พบข้อมูล	
H2		ไม่พบข้อมูล	
H3	*	*	*
H4	*		*
H5		ไม่พบข้อมูล	
ความถี่	**4**	**9**	**3**
ร้อยละ	**25**	**56.25**	**18.75**

จากตารางที่ 4.3 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) ทัศนคติของคนรอบข้างหรือสังคม คิดเป็นร้อยละ 56.25 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ตอนที่เราไปอยู่ใหม่ ๆ เนี่ย คนรอบข้างชุมชนละแวกนั้นก็กังวลว่าคนไร้บ้านจะมาอยู่ตรงนี้จะทำอะไรให้หรือเปล่า เขาก็รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย แต่พอเราเริ่มเปิดพื้นที่กลางให้ทุกคนมาค้าขายได้ มาดูแลเรื่องความสะอาดเข้าออกเป็นเวลา เขาก็จะเริ่มเข้ามาซื้อของกับคนไร้บ้าน ให้คนไร้บ้านเข้าไปทำความสะอาดบ้าน มันก็สามารถต่อเรื่องนี้ไปได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...มันก็ค่อนข้างมีปัญหาเพราะว่าตอนแรก ๆ ก็มีคนเข้าใจเราก็จ้างไปทำบ้างแต่ว่าด้วยความรู้สึกว่าคนไร้บ้านไปทำบ้านให้แล้วจะออกมาดีไหม คือมันไม่เหมือนช่างคนอื่นรึเปล่า มันก็ค่อนข้างอุปสรรคอยู่พอสมควร...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...อย่างองค์กรสร้างสรรค์เด็กเคยพาเด็กเร่ร่อนไปทำงานปั๊มน้ำมันสุดท้ายก็ถูกตีตรากลับมาแล้วเด็กก็ต้องหลุดออกมาเร่ร่อนเหมือนเดิม เพราะว่าอย่างที่คุยไปตั้งแต่ทีแรกแล้วว่าสังคมไม่ได้ให้การยอมรับอย่างแท้จริงหรือไม่ได้ให้โอกาส เพราะเวลาไปทำงาน เขาก็จะคาดหวังว่า คือมันก็ไม่ผิดถ้านายจ้างจะคาดหวังแต่มันต้องไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์เหมือนคนร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะคุณกำลังจะให้โอกาสกับกลุ่มเป้าหมายแล้วก็ต้องเข้าใจว่ากลุ่มเป้าหมายมีปัญหาหรือมีกระบวนการอะไรมาก่อนหน้านี้ มันจะไม่ 100%...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเกิดว่าเราไปตีคนตกงานใหม่เป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ปุ๊บ นายจ้างเขาผ่านเลยนะว่าคุณเป็นกลุ่มคนที่มันน่าหวาดระแวงสำหรับนายจ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

“...พอมองในมุมสังคม ชุมชนก็ไม่เข้าใจอีกมองเขาเป็นตัวประหลาด เป็นเรื่องของความเข้าใจของสังคมที่มีคนไร้บ้าน ถ้าดูโฆษณาหรือทีวีในสมัยนี้ภาพลักษณ์ของคนไหนบ้างที่ออกสู่สายตาสาธารณชนมันไม่ดีเลย เหมือนมีอะไรก็โยนมาให้คนเร่ร่อนคนไร้บ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...การเปิดโอกาสและการยอมรับจากคนภายนอก เพราะฉะนั้นเจตคติของสังคมที่จะยอมรับให้คนกลุ่มนี้กลับไปเหมือนผู้อื่นในสังคมโดยการเปิดโอกาสเรื่องการจ้างงานกับคนไร้บ้านไม่ง่าย ต่างคนต่างกลัวว่าจะมาทำร้ายกลัวโดนหลอกลวง สกปรก กลัวสารพัดกลัวที่จะเกิดขึ้น หรือไม่เชื่อมั่นว่าคนไร้บ้านจะทำได้โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้ทักษะหลาย ๆ อย่าง เพราะฉะนั้นก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคสำคัญก็เป็นเรื่องของทัศนคติจากผู้จ้างหรือคนทั่วไปต่อคนไร้บ้าน การให้โอกาสมันก็ให้กันได้แต่การยอมรับจริง ๆ แล้วเรามั่นใจในตัวเขาหรือเปล่าเราให้โอกาสเขาอย่างเต็มที่หรือเปล่าอันนี้ก็เป็นสิ่งที่ต้องตั้งคำถาม แล้วก็ไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์กับสิ่งนั้นในสังคมปัจจุบัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

“...อย่างผู้บริจาคมาบริจาคของเราก็จะแนะนำตัวว่าเราเป็นคนที่มาจากโครงการจ้างวานข้า เขาก็จะมองว่าเราเป็นคนจรจัด ไม่เหมือนกับกลุ่มผู้สูงอายุเขาก็จะมีชื่อเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ เขามองไม่ค่อยดีเท่าไหร่...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

2) ทุนหรือทำเลในการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 25 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ตอนนั้นมีคนเข้ามาเยอะก็จากหน่วยงานของ พม. เรื่องของการเย็บกระเป๋าบ้าง รองเท้าบ้าง แต่พี่ดูกี่รุ่น ๆ ก็ไม่สำเร็จ เพราะว่าฝึกเสร็จปุ๊บเขาก็ไป คือมาฝึกทำปาท่องโก๋บ้างอะไรบ้างอย่างนี้ คือมาฝึกแล้วคุณก็ไม่มีอุปกรณ์ให้ ไม่มีทำเลให้ ตำราหรือสูตรที่เรียนเขาก็จมไปละ นี่ไม่ได้ชม สสส. นะแต่ว่าเราได้เครื่องมือมาเพียบเลย ถ้าเศรษฐกิจกลับมาดีพี่มีเงิน 2-3 พันเอาไปซื้อวัตถุดิบ คือมีอุปกรณ์หมดเลยไม่ต้องไปซื้อ ทุกอย่างเขาให้ครบหมดเลย อันนี้ถือว่าเป็นความภูมิใจคือเหมือนกับถึงวันนึงเราอาจจะไปหลุดจากคำว่าอะไรบ้าน เราก็ยังมีอุปกรณ์ไม่ต้องไปลงทุน ต้องหาทำเลริมฟุตบาทแล้วก็ขาย ข้าวผัดกระเพรา 20 บาท หรือผัดไทยห่อละ 20 เราก็ยังขายของเราได้คือเรามีอุปกรณ์แล้ว คือเขามาฝึกให้แต่คืออุปกรณ์อะไรก็ยังไม่มี อะไรก็ไม่มีให้ มุมมองหนึ่งก็คือว่า เหมือนกับกลุ่มอาชีพอย่างน้อยคุณต้องให้เขามีทำเล แล้วก็มีอุปกรณ์ตามที่เขาต้องการจริง ๆ อย่างคนขายเสื้อผ้ามือสองเขามีราวแขวนเขาก็จะออกของเขาทุกวัน ก็เหมือนเขามีร้านของเขาแล้ว...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...มันก็มีบ้างแต่ว่าส่วนน้อย เรียนฟรีก็จริง จะไปกลับก็ได้หรือว่าจะพักค่าน้ำค่าไฟแล้วก็ไม่ได้เสีย แต่ว่าค่าข้าวก็ต้องซื้อกิน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 18.75 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...อย่างที่พี่ไปทำเขตบางซื่อ ผอ. เขตคือมาต้อนรับอย่างดีเลี้ยงดูดีมาก แกเปิดห้องประชุมให้นั่งทานอะไรเลยมีเลี้ยงส่งด้วยแล้วก็ช่วง covid มันไปทำที่ไหนไม่ได้แกก็ให้เราไปทำเลย ทั้ง ๆ ที่ทำกับแกไปแล้ว 2 เดือน ตอนนั้นไปทำที่เขตดุสิตแล้วเขตดุสิตไม่ให้ทำ เพราะว่ามันใกล้เขตพระราชฐาน คือเราก็ไม่มีที่ลง แต่ผอ. เขตบางซื่อก็คือเหมือนให้พี่น้องมาได้เลย เขาก็บอกไปทางเขตอื่นว่าพี่น้องตรงนี้ทำงานเรียบร้อยทำงานดี ทางเขตไหนมีงานมีอะไรก็ให้จ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเราจะทำรัฐมีเงินสักก้อนหนึ่งไหมแล้วก็มาจ้างคนไร้บ้านหรือคนที่เขาตกงานไปตัดแต่งต้นไม้ คือคุณอาจจะไม่ต้องจ้างเอกชนก็ได้ คือไม่ต้องเอาบริษัทเอกชนหรอก อย่างที่ไปทำความสะอาดก็เป็นบริษัทเอกชนทั้งนั้นที่อยู่ในกระทรวงหรืออะไร คือทำไมคุณไม่มาจ้างทำไมไม่เอาเงินตรงนั้นมาจ้างคนตรงนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

4.3 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.3.1 ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ตารางที่ 4.4 ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	มาจากการตกงาน/เศรษฐกิจไม่ดี/โดนไล่จากห้องเช่า	กลับสู่สังคม/มีงาน/มีบ้าน/ช่วยเหลือหรือฟื้นฟูได้ง่ายกว่า	มีระบบความคิด/ความหวัง/ความพยายาม/แรงผลักดัน/ระเบียบวินัย/ความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น	ไร้บ้าน/เร่ร่อนไม่เกิน 1 ปี
N1	*	*	*	
N2			*	
N3		*		
N4	*	*	*	*
N5		*		
P1	*	*	*	
P2		ไม่พบข้อมูล		
P3	*	*	*	
P4	*			*
P5		ไม่พบข้อมูล		
A1		*	*	*
A2		*	*	*
H1	*	*		
H2	*	*		
H3			*	
H4	*	*		
H5		ไม่พบข้อมูล		
ความถี่	**8**	**11**	**8**	**4**
ร้อยละ	**25.81**	**35.48**	**25.81**	**12.9**

จากตารางที่ 4.4 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) คนไร้บ้านหน้าใหม่คือคนที่สามารถกลับสู่สังคม กลับไปมีบ้าน กลับสู่ตลาดแรงงาน กลับไปมีงานทำ หรือเข้าไปช่วยเหลือฟื้นฟูได้ง่ายหรือเร็วกว่าคนไร้บ้านเดิมที่อยู่ในที่สาธารณะมานานกว่า คิดเป็นร้อยละ 35.48 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“....มองว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่มีโอกาสที่จะหางานใหม่ได้เร็วกว่าคนไร้บ้านหน้าเก่า เพราะคนไร้บ้านหน้าใหม่ในที่สาธารณะเขามีอาชีพที่เขาทำอยู่แล้ว แค่นายจ้างเลิกจ้างแล้วเขาก็เลยไม่มีที่หลับที่นอน คือเพราะเขาไม่มีตังค์ก็เลยต้องไปอาศัยที่สาธารณะก่อน จังหวะนั้นก็พยายามหาอาชีพหาอะไรไปตามวิถีชีวิตในที่สาธารณะ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...เขายังมีศักยภาพ มีทักษะที่ยังอยู่ในตลาดของตลาดแรงงาน ถ้าวันใดที่เศรษฐกิจของประเทศหรืออะไรมันดีขึ้น เขาก็สามารถที่จะเข้ามาสู่ตลาดแรงงานได้เหมือนเดิม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

“...กลุ่มนี้เรามองว่าเราสามารถช้อนแล้วก็ช่วยเหลือเขาได้ง่ายกว่ากลุ่มคนไร้บ้านเดิม ทีนี้เราก็ยังต้องหาบริการที่ตอบเขาด้วยเพราะว่าจริง ๆ ในส่วนของบริการของเราจะเป็นบริการในเรื่องของที่พักแล้วก็จัดหางาน ส่งเขาเข้าทำงาน อันนี้ก็จะเป็นงานที่ตอบโจทย์คนกลุ่มนี้ได้ดีขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเราเจอคนไร้บ้านหน้าใหม่ คนไร้บ้านจะกลับคืนสู่สังคมได้ง่ายที่สุด เพราะเขาเพิ่งมาเป็น อย่างช่วงโควิดมีคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นมากซึ่งเป็นคนละที่เกิดจากปัญหาการเลิกจ้าง ชัทดาวน์เกิดการปิด แต่พอมีการเปิดก็กลับไปทำงานไปเช่าบ้านเหมือนเดิม ก็จบ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...เพราะว่า Permanent Homeless เนี่ยมีความบอบช้ำทางด้านจิตใจค่อนข้างมาก แต่ว่าพวก New Homeless จำนวนมากคือยังไม่ได้รับความบอบช้ำ เพิ่งไร้บ้านมา เท่าที่เราเห็นหลัก ๆ คืออย่างน้อยถ้าทำให้เขาอยู่ในที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยอย่างที่เขาทำ Shelter ของภาคประชาสังคม เรื่องของการหางานหารายได้ เขาก็จะไปต่อได้เอง เพราะว่าโจทย์คนไร้บ้านหน้าใหม่มันจะชัดเรื่องการทำงาน เช่นการรีสกิลอัพสกิลอะไรต่าง ๆ นอกจากหางานก็จะมีเรื่องรีสกิลอัพสกิล แต่ถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าเก่ามันต้องมีโจทย์เรื่องของการฟื้นฟู เรื่องของสมรรถนะทางจิต การเตรียมความพร้อมอะไรแบบนี้ เอาการฟื้นความหวังกลับเข้ามา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

2) คนไร้บ้านหน้าใหม่คือคนที่ไร้บ้านเพราะสาเหตุของการตกงาน ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ โดนไล่ออกจากห้องเช่า หรือเป็นคนไร้บ้านที่ยังมีระบบความคิด ความหวัง ความพยายาม แรงผลักดัน ระเบียบวินัย และความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 25.81 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...คนไร้บ้านหน้าใหม่จะต่างกัน (จากหน้าเก่า) เลย เขาก็จะมีระบบระเบียบพอสมควร ว่าจะต้องหาเงินเท่านี้ ๆ ถ้ามีงานเขาก็จะไป แต่ว่าถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าเก่าถ้าไม่วันนั้นเขารู้สึกว่าไม่อยากไปก็จะไม่ไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...มันจะต่างกับคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เขารู้สึกว่ามีโอกาสเขาก็จะทำงานเก็บเงินออมประหยัดในการใช้เพื่อโอกาสที่เขาจะได้กลับไปเช่าบ้านได้เหมือนเดิม หรืออาจจะไปกลับไปอยู่ในห้องได้เหมือนเดิม นี่คือความต่าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...เขามีแรงผลักดัน มีแรงเสริมในตัวเองที่เขาอยากจะหลุดออกจากการเป็นคนไร้บ้าน คือเขาไม่อยากเป็นคนไร้บ้านหรอก แต่ด้วยสภาพแวดล้อมหรือว่าหรือว่าสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจหรือภาวะตกงานทำให้เขาต้องมาเป็นคนไร้บ้าน เพราะฉะนั้นการที่จะช่วยเหลือเขาให้กลับไปสู่สังคมอะมันง่ายกว่ากลุ่มคนไร้บ้านเดิมที่อยู่มานาน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...เราก็เคยลองถามในเรื่องของความหวังต่อความต้องการที่จะกลับไปใช้ชีวิตเหมือนคนทั่ว ๆ ไปกลุ่มหน้าใหม่จะมีสูงกว่าเยอะมาก เขามีความหวังอยากที่จะกลับไปมีงาน อย่างคนที่ไร้บ้านมานานแล้วจะเป็นความหวังที่เริ่มลดลง ดังนั้นระยะเวลาในการไร้บ้านมีผลต่อการเป็นคนไร้บ้านสูงมาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

3) คนไร้บ้านหน้าใหม่คือคนที่ไร้บ้านหรือเร่ร่อนในที่สาธารณะไม่เกิน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.9 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...กรณีหน้าใหม่เราจะใช้คำว่าไม่เกิน 1 ปี กรณีถ้าเขาเป็นคนไร้บ้านเดิมจะอยู่ที่เลย 1 ปีขึ้นไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...สรุปว่าหน้าใหม่ก็คือไม่เกินปีนึง ถ้าอยู่ในสภาวะไร้บ้านมาเกินปีนึงแล้วอาจจะเริ่มมีประสบการณ์ รู้สถานที่ ชำนาญ ถ้านับคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็คือเพิ่งมาเป็นคนไร้บ้านไม่เกิน 1 ปี...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...จริง ๆ Permanent เนี่ยมันก็คือ 1 ปีนะ ไร้บ้านหน้าใหม่นี่คืออยู่ไม่เกิน 1 ปี...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

4.3.2 วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร)

ตารางที่ 4.5 วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	ให้งานที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการ/ความพร้อม/ความถนัด/วิถีชีวิต	สนับสนุนทุน/ที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการกลับไปมีงานทำ	แนะนำ/หางานประจำให้ทำ
N1		ไม่พบข้อมูล	
N2	*	*	*
N3		ไม่พบข้อมูล	
N4	*		
N5	*	*	
P1		*	
P2		ไม่พบข้อมูล	
P3			*
P4		ไม่พบข้อมูล	
P5		ไม่พบข้อมูล	
ความถี่	**3**	**3**	**2**
ร้อยละ	**37.5**	**37.5**	**25**

จากตารางที่ 4.5 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) การจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่จะมุ่งเน้นไปที่การให้งานที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัด หรือวิถีชีวิต รวมถึงสนับสนุนทุนหรือที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการกลับไปมีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 37.5 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...คนไร้บ้านหน้าใหม่เราจะใช้เครื่องมือที่เป็นเรื่องของงาน การให้งานแล้วก็ให้รายได้ ซึ่งเครื่องมือนี้มันสอดคล้องกับที่เขาคิดอยู่ หรือว่าพฤติกรรมที่เขาเป็นอยู่ คนไร้บ้านหน้าใหม่เขา

ต้องการที่จะได้งานที่มีรายได้ที่พอประมาณ สามารถที่จะนำไปสู่ในเรื่องของการเก็บหอมรอมริบได้นำไปสู่ในเรื่องของการเปลี่ยนชีวิตเขา แล้วก็ต้องการงานที่ต่อเนื่อง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...กระบวนการการทำงานของเราคือเราจะเน้นว่าเขาพร้อมที่จะมาอยู่ร่วมกับคนอื่นไหม มาพัฒนาตนเองไหม มาพัฒนาชีวิตตัวเองไหม พอเขาพร้อมแล้วค่อยไปคุยเรื่องคุณภาพชีวิตเขา พูดถึงเรื่องของอนาคตเรื่องงานว่าคุณจะทำยังไง มันถึงเข้ามาสู่เรื่องของการพัฒนาเรื่องอาชีพ อันนี้ก็จะเป็นส่วนที่เราทำงานกับพี่น้อง ซึ่งกระบวนการทำงานการคัดคนอะไรเนี่ยมันเป็นเรื่องของความพร้อมของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...ฝึกอาชีพในแบบของเขาฝึกความถนัดภายใต้เขา แล้วก็ให้สังคมมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอาชีพของเขา แต่เขาต้องเริ่มจากตัวเขาก่อน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเขาอยากจะไปค้าขาย เขาสะสมทุนได้อะไรแบบนี้ เราก็จะมีกระบวนการในเรื่องของการสนับสนุนให้ในส่วนที่เรารู้สึกว่าถ้าเขาอยากไปค้าขายเราก็จะมีทุนให้เขาส่วนหนึ่งเหมือนกัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2 ดูภาคผนวก)

“...ถ้าสมมติว่าโอเคคุณตกงานมาแล้วไม่มีทุนไม่มีอะไรต่าง ๆ นานาที่จะไปเช่าบ้านหรืออาจจะถูกไล่ออกจากห้องเช่าต่าง ๆ นานา คนกลุ่มนี้นี่ปัจจุบันมันมีหน่วยงานเยอะแยะมากมายมากเลยที่จะให้การรองรับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

2) การจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่จะมุ่งเน้นไปที่การแนะนำหรือหางานประจำให้ทำ คิดเป็นร้อยละ 25 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“ก็พอเขาตั้งตัวได้ระดับหนึ่งมีห้องเช่ามีอะไรของตัวเองเขาก็เริ่มที่จะถามเพื่อน พอได้คุยกันมีแนะนำว่าตรงนี้มันมีงานที่นั่นที่นี่อะไรแบบนี้ที่มันเป็นงานประจำแน่นอนเขาก็จะไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...มีการประสานกับทางจัดหางานหรือการทำ Job Matching กับสถานประกอบการที่ต้องการแรงงาน ต้องยอมรับว่าเป็นแรงงานราคาถูก ณ ตอนนี้ที่เราทำก็คือสถานประกอบการที่ทำ รปภ. แม่บ้าน ซึ่งตอนนี้ในตลาดแรงงานต้องการแรงงานค่อนข้างเยอะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

4.3.3 ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ตารางที่ 4.6 การเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	จากหน่วยงานที่ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์/พูดคุย/เชิญชวน/แนะนำ/สอบถามความต้องการ	ไปสมัครกับบริษัทโดยตรง	จากการบอกต่อหรือชักชวนในกลุ่มคนไร้บ้าน/เพื่อน/คนรู้จัก/นายหน้า/คนสอนศาสนา
N1	*	*	
N2			*
N3	*		
N4	*		*
N5	*		
P1	*		
P2	*	*	
P3		ไม่พบข้อมูล	
P4			
P5	*		
A1		ไม่พบข้อมูล	
A2		ไม่พบข้อมูล	
H1			*
H2	*		*
H3			*
H4			*
H5			*
ความถี่	**8**	**2**	**7**
ร้อยละ	**47.06**	**11.76**	**41.18**

จากตารางที่ 4.6 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงแหล่งงานจากหน่วยงานที่ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ พูดคุย เชิญชวน แนะนำ หรือสอบถามความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 47.06 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“... มันจะมีการเดินกาแฟ หมายถึงว่าเขาจะเอาคนไร้บ้านที่รู้ในมุมมองของคนไร้บ้านไปเดิน คือถ้าเราไปปกติเราก็จะเขาก็จะไม่คุยกับเราเพราะว่าเขาถูกกระทำมาเยอะแต่ถ้าเขาเจอคนไร้บ้านด้วยกัน เขาก็จะมีเทคนิคในการไปนั่งคุยไปสอบถามไปอธิบายว่ามายังไง ทำไม ก็เป็นการสำรวจข้อมูลในตัว พอไปเห็นวิถีชีวิต เราให้เขาระบายทุกอย่างมา พอไปถึงขั้นแบบนั้นก็จะเล่าว่าเรามีศูนย์คนไร้บ้านนะ ไม่ใช่การบังคับ เป็นศูนย์คนไร้บ้านในการดูแลของเรา ซึ่งเขาก็จะไว้ใจคนกลุ่มนี้ เราก็จะได้กลุ่มเป้าหมายในการเดินกาแฟมากขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...เราจะลงไปทำงานกับเขาในพื้นที่สาธารณะก่อน คือเหมือนกับว่าเรามีกิจกรรมในการไปทำความรู้จักไปสร้างความสัมพันธ์กับพี่น้องคนไร้บ้านในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งแน่นอนว่าเราก็จะเจอทั้งหน้าใหม่หน้าเดิม เราก็จะมีการเรียกว่ากิจกรรมเดินกาแฟ ซึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับพี่น้องในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งแน่นอนว่าการคัดกรองของเรามันเป็นเรื่องของความพร้อมของแต่ละคน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...ก็จะมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลไปเรื่อย ๆ มันต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟูอย่างเช่นพี่ A (นามสมมติ) นี่เรารู้จักมาเป็น 10 ปี แทงคนจนติดคุก เราก็เลยเหมือนประมาณว่างั้นพี่ A (นามสมมติ) จะอยู่อย่างนี้หรอ แต่เราไม่ได้บอกว่าคนเร่ร่อนต้องรีบพัฒนานะแต่ว่าเราก็ต้องค่อย ๆ คุยทำให้เขารู้สึกว่าเราเป็นส่วนหนึ่งเราเป็นเพื่อนเขา เรื่องราวของเขาก็จะออกมา แล้วเราก็จะคลายปมของเขาได้แล้วค่อยถามเขาว่าอยากจะทำอะไรต่อ สมมติเขาอยากเก็บขยะอยากได้ซาเล้งกัน ก็เก็บเงินสักเดือนนึงเสร็จแล้วดูว่าจะไปซื้อซาเล้งได้ไหม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...อย่างที่มามูลนิธิได้ก็เพราะว่าเขามีกลุ่มของคุณ A และคุณ B (นามสมมติ) ที่จะไปหา ไปสอบถามว่าทำไมตกงาน ตกงานมาเท่าไหร่แล้ว ชีวิตเป็นยังไง ที่นี่เขาก็จะกำหนดวันให้ว่าเราไปทำงานเสร็จแล้วอย่างที่แรกเขาจะให้แค่วันเดียวไปทำงานภาคสนาม แล้วเขาก็จะดูสภาพว่าจิตยังปกติหรือเปล่า...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

2) คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงแหล่งงานจากการบอกต่อหรือชักชวนในกลุ่มคนไร้บ้าน เพื่อน คนรู้จัก นายหน้า หรือคนสอนศาสนา คิดเป็นร้อยละ 41.18 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ถ้าเราจัดประชุมเขาก็จะเข้ามาเองเลย เพราะว่ามันจะมีการบอกในกลุ่มคนไร้บ้านเขาจะสื่อสารกันแบบ Viral พอเราจัดประชุมเขาก็จะรู้แล้วก็นัดกันมาสมัครงาน เราก็จะให้ลงทะเบียนคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็จะเข้ามาตอนที่เราเปิดประชุม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...เราใช้วิธีที่ว่าลงไปทำงานลงพื้นที่ภาคสนามหรือไม่เขาก็อาจจะติดต่อเรามาหรือมีคนที่รู้จัก หรือสืบจากใคร รู้จักจากเพื่อน ก็เข้ามาในที่สุด หรือหน่วยงานก็จะมาฝาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...ตอนแรกพี่อยู่ที่สาธารณะ ก็จะมีผู้หญิงฝรั่งคนนึง ตอนเย็นเขามาแจกคูปองทานอาหาร คือเขาสอนศาสนา เผอิญว่าเขาก็ทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่โครงการ เขาบอกว่าถ้าว่างก็ไปที่บ้านเขา มีประชุมนมัสการพระเจ้า เราก็ไปแล้วก็เล่าให้ฟังว่าเราเป็นอย่างนี้ ๆ เขาก็มาที่จุดเราเห็นว่าเรามีกระเป๋า แกก็รับฝากที่บ้าน ไปไว้ที่บ้านรักแท้แล้วก็ให้เราพกแค่กระเป๋าที่พอจะไปทำงานกับจ้างวานข้าได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

“...คนไร้บ้านบางทีก็มาติดต่อเอง เหมือนเขาคุยกันปากต่อปาก เดินทางมาถึงที่นี่เอง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

3) คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงแหล่งงานด้วยการไปสมัครกับบริษัทโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 11.76 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...บางส่วนก็เป็นแม่บ้านที่บริษัทเลยแล้วก็มาอยู่ที่นี่ ไปเช้าเย็นกลับอะไรประมาณนั้น บางส่วนก็เป็น รปภ. มีอาชีพหลากหลาย เขาก็เดินไปสมัครตามบริษัทเลยแล้วบางคนก็มีการแนะนำกัน บางคนก็มีนายหน้ามาหาไป” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...มันก็มีหลายช่องทางครับ ก็คือมีผ่านคนกลางก็คือจัดหางาน อย่างต่างด้าวก็จะมีคนที่รับจัดหาแรงงานให้แล้วก็มีการเปิดรับสมัครโดยตรงของบริษัทด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

4.3.4 แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ

ตารางที่ 4.7 แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ

รหัส	คัดกรองคนที่พร้อมทำตามกติกา/รับผิดชอบต่อส่วนรวม	เหมาะกับความต้องการ/วิถีชีวิต/รายได้/ให้อิสระ	สนับสนุนการทำงาน/ฝึกอาชีพ/พัฒนาทักษะ/สร้างเครือข่าย/ตั้งหลักชีวิต	ปลอดภัย
N1	*			
N2		*		
N3	*		*	

รหัส	คัดกรองคนที่พร้อมทำตามกติกา/รับผิดชอบต่อส่วนรวม	เหมาะกับความต้องการ/วิถีชีวิต/รายได้/ให้อิสระ	สนับสนุนการทำงาน/ฝึกอาชีพ/พัฒนาทักษะ/สร้างเครือข่าย/ตั้งหลักชีวิต	ปลอดภัย
N4	*	*	*	
N5		*		
P1		*		
P2			*	
P3		*		
P4			*	
P5		ไม่พบข้อมูล		
A1		*		*
A2		*		
H1		*		*
H2				*
H3			*	*
H4	*		*	
H5		*		
ความถี่	**4**	**9**	**6**	**4**
ร้อยละ	**17.39**	**39.13**	**26.09**	**17.39**

จากตารางที่ 4.7 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) จัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะกับความต้องการ วิถีชีวิต รายได้ หรือให้อิสระ คิดเป็นร้อยละ 39.13 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ถ้ามีคนที่เขาไปอยู่ตรงนี้ ๆ แล้วถ้ามันมีห้องว่างเราก็จะแนะนำเขา แต่ส่วนมากก็จะจะเป็นปลายเปิด จะเป็นการเลือกของเขาเอง เขาจะรู้สึกว่าเขาจะเลือกตรงไหนที่มันเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...คือแน่ ๆ เขามีความเป็นอิสระ เพราะว่าเราเน้นเป้าหมายว่าให้ศูนย์เป็นเหมือนบ้านเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...คือเขาต้องมีอิสระเสรีแต่ว่าก็มีกฎตรงกลางอยู่ร่วมกันได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...เขาอยากอยู่ในสิ่งที่เขาเลือกเอง ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่จำกัด ไม่อะไรกับเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

“...เรื่องของกฎระเบียบที่ทำให้เขาไม่มีความสุขหรืออิสระหรือทำให้เขารู้สึกว่ามันไม่ใช่บ้านของเขา แต่ถ้าเข้าไปอยู่ในพื้นที่สาธารณะเรารู้สึกมีความสุขเขาก็มองว่าจะเป็นบ้านเขาก็ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...หลักมันเนี่ยคือ มันเป็น Shelter ที่คนไร้บ้านสามารถบริหารจัดการเองได้ มีกฎระเบียบที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

“...พอผมมีรายได้หน่อยก็เลยไปเช่าที่ศูนย์บางกอกน้อย คนจ้างวานข้าด้วยกันแนะนำมันถูก เดือนละ 200 เขาก็ช่วยค่าน้ำค่าไฟ เป็นห้องเปล่า แต่เดี๋ยวนี้ผมออกค่าน้ำค่าไฟเอง ตอนช่วงโควิดเวลาเราไม่ทำงานทางโครงการเขาก็จ่าย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H1, ดูภาคผนวก)

“...ชอบอยู่ในเมือง ตรงนี้ดีกว่าบ้านอิ่มใจ อิ่มใจมันเข้าไปแล้วเหมือนพอเกิน 4 ทุ่มก็ไม่ให้เข้า พอ 8 โมงก็ต้องออกไปให้หมด อยู่ไม่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H5, ดูภาคผนวก)

2) จัดหาที่อยู่อาศัยที่สนับสนุนการทำงาน ฝึกอาชีพ พัฒนาทักษะ สร้างเครือข่าย หรือตั้งหลักชีวิต คิดเป็นร้อยละ 26.09 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...เรามองว่ามันเป็นศูนย์ตั้งหลักชีวิตของเขาเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองของเขาที่หลังจากที่คุณไปนอนในที่สาธารณะ เป็นที่พักสำหรับคุณ เป็นที่ถ้าคุณเหนื่อยก็อาจจะมาอาบน้ำ ไปทำงาน ไปนอนไปพักผ่อน แล้วก็ไปทำงานต่อแล้วก็กลับมา คิดว่าจะไปศูนย์ตั้งหลักเริ่มต้นของเขา เราคิดว่าถ้าเขาเข้ามาที่นี้ก็จะเกิดการพัฒนาศักยภาพในเรื่องอาชีพ เรื่องการเป็นอยู่ เรื่องความสะอาด เรื่องแนวคิดเรื่องการช่วยเหลือตนเองรวมถึงการออมตังค์ด้วย เราก็จะมีการเก็บตังค์เป็นเงินฝากเป็นการออมทรัพย์ เป็นเครื่องมือว่าควรจะต้องมีการฝากเงินอันนี้ก็เป็นกิจกรรมที่ทุกคนทำร่วมกัน ก็จะมีการประชุมทุกเดือน ถ้ามีพื้นที่ส่วนกลางทำร่วมกันก็จะมีการปลูกผักเลี้ยงไก่เลี้ยงปลา แต่ละศูนย์ทำลักษณะคล้าย ๆ กันแต่เป้าหมายคือเป็นศูนย์ตั้งหลักชีวิตสำหรับคนไร้บ้าน ถ้าคุณเหนื่อยคุณก็กลับมาบ้านหลังนี้ แล้วก็มาพัก สู้ชีวิตต่อ แล้วคุณก็กลับไปใช้ชีวิตในที่สาธารณะต่อไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...พยายามให้เขาเรียนรู้ระบบของการเป็นครอบครัวเป็นชุมชน แล้วก็กติกาหรือข้อตกลงก็เป็นสิ่งที่เขาตั้งกันขึ้นมาเองทุกคนมีส่วนร่วมในการพูดถึงเรื่องการอยู่ร่วมกันว่าถ้าคุณอยาก

อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมันต้องมีอะไรบ้าง มันก็เหมือนครอบครัวคุยกันอะไรอย่างนี้” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“กรอบที่ต้องตั้งก็คือหนึ่งเราจะหาบ้าน เราต้องแก้ปัญหาเป็นเรื่อง ๆ ไปใช่ไหมครับให้เขาเกิดความมั่นคงก่อน ถ้าเขาไม่มีบ้านเนี่ยแล้วเขามานั่งเรียนมันก็ไปต่อไม่ได้ ก็ต้องหาบ้านให้เขา” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...แต่ต้องเรียกว่าเป็นที่อยู่ที่ฟื้นฟูสำหรับทุกคน เพราะฉะนั้นการพัฒนาตัวอาชีพ โอกาส แล้วก็การเยียวยาหัวใจกันมันจะต้องอยู่เป็นกระบวนการหรือว่าเป็นซอฟต์แวร์ภายใต้คำว่าที่อยู่อาศัย มันจะไม่ใช่แค่หลังคาหรืออาคารทางกายภาพ แต่มันจะหมายถึงที่ที่จะทำให้เขาเติบโตงอกงามหรือตั้งหลักตัวเองขึ้นมา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

3) จัดหาที่อยู่อาศัยที่คัดกรองคนที่พร้อมทำตามกติกา รับผิดชอบต่อส่วนรวม และมีความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 17.39 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...เราถือว่าพี่น้องที่เข้ามาอยู่ที่ได้คือเขาผ่านการพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้แล้ว เหมือนเขาดูแลตัวเองเรื่องน้ำไฟค่าบำรุงการรับผิดชอบเรื่องการดำรงชีวิตของเขาในแต่ละวันได้ในทุกวัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...ก็จะมีการแบ่งการอยู่อาศัยว่าจะมาอยู่ชั่วคราวก่อน มาอยู่ทดลองก่อนว่า 15 วันจะอยู่ได้ไหมโดย 15 วันนี้คุณจ่ายค่าไฟร่วมกัน ก็จะให้ลองทดลองอยู่ก่อนว่าคุณสามารถปรับชีวิตได้ไหม ดูพฤติกรรมก่อน ก่อนที่จะเข้ามาก็ต้องมีการตรวจโรค ตรวจทุกอย่าง ไม่ดื่มสุราตามกฎระเบียบถ้ารับเงื่อนไขได้ก็สามารถเข้ามาอยู่ในศูนย์คนไร้บ้านตรงนี้ได้ พอผ่านการพักชั่วคราวเสร็จก็จะมีเลเวลของห้อง ตอนแรกมาอยู่ในห้องรวมปุ๊บก็เป็นห้องแยก พอห้องแยกจะมีส่วนที่เป็นส่วนตัวนิดนึง ก็จะมีระดับในการดูแลเรื่องนี้อยู่...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...เขาต้องลุกขึ้นมาจัดการตัวเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกินการอยู่ การเข้าไปเช่าเรื่องค่าน้ำค่าไฟ แล้วก็ค่าบำรุงห้อง อันนี้คือสิ่งที่เป็นความพร้อมของเขามีอยู่ในระดับหนึ่ง แล้วอันที่สองคือเรื่องของความพร้อมในเรื่องของการปรับตัวอยู่ร่วมกับคนอื่น โดยภายใต้ข้อตกลงร่วมกันอย่างเช่นมีกติกาการอยู่ร่วมกันภายในศูนย์พัก อันนี้คือเรื่องของความพร้อม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...จะบอกว่าไม่สำคัญก็ไม่ได้เพราะบ้านก็คือที่อยู่อาศัย โดยหลักพื้นฐานแล้วก็ต้องมีความปลอดภัย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...บางทีก็ไปทำงาน รปภ. ก็ไปนอนบ้านพัก รปภ. แต่ที่พักก็เอาอะไรไปไม่ได้คือเสื้อผ้ายังหายเลย คนที่ขโมยก็คือพวกเดียวกันนั่นแหละ ล่าสุดน้าออกมาก็คือไม่มีเสื้อผ้าเลย ก็เลยใส่ชุด รปภ. ออกมา โทรศัพท์ชาร์จไฟไว้ไม่ได้หรอกถ้าหลับก็หาย จะดีตรงที่ไม่มีคนทำร้ายเรา ถ้านอน

ข้างถนนเผลอ ๆ มีคนมาขู่เอาเงิน มาทำร้าย พวกนักเลงหัวไม้มันมี พวกขี้ยา ประมาณนั้น หัวลำโพงนี่ก็ไม่ได้ ถ้าไปนอนจะโดนเอา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

4.3.5 สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ

ตารางที่ 4.8 สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้ากลับไปมีงานทำ

รหัส	ช่วยให้ออกไปทำงานเมื่อไรก็ได้/มีอิสระ/ใกล้ที่ทำงาน/ทำเลขายของ/เดินทางสะดวก	ช่วยตั้งหลักชีวิต/ประหยัดค่าใช้จ่าย/มีทุนในการไปทำงาน	มีที่พัฒนาทักษะอาชีพ	ช่วยให้ผ่านเงื่อนไขนายจ้าง
N1	*		*	
N2	*	*		
N3	*	*		
N4		ไม่พบข้อมูล		
N5		ไม่พบข้อมูล		
P1				*
P2	*	*	*	
P3	*	*		
P4	*			
P5			*	
A1		ไม่พบข้อมูล		
A2		ไม่พบข้อมูล		
H1		ไม่พบข้อมูล		
H2		ไม่พบข้อมูล		
H3	*	*		
H4				
H5	*			
ความถี่	**8**	**5**	**3**	**1**
ร้อยละ	**47.06**	**23.81**	**14.29**	**4.76**

จากตารางที่ 4.8 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ออกไปทำงานเมื่อไรก็ได้ มีอิสระใกล้ที่ทำงาน ทำเลขายของ หรือเดินทางสะดวก คิดเป็นร้อยละ 47.06 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

"...ที่นี่คือตลอด 24 ชั่วโมงเป็นศูนย์เปิดเป็นอิสระ พี่น้องเราจะชอบแบบนี้ สะดวกเหมือนพี่น้องเราอย่างคุณยายจะออกตอนตี 2 คุณยายก็ออกไปเลยได้ ไปจองพื้นที่ขายของตรง MRT บางขุนนนท์ ตอนเช้า ประมาณทุ่มนึงก็ไปปูเสื่อไว้ก่อน ก็เหมือนกับทุกคนทำมาหากินได้ตามอิสระ..." (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

"...อันนี้ต้องยอมรับว่าเขาจะไม่มาอยู่กับภาครัฐแน่นอนเพราะว่าเรามีกฎระเบียบ เขาจะมีความอิสระอยู่ภายนอก คือจะทำงานเมื่อไหร่ก็ทำ มีนายจ้างมารับก็ทำ ก็เป็นข้อจำกัดเหมือนกันว่าคนที่มาอยู่กับเราในการฟื้นฟูค่อนข้างยาก อันนี้ก็จะเป็นความแตกต่างระหว่าง NGOs กับภาครัฐ" (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

"...กฎของเขาให้ออก 9 โมงแต่คือ 6 โมงก็ให้ออกจากบ้าน แล้วคิดดูคนไร้บ้านจะไปอยู่ที่ไหนกัน ต้องไปอยู่ป้ายรถเมล์ เขาบอกว่าเขาจะรีบไปประชุม จะปิดบ้าน ผลัดเวรกัน แต่ของเราเนี่ยมีงานที่จะต้องไปทำ การเดินทางเรามีหลายต่อก็สามารถที่จะออกแต่เช้าได้ แต่เราก็ไม่ถึงขนาดเร็วขนาดว่าตี 4-5..." (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

"...อย่างของสุวิทย์วัดหนูก็อยู่ติดริมทางรถไฟอยู่ในเมือง ซึ่งศูนย์นี้ก็เป็นศูนย์ที่ฮิตมากและคนไร้บ้านอยากเข้าไปอยู่มากที่สุด เพราะว่าอยู่ใกล้เมืองมากเขาจะไปรับจ้างอะไรก็ได้ ถ้ากลับไปอยู่ที่บ้านอื่น ๆ ที่มันไกลออกไปค่ารถเป็นส่วนสำคัญเป็นต้นทุนในการใช้ชีวิต แล้วก็การหางานทำของเขาการรับจ้างการเก็บของ เพราะฉะนั้นศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์วัดหนูก็จะตอบโจทย์ในเรื่องการอยู่ในเมือง แล้วก็มีกติกาภายในชุมชนของตัวเอง..." (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

"...อย่างพี่ก็คืออยากย้ายไปอยู่ที่ ๆ ไปมาหาสู่คือมีรถเดินทางได้ง่าย แต่ตรงนี้มันมีแต่รถแอร์อย่างเดียวแค่ก้าวขึ้นรถก็ 20 บาทแล้ว แล้วก็ต้องต่อไปทำงานทุกวันนี้คือ 3-4 ทอด แต่มันสะดวกกับเราตอนเข้าไปเอาอุปกรณ์ น้ำยา แล้วก็สะดวกกับการไปทำงานที่ศูนย์บริจาค มีเพื่อนที่มาทำประจำที่ศูนย์แล้วเขาต้องตื่นตี 4-5 ของพี่ก็ต้องตื่นอย่างนั้นไปบางคอแหลม อย่างค่าแรงวันนึง 400 เราใช้ไปแล้ว 200..." (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

"...มันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่คนไร้บ้านอยู่แถวนั้น คือหนึ่งมันใกล้การเดินทาง อย่างเช่นเดินทางด้วยรถไฟไปทำมาหากินเสร็จ อาจจะนั่งรถไฟไปลงรังสิตไปเป็นลูกจ้างล้างจานรังสิต ตอนเย็นก็นั่งกลับมา ไปจ่ายตังค์ 60 บาทแล้วก็นอน คือวิถีชีวิตเขาก็จะเป็นแบบนั้นก็ได้..." (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...ทีนี้พอได้บ้านแล้วเนี่ย คือการจัดหาอาชีพเนี่ยก็มีหลายแบบ คือทุกวันนี้มันมีการแข่งขันกันแม้แต่ ขายง่ายที่สุดเลยก็ไปขายตามตลาดนัดที่เขาเปิดใกล้ ๆ บ้านอะไรแบบนี้ มีความรู้อะไรที่คุณจะเข้าไปขายตรงนั้นได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

2) การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถตั้งหลักชีวิต ประหยัดค่าใช้จ่าย หรือมีทุนในการไปทำงาน คิดเป็นร้อยละ 23.81 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...อย่างเช่นเราอาจจะสนับสนุนค่าเช่าให้เขาใน 3 เดือนแรก ก็ว่ากันไป แล้วค่อยให้เขาจัดการตัวเอง ถ้าเป็นไปได้ก็สนับสนุนให้เขามีรายได้ที่พอประมาณและจะนำไปสู่ในเรื่องของการเช่า ในที่ที่เขารู้สึกว่ามันไม่เป็นการเช่าห้องที่เป็นภาระ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...ในช่วงสถานการณ์โควิดแบบนี้รายได้ก็ไม่มีอาชีพก็ไม่มี เขาก็อยากจะให้ช่วยเรื่องห้องเช่า คือช่วยจ่ายครึ่งนึงก็ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...เขาไม่อยากที่จะต้องไปเสียเงินเช่าห้องก็มานอนตามราชดำเนินเพราะว่ามีข้าวแจกก็ประหยัดไป เช้าก็ไปทำงาน มีนายจ้างมารับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...คือครบเดือนปุ๊บโทรไปเร่งเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อให้เราออก ถามว่าเมื่อไรจะออกสักที เหมือนมีความรู้สึกว่ากดดันเรา ถามว่ามีเงินเก็บพอหรือยัง เมื่อไรจะไป ช่วงนั้นทำแรก ๆ ก็ได้ครั้งละ 400 ค่ารถค่าอะไร คือคนมันไม่สามารถรวบรวมเงินเป็นก้อนนึงได้ ภายในอาทิตย์นึงอะ ให้เราชักหน้าให้ถึงหลังก่อนจะไปรับงานในอาทิตย์หน้าเถอะ มันต้องกินต้องใช้มีค่ารถ เพราะว่าวันไหนที่เราไม่มีงานทำเราต้องออกจากบ้าน คือก็ไปนั่งอยู่ในสวนสาธารณะ คือมันต้องมีค่าเข้าห้องน้ำ มีค่าข้าว...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

3) การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่มีพื้นที่ในการพัฒนาทักษะอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 14.29 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...กรอบที่ต้องตั้งก็คือหนึ่งเราจะหาบ้าน เราต้องแก้ปัญหาเป็นเรื่อง ๆ ไปใช่ไหมครับ ให้เขาเกิดความมั่นคงก่อน ถ้าเขาไม่มีบ้านเนี่ยแล้วเขามานั่งเรียนมันก็ไปต่อไม่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...ก็คือถ้าคนที่ไม่มีบ้านไม่มีที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ก็มีส่วนอยู่แล้ว ถ้าเกิดเราให้เขาอยู่เป็นที่เป็นทางอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง แล้วก็มีการฝึกอาชีพในศูนย์ของเขาเฉพาะเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

“...อย่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเพราะเขาเรียนทางทฤษฎีมาแต่การปฏิบัติคือ ที่อยู่กับพี่น้องมาวิถีชีวิตประจำวันเรารู้ว่าวันนี้ยายขายได้เท่าไหร่ วันนี้ดีไหม เรารู้ทุกวัน ๆ ว่าตรงนี้เขาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเขาได้ ฝึกอาชีพพี่ก็เห็นด้วยแต่ตลาดสำคัญที่สุด...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

4) การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ผ่านเงื่อนไขนายจ้าง คิดเป็นร้อยละ 4.76 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ “...สิ่งที่เราเห็นจากความต้องการของการจ้างงานสิ่งแรกก็คือที่อยู่ที่ชัดเจน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

4.3.6 ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ

ตารางที่ 4.9 ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ

รหัส	ค้าขาย เช่น ขายอาหาร เสื้อผ้ามือสอง พระเครื่อง ของกินของใช้ พวงมาลัย	งานเกษตร	แม่บ้าน/รปภ.	งานทักษะต่ำ/รายชิ้น/รับจ้างทั่วไป เช่น เก็บขยะ ขายของเก่า งานดึงยางเย็บถุงซอส ก่อสร้าง ทาสี ใช้แรงงาน ตัดต้นไม้ ทำความสะอาด	งานที่ต่อยอดจากทักษะเดิม/ลงทุนหรือใช้เครื่องมือน้อย/ทำแล้วได้เงินเลย
N1	*	*	*	*	
N2				*	
N3		*		*	
N4	*	*	*	*	*
N5				*	
P1				*	
P2	*			*	*
P3	*		*	*	*
P4				*	
P5				*	*
A1				*	
A2				*	*
H1				*	*
H2			*	*	*
H3	*		*	*	
H4			*	*	*
H5	*				
ความถี่	**6**	**3**	**6**	**16**	**8**

รหัส	ค้าขาย เช่น ขายอาหาร เสื้อผ้ามือสอง พระเครื่อง ของกิน ของใช้ พวงมาลัย	งานเกษตร	แม่บ้าน/รปภ.	งานทักษะต่ำ/รายชิ้น/รับจ้างทั่วไป เช่น เก็บขยะ ขายของเก่า งานดึงยาง เย็บถุงซอส ก่อสร้าง ทาสี ใช้แรงงาน ตัดต้นไม้ ทำความสะอาด	งานที่ต่อยอดจากทักษะเดิม/ลงทุนหรือใช้เครื่องมือน้อย/ทำแล้วได้เงินเลย
ร้อยละ	15.38	7.69	15.38	41.03	20.51

จากตารางที่ 4.9 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) งานทักษะต่ำ มีลักษณะเป็นรายชิ้น หรืองานรับจ้างทั่วไป เช่น เก็บขยะ ขายของเก่า งานดึงยาง เย็บถุงซอส ก่อสร้าง ทาสี ใช้แรงงาน ตัดต้นไม้ ทำความสะอาด เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 41.03 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...มันจะมีงานที่เหมือนเขาไปซื้อซองซอสตามโรงงานมาแล้วก็เอามาตัดเป็นแผ่น แผ่นละ 20 บาทมั้ง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...อย่างที่บอกคนที่เข้ามาในระบบงานของเราส่วนมากจะเป็นคนที่ทักษะอาชีพไม่มีน้อยมาก คือเป็นแรงงานทั่วไปมาตลอดอาชีพเขา มันเลยยากนิดนึงในการที่จะไปทำในงานอื่น ๆ ในลักษณะอื่น ๆ อย่างงานช่างเราก็ลองอยู่แต่ว่าคนที่เก่งช่างในโครงการของเรามันก็น้อยแล้วก็สูงอายุด้วย มันเลยอาจจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีก่อนที่เราจะทำเรื่องนี้ อาจจะต้องคิดให้รอบคอบนิดนึงว่าเราจะทำแบบไหนอย่างไรที่เหมาะกับบริบทแบบนี้ที่เราเป็น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเป็นที่ปทุมจะมีเรื่องของดึงยาง ไม่ต้องใช้อะไรมากก็แค่นั่งทั้งวันแล้วก็ดึงเป็นกองแล้วก็ชั่งกิโลขาย สำหรับผู้สูงอายุก็สามารถทำได้ แล้วก็สำหรับผู้ที่ไม่สามารถทำงานข้างนอกได้ เขาก็นั่งดึงยางทั้งวัน เขาก็จะมาซื้อยางเป็นอาทิตย์...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าเดิมส่วนใหญ่ก็จะเป็นงานบริการค่อนข้างเยอะ รับจ้าง งานช่าง งานฝีมือจะค่อนข้างหายาก เพราะว่าส่วนใหญ่เขาเป็นประเภทเรื่องของการใช้แรงมากกว่า ที่ผ่านมาก็จะเป็นกรรมกรเป็นอะไรประมาณนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...เก็บขยะเราก็สนับสนุน เราจะดู Case by Case ไปเราก็จะดูว่าถนัดด้านไหนก็จะสนับสนุนด้านนั้น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...ผมมองว่าคนไร้บ้านเนี่ยไม่น่าที่จะมีเปอร์เซ็นต์ที่จะเข้าไปสู่การฝึกอาชีพในลักษณะของ Skilled ไม่ว่าจะเป็นช่างเทคนิค ช่างไฟฟ้า คงไม่ถึงขนาดนั้น แต่ผมมองว่าอาจจะเป็นในลักษณะที่เป็นอาชีพง่าย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

“...อะไรแบบนี้ครับ ง่าย ๆ หรืองานพวกหัตถกรรม งานสาน งานที่ไม่ต้องใช้ความรู้มาก เป็นงานฝีมือ งานทำอาหารประมาณนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...ที่สำคัญเลยคือกลุ่มคนไร้บ้านพวกนี้ไม่เรียกร้องเรื่องค่าจ้างมากเท่ากับกลุ่มที่มีสกิล คล้ายๆ กับกลุ่ม Unskilled Labor เหมือนตัวเองไม่มีสิทธิ์ไม่มีปู่นนี่นั่นยิ่งไม่มีอำนาจต่อรองเข้าไปใหญ่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่ส่วนใหญ่ แล้วก็คือจะถูกจ้างไปทำในเรื่องของแรงงานที่ไม่ต้องใช้สกิลมาก แล้วก็อัตราค่าจ้างราคาถูกก็จะเป็นทางเลือกของผู้ประกอบการเพราะสมัยนี้เศรษฐกิจก็ไม่ค่อยจะดี...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...เรื่องของรับจ้าง ใช้แรงงาน ที่มันไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคลมากนักแล้วก็เป็นงานที่ทดแทนกันได้ด้วย ก็คือถ้าคนนี้เบี้ยวคนนี้ป่วยอีกคนนึงก็มาเสียบทักษะนั้นได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

“...ไม่ต้องจบวุฒิสูง ไม่ต้องใช้เอกสารอะไรมากมาย มีการยืนยันตัวตน แล้วก็หน้าที่การงานอาจจะไม่ต้องใช้ทักษะอาชีพสูง ถ้าหากว่าใช้ตรงนี้สูงก็ยังไปไม่ถึง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

“...คือก็มีความหลากหลาย แต่เท่าที่เราทราบงานส่วนใหญ่คนไร้บ้านปัจจุบันก็คืองานรับจ้างที่ใช้แรงกาย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...แต่ถ้าโจทย์เรื่องงานเนี่ยอาจจะต้องเป็นงานที่เหมาะกับ Skills เขา ส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่ม Unskilled ทั้งหลาย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

“...ทุกวันนี้ก็มีงานทุกประเภทตั้งแต่ขี่วินมอเตอร์ไซค์รับจ้าง บางคนก็ทำงานโรงแรมร้านอาหาร เป็น Part Time Event วันต่อวัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

2) งานที่ต่อยอดจากทักษะเดิม อาศัยการลงทุนหรือใช้เครื่องมือน้อย ทำแล้วได้รายได้เลย คิดเป็นร้อยละ 20.51 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...หน่วยงานที่เข้ามาฝึกส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องทำกับข้าว ทำปาท่องโก๋ อะไรประมาณนี้ ซึ่งมันยากตรงที่เพราะเขาเป็นแล้วเขาจะไปต่อยอดกับอาชีพที่เขาฝึกมายังไง แค่นั้นแหละคือเรื่องของทุน สถานที่ เรื่องของการขาย ซึ่งเราก็กลับมาคิดเป็นว่าถ้างั้นเราจะพัฒนาต่อยอดงาน คือเราก็ต้องเอาจากสิ่งที่เรามีสิ่งที่เราสามารถทำได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...ผมจำกัดไว้ที่กลุ่มคนที่อาจจะมีศักยภาพน้อย เรียนน้อย ไม่มีความรู้มากนัก สภาพร่างกายอาจจะไม่แข็งแรง ทำงานในระบบไม่ได้ ส่วนใหญ่ที่เราฝึกให้มันจะเป็นอาชีพที่มันเรียนรู้ได้ระยะสั้น ๆ วันนึงก็สามารถประกอบอาชีพได้เลย ใช้เครื่องมือน้อย ๆ แบบนี้อะครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...คือมันต้องเป็นงานที่ทำได้เร็ว ไม่ต้องการทักษะอะไรมาก ช่วยเขามีเงินแล้วก็กลับไปอยู่ในสังคมไปเช่าบ้านอะไรอย่างนี้ จากนั้นค่อยหางานที่มันมั่นคง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...พูดตรง ๆ ก็คืองานที่เขามีทักษะมีประสบการณ์มาจากเดิม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

“...เพราะว่าต้นทุนเขาไม่สูง อย่างคนรอบข้างเขาไม่เข้าใจ เขาก็เหมือนคุณนั่นแหละแต่คุณไม่เข้าใจเขา อยากชวนไปทำงานไหมเดือนละหมื่นสอง ถามว่าเขาพร้อมไหมเขาไม่ได้พร้อมเลยก็ทำไม่ได้ ทำไม่ได้เพราะอะไร หนึ่งที่พัก สองพรุ่งนี้จะกินอะไร ตกงานอะมันไม่มีเงินหรอก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

“...คนไร้บ้านนี่เขาเรียกว่าอะไรนะ ความอดทนค่อนข้างน้อยเพราะบางทีเขาไม่มีเงินทุนสำรองในการไปทำงานที่จะต้องรอ 15 วัน 7 วันได้เงินที คืออย่างนั้นทำได้ยาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...พวกนี้เขาต้องการใช้เงินวันต่อวันอยู่แล้ว...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

“...เริ่มจาก Skills ง่าย ๆ ก่อนแล้วก็ทำให้เขาได้รายได้เลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเป็นไปได้ควรจะได้วันต่อวันอย่าง รปภ. เขาจะให้ครึ่งหนึ่ง เบิกได้วันละ 200 ครึ่งหนึ่ง เขาถึงได้หันไปที่ รปภ. กันหมด ทุกบริษัทเขาจะให้เบิกได้วันละ 200 แล้วก็หักไปทุกเดือน มันเป็นทั้งข้อเสียแล้วก็ข้อดีข้อเสียก็คือเขาเอาเปรียบ ข้อดีก็คือเรามีกินมีงานทำ บริษัทมันก็แข่งกัน สมมติบริษัทนี้ให้ 100 บริษัทให้ 200 อีกบริษัทให้ 300 เขาก็จะดึงคนเข้าไป แล้วก็จะมีคนไปหาแถวสวนสาธารณะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

3) ค้าขาย เช่น ขายอาหาร เสื้อผ้ามือสอง พระเครื่อง ของกินของใช้ พวงมาลัย รวมถึงงานแม่บ้านและพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) คิดเป็นร้อยละ 15.38 ทั้งสองประเด็นยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...บางคนก็ขายพระเครื่อง เสื้อผ้ามือสอง ของกินของใช้ กาแฟ ขนมเครื่องดื่ม ก็คือมันหลากหลาย เหมือนพี่น้องเราบางทีก็เหมือนเขาจะไปดู อย่างคุณลุงเอ (นามสมมติ) แกจะไปดูของที่เขาลดแล้วก็แถมแล้วก็จะมาแยกขาย ไปดูตามแม็คโครบ้างโลตัสบ้าง โปรซื้อ 1 แถม 1 อะไรประมาณนั้น ก็คือมีความชำนาญ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...เขาถนัดงานขายของ ขายของมือสอง ขายของคลองถมอะไรแบบนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...อาจจะไปค้าของเก่าเพื่อหาเงินทุนสักชิ้นสักก้อนเอาไปซื้อ ที่จริงคือเคยเห็นเสื่อที่นั่งดูลิเกไหม เขาจะซื้อเสื่อถุงขนมเอาไปขายต่อในงานเหล่านั้น อันนี้ก็จะเป็นรูปแบบการทำงานของคนไร้บ้านที่ไม่ต้องใช้สกิลอะไรมาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...พวกเพื่อน ๆ ที่ไปลงไปขายมาตามข้างทางแถวปิ่นเกล้า สนามหลวง พาต้าปิ่นเหล้า เขาก็เอารองเท้าไปขายมือสองคู่ละ 20-50 บาท พวกกางเกง เสื้อ อะไรงี้ ตอนนี้ยังมีแพลนที่จะทำ แต่คิดดูว่าทำกับโครงการไปก่อนช่วงนี้ ต้องดูว่าช่วงไหน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

“...คนที่ทำประจำก็มีอย่างแม่บ้าน..” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

4) งานเกษตร คิดเป็นร้อยละ 7.69 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...จะมีอาเอ (นามสมมติ) ที่แกไปต่อยอดได้ เรื่องการเกษตร แกสร้างรายได้ให้พี่น้องได้ด้วย สร้างงานสร้างอาชีพช่วยพี่น้องให้มีรายได้ เขาก็ทำของเขาด้วย แล้วก็ไปสอนพี่น้องด้วย เขาก็ยังไป ๆ มา ๆ กับที่นี่แต่ก่อนเขาก็ทำที่นี่แต่เหมือนกับว่า เหมือนคนเมืองเขาไม่ค่อยซื้อต้นไม้แต่ถ้าอยู่ข้างนอกแถวชานเมืองตรงนั้นเขาจะขายต้นไม้ได้ บางทีขายดีด้วยแต่ว่าที่นี่เคยทำแล้วขายไม่ค่อยดี ก็เลยลองย้ายไปตรงนู้นก็โอเคประสบความสำเร็จ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...คือเขาจะมีกลุ่มคนที่พยายามทำต้นไม้ ขายไม้ดอกไม้ประดับ ก็สามารถซื้อได้อย่างอะไรแพง ๆ ที่เราเห็นมีกระแสการอยู่ก็คืออย่างพวกบอนไซ ในบ้านก็คือมีคนที่สามารถทำเรื่องนี้ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...อันที่สองเราคิดเรื่องคือเรามีพื้นที่เราลองปลูกผักขายไหม เราสามารถปลูกอะไรที่ขายได้ อันนี้ก็จะใกล้ชิดเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

4.3.7 ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร)

ตารางที่ 4.10 ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม

รหัส	มีส่วนช่วยด้านอาหาร	มีส่วนช่วยด้านงาน	มีส่วนช่วยด้านการระดมทุน/ส่งเสริมอาชีพ
N1	*		
N2		ไม่พบข้อมูล	
N3		ไม่พบข้อมูล	
N4		*	
N5		*	*

รหัส	มีส่วนช่วยด้านอาหาร	มีส่วนช่วยด้านงาน	มีส่วนช่วยด้านการระดมทุน/ส่งเสริมอาชีพ
P1		ไม่พบข้อมูล	
P2		ไม่พบข้อมูล	
P3	*	*	*
P4	*	*	
P5		ไม่พบข้อมูล	
ความถี่	**3**	**4**	**2**
ร้อยละ	**33.33**	**44.44**	**22.22**

จากตารางที่ 4.10 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยด้านการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ คิดเป็นร้อยละ 44.44 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...คือเหมือนตอนนี้ผมคิดว่าคนที่พยายามที่จะเอางานมาให้กับคนไร้บ้านเป็นคนที่มีมิติเรื่องมิติทางสังคม อยากช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ ถ้ามีงานที่เขาทำได้ก็คือถามว่าไปทำไหม อย่างตอนนี้ที่เขาทำอยู่ก็คือเขาก็เห็นว่าเหมือนเขาเคยรู้จักกลุ่มคนไร้บ้านที่ใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ พอเขามีงานมีอะไรเขาก็อยากให้คนกลุ่มนี้ทำแล้วเขาก็มาจ้าง มันก็จะเป็นลักษณะแบบนั้นมากกว่า คือเป็นคนที่พอจะเข้าใจเรื่องของมิติเขาเรียกว่ามนุษย์นิดหนึ่ง อย่างที่บอกก็จะเป็นธุรกิจเชิงสังคมอะไรแบบนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...คือถ้าแตะเรื่อง CSR เนี่ยจะเยอะ ยกตัวอย่างบริษัท KFC ที่จ้างลูกค้าจากเราจ้างคนไร้ที่พึ่งให้ไปทำงานแต่ว่าอันนี้ทำงานในสถานคุ้มครองก็คืออยู่ในสถานรองรับของเรา ก็คือจ้างให้ทำกับข้าว ขนของ ลักษณะประมาณนั้นก็จะเป็นการที่ KFC จ้างลูกเราไปแล้วก็ให้เงินเดือนให้ค่าจ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...ก็ทางของขอนแก่นเขาจะมีพี่ ๆ ดูแลในเรื่องของการจ้างงานเหมือนเป็นแพลตฟอร์ม Social Enterprise นี่แหละแต่เป็นการจ้างงานทำความสะอาดบ้านบ้าง ทำความสะอาดโรงงานบ้าง ตัดหญ้าตัดต้นไม้แบบนี้ แล้วตอนนี้หลังจากที่เราลงไปในพื้นที่คือไปมาเมื่อประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนก็เลยเสนอกันไว้ว่า จริง ๆ ช่วงนี้โรงแรมเขาอยากได้แรงงานคนที่อาจจะไม่ต้องเป็นจ้างทุกเดือนหรือทุกวัน อาจจะเป็นดีลว่าจะมาตัดหญ้านะ ทุกสัปดาห์อะไรแบบนี้ ซึ่งกำลังคิดว่าถ้าเขาไปดูแบบนั้นกับทางโรงแรมต่าง ๆ ได้ก็จะทำให้เกิดรายได้กับคนไร้บ้านมากขึ้น ซึ่งในเดือน

ตุลาคมเรามีการจ้างงานคนไร้บ้านประมาณ 8 คน พฤศจิกามีประมาณ 13 คน เงินก็คือเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รายรับที่เขาได้มา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

2) ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 33.33 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ตอนนั้นมีของ SOS ธนาคารอาหาร เขาจะเข้ามาสนับสนุนเรื่องอาหารอาทิตย์ละ 2 วันพี่น้องก็จะได้อาหารได้ทั้งผักผลไม้ ขนม ได้ครบทุกอย่าง ของมาจากโรงแรม คือที่นี่ทางเขาประสบปัญหา แล้วของก็น้อยลงหรือเปล่า เราก็ยุติไปก่อน ช่วงนี้ก็จะมีคนรุ่นเก่าจะมีปัญหาเรื่องการจัดสรรปันส่วนไม่ลงตัว แกนช่วงนั้นมันไม่ได้มีมากันหลาย ๆ กลุ่มเนาะ ก็เลยตัดปัญหาไปว่าหยุดไว้ก่อน แต่พี่ว่าจะเสนอเข้าไปขอเขาอีกครั้งหนึ่งเพื่อมาแบ่งเบาภาระให้พี่น้อง แต่อาจจะเอามาแค่พอเพียง แล้วก็ติดต่อมาคนนึงพี่ก็ขอร้องกับทางโน้นว่าให้หยุดไว้ก่อนเพราะอยากรอให้ปัญหามันคลี่คลายก่อน แต่พี่ก็อยากเอามาลดค่าครองชีพให้พี่น้องเพราะว่าช่วงนี้มันแย่ค้าขายก็ไม่ดี เพราะเหมือนคนกำลังอยากจะฟื้นฟูตัวเองหลังจากที่ได้รับผลกระทบ จะดูระดับโรงงานกิจการใหญ่ ๆ เขายังแย่เลยแล้วเราคนไร้บ้านคือสะบักสะบอมแย่มาก ๆ เลย พี่ทำอาหารแจกพี่น้องที่อยู่ 6 เดือนนะช่วงนี้เขาล็อคดาวน์ ทำเลี้ยงทุกวันเลย คือเหมือนเลี้ยงฟรีเลย คือมีหน่วยงานมาสนับสนุนด้วย ก็ทำกินมันอยู่ในนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...เขาติดต่อเรามาว่าอยากทำ CSR โดยที่เขารณรงค์ในเรื่องของ Waste Food ไม่ให้มีอาหารเหลือ คือเขาจะมีไก่ที่มัน คือสมมติว่าเราแช่ไว้ชั่วโมงนึงมันเอาไปขายไม่ได้เขาก็จะไม่ทิ้งแต่จะเอาของตรงนั้นมาให้ลูกเรากิน อะไรอย่างนี้ คือมันก็ไม่ได้เสียเพียงแต่ว่ามันไม่ได้ Quality ของเขาแล้ว แต่ไก่รสชาตก็ยังเหมือนเดิม เขาก็ให้คนในสถานคุ้มครองได้ทานเรา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...ตอนนั้นมันมีการทำการกักตัวแบบ CIHI อะค่ะ ออร่าก็เลยเป็นคนส่งอาหารที่เขาผลิตเป็นอาหารเหลือมาผลิตเป็นของพร้อมทาน ซึ่งจริง ๆ ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นที่มันเป็นไข่เป็นอะไรแบบนี้มันเป็นของดีนะ เพียงแต่ว่าพอมันเลยเวลาแล้วมันไม่สามารถขายได้แล้ว คือแทนที่เราจะต้องทิ้งเราก็รับมา แล้วเหมือนบริษัทเขาก็รับมาแปรรูปโดยกุ๊กโดยเชฟ แล้วก็ใช้ขั้นตอนวิธีการที่ทำให้มันอยู่ได้ สุดท้ายก็คือเราก็ใช้วิธีนี้ในการที่บริษัทเขาก็คือติดต่อกับหน่วยงานราชการไปเลย อันนี้เป็นจุดสำคัญที่น่าจะต่อยอดแนวคิดพวกนี้ไปได้เนื่องจากมันจะมีกลุ่มที่ทำเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องอาหารส่วนเกินอยู่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งกลุ่มนั้นกับความต้องการคือทางฟากเราฝั่งคนไร้บ้านจะเป็นกลุ่ม Demand เขาจะเป็น Supplier อาหารส่วนเกินมีเยอะมากนะ ออร่าที่พูดก็คือเครือโรงแรมเป็นห้างร้านอาหารบริษัทในเครือของเขาที่พูดถึง พวกโปเตโต้คอนเนอร์เขาก็จะมีหัวมันเหลือ มีอาหารเต็มไปหมดเลยที่มันเป็นอาหารส่วนเกินของเขาและเขาพยายามที่จะแปรรูป มันคือความพยายามของฝากธุรกิจที่จะแปรรูปอาหารนั้นให้เกิดประโยชน์ ซึ่งในต่างประเทศเขาทำโมเดลนี้กันเยอะมากแล้วเขาทำแล้วเขาอยู่

ได้ มันเลยต้องเป็น Social Enterprise มันไม่ใช่ธุรกิจอย่างเดียวตัวเขาเองก็เหนื่อย คือบางทีทิ้งมันก็ง่ายกว่าแต่เขาก็ต้องเลือกมาทำให้เกิดประโยชน์ ทำเรื่องของโลกร้อนอะไรต่าง ๆ เขาก็ต้องดูเรื่องของการจัดการซึ่งมันก็วุ่นวาย ยากมากเลย แล้วแถมพอมาฟากเรารสนิยมทางอาหารมันไม่ตรงกัน ฝั่งนี้ชอบกินเผ็ด ฝั่งนู้นเป็นอาหารฝรั่ง เพราะฉะนั้นเรื่องรสนิยมคือมันไม่ได้ แล้วเราก็ขอวัตถุดิบเขามาปรุงแบบบ้าน ๆ ของเราเองแบบนี้ แค่นี้มันก็ไม่ลงตัวทั้ง ๆ ที่ Idea มันลงตัวแล้วเพราะฝั่งนู้นอาหารเหลือส่วนฟากเราก็หิว เราก็เลยบอกว่าหาคนที่จะมาเชื่อมตรงนี้นิดนึง ถ้าเราทำเรื่องอาชีพกับเรื่องอาหารจะตอบโจทย์มาก ๆ เลย คนไร้บ้านมีโอกาสไปต่อในเรื่องของ Social Enterprise เยอะเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

3) มีส่วนช่วยด้านการระดมทุนหรือส่งเสริมอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 22.22 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...จะเป็น Crowdfunding มากกว่า อย่างชีวิตหรือเว็ปของเทใจก็คือ ก็คือมีโปรเจกต์แล้วเราก็เสนอโปรเจกต์ของเราไป แล้วเขาก็เหมือนเปิดช่องทางให้เราระดมทุน อย่างตอนนี้ที่มีระดมทุนอยู่ก็คือชีวิต ก่อนหน้านี้ก็เทใจ แล้วก็มีส่งเสริมอาชีพซาเล้ง เราก็มีการระดมทุนเป็น Crowdfunding มากกว่า...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...เขาก็มาสร้างครัวให้เลยแบบมาทำ CSR คือสร้างให้เลย 11 แห่งแห่งละประมาณ 3 ล้านกว่าบาท...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

4.3.8 การติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้าน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร)

ตารางที่ 4.11 การติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้าน

รหัส	ติดตามได้ยากเนื่องจากอุปสรรคทางการสื่อสาร	ติดตามได้ยากเนื่องจากคนไร้บ้านมักอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง	ติดตามได้บ้างบางส่วน
N1		ไม่พบข้อมูล	
N2	*		*
N3			
N4			
N5		ไม่พบข้อมูล	
P1			

รหัส	ติดตามได้ยากเนื่องจากอุปสรรคทางการสื่อสาร	ติดตามได้ยากเนื่องจากคนไร้บ้านมักอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง	ติดตามได้บ้างบางส่วน
P2			
P3			*
P4		ไม่พบข้อมูล	
P5		*	
ความถี่	**1**	**1**	**2**
ร้อยละ	**25**	**25**	**50**

จากตารางที่ 4.11 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) ติดตามได้บ้างบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 50 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...บางทีก็ติดตามไม่ได้บ้างก็มี ไม่รู้ไปอยู่ไหนยังไง” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...ก็มีทั้งสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้าง เพราะว่าโดยพื้นฐานที่ไม่สำเร็จเนื่องจากเขามีภาวะติดสุราบ้างอะไรแบบนี้ คือจริง ๆ มันติดมาจากคนไร้บ้าน พอไปทำงานสักระยะหนึ่งเขาก็ติดเหล้าแล้วส่งผลต่อการทำงาน แต่ว่าบางคนก็สามารถสร้างตัวเอง มีครอบครัว ก็สามารถที่จะอยู่ในสังคมได้” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

2) ติดตามได้ยากเนื่องจากอุปสรรคทางการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 25 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ “...ก็มีอยู่แค่คนสองคนที่ติดตามไม่ได้เพราะว่าเขาไม่มีเครื่องมือในการที่เราจะติดตามได้ อย่างเช่นไม่มีโทรศัพท์มือถือเราก็ไม่สามารถจะติดตามได้” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

3) ติดตามได้ยากเนื่องจากคนไร้บ้านมักอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง คิดเป็นร้อยละ 25 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ “...การติดตามคนกลุ่มนี้เขาอยู่ไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง วันนี้อาจจะทำงานอยู่ตรงนี้ พรุ่งนี้อาจจะไม่เจอแล้ว คือเขาเปลี่ยนงานอยู่เรื่อย ๆ อะครับ ตามบุคลิกลักษณะของเขา เขาก็อาจจะไม่ได้มีความอดทนมากนัก” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

4.4 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.4.1 ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และนักวิชาการ)

ตารางที่ 4.12 ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	พัฒนาทักษะอาชีพที่เคยทำ/ตามความต้องการ/ตามความถนัด/ชุดประสบการณ์/ศักยภาพ	พัฒนาทักษะอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด
N1	*	
N2	*	
N3	*	
N4	*	
N5	*	
P1	ไม่พบข้อมูล	
P2		*
P3	ไม่พบข้อมูล	
P4	*	
P5	ไม่พบข้อมูล	
A1	ไม่พบข้อมูล	
A2	*	
ความถี่	**7**	**1**
ร้อยละ	**87.5**	**12.5**

จากตารางที่ 4.12 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) พัฒนาทักษะอาชีพที่เคยทำ ตามความต้องการ ตามความถนัด ตามชุดประสบการณ์ หรือตามศักยภาพ คิดเป็นร้อยละ 87.5 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ไม่ต้องเพิ่มเติมอะไรมาก เพราะว่าเราเชื่ออย่างหนึ่งว่าหลาย ๆ คนที่มาเป็นคนไร้บ้านแล้วกำลังหางานส่วนมากเขาก็จะมีข้อจำกัดในเรื่องของทักษะอาชีพอยู่แล้ว ทักษะในเรื่องของการทำงานที่มันต้องใช้ทักษะมากเฉพาะทางอะไรแบบนี้ เราคิดว่าเราพยายามที่จะลดเงื่อนไขเข้าสู่งานของเขาด้วยการที่เราหางานที่มันเหมาะสมกับทุกคน ทุกเพศทุกวัย ทุกกายภาพ เราพยายามลดเงื่อนไขตรงนี้เพื่อเข้าสู่ระบบงานให้ได้มากที่สุดเท่าที่มันจะสามารถได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าเขามาอยู่ในศูนย์ ก็คือในศูนย์ก็จะมีทั้งเรื่องของการทำอาชีพต่าง ๆ ที่พยายามดึงเรื่องอาชีพเข้าไปในการให้เขาทำงานตามศักยภาพที่เขามี...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...เราจะพูดเรื่องของการพัฒนาไปพร้อมกัน ที่ผ่านมาเราใช้คำว่าศักยภาพของแต่ละคน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...เราก็จะเน้นอาชีพที่เขาถนัด อย่างตอนนี้เราก็จะมีโครงการปลูกปันอิ่มที่เราทำเรื่องของศูนย์การเรียนรู้เอาคนเร่ร่อนที่เราพัฒนาระดับหนึ่งมาพัฒนาตัวเองตามความถนัดของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...อย่างที่บอกว่าเราออกแบบตามชุดประสบการณ์และความสนใจของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

“...ก็ให้มาคุยกันเป็นกลุ่มว่าใครอยากจะทำอยากจะขายผ้ามือสอง เหมือนกลุ่มที่ดึงยางอย่างนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

2) พัฒนาทักษะอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด คิดเป็นร้อยละ 12.5 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ต้องดูตลาดว่าตลาดต้องการอะไร ฝึกให้ตรง แต่จริง ๆ ตอนนี้ตลาดบอกว่าขาดแรงงานก่อสร้าง อันนี้ก็คือถ้าเขาสามารถที่จะเดินไปสายของก่อสร้างได้นะครับ ไม่จำเป็นต้องไปแบกหามปูนอย่างเดียวนะครับ เพราะว่าไปรับเหมาะในหมู่บ้านในอะไรก็ได้ที่มันเป็นทางของเขา ตลาดออนไลน์ก็มีเยอะแยะ ก็สามารถที่จะประชาสัมพันธ์ได้ แค่ต้องเลือกให้ตรงตลาดเท่านั้นเอง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

4.4.2 ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ

ตารางที่ 4.13 ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ

รหัส	ด้านการทำอาหาร/เบเกอรี่	ด้านการจัดการ/การวางแผน/การเงิน/การทำงานร่วมกับผู้อื่น	ด้านการทำความสะอาด	ด้านงานฝีมือ/เย็บปักถักร้อย	ด้านงานช่าง	ด้านการเสริมสวย/ตัดผม	ด้านการเกษตร
N1	*						
N2		*	*				
N3			*				
N4	*	*	*				
N5							*
P1	*			*			
P2	*			*	*		
P3			ไม่พบข้อมูล				
P4					*	*	*
P5			ไม่พบข้อมูล				
A1			ไม่พบข้อมูล				
A2			ไม่พบข้อมูล				
H1							
H2		*					
H3		*					
H4			ไม่พบข้อมูล				
H5			ไม่พบข้อมูล				
ความถี่	**4**	**4**	**3**	**2**	**2**	**1**	**2**
ร้อยละ	**22.22**	**22.22**	**16.67**	**11.11**	**11.11**	**5.56**	**11.11**

จากตารางที่ 4.13 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) ทักษะด้านการทำอาหาร การทำเบเกอรี่ หรือทักษะด้านการจัดการ การวางแผนการเงิน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 22.22 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ส่วนใหญ่ที่เราฝึกให้มันจะเป็นอาชีพที่มันเรียนรู้ได้ระยะสั้น ๆ วันนึงก็สามารถประกอบอาชีพได้เลย ใช้เครื่องมือน้อย ๆ แบบนี้อะครับ ก็จะเป็นอย่างที่เห็นชัด ๆ ก็คือพวกที่ทำอาหาร ทำขนม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“... ทีนี่ก็ย้ายมาข้างในก็จ้างพ่อครัวแม่ครัวก็คือให้ทุกคนมีอาชีพแล้วก็มีรายได้และหล่อเลี้ยงพี่น้องเราตรงนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“... (สำหรับงานเพื่อสังคม) เราก็จะดึงเข้ามาแล้วก็จะดูที่สกิลก่อนว่าเขามีสกิลในเรื่องของการจัดการการวางแผนในการทำงานเป็นอย่างไรบ้าง เพราะแน่นอนว่าต้องมีพอไปทำงานในพื้นที่เอกชนหรือที่เขามีความคาดหวังกับคุณภาพของงาน เราจึงต้องมีเงื่อนไขเพิ่มเติมขึ้นมาหน่อยเพื่อให้คนที่เข้ามาในระบบงานมีคุณภาพพอที่จะไปทำงานในส่วนนี้ได้อย่างต่อเนื่องได้อย่างไม่สร้างปัญหา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...เราก็พยายามบอกเขาว่าวันละ 500 ก็จริงแต่เขามีระบบเรื่องของจ่ายครึ่งนึง มีประกันงานครึ่งหนึ่ง ที่จริงคือมันก็เป็นเรื่องเงื่อนไขเราด้วยแหละคืออยากให้เขาทำงานแล้วมีเงินเหลือพอจ่าย 500 แล้วกิน 500 มันก็คือกินหมดไม่เหลือเก็บ เราก็พยายามสร้างเงื่อนไขให้เขาเห็น โดยคนข้างนอกที่ไม่ใช่คนไร้บ้านเขาก็จะมีระบบในการจัดการของเขา เป็นระบบแบบใช้เงินเป็นงวดอะไรแบบนี้ คือก็อยากให้เขาเรียนรู้เรื่องนี้ไปด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...(ทักษะด้านการออมเงิน) เขาสอนพี่ เจ้าหน้าที่จะสอนตลอด เพราะการที่เขาช่วยเหลือเนี่ยมันเพื่อให้เราสามารถไปมีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หางานให้ทำเพื่อที่จะไปเช่าห้องยกระดับชีวิตตัวเอง เพื่อทำงานกับเขาต่อไป เขามีงานป้อนให้เราเห็น แต่ขออย่างเดียวคืออย่าเอาเงินที่เขาสนับสนุนไปกินเหล้าเสพยา ถ้ารู้เรื่องเขาจะไม่ให้ทำงาน เขาจะพูดบอกตลอด ระยะเวลาที่เราทำมา 4 วันเขาจะมีการประชุมว่าที่ผ่านมาได้มีการอดออมกันไหม จะมีการมาถาม ให้เจ้าหน้าที่มานั่งสอบถาม ค่าใช้จ่ายพอไหม เดือนหนึ่งพอใช้ไหม มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวันละเดือน ค่ารถ ค่ากิน ค่าใช้จ่าย สบู่แชมพูยาสีฟัน ข้าวสาร ติดตามเรา ถ้าเราไม่พอแกก็จะดูว่าเออค่าใช้จ่ายตรงไหนเป็นยังไง ก็คือการเยี่ยมบ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

“ก็ดูพฤติกรรมครับ การทำงาน การพูดการจาว่ายังปกติหรือเปล่า บางคนก็ปรับตัวกับเพื่อนร่วมงานไม่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

2) ทักษะด้านการทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ 16.67 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...จริง ๆ แล้วถ้าเป็น SE เราก็อาจจะมีเรื่องของการอบรมทำ Workshop อะไรอย่างนี้อยู่ Workshop เรื่องของความทำความสะอาดใช้เครื่องมืออย่างไรบ้างอะไรแบบนี้ ถ้าล้างห้องน้ำก็อาจจะต้องมีสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำอะไรบ้างควรใช้สารเคมีชนิดไหนถึงจะเหมาะกับพื้นแบบนี้ ทักษะแบบนี้อาจจะต้องมีการปูพื้นกัน เพราะว่าในการทำงานในพื้นที่เอกชนอย่างที่บอกคือเขาคาดหวัง คนที่จ้างไปมีความคาดหวังว่าจะต้องทำงานที่ทำให้บ้านเขาสะอาดแล้วก็ไม่เกิดความเสียหาย เราก็ต้องมีการสร้างทักษะให้กับเขาหรืออะไรที่มันขาด ทำให้มันเกิดในเรื่องของการสร้างคุณภาพของการทำงานเราก็จะดูเป็นเรื่อง ๆ ไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...อาชีพที่หนึ่งคือ อาชีพปัดเช็ดถู เช็ดทำความสะอาด ตัดหญ้า ทำความสะอาดบ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“... เวลาเราจะรับงานและคิดว่าของศักยภาพของเขาอยู่ แต่ว่าอาจจะเพิ่มเลเวลขึ้นมาหน่อยอย่างเช่น ถ้าแม่บ้านก็อาจจะเป็นแม่บ้านที่มีความหลากหลาย อย่างเช่นมีรูปแบบการคิดเป็นรายชั่วโมงขึ้น เป็นอาชีพมากขึ้น มีองค์ประกอบหลายอย่างขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

3) ทักษะด้านงานฝีมือ งานเย็บปักถักร้อย งานช่าง และด้านการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 11.11 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...อะไรแบบนี้ครับ ง่าย ๆ หรืองานพวกหัตถกรรม งานสาน งานที่ไม่ต้องใช้ความรู้มาก เป็นงานฝีมือ งานทำอาหารประมาณนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...แล้วก็อาชีพพวกซ่อมแซมนู่นนี่...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

“...เราก็พาเขาไปทำสวนจากที่กินเหล้าเมามายก็พาไปทำพ่อไปทำเขารู้สึกมีคุณค่าเขาก็ขวนขวายที่อยากจะทำอีก ถามว่าเมื่อไหร่จะได้ทำอีก คือภายใต้ความถนัดของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

4) ทักษะด้านการเสริมสวยหรือตัดผม คิดเป็นร้อยละ 5.56 ทั้งสองประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ “...แล้วก็อาจจะเป็นอาชีพหลักของเรา แล้วก็อาชีพพวกซ่อมแซมนู่นนี่ อาชีพตัดผม...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

4.4.3 วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

ตารางที่ 4.14 วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

รหัส	จัดฝึกอบรม/สาธิต	มีวิทยากร/หน่วยงานมาให้ความรู้	สอนกันเอง	พี่เลี้ยง	On-the-job Training
N1	*				
N2	*		*		
N3	*	*	*	*	*
N4		*			*
N5				*	*
P1	*	*			
P2	*				
P3		ไม่พบข้อมูล			
P4		ไม่พบข้อมูล			
P5		ไม่พบข้อมูล			
A1		*			
A2					*
H1				*	*
H2		ไม่พบข้อมูล			
H3				*	
H4		*			
H5		ไม่พบข้อมูล			
ความถี่	**5**	**5**	**2**	**4**	**5**
ร้อยละ	**23.81**	**23.81**	**9.52**	**19.05**	**23.81**

จากตารางที่ 4.14 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) จัดฝึกอบรม สาธิต มีวิทยากรหรือหน่วยงานมาให้ความรู้ และสอนงานระหว่างปฏิบัติงาน (On-the-job Training) คิดเป็นร้อยละ 23.81 ทั้งสามประเด็น ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ช่วงแรก ๆ ตอนเราเปิดใหม่ ๆ เราก็จะมีคนที่เขามีทักษะมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องการทำความสะอาดเขาก็จะเสนอตัวมาว่าเดี๋ยวจะมาเวิร์คชอปให้ ซึ่งเราส่วนใหญ่แล้วก็จะหาจากแบบนี้ก็เราก็อาจจะทำแคมเปญขึ้นมาว่าเราจะอยากจะเพิ่มทักษะให้คนกลุ่มนี้ในเรื่องของการทำความสะอาด แล้วเดี๋ยวก็จะมีคนมาเสนอตัวเข้ามา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...พวกตัดหญ้า ไปทำความสะอาดออฟฟิศ อะไรพวกนี้ก็สามารถติดต่อไปที่สมาคมได้ เขาก็จะจัดคนไร้บ้านที่มีความสามารถที่มีการผ่านการฝึกอบรมแล้วมาช่วยในการดูแลเรื่องนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...พาพี่น้องเราที่ศูนย์ปทุมไปเรียนรู้มา แล้วก็มาฝึกพี่น้องมาต่ออีกครั้งหนึ่ง ตอนนี้กำลังขยายไปให้พี่น้องหัวลำโพงลองทำกัน คนไร้บ้านที่นอนตามพื้นที่สาธารณะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...หน่วยงานที่เข้ามาฝึกส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องทำกับข้าว ทำปาท่องโก๋ อะไรประมาณนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“...ส่วนใหญ่เป็นคนข้างนอกเข้ามาพัฒนา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

“...ก็คือในสวนเลย ก็จะมีขุดดินปลูกพืชปลูกผักแต่ก็ไม่ได้หวังว่าเขาจะทำได้ 100% นะ แต่มันเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ที่เขาจะปรับเปลี่ยนตัวเอง ได้เรียนรู้ว่าตัวเองมีคุณค่า ได้ทำเพื่อคนอื่น ก็คือว่าผลิตภัณฑ์จากสวนเราก็จะเอามาเลี้ยงอาหารคนเร่ร่อนต่อ คุณค่าในตัวเองก็จะเกิดขึ้นเพราะว่าเขาได้ทำให้คนอื่น...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...อย่างแรกคือเป็นงานที่อาจจะต้อง การ Reskill/Upskill เนี่ยอาจจะเป็นตัวที่อยู่ใน Process ที่นำมาซึ่งรายได้แล้วต้องเป็นรายได้ที่ได้เลย เช่นทำงานแล้วได้เลย เพราะเขาไม่ได้มีเงินเก็บ เพราะฉะนั้นมันไม่ใช่ว่าให้เขาไปฝึกงานแล้วค่อยให้เขาไปทำงาน แต่มันคือการให้เขา Reskill ตอนทำงานหรือในตัวของงานไป ไม่งั้นมันจะไม่มีแรงจูงใจให้เขาในการ Reskill/Upskill อันนี้เป็นโจทย์ที่อยากให้เขา Reskill/Upskill นะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

2) พี่เลี้ยงสอนงาน คิดเป็นร้อยละ 19.05 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...เคยมีให้คนไร้บ้านไปทาสีในชุมชนหมู่บ้านที่เขาจ้าง คือมันดูไม่ได้เลย คือสุดท้ายก็คือเราก็เข้าใจว่าต้องมีคนไปดูให้เขาได้เรียนรู้ไปสอนจากที่เขามีอยู่ สุดท้ายเขาก็เริ่มพยายามทำแล้วก็มีพี่เลี้ยงเขาเรียกว่าหัวหน้าไปประกบไปดูไปช่วย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...เป็นส่วนของอาสาของอิสรชนนี่แหละ เราก็พาเขาไปทำสวน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...ใหม่ ๆ เขาก็แนะนำให้ทำตรงนู้นตรงนี้ เป็นเมเนเจอร์ที่ทำงานในมูลนิธิ บางทีก็คนกันเองบอกกัน คนที่มาจากจ้างวานข้าเยอะ แต่ทำประจำมี 3 คน นอกนั้นก็แค่ชั่วคราวเสาร์อาทิตย์แล้วก็วันธรรมดาบ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H1, ดูภาคผนวก)

“...คือ กทม. เขาก็เป็นพี่เลี้ยงประกบเรา คือตอนนั้นที่เขาให้เราไปตัดต้นไม้ พี่ก็จับกรรไกรตัด เผอิญมันตัดได้เขาก็ส่งเราไปอยู่ส่วนตัดแต่งต้นไม้ จับพลัดจับผลู โดนแยกจากเพื่อน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

3) สอนงานหรือแบ่งปันความรู้กันเอง คิดเป็นร้อยละ 9.52 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...จะมีอาเอ (นามสมมติ) ที่แกไปต่อยอดได้ เรื่องการเกษตร แกสร้างรายได้ให้พี่น้องได้ด้วย สร้างงานสร้างอาชีพช่วยพี่น้องให้มีรายได้ เขาก็ทำของเขาด้วย แล้วก็ไปสอนพี่น้องด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...เสร็จแล้วก็มาดูเรื่องความสะอาด บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เขาก็จะทำเองของเขาได้ ซึ่งมันก็จะมีทั้ง 2 ส่วนคือส่วนที่คนไร้บ้านที่มีความรู้ความสามารถเขาสอนกัน แล้วก็อีกอันหนึ่งคือถ้าเขามีความสนใจก็จะให้ข้างนอกมาเติมข้อมูลแล้วก็กลับไปทำอาชีพของตัวเอง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

4.5 การนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4.5.1 รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4.15 รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รหัส	ที่อยู่อาศัย/ปัจจัยสี่/สวัสดิการ	ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์/พูดคุย/รับฟัง/สร้างความคุ้นเคย/ให้คำปรึกษาหรือแนะนำ	การฝึกอาชีพ	การจัดหางาน
N1		ไม่พบข้อมูล		
N2		ไม่พบข้อมูล		
N3	*	*		

รหัส	ที่อยู่อาศัย/ปัจจัยสี่/สวัสดิการ	ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์/พูดคุย/รับฟัง/สร้างความคุ้นเคย/ให้คำปรึกษาหรือแนะนำ	การฝึกอาชีพ	การจัดหางาน
N4	*		*	*
N5		*		
P1		ไม่พบข้อมูล		
P2	*		*	*
P3	*			*
P4		ไม่พบข้อมูล		
P5		ไม่พบข้อมูล		
A1				*
A2	*			
H1				*
H2				*
H3				*
H4			*	*
H5	*			
ความถี่	**6**	**2**	**3**	**8**
ร้อยละ	**31.58**	**10.53**	**15.79**	**42.11**

จากตารางที่ 4.15 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) ต้องการความช่วยเหลือด้านการจัดหางาน คิดเป็นร้อยละ 42.11 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...อย่างหนึ่งที่ผมมองในการเริ่มเนี่ยควรจะไปสมัครงานหรือทำอะไรงานที่มันใช้งานเพื่อที่จะเก็บเงิน ให้เขามีความเป็นอยู่ที่มันอยู่ได้ก่อน เสร็จแล้วเขาเริ่มมีความรู้แล้วที่จะเติบโตเองอยากจะประกอบอาชีพเองอย่างนี้แล้วค่อยออกมา เพราะว่าต้องใช้ความรับผิดชอบมากกว่าอยู่ในระบบเยอะเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“...ในมุมเศรษฐศาสตร์งานคือปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะการที่คนคนนึงมีงานเท่ากับว่าเขาจะมีรายได้รับผิดชอบตนเองได้ ดังนั้น ถ้ามองในมุมของนักเศรษฐศาสตร์งานคือปัจจัยที่สำคัญ

ที่สุดที่จะทำให้คนไร้บ้านกลับคืนสู่สังคมได้ เพียงแต่ว่าปัญหาเรื่องงานมันก็มีความละเอียดและซับซ้อนเข้าไปอีก เพราะการที่มีงานอย่างเดียวแต่มันเป็นงานที่ไม่มั่นคง เป็นงานที่รายได้ไม่เพียงพอก็คงไม่ได้ แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุด เราสำรวจคนไร้บ้านส่วนใหญ่เขามีงาน เขาก็รับจ้างรายวันบ้างเก็บของเก่าบ้าง เพียงแต่ว่างานตรงนั้นก็ยังมีอีกหลายปัจจัยที่เขามีงาน งานตรงนี้อาจจะยังมีรายได้ไม่มั่นคงพอทำให้มีอาชีพไม่แน่นอน ช่วงไหนที่มีคนมาจ้างก็จะได้เยอะ แต่ช่วงไหนก็ไม่มีคนมาจ้างก็ไม่มีงาน มันจะมีปัจจัยในเรื่องนั้นหรือบางคนก็ไม่ได้อยากจะกลับ ก็มีเคสที่ทำงานอยู่พอมีอยู่มีกินใช้ชีวิตได้แล้วเขาก็จะมีการพักอาศัยในที่ที่เขาจ่ายในราคาถูกอยู่แล้ว อย่างเช่นศูนย์พักคนไร้บ้านราคาถูกทั่วไป…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

“…งานดีกว่า ที่อยู่เราก็ไปพักโรงแรมชั่วคราวก็ได้ วันไหนอยากไปก็…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H1, ดูภาคผนวก)

“…อยากได้งานประจำ ไม่ใช่ว่างาน 2-3 วันจบ เพราะว่ามันจะได้ยาว จะได้ถาวร บางทีคนตกงานมันเข้าไม่ถึงงาน หมายถึงว่าสมมติน้ำไม่อาบเสื้อผ้ามอมแมมไม่มีที่พักถ้าไม่มีกลิ่นตังค์ไม่มีซื้อ ถามว่าไปทำงานนี้ไหมมันไม่ใช่ว่าเขาจะจ่ายตังค์เราเลย ระหว่างนั้นจะเอาที่ไหนกิน เอาแค่มีที่พักให้ก็อย่างหรูแล้ว ถ้าเป็นไปได้ควรจะได้วันต่อวัน…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H2, ดูภาคผนวก)

“…นี่ว่าการให้เงินสดไป บางคน ให้มาทำงานยังจะดีซะกว่า…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H3, ดูภาคผนวก)

“…อย่างแรกก็ต้องมีเงินสนับสนุนสำหรับคนที่ตกงาน แล้วก็เป็นวิชาชีพ หรืออาจจะเป็นงาน…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

2) ต้องการความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ปัจจัยสี่ หรือสวัสดิการ คิดเป็นร้อยละ 31.58 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“…คิดว่าส่วนสำคัญคือต้องมีที่ตั้งหลักชีวิตก่อน ก็คงเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัยและเป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราว เป็นที่อยู่อาศัยแบบที่เขาอยู่แล้วเขารู้สึกสบายใจ เหมือนเป็นที่ตั้งหลักให้เขาได้รู้สึกว่ามันเป็นที่ที่รู้สึกว่าเขาอยู่แล้วก็สามารถที่จะคิดถึงอนาคตได้…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“…เบื้องต้นถ้าเขาไร้บ้านก็ต้องแก้ปัญหาเรื่องไร้บ้านให้ได้ก่อน ต้องมีที่อยู่ก่อนไม่งั้นก็ไม่สามารถ…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“…Housing มันสำคัญในการลดความเสี่ยงในการที่ทำให้เขายังรู้สึกว่าอย่างน้อยยังมีความหวังในชีวิต ยังไปต่อได้ ช่วยจัดการความเสี่ยง เพราะว่าถ้าอยู่ข้างนอกเขามีความเสี่ยงที่จะเจ็บป่วยทางจิตสูง ออกไปหลับนอน อยู่ภายใต้ภาวะความเสี่ยง อย่างที่สองอย่างน้อยมาอยู่ Housing ในศูนย์ คือคุณอยู่ข้างนอกก็แค่หาข้าวกินไปวัน ๆ ถ้ามาอยู่ Housing ทำให้เขาแบบ หลายคนคิดว่า

จะต้องทำยังไงกับชีวิต เรียกว่ามาอยู่เพื่อตั้งหลักชีวิต แต่ถ้าอยู่ข้างนอกมันก็ต้องเอาตัวรอดก่อน อย่างอยู่ข้างในมันก็พอเป็นโล่มากขึ้น…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

“…ศูนย์ของรัฐที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งอันนี้ก็คิดว่าน่าจะมีส่วนในเรื่องของที่อยู่อาศัย ศูนย์ของรัฐในจังหวัดในกทม. อาจจะมีตึกที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อาจจะมีแฟลตเยอะแยะมากมาย ต้องมาดูว่าอันไหนสามารถนำมาพัฒนาได้เพราะว่าถ้าจะลงทุนสร้างศูนย์ใหม่ ๆ ขึ้นมามันน่าจะลำบาก คือใช้ตัวอาคารเก่านี่แหละในการมาทำเรื่องที่อยู่อาศัยให้กับคนไร้บ้านแล้วก็ให้คนไร้บ้านมีส่วนที่จะบริหารจัดการเรื่องนี้ด้วย…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“…จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คนไร้บ้านอันดับแรกที่เขาต้องการคืออาหาร มันเลยกลายเป็นว่าทำไมคนไร้บ้านถึงรอคนบริจาคอาหารเพราะเขาต้องการอาหารเป็นส่วนใหญ่ เพราะเขาต้องการมีชีวิตรอดอันดับแรกเลย…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“…อยากได้เงินบำนาญผู้สูงอายุ มันควรจะได้ ต่างประเทศเขามีหมดแล้วนะ สวัสดิการเขาดีทุกอย่าง บัตรประชารัฐยายไม่มีก็อยากทำ…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H5, ดูภาคผนวก)

3) ต้องการความช่วยเหลือด้านการฝึกอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 15.79 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“…ก็ต้องไปดูเรื่องของการวิเคราะห์ทักษะเรื่องอาชีพ…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

“…แล้วก็คือต้องดูตลาดให้ตรงครับ ประเด็นที่เขาจะได้งานหรือตกงานนี่ดูที่ถ้าเขาฝึกงานตรงกับที่ตลาดต้องการก็จะมีงานทำ…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P2, ดูภาคผนวก)

“…เขาอาจจะมาส่งเสริมก็ได้ว่าถ้าใครตกงานอย่ากลับมาประกอบอาชีพใหม่อยากเรียนตัดผมก็มาเลย โรงเรียนสอนให้ฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย คุณก็เป็นช่างตัดผมสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้เสริมสวยได้…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส H4, ดูภาคผนวก)

4) ต้องการความช่วยเหลือด้านการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ พูดคุย รับฟัง สร้างความคุ้นเคย ให้คำปรึกษา หรือแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 10.53 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“…อันดับแรกคิดว่าคนที่ทำงานกับคนไร้บ้านน่าจะใช้ใจไปพูดไปคุยกับเขาก่อนให้เขาเกิดความเชื่อมันเชื่อใจที่จะพยายามไว้ใจกับเรา เพราะปัญหาของคนไร้บ้านมันค่อนข้างซับซ้อน คือจะมีคนสักกี่คนที่ไปรับฟัง ไปพูดคุยให้เกิดความเชื่อใจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านที่อยู่อาศัย พอเขามาอยู่ในที่อยู่อาศัยเสร็จก็จะมีกระบวนการอยู่ไปด้วยพัฒนาศักยภาพไปด้วย ค่อย ๆ ซึมซับไปอันนี้ก็มองว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญ…” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

4.5.2 ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และนักวิชาการ)

ตารางที่ 4.16 ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน

รหัส	การสนับสนุน/เปิดโอกาสจากหน่วยงานหรือสังคม	การสนับสนุนจากภาครัฐ (นโยบาย/กฎระเบียบ/งบประมาณ/บุคลากร/ทรัพยากรสนับสนุนการทำงาน)	การจัดการข้อมูล/การจำแนกกลุ่มคนไร้บ้านให้ชัดเจน	ให้บริการอย่างตอบโจทย์/ตรงความต้องการของคนไร้บ้านอย่างแท้จริง	การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย
N1	*				
N2	*	*	*		
N3		*	*		
N4					*
N5	*	*			
P1			*		
P2		*			
P3	*	*		*	
P4	*	*			
P5	*	*			
A1	*	*			
A2		*	*	*	
ความถี่	**7**	**9**	**4**	**2**	**1**
ร้อยละ	**30.43**	**39.13**	**17.39**	**8.7**	**4.35**

จากตารางที่ 4.16 สามารถอธิบายข้อมูลและยกตัวอย่างประโยคประกอบผลการสังเคราะห์คำสำคัญโดยเรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้ ดังนี้

1) การสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ นโยบาย กฎระเบียบ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรสนับสนุนการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 39.13 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...หนึ่งแน่นอนว่ามันต้องมีทุนและทรัพยากรที่พอสมควรที่มันมากพอแล้วก็ต่อเนื่องการปรับสภาพชีวิตอะไรแบบนี้ การปรับสถานะทางเศรษฐกิจให้กับคนกลุ่มที่เป็นกลุ่มคนจน แน่นอนว่ามันน่าจะต้องเป็นหน้าที่ของรัฐในทางนโยบาย เราคาดหวังว่าถ้าจะให้มันยั่งยืนกว่านี้มันควรที่จะเข้าไปอยู่ในทางนโยบาย เป็นโมเดลหนึ่งในทางนโยบายเพื่อที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคน เพราะจริง ๆ มันก็มี Solutions แบบนี้ในการแก้ไขปัญหาคนจนเมืองคนที่เข้าไม่ถึงแหล่งงานแหล่งรายได้เนื่องจากเงื่อนไขของเขาทางด้านอายุ ทางทักษะ การช่าง อะไรแบบนี้ คิดว่าเรื่องนี้จะนำไปสู่เรื่องของการทำให้เกิดความยั่งยืนได้จริง ยังไงคิดว่าถ้าจะทำให้มันแข็งแรงมันก็ต้องถูกสนับสนุนด้วยข้อกฎหมายด้วยระเบียบของรัฐก่อน มันถึงจะก้าวไปสู่ในเรื่องของการที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ อาจจะไม่ทำเองอาจจะจ้างเอกชนในการทำก็เป็นไปได้ แต่ก็ต้องถูกกำหนดจากระเบียบของรัฐก่อนเพื่อให้เห็นความต่อเนื่อง... สองอาจจะเป็นนโยบายที่ชัดเจนว่าจะทำเรื่องนี้ ก็จะมีเรื่องระบบระเบียบอะไรกับมัน มีกฎหมายอะไรอย่างนี้ที่จะยอมรับ ที่ทำให้ดำเนินการได้คล่องตัว สมมติว่าสนับสนุนให้กระจกเงาทำ เราคิดว่าเราจะทำเรื่องนี้ได้อย่างยิ่งใหญ่ขึ้น อย่างเช่นถ้าทางกรุงเทพฯ รับโมเดลนี้เป็นนโยบาย แล้วก็มีงบประมาณมาจัดจ้างให้กระจกเงาเป็นเหมือนหน่วยงานที่เป็นออร์แกไนซ์ ผมคิดว่าเราทำได้เลยเพราะว่าเรามีรูปแบบมีโมเดลที่ชัดเจนแล้ว เราไม่ต้องทดลองอะไรอีกแล้วเพราะเราคิดว่ามัน Success มันเห็นภาพ ช่วยชีวิตผู้คนที่มาได้จริง ทำให้คนที่อยู่ในระบบมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้จริง เราทดลองเรียบร้อย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...นโยบายของรัฐก็อาจจะรองรับไปเลย ก็อาจจะดูว่ามีงานอะไรบ้างในกระทรวงที่อาจจะรองรับเขาได้ อย่างเช่นเย็บปักถักร้อย ร้อยพวงมาลัยก็ได้ง่าย ๆ ทีนี้ การเปิดพื้นที่ใน กทม. ก็ไม่ใช่ง่าย ๆ ก็มีระเบียบอะไรที่ต้องไปหารือ ก็เป็นกฎหมายที่ดึง ๆ กันอยู่อะครับ เปิดอันหนึ่งมันก็จะไปติดอีกอันหนึ่ง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

“...เคยสำรวจคนไร้บ้านในกรุงเทพฯ ประมาณพันสองพันคน ตัวเลขทั่วประเทศจำไม่ได้ว่าเท่าไรแต่มันก็ไม่เยอะ ถามในมุมมองของผู้ทำนโยบายเขาเห็นกลุ่มประชากรประมาณหลักพันเขาก็จะคิดว่าออกไปช่วยคนจนหลักแสนหลักล้านคนไปเลยดีกว่า แล้วกลุ่มนี้ก็เป็นกลุ่มที่อยู่นะ คนจนก็มีเยอะแยะแต่คนไร้บ้านก็มีประมาณนี้ พอสำรวจตัวเลขมันออกมาประมาณนี้ อย่างที่บอกว่าปัญหาคนไร้บ้านเราจะมองว่ามันเป็นปัญหาของคน ๆ หนึ่ง ถ้ามองแค่คนหนึ่งคนตัวเลขก็จะนิดเดียว แต่ถ้ามองว่าเขาก็เป็นคน ๆ หนึ่งมันก็จะมีความหมาย คือต่อให้มีคนเดียวเราก็ต้องช่วย...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A1, ดูภาคผนวก)

2) การสนับสนุนหรือเปิดโอกาสจากหน่วยงานรวมถึงสังคม คิดเป็นร้อยละ 30.43 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...นี่ไม่ได้ชม สสส. นะแต่ว่าเราได้เครื่องมือมาเพียบเลย ถ้าเศรษฐกิจกลับมาดีพี่มีเงิน 2-3 พันเอาไปซื้อวัตถุดิบ คือมีอุปกรณ์หมดเลยไม่ต้องไปซื้อ ทุกอย่างเขาให้ครบหมดเลย อันนี้ถือว่า

เป็นความภูมิใจคือเหมือนกับถึงวันนึงเราอาจจะไปหลุดจากคำว่าอะไรบ้าน เราก็ยังมีอุปกรณ์ไม่ต้องไปลงทุน ต้องหาทำเลริมฟุตบาทแล้วก็ขาย ข้าวผัดกะเพรา 20 บาท หรือผัดไทยห่อละ 20 เราก็ยังขายของเราได้คือเรามีอุปกรณ์แล้ว...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N1, ดูภาคผนวก)

“...ผมคิดว่าทั้ง 4 กระบวนการ (จัดหาที่อยู่ ฝึกทักษะ จัดหางาน ติดตาม) เป็นสิ่งที่จ้างวานข้าทำอยู่ ประเด็นคือมันจะขยายให้มันใหญ่กว่านี้อย่างที่บอกไปก็คือว่ามันต้องขึ้นอยู่กับการสนับสนุนไม่สังคมก็ภาครัฐ แน่นอนว่าการสนับสนุนโดยสังคมมันอาจจะเป็นไปได้มันก็จะมีความไม่ประสบความสำเร็จ มันอาจจะทำงานหนักอยู่พอสมควร สังคมเขาก็จะมีเรื่องของการเทรนเรื่องของอะไรพอสมควร ถ้าสังคมไม่ให้ความสนใจแล้วการสนับสนุนเรื่องนี้ก็อาจจะน้อยลง มันก็จะมีความไม่แน่นอนความไม่มั่นคง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...จริง ๆ ตัวเคสไม่ค่อยมีปัญหาแต่มันเป็นระบบหรือบริบทของสังคมมากกว่าการกดทับการเหมารวมในกลุ่มคนเร่ร่อนว่าเป็นคนไม่ดี คือสังคมไทยเวลาจะให้โอกาสคนเราไม่ได้ให้โอกาสบนความเข้าใจ เอาจริง ๆ คุณบอกว่าผู้พ้นโทษไปสมัครงานที่ไหนก็ได้แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไร คุณก็จะตีตราไม่วางใจจะระแวงจะคาดหวัง แม้แต่การสื่อสารไปกับสังคมที่พยายามบอกว่าเขาอาจจะไม่ใช่คนแบบนั้น แต่คนในสังคมไทยมันมีความคาดหวัง อันนี้คืออุปสรรคใหญ่ เพราะฉะนั้นคนเร่ร่อนถูกตีตราอยู่แล้วว่าเป็นพวกขี้เหล้าเมายาเป็นคนไม่ดี...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N5, ดูภาคผนวก)

“...เป็นเรื่องของความเข้าใจของสังคมที่มีคนไร้บ้าน ถ้าดูโฆษณาหรือทีวีในสมัยนี้ภาพลักษณ์ของคนไร้บ้านที่ออกสู่สายตาสาธารณชนมันไม่ดีเลย เหมือนมีอะไรก็โยนมาให้คนเร่ร่อนคนไร้บ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

“...อุปสรรคสำคัญอีกเรื่องหนึ่งก็คือเรื่องของทัศนคติมุมมองที่มีต่อคนไร้บ้านและการให้โอกาสอย่างจริงจัง เราคงไม่ได้มองขนาดที่ว่ากรมจัดหางานจะต้องเข้ามาช่วยเอางานในสถานประกอบการหรืออะไรพวกนั้น เพราะว่ามันมากเกินความต้องการและความสามารถหรือสิ่งที่เขาต้องทำจริง ๆ เพราะฉะนั้นการทำอาชีพอิสระการเปิดโอกาสให้เขาเข้าไปทดลองทำในบางเรื่องก็น่าจะเป็นสิ่งสำคัญอยู่แล้ว ถ้าเกิดทุกฝ่ายเปิดใจแล้วก็เปิดโอกาสที่จะยอมรับให้คนไร้บ้านเข้าไปมีงานทำในส่วนต่าง ๆ ที่ตัวเองเกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคมเป็นคนผลักดัน แต่ว่าคนทั่วไปที่ไม่เข้าใจหรือว่ากลัวหรือรังเกียจคนไร้บ้านว่าเขาสกปรกหรือขี้เกียจอะไรพวกนี้ ก็จะเป็นมุมมองที่มันปิดกั้นโอกาสการทำงานการมีงานทำของเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P4, ดูภาคผนวก)

“...ควรเปิดพื้นที่ เปิดโอกาสให้เขามากขึ้น ลบล้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนไร้ที่พึ่งเพราะว่าบางคนมีทัศนคติในด้านลบกับเขาอยู่ เส้นทางชีวิตของเขาอาจจะไม่เหมือนคนปกติ มอมแมมแต่งตัวสกปรก พอคนอื่นเห็นก็อาจจะสงสารอยากช่วยเหลือ อีกมุมหนึ่งก็มองว่าก็อยากทำงานเพราะฉะนั้นทัศนคติเหล่านี้เราคนไทยก็อาจจะยังไม่ไปในทิศทางเดียวกัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P5, ดูภาคผนวก)

3) การจัดการข้อมูลหรือการจำแนกกลุ่มคนไร้บ้านให้ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...ข้อมูลจะนำไปสู่เรื่องของการสร้างกระบวนการสร้างหลักการเพิ่มเติม จริง ๆ เรามีหลักการพื้นฐานอยู่แล้วแต่ว่าจะมีหลักการเพิ่มเติมขึ้นมาอย่างเช่น หลักการใหญ่ของเราคือปรับปรุงคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน เราก็เข้าใจอยู่นะว่าเราต้องปรับปรุงด้วยกันให้เขามีงานมีรายได้ อันนี้คือหลักการแรกเลยพอมีข้อมูลพอสมควรแล้วแน่นอนว่าหัวข้อนั้นมันกว้างไป พอมีข้อมูลมันก็จะนำไปสู่เรื่องของการปรับปรุงให้มันสอดคล้องกับแต่ละกลุ่มอย่างไร...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N2, ดูภาคผนวก)

“...อย่างผมก็คือมีอะไรให้ผมลงพื้นที่ก็ไป ก็จะมีบางข้อจำกัดที่ทำไม่ได้อย่างเช่นการจัดระบบข้อมูล เครื่องไม้เครื่องมือในการสำรวจ ผมก็อยากลงไปจัดแจงหลาย ๆ อย่างลงไปช่วย แต่อย่างเช่นข้อมูลของคนไร้บ้าน เราจะทำยังไงให้ได้ข้อมูลมาอย่างสมบูรณ์ พอเราไปทำเองก็ได้ง่ายแบบนั้น ครั้งแรกเราอาจจะจะได้ข้อมูลมา 1 ถึง 5 ครั้งต่อไปเราอาจจะได้ 6-7 แล้วปัญหาก็คือคนไร้บ้านเขาไม่ได้อยู่ที่เดิมคือเขาไปทุกที่...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N3, ดูภาคผนวก)

“...ถ้าคุณรวบรวมเขาได้นะ เพราะที่ผ่านมารวบรวมกันแทบไม่ได้เลย เพราะก่อนหน้านี้อย่างที่บอกเรามี Choices ต่าง ๆ เยอะเลย คือไปอยู่ในที่ที่เราจัดให้ไหม กลับบ้านเกิดไหม ไปทำงานไหม อาชีพอิสระไหม พยายามที่จะคัดแยกอย่าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P1, ดูภาคผนวก)

“...คือเราไม่แยกเสตจคนไร้บ้านเนอะ พอไม่แยกเสตจปุ๊บ มองเป็นภาพเดียวกันลงไปมันก็เฟล อย่างคนไร้บ้านที่อยู่มานานมากมันก็ฟื้นฟูเขาได้ยาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

4) การให้บริการอย่างตอบโจทย์หรือตรงความต้องการของคนไร้บ้านอย่างแท้จริง คิดเป็นร้อยละ 8.7 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ

“...อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ตัวโครงการที่เราทำ ตัวโครงการไม่ได้มีการวิเคราะห์หรือนึกว่าในความเป็นจริงแล้วสิ่งที่เราทำอยู่นั้นคนไร้บ้านต้องการไหม บริบทสังคมมันไปถึงขั้นไหนแล้ว สิ่งที่เราทำมันตอบโจทย์สิ่งที่คนไร้บ้านต้องการไหม ปัญหาการรองรับที่เป็นห้องโล่ง ๆ เหมือนศาลาการเปรียญนั้นคนไร้บ้านอยากไปนอนแบบไหม จริง ๆ เราต้องกลับมาทบทวนตรงนี้สำหรับหน่วยงานภาครัฐว่าห้องโถงใหญ่ ๆ กับอาหาร 3 มื้อที่ให้มันตอบโจทย์คนไร้บ้านหรือเปล่า คนไร้บ้านต้องการอะไร...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส A2, ดูภาคผนวก)

“...พี่มองว่าการจัดหางานมันช่วยได้ไม่ทันท่วงที คือเขาต้องการงานเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างเคสของพี่ คือที่นี่อยู่ติดกับกระทรวงแรงงานจัดหางาน เขาก็ไปสมัครงานแล้วก็มารองานที่พี่ มาพักรอ คือเขาใช้ระยะเวลานานมากซึ่งมันไม่ตอบโจทย์กับกลุ่มคนไร้บ้านที่อยากทำงานแบบตอนนี้เลย อยากที่จะไปวันนี้เลย เพราะว่าเขาต้องใช้เงินในการใช้ชีวิตประจำวัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส P3, ดูภาคผนวก)

5) การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย คิดเป็นร้อยละ 4.35 ยกตัวอย่างประโยคที่พบคำสำคัญดังกล่าว อาทิ “...ถ้ามองรัฐถ้ามองว่าเป็นของรัฐเลยเนี่ย พม. เขาทำเรื่องนี้เพียงแต่ว่าเขาไม่เอาทั้งหมดมาจากการร่วมกัน คือที่อยู่อาศัยคุณก็ให้กรมนี้ไปดู เรื่องอาชีพก็ให้สำนักนี้ไปดู อะไรแบบนี้ ซึ่งมันเป็นแบบนี้ชะ แต่ถ้าคุณทำงานร่วมกันแล้วมาคิดร่วมกันมันก็สามารถทำได้ ถ้าเขาทำงานร่วมกันจริง ๆ พูดง่าย ๆ เหมือนที่มูลนิธิทำกับเครือข่ายคนไร้บ้านคือทั้ง 4 อัน ทุกอย่างมันอยู่ในที่เดียวกันหมดเลย ถ้ามองแบบบริบทง่าย ๆ คือรัฐมีหมดเลยทั้งบุคลากรมีทั้งงบประมาณมีอะไร คือจริง ๆ ถ้ารัฐทำก็มาเรียนรู้ร่วมกันก็ได้กับสิ่งที่เราทำ คือเราก็พยายามเสนอว่ามันต้องทำแบบนี้ มันไม่ใช่ว่าคุณทำอันนี้ทีนึงอันนี้ที ถ้าฝ่ายบริหารคิดไม่ตรงกันอันนี้ก็เหมือนไปทางใครทางมัน มันก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรหัส N4, ดูภาคผนวก)

4.6 ตารางสรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปภาพรวมของข้อมูลประเด็นการนำเสนอ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย คำสำคัญ พร้อมร้อยละความถี่ได้ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ตารางสรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
4.2.1 ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่	ความรู้/ทักษะ/ความสามารถ	3	7.89	-
		บัตรประชาชน/การเข้าถึงสวัสดิการ	4	10.53	
		ปัญหาภายในครอบครัว	10	26.32	
		ความพร้อมทางร่างกาย/จิตใจ	7	18.42	
		อายุ	6	15.79	
		ภูมิลำเนา	1	2.63	
		ทัศนคติ/นิสัย/ความคิด/แรงใจ	7	18.42	

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
		รวม	**38**	**100**	
4.2.2 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่	ทุน/ทำเลในการประกอบอาชีพ	4	25	-
		ทัศนคติของคนรอบข้าง/สังคม	9	56.25	
		การสนับสนุนจากหน่วยงาน	3	18.75	
		รวม	**16**	**100**	
4.3.1 ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	มาจากการตกงาน/เศรษฐกิจไม่ดี/โดนไล่จากห้องเช่า	8	25.81	-
		กลับสู่สังคม/มีงาน/มีบ้าน/ฟื้นฟูได้ง่ายกว่า	11	35.48	
		มีระบบความคิด/ความหวัง/ความพยายาม/แรงผลักดัน/วินัย/ความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น	8	25.81	
		ไร้บ้าน/เร่ร่อนไม่เกิน 1 ปี	4	12.9	
		รวม	**31**	**100**	
4.3.2 วิธีกระบวนการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	ให้งานที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการ/ความถนัด/วิถีชีวิต	3	37.5	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผล
		สนับสนุนทุน/ที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการกลับไปมีงานทำ	3	37.5	
		แนะนำ/หางานประจำให้ทำ	2	25	

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
		รวม	**8**	**100**	กำไร
4.3.3 ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	จากมีหน่วยงานลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์/พูดคุย/เชิญชวน/แนะนำ/สอบถามความต้องการ	8	47.06	-
		ไปสมัครกับบริษัทโดยตรง	2	11.76	
		จากการบอกต่อหรือชักชวนในกลุ่มคนไร้บ้าน/เพื่อน/คนรู้จัก/นายหน้า/คนสอนศาสนา	7	41.18	
		รวม	**17**	**100**	
4.3.4 แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	คัดกรองคนที่พร้อมทำตามกติกา/รับผิดชอบต่อส่วนรวม	4	17.39	-
		เหมาะกับความต้องการ/วิถีชีวิต/รายได้/ให้อิสระ	9	39.13	
		สนับสนุนการทำงาน ฝึกอาชีพ พัฒนาทักษะ สร้างเครือข่าย ตั้งหลักชีวิต	6	26.09	
		ปลอดภัย	4	17.39	
		รวม	**23**	**100**	
4.3.5 สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้า	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	ช่วยให้ออกไปทำงานเมื่อไรก็ได้/มีอิสระ/ใกล้ที่ทำงาน/ทำเลขายของ/เดินทางสะดวก	8	47.06	-

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
กลับไปมีงานทำ		ช่วยตั้งหลักชีวิต/ประหยัดค่าใช้จ่าย/มีทุนในการไปทำงาน	5	23.81	
		มีที่พัฒนาทักษะอาชีพ	3	14.29	
		ช่วยให้ผ่านเงื่อนไขนายจ้าง	1	4.76	
		รวม	**17**	**100**	
4.3.6 ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	ค้าขาย เช่น ขายอาหาร เสื้อผ้ามือสอง พระเครื่อง ของกินของใช้ พวงมาลัย	6	15.38	-
		งานเกษตร	3	7.69	
		แม่บ้าน/รปภ.	5	15.38	
		งานทักษะต่ำ/รายชิ้น/รับจ้างทั่วไป (Unskilled Labour) เช่น เก็บขยะ ขายของเก่า งานดึงยาง เย็บถุงซอส ก่อสร้าง ทาสี ใช้แรงงาน ตัดต้นไม้ ทำความสะอาด	16	41.03	
		งานที่ต่อยอดจากทักษะเดิม/ลงทุนหรือใช้เครื่องมือน้อย/ทำแล้วได้เงินเลย	8	20.51	
		รวม	**39**	**100**	
4.3.7 ลักษณะการให้ความ	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้	มีส่วนช่วยด้านอาหาร	3	33.33	ข้อมูลจากการ

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
ช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม	คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	มีส่วนช่วยด้านงาน	4	44.44	สัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร
		มีส่วนช่วยด้านการระดมทุน/ส่งเสริมอาชีพ	2	22.22	
		รวม	**9**	**100**	
4.3.8 ติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้าน	เพื่อศึกษาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	ติดตามได้ยากเนื่องจากอุปสรรคทางการสื่อสาร	**1**	**25**	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และนักวิชาการ
		ติดตามได้ยากเนื่องจากคนไร้บ้านมักอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง	**1**	**25**	
		ติดตามได้บ้างไม่ได้บ้าง	**2**	**50**	
		รวม	**4**	**100**	
4.4.1 ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	พัฒนาทักษะอาชีพที่เคยทำ/ตามความต้องการ/ตามความถนัด/ชุดประสบการณ์/ศักยภาพ	7	87.5	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผล
		พัฒนาทักษะอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด	1	12.5	
		รวม	**8**	**100**	

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
					กำไร และนักวิชาการ
4.4.2 ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ	เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ใน กรุงเทพมหานคร	ด้านการทำอาหาร/เบเกอรี่	4	22.22	-
		ด้านการจัดการ/การวางแผน/การเงิน/การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4	22.22	
		ด้านการทำความสะอาด	3	16.67	
		ด้านงานฝีมือ/เย็บปักถักร้อย	2	11.11	
		ด้านงานช่าง	2	11.11	
		ด้านการเสริมสวย/ตัดผม	1	5.56	
		ด้านการเกษตร	2	11.11	
		รวม	**18**	**100**	
4.4.3 วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่	เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ใน กรุงเทพมหานคร	จัดฝึกอบรม/สาธิต	5	23.81	-
		มีวิทยากร/หน่วยงานมาให้ความรู้	5	23.81	
		สอนกันเอง	2	9.52	
		พี่เลี้ยง	4	19.05	
		On-the-job Training	5	23.81	
		รวม	**21**	**100**	
4.5.1 รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ใน กรุงเทพมหานคร	ที่อยู่อาศัย/ปัจจัยสี่/สวัสดิการ	6	31.58	-
		ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์/พูดคุย/รับฟัง/สร้างความคุ้นเคย/ให้คำปรึกษาหรือแนะนำ	2	10.53	
		การฝึกอาชีพ	3	15.79	

ประเด็นการนำเสนอข้อมูล	วัตถุประสงค์งานวิจัย	คำสำคัญ	ความถี่	ร้อยละ	หมายเหตุ
		การจัดหางาน	8	42.11	
		รวม	**19**	**100**	
4.5.2 ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน	เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร	การสนับสนุน/เปิดโอกาสจากหน่วยงานหรือสังคม	7	30.43	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร และนักวิชาการ
		การสนับสนุนจากภาครัฐ (นโยบาย/กฎระเบียบ/งบประมาณ/บุคลากร/ทรัพยากรการทำงาน)	9	39.13	
		การจัดการข้อมูล/การจำแนกกลุ่มคนไร้บ้านให้ชัดเจน	4	17.39	
		ให้บริการอย่างตอบโจทย์/ตรงความต้องการของคนไร้บ้านอย่างแท้จริง	2	8.7	
		การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย	1	4.35	
		รวม	**23**	**100**	

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์ และนำเสนอแนวทางการจัดหางานและการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร โดยหัวข้อการศึกษาทบทวนวรรณกรรมจะครอบคลุมตั้งแต่ประเด็นปัญหาคนไร้บ้าน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาทางอาชีพ การเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ การพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน ตลอดจนแนวคิดด้านการพัฒนาทักษะและจัดหางานให้คนไร้บ้านจากองค์กรทั้งในและต่างประเทศ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-Depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 17 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนจากอดีตคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เคยออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะตั้งแต่ช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 เป็นต้นมา หรือคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เข้าร่วมโครงการจ้างวานข้าตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 2563 จำนวน 5 คน, ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, กรมจัดหางาน, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, สำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 9 กลุ่มเฉพาะ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 6 คน, ตัวแทนจากองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ได้แก่ โครงการจ้างวานข้า มูลนิธิกระจกเงา, มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย, มูลนิธิอิสรชน และศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู จำนวน 4 คน และตัวแทนจากสถาบันการศึกษาหรือนักวิชาการที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาคนไร้บ้านจากสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการถอดคำสำคัญและจำแนกหมวดหมู่ (Content Analysis) ออกมาเป็นผลการวิจัยเชิงพรรณนาที่สามารถสรุปและอภิปรายพร้อมข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานครเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นประเด็นศึกษา 4 หัวข้อสำคัญ ได้แก่

1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

2) แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

3) แนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

ผ่านการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ภายหลังจากวิเคราะห์ข้อมูลและถอดคำสำคัญจึงได้มาซึ่งการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นศึกษา ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

5.1.1.1 ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 7 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด 4 ประเด็นแรกคือปัจจัยด้านครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 26.32 รองลงมาคือปัจจัยด้านความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 18.42 เช่นเดียวกับปัจจัยด้านทัศนคติ นิสัย ความคิด และแรงใจ คิดเป็นร้อยละ 18.42 รองลงมาอีกคือปัจจัยด้านอายุ คิดเป็นร้อยละ 15.79

1) ปัจจัยด้านครอบครัว

เช่น ปัญหาภายในครอบครัว การสูญเสียบุพการีหรือผู้ปกครองตั้งแต่วัยเยาว์ การแตกแยกหรือตัดขาดจากครอบครัวเนื่องจากการทะเลาะเบาะแว้งหรือความไม่เข้าใจกัน ทำให้ต้องเร่ร่อนออกจากที่พักหรือชุมชน ขาดที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่ง ขาดการติดต่อจากครอบครัวเป็นเวลานาน กลายเป็นอุปสรรคต่อการระบุตัวตนในกรณีที่ต้องทำเอกสารราชการ เช่น บัตรประชาชน รวมถึงเป็นปัญหาต่อการกลับสู่ตลาดแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2) ปัจจัยด้านความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ

เช่น สภาพร่างกายทรุดโทรมเนื่องจากอยู่ในที่สาธารณะทำให้ไม่พร้อมต่อการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่ต้องใช้แรงงาน รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพกายหรือโรคประจำตัว อาทิ วัณโรค โรคภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง ตลอดจนสุขภาพจิต ซึ่งอาจส่งผลต่อการสมัครเข้าทำงานในสถานประกอบการ

3) ปัจจัยด้านทัศนคติ นิสัย ความคิด และแรงใจ

เช่น ความมั่นใจและการเห็นคุณค่าในตัวเอง แรงผลักดันหรือแรงใจในการกลับไปประกอบอาชีพ ตลอดจนนิสัยส่วนตัวอย่างเช่นความขยัน ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา และระเบียบวินัยในการทำงาน เป็นต้น

4) ปัจจัยด้านอายุ

เนื่องจากคนไร้บ้านหน้าใหม่บางคนเป็นผู้สูงอายุหรืออายุเกินความต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งอายุที่มากขึ้นมักมาพร้อมกับอาการเจ็บป่วยจึงส่งผลให้ไม่สามารถทำงานหนักได้ดังเดิม ทำให้ประเภทของงานถูกจำกัดลง และทำให้ยากต่อการกลับไปมีงานทำยิ่งขึ้น

5.1.1.2 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 3 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือปัจจัยด้านทัศนคติของคนรอบข้างหรือสังคม คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือปัจจัยด้านทุนหรือทำเลในการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 26.67 และรองลงมาอีกคือปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 13.33

1) ปัจจัยด้านทัศนคติของคนรอบข้างหรือสังคม

ยกตัวอย่างเช่น การที่คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือนายจ้างในสถานประกอบการต่าง ๆ มีภาพลักษณ์ ทัศนคติ หรือความคิดในเชิงลบต่อคนไร้บ้าน ทั้งในมิติของความปลอดภัย คุณภาพในการส่งมอบงาน ความคาดหวังในงาน ตลอดจนความคุ้มค่าในการว่าจ้าง ส่งผลต่อการเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านกลับมาทำงานอีกครั้ง

2) ปัจจัยด้านทุนหรือทำเลในการประกอบอาชีพ

ยกตัวอย่างเช่น ภายหลังจากคนไร้บ้านได้รับการฝึกฝนหรือพัฒนาทักษะอาชีพแล้วมักจะไม่สามารถเริ่มทำงานได้ทันทีเนื่องจากขาดทุน ทำเล หรือเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ

3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนด้านงานหรือการว่าจ้างจากส่วนราชการ ภาคเอกชน หรือประชาสังคม เป็นต้น

5.1.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ใน กรุงเทพมหานคร

5.1.2.1 ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 4 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือเป็นกลุ่มคนที่สามารถกลับสู่สังคมได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านกลุ่มอื่น คิดเป็นร้อยละ 35.48 รองลงมาคือกลุ่มคนที่เปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านเพราะวิกฤติเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 25.81 เช่นเดียวกับการเป็นกลุ่มคนที่ยังมีความหวังว่าที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 25.81 และรองลงมาอีกคือเป็นคนที่ไร้บ้านหรือเร่ร่อนในที่สาธารณะไม่เกิน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.9

1) กลับสู่สังคมได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านกลุ่มอื่น

คนไร้บ้านหน้าใหม่คือกลุ่มคนที่สามารถกลับสู่สังคม กลับไปมีที่อยู่อาศัย หรือกลับไปมีงานทำได้ง่ายกว่า รวมถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและช่วยเหลือฟื้นฟูทุนทางจิตและสมรรถนะทางร่างกายได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านกลุ่มอื่นในที่อยู่ในที่สาธารณะมานานกว่า

2) เปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านเพราะวิกฤติเศรษฐกิจ

คนไร้บ้านหน้าใหม่คือกลุ่มคนที่เปลี่ยนผ่านสู่การไร้บ้านเพราะวิกฤติเศรษฐกิจ เนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้อยู่ในสภาวะตกงาน ขาดรายได้ ถูกไล่ออกจากห้องเช่าหรือชุมชน ท้ายที่สุดจึงต้องออกมาเร่ร่อนหรืออาศัยอยู่ในที่สาธารณะ

3) ยังมีความหวังว่าที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น

คนไร้บ้านหน้าใหม่คือกลุ่มคนที่ยังมีระบบความคิด ความหวัง ความพยายาม แรงผลักดัน ระเบียบวินัย ความต้องการ และการมองหาโอกาสที่จะหลุดพ้นจากภาวะไร้บ้านหรือมีชีวิตที่ดีขึ้น

4) ไร้บ้านมาไม่เกิน 1 ปี

คนไร้บ้านหน้าใหม่คือคนที่เร่ร่อน ไร้บ้าน หรือออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่เกิน 1 ปี

5.1.2.2 วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 3 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือการสนับสนุนการทำงานที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล คิดเป็นร้อยละ 37.5 เช่นเดียวกับการสนับสนุนทุนเพื่อการกลับไปมีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 37.5 และรองลงมาคือการแนะนำงานคิดเป็นร้อยละ 25

1) สนับสนุนการทำงานที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

วิธีที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่คือการสนับสนุนการทำงานที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดหางานที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการ

ความถนัด หรือวิถีชีวิต รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเพื่อประกอบอาชีพตามที่คนไร้บ้านคนดังกล่าวต้องการ

2) สนับสนุนทุนเพื่อการกลับไปมีงานทำ

วิธีที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่คือการสนับสนุนทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ รวมถึงการสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการกลับไปมีงานทำ

3) การแนะนำงาน

วิธีที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่คือการแนะนำงานชั่วคราวหรืองานประจำ รวมถึงติดต่อประสานงานกับหน่วยงานจัดหางาน แนะนำสถานประกอบการที่เปิดรับสมัครแรงงานหรือตำแหน่งที่ขาดแคลนให้กับคนไร้บ้านคนดังกล่าว

5.1.2.3 ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่

ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 3 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือสามารถเข้าถึงได้จากการลงพื้นที่ของหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมาคือเข้าถึงได้จากการบอกต่อของคนรอบข้าง คิดเป็นร้อยละ 41.18 และรองลงมาอีกคือเข้าถึงได้จากการสมัครงานกับนายจ้างโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 11.76

1) เข้าถึงจากการลงพื้นที่ของหน่วยงาน

ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่คือการเข้าถึงจากการลงพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการประชาสัมพันธ์ พูดคุย แนะนำ เชิญชวน หรือสอบถามความต้องการคนไร้บ้านหน้าใหม่ในพื้นที่ จากนั้นจึงนำไปสู่การช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยหรือจัดหางานให้ตรงตามความต้องการของคนไร้บ้าน

2) เข้าถึงจากการบอกต่อของคนรอบข้าง

ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่คือการเข้าถึงจากการบอกต่อหรือชักชวนของคนรอบข้าง เช่น จากเพื่อนหรือคนรู้จักในกลุ่มคนไร้บ้านด้วยกันเอง จากนายหน้าจัดหางาน หรือจากผู้สอนศาสนาในพื้นที่

3) เข้าถึงจากการสมัครงานกับนายจ้างโดยตรง

ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่คือการเข้าถึงผ่านวิธีการสมัครงานกับนายจ้าง คนกลางจัดหางาน หรือบริษัทที่เปิดรับสมัครโดยตรง

5.1.2.4 แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ

แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 4 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือควรจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไร้บ้านหน้าใหม่คิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมา

คือควรมุ่งเน้นหรือสนับสนุนการพัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 26.09 รองลงมาอีกคือควรคัดกรองคนที่พร้อมพักอาศัยร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 17.39 เช่นเดียวกับควรสนับสนุนความปลอดภัยในชีวิต คิดเป็นร้อยละ 17.39

1) เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไร้บ้าน

การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำควรมุ่งเน้นไปที่ความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไร้บ้าน ทั้งในแง่ของชีวิตประจำวันและการทำงาน ยกตัวอย่างเช่น ที่อยู่อาศัยต้องอยู่ไม่ไกลจากที่ทำงานเกินไป สนับสนุนหรือเปิดโอกาสให้ออกไปทำงานได้ทุกเมื่อ ไม่จำกัดเวลาเข้าออก รวมถึงต้องเหมาะสมกับระดับรายได้และให้อิสระในการใช้ชีวิต

2) สนับสนุนการพัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ

การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำควรมุ่งเน้นเรื่องของการพัฒนาทักษะทั้งในด้านการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพควบคู่ไปกับการให้ที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ควรสนับสนุนให้คนไร้บ้านหน้าที่อาศัยอยู่ในที่พักได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การยอมรับกติกาการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน การสร้างเครือข่าย รวมถึงพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นต่อการทำงาน เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูหรือตั้งหลักชีวิตก่อนกลับสู่สังคมหรือกลับไปมีงานทำอย่างมั่นคง

3) คัดกรองคนที่พร้อมพักอาศัยร่วมกับผู้อื่น

การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำควรมุ่งเน้นไปที่การคัดกรองคนที่ยอมรับกติกาการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถจัดการหรือรับผิดชอบตัวเองได้ทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อาทิ ค่าเช่าห้อง ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร รวมถึงเรื่องของการเคารพกฎกติกาการอยู่ร่วมกันกับผู้พักอาศัยคนอื่น

4) มีความปลอดภัย

การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำควรมุ่งเน้นไปที่ความปลอดภัยหรือปราศจากสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยต่อตัวผู้พักอาศัย ยกตัวอย่างเช่น ควรเป็นที่อยู่อาศัยที่คนไร้บ้านสามารถเก็บของมีค่าหรือของใช้ส่วนตัวไว้ได้โดยไม่สูญหาย ป้องกันคนที่จะเข้ามาล่วงละเมิดหรือทำร้ายร่างกาย

5.1.2.5 สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ

สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้ากลับไปมีงานทำปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 4 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือเนื่องจากช่วยสนับสนุนการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมาคือช่วยสนับสนุนการตั้งหลักชีวิต คิดเป็นร้อยละ 23.81 รองลงมาคือช่วยสนับสนุนพื้นที่ในการพัฒนาทักษะอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 14.29 และรองลงมาอีกคือช่วยให้ผ่านเงื่อนไขนายจ้าง คิดเป็นร้อยละ 4.76

1) ช่วยสนับสนุนการประกอบอาชีพ

การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากช่วยสนับสนุนการประกอบอาชีพในมิติต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การพักอาศัยอยู่ใกล้ที่ทำงานหรือทำเลทำมาหากินช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน การพักอาศัยในที่พักที่ให้อิสระในการเข้าออกช่วยให้ออกไปทำงานได้ทุกเมื่อไม่ว่าจะเป็นงานที่ต้องทำตอนกลางวันหรือกลางคืน รวมถึงการที่ที่พักอยู่ใจกลางเมืองหรือใกล้ชุมชนช่วยให้มีทำเลในการค้าขายที่มีศักยภาพพอสำหรับสร้างรายได้เลี้ยงดูตัวเอง

2) ช่วยสนับสนุนการตั้งหลักชีวิต

การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากช่วยให้คนไร้บ้านสะสมทุนทรัพย์เพื่อตั้งหลักชีวิตก่อนกลับไปประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ช่วยประหยัดหรือลดภาระด้านค่าเช่าห้องเมื่อเทียบกับที่พักอาศัยที่อื่น ทำให้มีเงินเก็บมากพอที่จะลงทุนในเครื่องมือหรืออุปกรณ์เพื่อประกอบอาชีพที่ต้องการ หรือมีเงินเก็บมากพอที่จะใช้จ่ายเพื่อการเดินทางไปทำงานได้

3) ช่วยสนับสนุนพื้นที่ในการพัฒนาทักษะอาชีพ

การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากช่วยสนับสนุนพื้นที่หรือสถานที่ที่ใช้ในการพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ในการทำงาน

4) ช่วยให้ผ่านเงื่อนไขนายจ้าง

การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากช่วยให้ผ่านเงื่อนไขนายจ้างในส่วนของการมีที่พักอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่ง

5.1.2.6 ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ

ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 5 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคืองานทักษะต่ำหรือรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 41.03 รองลงมาคืองานที่ทำได้ทันที คิดเป็นร้อยละ 20.51 รองลงมาคืองานค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 15.38 เช่นเดียวกับงานแม่บ้านและพนักงานรักษาความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 15.38 และรองลงมาอีกคืองานเกษตร คิดเป็นร้อยละ 7.69

1) งานทักษะต่ำหรือรับจ้างทั่วไป

เช่น งานที่มีลักษณะเป็นรายชิ้น งานเก็บขยะ งานขายของเก่า งานดึงยาง งานเย็บถุงซอส งานก่อสร้าง งานขนย้ายของ งานทาสี งานตัดต้นไม้ งานทำความสะอาด เป็นต้น

2) งานที่ทำได้ทันที

งานที่ทำได้ทันทีหรืองานที่สามารถทำได้ด้วยทักษะหรือการต่อยอดจากทักษะเดิม ไม่ควรใช้เวลาฝึกฝนหรือเรียนรู้ทักษะนั้นนาน อาศัยการลงทุนหรือใช้เครื่องมือน้อย รวมถึงควรจะเป็นงานที่ทำแล้วได้รายได้เลย

3) งานค้าขาย

เช่น ขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ขายเสื้อผ้าหรือเครื่องแต่งกายมือสอง ขายพระเครื่อง ขายของกินของใช้ ตลอดจนขายพวงมาลัย

4) งานแม่บ้านและพนักงานรักษาความปลอดภัย

งานแม่บ้านประจำตามบริษัทหรืองานรับจ้างทำความสะอาดตามอาคารหรือที่พักที่เป็นพื้นที่เอกชน รวมถึงงานประจำอย่างพนักงานรักษาความปลอดภัย

5) งานเกษตร

เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ดอกดาวเรือง บอนไซ หรือพืชผักการเกษตรออกขายที่ตลาดนัดในชุมชน

5.1.2.7 ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม

ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคมทำปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 3 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือการมีส่วนช่วยด้านงาน คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาคือการมีส่วนช่วยด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 33.33 และรองลงมาอีกคือการมีส่วนช่วยด้านการระดมทุนหรือส่งเสริมอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 22.22

1) การมีส่วนช่วยด้านงาน

การช่วยเหลือด้านงานหรือการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านจากธุรกิจเพื่อสังคม มักจะอยู่ในรูปแบบของการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR: Corporate Social Responsibility) ยกตัวอย่างเช่น งานรับจ้างทำความสะอาด งานทำอาหาร งานใช้แรงงานทั่วไป เป็นต้น โดยจะมีการติดต่อประสานงานเพื่อจัดจ้างคนไร้บ้านจากที่พักหรือศูนย์รองรับคนไร้บ้านไปทำงานในองค์กรนั้นและให้ค่าตอบแทนตามที่ตกลง

2) การมีส่วนช่วยด้านอาหาร

การช่วยเหลือด้านอาหารมักอยู่ในรูปแบบของการบริจาคอาหาร ผัก ผลไม้ หรือขนม เพื่อลดค่าครองชีพหรือค่าใช้จ่ายด้านอาหารของคนไร้บ้าน หรืออาจมาในรูปแบบของการสนับสนุนวัตถุดิบให้กับศูนย์คนไร้บ้านเพื่อลดต้นทุนในการประกอบอาหาร ส่งเสริมการประกอบอาชีพช่วยให้คนไร้บ้านผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง มีกำไรมากขึ้น รวมถึงเพื่อเป็นการส่งเสริมเป้าหมายในการลดจำนวนขยะเหลือทิ้งจากการผลิตขององค์กร (Zero Waste)

3) การมีส่วนช่วยด้านการระดมทุนหรือส่งเสริมอาชีพ

เช่น การสร้างห้องครัวและสนับสนุนวัตถุดิบสำหรับขายอาหาร การระดมทุนจากภาคประชาสังคมเพื่อซื้อเครื่องมือหรืออุปกรณ์ให้กับคนไร้บ้านที่ต้องการประกอบอาชีพ เป็นต้น

5.1.2.8 การติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้าน

1) สามารถติดตามได้บางส่วน

ภายหลังจากจัดหางานให้กับคนไร้บ้านแล้วพบว่ามีบางส่วนที่สามารถติดตามได้และบางส่วนที่ไม่สามารถติดตามได้ด้วยเหตุผลส่วนตัว เช่น ติดสุรา ทำให้ขาดการติดต่อไปในที่สุด

2) ติดตามได้ยากเนื่องจากอุปสรรคทางการสื่อสาร

ภายหลังจากจัดหางานให้กับคนไร้บ้านแล้วพบว่าสามารถติดตามความเป็นอยู่หรือสถานะหลังเข้าทำงานได้ยาก เนื่องจากคนไร้บ้านส่วนใหญ่ไม่มีเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ

3) ติดตามได้ยากเนื่องจากคนไร้บ้านมักอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง

ภายหลังจากจัดหางานให้กับคนไร้บ้านแล้วพบว่าสามารถติดตามความเป็นอยู่หรือสถานะหลังเข้าทำงานได้ยาก เนื่องจากลักษณะนิสัยหรือกิจวัตรของคนไร้บ้านส่วนใหญ่มีความไม่แน่นอน โดยเฉพาะในด้านที่อยู่อาศัยและงานที่อาจเปลี่ยนไปในแต่ละวัน

5.1.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

5.1.3.1 ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

ลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 2 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือการพัฒนาทักษะอาชีพตามศักยภาพที่มีอยู่เดิม คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาคือการพัฒนาทักษะอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด คิดเป็นร้อยละ 12.5

1) พัฒนาทักษะอาชีพตามศักยภาพที่มีอยู่เดิม

การพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัด ตามความต้องการ ตามอาชีพที่เคยทำ ตามชุดประสบการณ์ หรือตามศักยภาพที่มีอยู่เดิมที่คนไร้บ้านคนดังกล่าวมีอยู่แล้ว โดยอาจมีการปรึกษาหรือพูดคุยกันเพื่อสอบถามความต้องการในการประกอบอาชีพ ประกอบกับพิจารณาข้อจำกัดด้านอายุหรือศักยภาพทางร่างกายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมและสนับสนุนการกลับไปมีงานทำอีกครั้ง

2) พัฒนาทักษะอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด

การพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อสอดรับกับกระแสความต้องการของตลาดแรงงาน

5.1.3.2 ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ

ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 7 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด 3 ประเด็นแรกคือ ทักษะด้านการทำอาหาร คิดเป็นร้อยละ 22.22 เช่นเดียวกับทักษะทางสังคมที่ใช้ในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และรองลงมาคือทักษะด้านการทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ 16.67

1) ทักษะด้านการทำอาหาร

ทักษะด้านการทำอาหารรวมถึงการทำขนมหรือเบเกอรี่ โดยประเภทของอาหารอาจจะขึ้นอยู่กับความถนัดของคนไร้บ้านแต่ละคน

2) ทักษะทางสังคมที่ใช้ในการทำงาน

เช่น ทักษะด้านการจัดการ การวางแผน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การบริหารจัดการเงินหรือการออมเงิน

3) ทักษะด้านการทำความสะอาด

ทักษะด้านการทำความสะอาดทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งรวมไปถึงการปัดกวาดเช็ดถู ล้างห้องน้ำ และตัดแต่งต้นไม้

5.1.3.3 วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่

วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 5 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือการจัดฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 23.81 เช่นเดียวกับการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 23.81 และการสอนงานระหว่างปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 23.81 รองลงมาคือการจัดหาพี่เลี้ยงสอนงาน คิดเป็นร้อยละ 19.05 และรองลงมาอีกคือการแบ่งปันความรู้กันเองภายในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 9.52

1) การจัดฝึกอบรม

พัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านด้วยการจัดฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะที่ต้องใช้ในงาน รวมถึงจัดกิจกรรมให้ความรู้พร้อมสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างจากนั้นจึงให้ลองลงมือทำทันที (Workshop)

2) การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

พัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านด้วยการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น ๆ มาให้ความรู้

3) การสอนงานระหว่างปฏิบัติงาน

พัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านด้วยการสอนงานระหว่างปฏิบัติงาน (On-the-Job Training) โดยอาจจัดพื้นที่ให้คนไร้บ้านได้พัฒนาทักษะและเรียนรู้จากการลงมือทำจริง ได้งานจริง ทั้งนี้ เนื่องจากคนไร้บ้านส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนสำรองในการดำรงชีวิต จึงอาจจำเป็นต้องเป็นการฝึกทักษะไปพร้อมกับการทำงานที่ได้รายได้ทันทีหลังส่งมอบงานนั้น

4) การจัดหาพี่เลี้ยงสอนงาน

พัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านด้วยการจัดหาพี่เลี้ยงสอนงาน (Mentoring) โดยอาจจัดอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานมาสอนงาน ให้คำแนะนำ ควบคุมคุณภาพงาน และติดตามการทำงานอย่างใกล้ชิด

5.1.4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

5.1.4.1 รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 4 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือการให้ความช่วยเหลือด้านการจัดหางาน คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมาคือการให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 31.58 รองลงมาคือการให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 15.79 และรองลงมาอีกคือการให้ความช่วยเหลือด้านการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 10.53

1) การให้ความช่วยเหลือด้านการจัดหางาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานประจำหรืองานที่มีความมั่นคง งานที่ให้รายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และควรเป็นงานที่สามารถจ่ายค่าตอบแทนได้ทันทีหลังส่งมอบงานเพื่อสนับสนุนการตั้งหลักชีวิต การออมเงิน และการมีรายได้เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

2) การให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย

ควรให้ความความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับปัจจัยสี่และสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เพื่อช่วยตั้งหลักชีวิต ประหยัดค่าใช้จ่าย ส่งเสริมพื้นที่ในการพัฒนาทักษะอาชีพและป้องกันความเสี่ยงที่จะเจ็บป่วยทางร่างกายหรือมีอาการทางจิตจากการอาศัยอยู่ในที่สาธารณะ

3) การให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกอาชีพ

การพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อกลับสู่ตลาดแรงงาน โดยอาจสนับสนุนค่าเรียนฟรีหรืออำนวยความสะดวกด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ให้สำหรับคนไร้บ้านที่ยังไม่มีทุนทรัพย์ในการลงทุน

4) การให้ความช่วยเหลือด้านการให้คำปรึกษา

โดยอาจปรากฏในลักษณะของการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์เพื่อพูดคุย รับฟัง สร้างความคุ้นเคย ความเชื่อมั่น ให้คำปรึกษาหรือแนะนำในประเด็นต่าง ๆ ที่คนไร้บ้านต้องการความช่วยเหลือ

5.1.4.2 ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน

ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน ปรากฏข้อมูลครอบคลุมทั้งหมด 5 ประเด็นด้วยกัน โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด 3 ประเด็นแรก คือการสนับสนุนจากภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมาคือการสนับสนุนจากสังคม คิดเป็นร้อยละ 30.43 และรองลงมาอีกคือการจัดการข้อมูลคนไร้บ้าน คิดเป็นร้อยละ 17.39

1) การสนับสนุนจากภาครัฐ

ยกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนเชิงนโยบาย กฎระเบียบ ความชัดเจนของทิศทางนโยบายหรือแผนงานเกี่ยวกับประเด็นคนไร้บ้าน รวมถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรในการทำงานที่ผลักดันการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน เพื่อให้เกิดการขยายผลและดำเนินงานต่อไปได้อย่างยั่งยืน

2) การสนับสนุนจากสังคม

ยกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนด้านอาหาร วัตถุดิบ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์สำหรับประกอบอาชีพ รวมถึงการให้ความสนใจ การมีทัศนคติเชิงบวก และการเปิดโอกาสจากประชาสังคมหรือสถานประกอบการให้คนไร้บ้านกลับสู่สังคมและตลาดแรงงานได้อย่างมั่นคง

3) การจัดการข้อมูลคนไร้บ้าน

ยกตัวอย่างเช่น การสำรวจ การรวบรวม การคัดแยก และการจัดระเบียบข้อมูลให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการใช้งาน รวมถึงเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษานำมาซึ่งการอภิปรายผลและข้อสรุปในภาพรวมเกี่ยวกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร (ภาพที่ 5.1) โดยสามารถอธิบายโดยสรุปได้ว่า การจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทุกกระบวนการตั้งแต่การลงพื้นที่สำรวจ สื่อสารประชาสัมพันธ์ พบปะคนไร้บ้าน (Communication) เพื่อสอบถามความต้องการในการทำงานและให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย (Housing) ที่สามารถใช้เป็นพื้นที่ในการพัฒนาทักษะทางสังคมจาก

การอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Soft Skills) รวมถึงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ในการทำงาน (Work-based Skills) ซึ่งจะช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำและกลับสู่สังคมได้ง่ายขึ้น

ภายหลังจากจัดหาที่อยู่อาศัยแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการพัฒนาทักษะซึ่งต้องมีการประเมินคนไร้บ้านเบื้องต้น (Assessment) ในมิติของทักษะและความสามารถเดิม (Skills & Abilities) รวมถึงสอบถามงานที่สนใจหรือต้องการทำ (Job Preference) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมทักษะให้ตรงตามเงื่อนไขของงานดังกล่าวก่อนนำสู่ขั้นตอนของการจัดหางาน (Employment) โดยวิธีการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ควรจะอยู่ในลักษณะของการฝึกทักษะไปพร้อมกับการทำงาน (On-the-Job Training) ให้คนไร้บ้านได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ เพื่อประหยัดเวลาและช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปทำงานสร้างรายได้ได้เลยทันที ประกอบกับควรมีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพการทำงานและร่วมแก้ปัญหาไปพร้อมกับคนไร้บ้าน (Mentoring) อนึ่ง ในกรณีที่คนไร้บ้านมีทักษะเดิมอยู่แล้วและมีความต้องการที่จะทำงานเลย อาจไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการฝึกทักษะ แต่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการจัดหางานได้ในทันที

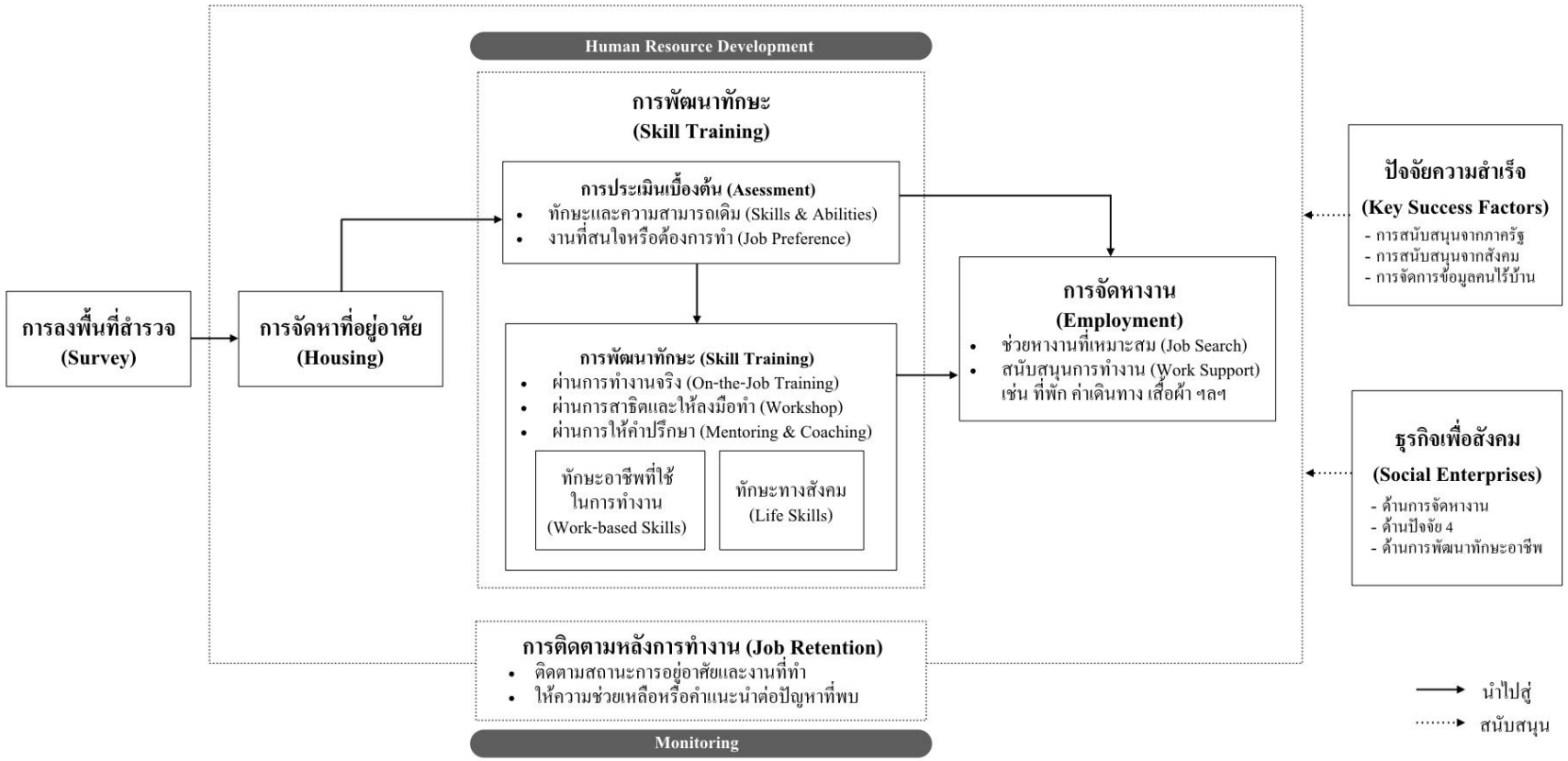

ภาพที่ 5.1 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

5.2.1 แนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

จากผลสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร พบข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่เรื่องของลักษณะของคนไร้บ้านหน้าใหม่ วิธีการที่ใช้ในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ ลักษณะการเข้าถึงแหล่งงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่ แนวทางการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านหน้าใหม่ให้กลับไปมีงานทำ สาเหตุที่การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านหน้ากลับไปมีงานทำ ลักษณะของงานที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ทำได้หรือต้องการทำ ลักษณะการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากธุรกิจเพื่อสังคม การติดตามหลังการทำงาน ไปจนถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้านหน้าใหม่ อ้างอิงจากผลการสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าว นำมาซึ่งการอภิปรายผลการศึกษาในภาพรวมโดยสามารถจำแนกประเด็นสำคัญออกได้เป็น 4 ประเด็นด้วยกัน ดังนี้

5.2.1.1 การลงพื้นที่สำรวจ (Survey) เพื่อสำรวจประชากรคนไร้บ้านในพื้นที่สาธารณะ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้บ้าน พูดคุย รับฟังปัญหา สร้างความเชื่อใจไปจนถึงเชิญชวน ให้คำปรึกษา และแนะนำในเรื่องของการย้ายเข้าสู่ที่พักและแนวทางการกลับไปมีงานทำ ช่วยให้คนไร้บ้านเข้าถึงช่องทางการช่วยเหลือได้ง่าย รวดเร็ว และทันต่อการแก้ปัญหา นำไปสู่การจัดหาที่อยู่อาศัยและจัดหางานเพื่อสนับสนุนคนไร้บ้านให้กลับสู่สังคมหรือพ้นจากสภาวะไร้บ้านได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่กลับสู่สังคมได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านกลุ่มอื่น เนื่องจากส่วนใหญ่เปลี่ยนผ่านสู่ภาวะไร้บ้านเพราะวิกฤตเศรษฐกิจจึงทำให้ตกงาน ขาดรายได้ และหลุดออกจากที่พักหรือชุมชน ซึ่งหากได้รับโอกาสในการกลับไปทำงานอีกครั้งก็จะสามารถเริ่มงานและกลับสู่สังคมได้ทันที อีกทั้งระยะเวลาที่ออกมาเร่ร่อนหรือใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะยังไม่นานหรือกล่าวคือไม่เกิน 1 ปี จึงทำให้สภาวะทางร่างกายและจิตใจยังอยู่ในระดับที่ฟื้นฟูได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ในที่สาธารณะมานานกว่า

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การลงพื้นที่สำรวจและให้คำปรึกษาคนไร้บ้านหน้าใหม่ทั้งเรื่องที่อยู่อาศัยและการจัดหางาน มีลักษณะคล้ายกับรูปแบบการให้คำปรึกษาด้านอาชีพในกลุ่มคนเปราะบาง (Vocational Psychology) (Shivy et al., 2007) ยกตัวอย่างงานวิจัยของ Emerson et al. (2012) ที่กล่าวว่าการแนะแนวหรือให้คำปรึกษาด้านการเรียนและการทำงานให้กับเยาวชนในกลุ่มคนไร้บ้าน นับว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสนับสนุนให้เด็กในกลุ่มดังกล่าวบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับ Dukes et al. (2013) ที่กล่าวว่าการให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าวช่วยสนับสนุนปัจจัยด้านบริบทแวดล้อม ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในลักษณะของการสนับสนุนค่าสมัครเรียน ค่าเทอม หรือค่าที่พักอาศัย ช่วยให้นักเรียนหรือเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มคนไร้บ้านรับมือกับปัญหาและสำเร็จการศึกษาได้อย่างราบรื่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ Hoven Hanno (2014) ที่พบว่าการจัดหางานและ

ให้คำปรึกษาด้านอาชีพเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงต่อการที่คนไร้บ้านคนดังกล่าวจะตกอยู่ในภาวะไร้บ้านเรื้อรัง อนึ่ง การลงพื้นที่ให้คำปรึกษาคนไร้บ้านหน้าใหม่ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (SCCT: the Social Cognitive Career Theory) (Lent, Brown, & Hackett, 1994) ในด้านบริบทแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนคนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ และทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) (Bandura, 1986) ที่อาจกล่าวได้ว่าการลงพื้นที่ให้คำปรึกษาช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ตัดสินใจและตั้งเป้าหมายในการกลับไปทำงานได้ง่ายขึ้น (NCHE, 2012)

5.2.1.2 การจัดหาที่อยู่อาศัย (Housing) ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไร้บ้าน อยู่ในบริเวณตัวเมืองหรือชุมชน ใกล้แหล่งที่ทำงานหรือที่ทำมาหากิน มีระบบขนส่งที่สะดวกต่อการเดินทางไปทำงาน ไม่จำกัดเวลาเข้าออก ค่าเช่าเหมาะสมกับรายได้ สนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพและทักษะทางสังคมจากการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น รวมถึงมีการคัดกรองและกำหนดกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้คนไร้บ้านประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าเช่าที่พักและค่าเดินทาง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย มีพื้นที่ในการเก็บข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัว ช่วยให้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารการทำงาน ช่วยสนับสนุนและเพิ่มโอกาสในการกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมการกลับไปมีงานสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิกาญจน์ ศรโสภณ (2563) ที่กล่าวว่าการจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยให้คนไร้บ้านสามารถตั้งหลักชีวิตได้ง่ายขึ้น ตลอดจนเป็นที่สำหรับบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาทักษะทั้งในด้านอาชีพและด้านสังคม ส่งเสริมให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ หายรายได้มาเลี้ยงชีพ และพ้นจากภาวะไร้บ้านได้ในที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยขององค์กรเพื่อคนไร้บ้าน (Homeless Link, 2015) และ Poremski, Whitley, and Latimer (2014) ที่กล่าวว่าการขาดที่อยู่อาศัยที่แน่นอนตลอดจนปัจจัยสี่ที่ใช้ในการดำรงชีวิต อาทิ เครื่องนุ่งห่ม รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำหรือการกลับสู่ระบบแรงงานของคนไร้บ้าน (Housing Needs) อย่างไรก็ดี การจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับคนไร้บ้านจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องของกฎระเบียบในที่พักอาศัยที่ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือลักษณะการทำงานของคนไร้บ้าน เช่น การกำหนดเวลาเข้าออกที่พักไม่ให้ขัดต่อเวลาปฏิบัติงาน (Strict Curfews) ตลอดจนระบบการรักษาความปลอดภัยในด้านทรัพย์สินของคนไร้บ้านในขณะที่ออกไปทำงาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO, 2019) สหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA, 2019) กระทรวงการเคหะและการพัฒนาเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (HUD Exchange, n.d.) ที่กล่าวในลักษณะเดียวกันว่าการจัดหาที่อยู่อาศัยที่แน่นอนและเหมาะสมกับระดับรายได้ให้กับคนไร้บ้าน ช่วยให้คนไร้บ้านมีพื้นที่ในการตั้งหลักชีวิต มีพื้นที่ในการพัฒนาทักษะอาชีพ อีกทั้งยังช่วยสร้างทัศนคติในเชิงบวกให้กับผู้ว่าจ้างในตลาดแรงงาน ก่อนจะนำไปสู่การจัดหางานที่เหมาะสมให้กับคนไร้บ้านในขั้นตอนต่อไป

5.2.1.3 การพัฒนาทักษะและการจัดหางาน (Skill Training & Employment) งานสำหรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ควรเป็นงานที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความต้องการ และวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล รวมถึงต้องพิจารณาปัจจัยภายในอย่างความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ และควรเป็นงานที่ทำแล้วได้รายได้เลยเพื่อใช้เป็นต้นทุนในการดำรงชีวิตและเดินทางมาทำงานในวันถัดไป ยกตัวอย่างงานที่เหมาะสมกับคนไร้บ้าน ได้แก่ งานทักษะต่ำหรืองานรับจ้างทั่วไป งานที่ใช้ทักษะเดิมที่คนไร้บ้านมีอยู่แล้วหรือสามารถทำได้เลยโดยไม่ต้องเรียนรู้หรือฝึกทักษะนาน งานค้าขาย งานแม่บ้านทำความสะอาด งานพนักงานรักษาความปลอดภัย และงานด้านการเกษตร ทั้งนี้ อาจมีการสนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพทั้งในด้านทำเลค้าขาย วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานควบคู่ไปกับการจัดหางาน ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปทำงานของคนไร้บ้าน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนและเพิ่มโอกาสในการกลับไปมีงานทำ ช่วยให้มีเงินเก็บหรือรายได้เพียงพอต่อการจะย้ายเข้าสู่ที่พักและพ้นจากสภาวะไร้บ้านได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดในการจัดหางานให้คนไร้บ้านโดยพิจารณาจากความถนัด ความต้องการ หรือเป้าหมายในการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Darmon and Perez (2011) ที่กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า การวินิจฉัยความต้องการในการประกอบอาชีพเป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะและจัดหางานที่เหมาะสมกับคนไร้บ้านแต่ละคน ช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563) ที่กล่าวถึงลักษณะอาชีพที่คนไร้บ้านสามารถทำได้ อาทิ งานด้านการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ งานรับจ้างทั่วไป เช่น การทำความสะอาด ค้าขาย และการคัดแยกของเก่า อีกทั้งยังกล่าวถึงการสนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพอย่างเครื่องมือและอุปกรณ์ตลอดจนทุนค่าเล่าเรียนหรือการจัดฝึกอบรมอาชีพ ที่ช่วยให้คนไร้บ้านกลับสู่ระบบแรงงานได้ง่ายขึ้น อนึ่ง แนวคิดดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของสหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA, 2019) กระทรวงการเคหะและการพัฒนาเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (HUD Exchange, n.d.) และองค์กรเพื่อคนไร้บ้าน (Homeless Link, 2015) ที่กล่าวในลักษณะเดียวกันว่าการจัดหางานและส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับคนไร้บ้านเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้คนไร้บ้านพ้นจากภาวะไร้บ้านหรือกลับไปมีที่อยู่อาศัยได้ในระยะยาวมากขึ้น ทั้งนี้ การจัดหางานควบคู่ไปกับการจัดหาที่อยู่อาศัยยังช่วยให้คนไร้บ้านเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน ส่งเสริมความมั่นใจในการใช้ชีวิตไปพร้อมกับการสร้างรายได้เลี้ยงดูตัวเอง ทว่าการจัดหางานจะต้องพิจารณาบนความต้องการและทักษะที่คนไร้บ้านนั้น ๆ มีมากที่สุด รวมถึงต้องเป็นงานที่ทำแล้วได้รายได้ทันที อ้างอิงจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (Social Cognitive Career Theory: SCCT) Lent, Brown, and Hackett (1994) ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยด้านความคาดหวังจากผลลัพธ์ (Outcome Expectation) เชื่อมโยงไป

ยังทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) (Vroom, 1964) ที่กล่าวได้ว่าคนไร้บ้านจะมุ่งมั่นและกระตือรือร้นต่อการทำงานมากขึ้นเมื่อพบว่าตนจะได้รับค่าตอบแทนทันทีหลังส่งมอบงานนั้น

5.2.1.4 การติดตามหลังทำงาน (Job Retention) ในกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ สำหรับบริบทของประเทศไทยพบว่ามีอุปสรรคในการติดตามทั้งในมิติของการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากคนไร้บ้านส่วนใหญ่ไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อเครื่องมือสื่อสารอย่างโทรศัพท์มือถือ อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยซึ่งส่วนใหญ่ยังคนอาศัยอยู่ในที่สาธารณะจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งในระยะเวลาสั้น ๆ ส่งผลให้หน่วยงานที่ดูแลไม่สามารถติดตามความเป็นอยู่หรือสถานะหลังการทำงานได้ ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมเชิงเอกสาร เมื่อพิจารณากระบวนการติดตามคนไร้บ้านหลังทำงานของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้วพบว่า หน่วยงานในประเทศไทยยังขาดวิธีการหรือแนวทางที่ใช้ในการติดตามคนไร้บ้านหลังเข้าทำงาน ทั้งในแง่ของการติดตามสถานะที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ การทำงาน และการประเมินคุณภาพชีวิตหลังการทำงานของคนไร้บ้านที่เข้ารับบริการจากหน่วยงาน ซึ่งหากมีวิธีการที่สามารถติดตามหรือเข้าถึงคนไร้บ้านในกลุ่มดังกล่าวได้ ก็จะช่วยให้คนไร้บ้านมีงานทำในระยะยาวและยั่งยืนกว่าการสิ้นสุดกระบวนการด้วยขั้นตอนของการจัดหางาน

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีหลายหน่วยงานด้วยกันที่ให้ความสำคัญกับการติดตามหลังส่งคนไร้บ้านเข้ารับการทำงาน โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การติดตามเพื่อให้คำปรึกษาหรือสอบถามปัญหาที่พบระหว่างปฏิบัติงาน ร่วมแก้ปัญหาและสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานยั่งยืนในระยะยาว อาทิ การจัดหาบ้านเช่าราคาถูก (Housing) ไปจนถึงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน เสื้อผ้า อาหาร และปัจจัยสี่อื่น ๆ ในช่วงเริ่มต้นของการกลับไปทำงาน (CHETA, 2008) รวมถึงอาจมีการวัดประเมินผลการทำงานกับหน่วยงานที่ส่งคนไร้บ้านดังกล่าวไปทำงาน เพื่อหาจุดบกพร่องและพัฒนาคนไร้บ้านคนดังกล่าวให้พร้อมสำหรับการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตมากขึ้น (U.S. Department of Labor Employment and Training Administration, 1998) นอกจากนี้ บางหน่วยงานยังส่งพนักงานไปติดตามการทำงานและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อสนับสนุนให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำอย่างมั่นคง สามารถหาเลี้ยงชีพมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพ้นจากสภาวะไร้บ้านได้อย่างยั่งยืน ลดความเสี่ยงที่จะหลุดจากระบบแรงงานและกลับสู่ภาวะไร้บ้านอีกครั้ง (FEANTSA, 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Homelessness policy Research Institute (2020) ที่กล่าวว่าระบบบริหารจัดการจากผู้ให้บริการที่หมายรวมถึงการติดตามคนไร้บ้านในการทำงาน (Bureaucratic Barriers) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไร้บ้านทำงานนั้นได้นานขึ้น (Sacramento Steps Forward, 2010)

5.2.2 แนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

จากผลสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร พบข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่เรื่องของลักษณะการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ ทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ ไปจนถึงวิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ อ้างอิงจากผลการสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าว นำมาซึ่งการอภิปรายผลการศึกษาในภาพรวมโดยสามารถจำแนกประเด็นสำคัญออกได้เป็น 2 ประเด็นด้วยกัน ดังนี้

5.2.2.1 ทักษะที่ควรพัฒนาในกลุ่มคนไร้บ้าน (Skills Training) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1) ทักษะอาชีพที่ใช้ในการทำงาน (Work-based Skills) ซึ่งควรเป็นทักษะที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับศักยภาพที่คนไร้บ้านมีอยู่เดิม หรืออาจเป็นทักษะที่เป็นที่ต้องการของตลาด ยกตัวอย่างทักษะอาชีพที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้น เช่น ทักษะด้านการทำอาหาร ทักษะด้านการทำความสะอาด ทักษะด้านการเกษตร เป็นต้น

2) ทักษะเพื่อการใช้ชีวิตหรือทักษะทางสังคมที่ใช้ในการทำงาน (Life Skills) เช่น การออมเงิน การวางแผนการใช้ชีวิต การอาศัยหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น อนึ่ง การจัดหาที่อยู่อาศัยจึงเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะข้างต้น เนื่องจากคนไร้บ้านสามารถเรียนรู้หรือพัฒนาทักษะเพื่อการใช้ชีวิตได้จากการใช้ชีวิตร่วมกับคนในที่พักหรือชุมชนโดยรอบ ในขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ในการทำงานได้จากการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่จัดหาที่อยู่อาศัยดังกล่าว

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิกาญจน์ ศรโสภณ (2563) ที่กล่าวว่าการจัดหาที่อยู่อาศัยให้คนไร้บ้านนอกจากจะช่วยยกระดับคุณภาพและความปลอดภัยในชีวิตแล้ว ยังช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ และช่วยให้คนไร้บ้านได้เรียนรู้พัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตหรือทักษะทางสังคมอีกด้วย เช่นเดียวกับแนวคิดของโครงการการทำงานเปลี่ยนผ่าน (Transitional Jobs) ของสภาเพื่อคนเร่ร่อนแห่งสหรัฐอเมริกา (USICH: United State Interagency Council on Homelessness) โครงการพัฒนาทักษะและการจัดหางาน (ETE: Education, Training and Employment) (Crane, Warnes, and Coward, 2011) องค์กรจัดหางานเพื่อคนไร้บ้าน (Connection Crew) (FEANTSA, 2019) และโครงการคืนสู่บ้าน (Reaching Home) (Government of Canada, 2020) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมด้านวิชาชีพในกลุ่มคนไรบ้านในประเด็นด้านทักษะทางสังคม (Soft Skills) เช่น การทำงานเป็นทีมหรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Teamwork) การมีระเบียบวินัยในตนเอง (Self-Discipline) การมีความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) การตรงต่อเวลา (Punctuality) การมีมารยาทขั้นพื้นฐาน (Courtesy) การ

สื่อสาร (Communication) รวมถึงทักษะในการบริหารจัดการเงิน (Money Management) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงทักษะอาชีพที่ควรพัฒนาในกลุ่มคนไร้บ้านว่าควรเป็นทักษะที่พิจารณาต่อยอดจากทักษะเดิม เช่น ทักษะด้านการทำอาหาร (Culinary Course) (FEANTSA, 2019)

5.2.2.2 วิธีที่การพัฒนาทักษะในกลุ่มคนไร้บ้าน (Training Method) มักอยู่ในรูปแบบของการจัดฝึกอบรม จัดกิจกรรมให้ความรู้พร้อมสาธิตและให้ลองปฏิบัติตาม (Workshop) รวมถึงการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งอาจเป็นคนจากภายนอกหรือคนไร้บ้านที่อาศัยในที่พักกันเองมาให้ความรู้ และอาจจัดหาพี่เลี้ยงมาสอนงาน ให้คำแนะนำ และติดตามการทำงานในช่วงแรกอย่างใกล้ชิด (Mentoring) ทั้งนี้ การฝึกทักษะในกลุ่มคนไร้บ้านควรมุ่งเน้นไปที่วิธีการที่ช่วยให้เกิด “การเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำงาน” (On-the-job Training) กล่าวคือ ควรออกแบบให้การพัฒนาทักษะและการทำงานเกิดขึ้นพร้อมกัน เนื่องจากงานที่เหมาะสมกับคนไร้บ้านคืองานที่สามารถทำได้ทันที ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึกฝนทักษะนาน และควรได้รับรายได้ทันทีหลังส่งมอบงาน เพื่อช่วยให้คนไร้บ้านมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในแต่ละวัน สามารถต่อยอดหรือเดินทางมาทำงานในวันต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ผลักดันให้กลับไปมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง นำไปสู่การกลับสู่สังคมหรือหลุดจากภาวะไร้บ้านได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของสหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA, 2019) ที่กล่าวว่าการฝึกงานหรือให้ลองปฏิบัติงานจริงจะช่วยเพิ่มโอกาสให้คนไร้บ้านกลับไปทำงานได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังกล่าวด้วยว่าวิธีการพัฒนาทักษะที่เหมาะกับคนไร้บ้านมากที่สุดคือการให้ลงมือปฏิบัติหรือให้พัฒนาทักษะจากการทำงานจริง (Work-based Learning) เช่นเดียวกับ U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะแบบรายบุคคล (Employability Development Planning) โดยใช้วิธีการพัฒนาแบบให้เรียนรู้และฝึกฝนในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจาก Hoven et al (2016) ที่สนับสนุนแนวคิดในการให้บริการคนไร้บ้านด้านที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำตลอดการหางาน (Job Coaches) เช่นเดียวกับวิธีการพัฒนาทักษะคนไร้บ้านด้วยการจัดหาพี่เลี้ยง (Mentoring) ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของการทำงาน (Social Cognitive Career Theory: SCCT) (Lent, Brown, & Hackett, 1994) ในส่วนของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับการฝึกฝนทักษะอาชีพ ทักษะที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือทักษะทางสังคม รวมไปถึงการได้รับการชี้แนะหรือแนะนำจากคนรอบข้างซึ่งหมายรวมถึงพี่เลี้ยงที่คอยสอนงาน (Bandura, 1986, 1997a) นอกจากนี้วิธีดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ด้านการพัฒนาทักษะด้วยระบบพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา และพัฒนาคนไร้บ้านซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานทั้งในทางกายภาพและทางจิตใจ เพื่อป้องกันและร่วมกันแก้ไขอุปสรรคที่

เกิดขึ้นในระหว่างทำงาน (Clutterbuck, 1991) อีกทั้งยังเป็นวิธีที่เหมาะสำหรับคนที่ต้องการความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนทางอาชีพอย่างเร่งด่วน ที่จะช่วยให้คนไร้บ้านสามารถวางแผนการพัฒนาตนเองเพื่อสนับสนุนการทำงานในอนาคตต่อไปได้อย่างยั่งยืน (Kram, 1985)

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

จากผลสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร พบข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นดังกล่าวทั้งในประเด็นด้านรูปแบบความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแนวทางการจัดหางานและพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้าน อ้างอิงจากผลการสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าว นำมาซึ่งการอภิปรายผลการศึกษาในภาพรวมโดยสามารถจำแนกข้อเสนอแนะออกเป็น 4 ส่วน อ้างอิงจากหน่วยงานหรือภาคส่วนที่มีส่วนสนับสนุนกระบวนการจัดหางานให้คนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 5.1) ซึ่งสามารถอธิบายในรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละภาคส่วนเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพมหานคร

5 กระบวนการสนับสนุนการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพฯ	**ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละภาคส่วน**			
	ภาครัฐ (Public Sectors)	**ภาคเอกชน/ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)**	**องค์กรไม่แสวงผลกำไร (NGOs)**	**ประชาสังคม (Civil Society)**
การลงพื้นที่สำรวจ	สำรวจและจัดการข้อมูลประชากรคนไร้บ้านให้มีความเป็นปัจจุบัน (Government of Canada, 2022) (OECD, 2020)	-	ลงพื้นที่สอบถามความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและงาน (Ministry of Social and Family Development, 2022) (The Straits Times, 2022) (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2561)	-
การจัดหาที่อยู่อาศัยและปัจจัยสี่	- จัดหาที่พักราคาถูกหรือให้ส่วนลดที่พักในช่วง 3-6 เดือนแรก (Brown & Ballard, 2019) - นำอาคารทิ้งร้างมาใช้เป็นที่พักชั่วคราว (Picture the Homeless, 2015) - จัดหาอาหารหรือวัตถุดิบราคาถูก	- บริจาคหรือขายวัตถุดิบ/อาหารเหลือใช้ในราคาถูกให้ศูนย์ที่พักชั่วคราวคนไร้บ้านในราคาถูก (Kenny and Sage, 2019)	- จัดหาที่พักราคาถูกหรือสนับสนุนค่าที่พักในช่วง 3-6 เดือนแรก (Brown & Ballar, 2019) - จัดหาที่พักใกล้แหล่งงานหรือเดินทางไปทำงานสะดวก (ศศิกาญจน์ ศรโสภณ, 2563) (Office	- บริจาคหรือสนับสนุนอาหารและ วัตถุดิบสำหรับประกอบอาหาร (Kenny and Sage, 2019)

5 กระบวนการสนับสนุนการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพฯ	ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละภาคส่วน			
	ภาครัฐ (Public Sectors)	**ภาคเอกชน/ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)**	**องค์กรไม่แสวงผลกำไร (NGOs)**	**ประชาสังคม (Civil Society)**
	ให้ศูนย์ที่พักชั่วคราวคนไร้บ้าน (Kenny and Sage, 2019)		of Financial Management Washington, 2022) - จัดหาอาหารราคาถูก (Kenny and Sage, 2019) - สนับสนุนค่าสาธารณูปโภค (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2561)	
การพัฒนาทักษะ	- สนับสนุนค่าเรียนวิชาชีพ (FEANTSA, 2019) - สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและที่ทำมาหากิน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563) - จัดหาตลาดหรืองานรองรับคนไร้บ้านหลังการฝึกอาชีพ (Darmon	- สนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพ ทั้งในรูปแบบเงินและการจัดหาเครื่องมือหรือพื้นที่ อาทิ ครัวและอุปกรณ์ที่ใช้ทำอาหาร (FEANTSA, 2019) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม	- พัฒนาทักษะไปพร้อมกับการทำงาน (On-the-Job Training) ผ่านการสาธิตและให้ลงมือทำทำอาหาร (FEANTSA, 2019) (U.S. Department of Labor Employment and Training Administration, 1998) - จัดหาพี่เลี้ยงประกบการทำงาน	- สนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพ ทั้งในรูปแบบเงินและการจัดหาเครื่องมือ (FEANTSA, 2019) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563)

5 กระบวนการสนับสนุนการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพฯ	ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละภาคส่วน			
	ภาครัฐ (Public Sectors)	ภาคเอกชน/ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)	องค์กรไม่แสวงผลกำไร (NGOs)	ประชาสังคม (Civil Society)
	และ Perez, 2011)	วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563)	(Lent, Brown, & Hackett, 1994) (Bandura, 1986, 1997a)	
การจัดหางาน	- ว่าจ้างงานจากส่วนราชการ เช่น งาน กวาดถนน รดน้ำต้นไม้ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (FEANTSA, 2019) (ILO, 2019)	- สนับสนุนงานหรือพื้นที่ในการทำงาน เช่น งานทำความสะอาด งานทำอาหาร งานใช้แรงงานทั่วไป (FEANTSA, 2019) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563)	จัดหางานที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต หรือทักษะเดิมของคนไร้บ้าน พร้อมให้คำปรึกษาตลอดการทำงาน (Darmon & Perez (2011) (FEANTSA, 2019)	-
การติดตามหลังการทำงาน	-	-	- ติดตามและประเมินผลการทำงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการทำงาน (U.S. Department of Labor Employment and Training	-

5 กระบวนการสนับสนุนการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ในกรุงเทพฯ	ข้อเสนอแนะสำหรับแต่ละภาคส่วน			
	ภาครัฐ (Public Sectors)	ภาคเอกชน/ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)	องค์กรไม่แสวงผลกำไร (NGOs)	ประชาสังคม (Civil Society)
			Administration, 1998) - ติดตามสถานะที่อยู่อาศัยและการทำงานเป็นระยะ (FEANTSA, 2019) (Sacramento Steps Forward, 2010)	

5.2.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐ (Public Sector)

ในมุมมองของผู้รับบริการหรือคนไร้บ้านหน้าใหม่ ความช่วยเหลือที่คนไร้บ้านหน้าใหม่ต้องการจากภาครัฐมากที่สุดมากที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่

1) ด้านการจัดหางาน หรือการว่าจ้างงานจากส่วนราชการ โดยงานดังกล่าวควรเป็นงานที่มีความมั่นคงทางรายได้ อาจเป็นงานประจำ งานที่จ่ายค่าตอบแทนทันทีหลังส่งมอบงาน หรืองานที่ให้รายได้เพียงพอต่อการใช้ชีวิต

2) ด้านทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพ เช่น การสนับสนุนค่าเรียนวิชาชีพ วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพในช่วงแรกสำหรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่ขาดทุนทรัพย์ในการกลับไปทำงาน รวมไปถึงการจัดหาทำเล ที่ทำมาหากิน หรือตลาดเพื่อรองรับกลุ่มคนดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดแรงงานที่พร้อมรับคนไร้บ้านเข้าทำงานหลังจากฝึกทักษะอาชีพกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ถัดมาคือความช่วยเหลือ

3) ด้านที่อยู่อาศัย ปัจจัยสี่ และสวัสดิการขั้นพื้นฐาน โดยอาจสนับสนุนในลักษณะของส่วนลดค่าที่พัก การจัดหาที่พักราคาถูก หรือการอุดหนุนค่าที่อยู่อาศัยเป็นระยะเวลา 3-6 เดือนแรกของการเข้าไปพักอาศัย โดยอาจพิจารณาในเรื่องของการนำตึกหรืออาคารที่รกร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์มาปรับปรุงเพื่อจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวให้กับคนไร้บ้าน รวมถึงการสนับสนุนด้านอาหารและวัตถุดิบราคาถูก เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายและสนับสนุนการตั้งหลักชีวิตในช่วงแรกของการกลับไปมีงานทำ อีกทั้งเพื่อเป็นการป้องกันการเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจจากการอาศัยอยู่ในที่สาธารณะ

4) ด้านการลงพื้นที่สำรวจ ให้ความช่วยเหลือ รับฟัง สร้างความคุ้นเคย ให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทางในการย้ายเข้าสู่ที่พักอาศัยและการกลับไปมีงานทำ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อใจรวมถึงสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับคนไร้บ้านที่มีต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือมากขึ้น

ในมุมมองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคนไร้บ้าน การสนับสนุนที่ต้องการจากภาครัฐมากที่สุดคือ “การสนับสนุนเชิงนโยบาย” กฎระเบียบ และทิศทางของแผนงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นคนไร้บ้าน รวมถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร ในการดำเนินงานเพื่อผลักดันแนวทางการจัดหางานและการพัฒนาทักษะให้คนไร้บ้านอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการขยายผลโครงการหรือการดำเนินการให้ครอบคลุมประชาชนกลุ่มเปราะบางกลุ่มอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ อาทิ คนจนเมือง รวมถึงการสนับสนุนด้านการสำรวจและ “การจัดการข้อมูลคนไร้บ้าน” ให้มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การคัดแยก จัดประเภท และออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับคนไร้บ้านแต่ละกลุ่มต่อไป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ (2563) ที่กล่าวว่าการช่วยเหลือคนไร้บ้านทั้งในด้านที่อยู่อาศัย การพัฒนาทักษะอาชีพ การสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพพร้อมกับจัดหางานให้ ช่วยให้คนไร้บ้านมีรายได้ที่มั่นคงและกลับสู่ระบบแรงงานได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับแนวคิด Work First จากงานวิจัยของ Bretherton, Joanne and Pleace and Nicholas (2019) ที่สนับสนุนแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้านในช่วงแรกของการกลับไปทำงานทั้งในรูปแบบของตัวเงิน (Financial Support) การพัฒนาทักษะอาชีพ (Training) รวมถึงการให้คำปรึกษาแนะนำตลอดการทำงานเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาชีพ (Job Secure) นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะในการจัดหาที่อยู่อาศัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดในการนำทรัพย์สินที่ถูกทิ้งร้างไม่มีผู้อยู่อาศัยมาพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยราคาถูกสำหรับคนไร้บ้าน (Abandoned Properties) (Picture the Homeless, 2015) เพื่อบรรเทาปัญหาภาระค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยที่สูงกว่ารายได้ค่อนข้างมาก ช่วยให้คนไร้บ้านที่มีฐานะยากจนสามารถตั้งหลักชีวิตและพ้นจากภาวะไร้บ้านได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรภายในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดงบประมาณในการสร้างสิ่งก่อสร้างแห่งใหม่เพื่อรองรับกลุ่มคนดังกล่าวผ่านการนำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะด้านการจัดการข้อมูลคนไร้บ้านยังสอดคล้องกับกรณีศึกษาจากประเทศแคนาดา (OECD, 2020) ที่นำระบบจัดการข้อมูลคนไร้บ้านมาแก้ปัญหาคนไร้บ้านเฉพาะกลุ่มซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบทและสาเหตุ การจัดการและคัดแยกข้อมูลดังกล่าวนำมาซึ่งวิธีการรับมือและแนวทางการแก้ปัญหาที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่ม (Tailor Solutions) อย่างไรก็ดี การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายและกลยุทธ์พร้อมด้วยทิศทางที่ชัดเจนจากภาครัฐจะช่วยให้ข้อเสนอแนะข้างต้นประสบความสำเร็จมากขึ้น จึงนับว่าเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องพิจารณาเพื่อผลักดันการแก้ปัญหาคนไร้บ้านต่อไปนอนาคต

5.2.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาคเอกชนหรือธุรกิจเพื่อสังคม (Private Sector & Social Enterprises) ความช่วยเหลือที่ภาคเอกชนหรือธุรกิจเพื่อสังคมสามารถส่งเสริมและสนับสนุนได้นั้นอาจอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ซึ่งอาจเป็นการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านงานหรือพื้นที่ในการทำงานให้กับกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ ยกตัวอย่างเช่น งานรับจ้างทำความสะอาด งานทำอาหาร งานใช้แรงงานทั่วไป ผ่านการจัดจ้างคนไร้บ้านจากที่พักหรือศูนย์รองรับคนไร้บ้านไปทำงานในองค์กรนั้นและให้ค่าตอบแทนตามที่ตกลง

2) ด้านการสนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพ การระดมทุนเพื่อสร้างครัวหรือซื้อเครื่องมือสำหรับประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปมีงานทำของคนไร้บ้าน

3) ด้านอาหาร ทั้งในรูปแบบของการบริจาคและสนับสนุนวัตถุดิบราคาถูก ซึ่งอาจเหลือใช้จากการผลิตแต่ยังคงได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถนำไปบริโภคหรือแปรรูปเพื่อขายต่อในราคาถูก ต่อยอดอาชีพ สร้างรายได้เสริม ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมเป้าหมายในการลดจำนวนขยะเหลือทิ้งจากการผลิตขององค์กร (Zero Waste)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสหพันธ์เพื่อคนไร้บ้านแห่งทวีปยุโรป (FEANTSA, 2019) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านการช่วยเหลือจากนายจ้างหรือผู้ประกอบการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มขนาดเล็กถึงขนาดย่อม (SMEs) มีส่วนช่วยสำคัญในการสนับสนุนให้คนไร้บ้านและกลุ่มเสี่ยงกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้น โดยรูปแบบของงานที่สามารถเสนอว่าจ้างกลุ่มคนดังกล่าวได้อาจอยู่ในลักษณะของงานที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากหรือต้องทำเป็นกลุ่ม โดยอาจเป็นการว่าจ้างให้ไปทำงานที่บ้านหรือสถานที่ส่วนตัวตามแต่นายจ้างจะว่าจ้างให้ไปทำ (Partnership Summit, 2015) หรืออาจมีส่วนช่วยในลักษณะของการสนับสนุนด้านอาหารที่อาจเป็นอาหารส่วนเกินจากกิจการ (Surplus Food) เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารสำหรับมูลนิธิเพื่อคนไร้บ้าน (Kenny & Sage, 2019) และอาจเป็นการต่อยอดอาชีพด้วยการสนับสนุนวัตถุดิบสำหรับประกอบอาหารในลักษณะดังกล่าว

5.2.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์กรไม่แสวงผลกำไร (NGOs) สำหรับบริบทประเทศไทย องค์กรไม่แสวงผลกำไรและมูลนิธิมีบทบาทค่อนข้างมากในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนไร้บ้านซึ่งครอบคลุมไปถึงประเด็นด้านการจัดหางาน อนึ่ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานดังกล่าวที่ต้องการสนับสนุนการจัดหางานให้คนไร้บ้านคือ ควรดำเนินการครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการลงพื้นที่สำรวจเพื่อสอบถามความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและงาน (Communication) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคัดกรองคนไร้บ้านซึ่งต้องการความช่วยเหลือในรูปแบบที่ต่างกัน รวมถึงเพื่อเป็นการวัดประเมินทักษะและความต้องการทำงานของคนไร้บ้านในเบื้องต้นก่อนจากนั้นจึงพิจารณาจัดหางานหรือรูปแบบการฝึกทักษะในลำดับต่อไป (Assessment) สำหรับการจัดหาที่อยู่อาศัย หน่วยงานควรจัดหาที่พักราคาถูกหรืออาจสนับสนุนค่าเช่าและค่าสาธารณูปโภคในช่วง 3-6 เดือนแรกของการกลับไปทำงาน (Housing Support) โดยที่พักที่จัดหาให้ควรอยู่ใกล้แหล่งงานหรือที่ทำงานเดิมของคนไร้บ้านคนดังกล่าว สามารถเข้าถึงขนส่งสาธารณะได้สะดวกเดินทางไปทำงานง่าย รวมถึงควรให้การสนับสนุนด้านอาหารและปัจจัยสี่เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและลดต้นทุนในการกลับไปทำงานของคนไร้บ้าน ในส่วนของการพัฒนาทักษะควรมุ่งเน้นไปที่การฝึกทักษะผ่านการลงมือทำจริงหรือปฏิบัติงานจริง (On-the-Job Training) ซึ่งภายหลังจากส่งมอบงานแล้วนั้นคนไร้บ้านควรได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนเลยทันที ทั้งนี้ งานที่จัดหาให้ควรเป็นงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต หรือทักษะเดิมของคนไร้บ้านมากที่สุด อย่างไรก็ดีเพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพการทำงานและให้คำปรึกษาคนไร้บ้านในระหว่างกลับไปทำงานใน

ช่วงแรก ทางหน่วยงานควรจัดหาพี่เลี้ยงประกบการทำงานเพื่อให้คำปรึกษาทั้งในมิติด้านการทำงานและชีวิตส่วนตัว (Mentoring & Coaching) รวมถึงเพื่อเป็นการติดตามสถานะที่อยู่อาศัยและการทำงานของคนไร้บ้านคนดังกล่าว ป้องกันไม่ให้กลับสู่ภาวะไร้บ้านอีกครั้ง (Monitoring)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของหลาย ๆ องค์กรหรือโครงการ อาทิ UN Habitat (n.d.), HUD (n.d.), CHETA (2008), Homeless Link (2015), Homeless Link (2021), ILO (2019) & FEANTSA (2019), Partnership Summit (2015), U.S. Department of Labor Employment and Training Administration (1998), Ben, Lígia, and Jenna, (2013), Crane, Warnes, and Coward (2011), Government of Canada (2020), Homeless Hub (2016), Falvo (2018), Homeless Hearts of Singapore (2022), Ministry of Social and Family Development (2022), AWWA (2022), New Hope Community Service (2022) และ Brown and Ballard (2019) ซึ่งมีการกล่าวถึงขั้นตอนการจัดหางานให้คนไร้บ้านที่ครอบคลุมตั้งแต่การประเมินทักษะและความพร้อมของคนไร้บ้านเบื้องต้น (Assessment) พร้อมทั้งจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว ในบางที่ให้การสนับสนุนค่าอาหารและค่าที่พักรายเดือน ไปจนถึงค่าเดินทาง เสื้อผ้า และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในช่วงแรกของการกลับไปทำงาน (Work Support) ในส่วนของกระบวนการฝึกทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับคนไร้บ้าน (Vocational Training) จะแบ่งเป็นทั้งทักษะที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือทักษะทางสังคมและทักษะที่ใช้ในการทำงาน จากนั้นจึงจัดหางานที่เหมาะสมกับทักษะ ความต้องการ และความสนใจของคนไร้บ้านคนนั้น ๆ (Job Search) โดยตลอดการจัดหางานจะมีผู้ให้บริการคอยให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่คนไร้บ้านเพื่อให้การกลับไปทำงานมีความยั่งยืนมากขึ้น รวมถึงเพื่อเป็นการติดตามสถานะการทำงานและการอยู่อาศัยของคนไร้บ้านคนดังกล่าว (Job Retention)

5.2.3.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาคประชาสังคม (Social Support) ความช่วยเหลือสำหรับภาคประชาสังคมที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนอาจอยู่ในลักษณะเดียวกับภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการบริจาคหรือสนับสนุนด้านอาหาร วัตถุดิบ อุปกรณ์เครื่องมือ หรือทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านกลับสู่กลับไปมีงานทำแล้วพบว่า ปัจจัยภายนอกอย่าง “ทัศนคติของสังคม” หรือคนรอบข้างค่อนข้างมีส่วนสำคัญ ดังนั้น จึงควรผลักดันเรื่องของการสร้างความเข้าใจอันดีและลบล้างทัศนคติเชิงลบของประชาชนมีต่อคนไร้บ้าน ควบคู่ไปกับการสร้างมาตรฐานในการทำงาน คุณภาพในการส่งมอบงาน และรับประกันความปลอดภัยจากการทำงานของคนไร้บ้านหน้าใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับสู่ตลาดแรงงานหรือกลับไปมีงานทำอีกครั้งได้อย่างมั่นคง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ligia Teixeira (2017) ที่กล่าวถึงความสำคัญในการสื่อสารสถานการณ์ปัญหาคนไร้บ้าน

ในประเทศรวมถึงมาตรการ นโยบาย หรือทางออกของปัญหานั้นให้กับคนในประเทศได้รับรู้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจอันดีและการร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (Collective Impact) ผ่านการสื่อสารในหลายมิติด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น การสื่อสารเพื่อลบล้างทัศนคติและภาพลักษณ์ในแง่ลบที่มีต่อคนไร้บ้าน การอธิบายที่มาที่ไปและสาเหตุของการไร้บ้านจากสภาวะเศรษฐกิจและสังคมซึ่งอยู่นอกเหนือความเชื่อ ความคิด และนิสัยส่วนตัวของคนไร้บ้าน การสื่อสารเกี่ยวกับระบบหรือวิธีการที่ใช้แก้ปัญหาคนไร้บ้านในปัจจุบัน รวมถึงมุ่งเน้นประเด็นด้านการร่วมมือกันแก้ปัญหาจากคนในสังคมที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและยุติภาวะไร้บ้านในประเทศในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ แก้วพิจิตร (2561) ที่พบว่าภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับคนไร้บ้านและกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ อาทิ อดีตผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การยอมรับ เปิดโอกาสและสนับสนุนกลุ่มเปราะบางดังกล่าวให้กลับมามีงานทำอย่างยั่งยืน

อ้างอิงจากผลการวิจัยและการอภิปรายข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การนิยามและจำแนกคนไร้บ้านตามสาเหตุของการไร้บ้านจะนำไปสู่การออกแบบนโยบายที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาในแต่ละกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น โดยในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่ส่วนใหญ่คือคนไร้บ้านที่เข้าสู่ภาวะไร้บ้านเพราะวิกฤตเศรษฐกิจที่ยังมีทุนทางจิตใจและสภาพร่างกายที่พร้อมต่อการกลับไปมีงานทำได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น และพบว่าวิธีการให้ความช่วยเหลือที่ง่าย รวดเร็ว และเหมาะกับคนกลุ่มนี้ควรอยู่ในลักษณะของการลงพื้นที่สำรวจ พูดคุยรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่รวมถึงการจัดหางานโดยงานดังกล่าวควรเป็นงานที่ใช้ชุดทักษะเดียวกับงานเดิมที่เคยทำในอดีตหรืองานที่ทำได้ทันที อาจเป็นงานทักษะต่ำหรืองานรับจ้างทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกทักษะนาน และควรเป็นงานที่ทำแล้วได้รายได้เลยเพื่อช่วยตั้งหลักชีวิตและสนับสนุนทุนในการเดินทางมาทำงานในวันต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าว รูปแบบการฝึกทักษะจังควรเป็นการฝึกไปพร้อมกับปฏิบัติงานจริง (On-the-Job Training) โดยอาจมีพี่เลี้ยงประกบหรือคอยให้คำแนะนำในช่วงแรก (Mentoring) ทั้งนี้ ควรมีการสนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพในระยะแรกของการกลับไปทำงาน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายและช่วยให้คนไร้บ้านตั้งหลักชีวิตได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ดี การสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัยก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหาที่อยู่อาศัยที่อยู่ใกล้ตัวเมือง ใกล้ทำเลหรือที่ทำมาหากิน เพื่อความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมพื้นที่ในการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะทางสังคมจากการอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่น รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารการทำงาน ช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่มีที่ตั้งหลักชีวิตและกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ดี จากที่กล่าวไปข้างต้น การพัฒนาแนวทางการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่จะประสบความสำเร็จไม่ได้เลยหากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ทั้งในเรื่องของการจัดหางาน การพัฒนาทักษะ การสนับสนุนทำเล วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ

รวมถึงการสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งอาจช่วยเหลือในลักษณะของเงินอุดหนุนค่าเช่าหรือการจัดหาที่พักราคาถูกเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในช่วงแรกของการกลับไปทำงาน หรืออาจสนับสนุนในรูปแบบของการบริจาคอาหารหรือวัตถุดิบราคาถูกเพื่อสนับสนุนทุนในการประกอบอาชีพและปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต และท้ายที่สุดซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าประเด็นอื่น ๆ ก็คือการสนับสนุนความเข้าใจอันดีและสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อคนไร้บ้านในสังคม เพื่อนำไปสู่การเปิดโอกาสให้คนกลุ่มดังกล่าวกลับไปมีงานทำและกลับสู่สังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

5.3 ข้อจำกัดงานวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) จึงทำให้เกิดอุปสรรคและข้อจำกัดในการลงพื้นที่หรือการเข้าถึงคนไร้บ้าน รวมไปถึงข้อจำกัดทางด้านข้อมูลเชิงประชากรของคนไร้บ้านประเภทต่าง ๆ ทั้งหน้าเก่า หน้าใหม่ และอดีตคนไร้บ้าน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีฐานข้อมูลหรือระบบการเก็บข้อมูลในลักษณะดังกล่าว ประกอบกับพฤติกรรมการเปลี่ยนที่อยู่อาศัยของคนไร้บ้านที่มีความไม่แน่นอนต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถระบุขอบเขตของพื้นที่ที่ใช้ศึกษากลุ่มตัวอย่างได้อย่างชัดเจน

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมและการช่วยเหลือคนไร้บ้านในมิติด้านอาหาร (Food Bank) ด้านการจัดหางาน (Employment) และการสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพ (Vocational Support)

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับทัศนคติของนายจ้างหรือผู้ประกอบการที่มีผลต่อการรับคนไร้บ้านเข้าทำงาน (Employer Attitudes toward Homeless)

3) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดหาที่อยู่อาศัยราคาถูก การเข้าถึงที่อยู่อาศัยหรือการนำทรัพย์สินของรัฐมาทำเป็นที่อยู่อาศัยราคาถูกให้คนไร้บ้าน (Affordable Housing) ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ในมิติของเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

4) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดหางานในประชาชนกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ เช่น คนจนเมือง ผู้สูงอายุ ผู้พ้นโทษ เพื่อวิเคราะห์หาความสอดคลอดหรือแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากร โดยอาจใช้กรณีศึกษาจาก “โครงการจ้างวานข้า” เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดหางานให้กับประชาชนในกลุ่มเปราะบาง

บรรณานุกรม

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2557. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/en/know/2/58

กรมจัดหางาน. (2559). ภารกิจของหน่วยงาน. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/main/general/param/site/1/cat/30/sub/0/pull/singleview/view/detail/object_id/5

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2559). ภารกิจหน้าที่. สืบค้นจาก https://www.dsd.go.th/DSD/Home/Mission

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2564). กลุ่มหลักสูตร. สืบค้นจาก https://www.dsd.go.th/DSD/TrainingOcc/DocumentType

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (ม.ป.ป.). คนไร้ที่พึ่ง. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/page.php?module=service&pg=servicedetail&ser_id=1

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2560). *ยุทธศาสตร์ 20 ปี ประจำปี พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรุงเทพมหานคร. (2564). แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). สืบค้นจาก https://webportal.bangkok.go.th/pipd/page/sub/5026/แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร

โครงการจ้างวานข้า. (2564). *สถิติคนไร้บ้านที่เข้าร่วม "โครงการจ้างวานข้า" ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน.* กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิกระจกเงา.

จักรพันธุ์ โอฬาริกชาติ. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เป็นผู้ป่วยทางจิตเร่ร่อน. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 28*(1), 45-55.

จุฑามาศ แก้วพิจิตร. (2561). *การศึกษานวัตกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานของผู้ต้องขัง เพื่อคืนแรงงานสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ.* เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.

ชญานิศวร โคโนะ. (2562). *อายุขัยเฉลี่ยและภาวการณ์ตายของคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพมหานคร: โครงการสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ชญานิษฐ์ อ่อนละมูล, บัญญัติ ยงย่วน, วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, และฐิติมดี อาพัทธนานนท์. (2562). พัฒนาการทางอาชีพของคนไร้บ้านในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 25*(2).

ญาณิกา อักษรนำ. (2558). *พลวัตความหมายคำว่า "บ้าน" ของคนไร้บ้าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ญาณิกา อักษรนำ. (2560). พลวัตความหมายของคำว่า "บ้าน" ของคนไร้บ้าน: กรณีศึกษาศูนย์พักคนไร้บ้านโดยมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 2*(1).

ถกล สรรเสริญชูโชติ. (2558). *การศึกษากระบวนการฟื้นฟูศักยภาพคนไร้ที่พึ่งตามรูปแบบ ธัญบุรีโมเดล* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). สรุปประมาณการเศรษฐกิจและเงินเฟ้อในรายงานนโยบายการเงิน มิถุนายน 2564. สืบค้นจาก www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/MonetPolicy Comittee/MPR/Pages/default.aspx

ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ. (2560). *การศึกษาแนวทาง วิเคราะห์ต้นทุนการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน และติดตามการเปลี่ยนแปลงทางชีวิตของคนไร้บ้านในช่วงเริ่มต้น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

"บ้านเตื่อมฝัน" เติมสุขคนไร้บ้าน. *เดลินิวส์*. (8 กรกฎาคม 2561). สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/article/653574/

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). *โลกของคนไร้บ้าน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). วิถีชีวิตคนไร้บ้าน: หลากหลาย ณ ชายขอบของเมือง. *วารสารปาริชาต, 15*, 43-73.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2552). *โลกของคนไร้บ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ. (2563). *ผลกระทบโควิด-19 ต่อชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้านและคนจนเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.

พีระ ตั้งธรรมรักษ์, และณัฏฐ์ศุภณ ดำชื่น. (2562). *การประมาณการประชากรคนไร้บ้าน ภายใต้สถานการณ์การ ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19).* กรุงเทพมหานคร: แผนงานพัฒนาองค์ความรู้และประสานเครือข่ายการทำงานเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะคนไร้บ้าน.

พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ. (2562). *การพัฒนาตัวชี้วัดความเปราะบางในการเข้าสู่ภาวะไร้บ้านและตัวชี้วัดความพร้อมในการตั้งหลักชีวิตเพื่อกลับคืนสู่สังคมของคนไร้บ้าน.* กรุงเทพมหานคร: แผนงานสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

พีระ ตั้งธรรมรักษ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาตัวชี้วัดความเปราะบางในการเข้าสู่ภาวะไร้บ้าน และตัวชี้วัดความพร้อมในการตั้งหลักชีวิตเพื่อกลับคืนสู่สังคมของคนไร้บ้าน. สืบค้นจาก

https://sdg.swu.ac.th/projects-files/3410

ไพสิฐ พาณิชย์กุล และคณะ. (2560). *โครงการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและสนับสนุนองค์ความรู้ทางกฎหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. สืบค้นจาก https://penguinhomeless.com/wp-content/uploads/2018/01/รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์-คนไร้บ้าน-221260.pdf

ไพสิฐ พาณิชย์กุล และคณะ. (2560). *โครงการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและสนับสนุนองค์ความรู้ทางกฎหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน.* กรุงเทพมหานคร: โครงการสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะ และคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ภัชชาวดี ครุฑธา. (2559). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการประกอบอาชีพเสริมของพนักงานโรงพยาบาลธนบุรี.* กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

มูลนิธิกระจกเงา. (2563). โครงการ จ้างวานข้า (จ้างงานคนไร้บ้านโดย มูลนิธิกระจกเงา). สืบค้นจาก http://www.mirror.or.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=2438&auto_id=2&TopicPk=5

มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย. (2562). เกี่ยวกับคนไร้บ้าน. สืบค้นจาก https://www.hsfthai.org/17386977/เกี่ยวกับคนไร้บ้าน

มูลนิธิอิสรชน. (2559). วิสัยทัศน์ พันธกิจ และความหมายของคำว่าคนไรบ้าน. สืบค้นจาก: https://issarachon.org/vision-mission-definition-thai/

ยิ่งยศ ธีรทวีวุฒิ, พัชรา โพธิ์ไพฑูรย์, และอนันต์ชัย คงจันทร์. (2561). ปัจจัยจูงใจแรงงานกลุ่มไอทีไปทำงานในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *NIDA Development Journal. 58*(3).

รณภูมิ สามัคคีคารมย์. (2560). นิยาม และมายาคติกับความเป็นจริงของคนไร้บ้าน ผ่านการสำรวจในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยสังคม, 40*(2), 155-188.

ราชกิจจานุเบกษา. (2557). พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/A/083/1.PDF

ราชกิจจานุเบกษา. (2559). พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน. สืบค้นจาก http://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/5840d96a8277a.pdf

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

ศศิกาญจน์ ศรโสภณ. (2563). **บ้**านทางผ่านคนไร้บ้าน. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบ และการก่อสร้าง, 2*(1).

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2563). EIC ปรับลดคาดการณ์ GDP ไทยปี 2020 เป็นหดตัวที่–5.6% ต่ำสุดนับจากวิกฤตต้มยำกุ้งปี 1998 จากเศรษฐกิจโลกที่เข้าสู่ภาวะถดถอย มาตรการปิดเมืองของไทย และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มลดลงมากและฟื้นตัวล่าช้า. สืบค้นจาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/6742

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). แถลงผลแจงนับคนไร้บ้านครั้งแรกของไทย พบเกือบ 3 พันคน กทม. มากที่สุด. เวทีเสวนาสาธารณะ. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2020/01/18393

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). รายงานสรุปผลการสำรวจเชิงคุณภาพการระบาดของโควิด-19 ผลกระทบต่อคนในไร้บ้านในประเทศไทย. สืบค้นจาก: https://penguinhomeless.com/covid-19-thai-homeless-report/

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *ผลกระทบของ COVID-19 ต่อ ประชากรกลุ่มเปราะบาง.* กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรมทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน). (2561). *ถอดบทเรียนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).

สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. (2558). อำนาจหน้าที่. สืบค้นจาก: https://webportal.bangkok.go.th/social/page/sub/3592/อำนาจหน้าที่

สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. (2558). โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร. สืบค้นจาก https://webportal.bangkok.go.th/social/page/sub/13710/โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (17) ประเด็นด้านความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม (พ.ศ. 2561-2580). สืบค้นจาก http://nscr.nesdc.go.th/master-plans/

อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ. (2559). *การสำรวจข้อมูลทางประชากรเชิงลึกของคนไร้บ้านในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง.* กรุงเทพมหานนคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

อนรรฆ พิทักษ์ธานิน และคณะ. (2561). การสำรวจข้อมูลทางปรากรเชิงลึกของคนไร้บ้านในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง. สืบค้นจาก https://penguinhomeless.com/wp-content/uploads/2018/11/รายงานฉบับสมบูรณ์-สำรวจสถานการณ์คนไร้บ้าน.pdf

อนรรฆ พิทักษ์ธานิน, และ อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. (2563). คนเมือง 4.0: อนาคตชีวิตเมืองในประเทศไทย Urbanites 4.0: The Futures of Thai Urban Life. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัย

แห่งชาติ (วช.).

อรัญญา ศรีหมอก. (2535). *ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสาหรับผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

Acuña, J., & Ehrlenbusch, B. (2009). Homeless employment report: Findings and recommendations. Retrieved from https://www.nationalhomeless.org/publications/homelessemploymentreport/index.html

Appelbaum, S., Ritchie, S. & Shapiro, B. (1994). Mentoring revisited: An organizational behavior construct. *Journal of Management Development, 13*(4), 62-72.

Australian Bureau of Statistics. (2012). Information paper-A statistical definition of homelessness. Retrieved from www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/B4B1A5BC17CEDBC9CA257A6E00186823/$File/49220_2012.pdf

AWWA. (2022). Transitional Shelters. Retrieved from https://www.awwa.org.sg/our-services/families/transitional-shelter/

Baker, C. & Phongpaichit, P. (2021). Thailand and the COVID-19 Pandemic in 2020. In D. Singh & M. Cook (Ed.), *Southeast Asian Affairs 2021* (pp. 356-378). Singapore: ISEAS Publishing. https://doi.org/10.1355/9789814951753-020

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Barber, C. C., Fonagy, P., Fultz, J., Simulinas, M. A., & Yates, M. (2005). Homeless near a thousand homes: outcomes of homeless youth in a crisis shelter. *American Journal of Orthopsychiatry, 75*(3), 347–355. https://doi.org/10.1037/0002-9432.75.3.347

Ben S., Lígia T. & Jenna T. (2013). *Dashed hopes, lives on hold: Single homeless people's experiences of the work programme.* London: Crisis.

Benson, I. (2008). *Organisering av overgangar paarbetsmarknaden: en studie avomstallningsprogram.* Stockholm: Economic Research Institute, Stockholm School of Economics.

Betz, N. E., Klein, K., & Taylor, K. (1996). Evaluation of a short form of the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment, 4*, 47-57.

Billypenn. (2022). Housing activists set up new West Philly encampment, with over a

dozen tents and a new slogan: ‘We ain’t going nowhere’. Retrieved from https://billypenn.com/2022/07/10/encampment-uc-townhomes-west-philadelphia-housing-activists-occupation/

Boffo, R., & Patalano, R. (2020). *ESG investing: Practices, progress and challenges.* Paris: OECD. Retrieved from https://www.oecd.org/finance/ESG-Investing-Practices-Progress-Challenges.pdf

Bond, G. R. (2004). Supported Employment: Evidence for an Evidence-Based Practice. *Psychiatric Rehabilitation Journal, 27*(4), 345–359. https://doi.org/10.2975/27.2004.345.359

Bretherton, J. & Pleace, N. (2019). Is work an answer to homelessness? Evaluating an employment program for homeless adults. *European Journal of Homelessness, 13*(1), 57-81.

Brown, B., & Ballard, E. (2019). The state of homelessness in Philippines: Families, women and children. Retrieved from https://unanima-international.org/wp-content/uploads/2019/12/Capstone_Philippines_Brown_Ballard.pdf

Brown, D. (2007). *Career information, career counseling, and career development* (9th ed.). Boston, MA: Pearson Allyn & Bacon.

Busch-Geertsema, V. (2010). Defining and measuring homelessness. *Homelessness Research in Europe*, 20-39.

Butterfull, E. & Marianti, R. (2013). A framework for understanding old-age vulnerabilities. *SMERU Research Institute, 26*(1), 9-35. doi:10.1017/S0144686X05004423.

Canadian Alliance to End Homelessness. (2016). *The State of homelessness in Canada*. Toronto, ON: Canadian Observatory on Homelessness Press.

California State University. (2017). *Homelessness in Sacramento County: Results from the 2017 Point-in-Time Count.* Sacramento: Institute for Social Research, California State University.

Chalofsky, N.E., & Lincoln, C.I. (1983). *Up the HRD ladder: A guide for professional growth.* Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Company.

Chartrand, J. M., & Rose, M. L. (1996). Career interventions for at-risk populations: Incorporating social cognitive influences. *Career Development Quarterly, 44*, 341-354.

CHETA. (2007). *Linking one-stop career centers and homeless assistance & housing programs.* New York: Chronic Homelessness Employment Technical Assistance Center.

CHETA. (2008). *Ending chronic homelessness through employment and housing: A program and policy handbook for successfully linking supportive housing and employment services for chronically homeless adults.* New York: Chronic Homelessness Employment Technical Assistance Center.

Christine A. H., & Louis F. F. (2007). Outcomes of a life skills intervention for homeless adults with mental illness. *Journal of Primary Prevention, 28*, 313-326. doi:10.1007/s10935-007-0103-y

Christopher, R, Michael, H. & Geoff, H. (2004). *A practical guide to mentoring, coaching, and peer-networking: Teacher professional development in schools and colleges.* New York: Routledge.

Clarke, V., & Braun, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77-101.

Clarke, V., & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist, 26*(2), 120-123.

Clutterbuck, D. (1991). *Everyone needs a mentor: Fostering talent at work*. London: Institute of Personnel Management.

Coalition for the Homeless. (2022). State of the homeless 2022: New York at a Crossroads. Retrieved from https://www.coalitionforthehomeless.org/state-of-the-homeless/

Constitution of Japan. (2002). Act to Provide Special Measures for the Support of the Self Reliance of the Homeless. Retrieved from http://www.ritsumei.ac.jp/ acd/cg/law/lex/rlr21/legi.pdf

Crane, M., Byrne, K., Fu, R., Lipmann, B., Mirabelli, F., Rota-Bartelink, A., Ryan, M., Shea, R., Watt, H., & Warnes, A. (2005). The causes of homelessness in later life: Findings from a 3 Nation study. *Journals of Gerontology Series Psychological Sciences and Social Sciences, 60*(3), 152-159. Retrieved from http://psychsocgerontology.oxfordjournals.org/

Crane, M., Warnes, T. & Coward, S. (2011). *Moves to independent living single homeless*

people's experiences and outcomes of resettlement. Sheffield: Sheffield Institute for Studies on Ageing, University of Sheffield.

Crisis. (2011). *Coaching into employment. Evaluation of the In work staying better off programme*. Britol: University of Bristol.

Darmon, I. & C. Perez. (2011). Conduct of conduct or the shaping of adequate dispositions? Labour market and career guidance in four European countries. *Critical Social Policy, 71*(1), 77-101.

Dawis, R. V., & Lofquist, L. H. (1984). *Apsychological theoly of work adjustment: An individual differences model and its applications.* Minneapolis: University of Minnesota Press.

Dench, S., Hillage, J., & Coare, P. (2006). *The impact of learning on unemployed, low-qualified adults: A systematic review.* Sussex: Institute for Employment Studies and the Centre for Continuing Education, University of Sussex on behalf of the Department for Work and Pensions.

Department for Communities and Local Government. (2012). *Making every contact count: A joint approach to preventing homelessness.* London: Department for Communities and Local Government.

Department of Leveling up, Housing and Communities. (2022). Support for people sleeping rough in England, March 2022. Retrieved from https://www.gov.uk/government/publications/support-for-people-sleeping-rough-in-england-march-2022/support-for-people-sleeping-rough-in-england-march-2022

Devon Leeann Cumming. (2008). U*sing social cognitive career theory to conceptualize and develop a measure of the barriers to career choice for individuals who have criminal records.* Akron, OH: The Graduate Faculty of The University of Akron.

Downe-Wambolt, B. (1992). Content analysis: method, applications and issues. *Health Care for Women International*, *13*(3), 313-321

Duff, P., Deering, K., Gibson, K., Tyndall, M., & Shannon, K. (2011). Homelessness among a cohort of women in street-based sex work: The need for safer environment interventions. *BMC Public Health, 11*(643).

Dukes, C., Lee, C., & Bowman, D. (2013). *College access and success for students experiencing homelessness: A toolkit for educators and service providers.* Tucker GA: National Association for the Education of Homeless Children and Youth.

Emerson, J., Duffield, B., Salazar, A., & Unrau, Y. (2012). The path to success: Creating campus support systems for foster and homeless students. *Leadership Exchange, 10*(2), 8-13.

Emerson, J., Duffield, B., Salazar, A., & Unrau, Y. (2012). **T**he path to success: Creatinng campus support systems for foster and homeless students. *Leadership Exchange, 10*(2), 8-13.

Engstrand, A. (2011). Job coaching: A discourse analysis. *Stream, 8.*

Esteban Ortiz-Ospina. (2017). Homelessness. Retrieved from https://ourworldindata.org/homelessness

European Social Policy Network (ESPN). (2019). National strategies to fight homelessness and housing exclusion. Retrieved from https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21610&langId=en

Falvo, N. (2018). Homelessness and employment: The case of Calgary. https://www.calgaryhomeless.com/homelessness-employment-case-calgary/

FEANTSA. (2019). Delivering an employment agenda for homeless people in Europe. Retrieved from https://www.feantsa.org/public/user/Delivering_an_Employment_Agenda_for_Homeless_People.pdf

Ferguson, K. M., Bender, K., Thompson, S. J., Maccio, E. M., & Pollio, D. (2011). Employment status and income generation among homeless young adults. *Youth & Society, 44*(3), 385–407. https://doi.org/10.1177/0044118x11402851

Ferguson, K. M. (2013). Using the social enterprise intervention (sei) and individual placement and support (IPS) models to improve employment and clinical outcomes of homeless youth with mental illness. *Social Work in Mental Health, 11*(5), 473-495. https://doi.org/10.1080/15332985.2013.764960

Ferreira, A. P. (2016). Training and development in organizations: Start at the beginning. In *MBA: Theory and application of business and management principles.* Germany: Springer.

Fouad, N. A. (2007). Work and vocational psychology: Theory, research, and applications. *Annual Review of Psychology, 58*, 543-564.

Ford, R. (2014). *Interviews with ready for work clients* (Unpublished report).

Gainor, K. A. (2006). Twenty-five years of self-efficacy in career assessment and practice. *Journal of Career Assessment, 14*(1), 161- 178.

Gilley, J. W., Eggland, S. A., & Gilley, A. M. (2002). *Principles of human resource development* (2nd ed.). Reading, MA: Perseus.

Gonyea, J., Mills-Dick, K., & Bachman, S. (2010). The complexities of elders homelessness: A Shifting political landscape and emerging community response. *Journal of Gerontological Social Work, 53*(7), 575-590. doi:10.1080/01634372.2010.510169

Goldberg, J., Lang, K., & Barrington, V. (2016). How to prevent and end homelessness among older people. Retrieved from http://justiceinageing.org

Gottesman, M. D. (2007). *End game: Understanding the bitter end of evictions.* Student Scholarship Papers. Yale Law School Legal Scholarship Repository. Retrieved from http://digitalcommons.law.yale.edu/student_papers/48/

Government of Canada. (2019). Highlights of the National Shelter Study 2005 to 2016. Retrieved from www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/homelessness/reports-shelter-2016.html#h4

Government of Canada. (2020). Reaching home: Canada's homelessness strategy directives. Retrieved from https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/homelessness/directives.html

Government of Canada. (2022). About reaching home: Canada's homelessness strategy. Retrieved from https://www.infrastructure.gc.ca/homelessness-sans-abri/index-eng.html

Government of Canada. (2022). Additional funding under the reaching home agreement between the governments of Canada and Quebec to help people who are homeless or at risk of becoming homeless. Retrieved from https://www.canada.ca/en/office-infrastructure/news/2022/08/additional-funding-under-the-reaching-home-agreement-between-the-governments-of-canada-and-quebec-to-help-people-who-are-homeless-or-at-risk-of-bec.html

Government of US. (2019). Homelessness: Applying all our health. Retrieved from https://www.gov.uk/government/publications/homelessness-applying-all-our-health/homelessness-applying-all-our-health

Hansen. (2005). Career development and counseling. Retrieved from https://www.hzu.edu.in/uploads/2020/9/Car&er%20Development%20and%20Counseling_%20Putting%20Theory%20and%20Research%20to%20Work.pdf

Harris, L. M., Matthews, L. R., Penrose-Wall, J., Alam, A., & Jaworski, A. (2013). Perspectives on barriers to employment for job seekers with mental illness and additional substance-use problems. *Health & Social Care in the Community, 22*(1), 67-77. https://doi.org/10.1111/hsc.12062

Havlik, S., Neason, E., Pucke, J., Rowley, P., & Wilson, G. (2017). "Do whatever you can to try to support that kid": School counselors' experiences addressing student homelessness. *Professional School Counselor, 21*(1), 47-59.

Heartland Alliance. (2019). How and why to integrate income & employment-related questions into coordinated entry assessments. Retrieved from http://nationalinitiatives.issuelab.org/resource/how-and-why-to-integrate-income- employment-related-questions-into-coordinated-entry-assessments.html

Herman, A. M., Uhalde, R. J., & Fiala, G. F. (1998). *Employment and Training for America's Homeless: Final Report on the Job Training for the Homeless Demonstration Program.* U.S. Department of Labor Employment and Training Administration.

Holland, J. L. (1985). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Holzer, H. (1996). *What employers want: Job prospects for less-educated workers.* New York, NY: Russell Sage.

Homeless Hearts of Singapore. (2022). Homelessness in Singapore. Retrieved from https://homeless.sg/homelessness-in-singapore/

The Homeless Hub. (2013). Causes of homelessness. Retrieved from http://homelesshub.ca/about-homelessness/homelessness-101/causes

homelessness

Homeless Hub. (2016). The State of homelessness in Canada 2016. Retrieved from https://homelesshub.ca/sites/default/files/SOHC16_final_20Oct2016.pdf

Homeless Hub. (2021). About homelessness: Sex workers. Retrieved from https://www.homelesshub.ca/about-homelessness/population-specific/sex-workers

Homeless Link. (2015). *Homelessness and welfare benefits in London*. London: The Homeless Link Policy, Research and Communications Team.

Homeless Link. (2015). *Supporting homeless people into work: recommendations for the future of Government-led employment support.* London: Crisis.

Homeless Link. (2021). Young and homeless. Retrieved from https://homelesslink-1b54.kxcdn.com/media/documents/Young_and_Homeless_2021_Final2_copy.pdf

Homelessness Policy Research Institute. (2020). Homelessness and employment. Retrieved from https://socialinnovation.usc.edu/wpcontent/uploads/2020/08/Homelessness-and-Employment.pdf

Hough, J., Jones, J., & Rice, B. (2013). *Longitudinal qualitative research on homeless people's experiences of starting and staying in work: Summary report.* London, England: Broadway.

Hoven, H., Ford, R., Willmot, A., Hagan, S. and Siegrist, J. (2016). Job coaching and success in gaining and sustaining employment among homeless people. *Research on Social Work Practice, 26*(6), 668-674.

HUD. (2019). 2019 AHAR: Part 1-PIT estimates of homelessness in the U.S. Retrieved from https://www.hudexchange.info/resource/5948/2019-ahar-part-1-pit-estimates-of-homelessness-in-the-us/

HUD. (2020). The 2020 Annual Homeless Assessment Report (AHAR) to Congress. Retrieved from https://www.huduser.gov/portal/sites/default/files/pdf/2020-AHAR-Part-1.pdf

HUD Exchange. (n.d.). Employment supports: what permanent supportive housing providers need to know. Retrieved from https://files.hudexchange.info/public/resources/documents/Housing-and-Employment-Works-Employment-

Supports-What-Permanent-Supportive-Housing-Providers-Need-to-Know.pdf

ILO. (2019). Social protection systems for all to prevent homelessness and facilitate access to adequate housing. Retrieved from https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/01/55706.pdf

ILO. (2020). COVID-19 employment and labour market impact in Thailand. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/briefingnote/wcms_747944.pdf

Institute for Children, Poverty & Homelessness. (2013). The high stakes of low wages: employment among new York city's homeless parents. Retrieved from https://www.icphusa.org/wp-content/uploads/2013/05/ICPH_policybrief_TheHighStakesofLowWages_2013.pdf

Institute of Global Homelessness. (2019). State of homelessness in countries with developed economies. Retrieved from https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2019/05/CASEY_Louise_Paper.pdf

Jena, L. & Nayak, U. (2020). **Theories of Career Development: An analysis.**

Jain, P. (1999). On-the-job training: A key to human resource development. *Library Management, 20*. 283-294. doi:10.1108/01435129910276271.

Kamloops HAP. (n.d.). Life skills development project: Building skills, building lives. Retrieved from https://homelesshub.ca/sites/default/files/attachments/Life%20Skill%20Development%20Project%20Report.pdf

Kenny, T. and Sage, C. (2019). Food surplus as charitable provision: Obstacles to re-introducing food as a commons. In J. Vivero-Pol, T. Ferrando, O. De Schutter and U. Mattei (Eds.), *The Routledge handbook of food as a commons* (pp. 281-295). London: Routledge.

Kenny, T. and Sage, C. (2021). Surplus food redistribution and healthy sustainable diets: Exploring the contradictions of the charitable food system. *The International Journal of Sociology of Agriculture and Food, 27*(1), pp. 71-86.

Kirkpatrick, D. (1998). *Evaluation of training programs: The four levels.* San Francisco: Berret-Koehler.

Koivisto, K. (2019). Homelessness in Finland and Denmark. Retrieved from https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/168554/Koivisto_Katariina.pdf?is

Allowed=y&sequence=2

Kram, K. (1985). *Mentoring at work: Developmental relationships in organizational life.* Lanham: University Press of America.

Krieshok, T. S. (1998). An anti-introspectivist view of career decision making. *Career Development Quarterly, 46*(3), 210-229.

Krumboltz, J. D., & Worthington, R. L. (1999). The school-to-work transition from a learning theory perspective. *The Career Development Quarterly, 47*(3), 12-325.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior, 45*, 79-122.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory. In D. Brown (ed.), *Career choice and development* (4th ed.). (pp. 255-311). San Francisco: Wiley.

Levenson, J. S., & Cotter, L. P. (2005). The effect of Megan's law on sex offender reintegration. *Journal of Contemporary Criminal Justice, 21*, 49-66.

Levinson, D. & Ross, M. (2007). *Homelessness handbook.* Great Barrington, Massachusetts: Berkshire Publishing Group.

Lim, D. H., Oh, E., Ju, B., & Kim, H. N. (2019). Mediating role of career coaching on Job-search behavior of older generations. *The International Journal of Aging and Human Development, 88*(1), 82-104.

Long, D., Rio, J., & Rosen, J. (2017). *Employment and Income supports for homeless people.* Washington, D.C.: The 2007 National Symposium on Homelessness Research.

Los Angeles Homeless Services Authority (LAHSA). (2019). G*reater Los Angeles homeless count adult demographic survey.* Los Angeles, CA: Los Angeles Homeless Services Authority.

Luby, J., & Welch, J. (2006). *Missed opportunities: The case for investment in learning and skills for homeless people.* Retrieved from https://homelesshub.ca/ resource/missed-opportunities-case-investment-learning-and-skills-homeless-people

Martin L., Jemma B., Hugh R., & Suhair Z. A. (2021). Preventing Youth homelessness

through social procurement in construction: A capability empowerment approach. *Sustainability, 13*(6), 3127.https://doi.org/10.3390/su13063127

McLagan, P. A. (1989). Models of HRD practice. *Training and Development Journal, 43*, 9.

McLean, G. N., & McLean, L. (2001). If we can't define HRD in one country, how can we define it in an international context. *Human Resource Development International, 4*(3), 313-326.

McIlveen, P. (2009). Career development, management, and planning from the vocational psychology perspective. In *Vocational psychological and organisational perspectives on career* (pp. 63-89). 10.1163/9789087909178_006

McMahon, M., & Patton, W. (Eds.). (2006). *Career counselling: Constructivist approaches.* London: Routledge.

Megginson, D., Banfied, P., & Joy-Matthews, J. (1999). Human resource development. 2nd ed. London: Kogan Page.

Micheal, S., Marion, J. & John, G. (2012). Employment difficulties experienced by employed homeless people: labor market factors that contribute to and maintain homelessness. *Journal of Poverty, 16*. 27-47. 10.1080/10875549.2012.640522

Ministry of Citizenship. (2019). National Survey on the Homeless Population in Brazil: giving a face to homelessness and formulating strategies and policies to address homelessness. Retrieved from https://www.un.org/development /desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2019/07/CORTIZO_Roberta_ Presentation.pdf

Ministry of Social and Family Development. (2022). Family Service centres. Retrieved from https://www.msf.gov.sg/policies/Strong-and-Stable-Families/Supporting-Families/Pages/Family-Service-Centres.aspx

Mischke, J. (2019, April 9). *Interview by Housing Europe.* MGI Partner.

Morgan D. (1993). Qualitative content analysis: a guide to paths not taken. *Qualitative Health Research*, *3*, 112-121.

Muñoz, J., Reichenbach, D., & Witchger Hansen, A. (2005). Project employ: Engineering hope and breaking down barriers to homelessness. Work, 241–252. Retrieved

from https://ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16179773

Murphy, J. & Tobin, K. (2011). *Homelessness comes to school.* Thousand Oaks, CA: Corwin.

Nadler, L. (1970). *Developing human resources.* Houston, TX: Gulf Publishing Company.

Nadler, L. (1980). *Corporate human resource development: A management tool.* Housto: Gulf.

Nadler, L., & Wiggs, G. D. (1989). *Managing human resources development.* San Francisco, California: Jossey-Bass.

Natalie R. K., & Morgan V. L. (2008). Growth and exploration: Career development theory and programs of study. *Career and Technical Education Research. 33*(3), 227-243.

National Center for Homeless Education (NCHE). (2012). B*est practices in homeless education: Increasing access to higher education for unaccompanied homeless youth: Information for colleges and universities.* Washington, DC. National Center for Homeless Education.

National Center for Homeless Education (NCHE). (2016). *Federal data summary school years 2012-2013 to 2014-2015: Education for homeless children and youth.* Washington, DC. National Center for Homeless Education.

National Coalition for the Homeless. (2007). *Employment and homelessness.* Washington, DC: National Coalition for the Homeless. Retrieved from http://www.nationalhomeless.org/publications/facts/Employment.pdf

National Low Income Housing Coalition. (2016). Housing costs too high in Massachusetts for low-wage workers. Retrieved from https://www.chapa.org/housing-news/national-low-income-housing-coalition-releases-out-of-reach-2016-may-25-2016

National Transitional Jobs Network. (2012). Employment program models for people experiencing homelessness: Different approaches to program structure. Retrieved from http://nationalinitiatives.issuelab.org/resources/16921/16921.pdf

National Transitional Jobs Network. (2012b). Populations experiencing homelessness: Diverse barriers to employment and how to address them. Retrieved from

https://www.issuelab.org/resources/16924/16924.pdf

Nelson, S. E., Gray, H. M., Maurice, I. R., & Shaffer, H. J. (2012). Moving ahead: Evaluation of a work-skills training program for homeless adults. *Community Mental Health Journal, 48*(6), 711-722. https://doi.org/10.1007/s10597-012-9490-5

New Hope Community Service. (2022). Get to know homelessness. Retrieved from https://www.newhopecs.org.sg/

NFP Synergy. (n.d.). The future of homelessness? The external environment and its impact on homelessness. London: The London Housing Foundation's IMPACT Program.

Office of Financial Management Washington. (2022). Combating Washington's homelessness crisis. Retrieved from https://ofm.wa.gov/sites/default /files/public/budget/statebudget/highlights/budget22/04_Homelessness2022.pdf

OECD. (2015). Integrating social services for vulnerable groups. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/integrating-social-services-for-vulnerable-groups/homelessness-the-homeless-and-integrated-social-services_9789264233775-7-en

OECD. (2019). Evictions. OECD affordable housing database. Retrieved from https://www.oecd.org/els/family/HC3-3-Evictions.pdf

OECD. (2020). HC3.1homeless population. Social policy division: Directorate of employment, labor and social affairs. Retrieved from https://www.oecd.org/ els/family/HC3-1-Homeless-population.pdf

OECD. (2020). Policy brief on affordable housing: Better data and policies to fight homelessness in the OECD. Retrieved from https://www.oecd.org/ els/family/homelessness-policy-brief-2020.pdf

OHCHR. (2021). Homelessness and human rights. Retrieved from https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-housing/homelessness-and-human-rights

Partnership Summit. (2015). *Partnerships for opening doors.* New York: Butler Family Fund, U.S. Department of Housing and Urban Development, U.S. Department of Labor & U.S. Interagency Council on Homelessness.

Parsons, F. (1990). *Choosing a vocation.* Boston: Houghton Mifflin.

Petersilia, J. (2001). When prisoners return to communities: Political, economic, and social consequences. *Federal Probation, 65*, 3-8.

Peter McVerry Trust. (2022). New 'Housing First' National Implementation Plan 2022-2026. Retrieved from https://pmvtrust.ie/news_and_media/new-housing-first-national-implementation-plan-2022-2026-launched/

Phillip M. J., Sara, D., & Diana, R. (2006). Building productive roles: Occupational therapy in a homeless shelter. *Occupational Therapy in Health Care, 20*, 167-87. doi:10.1080/J003v20n03_11

Phillips, R. (1996). Coaching for higher performance. *Employee Counselling Today, 8*(4).

Picture the Homeless. (2015). A report by picture the homeless /64,3,:7,673, count vacant properties in Manhattan. Retrieved from https://picturethehomeless.org/wp-content/uploads/2015/12/Homeless_People_Count2.pdf

Poremski, D., Whitley, R., & Latimer, E. (2014). Barriers to obtaining employment for people with severe mental illness experiencing homelessness. *Journal of Mental Health, 23*(4), 181-185. https://doi.org/10.3109/09638237.2014.910640

Poremski, D., Woodhall-Melnik, J., Lemieux, A. J., & Stergiopoulos, V. (2015). Persisting barriers to employment for recently housed adults with mental illness who were homeless. *Journal of Urban Health, 93*(1), 96-108. https://doi.org/10.1007/s11524-015-0012-y

Rakis, J. (2005). Improving the employment rates of ex-prisoners under parole. *Federal Probation, 69*, 7-12.

Radey, M., & Wilkins, B. (2010). Short-term employment services for homeless individuals: Perceptions from stakeholders in a community partnership. *Journal of Social Service Research, 37*(1), 19-33. https://doi.org/10.1080/01488376.2011.524513

Remhof, S., Gunkel, M., & Schlagel, C. (2013). Working in the "Global Village": The influence of cultural intelligence on the intention to work abroad. *German Journal of Research in Human, 27*(3), 224-250.

Rossi, P. H., & Wright, J. D. (1989). **T**he urban homeless: A portrait of urban dislocation. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science,* 132-142.

SAMSHA. (2020). Employment training programs for homeless. Retrieved from

https://www.samhsa.gov/homelessness-programs-resources/hpr-resources/employment

Sacramento Steps Forward. (2010). 2010 Homeless employment report: Findings and recommendations. Retrieved from https://www.nationalhomeless.org/advocacy/economic/sacemployment2010.pdf

Sara, C., Tatjana, M., & Giselle, R. (2015). *Job readiness training for homeless families: preparing for work to achieve housing stability.* Waltham, MA: Institute on Assets and Social Policy, Heller School for Social Policy and Management, Brandeis University. Retrieved from https://heller.brandeis.edu/iere/pdfs/housing/job-readiness-training.pdf

Savickas, M. (1997). Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. *The Career Development Quarterly, 45*, 247-259.

Savickas, M. (2002). Career construction: A developmental theory of vocational behavior. In D. Brown & Associates (Eds.), *Career choice and development* (4th ed.). (pp. 149-205). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Savickas, M., & Baker, D. R. (2005). The history of vocational psychology: Antecedents, origin, and early development. In M. Savickas & W. B. Walsh (Eds.), *Handbook of vocational psychology* (pp. 15-50). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Savickas, M. (2005). The theory and practice of career construction. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (pp. 42-70). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Saxton, J., & Evans, E. (2002). The future of homelessness? The external environment and its impact on homelessness. Retrieved from https://lemosandcrane.co.uk/resources/Future%20Foundation%20-%20The%20future%20of%20homelessness.pdf

Schneider, F., Buehn, A., & Montenegro, C. E. (2010). Shadow economies all over the World: New estimates for 162 countries from 1999 to 2007**.** World Bank Policy Research Working Paper No. 5356. Retrieved from https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/3928/WPS5356.pdf

Shaheen, G., & Rio, J. (2007). Recognizing work as a priority in pre- venting or ending

homelessness. *The Journal of Primary Prevention, 28*, 341–358. doi:10.1007/s10935-007-0097-5

Shier, M. L., Jones, M. E., & Graham, J. R. (2012). Employment difficulties experienced by employed homeless people: Labor market factors that contribute to and maintain homelessness. *Journal of Poverty, 16*(1), 27-47. doi:https://doi.org/10.1080/10875549.2012.640522

Shivy, V. A., Wu, J. J., Moon, A. E., Mann, S. C., Holland, J. G., & Eacho, C. (2007). Ex-offendersreentering the workforce. *Journal of Counseling Psychology, 54*, 466-473.

Singh, P. (2005). *No home no job: Off the streets and into work.* London: Crisis.

Skorikov, V., & Patton, W. (Eds.). (2007). *Career development in childhood and adolescence.* Rotterdam: Sense Publishers.

Stacey A. H., Sanders, C. & Emma, W. (2018). Preparing students experiencing homelessness for college: Considerations for counselors and other supportive personnel. *Journal of College Access, 4*(1), Retrieved from https://scholarworks.wmich.edu/jca/vol4/iss1/3

Statistics New Zealand. (2009). Homelessness in New Zealand. Retrieved from https://www.parliament.nz/en/pb/research-papers/document/00PLEcoRP14021/homelessness-in-new-zealand

Super, D. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior, 16*, 282-298.

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choice and development* (pp. 197-261). San Francisco: Jossey-Bass. 197-261

Super, D. E. (1992). Toward a comprehensive theory of career development. In D. H. Montross & C. J. Shinkman (Eds.), *Career development: Theory and practice* (pp. 35–64). Springfield, IL: Charles C Thomas.

Swanson, R. A. & Holton, E. F. (2009). *Foundations of human resource development* (2nd ed.). Berrett-Koehler: San Francisco.

Tannenbaum S, Yukl G. (1992). Training and development in work organizations. *Annual Review of Psychology, 43*, 399-441.

Taxman, F. S. (2004). The offender and reentry: Supporting active participation in reintegration. *Federal Probation, 68*, 31-35.

Taylor, K. M., & Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior, 22*(1), 63-81.

Teixeira, L. (2017). Why We Need to Change the Way We Talk about Homelessness. European Journal of Homelessness, 11(2). Retrieved from https://www.feantsaresearch.org/download/think-piece-2345928909850571 5364.pdf

Tewksbury, R. (2005). Collateral consequences of sex offender registration. *Journal of Contemporary Criminal Justice, 21*, 67-81.

Tilastokeskus. (n.d.). Asunnoton. Retrieved from https://www.stat.fi/meta/kas/ asunnoton.html

The Active Thai PBS. (2565). เตรียมขยายผล “ที่อยู่อาศัยคนละครึ่ง” เพื่อคนไร้บ้าน สู่ภูมิภาคต่าง ๆ. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/welfare-20220524/

The Cloud. (2562). ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน. สืบค้นจาก https://readthecloud.co/thai-hopeful/

The Cloud. (2563). จ้างวานข้าเถิด. สืบค้นจาก https://readthecloud.co/mirror-foundation-homeless-project/

The Guardian. (2014). Homelessness is a public health crisis. Retrieved from https://www.theguardian.com/society-professionals/2014/jul/22/ homelessness-public-health-crisis

The Review. (2020). The surreal and the forgotten: Visiting the homeless encampment in Philadelphia. Retrieved from https://udreview.com/the-surreal-and-the-forgotten-visiting-the-homeless-encampment-in-philadelphia/

The Straits Times. (2022). Fewer homeless people sleeping on spore streets last year; city area has highest number. Retrieved from https://www.straitstimes.com/ singapore/community/fewer-homeless-people-sleeping-on-spore-streets-last-year-city-area-has-highest-numbers

Torrington, D., Hall, L., & Taylor, S. (2002). *Human resource management*. London: Pearson Education.

U.S. Department of Labor Employment and Training Administration. (1998).

Employment and training for America's homeless: Final report on the job training for the homeless demonstration program. Washington, D.C.: U.S. Department of Labor Employment and Training Administration.

UN Habitat. (2018). Homeless & the SDGs. United Nation Human Settlements Program. Retrieved from https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/site/22/2019/07/SALCEDO_Jesus_Presentation_2-1.pdf

UN-Habitat. (2020). *UN-Habitat COVID-19 Response Plan.* Kenya: United Nations Human Settlements Program.

United Habitat. (n.d.). Strategies to combat homelessness. United Nations Center for Human Settlements (Habitat). Retrieved from https://mirror.unhabitat.org/documents/HS-599x.pdf

United States Bureau of Labor Statistics. (2020). Labor force statistics from the current population survey. Retrieved from https://data.bls.gov/timeseries/LNS14000000

United States Department of Education. (2016). *Education for homeless children and youths program: Non-regulatory guidance.* Washington, D.C.: United States Department of Education.

United States Department of Housing and Urban Development. (2012). Homeless Definition. Retrieved from https://www.hudexchange.info/resource/1974/criteria-and-recordkeeping-requirements-for-definition-of-homeless/

United States Interagency Council on Homelessness. (2018). Homelessness in America: Focus on chronic homelessness among people with disabilities. Retrieved from https://www.usich.gov/resources/uploads/asset_library/Homelessness-in-America-Focus-on- chronic.pdf

Vidal-Salazar, M., Hurtado-Torres, N., & Matías-Reche, F. (2012). Training as a generator of employee capabilities. T*he International Journal of Human Resource Management, 23*(13), 2680–2697

Vondracek, F. W., Lemer, R. M., & Schulenberg, J. E. (1986). *Career development: A life span developmental approach.* Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Vondracek, F. W., & Porfeli, E. J. (2002). Life-span developmental perspectives on adult career development: Recent advances. In S. G. Niles (Ed.), *Adult career*

development: Concepts, issues and practices (3rd ed.), (pp. 23-29). Tulsa, OK: National Career Development Association.

Vroom, Victor H. (1964). *Work and motivation* (18th ed.). New York: Wiley.

Witte, A. D. (1976). Earnings and jobs of ex-offenders: A case study. *Monthly Labor Review, 99*, 31-39.

World Bank. (2020). *World Bank East Asia and Pacific Economic Update, April 2020: East Asia and Pacific in the Time of COVID-19.* Washington DC: World Bank. Retrieved from http://hdl.handle.net/10986/33477

Yates, J. (2008). Australia's housing affordability crisis. *Australian Economic Review, 41*. 200-214. 10.1111/j.1467-8462.2008.00502.x

Yoshihiro, O., Kazuo, H., Sadahisa, N., & Masumi, S. (2004). *Homelessness and housing in Japan.* Toronto: International Conference. Retrieved from http://www.urbancentre.utoronto.ca/pdfs/housingconference/Okamoto_et_al_Homelessness_.pdf

Yusuke, K. (2004). Homeless People in Japan: Characteristics, Processes and policy responses in the annuals of sociological association. *The Controversy on Homeless People in Japan, 7*(20).

Zuvekas, S. H., & Hill, S. C. (2000). Income and employment among homeless people: the role of mental health, health and substance abuse. *The Journal of Mental Health Policy and Economics, 3*(3), 153–163. https://doi.org/10.1002/mhp.94

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์สำหรับอดีตคนไร้บ้าน

ข้อคำถาม 11 ข้อในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
1) คนไร้บ้านหน้าใหม่ต่างจากคนไร้บ้านทั่วไปอย่างไร
2) กลับมามีงานทำหรือเข้าถึงแหล่งงานได้อย่างไร
3) ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ไหน ดีหรือไม่ อย่างไร
4) การมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งช่วยให้หางานทำได้ง่ายขึ้นหรือไม่ อย่างไร
5) ทักษะอาชีพด้านใดที่ใช้ในการทำงานหรือช่วยให้กลับมามีงานทำ
6) เคยได้รับการฝึกอาชีพหรือสอนงานจากหน่วยงานหรือไม่ อย่างไร
7) ลักษณะของงานที่ทำได้หรือต้องการทำเป็นอย่างไร (เช่น งานที่ได้รายได้รายวัน งานที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง)
8) ปัจจัยภายในใดที่ส่งผลต่อการกลับไปมีงานทำ (เช่น สัญชาติ อายุ การศึกษา ความพร้อมด้านร่างกาย ที่อยู่อาศัย ทักษะอาชีพ)
9) ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลการกลับไปมีงานทำ (เช่น ทัศนคติของนายจ้าง ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน)
10) ต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย การจัดหางาน)
11) ควรพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครอย่างไร

แบบสัมภาษณ์สำหรับองค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงผลกำไร

ข้อคำถาม 15 ข้อในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
1) คนไร้บ้านหน้าใหม่ต่างจากคนไร้บ้านทั่วไปอย่างไร
2) ทางหน่วยงานใช้วิธี กระบวนการ หรือเครื่องมือใดในการจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่
3) ทำอย่างไรให้คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงการจัดหางานหรือแหล่งงาน
4) การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ควรเป็นอย่างไร

ข้อคำถาม 15 ข้อในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
5) การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยสนับสนุนให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำอย่างไร
6) ทางหน่วยงานได้มีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับคนไร้บ้านหรือไม่ อย่างไร
7) การพัฒนาทักษะด้านใดที่ช่วยส่งเสริมให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ (เช่น งานฝีมือ งานช่างทำอาหาร)
8) วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านควรมีลักษณะอย่างไร (เช่น จัดฝึกอบรม, ชุดสาธิตประกอบ, On-the-Job Training, สื่อวิดีทัศน์)
9) งานลักษณะใดที่คนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถทำได้ (เช่น งานที่ได้รายได้รายวัน งานที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง)
10) ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำหรือไม่
11) ปัจจัยภายในใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น สัญชาติ อายุ การศึกษา ความพร้อมด้านร่างกาย ที่อยู่อาศัย ทักษะอาชีพ)
12) ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น ทัศนคติของนายจ้าง ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน)
13) ควรให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้านหน้าใหม่ในด้านใดมากที่สุด (เช่น สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย การจัดหางาน)
14) ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างหรือพัฒนากระบวนการจัดหางานให้คนไร้บ้าน
15) ควรพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครอย่างไร
16) รูปแบบหรือลักษณะการติดตามหลังการทำงานของคนไร้บ้านปัจจุบันเป็นอย่างไร

แบบสัมภาษณ์สำหรับนักวิชาการ

ข้อคำถาม 15 ข้อในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
1) คนไร้บ้านหน้าใหม่ต่างจากคนไร้บ้านทั่วไปอย่างไร
2) ทำอย่างไรให้คนไร้บ้านหน้าใหม่เข้าถึงการจัดหางานหรือแหล่งงาน
3) การจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับคนไร้บ้านหน้าใหม่ควรเป็นอย่างไร
4) การจัดหาที่อยู่อาศัยช่วยสนับสนุนให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำอย่างไร
5) ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหน้าใหม่หรือไม่ อย่างไร
6) การพัฒนาทักษะด้านใดที่ช่วยส่งเสริมให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำ (เช่น งานฝีมือ งานช่างทำอาหาร)

ข้อคำถาม 15 ข้อในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
7) วิธีการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านควรมีลักษณะอย่างไร (เช่น จัดฝึกอบรม, ชุดสาธิตประกอบ, On-the-Job Training, สื่อวิดีทัศน์)
8) งานลักษณะใดที่คนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถทำได้ (เช่น งานที่ได้รายได้รายวัน งานที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง)
9) ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำหรือไม่
10) ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนช่วยให้คนไร้บ้านหน้าใหม่กลับไปมีงานทำหรือไม่
11) ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลการพัฒนาทักษะอาชีพ (เช่น ทัศนคติของนายจ้าง ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน)
12) ควรให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้านหน้าใหม่ในด้านใดมากที่สุด (เช่น สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย การจัดหางาน)
13) ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างหรือพัฒนากระบวนการจัดหางานให้คนไร้บ้าน
14) ควรพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานครอย่างไร

ภาคผนวก ข

ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์

รหัสผู้ให้ข้อมูล: N1

Q: เวลาพาคนเข้ามาอาศัยในศูนย์เราใช้วิธีหรือคัดเลือกยังไง

A: จะมีมา 2 รูปแบบ ก็จะมีทีมที่ลงทำงานเป็นเหมือนกับลงเดินกาแฟ ลงพื้นที่สาธารณะ เหมือนพี่น้องเรานอนอยู่อาศัยอยู่อะไรแบบนี้ก็จะมีตรงเส้นหัวลำโพง อนุสาวรีย์ชัย อนุสาวรีย์สมรภูมิ ตรงประชาธิปไตย สนามหลวงอะไรประมาณนั้น แล้วก็ท่าน้ำนนท์ บางซื่อ พี่น้องก็จะอยู่กระจายกัน เราจะมีทีมลงพื้นที่ตามอาทิตย์นึงลง 2 ครั้ง สลับวันลงอะไรประมาณนี้ ก็จะไปให้ความรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยด้วย เรื่องสิทธิ์ต่าง ๆ ที่ควรจะมีของรัฐ สิทธิ์รักษา บัตรประชาชน การเข้าถึงสิทธิ์ของรัฐต่าง ๆ ก็จะไปให้คำแนะนำ แล้วก็จะแลกเปลี่ยนกับพี่น้องที่นอนอยู่ตามที่สาธารณะต้องการอะไรขาดอะไรบ้าง เราก็จะไปเสนอกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แล้ว ก็สสส. จะลงมาช่วยเหลือแล้วก็สนับสนุน อันนี้คือเป็นแผลแล้วก็เป็นการทำงานของทีม ทีมคือจะเป็นองค์กรของเราเลยก็คือมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยสมาคมคนไร้บ้าน

Q: หลังจากเกิด Covid มีคนไร้บ้านเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเลยไหมคะ

A: คือไม่ได้ลงอยู่ในทีม วันนี้อาจจะต้องฝากถามพี่โด่งเพราะเขาลงทุกอาทิตย์ อาทิตย์ละ 2-3 วัน แล้วก็จะมีอาชลธร อันนี้คือลงพื้นที่โดยตรงทำเรื่องคุณภาพชีวิตให้พี่น้อง แต่ก็น่าจะเพิ่มเพราะว่าคนตกงาน

Q: กลุ่มคนไร้บ้านมาใหม่ได้ติดต่อมาที่นี่บ้างไหมคะ

A: มีบางกลุ่มที่กลับบ้าน แล้วก็จะมีบางคนติดต่อมาทางเพจ ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุแล้วก็เป็นพิการ ที่โทรมา จริง ๆ แล้วก็อธิบายว่าคือเป็นศูนย์พัฒนาศักยภาพ แต่เราไม่ได้ช่วยเหลือเหมือนกับดูแลเหมือนสถานสงเคราะห์อย่างกระทรวง พม. คือช่วงแรก ๆ ก็ให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย เราก็จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับกติกาการอยู่ร่วมกัน

Q: คิดว่าทำไมคนถึงอยากเข้ามาอยู่ในศูนย์ของเรามากกว่าของทางภาครัฐคะ

A: เป็นเรื่องของกฎกติกาการอยู่ร่วมกันมันจะไม่เหมือนกัน เช่นของ พม. เขาจะเป็นเหมือนกึ่งสงเคราะห์ คือถึงจะให้อยู่มีที่ให้อยู่ แต่กฎเขาคือเข้าออกต้องมีการขออนุญาต แต่ที่นี่คือตลอด 24 ชั่วโมงเป็นศูนย์เปิดเป็นอิสระ พี่น้องเราจะชอบแบบนี้ สะดวก เหมือนพี่น้องเราอย่างคุณยายจะออก

ตอนตี 2 คุณยายก็ออกไปเลยได้ ไปจองพื้นที่ขายของตรง MRT บางขุนนนท์ ตอนเช้า ประมาณทุ่มนึงก็ไปปูเสื่อไว้ก่อน ก็เหมือนกับทุกคนทำมาหากินได้ตามอิสระ

Q: คนที่เข้ามาอยู่ที่นี่เขามีงานอยู่แล้วหรือว่าเราก็ช่วยหางานให้ด้วย

A: บางส่วนก็มีงานแล้วบางส่วนก็ยังไม่มีเลย ก็ต้องมาเริ่มต้นก็คือเหมือนมันเริ่มนับหนึ่งใหม่แต่สถานะแต่ละคนมาไม่เหมือนกันมาหลากหลาย บางคนก็ตกงานมาเลยอย่างยายคือไม่มีเงินไม่มีอะไรเข้ามาเลย คือนับหนึ่งใหม่เลย ก็มาขอความช่วยเหลือ ถ้าเรามีกำลังเราก็ช่วยได้เลย ถ้าบางคนมาแบบเหมือนกับมีศักยภาพมาแล้วแต่ว่าเดือดร้อนตอนนี้เงินหมุนไม่ทัน เช่าบ้านอยู่อะไรประมาณนี้ก็จะมี เหมือนเคยค้าขายอยู่แต่ทำงานไม่ค่อยดีแล้วก็ยังมีเงินสำรองมากินไว้ใช้ก็จะสถานะต่างกัน

Q: มีงานประเภทไหนบ้างคะที่หาให้เขาทำ

A: ของเราจะไม่เน้นหางานให้ทำ เหมือนอย่างที่พี่โด่งบอกเราจะเน้นเรื่องอาชีพ ก็ให้มาคุยกันเป็นกลุ่มว่าใครอยากจะทำอยากจะขายผ้ามือสอง เหมือนกลุ่มที่ดึงยางอย่างนี้ ก็จะเป็นเหมือนเขาจะเน้นเรื่องนี้ก่อน แต่ถ้าหางานให้ก็จะเป็นองค์กรอื่นเหมือนมูลนิธิกระจกเงาเข้ามาช่วยเหลือเรื่องงาน

Q: ทักษะที่เราเน้นพัฒนาคือด้านไหนบ้างคะ

A: ทุกอย่างที่เป็นงานฝีมือ งานเกษตร แต่ว่าส่วนมากพี่น้องก็จะเลือกเป็นงานเกษตร ถ้าบางพูนจะเป็นเกษตร ทำต้นไม้ปลูกต้นไม้ปลูกดาวเรืองอะไรแบบนี้ แต่ถ้าที่นี่เราไม่มีพื้นที่เราก็จะเป็นงานฝีมือ ตามถนัดของเขา งานที่เขาอยากเรียนเพิ่มก็จะเป็นเรื่องบางคนก็อาหาร บางคนก็เน้นเรื่องพวกเครื่องดื่มอะไรแบบนี้ เพราะว่าช่วงนั้นคือเมื่อ 2 ปีที่แล้วพี่ก็เข้าไปเหมือนกับว่าทำงานฝึกอาชีพกับ สสส. พอดีว่าน้องเขาจบแล้วก็มาฝึกงาน ตอนนั้นได้โครงการมา คือเลี้ยงพี่น้องได้ทั้งเหมือนครัวเลี้ยงได้เป็น 10 คนเลยเรื่องทำงานอะไรแบบนี้ แต่ทีนี้มันมาติดเรื่อง Covid 3 ระลอก ทีนี้ก็ย้ายมาข้างในก็จ้างพ่อครัวแม่ครัวก็คือให้ทุกคนมีอาชีพแล้วก็มีรายได้และหล่อเลี้ยงพี่น้องเราตรงนี้ ทีนี้มาเจอช่วง Covid ก็เลยหยุดพักไปเลยเพราะว่าเราก็ไม่ไหวไง เพราะว่าเหมือนกับเราลงทุนไปแล้วแล้วเหมือนทุกคนย่อมแย่ ลูกค้าก็ไม่มี เราก็เลยต้องหยุดพัก พอดีมีกลุ่มอาชีพของดึงงานเข้ามาก็ให้ทุกคนเรียนรู้ แล้วก็ถ้าเศรษฐกิจดีพี่ก็คงกลับไปทำโครงการอาหารให้พี่น้องเหมือนเดิม เราก็สร้างอาชีพสร้างรายได้ให้พี่น้องเรา ถ้าพี่เปิดร้านก็จะมีพี่น้องเราที่มีรายได้มีงานทำ เราก็ดูแลพี่น้องที่เป็นผู้สูงอายุได้ด้วยเพราะว่าอย่างตอนนี้เราก็มีครัวแล้ว งานดึงยางคือพี่โด่งเขาไปดูงานมาให้ พาพี่น้องเราที่ศูนย์ปทุมไปเรียนรู้มาแล้วก็มาฝึกพี่น้องมาต่ออีกครั้งหนึ่ง ตอนนี้กำลังขยายไปให้พี่น้องหัวลำโพงลองทำกัน คนไร้บ้านที่นอนตามพื้นที่สาธารณะ

Q: กลุ่มพี่เพิ่งตกงานแล้วไร้บ้านมาใหม่ ๆ คิดว่าคนกลุ่มน้อยสามารถกลับไปมีบ้านอยู่ได้ง่ายกว่ากลุ่มที่ตกงานมานานแล้วไหมคะ

A: พี่ว่าง่ายกว่าค่ะ เพราะว่าคือเหมือนกับชีวิตเขาเพิ่งจะยังมีปัญหา มันจะต่างกันเลย เหมือนกับถ้าเขาเพิ่งจะประสบปัญหาเรื่องงาน เรื่องครอบครัว เรื่องรายได้ เขาอาจจะฟื้นตัวได้ แต่ด้านความคิดของพี่จะมีอยู่ 2 มุม ถ้าคนมีศักยภาพแล้วก็ไปถูกทางก็อาจจะมีการฟื้นตัวได้เร็วกว่าพี่น้องคนไร้บ้านที่เหมือนกับใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่สาธารณะมานานหลายปีอะไรประมาณนี้ คือเขาต้องฟื้นฟูนาน แล้วก็เรื่องการใช้ชีวิตด้วย พี่ว่าเขาจะชินกับการอยู่พื้นที่สาธารณะ เหมือนบางคนเข้ามาอยู่ข้างในเนี่ยเหมือนกับเขาจะยังไม่ลืมที่ที่เขาเคยอยู่ข้างนอก ถึงเขามีที่อยู่แต่เช้าก็ต้องออกไปหากินไปเจอกลุ่มเพื่อนเขาเหมือนเดิมที่นอนอยู่ข้างถนน ก็ต้องไปพบปะไปนั่งคุยพูดจากันไปใช้ชีวิตอยู่ เพียงแต่ไปเช้าเย็นกลับ บางคนก็มีศักยภาพที่จะดูแลตัวเองเรื่องค่าบำรุงห้องค่าน้ำค่าไฟค่าจัดการ บริหารร่วมเขาก็มีการรับผิดชอบอยู่แต่ว่าก็จะเป็นวิธีการใช้ชีวิตก็ยังคงต้องไปๆมาๆหาเพื่อนของเราอะไรแบบนี้เหมือนเดิม การใช้ชีวิตต่างกัน เหมือนกับว่ายังปรับไม่ได้ เพราะว่าชอบกลับเลยมันจะยาก แต่ถ้าพี่น้องคนที่เขาเพิ่งตกงานแล้วก็มีงานทำ พูดแล้วจะเข้าใจง่ายกว่า เหมือนกับว่าเราให้คำแนะนำ อย่างเช่นคนที่ตกงานไม่มีงานแล้วพี่บอกว่าตรงนี้เป็นศูนย์พัฒนาศักยภาพแต่เราไม่ได้ช่วยเหลือด้านการเงิน ให้แค่ที่อยู่อาศัย ต้องมีบำรุงน้ำไฟแล้วก็ค่าห้องอะไรแบบนี้ เหมือนเราแนะนำไปเขาก็เข้าใจ บอกว่าจะมาก็ไม่มาอะไรประมาณนั้น แต่พี่ก็ไม่ได้ถามนะว่าคนที่เขาต้องการเข้ามาอยู่ทำไมถึงไม่มา เขาอาจจะต้องการความช่วยเหลือโดยตรงเลยหรือเปล่า เหมือนกับจะเข้ามาให้เราช่วยแบบฟื้นฟูเลยตั้งแต่ครั้งแรกเลย เหมือนเขาล้มเหลวมาสำหรับบางคนนะ แต่บางคนก็คือมีที่อยู่แต่ไม่มีงาน แล้วเขาคิดว่าเรามีงานให้ทำอะไรประมาณนั้น คือถ้ามาก็ต้องมีการฝึกอาชีพอะไรประมาณนั้น ถ้าหางานให้คือยังไม่มีพูดแล้วเขาก็เข้าใจ

Q: คนที่ต้องการมาหางานเขาได้ไปพวกกรมจัดหางานอะไรแบบนี้ไหมคะ

A: คิดว่าเขาน่าจะรู้ บางคนเหมือนกับว่ามีการศึกษา คือเขาทำงานก็เหมือนกับน้องเขาติดต่อมาโทรมาเหมือนเขาเพิ่งตกงาน แล้วเขาก็ประสบปัญหาเรื่องการทำงานหรือปัญหาชีวิตอะไรแบบนี้พอมาแล้วเหมือนกันอาจจะมาเราต้องมาเริ่มต้นอะไรหลาย ๆ อย่าง คือเหมือนอยากมาขอความช่วยเหลือแต่ไม่กล้าพูด เมื่อ 4-5 ปีที่แล้วคือมีคนมาขอความช่วยเหลือนะเหมือนกับว่ามันจะมีการแบ่งปันเรื่องค่าเดินทางอะไรให้แบบนี้ ตอนนั้นยังช่วยอยู่ แต่ตอนนี้มันมีคนที่เหมือนช่วยไปแล้วก็ไม่ได้ดีขึ้น ก็เลยกลายเป็นว่าตรงนี้ก็เลยตัดไป แต่ก่อนจะมีลงทุนให้เลย มันจะมีงานที่เหมือนเขาไปซื้อซองซอสตามโรงงานมาแล้วก็เอามาตัดเป็นแผ่น แผ่นละ 20 บาทมั้ง แต่ก่อนพวกลุงดำเคยลงทุนให้เป็นแสน ๆ เลยแล้วคือให้เขาไปทำแล้วก็ไม่เอามาคืน ก็เลยไม่มีแล้วตอนนี้ เคยรุ่นเก่า ๆ เขาให้เยอะแต่ว่าไม่ประสบความสำเร็จ ไม่ได้ต่อยอด

Q: อย่างกรณีที่ประสบความสำเร็จนี่มีตัวอย่างไหมคะ

A: จะมีอาชลธรที่แกไปต่อยอดได้ เรื่องการเกษตร แกสร้างรายได้ให้พี่น้องได้ด้วย สร้างงาน สร้างอาชีพช่วยพี่น้องให้มีรายได้ เขาก็ทำของเขาด้วย แล้วก็ไปสอนพี่น้องด้วย เขาก็ยังไป ๆ มา ๆ กับที่นี่แต่ก่อนเขาก็ทำที่นี่แต่เหมือนกับว่า เหมือนคนเมืองเขาไม่ค่อยซื้อต้นไม้แต่ถ้าอยู่ข้างนอกแถวชานเมืองตรงนั้นเขาจะขายต้นไม้ได้ บางทีขายดีด้วยแต่ว่าที่นี่เคยทำแล้วขายไม่ค่อยดี ก็เลยลองย้ายไปตรงนู้นก็โอเคประสบความสำเร็จ แต่ของที่นี่ที่ทำอาหารราคาถูก ที่นี่ขายได้แล้วก็สร้างรายได้ให้กับพี่น้อง แต่ตอนนี้พี่ว่าหลังเดือนมกราคมไปพี่จะเปิดร้านเหมือนเดิม ทำอาหารราคาถูกอะไรอย่างนี้ แล้วก็เหมือนกับว่ามันได้ ตอนนี้พี่รอดูว่าเศรษฐกิจฟื้นตัวอีกสักหน่อยพี่ก็ยังต้องทำต่อเหมือนเดิม เป็นโครงการเดียวกับ สสส. ชื่อโครงการครัวพี่อ๊ด เหมือนในชุมชนเนี่ยเขามาซื้อกันหมดเลยข้างในเขาจะมาซื้ออาหารตรงนี้ ข้าวไข่เจียว 10 บาทอะไรแบบนี้

Q: พวกวัตถุดิบนี่เอามาจากไหนนะคะ

A: ก็ซื้อจากตลาด บางทีเราก็จะได้เหมือนกับมีเครื่องปรุงที่เขาเอามาบริจาคบ้างอะไรบ้าง ข้าวสารที่ได้มาแล้วก็มี เหมือนมีคนใจบุญเอามาบริจาค พอเราได้เข้ามาก็เหมือนกับเราได้ส่วนนี้ลดหย่อนไป แล้วเราก็ได้วัตถุดิบไปจากตรงนู้นมา ก็ขายราคาถูกให้พี่น้องได้ ถ้าสมมติว่าเราซื้อทุกอย่างเองเลยก็จะไม่ได้ราคานี้

Q: ที่ผ่านมามีบริษัทเอกชนติดต่อมาร่วมมือหรือช่วยเหลืออะไรไหมคะ

A: มีค่ะ ตอนนั้นมีของ SOS ธนาคารอาหาร เขาจะเข้ามาสนับสนุนเรื่องอาหารอาทิตย์ละ 2 วันพี่น้องก็จะได้อาหารได้ทั้งผักผลไม้ ขนม ได้ครบทุกอย่าง ของมาจากโรงแรม คือที่นี่ทางเขาประสบปัญหา แล้วของก็น้อยลงหรือเปล่า เราก็ยุติไปก่อน ช่วงนี้ก็จะมีคนรุ่นเก่าจะมีปัญหาเรื่องการจัดสรรปันส่วนไม่ลงตัว แกนช่วงนั้นมันไม่ได้มีมากันหลาย ๆ กลุ่มเนาะ ก็เลยตัดปัญหาไปว่าหยุดไว้ก่อน แต่พี่ว่าจะเสนอเข้าไปขอเขาอีกครั้งหนึ่งเพื่อมาแบ่งเบาภาระให้พี่น้อง แต่อาจจะเอามาแค่พอเพียง แล้วก็ติดต่อมาคนนึงพี่ก็ขอร้องกับทางโน้นว่าให้หยุดไว้ก่อนเพราะอยากรอให้ปัญหามันคลี่คลายก่อน แต่พี่ก็อยากเอามาลดค่าครองชีพให้พี่น้องเพราะว่าช่วงนี้มันแย่ค้าขายก็ไม่ดี เพราะเหมือนคนกำลังอยากจะฟื้นฟูตัวเองหลังจากที่ได้รับผลกระทบ จะดูระดับโรงงานกิจการใหญ่ ๆ เขายังแย่เลยแล้วเราคนไร้บ้านคือสะบักสะบอมแย่มาก ๆ เลย พี่ทำอาหารแจกพี่น้องที่อยู่ 6 เดือนนะช่วงนี้เขาล็อคดาวน์ ทำเลี้ยงทุกวันเลย คือเหมือนเลี้ยงฟรีเลย คือมีหน่วยงานมาสนับสนุนด้วย ก็ทำกินมันอยู่ในนี้ เพราะอย่างยายก็ออกไปขายของไม่ได้ เมื่อต้นเดือนนี้เองที่ได้กลับไปขาย

Q: แสดงว่าส่วนใหญ่อาชีพคือขายของใช่ไหมคะ เขาขายอะไรกันบ้าง

A: บางคนก็ขายพระเครื่อง เสื้อผ้ามือสอง ของกินของใช้ กาแฟ ขนมเครื่องดื่ม ก็คือมันหลากหลาย เหมือนพี่น้องเราบางทีก็เหมือนเขาจะไปดู อย่างคุณลุงสมรแกจะไปดูของที่เขาลดแล้วก็แถมแล้วก็จะมาแยกขาย ไปดูตามแม็คโครบ้างโลตัสบ้าง โปรซื้อ 1 แถม 1 อะไรประมาณนั้น ก็คือมีความชำนาญ แต่กระจกเงายังไม่เคยเอาของมาให้ที่นี่ ที่รับบริจาคเสื้อผ้ากระเป๋าของใช้มือสองที่ไม่ใช้แล้ว พี่ก็ให้พี่น้องเอาไปขาย ตอนแรกถ้าเป็นปทุมคือเขาจะได้แล้วก็เอาไว้เป็นส่วนกลางเลย คือเหมือนกับเอาไปไว้ใช้ในส่วนพื้นที่ส่วนกลางเหมือนเวลาขายเสื้อผ้ามาได้อย่างสมมติ 500 500 นี้ก็ต้องเป็นส่วนกลาง แต่ของพี่คือบริหารให้พี่น้องไปหมดเลย คือพี่น้องเราที่นี่เขามีศักยภาพในการดูแลตัวเอง เรื่องค่าน้ำค่าไฟไม่เคยมีปัญหา เขาดูแลชีวิตของเขาได้ เหมือนการบริหารจัดการแต่ละศูนย์ก็ไม่เหมือนกัน กติกาอะไรจะเหมือนกันแต่ว่าบางข้อบางเรื่องก็จะแตกต่างกันไปบ้าง เราถือว่าพี่น้องที่เข้ามาอยู่ที่ได้คือเขาผ่านการพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้แล้ว เหมือนเขาดูแลตัวเองเรื่องน้ำไฟค่าบำรุงการรับผิดชอบเรื่องการดำรงชีวิตของเขาในแต่ละวันได้ในทุกวัน

Q: มีสาเหตุอะไรที่ทำให้เขาหางานได้ยากขึ้นไหมคะ อย่างเรื่องส่วนตัวอย่างเช่นสุขภาพ ความพิการ ความรู้ ทัศนคติของนายจ้าง

A: ทัศนคตินำจะเปลี่ยนมุมมองไปแล้วน่าจะไม่มี แต่เรื่องความรู้น่าจะยังมีส่วน แล้วก็ศักยภาพเรื่องการทำงาน แล้วก็อีกอย่างก็คือ เหมือนกับพี่น้องเราบางคนทำงานก็เก่งนะเพราะว่าส่วนมากที่นี่รู้สึกว่าเขาโอเคเลยในเรื่องของการรับผิดชอบงาน เพราะไม่งั้นเขาจะไปทำงานข้างนอกกันไม่ได้หรอก บางส่วนก็เป็นแม่บ้านที่บริษัทเลยแล้วก็มาอยู่ที่นี่ ไปเช้าเย็นกลับอะไรประมาณนั้น บางส่วนก็เป็น รปภ. มีอาชีพหลากหลาย เขาก็เดินไปสมัครตามบริษัทเลยแล้วบางคนก็มีการแนะนำกัน บางคนก็มีนายหน้ามาหาไป

Q: มีอุปสรรคในส่วนของบัตรประชาชนอะไรอย่างนี้บ้างไหมคะ

A: ตอนนี้ก็มีอยู่ 2 คน ก็คือน้องปืนเราก็ยายนุช กรณีน้องปืนคือตอนนี้น้องไปทำอยู่เพราะว่าช่วงแรก ๆ น้องเขาคิดว่าน่าจะไม่ได้ทำบัตรประชาชนแล้ว อายุตอนนี้ประมาณ 26 27 เหมือนกับน้องขาดการติดต่อกับยายแล้วยายก็ขาดการติดต่อกับแม่ของน้องปืน แล้วทางญาติเขาก็คือเลี้ยงน้องปืนมาตั้งแต่เล็ก ๆ ก็ไม่ได้ติดต่อเลยเพราะโตมาจะทำบัตรอะไรก็ไม่มีหลักฐาน เมื่อปีที่แล้วทาง พม. เขาตามเจอแม่เจอตาของเขาอยู่ที่เชียงราย เดี๋ยวรอโควิดซาก็จะขึ้นไปทำบัตร สิทธิ์อะไรต่าง ๆ ที่เคยได้ น้องก็เข้าไม่ถึงสิทธิ์เลย ของมูลนิธิเราก็ทำอยู่ด้วยเรื่องของบัตรเรื่องของการเข้าถึงสิทธิ์อะไรแบบนี้ สิทธิ์ต่าง ๆ ของรัฐที่เราเพิ่งจะได้เขาก็ทำอยู่แล้ว แล้วก็มียายนุชคืออายุแกจะ 60 แล้ว แต่คือตามแล้วก็ไม่มีหลักฐานอะไรเลยเพราะว่าญาติเขาอาจจะไปไหนต่อไหนไปหมดแล้ว พ่อแม่อาจจะไม่อยู่แล้ว

ก็เลยจนปัญญา แกก็เลยกลายเป็นไม่มีสิทธิ์ไม่มีอะไรกับเขาสักอย่างเลย บัตรสวัสดิการรัฐอะไรที่เขาได้แกก็ไม่ได้ สิทธิ์การที่ว่าช่วงรัฐบาลเยียวยาแกก็ไม่ได้ สิทธิ์การรักษาก็ไม่ได้ คือเหมือนเป็นคนไม่มีสถานะทางบุคคล มันก็เลยเหมือนกับพยายามเป็นหลายปีแต่ก็ไม่ได้ มันต้องตามมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่อะไรอย่างนี้เลย เราก็ต้องมีคนมาเซ็นรับรองอะไรต่ออะไรคือขั้นตอนมันเยอะ แล้วเขาแก่มีอายุแล้วด้วย

Q: ถ้าพูดเกี่ยวกับเรื่องของการทำงาน ถ้าภาครัฐอยากที่จะจัดหางานให้คนไร้บ้านคิดว่ามันควรจะออกมาเป็นแบบไหนหรอคะ ควรจะให้งานหรือการช่วยเหลือในลักษณะไหน

A: พี่ว่าระบบบริษัทก็ไม่ได้ ถ้าเสริมอยากให้เสริมเรื่องอาชีพนี่แหละแต่ว่าเสริมมาจริง ๆ แล้วคุณต้องไม่ใช่ว่าอย่างที่ว่าคือฝึกปุ๊บจบโครงการแล้วก็จบไม่ได้หาตลาดอะไรรองรับให้เลย จริง ๆ เขาฝึกแล้วคุณก็ต้องตามหาตลาดให้เขาลง อันนี้คือหลักแหล่งสำคัญเพราะว่าพี่น้องคนอะไรบ้างคือถ้า 100 คนร้อยละ 95 คือรักอิสระ เรื่องการค้าขาย เพราะว่าไม่ต้องการผูกมัด แต่คุณไม่ฝึกอาชีพก็ได้แต่คุณต้องมีตลาดรองรับให้เขา ตลาดสำหรับที่เหมือนกับว่าคือไม่ใช่ว่าคุณจะเอาเหมือนมีตลาดให้จริงแต่ไม่ใช่ว่าเอาไปทิ้งอยู่หลังเขา คือมันต้องมีทำเลที่ดีด้วย ค้าขายได้อยู่รอด ถ้าคุณอยากช่วยแบบนั้นดีกว่าไหม

เหมือนตอนแรกจะหาที่คนไร้บ้านอยู่แต่ไม่ให้เราอยู่ตรงนี้ จะให้คนไร้บ้านไปอยู่ตรงนู้น สาย 2 เดินออกมาเป็นกิโลเลยจะมาซื้อกับข้าว พี่ถามหน่อยว่าได้ที่แบบนั้นน่ะแล้วเหมือนพี่ไปเลี้ยงไก่เลี้ยงหมูแล้วก็ต้องปั่นจักรยานเอาอาหารเอาเศษอาหารให้ไก่ ปั่น 2-3 กิโล คือมันอยู่ในเขาอยู่ในป่าเลยถามว่าจะพัฒนาเขาได้ยังไง อย่างนั้นคือต้องเป็นคนที่มีเงินเป็นหลักล้านแล้วก็ไปอยู่ทำไร่ทำสวนแล้วอย่างพวกพี่ไปเริ่มต้นแบบนี้ข้าวสารแทบจะไม่มีกรอกหม้อ มันไม่ใช่ว่าให้เราอยู่ก็อยู่แบบให้มันดี ๆ หน่อย เราทำมาหากินก็ต้องง่าย ขอผ้าออกมาส่งลูกค้าที่สาย 2 พุทธมณฑล ตอนเย็นช่วงประมาณ 4-5 โมง มารอรถไฟ นี่แทบจะหมดแรงเลย อย่างอยู่ที่นี่คือนั่งรถไฟสะดวกสบาย ถ้าให้เขาไปทำไร่ทำสวนคือเขาต้องมีเงินอย่างน้อยหลักแสนแล้วก็คือต้องดูแลเขาเรื่องอาชีพตลอด ก็ต้องดูแลให้เต็มที่ มันถึงจะรอด พี่ว่าคนไร้บ้านโอเคนะ อย่างยายเนี่ยถ้ามีของคืนเดี๋ยวพ่อค้าแม่ค้าตอนเช้าต้องลองมาดู เป็นร้อยคนเลย บางคนวางตรงนั้นจับมา 20 บาทเอามาขาย 100 บาท เขาก็ได้แล้วขายหลาย ๆ ชิ้นเขาก็อยู่ได้วันละ 100 200 ก็อยู่ได้ คุณมีที่อยู่มีทำเลที่ค้าขายได้เขาก็อยู่รอดอย่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเพราะเขาเรียนทางทฤษฎีมาแต่การปฏิบัติคือที่อยู่กับพี่น้องมาวิถีชีวิตประจำวันเรารู้ว่าวันนี้ยายขายได้เท่าไหร่ วันนี้ดีไหม เรารู้ทุกวัน ๆ ว่าตรงนี้เขาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเขาได้ ฝึกอาชีพพี่ก็เห็นด้วยแต่ตลาดสำคัญที่สุด

Q: ยังขาดเหลือตรงส่วนไหนหรืออยากให้ภาครัฐมาช่วยตรงจุดไหนไหมคะ

A: ถ้าเป็นเร็ว ๆ นี้คือให้พี่น้องหาเช้ากินค่ำเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตอนนี้มันคงยังไม่ทัน ถ้าจะให้รัฐบาลเข้ามาดูแลโดยทันทีเพราะว่ามันต้องมีแผนมีนโยบายผ่านนู่นผ่านนี่นั่น แต่ปากท้องพี่น้องก็รอไม่ได้ พี่อยากให้อนาคตถ้าทางรัฐบาลทำได้ดีจริง ๆ อยากให้เขาทำเรื่องการตลาดให้คนไร้บ้าน เรื่องหาตลาดค้าขายสำคัญ ที่นี่คุณทำอาชีพหลักหลายส่วนมากจะเป็นค้าขาย พี่อยากได้ตลาดทำเล คุณไม่ต้องลงทุนให้ก็ได้ขอแค่ทำเลดี มีตลาดดี ๆ ให้คนจนเข้าถึงบ้าง ไม่ใช่ว่าพอตลาดดีทำเลดีคนรวยก็เข้าไปจับจองหมดคนจนก็ได้แต่มองไม่มีสิทธิ์เข้าถึง ลุงยาวนี่แกทำดอกไม้ ร้อยพวงมาลัยขายคือเขามีรถเข็นอยู่ตรงป้ายรถเมล์ ตอนนี้ก็ออกไปร้อยแล้วก็มีขาประจำของแกเลย แกก็อยู่ได้เลยทุกวันพระ แกทำส่งลูกค้าขาประจำเลย เพราะว่าทำเลดีแกอยู่ได้ไม่ต้องไปเดินตากแดดขาย มีลูกค้ามารับ แต่ที่นี้เหมือนกับว่าช่วงใหม่ ๆ ช่วง Covid ประสบปัญหาเรื่องแกถ้าขายไม่ได้ เขาล็อคดาวน์เขาก็ออกไปไม่ได้ นี่แกออกไปนอน 2 วัน 2 คืนนอนขายตรงนู้นเลย พอขายเสร็จก็กลับมาที่นี่

ตอนนั้นมีคนเข้ามาเยอะก็จากหน่วยงานของ พม. เรื่องของการเย็บกระเป๋าบ้าง รองเท้าบ้าง แต่พี่ดูกี่รุ่น ๆ ก็ไม่สำเร็จ เพราะว่าฝึกเสร็จปุ๊บเขาก็ไป คือมาฝึกทำปาท่องโก๋บ้างอะไรบ้างอย่างนี้ คือมาฝึกแล้วคุณก็ไม่มีอุปกรณ์ให้ ไม่มีทำเลให้ ตำราหรือสูตรที่เรียนเขาก็จมไปละ นี่ไม่ได้ชม สสส. นะแต่ว่าเราได้เครื่องมือมาเพียบเลย ถ้าเศรษฐกิจกลับมาดีพี่มีเงิน 2-3 พันเอาไปซื้อวัตถุดิบ คือมีอุปกรณ์หมดเลยไม่ต้องไปซื้อ ทุกอย่างเขาให้ครบหมดเลย อันนี้ถือว่าเป็นความภูมิใจคือเหมือนกับถึงวันนึงเราอาจจะไปหลุดจากคำว่าอะไรบ้าน เราก็ยังมีอุปกรณ์ไม่ต้องไปลงทุน ต้องหาทำเลริมฟุตบาทแล้วก็ขายข้าวผัดกะเพรา 20 บาท หรือผัดไทยห่อละ 20 เราก็ยังขายของเราได้คือเรามีอุปกรณ์แล้ว คือเขามาฝึกให้แต่คืออุปกรณ์อะไรก็ยังไม่มี อะไรก็ไม่มีให้ มุมมองหนึ่งก็คือว่า เหมือนกับกลุ่มอาชีพอย่างน้อยคุณต้องให้เขามีทำเล แล้วก็มีอุปกรณ์ตามที่เขาต้องการจริง ๆ อย่างคนขายเสื้อผ้ามือสองเขามีราวแขวนเขาก็จะออกของเขาทุกวัน ก็เหมือนเขามีร้านของเขาแล้ว อย่างอันนี้ถ้าจะว่าไป ศูนย์คนไร้บ้านที่นี่คือทุกคนเป็นนะคะขาย ตีสองก็ออกไปกันหมดแล้ว เก้าโมงก็ทยอยกันกลับบ้านมาแล้ว เหมือนลูกค้ามาซื้อเขาก็จะรู้เลยว่าคนนี้คุณยายมาจากศูนย์คนไร้บ้าน ลุงสมรมาจากศูนย์คนไร้บ้าน ป้าแดงมาจากศูนย์คนไร้บ้าน ก็จะรู้กันหมด ป้าน้อยแกก็ไปรับของที่มหาชัยมาเหมือนไปเอาปลาทูเค็มเอาปลาหมึกแห้งลูกอม แล้วก็มานั่งขาย พอเช้าแกขายที่นี่เสร็จแกก็เย็นบ่ายๆแกก็จะไปตรงหน้ารัตนโกสินทร์ จะมีลูกค้าที่รอรถเมล์อะไรแบบนี้ก็จะซื้อ บางคนมีข้าวสารก็ไปขายเป็นถุง ได้ทุกวัน ทุกคนมีอาชีพคือจะเป็นค้าขายแต่ส่วนมากกว่าครึ่งนึง

รหัสผู้ให้ข้อมูล: N2

Q: ระหว่างคนไร้บ้านหน้าใหม่กับหน้าเก่าที่มีอยู่เดิมเขาแตกต่างกันยังไงบ้าง

A: คำตอบมันมีหลายมิติ คนไร้บ้านหน้าใหม่กับหน้าเก่า เป็นเรื่องของเงื่อนไขสภาพการใช้ชีวิตอะไรแบบนี้ ก็จะมีความแตกต่างแต่มันก็ไม่มากคือมันไม่เห็นความแตกต่างกันมากหรือว่าทางกายภาพอะไรแบบนี้ก็ไม่ได้มาก แต่สิ่งที่น่าจะแตกต่างกันมากที่สุดระหว่างทางไร้บ้านหน้าเก่ากับคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็คือ จะเป็นเรื่องในเชิงวิธีคิดในเชิงพฤติกรรม อย่างเช่นคนไร้บ้านหน้าเก่า วิธีคิดในเรื่องของการปรับปรุงพัฒนาสภาพชีวิตของตัวเขาในกลุ่มคนไร้บ้านหน้าเก่าจะไม่ค่อยที่จะมีแล้ว เขาไม่มีแง่คิดไม่มีมุมคิดไม่มีพฤติกรรมไม่มีไดรฟ์ ไม่มีแรงขับแรงผลักดันในการที่จะปรับปรุงพัฒนาชีวิตของตัวเองได้ นี่คือคนไร้บ้านหน้าเก่าส่วนคนไร้บ้านหน้าใหม่เขายังคิดฝันยังรู้สึกว่ามีความพยายาม ยังรู้สึกว่าจะต้องออกไปจากการมีชีวิตเป็นคนไร้บ้านให้ได้ อันนี้ที่เห็นได้ชัดก็คือเรื่องของวิธีคิด แล้วก็เรื่องของการสนองต่อวิธีคิด ในทางพฤติกรรมอย่างเช่นการไปหางานทำให้มันมั่นคงให้มันมีรายได้เพิ่มมากขึ้นให้มันเยอะที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ แต่ว่าคนไร้บ้านหน้าเก่าเขาไม่ได้มีวิธีคิดแบบนี้วิธีคิดของเขาก็คือเขาอาจจะหาเงินหารายได้แค่พอที่จะ ใช้จ่ายเล็กน้อยได้ คือระเบียบในการ เช่นว่าในเรื่องของการไปทำงาน ระเบียบวินัยในการทำงานเขาไม่ให้คอนโทรลตัวเอง คือไม่ฟิกซ์ว่าฉันจะต้อง ภายใน 1 อาทิตย์จะต้องมีงานประมาณนี้เท่านี้ เขาไม่ได้สอดส่องมองหาสักเท่าไหร่แต่ถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่จะต่างกันเลย เขาก็จะมีระบบระเบียบพอสมควร ว่าจะต้องหาเงินเท่านี้ ๆ ถ้ามีงานเขาก็จะไป แต่ว่าถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าเก่าถ้าไม่วันนั้นเขารู้สึกว่าไม่อยากไปก็จะไม่ไป

Q: แสดงว่าเป็นเรื่องของแรงจูงใจใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ แรงจูงใจมันเกิดจากการที่เป้าประสงค์ต่างกันคนละด้าน หน้าเก่ารู้สึกว่าถ้าเขาจะไปทำงานเขาแค่อยากมีเงินนิด ๆ หน่อย ๆ พอใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ พอได้ แต่ไม่ได้ไปในเรื่องของการที่เขาพยายามที่จะใช้งานเป็นตัวที่ตัวเองให้พ้นจากสภาพคนไร้บ้าน มันต่างกัน

Q: โครงการจ้างวานข้าส่วนใหญ่เป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่หรือหน้าเก่ามากกว่ากันคะ

A: เรา Support ทั้งสองส่วนแต่ว่าจะมีเครื่องมือที่อาจจะต่างกันหน่อย กระบวนการในการที่จะใช้เครื่องมือนั้นอาจจะแตกต่างกัน สมมติว่าเราให้งานเพื่อให้เกิดรายได้เราอาจจะให้คนไร้บ้านหน้าเก่าในบริบทที่สอดคล้องกับวิถีเขากับวิถีชีวิตกับวิธีคิดของเขา อย่างที่บอกว่าเขาไม่ได้ต้องการงานที่ต่อเนื่อง เขาไม่ได้ต้องการที่จะไปมีที่อยู่อาศัย เนื่องจากเขาปรับตัวกับสภาพแวดล้อมและบริบทของการไร้บ้านของเขาได้แล้ว เขาก็จะไม่ได้สนใจในเรื่องของการออกจากสภาพชีวิตไร้บ้าน เขาก็จะหาเงินให้ได้แค่เล็ก ๆ น้อย ๆ พอไปได้ พอซื้อของ พอซื้อบุหรี่ พอกินเหล้าได้ หรือว่าซื้ออาหารในยามที่เขาอยากมีของกิน เขาก็จะได้ใช้เงินมีซื้อแทนที่จะไปขอ มันจะแตกต่างกับคนไร้บ้านหน้าใหม่ คนไร้หน้า

ใหม่เราจะใช้เครื่องมือที่เป็นเรื่องของงาน การให้งานแล้วก็ให้รายได้ ซึ่งเครื่องมือนี้มันสอดคล้องกับที่เขาคิดอยู่ หรือว่าพฤติกรรมที่เขาเป็นอยู่ คนไร้บ้านหน้าใหม่เขาต้องการที่จะได้งานที่มีรายได้ที่พอประมาณ สามารถที่จะนำไปสู่ในเรื่องของการเก็บหอมรอมริบได้ นำไปสู่ในเรื่องของการเปลี่ยนชีวิตเขา แล้วก็ต้องการงานที่ต่อเนื่อง งานจ้างวานข้าที่เราให้กับกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็จะให้เป็นเต็มอาทิตย์ เพื่อให้เขามีรายได้ที่พอประมาณต่อความมั่นใจ ต่อการตัดสินใจไปสู่ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของเขาได้ สมมติว่าเขาจะได้รายได้ 6-7 พัน เขาก็มองได้แล้วว่าสามารถที่จะนำไปสู่เรื่องของการไปเช่าห้องหรือหาทุนได้หรือใช้เพื่อกินก็อยู่ได้

Q: แสดงว่าเขาก็สามารถหลุดพ้นจากการไร้บ้านได้จากการทำงาน สามารถสรุปแบบนี้ได้ใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ จากกระบวนการนี้แหละจากการใช้เครื่องมือตัวนี้ แต่ว่าเป็นคนละเลเวลกัน

Q: ในส่วนนี้เราได้มีการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับคนกลุ่มนี้เพิ่มด้วยหรือไม่ หรือให้ใช้ทักษะในการทำงานที่มีอยู่เดิม

A: จริง ๆ แล้วเราให้เขาใช้ทักษะเดิมเพราะงานของจ้างวานข้าจะเป็นงานทำความสะอาด ซึ่งงานทำความสะอาดจริง ๆ แล้วมันไม่จำเป็นต้องมีสกิลอะไรมาก ไม่ต้องเพิ่มเติมอะไรมาก เพราะว่าเราเชื่ออย่างหนึ่งว่าหลาย ๆ คนที่มาเป็นคนไร้บ้านแล้วกำลังหางานส่วนมากเขาก็จะมีข้อจำกัดในเรื่องของทักษะอาชีพอยู่แล้ว ทักษะในเรื่องของการทำงานที่มันต้องใช้ทักษะมากเฉพาะทางอะไรแบบนี้ เราคิดว่าเราพยายามที่จะลดเงื่อนไขเข้าสู่งานของเขาด้วยการที่เราหางานที่มันเหมาะสมกับทุกคน ทุกเพศทุกวัย ทุกกายภาพ เราพยายามลดเงื่อนไขตรงนี้เพื่อเข้าสู่ระบบงานให้ได้มากที่สุดเท่าที่มันจะสามารถได้ ทำให้เขาสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง เราก็จะไม่มีเรื่องของการเพิ่มทักษะอะไรมากนอกจากถ้าจะต้องไปทำในเชิงธุรกิจในเชิงที่เป็น SE เราอาจจะมาดูอีกทีว่าคนที่เข้าสู่ระบบงานตรงนี้เราจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเขาด้วยทักษะอะไรบ้าง คนที่เข้ามาแน่นอนว่าก็ต้องมีคุณสมบัติที่สามารถพัฒนาได้พัฒนาทักษะได้ คนที่ทำงานจ้างวานข้าที่ทำงานความสะอาดในพื้นที่สาธารณะแน่นอนว่ามันไม่ต้องการอะไรมากแค่กวาด ๆ ไป แค่เก็บขยะเป็น

Q: ยกตัวอย่างงาน SE ที่เคยไปทำได้ไหมคะว่ามีการคัดคนและพัฒนาทักษะอย่างไรบ้าง

A: หนึ่งก็คือต้องไม่สูงอายุมากหรือถ้าสูงอายุเราก็จะดูว่าเขายังมีความคล่องตัวอยู่หรือเปล่า เราก็จะดึงเข้ามาแล้วก็จะดูที่สกิลก่อนว่าเขามีสกิลในเรื่องของการจัดการการวางแผนในการทำงานเป็นอย่างไรบ้าง เพราะแน่นอนว่าต้องมีพอไปทำงานในพื้นที่เอกชนหรือที่เขามีความคาดหวังกับ

คุณภาพของงาน เราจึงต้องมีเงื่อนไขเพิ่มเติมขึ้นมาหน่อยเพื่อให้คนที่เข้ามาในระบบงานมีคุณภาพพอที่จะไปทำงานในส่วนนี้ได้อย่างต่อเนื่องได้อย่างไม่สร้างปัญหา

Q: แต่ก็ไม่ถึงกับต้องเอาไปพัฒนาถูกต้องไหมคะ แค่คัดเลือกเฉยๆ

A: ใช่ครับ จริง ๆ แล้วถ้าเป็น SE เราก็อาจจะมีเรื่องของการอบรมทำ Workshop อะไรอย่างนี้อยู่ Workshop เรื่องของความทำความสะอาดใช้เครื่องมืออย่างไรบ้างอะไรแบบนี้ ถ้าล้างห้องน้ำก็อาจจะต้องมีสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำอะไรบ้างควรใช้สารเคมีชนิดไหนถึงจะเหมาะกับพื้นแบบนี้ ทักษะแบบนี้อาจจะต้องมีการปูพื้นกัน เพราะว่าในการทำงานในพื้นที่เอกชนอย่างที่บอกคือเขาคาดหวัง คนที่จ้างไปมีความคาดหวังว่าจะต้องทำงานที่ทำให้บ้านเขาสะอาดแล้วก็ไม่เกิดความเสียหาย เราก็ต้องมีการสร้างทักษะให้กับเขาหรืออะไรที่มันขาด ทำให้มันเกิดในเรื่องของการสร้างคุณภาพของการทำงานเราก็จะดูเป็นเรื่อง ๆ ไป

Q: ปกติทางโครงการได้มีการไปทำงานร่วมกับศูนย์ฝึกอาชีพบ้างไหมคะ

A: ไม่มีครับ แต่ว่าช่วงแรก ๆ ตอนเราเปิดใหม่ ๆ เราก็จะมีคนที่เขามีทักษะมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องการทำความสะอาดเขาก็จะเสนอตัวมาว่าเดี๋ยวจะมาเวิร์คชอปให้ ซึ่งเราส่วนใหญ่แล้วก็จะหาจากแบบนี้ก็เราก็อาจจะทำแคมเปญขึ้นมาว่าเราจะอยากจะเพิ่มทักษะให้คนกลุ่มนี้ในเรื่องของการทำความสะอาด แล้วเดี๋ยวก็จะมีคนมาเสนอตัวเข้ามา

Q: ตอนนี้ก็จะเน้นเรื่องทักษะด้านการทำความสะอาดเป็นหลักใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ

Q: มีงานประเภทอื่นไหมคะที่เคยส่งคนไร้บ้านไปทำ

A: ไม่มีนะครับ อย่างที่บอกคนที่เข้ามาในระบบงานของเราส่วนมากจะเป็นคนที่ทักษะอาชีพไม่มี น้อยมาก คือเป็นแรงงานทั่วไปมาตลอดอาชีพเขา มันเลยยากนิดนึงในการที่จะไปทำในงานอื่น ๆ ในลักษณะอื่น ๆ อย่างนั้นช่างเราก็ลองอยู่แต่ว่าคนที่เก่งช่างในโครงการของเรามันก็น้อยแล้วก็สูงอายุด้วย มันเลยอาจจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีก่อนที่เราจะทำเรื่องนี้ อาจจะต้องคิดให้รอบคอบนิดนึงว่าเราจะทำแบบไหนอย่างไรที่เหมาะกับบริบทแบบนี้ที่เราเป็น

Q: คนไร้บ้านหน้าใหม่ต้องทำงานมากสุดกี่วันต่ออาทิตย์ถึงจะหลุดพ้นจากการไร้บ้านได้คะ

A: เราให้ 4 วันต่อ 1 อาทิตย์ แล้วเราก็ให้วันละ 400 บาท พอเขาได้รายได้ประมาณนี้เขาก็อยู่ได้ เราใช้เครื่องมือตัวนี้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนแต่คิดว่ายังไม่ใช่เครื่องมือที่สร้างความมั่นคง

ให้เขานักสักเท่าไหร่ แต่กำหนดให้เครื่องมือตรงนี้เป็นเครื่องมือสร้างการเปลี่ยนผ่าน คือให้เขาสะสมทุนได้หรือมีความคาดหวังที่จะไปต่อได้เมื่อเขามีทุนพอสมควร เช่นถ้าเขาอยากจะไปค้าขาย เขาสะสมทุนได้อะไรแบบนี้ เราก็จะมีกระบวนการในเรื่องของการสนับสนุนให้ในส่วนที่เรารู้สึกว่าถ้าเขาอยากไปค้าขายเราก็จะมีทุนให้เขาส่วนหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าเป็นทุนในลักษณะของของบริจาค ในส่วนของกระจกเงาคือเราจะมีการรับบริจาคเข้ามา เอาของบริจาคก็จะนำไปสู่เรื่องของการขายต่อ เพื่อที่จะทำเรื่องของการระดมทุนของที่ขายต่อก็จะทำให้คนเล็กคนน้อยที่เป็นแม่ค้ารายย่อยทั้งหลายเข้ามาซื้อของตรงนี้ เพื่อที่จะนำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับพวกเขา คือถ้าเขาต้องการทำเรื่องนี้ด้วยที่จะเพิ่มรายได้เพิ่มเติมหรือแม้แต่อาจจะอยากเอาไปทำเป็นอาชีพใหม่เลยไม่ได้ทำกับจ้างวานข้าแล้ว เราก็หยิบไปใช้

Q: ในเรื่องของความมั่นคง คิดว่าต้องมีกระบวนการไหนที่จะมาเสริมเพื่อทำให้คนกลุ่มนี้หลุดพ้นจากการไร้บ้านอย่างยั่งยืนมากขึ้นบ้างคะ

A: หนึ่งแน่นอนว่ามันต้องมีทุนและทรัพยากรที่พอสมควรที่มันมากพอแล้วก็ต่อเนื่อง การปรับสภาพชีวิตอะไรแบบนี้การปรับสถานะทางเศรษฐกิจให้กับคนกลุ่มที่เป็นกลุ่มคนจน แน่นอนว่ามันน่าจะต้องเป็นหน้าที่ของรัฐในทางนโยบาย เราคาดหวังว่าถ้าจะให้มันยั่งยืนกว่านี้มันควรที่จะเข้าไปอยู่ในทางนโยบาย เป็นโมเดลหนึ่งในทางนโยบายเพื่อที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคน เพราะจริง ๆ มันก็มี Solutions แบบนี้ในการแก้ไขปัญหาคนจนเมืองคนที่เข้าไม่ถึงแหล่งงานแหล่งรายได้ เนื่องจากเงื่อนไขของเขาทางด้านอายุ ทางทักษะ การช่าง อะไรแบบนี้ คิดว่าเรื่องนี้จะนำไปสู่เรื่องของการทำให้เกิดความยั่งยืนได้จริง ยังไงคิดว่าถ้าจะทำให้มันแข็งแรงมันก็ต้องถูกสนับสนุนด้วยข้อกฎหมายด้วยระเบียบของรัฐก่อน มันถึงจะก้าวไปสู่ในเรื่องของการที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ อาจจะไม่ทำเองอาจจะจ้างเอกชนในการทำก็เป็นไปได้ แต่ก็ต้องถูกกำหนดจากระเบียบของรัฐก่อนเพื่อให้เห็นความต่อเนื่อง

Q: ปัจจุบันมีหน่วยงานไหนจากภาครัฐที่มาทำงานร่วมกับทางโครงการบ้างหรือไม่

A: ตอนนี้ยังไม่มีครับ เราแค่ขอความร่วมมือเป็นลักษณะของการขอความอนุเคราะห์อย่างเช่นเราทำร่วมกับสำนักงานเขต คุยกันเพื่อขอพื้นที่แล้วก็ทำงานร่วมกันในส่วนของการทำความสะอาดที่สาธารณะ ดูว่าทางสำนักงานเขตเขาขาดตกบกพร่องในพื้นที่ไหนบ้าง เช่นเรื่องของคนความต้องการคน ก็เอามาแมทชิงกัน แต่ว่าในช่วงของการบูรณาการเชิงนโยบายเชิงงบประมาณหรืออะไรแบบนี้ในด้านอื่น ๆ อาจจะยังไม่มีขนาดนั้น

Q: กับศูนย์คนไร้ที่พึ่งอะไรแบบนี้ก็ไม่ได้มีการทำงานร่วมกันใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ คือ Co กันแต่ว่ามันน้อยมากอย่างเช่นเราขอใช้พื้นที่ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งธนบุรีของทางพม.ในการเซ็นชื่อประชุม เพราะว่าตอนก่อนโควิดเราจะมีการประชุมจ้างวานข้าทุกเดือน เพื่อที่จะทำในเรื่องของจัดแถวจัดระเบียบนิดหน่อย ตีรูปให้เข้ากรอบ เพราะว่าถ้าไม่มีการคุยกันมันก็จะทำให้มีความบิดเบี้ยวในการทำงาน แล้วก็อาจจะให้คนที่เป็นคนไร้บ้านที่เขายังเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ เขายังไม่อยากเช่าบ้าน เขาอยากจะเก็บเงินสักพักหนึ่งก่อนจากนั้นค่อยเช่า เราก็จะขอให้เขาไปอยู่ที่นั่นก่อนสักพักหนึ่ง การอยู่ที่นู่นบางทีมันมีกฎเกณฑ์เยอะพอสมควร ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเขาในการออกไปหางาน

Q: ขัดต่อการสนับสนุนให้เขาออกไปมีงานทำเหรอคะ

A: อย่างเช่นมันมีกฎระเบียบ จะให้ออกไปได้ตอนกี่โมงถึงกี่โมงอะไรแบบนี้ บางทีงานคนไร้บ้านบางคนก็เขาทำกับจ้างวานข้าเราอยากจะมีงานเพิ่มเช่นถ้ามีการทำงานตอนกลางคืนอะไรแบบนี้ต้องไปแบบของไปอะไรตอนกลางคืนเขาก็ไม่สามารถทำได้ ถึงแม้แต่เรื่องของถ้าเขาอยากจะเก็บขวดเขาก็ไม่สามารถทำได้ มันก็จะเป็นอุปสรรคกับวิถีเขา

Q: ถ้าเขาไม่ได้อยากอยู่ในศูนย์แต่ต้องการไปอยู่ที่อื่นเรามีส่วนช่วยในการหาที่อยู่ตรงให้เขาไหมคะ

A: เราตั้งปลายเปิดไว้ว่าให้เขาหาเอง แต่เราก็มีการสนับสนุนอยู่อย่างเช่นว่า ถ้ามีคนที่เขาไปอยู่ตรงนี้ ๆ แล้วมันมีห้องว่างเราก็จะแนะนำเขา แต่ส่วนมากก็จะจะเป็นปลายเปิด จะเป็นการเลือกของเขาเอง เขาจะรู้สึกว่าเขาจะเลือกตรงไหนที่มันเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของเขา

Q: มีข้อสงสัยว่าถ้าภาครัฐจัดที่อยู่หรือไป Co กับพวกผู้ประกอบการตึกแถวตึกเช่า แล้วก็มาร่วมกับโครงการเรา ในการให้ส่วนลดด้านที่อยู่กับคนกลุ่มนี้ถือว่าเป็นนโยบายที่ดีไหมคะ

A: คือผมคิดว่า หลักคิดหรือว่ามายด์เซ็ทเกี่ยวกับการเลือกที่อยู่อาศัย คิดว่าเขาก็ไม่ได้ต่างจากเรา ก็คืออยากจะเลือกเองตามความพอใจ ไม่อยากถูกเลือก ถูกวางกฎเกณฑ์ ว่าต้องอยู่อย่างนี้ ๆ ที่มีศูนย์อยู่ต่างจังหวัดกับคนไร้บ้านไม่เลือกเข้าไปอยู่ผมคิดว่ามัน สาเหตุหลักเหตุผลหลักที่เขาไม่เข้าไปอยู่ก็เพราะว่าเรื่องมายด์เซ็ทเป็นหลัก ว่าอยากเลือกที่จะอยู่ตรงนี้ ๆ ตรงนี้อยู่แล้วสบายใจกว่าอะไรแบบนี้มากกว่า อย่างเช่นเราอาจจะสนับสนุนค่าเช่าให้เขาใน 3 เดือนแรก ก็ว่ากันไป แล้วค่อยให้เขาจัดการตัวเอง ถ้าเป็นไปได้ก็สนับสนุนให้เขามีรายได้ที่พอประมาณและจะนำไปสู่ในเรื่องของการเช่า ในที่ที่เขารู้สึกว่ามันไม่เป็นการเช่าห้องที่เป็นภาระ

Q: เป็นเหมือนกันทั้งกับคนไร้บ้านหน้าใหม่และหน้าเก่าใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ ผมคิดว่าเหมือนเราครับมันเป็นมายด์เซ็ทของคนชนชั้นกลาง หรืออาจจะคนทั้งหมดแหละมั้ง

Q: จากข้อมูลที่ส่งมา เห็นว่ามีบางคนเข้าร่วมโครงการแล้วก็ออกเพื่อไปทำงานประจำด้วย เคสแบบนี้คือหางานประจำทำได้จากที่ไหนเหรอคะ

A: ก็พอเขาตั้งตัวได้ระดับหนึ่งมีห้องเช่ามีอะไรของตัวเองเขาก็เริ่มที่จะถามเพื่อน พอได้คุยกันมีแนะนำว่าตรงนี้มันมีงานที่นั่นที่นี่อะไรแบบนี้ที่มันเป็นงานประจำแน่นอนเขาก็จะไป หรือว่าแม้แต่ของกระจกเงาเองคนที่อยู่จ้างวานข้าที่ทำงาน 4 วันเราก็ดึงเขาเข้ามาทำงานในส่วนของศูนย์รับบริจาค ตอนนี้ก็น่าจะ 4 คนแล้วที่เราดึงเข้ามา เนื่องจากเราคิดว่าเราจะหาพื้นที่เพื่อที่จะให้เกิดการหมุนเวียนให้ได้ถ่ายคนกลุ่มเดิมออกจากระบบให้เป็นกลุ่มใหม่เข้าสู่ระบบ อย่างที่บอกว่าพื้นที่จ้างวานข้าเป็นที่ทำให้เขาเกิดการตั้งตัวได้ในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น เราก็จะไม่พยายามที่จะให้เขาอยู่ตรงนี้ เราก็จะให้เขาคิดว่ามีคนอื่น ๆ ที่ต้องการหรือมีเงื่อนไขที่จะต้องเข้ามาอยู่ในระบบแล้วก็เปลี่ยนผ่านไปเหมือนกับคนอื่น ๆ เขาเหมือนกัน

Q: เท่าที่ดูแล้วอย่างนี้อาจจะต้องเกี่ยวกับกรมแรงงานหรือจัดหางานด้วยไหมคะ คิดว่าเขาจะมีส่วนในการเข้ามาช่วยเหลือตรงนี้ได้ไหมคะ

A: คิดว่าควรจะมีส่วนนั้นเข้ามา เราก็คาดหวังว่าจะมีการนำเสนองานเข้ามา ในรูปแบบที่เหมาะสมก็จะต้องมาดูกันว่างานที่เหมาะสมกับคนกลุ่มนี้ มีเงื่อนไขที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุไม่มีทักษะจะให้เขาทำงานอะไรยังไง เราอยากเห็นการกระจายตัวออก ให้เขากระจายตัวไปสร้างความมั่นคงในเรื่องของชีวิตได้ ถ้าเป็นไปได้ก็จะดีใจเป็นอย่างมาก

Q: นอกจากโครงการจ้างวานข้าแล้วคิดว่ามีโครงการอื่นอีกไหมคะที่คิดว่าน่าสามารถทำให้เขากลับสู่สังคมเหมือนเดิมได้

A: ผมไม่เห็นนะ เรายังไม่เห็น แต่ว่ามัน Support คนได้น้อย อาจจะไม่ใช่คนไร้บ้านนะ อย่างเช่นอย่างที่พื้นที่ในการ Support ผู้ป่วยจิตเวชให้ทำงาน ให้กับกลุ่มเด็กออทิสติก แต่ว่ามันเล็กมาก คือมันเป็นพื้นที่จำกัดมาก บางทีก็เข้าไปอยู่ในกระบวนการงานนั้นไม่กี่คน โจทย์ของเราก็คือเราอยาก Support คนให้มันมากที่สุด เท่าที่มากได้

Q: สำหรับคนที่กลับไปมีงานทำเรียบร้อยแล้วเราได้มีการติดตามไหมคะ

A: อย่างที่บอกส่วนมากก็เข้าไปอยู่ในการทำงานของกระจกเงาเป็นส่วนใหญ่ ที่ออกไปแล้วบางทีก็ติดตามไม่ได้บ้างก็มี ไม่รู้ไปอยู่ไหนยังไง ก็มีอยู่แค่คนสองคนที่ติดตามไม่ได้เพราะว่าเขาไม่มีเครื่องมือในการที่เราจะติดตามได้ อย่างเช่นไม่มีโทรศัพท์มือถือเราก็ไม่สามารถจะติดตามได้

Q: ปกติเวลาจะนัดคนไร้บ้านมาทำงานนัดกันด้วยวิธีไหน

A: เราจะใช้วิธีการนัดหมายแบบ เลิกงานแล้วก็นัดหมายกันเลย ถ้าเป็นแต่ก่อนที่เริ่มทำโครงการเราก็จะไปประกาศในพื้นที่ที่คนไร้บ้านเขาไปรวมตัวกันเช่นสภาสังคมสงเคราะห์ที่เขาไปรับข้าว เราก็จะไปประกาศใครอยากได้งานอะไรแบบนี้ก็มาเจอกันที่นี่ ๆ เราก็จะนัดเขาเป็นอาทิตย์ต่ออาทิตย์ไป ใครอยากทำงานอาทิตย์นี้ก็มาลงทะเบียนกัน แล้วก็จะนัดหมายแล้วก็ทำใบงานไว้ในแต่ละอาทิตย์ว่าอย่างเช่นวันจันทร์แล้วจะมาเจอกันที่สวนสันติภาพ ก็คือเหมือนมาประชุมกันแล้วก็จะมีการแจกใบงานว่ากลุ่มหนึ่งเดี๋ยวไปทำวันอังคารนะ ผมส่งไปทำวันพุธนะ ไปเจอกันที่ตรงนี้ ๆ เราก็จะมีแผนงานไว้ อันนี้คือตอนแรก ๆ ที่เราทำแต่พอตอนหลังเพราะมันลงตัวเรามีแผนงานเรียบร้อยแล้ว เราก็สามารถที่จะนัดหมายได้เลยในตอนที่หลังจากทำงานเสร็จ แต่ว่าพอระยะหลังเขาก็มีรายได้แล้วเขาก็จะหาซื้อโทรศัพท์ ติดต่อได้ง่ายขึ้น

Q: สำหรับกลุ่มใหม่ที่เข้ามาเป็นคนไร้บ้านรู้ได้อย่างไรว่ามีโครงการนี้อยู่

A: ถ้าเราจัดประชุมเขาก็จะเข้ามาเองเลย เพราะว่ามันจะมีการบอกในกลุ่มคนไร้บ้านเขาจะสื่อสารกันแบบ Viral พอเราจัดประชุมเขาก็จะรู้แล้วก็นัดกันมาสมัครงาน เราก็จะให้ลงทะเบียนคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็จะเข้ามาตอนที่เราเปิดประชุม

Q: ปัจจัยความสำเร็จหลักที่ทำให้โครงการสามารถทำให้คนไร้บ้านหลุดพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านได้

A: คิดว่าเป็นเรื่องของการ เรื่องหนึ่งคือเป็นเรื่องของข้อมูล เราทำงานนี้วางกระบวนการต่าง ๆ ของการบริหารจัดการต่าง ๆ ตามข้อมูลที่เราคิดว่ามันชัดเจน เป็นข้อเท็จจริง อย่างเช่น เราจะกำหนดวันให้กับคนทำงานกลุ่มแบบไหนทำงานเท่าไหนกี่วัน เราก็จะใช้ข้อมูลมากำหนด เพราะช่วงแรกที่เราทำงานเราทำในเรื่องของการเก็บข้อมูลเชิงลึก 100 กว่าคน เพื่อที่จะนำมาประมวลผลให้เห็นว่าคนนี้เขาอยู่ในคลัสเตอร์ไหน คลัสเตอร์นี้เขาเหมาะกับงานกี่วัน ข้อมูลจะนำไปสู่เรื่องของการสร้างกระบวนการสร้างหลักการเพิ่มเติม จริง ๆ เรามีหลักการพื้นฐานอยู่แล้วแต่ว่าจะมีหลักการเพิ่มเติมขึ้นมาอย่างเช่น หลักการใหญ่ของเราคือปรับปรุงคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน เราก็เข้าใจอยู่นะว่าเราต้องปรับปรุงด้วยกันให้เขามีงานมีรายได้ อันนี้คือหลักการแรกเลยพอมีข้อมูลพอสมควรแล้ว

แน่นอนว่าหัวข้อนั้นมันกว้างไป พอมีข้อมูลมันก็จะนำไปสู่เรื่องของการปรับปรุงให้มันสอดคล้องกับแต่ละกลุ่มอย่างไร อย่างเช่นถ้าเป็นกลุ่มที่เราให้งาน 1 วันเป็นคลัสเตอร์ที่เราเรียกว่าเป็นคนไร้บ้านหน้าเก่า เป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีภาระอะไรหนักหนา มีศักยภาพในการไปทำงานตรงนู้นตรงนี้ได้เราก็จะให้ 1 วัน ซึ่งคนที่เราให้ 1 วันส่วนมากก็จะเป็นผู้สูงอายุ เราก็จะบนหลักของการขอเงินแบบให้เปล่าให้เพื่อการช่วยเหลือ แต่ว่านั่งจากงานเราก็กำหนดสเปกอยู่แล้วว่ามันไม่ใช่งานที่หนัก ต้องแลกด้วยหยาดเหงื่อขนาดนั้น กลุ่มที่ 2 จะเป็นกลุ่มที่เราทำให้มันเกิดการเป็นเหมือนการสร้างตาข่ายรองรับให้กับเขา คือให้เขาได้งาน 2 วันต่อ 1 อาทิตย์ เพื่อให้เขาสามารถที่จะไปรักษาสถานะของเขาได้ ไม่ให้เขาร่วงหล่นไปมากกว่านั้นอย่างเช่นไปมีห้องเช่า ไปเพิ่มพูนรายได้เพื่อไม่ให้เขาลำบากไปมากกว่านี้ แล้วก็มาคนกลุ่มที่ 3 จะเป็นกลุ่มที่ได้ 4 วันต่อ 1 อาทิตย์ กลุ่มนี้แหละที่เราทำในเรื่องของการทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งก็จะเป็นกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ส่วนมากก็จะอยู่ในกลุ่มนี้ เพราะเราเข้าใจดีว่าเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ จากข้อมูล เขาเป็นกลุ่มที่อยากออกและพฤติกรรมการทำงานของเขา มันสะท้อนเลยว่าเขาทำเต็มที่เพื่อที่จะรักษางานนี้ ความสำเร็จของโครงการในมันสำเร็จด้วยการทำข้อมูล ใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ

Q: คิดว่าโครงการที่เกิดขึ้นในต่างประเทศสามารถเป็นไปได้สำหรับประเทศไทยไหมคะ คิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ได้เพราะอะไร และเป็นเพราะอุปสรรคใด

A: เป็นไปได้นะครับผมคิดว่าทั้ง 4 กระบวนการ (จัดหาที่อยู่ ฝึกทักษะ จัดหางาน ติดตาม) เป็นสิ่งที่จ้างวานข้าทำอยู่ ประเด็นคือมันจะขยายให้มันใหญ่กว่านี้อย่างที่บอกไปก็คือว่ามันต้องขึ้นอยู่กับการสนับสนุนไม่สังคมก็ภาครัฐ แน่นอนว่าการสนับสนุนโดยสังคมมันอาจจะเป็นไปได้มันก็จะมีความไม่ประสบความสำเร็จ มันอาจจะทำงานหนักอยู่พอสมควร สังคมเขาก็จะมีเรื่องของการเทรนเรื่องของอะไรพอสมควร ถ้าสังคมไม่ให้ความสนใจแล้วการสนับสนุนเรื่องนี้ก็อาจจะน้อยลง มันก็จะมีความไม่แน่นอนความไม่มั่นคง แต่ถ้าเราสนับสนุนแน่นอนว่า การสนับสนุนโดยรัฐจะมีเรื่องของกฎระเบียบที่มันแน่นอนแน่ชัด หรือเช่นโครงการนี้จะกี่ปีมีงบประมาณเท่าไร ก็จะเห็นว่าปีหน้าโครงการนี้จะยังไงต่อ ถ้าจะบอกว่าอะไรคืออุปสรรคที่สุด ก็เป็นในเรื่องของการทำให้มันเกิดความยั่งยืน การทำให้มันออกสู่วงกว้างขยายตัวใหญ่ขึ้น อย่างที่บอกว่าจ้างวานข้าทำอยู่แต่คิดว่ายังอยู่ในสเกลที่มันเล็กอยู่ ถ้ามันจะขยายใหญ่ได้แน่นอนก็ต้องมีการสนับสนุน ให้ Support คนได้เยอะขึ้น ทำให้แต่ละอย่างนั้นสามารถที่จะ ไปสู่ประสิทธิภาพของมัน

Q: ทางโครงการอยากได้การช่วยเหลือจากภาครัฐในลักษณะใดมากที่สุด

A: งบประมาณหนึ่ง สองอาจจะเป็นนโยบายที่ชัดเจนว่าจะทำเรื่องนี้ ก็จะมีเรื่องระบบระเบียบอะไรกับมัน มีกฎหมายอะไรอย่างนี้ที่จะยอมรับ ที่ทำให้ดำเนินการได้คล่องตัว สมมติว่า

สนับสนุนให้กระจกเงาทำ เราคิดว่าเราจะทำเรื่องนี้ได้อย่างยิ่งใหญ่ขึ้น อย่างเช่นถ้าทางกรุงเทพฯ รับโมเดลนี้เป็นนโยบาย แล้วก็มีงบประมาณมาจัดจ้างให้กระจกเงาเป็นเหมือนหน่วยงานที่เป็นออร์แกไนซ์ ผมคิดว่าเราทำได้เลยเพราะว่าเรามีรูปแบบมีโมเดลที่ชัดเจนแล้ว เราไม่ต้องทดลองอะไรอีกแล้ว เพราะเราคิดว่ามัน Success มันเห็นภาพ ช่วยชีวิตผู้คนที่มาได้จริง ทำให้คนที่อยู่ในระบบมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้จริง เราทดลองเรียบร้อย

Q: สำนักงานพัฒนาสังคมได้มาติดต่อหรือสนับสนุนเราบ้างไหมคะ

A: ไม่ครับ คือราชการผมคิดว่าปัญหาอย่างหนึ่งของราชการคือการที่เขาไม่ค่อยรับแนวความคิดจากข้างนอกสักเท่าไร ถ้าเขาจะรับแน่นอนเขาก็จะรับจากฝ่ายการเมืองของเขา รับจากนโยบายจากผู้ว่า ถ้าเขาจับเองแล้วรับไอเดียจะข้างนอกแล้วก็ปั้นขึ้นมาแล้วก็ส่งให้ฝั่งนโยบายเห็นชอบ คือเรายังไม่เห็นบทนี้ของราชการเลย ตรงนั้นเลยมีปัญหาในการขยับเขยื้อนอยู่พอสมควร

Q: ถ้าให้เทียบกันระหว่าง พม. กับสำนักพัฒนาสังคม กทม.คิดว่าหน่วยงานไหนน่าจะเป็นเจ้าภาพโครงการจ้างวานข้าได้

A: ถ้าเราเอาพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นตัวตั้งในการทำงานในส่วนนี้ ก็คิดว่าต้องเป็นกทม. น่าจะทำงานได้คล่องตัวมากกว่า

Q: คิดเห็นอย่างไรกับข่าวคนไร้บ้านที่ออกตามสื่อในปัจจุบันบ้างคะ

A: อย่างที่เขาบอกว่าเขามีคนมาแจกข้าวแจกของก็ทำให้คนไร้บ้านติดอยู่กับพื้นที่ รัฐเองก็ไม่ทำอะไรที่เหมือนที่ประชาชนเขาก็ทำกัน ถ้ามันมีพื้นที่ที่ให้เขาไปกินข้าวเอาข้าวเอาของเป็นระบบระเบียบ ไม่เกิดความโกลาหลแบบนั้น ทำใครทำมัน เรื่องของการติดที่ตรงนั้นก็จะแทบไม่มีเลย เป็นไปไม่ได้เลย อย่างเช่นให้เขามาเอาข้าวเช้ากับข้าวเย็น แน่นอนว่าเขาก็จะมาแค่เอาข้าวแล้วก็กลับไป อันนี้คือเราไปเสิร์ฟให้เขาถึงที่ดังนั้นเขาก็รู้สึกว่าเขาก็จะรออยู่ที่ตรงนี้ การเช่นสภาสังคมสงเคราะห์อย่างที่บอก เขาแจกข้าวมา 30 ปีได้แล้วแต่ไม่มีคนไร้บ้านไปนั่งติดที่อยู่ที่นั่นเลย หรือว่าแม้แต่หลายที่ที่เขาแจกข้าวฟรี ที่ต้องเดินทางมารับข้าวจากเขา มันก็ไม่มีสถานการณ์ที่มีคนมานั่งรอเพื่อที่จะรับตรงนั้น เขาก็แค่เดินทางมาแล้วก็เดินทางกลับไปทางที่มั่นของเขา รัฐก็ต้องจัดการ อย่างกรุงเทพฯ อาจจะต้องมีจุดประสานงานถ้าใครอยากแจกก็ให้คนมาลงชื่อเป็นเจ้าภาพเป็นคิว ๆ ไป มันก็จะทำให้เกิดการจัดการที่เป็นระบบระเบียบเพิ่มมากขึ้น ไม่แจกใครแจกมัน ถ้ามีช่องทางเรียบร้อยแล้วผมคิดว่าในการที่ออกระเบียบว่าห้ามแจกนะมันก็จะทำได้เลย ก็จะไม่มีคำถามว่าทำไมต้องมาห้าม เราก็จะได้บอกได้ว่าเรามีจุดแจกที่เป็นระบบระเบียบ คุณก็ต้องเข้ามาในระบบของเราตรงนี้ มันอธิบายได้ไงแต่ว่ารัฐดันไม่มีกระบวนการนี้ ไม่มีช่องทางนี้ มันอาจจะต้องเริ่มต้นจากการที่รัฐจัดการเรื่องนี้ก่อนให้พวกเขาได้

เข้าถึงอาหารการกิน การบริการที่ทำให้ชีวิตประจำวันเกี่ยวข้องตัวขึ้น อย่างเช่นว่ามีพื้นที่เลยมาให้เขากินอาหารได้ หรือมาเปลี่ยนเสื้อผ้า มาอาบน้ำ แต่ว่าไม่ใช่เป็นที่อยู่นะ มาใช้บริการเพื่อให้การใช้ชีวิตประจำวันมันสะดวกสบายขึ้น เสร็จแล้วพอใช้กระบวนการเสร็จเขาก็กลับไปอยู่ที่เดิม คนไร้บ้านเองเขาก็ไม่อยากจะปรับเปลี่ยนที่อยู่ที่อาศัยของเขา เขาก็จะอยู่ที่ตรงนั้น อย่างหัวลำโพงแต่ก่อนก็ไม่เยอะ พอมันมีข้าวแจกฟรีมีคนมาส่งถึงที่เขาก็มาตั้งหลักตั้งมั่นอยู่ตรงนั้น ถ้ามีจุดแจกของรัฐก็จะเกิดการกระจายตัวของคนไร้บ้าน อย่างที่หัวลำโพงปัญหาคือบางคนรับมา 5-6 กล่อง เขาก็จะตุนเอาไว้เพราะคิดว่าพรุ่งนี้จะได้กินรึเปล่า หรือว่าก็มีการเอาไปขายก็มีแต่ว่าถ้าเราทำให้เขารู้สึกว่ามันพอดีเขามาแล้วก็ได้กินอยู่แล้ว ก็จะไม่เกิดสภาพที่มาติดที่ ถ้าเราบริหารจัดการดี ๆ

รหัสผู้ให้ข้อมูล: N3

Q: ปัจจุบันเน้นการทำงานไปที่กลุ่มไหนคะ

A: พอช. เป็นองค์การมหาชนรูปแบบใหม่ที่ขึ้นตรงกับกระทรวงการพัฒนาสังคม หมายถึงว่ามีรัฐมนตรีกำกับดูแลโดยตรงไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรมไหน ถ้าเป็นสถานะก็เทียบเท่ากับกรมเหมือนกัน เรื่องที่อยู่อาศัยในกระทรวงพม.ก็จะมี 2 หน่วยก็คือหน่วยของการเคหะแห่งชาติและของสถาบันพัฒนาชุมชนก็คือพอช. ซึ่งเราก็จะมีกลุ่มเป้าหมายในการดูแลพี่น้องกลุ่มเปราะบางทั่วไป หมายถึงว่าเขาจัดลำดับผู้มีรายได้น้อยจนถึงขั้นต่ำปานกลาง ก็จะจัด Level ไว้ว่าใครจะทำอะไร เคหะเขาจะดูที่รายได้ปานกลางขึ้นไปเช่นทำพวกเอื้ออาทร บ้านชุด บ้านเช่า หรือการเช่าซื้อ แต่พอช.จะดูกลุ่มตั้งแต่ระดับปานกลางลงมาถึงข้างล่างก็คือมาถึงกลุ่มคนไร้บ้าน อันนี้ก็คือกลุ่มเป้าหมายของพอช.ซึ่งก็จะสัมพันธ์ไปถึงงานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่สถาบันต้องรับ ดูแลเรื่องของที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านมั่นคง โดยสถาบันเองเป็นองค์กรที่ใช้องค์กรชุมชนเป็นแกนหลักในการทำงานในพื้นที่ ซึ่งเรามีเจ้าหน้าที่ทั่วประเทศประมาณ 300 ไม่เกิน 500 คนรวมถึงจ้างโครงการอะไรต่าง ๆ ด้วย เพราะว่าเรามีคนน้อย เราก็ต้องไปทำงานโดยให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของปัญหาลุกขึ้นมาจัดการตัวเอง เราก็พยายามทำเริ่มตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรกซึ่งเราก็มีเครื่องมือหลายตัวในการที่จะพัฒนาแล้วก็ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความเข้มแข็ง

อันที่ 1 ก็คือเรามีโครงการบ้านมั่นคงเป็นเครื่องมือที่เราจะใช้ทำงาน อันนี้ก็เป็นเรื่องของการพัฒนาที่อยู่อาศัย อันที่ 2 คือเรามีเรื่องของสภาองค์กรชุมชนซึ่งสภาองค์กรชุมชนก็เกิดจากชาวบ้านรวมตัวกันซึ่งทางพรบ.องค์กรชุมชน 2551 ก็มีการดูแลเรื่องนี้เหมือนเป็นพื้นที่กลางของชาวบ้านที่มีประเด็นก็ต้องมาคุยมาทำอะไรร่วมกัน พอสิ้นปีมาก็จะมีข้อเสนอต่อชุดนโยบายเหมือนสภาภาคประชาชน เป็นพื้นที่กลางที่ทุกคนต้องเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพี่น้อง ก็ต้องผ่านพรบ.องค์กรชุมชนอันนี้ก็คือเป็นอันที่ 2 อันที่ 3 เราทำงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเป็นเรื่องของการส่งเสริมเรื่องคุณภาพชีวิตเกิดแก่เจ็บตาย เช่นการออมวันละ 1 บาท เดือนละ 30 บาท อันนี้เป็นสวัสดิการซึ่ง

สวัสดิการก็จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาหนุนขาแรก เราเรียกว่าสวัสดิการ 3 ขา ยกตัวอย่าง เดือนหนึ่งเขาออมได้ 30 บาท อันที่ 2 คือท้องถิ่นเขาต้องช่วยให้ไปต่อส่วนของงานได้อันที่ 3 คือสถาบันมีเงินจากรัฐให้สวัสดิการชุมชนที่เกิดใหม่ที่ยังไม่มีความเข้มแข็งหรือผลักดัน อันนี้คือจะเป็นเครื่องมือในการทำงาน แล้วก็ประเด็นพิเศษจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจและทุนอย่างเช่นเรื่องอาชีพการตลาดต่าง ๆ อันนี้เราก็ทำก็จะมีอยู่ 4-5 เรื่องที่สถาบันทำ แต่ทุกอย่างก็เป็นเรื่องของการสร้างองค์กรเข้มแข็งผ่านเครื่องมือที่เล่ามา

กลับมาที่โครงการบ้านมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับเราอันนี้เกิดมาตั้งแต่ปี 46 เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชาวบ้านและเครือข่ายให้เขาลุกขึ้นมาจัดการตัวเอง ลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาของตัวเอง ซึ่งภายใต้โครงการบ้านมั่นคงเรียกว่ามีหลายบ้านมีทั้งบ้านมั่นคงเมือง คือทำในพื้นที่แออัดที่กรุงเทพฯ อยู่ในสลัมคลองเตย อยู่ในที่รถไฟ หรือที่อื่นให้มีความมั่นคง อันที่ 2 คือบ้านมั่นคงชนบทอันนี้ก็อยู่ต่างจังหวัด ชาวบ้านอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลน ป่าสงวนแห่งชาติ อันนี้ก็เป็นโครงการบ้านมั่นคงชนบทที่เราพยายามเอาเครื่องไม้เครื่องมือไปพัฒนาแล้วก็ได้มาซึ่งที่ดิน แล้วก็อันที่ 3 จะเป็นเรื่องของโครงการบ้านพอเพียงก็จะมีงบนิดหน่อยไปต่อเติมซ่อมแซมบ้านที่มันทรุดโทรม อันสุดท้ายเป็นของคนไร้บ้านซึ่งมันเกิดมาจากเครือข่ายคนไร้บ้านที่ทางคุณโด่งมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สมาคมคนไร้บ้านที่ทำงานมาก่อนหน้านี้ สมัยก่อนเขาใช้เครือข่ายในการทำงานแล้วก็หนุนโดยไปเช่าที่รถไฟเพื่อทำศูนย์คนไร้บ้าน ซึ่งเขามองว่ากลุ่มคนไร้บ้านเป็นกลุ่มเฉพาะที่จะไปอยู่กับสถานของรัฐก็ลำบาก เพราะว่าวิถีชีวิตพื้นเพของเขามีปัญหาทางจิตใจปัญหาและครอบครัวต้องการอยู่คนเดียว ออกจากบ้านมา อันนี้ก็เป็นปัญหาสภาวะในพื้นเพเขา สภาวะเรื่องของเศรษฐกิจด้วยก็เป็นส่วนที่ทำให้เขาเป็นคนไร้บ้านได้ ก็เลยเป็นที่ไปที่มาว่าเขาก็เลยใช้นโยบายว่าอยากจะมีศูนย์คนไร้บ้านที่เป็นเครือข่ายภาคประชาชน บริหารจัดการเอง ก็เลยไปผลักดันเมื่อปี 59 ซึ่งเขาพบว่าก่อนที่จะผลักดันเขาได้ทำงานก่อนหน้านั้นอยู่แล้ว ประเด็นคนไร้บ้านที่สำรวจเกือบทั้งหมด 5,000 คนทั่วประเทศในตอนนั้น พอสำรวจเสร็จก็มีพื้นที่ร่วมกันทำที่เขาจัดทำได้ก่อนก็คือศูนย์สุวิทย์วัดหนู ก็เริ่มจากการทำงานที่ศูนย์ก่อนในการทำงานโดยสถาบันก็ใช้งบ เข้าใจว่าสมัยก่อนเป็นงบบ้านพักชั่วคราวไปช่วยชาวบ้านในตัวอาคารแล้วก็ไปช่วยให้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

เมื่อปี 59 แล้วก็ปี 60 ก็มีความชัดเจนว่ารัฐบาลจะให้งบคนไร้บ้านมาเพื่อมาทำงานเกี่ยวกับคนไร้บ้าน ประมาณเกือบร้อยกว่าล้าน 118 ล้านซึ่งตอนนั้นรัฐบาลสมัยน่าจะเป็นท่านอดุลย์ แสงสิงแก้ว ตอนนั้นพอมีคนถามว่าเงินที่จะช่วยคนไร้บ้านมันจะมาอยู่ตรงไหน จะผ่านประชาชนก็ไม่ได้ ก็เลยมาลงที่ พอช. ที่เป็นหน่วยงานที่ทำงานกับคนไร้บ้านมาก่อน แล้วก่อนหน้านั้นสถาบันเองก็ทำงานเรื่องโครงการบ้านมั่นคงกับคนจนเมืองที่อยู่กับทางเครือข่าย 4 ภาคอยู่กับกลุ่มนี้อยู่แล้ว ก็เลยเป็นต้นเหตุว่าให้สถาบันนี้เป็นสถาบันที่รับงบ แล้วก็เอาไปให้สมาคมคนไร้บ้านไปทำต่อก็ได้งบมาสถาบันจะมีอยู่ 3 ส่วนส่วนที่ 1 สถาบันเป็นกลไกในการรับงบจากสำนักงบประมาณเพื่อเอางบลงมาจัดการ อันที่ 2

สถาบันเป็นกลไกในการพิจารณางบที่จะอนุมัติลงไป ก็คือมีคณะกรรมการคัดกรองโครงการดูแลรูปแบบร่วมกัน บทบาทที่ 3 ก็คือไปส่งเสริมให้เกิดการออกแบบวางผังกับตัวศูนย์ คือเราแค่เป็นหน่วยรับงบมาแต่คนขับเคลื่อนด้วยพื้นที่ คือตัวสมาคมคนละคนไร้บ้านรวมถึงมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย ก็เลยเกิดการวางแผนร่วมกัน ตอนที่รัฐบาลเอางบให้มาช่วยเหลือคนไร้บ้านประมาณ 600 กว่าคน โดยนำร่องจากจังหวัดที่คิดว่าคนไร้บ้านอยู่เยอะ ก็เลยเริ่มต้นจากการทำศูนย์เชียงใหม่ ที่เชียงใหม่เรามีศูนย์คนไร้บ้านที่สมาคมคนไร้บ้านแล้วก็มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยดูแล ตอนทำศูนย์เชียงใหม่รูปแบบก็เหมือน ๆ กับในเมืองเลย เราก็ซื้อที่ดินพร้อมปลูกสร้างอาคาร อันนี้ปีถัดมาเราก็เลยมีแผนทำอยู่ที่ขอนแก่นก็เหมือนกัน ซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง แล้วก็มาอันที่ 3 ที่ทำล่าสุดจะเป็นเรื่องของศูนย์ปทุมบ้านพูนสุขแถว ๆ รังสิต สุวิทย์วัดหนูก็มีอยู่ ถ้ารวมศูนย์สุวิทย์ก็จะเป็น 4 ศูนย์ การบริหารจัดการทุกอย่างอยู่ภายใต้สมาคมเป็นคนบริหารจัดการ สถาบันมีหน้าที่ส่งเสริมงบประมาณไปสนับสนุน เสริมเรื่องการออกแบบการจัดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นก็คือช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมามีบทบาทของเราคือมีสถาปนิกชุมชนเป็นของตัวเองที่สถาบันดูแล ซึ่งเขาจะมีแผนในการพัฒนาชุมชนตามรูปแบบของชาวบ้านดูที่อยู่อาศัยในอาคารและของส่วนเรื่องของพื้นที่ ดูว่าจะมีตลาดไหม มีลานกิจกรรมไหม หรือจะทำแปลงปลูกผักปลูกอะไรเราจะให้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เขาได้ออกแบบอย่างเต็มที่ อันนี้ก็จะเป็นบททบาทในการทำงานของทางสถาบันพอช. ในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้อง

Q: เท่าที่ฟังคือเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานมากเลยใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ แต่เรื่องของการออกแรง พอช.คือเราไม่ได้ออกแรงเยอะเท่าไร เราเป็นเหมือนสนับสนุนแล้วก็เขาจะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชนลงไปในบางเรื่อง แล้วก็คนที่เคลื่อนใหญ่คือตัวสมาคมแล้วก็คนไร้บ้านที่เขาพัฒนาศักยภาพแล้วก็ลุกขึ้นมาด้วยตัวเอง อันนี้เขาก็สามารถที่จะไปต่อกับทางมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เป็นพี่เลี้ยงในการดูแล แล้วก็ไปต่องานกับ สสส.ที่อาจารย์อนรรฆดูแลไปต่อกับสถาบันจุฬาที่อาจารย์ทำวิจัยเรื่องนี้อยู่ ไปเชื่อมโยงกับท้องถิ่นท้องที่รวมถึงกระทรวงพัฒนาสังคมที่เป็นศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกองสวัสดิการ อันนี้ที่เขาดูแลโดยตรง มันก็จะบูรณาการในการทำงานร่วมกัน ถามว่าการบริหารจัดการศูนย์ใครเป็นคนดูแล ก็คือมีพี่เลี้ยงประจำศูนย์อย่างคุณโด่งไปดูศูนย์ที่ปทุมเป็นหลัก ศูนย์บางพูน เหมือนเขาแบ่งโซนกันแต่เขาอยู่ภายใต้สมาคมเดียวกัน ฝ่ายอีสานก็จะมีเครือข่ายจังหวัดขอนแก่น ก็จะมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันแต่ถ้าเรามาที่กรุงเทพฯ ก็จะมีศูนย์สุวิทย์วัดหนูกับศูนย์ปทุมซึ่งมันใกล้กัน ศูนย์ปทุมเราก็อยากจะทำที่กรุงเทพฯ นั่นแหละแต่ว่าที่ดินมันแพงมันก็เลยไม่สามารถซื้อพื้นที่ในกรุงเทพฯ ได้ก็เลยขอขยับออกไปนิดนึงเพื่อให้มันสามารถที่จะซื้อที่ในราคาที่ถูกมากขึ้น จริง ๆ ก็ไม่ถูก ที่ดินแปลงละ 16 ล้านก็ถือว่าแพงอยู่ คูณมูลค่าก่อสร้างก็เกือบ 30-40 ล้าน

ระบบการบริหารจัดการของทุกศูนย์รวมถึงสุวิทย์วัดหนูด้วยก็จะเหมือนกัน ทุกคนเข้ามาเสร็จก็ต้องเป็นเจ้าข้าวเจ้าของ เจตนารมณ์คือเรามองว่ามันเป็นศูนย์ตั้งหลักชีวิตของเขาเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองของเขาที่หลังจากที่คุณไปนอนในที่สาธารณะ เป็นที่พักสำหรับคุณ เป็นที่ถ้าคุณเหนื่อยก็อาจจะมาอาบน้ำ ไปทำงาน ไปนอนไปพักผ่อน แล้วก็ไปทำงานต่อแล้วก็กลับมา คิดว่าจะไปศูนย์ตั้งหลักเริ่มต้นของเขา เราคิดว่าถ้าเขาเข้ามาทีนี้ก็จะเกิดการพัฒนาศักยภาพในเรื่องอาชีพ เรื่องการเป็นอยู่ เรื่องความสะอาด เรื่องแนวคิดเรื่องการช่วยเหลือตนเองรวมถึงการออมตังค์ด้วย เราก็จะมีการเก็บตังค์เป็นเงินฝากเป็นการออมทรัพย์ เป็นเครื่องมือว่าควรจะต้องมีการฝากเงินอันนี้ก็เป็นกิจกรรมที่ทุกคนทำร่วมกัน ก็จะมีการประชุมทุกเดือน ถ้ามีพื้นที่ส่วนกลางทำร่วมกันก็จะมีการปลูกผักเลี้ยงไก่เลี้ยงปลา แต่ละศูนย์ทำลักษณะคล้าย ๆ กันแต่เป้าหมายคือเป็นศูนย์ตั้งหลักชีวิตสำหรับคนไร้บ้าน ถ้าคุณเหนื่อยคุณก็กลับมาบ้านหลังนี้ แล้วก็มาพัก สู้ชีวิตต่อ แล้วคุณก็กลับไปใช้ชีวิตในที่สาธารณะต่อไป โจทย์หลักที่ใหญ่กว่านั้นก็คือส่วนนี้รัฐไม่ได้มาช่วยเรื่องค่าใช้จ่ายค่าน้ำค่าไฟ เพราะว่าสมาคมแล้วก็ตัวของคนไร้บ้านต้องมีส่วนในการจัดการทั้งหมดเลย ตั้งแต่ทำความสะอาดตั้งแต่ค่าน้ำค่าไฟ เพราะว่าเขามาอยู่เสร็จก็คือมีมิเตอร์ห้องใครห้องมัน การดูแลเขาก็จะดูแลกันเอง

อย่างถ้าถามว่าคนอื่นจะมาอยู่กับเราได้ไหม มันจะมีการเดินกาแฟ หมายถึงว่าเขาจะเอาคนไร้บ้านที่รู้ในมุมมองของคนไร้บ้านไปเดิน คือถ้าเราไปปกติเราก็จะเขาก็จะไม่คุยกับเราเพราะว่าเขาถูกกระทำมาเยอะแต่ถ้าเขาเจอคนไร้บ้านด้วยกัน เขาก็จะมีเทคนิคในการไปนั่งคุยไปสอบถามไปอธิบายว่ามายังไง ทำไม ก็เป็นการสำรวจข้อมูลในตัว พอไปเห็นวิถีชีวิต เราให้เขาระบายทุกอย่างมา พอไปถึงขั้นแบบนั้นก็จะเล่าว่าเรามีศูนย์คนไร้บ้านนะ ไม่ใช่การบังคับ เป็นศูนย์คนไร้บ้านในการดูแลของเรา ซึ่งเขาก็จะไว้ใจคนกลุ่มนี้ เราก็จะได้กลุ่มเป้าหมายในการเดินกาแฟมากขึ้น ก็จะมีการแบ่งการอยู่อาศัยว่าจะมาอยู่ชั่วคราวก่อน มาอยู่ทดลองก่อนว่า 15 วันจะอยู่ได้ไหมโดย 15 วันนี้คุณจ่ายค่าไฟร่วมกัน ก็จะให้ลองทดลองอยู่ก่อนว่าคุณสามารถปรับชีวิตได้ไหม ดูพฤติกรรมก่อน ก่อนที่จะเข้ามาก็ต้องมีการตรวจโรค ตรวจทุกอย่าง ไม่ดื่มสุราตามกฎระเบียบ ถ้ารับเงื่อนไขได้ก็สามารถเข้ามาอยู่ในศูนย์คนไร้บ้านตรงนี้ได้ พอผ่านการพักชั่วคราวเสร็จก็จะมีเลเวลของห้อง ตอนแรกมาอยู่ในห้องรวมปุ๊บก็เป็นห้องแยก พอห้องแยกจะมีส่วนที่เป็นส่วนตัวนิดนึง ก็จะมีระดับในการดูแลเรื่องนี้อยู่

Q: แสดงว่าหัวใจหลักของการบริหารจัดการศูนย์ก็คือการทำงานของสมาคมคนไร้บ้านที่อาศัยความไว้เนื้อเชื่อใจเป็นหลักอย่างนี้ใช่ไหมคะ

A: ทุกคนเหมือนเป็นเจ้าของบ้าน คือต้องทำงานร่วมกันทุกคนต้องมีส่วนร่วมต้องทำความสะอาด ห้องน้ำ ต้องออมต้องอะไร เอาง่าย ๆ ว่าเป็นที่พักของเขาแต่เขาก็ยังทำงานปกติอะครับ เขาแค่มาพักผ่อนแล้วก็ไปทำกิจกรรม พอเช้ามาก็ไปทำงาน ไปทำงานตามที่คุณเคยทำแล้วก็กลับมา

นอนตอนเย็น อันนี้คือวิถีชีวิตของคนไร้บ้าน ไม่ใช่ว่ามาอยู่ศูนย์มีข้าวให้กิน 3 มื้อ ก็ไม่ใช่แบบนั้น แต่ถ้าดวงดีหน่อยมีคนใจดีมาแจกข้าวก็ถือว่าเป็นความโชคดีของเขาไป

Q: มีบางคนที่เข้ามาแล้วเราหางานให้เขาไหมคะ

A: มีครับ ช่วงหลังช่วง Covid เริ่มเหมือนสถานการณ์เริ่มแย่คนไร้บ้านหน้าใหม่จะเพิ่มมากขึ้นในที่สาธารณะ เพราะว่าด้วยสถานการณ์แรงงานแล้วเศรษฐกิจมันไม่ดีเนี่ย โดนนายจ้างไล่ออกบ้างอยู่ห้องเช่า ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีตังค์จ่าย เจ้าของบ้านเช่าก็ไล่เสร็จไม่มีที่ไป ไม่มีเงินค่ารถกลับบ้านก็ต้องมานอนในที่สาธารณะ ถ้าเขาไม่อยู่ในศูนย์ ก็คือในศูนย์ก็จะมีทั้งเรื่องของการทำอาชีพต่าง ๆ ที่พยายามดึงเรื่องอาชีพเข้าไปในการให้เขาทำงานตามศักยภาพที่เขามี ถ้าเขามีความสนใจประเด็นไหนในส่วนก็จะมีอาชีพอยู่ 2-3 อาชีพอาชีพที่หนึ่งคือ อาชีพปัดเช็ดถู เช็ดทำความสะอาด ตัดหญ้า ทำความสะอาดบ้าน พวกนี้ก็จะมีไปอบรมเขา ก็จะมีพี่เลี้ยงช่วยดู พวกตัดหญ้า ไปทำความสะอาดออฟฟิศ อะไรพวกนี้ก็สามารถติดต่อไปที่สมาคมได้ เขาก็จะจัดคนไร้บ้านที่มีความสามารถที่มีการผ่านการฝึกอบรมแล้วมาช่วยในการดูแลเรื่องนี้

Q: คนที่สนใจจ้างนี่เขารู้ได้อย่างไรว่าต้องมาจ้างคนที่นี่

A: ก็มีเพจเรื่องของคนไร้บ้านที่จะรับงานเรื่องนี้อยู่ ถ้าใครติดต่อมาก็สามารถที่จะทำงานได้ สมาคมจะเป็นตัวกลางที่จะหางานให้

Q: เราก็เหมือนตัวกลางที่นำงานกับคนไร้บ้านมาเจอกันใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ

Q: นอกจากงานทำความสะอาดแล้วมีงานประเภทอื่นอีกไหมคะ

A: ถ้าเป็นที่ปทุมจะมีเรื่องของดึงยาง ไม่ต้องใช้อะไรมากก็แค่นั่งทั้งวันแล้วก็ดึงเป็นกองแล้วก็ชั่งกิโลขาย สำหรับผู้สูงอายุก็สามารถทำได้ แล้วก็สำหรับผู้ที่ไม่สามารถทำงานข้างนอกได้เขาก็นั่งดึงยางทั้งวัน เขาก็จะมาซื้อยางเป็นอาทิตย์ อันที่สามคือตอนนี้เข้าหน้าหนาวเสร็จแล้วมันจะมีพี่น้องที่เคยเป็นลูกจ้างในร้านสวนต้นไม้ เขาจะมาปลูกดอกดาวเรืองขาย น่าจะประมาณ 2 บาท ที่ศูนย์ปทุมก็มีการทำเรื่องนี้อยู่

Q: ดูแล้วศูนย์ปทุมธาน่าจะเน้นเรื่องหางานฝึกอาชีพใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ เพราะเป็นศูนย์กลางที่รองรับทั้งคนกรุงเทพฯ คนปทุมแล้วก็คนนนทบุรีที่มาอยู่ในที่นี่ อย่างที่บอกว่าเราอยากซื้อที่ กทม. แต่มันซื้อไม่ได้ก็เลยไปซื้อที่ปทุม แล้วก็อันสุดท้ายที่มันเด่นก็

คือเขาจะมีกลุ่มคนที่พยายามทำต้นไม้ ขายไม้ดอกไม้ประดับ ก็สามารถซื้อได้ อย่างไรอะไรแพง ๆ ที่เราเห็นมีกระแสการอยู่ก็คืออย่างพวกบอนไซ ในบ้านก็คือมีคนที่สามารถทำเรื่องนี้ได้

Q: ก็คือเหมือนถ้ามีคนนึงเชี่ยวชาญเรื่องนี้เขาก็จะชวนกันทำใช่ไหมคะ

A: ใช่ ๆ เขาก็จะทำตามอาชีพของเขา ศูนย์ปทุมเราแต่ก่อนอย่างที่เราซื้อมาคือมันมีรั้วแต่เราก็ทุบทั้งหมดเลย เพื่อให้เป็นพื้นที่เปิดสำหรับทุกคนเข้ามา คนนอกก็สามารถมาใช้พื้นที่ได้ เพราะว่าตอนที่เราไปอยู่ใหม่ ๆ เนี่ย คนรอบข้างชุมชนละแวกนั้นก็กังวลว่าคนไร้บ้านจะมาอยู่ตรงนี้จะทำอะไรให้หรือเปล่า เขาก็รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย แต่พอเราเริ่มเปิดพื้นที่กลางให้ทุกคนมาค้าขายได้ มาดูแลเรื่องความสะอาดเข้าออกเป็นเวลา เขาก็จะเริ่มเข้ามาซื้อของกับคนไร้บ้าน ให้คนไร้บ้านเข้าไปทำความสะอาดบ้าน มันก็สามารถต่อเรื่องนี้ไปได้

Q: ดังนั้น ทัศนคติของคนรอบข้างในสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาใช้ชีวิตต่อไปได้หรือไม่ได้ใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ

Q: ตัวนายจ้างมีส่วนช่วยให้เขากลับไปมีงานทำได้เร็วขึ้นไหมคะ

A: คือของคนไร้บ้าน อย่างที่บอกว่าปัญหาที่เขามีมาเขามีปัญหาในครอบครัวเขาเอง แล้วเขาก็ไม่อยากอยู่ในสภาวะแบบนั้นเขาก็ออกมา คือบุคลิกเขาเหมือนเราไม่สามารถไปบังคับเขาได้ ฉันออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะฉันไม่ต้องการกฎระเบียบ ฉันอยู่ได้ด้วยความสบายใจ ซึ่งที่ผ่านมาหลังจากที่ดูข้อมูลเรื่องคนไร้บ้านคือทำงานวันสองวันเขาก็จะพักยาวใช้ตังค์ คือจะไม่มีการออมเงิน คือเขาหาเงินได้เขาต้องใช้หมด ออกไปนั่นนี่แล้วค่อยกลับมาหางานใหม่

Q: แล้วอย่างนี้คือต่างจากคนไร้บ้านหน้าใหม่ไหมคะ

A: ต่างครับ เพราะว่าคนอยู่ในศูนย์อย่างน้อยคนอยู่ในศูนย์ อย่างที่หนึ่งคือเขามีเพื่อนมีภาคีเครือข่าย เหมือนกับว่าเขาได้พัฒนาศักยภาพในส่วนนี้ คือเขาก็สามารถดูแลเรื่องนี้ได้ แต่คนที่เป็นหน้าใหม่ในที่สาธารณะก็เหมือนคนตกงานแต่ไม่รู้จะไปทางไหน หันซ้ายก็ไม่เห็น หันขวาก็ไม่เห็นใคร อารมณ์ก็จะต่างกันพอสมควร

Q: ความเป็นไปได้ในการที่เขาจะกลับไปมีงานทำมันง่ายกว่าคนที่เป็นหน้าเก่าอยู่แล้วตามท้องถนนหรือไม่คะ

A: ถ้าเป็นมุมมองผมผมมองว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่มีโอกาสที่จะหางานใหม่ได้เร็วกว่าคนไร้บ้านหน้าเก่า เพราะคนไร้บ้านหน้าใหม่ในที่สาธารณะเขามีอาชีพที่เขาทำอยู่แล้ว แค่นายจ้างเลิกจ้างแล้วเขาก็เลยไม่มีที่หลับที่นอน คือเพราะเขาไม่มีตังค์ก็เลยต้องไปอาศัยที่สาธารณะก่อน จังหวะนั้นก็พยายามหาอาชีพ หาอะไรไปตามวิถีชีวิตในที่สาธารณะ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

Q: สามารถพูดได้ไหมคะว่าบ้านก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขากลับไปมีงานทำได้เร็วขึ้น หรืออาจจะไม่ต้องมีบ้านก็ได้ อยู่ข้างถนนก็สามารถหางานทำได้เหมือนกัน

A: บ้านก็เป็นปัจจัยสำคัญคือเป็นปัจจัย 4 ของมนุษย์ซึ่งที่อยู่อาศัยมันก็สำคัญมาก เพราะว่าบ้านมันเป็นที่พักผ่อน ทุกอย่างเลย ถ้าเราเหนื่อยมาแล้วก็กลับมานอนที่บ้านได้กลับมาคิดได้กลับมาอะไร แต่ถ้าที่ศูนย์ก็เป็นเหมือนศูนย์สำหรับคนที่ไม่มีบ้านแล้วกลับมาได้มีเพื่อน มีพี่เลี้ยง มีอาชีพได้สามารถพักผ่อน ก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับคนไร้บ้านเหมือนกันครับ แต่คิดว่าถ้าเลือกได้ก็คงไม่ไปอยู่ในที่สาธารณะ แล้วเขาก็คงไม่ไปอยู่ในศูนย์ของรัฐที่จัดให้ในระยะยาวเพราะว่าเขาไม่อยากอยู่ในกฎในระเบียบ เพราะเราเคยเห็นในข่าวอย่างบางทีไปอยู่ในศูนย์ต่าง ๆ ก็จะมีคนไร้บ้านที่แอบหนีก็มีคือเหมือนโดนจับไปเหมือนบังคับให้ไปอยู่ แต่เขาต้องอยู่ในระเบียบในกติกา มันก็ทำให้ไม่สบายใจเพราะว่าปัญหาของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกันมันซับซ้อน

Q: ดังนั้น กระบวนการแรกในการเข้าไปช่วยเขาก็คือการบ้านให้เขาใช่ไหมคะ

A: สำหรับคนไร้บ้านผมว่าอันดับที่หนึ่งคือ เรื่องที่อยู่อาศัยอาจจะเป็นปัจจัยที่สอง อันดับแรกคิดว่าคนที่ทำงานกับคนไร้บ้านน่าจะใช้ใจไปพูดไปคุยกับเขาก่อนให้เขาเกิดความเชื่อมั่นเชื่อใจที่จะพยายามไว้ใจกับเรา เพราะปัญหาของคนไร้บ้านมันค่อนข้างซับซ้อน คือจะมีคนสักกี่คนที่ไปรับฟัง ไปพูดคุยให้เกิดความเชื่อใจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านที่อยู่อาศัย พอเขามาอยู่ในที่อยู่อาศัยเสร็จก็จะมีกระบวนการอยู่ไปด้วยพัฒนาศักยภาพไปด้วย ค่อย ๆ ซึมซับไปอันนี้ก็มองว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญ

Q: รูปแบบการพัฒนาทักษะในศูนย์เป็นอย่างไร

A: อันที่หนึ่งคือคนข้างในที่มีศักยภาพอยู่แล้ว เช่นกรณีเคสปลูกต้นไม้เขาเคยมีอาชีพมีอะไรเขาก็พร้อมที่จะสอนคนไร้บ้านในศูนย์ได้ อันที่สองก็คืออันไหนที่เราเห็นว่าเขามีความต้องการ เราก็จะเชิญวิทยากรข้างนอกมาร่วมที่จะให้ข้อมูลด้วย เพราะช่วงใหม่ ๆ เราเคยทำขนมขายด้วยทำเป็นตั้งบริษัท Hopeful เป็นเบเกอรี เพราะว่าคนไร้บ้านเขาเคยทำอยู่แล้วแต่ว่าเอาหน่วยงานอื่นที่มีความ

เชี่ยวชาญเรื่องนี้มาให้ความรู้ เสร็จแล้วก็มาดูเรื่องความสะอาด บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เขาก็จะทำเองของเขาได้ ซึ่งมันก็จะมีทั้ง 2 ส่วนคือส่วนที่คนไร้บ้านที่มีความรู้ความสามารถเขาสอนกัน แล้วก็อีกอันหนึ่งคือถ้าเขามีความสนใจก็จะให้ข้างนอกมาเติมข้อมูลแล้วก็กลับไปทำอาชีพของตัวเอง แต่ถ้าถามว่าทำแบบจริงจังระยะยาวไหม บางอันก็ระยะยาว เพราะคนไร้บ้านเขาไม่อยากอยู่ในกฎระเบียบไม่อยากถูกบังคับ แต่ถ้าบอกว่าทำแล้วได้ตังค์ได้ขนมได้ข้าวอันนี้คือจะทำ ถ้าเกิดทำแล้วไม่ได้อะไรเขาก็ไม่อยากทำ อยากทำแล้วได้ตังค์เลย อันนี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับเขาด้วย

Q: ถ้างั้นก็ต้องเป็นการสอนงานที่สอนเสร็จแล้วได้ชิ้นงานออกมาแล้วก็ได้ตังค์เลยด้วยใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ อย่างเช่นดึงยางคือให้นั่งดึงทั้งวันพอชั่งกิโลขายก็ได้ตังค์เลย ถ้าไปเป็นแรงงานก่อสร้างไปทั่วไปทาสีอะไรแบบนี้ก็เคยมี เคยมีให้คนไร้บ้านไปทาสีในชุมชนหมู่บ้านที่เขาจ้าง คือมันดูไม่ได้เลย คือสุดท้ายก็คือเราก็เข้าใจว่าต้องมีคนไปดูให้เขาได้เรียนรู้ไปสอนจากที่เขามีอยู่ สุดท้ายเขาก็เริ่มพยายามทำแล้วก็มีพี่เลี้ยงเขาเรียกว่าหัวหน้าไปประกบไปดูไปช่วย ถ้าพูดถึงคนไร้บ้าน ทัศนคติของคนทั่วไปผมว่าก็น่าจะกลัวนะ เราคงปล่อยให้ไม่ได้หรอก แต่เราจะทำยังไงคืออย่างน้อยคนไร้บ้านมีพี่เลี้ยงที่มีศักยภาพในการสื่อสารให้รู้ว่า เขามีสังกัด เขาเป็นคนปกติเหมือนเรา เพียงแค่ว่าเขาเป็นคนไร้บ้าน ผมชอบพี่คนหนึ่งที่อยู่ศูนย์เชียงใหม่ คือคนไร้บ้านหรือการไร้บ้านมันเป็นสภาวะที่ทุกคนสามารถเป็นได้ ผมก็อาจเป็นคนไร้บ้านได้ในอนาคต ถ้าเรามีปัญหาสักอย่างหนึ่งขึ้นมา ทุกคนสามารถเป็นได้หมด สักวันหนึ่งเราอาจเจอวิกฤต แล้วก็คนไร้บ้านก็มีสิทธิ์ที่จะมีบ้านเป็นของตัวเองได้ ก็คือเป็นได้ก็ต้องหายได้ เพราะว่าเขายังเติมเขายังสามารถผ่านกระบวนการเติมความรู้เต็มเรื่องอาชีพเสริมวิถีชีวิตในสังคมได้ ทุกจุดในชีวิตที่ผ่านมาอาจจะเกิดปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่ไม่สามารถที่จะไปเข้าใจได้ในจุดนั้นอาจจะมีปัญหาตรงที่เขามีพ่อแม่ทะเลาะกัน มีปัญหาเชิงสังคม คือเขาอยู่ที่นี่สบายใจกว่า กว่าเขาจะกลับจะฟื้นตัวได้ก็ต้องใช้เวลา เพราะว่าพื้นฐานของคนไร้บ้านเขาก็ไม่ได้เป็นมาตั้งแต่กำเนิด คือเป็นช่วงนึงแล้วก็เป็นยาวแค่ไม่มีโอกาส ถ้ารัฐหรือหน่วยงานและคนให้โอกาสเขาพัฒนาศักยภาพของตัวเองและนำไปสู่เรื่องของการมีครอบครัว เป็นเรื่องของการมีบ้านอยู่เหมือนคนทั่วไปได้

Q: นโยบายจากภาครัฐควรจะออกมาในลักษณะไหน

A: คำว่ากลุ่มเปราะบางมันเป็นนิยามใหญ่ที่กระทรวงพม.เคยใช้ คือกลุ่มเปราะบางไม่ใช่แค่คนไร้บ้านใช่ไหมครับ คือนิยามถึงเด็ก แม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง นี่คือกลุ่มเปราะบางทั่วไปในสังคม คนไร้บ้านก็อยู่ในกลุ่มนี้ ถ้าเป็นนโยบายก็คงเป็นเรื่องยากแต่ก็สามารถทำได้ครับ คือมันก็จำแนกได้ว่ากลุ่มเปราะบางแต่ละประเภทมันมีอะไรที่สามารถทำได้บ้าง บางคนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงแต่อยู่ในสังคมที่ดูแลได้ มีลูกมีหลานมีบ้าน ก็แค่เป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงเฉย ๆ อันนี้ก็มีหลายปัจจัยแต่คนไร้บ้านก็คืออยู่ในที่สาธารณะมันก็เห็นแบบโจ่งแจ้ง เห็นสภาพ

ทางกายภาพที่มันเป็นอยู่ สำหรับผม มันก็ทำยากลำบาก อย่างพอช.เราก็ทำโครงการบ้านมั่นคงสำหรับผู้มีรายได้น้อย มีการพัฒนาส่งเสริมมีกระบวนการสร้างบ้านร่วมกับชุมชนโดยมีชาวบ้านเป็นแกนหลักในการทำเรื่องบ้าน มีสินเชื่อให้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำสำหรับคนจนที่ไม่มี Statement คุณไปโดน Blacklist คุณไม่มี

Statement คุณไม่มีรายได้ประจำก็สามารถที่จะมากู้เงินไปสร้างบ้านได้ในระยะยาว 15 ปี ค่อยผ่อนคืนสถาบัน ปัญหาหลักคือกลุ่มคนไร้บ้านเขายังเข้าไม่ถึง คือเข้าถึงแต่ไม่มีศักยภาพที่จะผ่อน 2,500 ต่อเดือนหรือพันนึงต่อเดือน คือเขายังไม่มี ก็เลยทำออกมาเป็นศูนย์ก่อน ทำเป็นศูนย์คนไร้บ้านให้เขาอยู่ วันไหนเขาตั้งหลักชีวิตได้เขาอยากมีครอบครัวเขาก็สามารถกลับภูมิลำเนาของเขา มันก็จะเป็นประมาณนั้น เพราะคนไร้บ้านบางคนเขาก็มีญาติพี่น้องอยู่ต่างจังหวัดแต่แค่ไม่มีงานให้กลับบ้านมาอยู่แบบนี้สบายกว่า

ผมเคยไปสำรวจคนไร้บ้านช่วง 2 เดือนที่แล้วที่หัวลำโพงมันจะมีคนนึง เขาบอกว่าเขาอยู่เมืองเลยผมก็ถามเขา เหมือนเขาตกงานแล้วมาเป็นคนไร้บ้านผมก็เลยโทรเช็คแล้วก็ Search ไป โทรไปเจอปลัดพอดีบอกเขาว่าเจอคนไร้บ้านอยากกลับบ้านลองไปเช็คให้หน่อยได้ไหมว่าครอบครัวเขายังติดต่อกันอยู่หรือเปล่า ปลัดก็ติดต่อกลับมาพอไปเช็คมาแล้วคือเขาไม่มีบ้าน ครอบครัวเขาต่างคนต่างแยกย้าย ก็คือพื้นสังคมครอบครัวเขามันต่างคนต่างไปมันก็เลยเป็นปัญหาทำให้เขาแยกย้ายทั้งพี่ทั้งน้องกัน คือไม่ติดต่อกันเลย เราก็คิดว่าแค่ตกงานไม่มีตังค์กลับบ้านก็กลับไปอยู่กับพี่สาวซะ มันก็ไม่ใช่ พอเราติดต่อไปกลับไปที่ภูมิลำเนาคือไม่มีตัวบ้าน ที่ผ่านมาก็เป็นปัญหา เขามีปัญหาในครอบครัวพี่น้องทุกคนแยกย้ายกันทำมาหากินกันไปหมดแล้ว พ่อแม่ก็ไม่อยู่อะไรแบบนี้ คือมันก็มีแต่ชื่อไปตามหาก็ไม่เจอ มันก็มีอีกปัญหานึง

Q: เหมือนกับว่าปัญหาของคนไร้บ้านมันไม่สามารถที่จะสร้างขึ้นมาหนึ่งแผนการแล้วใช้กับทุกคนได้ถูกต้องไหมคะ เหมือนกับว่าต้องเจาะไปทีละเคส

A: อย่างรูปแบบของคนไร้บ้านที่สมาคมกับมูลนิธิทำผมว่าอันนี้ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องสนับสนุนต่อแล้วก็ขับเคลื่อนต่อไป เพราะว่าถ้าให้คนไร้บ้านทำเองก็คงจะลำบาก ตอนนี้สถานการณ์คือทางสมาคมเขาก็พยายามที่จะปรับตัวอาคาร ที่เราทำมันเป็นอาคารชุดเป็นห้องใช่ไหมครับ ตอนนี้กำลังจะทำกันใหม่ก็คือตรงหนองจอก คือเราจะทำเป็นบ้านเป็นบ้านแถวจะเป็นห้องสำหรับคนไร้บ้านว่า คือถ้าทุกคนผ่านกระบวนการฝึกอาชีพฝึกอบรมก็สามารถใช้ชีวิต อยากมีบ้านเป็นของตัวเอง อยากมีครอบครัวก็ ให้โยกย้ายไปอยู่ที่หนองจอก อันนี้ก็สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพชีวิตของเขาไปได้ จะให้เขาไปอยู่ในส่วนราชการที่จัดหาให้เลยผมว่าอันนั้นเขาคงมีบางส่วนที่อยู่ได้ เช่น ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกมีหลานแล้วไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ แต่กลุ่มเป้าหมายอย่างคนไร้บ้านที่มีศักยภาพมีความรู้ความสามารถแล้วก็ยังสามารถเดินต่อได้ ก็คงมาพัฒนาศักยภาพร่วมกันแล้วก็หาที่

อยู่อาศัยแล้วก็ปล่อยให้เขาไปใช้ชีวิต แล้วก็ให้โอกาสเขาในการที่จะให้เขาทำในสิ่งที่อยากทำ เพราะว่าอันนั้นก็คือเขาสามารถกลับมาเป็นคนที่มีบ้านในสังคมได้เป็นปกติ

Q: แสดงว่าคนไร้บ้านก็เหมือนสามารถแบ่งได้หลายกลุ่มมาก ๆ เลยใช่ไหมคะ คือแต่ละกลุ่มก็มีวิธีการในการแก้ปัญหาให้เขาที่ต่างกัน

A: กลุ่มจิตเวชก็เป็นปัจจัยสำคัญ เหมือนไม่มีใครที่อยากจะรับดูแลเขานะสำหรับผม เราเคยเจอผู้ป่วยคนไร้บ้านที่เป็นจิตเวชอันนี้คือเขาก็เดินตามถนนทั่วไป คือไม่มีญาติจะไปอยู่ไหนก็ลำบาก ถ้าจะมาดูแลจะมาทำร้ายมาขโมยของที่ศูนย์มาขโมยของเพื่อนอะไรแบบนี้ ก็จะลำบาก ก็ต้องแยกประเภทว่ากลุ่มจิตเวชก็ไปอยู่โรงพยาบาลที่เขาดูแลเรื่องจิตเวชซะ กลุ่มเปราะบางที่มีผู้ป่วยติดเตียงอันนี้ก็ต้องแบ่งจำแนกไปดูแต่ละอัน แต่ส่วนใหญ่ที่อยู่ในที่สาธารณะก็จะช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ได้ไปนอนป่วยติดเตียงอะไรมากมาย นอกจากว่าจะป่วยมีไข้มีอะไรเขาก็จะมีอาการอยู่ แต่ว่าส่วนใหญ่เท่าที่ดูไม่ค่อยเจอคนที่ เคยเจอผู้สูงอายุแต่ก็ยังสามารถช่วยตัวเองได้ ก็ยังสามารถที่จะดิ้นรนหาเรื่องของอาหารเรื่องงานอะไรแบบนี้มันก็มี ถ้าเขาจะอยู่เขาจะอยู่เป็นจุดอยู่กันประจำที่ อย่างหัวลำโพงเป็นที่สาธารณะที่ทุกคนรู้กันเขาก็จะมานอน ตื่นเช้ามาก็ออกไปทำมาหากินที่อื่น จ่ายตังค์นั่งรถเมล์บ้าง ไปอนุสาวรีย์บ้าง แต่ก็กลับมานอนที่นี่ มันก็เหมือนเป็นบ้านเขาจะเป็นบ้านในที่สาธารณะเฉยๆ

Q: เขาหางานกันยังไงเหรอคะ

A: อย่างที่บอกว่าบางคนไร้บ้านเขาไม่ได้เป็นขอทานอย่างเดียวแต่ก็อาจจะมีอาชีพอยู่แล้วอย่างพวกที่ขายลูกอม อันนั้นก็จะเป็นคนไร้บ้านก็ได้แต่เราอาจจะไม่ทราบ ก็จะมีที่ไปล้างจานร้านประจำ มีที่ไปเป็นลูกจ้างที่อื่น ล่าสุดผมไปหัวลำโพงเมื่อวานเขาไปงานก่อสร้างแต่นอนอยู่หัวลำโพงถึงเวลาเขาก็อยากอยู่ที่หัวลำโพงไม่อยากไปไหน เพราะว่านายจ้างจะมารับเขาที่หัวลำโพงแล้วก็ไปทำงานก่อสร้าง ทำงานก่อสร้างเสร็จเขาก็จะกลับมาที่หัวลำโพงแล้วก็กลับไปนอนที่นั่น ล่าสุดที่ไปกับพี่โด่งกับทางมูลนิธิไปชวนคุยกับคนไร้บ้าน ก็ไปถามเพราะว่าอยากมีข้อเสนออะไรกับรัฐบาลในการที่จะต้องการที่อยู่อาศัยในช่วงสถานการณ์แบบนี้ พอไปเช็คเสร็จ ช่วงนี้ที่หัวลำโพงเขาไม่ให้คนไร้บ้านพักอาศัย พอดีว่าตรงคลองโอ่งอ่างตรงหัวลำโพงเขามีการปรับภูมิทัศน์แล้วก็มีการทำฟุตบาทใหม่ คนไร้บ้านปกติเคยนอนเรียงกัน เขาก็ไม่สามารถนอนได้เพราะว่าเขาทำงานก่อสร้าง มันมีบางคนไปเช่าห้องราคาถูกละแวกหัวลำโพงแถวนั้น วันละ 30 บาท บางวันก็ 60 บาทอยู่แถววัดดวงแขบ้างหัวลำโพงบ้างสามวันสองร้อยบ้าง นอนห้องรวมก็ได้ นอนสองคนสามคนก็ได้ แล้วก็เป็นห้องน้ำรวม ส่วนใหญ่คนไร้บ้านหน้าใหม่ก็เริ่มทำแบบนั้นกัน

มันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่คนไร้บ้านอยู่แถวนั้น คือหนึ่งมันใกล้การเดินทาง อย่างเช่นเดินทางด้วยรถไฟไปทำมาหากินเสร็จ อาจจะนั่งรถไฟไปลงรังสิตไปเป็นลูกจ้างล้างจานรังสิต ตอนเย็นก็นั่งกลับมา

ไปจ่ายตังค์ 60 บาทแล้วก็นอน คือวิถีชีวิตเขาก็จะเป็นแบบนั้นก็ได้ ก็เลยได้ข้อเสนอมาว่าในช่วงสถานการณ์โควิดแบบนี้รายได้ก็ไม่มีอาชีพก็ไม่มี เขาก็อยากจะให้ช่วยเรื่องห้องเช่า คือช่วยจ่ายครึ่งนึงก็ได้ อันนี้เป็นข้อเสนอที่คนไร้บ้านเขาพยายามคุยมา บางคนนะครับไม่ใช่ทั้งหมด คือบางคนที่มีอาชีพหรือมีเงินพอสามารถที่จะจ่ายได้เขาก็ไปใช้ห้องเช่า แต่คนไหนที่ไม่สามารถก็มานอนปกติเท่าที่มีท่าเรือบ้าง หน้าธนาคารบ้าง MRT บ้าง ตอนเย็นก็จะมีคนมาแจกขนมแจกข้าวเขาก็จะอยู่ตรงนั้น แล้วคือฝั่งพี่โด่งกับพม.เขาจะมีจุดประสานงานตรงหัวลำโพง มีจุดลงทะเบียนคนไร้บ้านหน้าใหม่ มีการมาให้ความรู้เรื่องการฉีดวัคซีน ก็เป็นกิจกรรมของสมาคมคนไร้บ้านไปทำอยู่แล้ว ช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านมาก็ทำหลายเรื่องมาก อย่างรอบแรกนี่คือหนักมากเพราะว่าคนไร้บ้านตั้งตัวไม่ทัน สมาคมต้องพยายามปรับใหม่ คือไปแต่จะเข้าไปดูเรื่องอาหารการกิน เรื่องการลงทะเบียนก็ไปช่วยดูแล พอรอบสองรอบสามถึงเริ่มปรับได้ เรื่องอาหารการกินทุกคนก็พอมีอยู่แล้ว ไม่ได้มีความจำเป็นแล้ว คือเขายังหาเองได้ แต่สิ่งหนึ่งที่หนักสำหรับเขาก็คือคนไร้บ้านหน้าใหม่เริ่มไม่มีที่อยู่อาศัย ต้องการที่อยู่อาศัยก็ให้ไปอยู่ศูนย์เขาก็ไม่อยากไปอยู่เพราะว่ามันไกล ถ้าอยู่ปทุมก็เดินทางไกลเขาอยากอยู่ละแวกนั้นก็เลยเป็นที่ไปที่มาสรุปว่าจะไปอยู่ในห้องเช่าราคาถูกละแวกนั้น ส่วนใหญ่คนอยู่ห้องเช่าจะเป็นคนที่มีอาชีพรายวัน เช่นแรงงานก่อสร้าง มีคนนึงเป็นสาวสองเขาต้องไปทำงานก่อสร้าง

Q: ได้มีการทำงานร่วมกับโครงการจ้างวานข้าของมูลนิธิกระจกเงาไหมคะ

A: ผมไม่ได้ไปทำงานโดยตรงกับมูลนิธิกระจกเงา แต่ทางสมาคมก็จะทำงานกับกระจกเงาอยู่แล้ว คือฝั่งเราแทบไม่ได้ไปทำ คือพอช.เราไม่ได้ไปทำเรื่องคนไร้บ้านเอง ถ้ามีประเด็นไหนที่เราสามารถสนับสนุนได้ก็จะไปช่วยบางเรื่อง เช่นวันสองวันที่แล้วคือมีโอกาสที่ว่าเขาชวนให้ไปด้วยเพื่อไปฟังข้อเสนอว่าคนไร้บ้านต้องการอะไร ผมก็ต้องจดแล้วก็กลับมาคุยกับผู้บริหารต่อว่าไปฟังคนไร้บ้านมาว่าต้องการสิ่งนี้ในระยะสั้น เรามีงบประมาณอะไรที่เราสามารถไปหนุนได้ คือสมาคมพยายามที่จะชวนเขาไปอยู่ศูนย์แต่เขาไม่ทำเพราะว่ามันไกลจากการเดินทาง ไกลจากอาชีพเขา เขาอยากอยู่ตรงนั้นเพราะว่ามันมีที่พัก อาหาร แล้วก็แหล่งงาน มีคนจ้างไปล้างจานละแวกนั้นอะไรก็สามารถไปทำได้อยู่มันก็ทำได้ง่ายไม่ได้ใช้อะไร บางวันเขาเลิก 4-5 ทุ่มเขาก็ทำได้อยู่ สมาคมก็เลยปรับทิศใหม่ก็คือหาดูว่าเขาอยู่ห้องเช่าตรงไหน ซึ่งตรงนั้นก็มีอยู่ 3-4 ที่

แล้วก็เมื่อ Covid ช่วงที่มันมารอบสาม สมาคมกับตัวมูลนิธิคือเขาชวนหน่วยงานรัฐว่าอยากจะเช่าห้องหรือโรงแรมที่มันไม่ได้ใช้ประโยชน์ เป็นบ้านร้างเป็นออฟฟิศเก่าหรืออะไรก็ได้ ให้เป็นที่อยู่อาศัยสำหรับคนไร้บ้าน ให้เขาได้ไปอยู่ตรงนั้น แล้วก็ในการไปอยู่คือไม่ได้ให้อยู่ฟรี คือเหมือนให้เขาอยู่ไปด้วยแล้วก็ให้เขาให้เราสำรวจข้อมูล ได้เติมความรู้ เราก็จะถือโอกาสนั้นไปด้วย โจทย์ที่เราจะไปทำเรื่องบ้านเช่ามันไม่ใช่แค่ว่าให้เราเอาตังค์รัฐไปช่วยครึ่งนึงแล้วก็ให้เขาอยู่เลย คือก็คงไม่ใช่ คือให้เขาอยู่ เสร็จมาตอนเย็นให้เขามาเจอกันสัก 2-3 ทุ่มแล้วก็ชวนเขาออกมาข้างนอก มานั่งคุยกันว่าอยู่

แล้วเป็นยังไงมาเติมข้อมูลเติมอะไรทุกอย่าง เขาก็จะพยายามซึมซับไปเรื่อย ๆ แล้วก็ชวนเขาไปอยู่ในศูนย์พัฒนาศักยภาพตามสิ่งที่เขามีอยู่ เพราะว่าในศูนย์เองก็ไม่สามารถรับคนได้เยอะเท่าไรศูนย์นึงก็มี 60-70 คน แต่ว่าก็มีโจทย์ใหม่ว่าตอนนั้นไปคุยกับพี่ตุ้ยพี่โด่งว่ามันก็เป็นโจทย์ที่ท้าทาย เรื่องของบ้านเช่าราคาถูกรายวันก็เป็นโจทย์หนึ่งสำหรับคนไร้บ้านด้วย แต่ว่ารัฐบาลก็ต้องมาช่วยบางส่วน อาจจะคนละครึ่งก็ได้ ซึ่งเขาก็ไม่ได้บอกว่าจะขออยู่ฟรีเลยนะครับ เขาก็สามารถที่จะหางานทำงานได้อยู่

Q: ถ้าให้มองภาพรวมคิดว่าหน่วยงานไหนที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันหรือเป็นแม่งานในการแก้ไขปัญหาในการจัดหางานให้คนไร้บ้าน

A: ถ้าโฟกัสเรื่องงานคิดว่าคงไม่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่เป็นเจ้าภาพ ถ้าดูเรื่องคนไร้บ้านและกลุ่มเปราะบาง กระทรวงพม.พส. เป็นเจ้าภาพหลักที่ต้องดูอยู่แล้ว ในฐานะหน่วยงานรัฐก็คืออาจจะต้องเชิญหน่วยงานที่เป็นภาคเอกชน NGO ภาคีการศึกษามาร่วมออกแบบด้วย เพราะว่าถ้าทำแค่ของตัวเองก็คงจะลำบาก แต่ว่าก็ต้องใช้โจทย์หรือโมเดลของศูนย์คนไร้บ้านที่นำโดยสมาคมคนไร้บ้านเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านในการทำเรื่องนี้ต่อไป หรืออาจจะเป็นโมเดลอื่นที่สำหรับผมนะ มุมมองอาจจะไม่เกี่ยวกับรัฐ คือถ้ามันมีภาคอื่นที่จะดูแลคนไร้บ้านโดยตรงผมว่ามันก็น่าจะมีเอกชนหรือหน่วยงานอื่นมาทำเรื่องนี้ เรื่องของที่อยู่อาศัยสำหรับคนไร้บ้าน เพราะว่าคนไร้บ้านไม่ใช่ปัญหาของสังคม คือทุกคนสามารถพัฒนาได้และก็สามารถมีที่อยู่อาศัยได้นะ ถ้ามีโอกาสได้พัฒนาได้เปลี่ยนมุมมอง คิดว่าเขาก็สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ ก็คือเป็นคนไร้บ้านที่กลับมาเป็นคนปกติได้อยู่ แต่ถ้ากลับมาเรื่องของเจ้าภาพหลักที่จะมาดูเรื่องอาชีพมันก็คงจะหลากหลาย รัฐจะมีข้อจำกัดในการทำบางเรื่องก็คงได้ไปใช้เครื่องไม้เครื่องมือของเครือข่ายองค์กรชุมชนช่วยขยับ เราอาจจะเป็นตัวสนับสนุนแต่ตัวขับเคลื่อนงานหลักก็จะเป็นกลุ่มคนไร้บ้านแล้วก็คนที่ประสบปัญหาเอง เขาก็คงรู้มากกว่าเรา ก็คือไปหนุนสมาคมหรือคนไร้บ้านให้ช่วยเหลือตัวเองเพิ่มมากขึ้น คือไม่ต้องไปจัดการให้เขาเพราะว่าถ้าไปจัดการเขาก็ไม่อยากจะมาอยู่ในส่วนการจัดการของเรา

Q: เรื่องที่จะไปหนุนนี่คือน่าจะเป็นงบประมาณหรือว่าลักษณะไหนคะ

A: ทั้งตัวงบด้วยที่จะเป็นเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน อันที่สองก็คืออาจจะมีศูนย์ของรัฐที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งอันนี้ก็คิดว่าน่าจะมีส่วนในเรื่องของที่อยู่อาศัย ศูนย์ของรัฐในจังหวัดในกทม. อาจจะมีตึกที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อาจจะมีแฟลตเยอะแยะมากมาย ต้องมาดูว่าอันไหนสามารถนำมาพัฒนาได้เพราะว่าถ้าจะลงทุนสร้างศูนย์ใหม่ ๆ ขึ้นมามันน่าจะลำบาก คือใช้ตัวอาคารเก่านี่แหละในการมาทำเรื่องที่อยู่อาศัยให้กับคนไร้บ้านแล้วก็ให้คนไร้บ้านมีส่วนที่จะบริหารจัดการเรื่องนี้ด้วย ถ้ามีศูนย์หรืออาคารชุด ห้อง ตึก ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรก็ให้คนไร้บ้านมาดูแลกันเองเลยตั้งแต่คนเข้าคนออก จัดเวรยามดูความสะอาด มีแม่บ้าน มีกติการ่วมกัน มีการประชุม

ก็น่าจะเป็นสิ่งใหม่เป็นแนวทางที่จะต้องขยับเรื่องนี้ต่อไป แต่ก็ต้องไปดูข้อจำกัดว่ามันสามารถทำได้จริงหรือเปล่าสำหรับผมผมคิดว่าถ้ามีอาคาร ๆ หนึ่งที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์แต่ว่าใช้น้อยก็แบ่งสัดส่วนให้กับพี่น้องที่อยู่ที่สาธารณะที่เป็นคนไร้บ้านให้เขาเข้ามา ก็คือเหมือนเปลี่ยนจากบ้านเช่าให้กลายเป็นการเช่าที่ไม่เสียตังค์ ก็คือเหมือนให้ทุกคนดูแลร่วมกัน คนจัดการก็คือเป็นคนไร้บ้านต้องมีกติกามีปฏิสัมพันธ์ มีการเก็บตังค์ มีการออม อย่างที่บอกคือเขาคงไม่อยากจะเป็นคนไร้บ้านแต่แค่ไม่มีโอกาส เรียกว่าเป็นสภาวะในช่วงที่เขาเป็น

Q: ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

A: คนที่จะให้ข้อมูลเชิงวิชาการได้ดีคืออาจารย์อนรรฆ ส่วนพื้นที่ก็คือพี่โด่งที่เป็นคนปฏิบัติจริง เพราะว่าเนื้อทุกเนื้อคือได้มาจากสมาคมหรือคุณโด่งในการดูแลเรื่องนี้โดยตรง อย่างผมก็คือมีอะไรให้ผมลงพื้นที่ก็ไป ก็จะมีบางข้อจำกัดที่ทำไม่ได้อย่างเช่นการจัดระบบข้อมูล เครื่องไม้เครื่องมือในการสำรวจ ผมก็อยากลงไปจัดแจงหลาย ๆ อย่างลงไปช่วย แต่อย่างเช่นข้อมูลของคนไร้บ้านเราจะทำยังไงให้ได้ข้อมูลมาอย่างสมบูรณ์ พอเราไปทำเองก็ได้ง่ายแบบนั้น ครั้งแรกเราอาจจะจะได้ข้อมูลมา 1 ถึง 5 ครั้งต่อไปเราอาจจะได้ 6-7 แล้วปัญหาก็คือคนไร้บ้านเขาไม่ได้อยู่ที่เดิมคือเขาไปทุกที่สุดท้ายคือเรื่องเครือข่ายอย่างที่สถาบันก็จะมีสำนักงานภาคที่เขากระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ อย่างเชียงใหม่ ภาคอีสานที่ขอนแก่น ก็ประสานเรื่องนี้ช่วยทำเรื่องคนไร้บ้านอยู่ แล้วก็จะมีสำนักงานแถวนิด้าที่ประสานงานกับสุวิทย์วัดหนู

รหัสผู้ให้ข้อมูล: N4

Q: มีโครงการอื่นนอกจาก Thai Hopeful อีกไหมคะ

A: ถ้าเป็นเรื่องของการรับงานหรือพัฒนาอาชีพ ถ้าได้นามบริษัทก็จะมีแค่ที่นี่ที่เดียว ก่อนหน้าที่จะมาเป็นบริษัทนี้เราทำเป็น หจก. คนไร้บ้าน กลุ่มคนไร้บ้าน

Q: ระหว่างคนไร้บ้านที่เป็นกลุ่มเก่ากับกลุ่มใหม่เขามีลักษณะที่แตกต่างกันไหมคะ

A: จากที่เราลงพื้นที่แล้วก็ศึกษา คนไร้บ้านหน้าเก่ากับหน้าใหม่เราแยกเป็นกลุ่ม ใช้วิธีการคือการอยู่อาศัยในพื้นที่สาธารณะ กรณีหน้าใหม่เราจะใช้คำว่าไม่เกิน 1 ปี กรณีถ้าเขาเป็นคนไร้บ้านเดิมจะอยู่ที่เลย 1 ปีขึ้นไป อันนี้ก็จะเป็นกลุ่มที่เราพยายามแยกให้เห็นว่าคนไร้บ้านหน้าเก่ากับหน้าใหม่มันต่างกันยังไง ซึ่งอันนี้เราจะใช้ระยะเวลาในการแบ่งซึ่งแน่นอนว่าถามว่า 2 กลุ่มนี้มันมีความต่างกันอย่างไร มันมีความต่างตรงที่ความหวัง วิถี มีความต่างกันแน่ ๆ อย่างคนไร้บ้านหน้าใหม่ไม่ว่าจะเป็นเอาจากล่าสุดกรณีที่เกิดโรคระบาด Covid มันทำให้เกิดกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ขึ้นมา จากตรงนี้ที่เขาตกงานฉับพลันหรือเงินเก็บที่ผ่านมาไม่พอที่จะใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้เขาหลุดออกจากห้องเช่า

บางคนไม่มีรากฐานเครือญาติหรือคนสนับสนุนที่มันเป็นเพื่อนพ้อง หรือคนที่คอยอุ้มชูเขา เขาก็หลุดออกมา แล้วกลุ่มคนพวกนี้ ถ้ามีคนไปสนับสนุนการที่เขาจะยกระดับตัวเองหรือพูดถึงเรื่องของอนาคตเนี่ยมันไปได้ไกลกว่ากลุ่มคนไร้บ้านหน้าเดิม แน่นอนว่าถ้ามีโอกาสนิด ๆ หน่อย ๆ เขาก็พร้อมที่จะขยับตัวเองไม่ว่าจะเรื่องงานหรือเรื่องอะไร ซึ่งมันจะต่างจากกลุ่มคนไร้บ้านหน้าเดิม กลุ่มคนไร้บ้านหน้าเดิมมันต้องใช้ระยะเวลาในการเข้าไปทำงานด้วย จากประสบการณ์ที่เราทำงานจะเห็นว่าเราคิดเรื่องระบบงานกับเขาเขาไปค่อนข้างช้า คือไม่รู้ว่าเขาจะทำงานเก็บเงินไปเพื่ออะไร ครอบครัวหรือความหวังอะไรเขาไม่ค่อยมี เขาบอกว่าเขาทำงานเก็บเงินมาแล้วก็ใช้หาความสุขใส่ตัวเอง อย่างเช่น เขาทำงาน 3-4 วันก็หยุดใช้เงินก่อนกับสิ่งที่เขาเหนื่อยมา ซึ่งมันจะต่างกับคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เขารู้สึกว่ามีโอกาสเขาก็จะทำงานเก็บเงินออม ประหยัดในการใช้เพื่อโอกาสที่เขาจะได้กลับไปเช่าบ้านได้เหมือนเดิม หรืออาจจะไปกลับไปอยู่ในห้องได้เหมือนเดิม นี่คือความต่าง

Q: กระบวนการในการรับคนไร้บ้านเข้ามาในโครงการ Thai Hopeful มีขั้นตอนอย่างไรบ้าน

A: คือต้องแยก Thai Hopeful ออกซึ่งมันเป็นอีกอันนึงเป็น 1 ในหมวดของงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเขา ซึ่งแน่นอนว่าในส่วนที่เราทำงานเราจะลงไปทำงานกับเขาในพื้นที่สาธารณะก่อน คือเหมือนกับว่าเรามีกิจกรรมในการไปทำความรู้จักไปสร้างความสัมพันธ์กับพี่น้องคนไร้บ้านในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งแน่นอนว่าเราก็จะเจอทั้งหน้าใหม่หน้าเดิม เราก็จะมีการเรียกว่ากิจกรรมเดินกาแฟ ซึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับพี่น้องในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งแน่นอนว่าการคัดกรองของเรามันเป็นเรื่องของความพร้อมของแต่ละคน ซึ่งแน่นอนว่าเรามีศูนย์พักคือต้อง ไม่ว่าจะเป็นศูนย์ที่ปทุมหรือสุวิทย์วัดหนูที่อยู่กรุงเทพฯ ที่ต่างจังหวัดก็มีที่เชียงใหม่และขอนแก่น กระบวนการการทำงานของเราคือเราจะเน้นว่าเขาพร้อมที่จะมาอยู่ร่วมกับคนอื่นไหม มาพัฒนาตนเองไหม มาพัฒนาชีวิตตัวเองไหม พอเขาพร้อมแล้วค่อยไปคุยเรื่องคุณภาพชีวิตเขา พูดถึงเรื่องของอนาคตเรื่องงานว่าคุณจะทำยังไง มันถึงเข้ามาสู่เรื่องของการพัฒนาเรื่องอาชีพ อันนี้ก็จะเป็นส่วนที่เราทำงานกับพี่น้อง ซึ่งกระบวนการทำงานการคัดคนอะไรเนี่ยมันเป็นเรื่องของความพร้อมของเขา เราใช้วิธีที่ว่าลงไปทำงานลงพื้นที่ภาคสนามหรือไม่เขาก็อาจจะติดต่อเรามาหรือมีคนที่รู้จัก หรือสืบจากใคร รู้จักจากเพื่อน ก็เข้ามาในที่สุด หรือหน่วยงานก็จะมาฝาก

Q: หน่วยงานส่วนใหญ่ที่เอามาฝากที่เป็นหน่วยงานจากที่ไหนนะคะ

A: ก็จะมีกระทรวงการพัฒนาสังคมโดยพม. แล้วก็อาจจะมีท้องถิ่นบ้าง อย่างเช่น เขตหรือแม้แต่เทศบาล

Q: ความพร้อมที่หมายถึงพร้อมในด้านไหนบ้างคะถึงจะสามารถมาหางานทำได้

A: เนื่องจากว่าศูนย์ของเรามีความต่างจากส่วนของรัฐ แน่นอนว่าศูนย์ของเราเนี่ยที่เราทำงานในนามมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย คือเนื่องจากว่าเราไม่ได้รับงบสนับสนุนจากรัฐบาลในเรื่องของการจัดการคุณภาพชีวิต เขาต้องลุกขึ้นมาจัดการตัวเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกินการอยู่ การเข้าไปเช่าเรื่องค่าน้ำค่าไฟ แล้วก็ค่าบำรุงห้อง อันนี้คือสิ่งที่เป็นความพร้อมของเขามีอยู่ในระดับหนึ่ง แล้วอันที่สองคือเรื่องของความพร้อมในเรื่องของการปรับตัวอยู่ร่วมกับคนอื่น โดยภายใต้ข้อตกลงร่วมกันอย่างเช่นมีกติกาการอยู่ร่วมกันภายในศูนย์พัก อันนี้คือเรื่องของความพร้อม

Q: หลังจากเข้ามาอยู่ในศูนย์แล้วจะมีเรื่องของการพัฒนาทักษะอะไรแบบนี้ด้วยไหมคะ

A: คือเราค่อย ๆ เหมือนพอเขาเข้ามามันเป็นเรื่องของการที่จะทำให้เขาปรับตัวแล้วก็อยู่ร่วมกับคนอื่น แน่นอนว่าอย่างที่บอกว่าศูนย์ของเราหรือที่เรียกว่าศูนย์ตั้งชีวิตเนี่ย มันเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวกับชุมชนใน แต่ละคนก็ต้องมีกิจกรรมในการทำงานทำร่วมกัน เรื่องของความสะอาด เรื่องการเคารพคนอื่น หรือแม้แต่มีกิจกรรมที่มันเป็นเรื่องของการพัฒนา ซึ่งเราก็ค่อยมาดูว่าแต่ละคนไม่เหมือนกัน ใครมีปัญหาเรื่องอาชีพ มีปัญหาเรื่องสิทธิ์ เรื่องสุขภาพ เรื่องบัตร เราก็ค่อย ๆ ทำงานกับเขาไปในแต่ละอย่าง ถ้าเขาบอกว่าช่วงนี้เขาขาดรายได้แต่อันอื่นเขาพร้อม เราก็จะมาดูเรื่องของอาชีพ เราจะเน้น อย่างแต่ก่อนเราคิดเรื่องของการหางานให้เขาทำแต่ว่าจากประสบการณ์ที่เราทำเรื่องนี้ค่อนข้างที่จะไปได้ยาก เพราะว่าอย่างที่บอกด้วยความเป็นอัตลักษณ์บางเรื่องของคนไร้บ้าน แล้วก็เรื่องแรงงานมันไม่ค่อยสมดุลกัน เพราะว่าบางคนพอไปทำงานเนื่องจากว่างานที่เขาจ้างอาจจะเป็นงานฝีมือเป็นงานที่ค่อนข้างละเอียด แต่ว่าพอไปทำเขาก็ไปไม่ได้ อันที่สองงานที่ต้องการมันไม่ค่อยตรงกับของเขาหรือแม้แต่งานบางอันก็ค่อนข้างจำกัดเรื่องอายุ จำกัดเรื่องความสามารถอยู่พอสมควร เรื่องของภาษาอะไรอย่างนี้ มันก็เลยเป็นที่มาของการแยก แล้วก็พยายามที่จะคิดค้นกระบวนการนี้กับเขาอยู่พอสมควร

Q: ปกติในศูนย์มีการแยกไหมคะว่ากลุ่มหน้าใหม่กับหน้าเก่าต้องมีวิธีการฝึกทักษะหรือบริหารจัดการต่างกันอย่างไร

A: ส่วนใหญ่เราจะไม่แยกหน้าเก่าหน้าใหม่ เราจะพูดเรื่องของการพัฒนาไปพร้อมกัน ที่ผ่านมาเราใช้คำว่าศักยภาพของแต่ละคน

Q: ส่วนใหญ่แต่ละคนมีพื้นฐานทักษะอะไรกันมาบ้างแล้วบ้างคะ

A: ถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าเดิมส่วนใหญ่ก็จะเป็นงานบริการค่อนข้างเยอะ รับจ้างรับจ้างนี่งานช่าง งานฝีมือจะค่อนข้างหายาก เพราะว่าส่วนใหญ่เขาเป็นประเภทเรื่องของการใช้แรงมากกว่า ที่

ผ่านมาก็จะเป็นกรรมกรเป็นอะไรประมาณนี้ อันนี้คือสิ่งที่เราพบว่าจากที่เราสมาชิกเราส่วนใหญ่ที่ผ่านมาจะเป็นพวกทำงานรปภ. จะเป็นเรื่องของการใช้แรงและเป็นลูกจ้างใช้แรงขนย้ายของ ซึ่งพอคิดเรื่องนี้ปั๊บมันก็เลยต้องมาคิดค้นเรื่องงานกับเขาค่อนข้างเยอะ ก็เลยต้องมาคิดว่างานไหนที่มันจะเหมาะกับเขา ตอนที่เราคิดเรื่องหจก.มันก็เป็นการคิดพื้นฐานมาจากศักยภาพของเขา อายุของเขา ซึ่งแน่นอนว่าตอนนั้นที่เราคิดขึ้นมาก็คือคิดร่วมกับพี่น้อง เป็นเรื่องของที่เขาถนัดก็คืองานช่าง แต่ว่าช่างของเราก็จะไม่ได้แยกประเภทว่าช่างที่สามารถทำได้มีอะไรบ้าง อันที่สองจะเป็นเรื่องของตัดแต่งต้นไม้ขนย้ายของคืออะไรที่มันไม่ต้องใช้ทักษะความสามารถเยอะ อันที่สามจะเป็นเรื่องของแม่บ้าน อันที่สี่จะเป็นเรื่องของตอนนั้นเราคิดเรื่องร้านขนมปัง ให้พี่น้องมาหัดทำขนมปังเป็นขนมปังทางเลือก ตอนนั้นคือเราคิดเรื่องของการทำขนมปัง

เราก็คิดมา 4-5 เรื่องร่วมกับพี่น้องคนไร้บ้านภายใต้หจก. แต่ว่ามันก็ค่อนข้างมีปัญหาเพราะว่าตอนแรก ๆ ก็มีคนเข้าใจเราก็จ้างไปทำบ้างแต่ว่าด้วย ความรู้สึกว่าคนไร้บ้านไปทำบ้านให้แล้วจะออกมาดีไหม คือมันไม่เหมือนช่างคนอื่นรีเปล่า มันก็ค่อนข้างอุปสรรคอยู่พอสมควร พอเราไปรับงานมา งานมาเยอะเพราะบางทีงานมันไปไม่สุดคือหมายถึงว่าพ่อไปรับงานมาแล้วรับงานต่อเติมตรงนี้ตอนแรกไปทำสัก 10 คน ไป ๆ มา ๆ ทำยังไม่ถึงครึ่งเราไปเซ็นสัญญาเขามาแล้ว ไปรับปากเขาไว้แล้ว อยู่ ๆ ก็หายไปทีละคนสองคนจนเหลือไม่กี่คน คือเขาทำให้งานมันไม่เดินพอมันไม่เดินก็เกิดอุปสรรคเกิดปัญหา จริง ๆ เราก็เลยคิดว่าถ้ามีเฉพาะคนไร้บ้านเราคงไปไม่รอดก็เลยเป็นที่มาของการเปลี่ยนจากหจก.เป็นThai Hopeful คือก็เป็นภายใต้การทำงานของมูลนิธิมันมีความหลากหลายขึ้นคือ ไม่ใช่แค่คนไร้บ้านอย่างเดียวแต่มีพี่น้องคนจนเมืองซึ่งมูลนิธิลงไปทำงานด้วย เป็นสมาชิกเครือข่ายสลัมสี่ภาค ก็เลยเป็นที่มาของการเปลี่ยนจากหจก.เป็น Thai Hopeful แต่อันนี้มันก็เหมือนกับว่าอันนี้มันไม่ได้เป็นของคนไร้บ้านอย่างเดียวแล้ว มันมีมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยมีเครือข่ายสลัม 4 ภาครัฐอย่างนี้เข้ามา มันก็มีรูปแบบคนที่เข้ามาจัดการมากขึ้น พอเราคิดเรื่องนี้ปั๊บเราก็ยังคิดเรื่องงานเวลาเราจะรับงานและคิดว่าของศักยภาพของเขาอยู่ แต่ว่าอาจจะเพิ่มเลเวลขึ้นมาหน่อยอย่างเช่น ถ้าแม่บ้านก็อาจจะเป็นแม่บ้านที่มีความหลากหลาย อย่างเช่นมีรูปแบบการคิดเป็นรายชั่วโมงขึ้น เป็นอาชีพมากขึ้น มีองค์ประกอบหลายอย่างขึ้น เรื่องอาหารเราไม่ได้ทำแค่เบเกอรีแล้วแต่เป็นอาหารที่เราทำเหมือนใครถนัดทำน้ำพริกอะไรประมาณนี้ เราก็เริ่มอัพพวกนี้ขึ้นมา

Q: มีทักษะไหนที่เราได้พัฒนาให้เขาเพิ่มเติมไหมคะ หรือทักษะที่อยากให้เขามีเพิ่มขึ้นก็เลยจัดหน่วยงานเข้ามาฝึกเขา

A: หน่วยงานที่เข้ามาฝึกส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องทำกับข้าว ทำปาท่องโก๋ อะไรประมาณนี้ ซึ่งมันยากตรงที่เพราะเขาเป็นแล้วเขาจะไปต่อยอดกับอาชีพที่เขาฝึกมายังไง แค่นั้นแหละ คือเรื่องของทุน สถานที่ เรื่องของการขาย ซึ่งเราก็กลับมาคิดเป็นว่าถ้างั้นเราจะพัฒนาต่อยอดงาน คือเราก็ต้องเอา

จากสิ่งที่เรามีสิ่งที่เราสามารถทำได้ ตอนนี้เราก็พยายามคิดเรื่องของอย่างเช่น ตอนนี้เราไปดูงานอาชีพดึงยาง ก็คือดึงออกมาเป็นเส้น ๆ แล้วก็ไปชั่งกิโลขายอันนี้เขาก็พอทำได้ อันที่สองเราคิดเรื่องคือเรามีพื้นที่เราลองปลูกผักขายไหม เราสามารถปลูกอะไรที่ขายได้ อันนี้ก็จะใกล้ชิดเขา เขาถนัดงานขายของขายของมือสอง ขายของคลองถมอะไรแบบนี้ เราก็คิดว่างั้นเราก็ทำตลาดของพวกเราขึ้นมาไหม อันนี้ก็คิดเรื่องตลาดชุมชนที่เป็นตลาดสินค้าจากคนไร้บ้านอะไรแบบนี้ แล้วก็จะมีการเปิดเป็นตลาดทุกวันอาทิตย์ที่ศูนย์ที่ปทุม ก็พยายามคิดแบบนี้ให้มันสอดคล้องกับเขามากขึ้น เพราะว่าในการไปเทรนไปฝึกเขาคือมัน คนไร้บ้านนี่เขาเรียกว่าอะไรนะ ความอดทนค่อนข้างน้อยเพราะบางทีเขาไม่มีเงินทุนสำรองในการไปทำงานที่จะต้องรอ 15 วัน 7 วันได้เงินที คืออย่างนั้นทำได้ยาก

Q: ก็คือได้เป็นวันต่อวันแล้วก็มาเลี้ยงชีพเป็นวันต่อวันมากกว่าใช่ไหมคะ

A: ใช่ อันไหนที่เราได้งานมาหรือมีคนมาจ้างงานเป็นรายวันจ้างงานอย่างเช่นถอนต้นธูปซึ่งเป็นงานที่ไม่ได้ใช้แรงใช้ทักษะอะไรเยอะอาจจะต้องใช้ความเข้าใจบ้าง เราก็พยายามบอกเขาว่าวันละ 500 ก็จริงแต่เขามีระบบเรื่องของจ่ายครึ่งนึง มีประกันงานครึ่งหนึ่ง ที่จริงคือมันก็เป็นเรื่องเงื่อนไขเราด้วยแหละคืออยากให้เขาทำงานแล้วมีเงินเหลือ พอจ่าย 500 แล้วกิน 500 มันก็คือกินหมดไม่เหลือเก็บ เราก็พยายามสร้างเงื่อนไขให้เขาเห็น โดยคนข้างนอกที่ไม่ใช่คนไร้บ้านเขาก็จะมีระบบในการจัดการของเขา เป็นระบบแบบใช้เงินเป็นงวดอะไรแบบนี้ คือก็อยากให้เขาเรียนรู้เรื่องนี้ไปด้วย

Q: ก็คือพูดได้ว่าถ้าอยากให้เขามีทักษะเพิ่มอีกอย่างก็อาจจะเป็นเรื่องของการบริหารจัดการเงินใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ เพราะว่าเราก็พยายามปูพื้นฐานว่างานของเรามันไม่ได้มาตลอดมันก็มาเป็นช่วง ๆ เราถือว่างานของเรามันไม่ได้มั่นคงมาก บางทีมา ช่วงนี้มาสิบงานแต่ไม่รู้อีก 10 วันข้างหน้าจะมีไหม ก็พยายามให้เขาได้คิดเรื่องนี้ตาม

Q: ซึ่งเขาก็ต้องจ่ายค่าที่อยู่อาศัยจ่ายค่าไฟค่าแรงเหมือนคนปกติด้วยใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับอย่างที่เขาพักที่ศูนย์บ้านพูนสุขค่าน้ำค่าไฟก็ต้องจ่ายร่วม เขาใช้ร่วมกันก็จะตกอยู่ที่ 300 บาทต่อวันต่อคนต่อเดือน บวกค่าบำรุงสูงก็อยู่ที่ประมาณ 500 บาทต่อคนต่อเดือน

Q: ปกติมันจะมีบ้านที่จัดไว้ให้สำหรับคนที่ไร้ที่พึ่งเข้าไปอยู่อย่างที่ภาครัฐชอบจัดไว้ มันต่างจากบ้านพูนสุขตรงนี้ยังไงหรอคะ

A: ถ้าพูดถึงความต่างในมุมมองของคนไร้บ้าน เขาจะรู้สึกว่าถึงแม้ว่ามันจะฟรี คือถ้าเป็นศูนย์ของรัฐมันฟรีหมดแล้วก็มีข้าวให้กิน 3 มื้อ แต่ว่ามันมีกฎระเบียบในเรื่องของนอนเป็นเวลา ต้องเข้า

กระบวนการพัฒนาศักยภาพตัวเอง แล้วก็แน่ ๆ เลยคือเขารู้สึกว่าเขาไม่เป็นอิสระ อันนี้เป็นสิ่งที่เขาคิดแบบนั้น แต่ถ้าเป็นส่วนของทางเครือข่ายที่มูลนิธิที่ทำงานก็คือแน่ ๆ เขามีความเป็นอิสระ เพราะว่าเราเน้นเป้าหมายว่าให้ศูนย์เป็นเหมือนบ้านเขา ถ้าคุณอยากทำให้ที่นี่มันน่าอยู่ก็ขึ้นอยู่กับคุณไม่ได้ขึ้นอยู่กับมูลนิธิหรือเครือข่าย ถ้าคุณทำให้ที่นี่สกปรกบ้านคุณก็สกปรก พยายามให้เขาเรียนรู้ระบบของการเป็นครอบครัวเป็นชุมชน แล้วก็กติกาหรือข้อตกลงก็เป็นสิ่งที่เขาตั้งกันขึ้นมาเองทุ กคนมีส่วนร่วมในการพูดถึงเรื่องการอยู่ร่วมกันว่าถ้าคุณอยากอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมันต้องมีอะไรบ้าง มันก็เหมือนครอบครัวคุยกันอะไรอย่างนี้

Q: มีกรณีที่คนไร้บ้านบางคนเข้ามาแค่ทำงานแล้วก็กลับไปนอนตามที่สาธารณะไหมคะ

A: น้อยครับ เท่าที่เราทำมายังมีไม่กี่คนแต่ส่วนใหญ่ก็จะพักที่ศูนย์เลย ส่วนใหญ่ถ้ามีงานที่ค่อนข้างต้องการคนเยอะเราจะไปชวนสมาชิกเรามีที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะมามากกว่า อย่างเช่นตอนนี้ต้องการ 20 คนแล้วคนไร้บ้านเรามีกันแค่ 10 คน ก็ไปถามว่ามีใครอยากมาทำบ้าง อย่างเช่นพื้นที่หัวลำโพงที่อนุสาวรีย์มีสัก 5 คนไหม ก็จะเป็นแบบนี้มากกว่า ดึงเขามาแบบนี้ เหมือนพยายามไปเชื่อมไปอะไรกับเขา เพราะว่าเอาจริง ๆ แล้วบางคนเขาก็ยังชอบการอยู่ข้างนอกชอบความเป็นอิสระอยู่ในบางเรื่อง แต่เหมือนพอเขาไปอยู่ข้างนอกแล้วเขาก็ยังมีเพื่อนมีฝูงมีอะไรที่เป็นกลุ่มก้อนของเขาอยู่

Q: แล้วถ้าเขาอยากมาขอทำงานกับทางศูนย์นี้ได้ไหมคะ

A: ได้ครับ เรามีงานอะไรเราก็ไปแจ้งพี่น้องที่เราลงไปทำงานไว้

Q: มีเคสไหนที่ประสบความสำเร็จจนเขาออกไปเช่าที่อยู่เองหรือมีงานประจำทำบ้างไหมคะ

A: ก็มีหลายคนครับ จะมีเหมือนที่ผมบอกอย่างกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่กับคนไร้บ้านเดิมคืออย่างที่บอกว่าคนไร้บ้านใหม่พอเขามีโอกาสปั๊บ อย่างเช่นกรณีพี่วันทอง สายทองเนี่ย เหมือนช่วงนั้นเขาตกงานได้ประมาณ 3 เดือนแล้วเขาก็มาเจอเรา คือเขาไม่มีที่ไปเขาก็ต้องมานอน เขาเรียกว่าอะไรเขาเรียกว่าความเป็นอันนั้นของเขามันยังไม่ได้เลยไปถึงการเป็นคนไร้บ้าน คือเขาก็ยังมีอะไรอยู่ คือถ้าเขามีโอกาสอย่างน้อยเขาก็ไป ไม่เหมือนคนไร้บ้านที่มาอยู่นานเขาชินกับการนอนในพื้นที่สาธารณะชินกับสายตาคนมอง ชินกับภาครัฐที่เข้ามาจัดการ แต่คนที่มันคนไร้บ้านมาใหม่มันพยายามหาโอกาสอย่างพี่วันทองสายทองก็มีโอกาส คือเหมือนเราก็ไปคุยกับบริษัทเอกชนไปคุยกับคนที่เขาต้องการคนงาน จนเขาช่วงนึงคือเขาก็เลยไปทำงานแล้วก็มีเงินเก็บก้อนหนึ่งแล้วก็มาลงทุนขายกระดาษพลาสติกที่ปูนั่งตามงานวัด จนเขามีเงินเก็บก้อนหนึ่งแล้วเขาก็กลับบ้านกลับไปเปิดร้านขายของชำที่บ้านเขา ตอนนี้เขาก็ตั้งหลักชีวิตได้มันก็มีลักษณะแบบนี้อยู่ หรืออย่างเช่นกรณีสมยศเขายังเป็นวัยรุ่นอายุประมาณ 20 ไปปลาย ๆ อะไรอย่างนี้ครับ พอเขามีเงินเก็บ เขามาเจอคนไร้บ้านด้วยกัน แล้วก็ไป

เป็นครอบครัวกัน ทีนี้เขาก็มีครอบครัวที่มีลูก การที่เขามีครอบครัวแล้วเนี่ยสิ่งที่ต้องตั้งหลักคิดคือเรื่องของอนาคต พอเขามีงานเขามีอะไรมีคนมาจ้างเขาเขาก็ไปทำงาน จนตอนนี้ก็ตั้งหลักได้เหมือนกับก็เข้าไปดูแลสวนให้เขาโดยมีค่าจ้างแล้วตอนนี้ก็ตั้งหลักชีวิตได้ มันก็จะเป็นลักษณะอย่างนี้

Q: อย่างนี้มันมีหน่วยงานไหนที่เข้ามาสนับสนุนการหางานให้กับศูนย์ หรือมีการทำงานร่วมกับธุรกิจเพื่อสังคมอะไรอย่างนี้บ้างไหมคะ

A: ก็มีบ้างครับแต่ว่าก็ไม่ได้มีบ่อย คือเหมือนตอนนี้ผมคิดว่าคนที่พยายามที่จะเอางานมาให้กับคนไร้บ้านเป็นคนที่มีมิติเรื่องมิติทางสังคม อยากช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ ถ้ามีงานที่เขาทำได้ก็คือถามว่าไปทำไหม อย่างตอนนี้ที่เขาทำอยู่ก็คือเขาก็เห็นว่าเหมือนเขาเคยรู้จักกลุ่มคนไร้บ้านที่ใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ พอเขามีงานมีอะไรเขาก็อยากให้คนกลุ่มนี้ทำแล้วเขาก็มาจ้าง มันก็จะเป็นลักษณะแบบนั้นมากกว่า คือเป็นคนที่พอจะเข้าใจเรื่องของมิติเขาเรียกว่ามนุษย์นิดหนึ่ง อย่างที่บอกก็จะเป็นธุรกิจเชิงสังคมอะไรแบบนี้

Q: ในมุมมองของคุณโด่งมีข้อเสนอแนะให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ อย่างไรบ้างที่จะส่งเสริมให้คนไร้บ้านหรือคนที่กำลังจะไร้บ้านกลับไปมีอาชีพได้อย่างมั่นคงได้เหมือนเดิม

A: ถ้าให้ผมมองว่ารัฐจะเข้ามาสนับสนุนยังไงคิดว่ารัฐต้องมอง 3 ระดับ ระดับแรกคือเป็นกรณีที่เหมือนช่วงที่เขาต้องมาหนุนเสริมเบื้องต้นว่ากลุ่มคนที่หลุดออกมา อย่างเช่น กลุ่มที่หลุดจากห้องเช่าคิดว่าเราจะต้องทำยังไงเพื่อที่จะให้เขากลับสู่ห้องเช่าได้โดยไว แน่นอนว่าอาจจะมีเรื่องของที่พักชั่วคราวไหมก่อนที่เขาจะไม่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ หรืออาจจะไปสนับสนุนเรื่องการจ่ายค่าเช่าห้องให้ก่อน 3 เดือน 6 เดือนในช่วงที่เขาไปหางานเองได้ แล้วก็ในระดับที่ 2 พอได้เรื่องแบบนี้ปั๊บเราก็จะต้องพยายามสนับสนุนเรื่องแหล่งงานที่มันสามารถที่จะทำให้เขาสามารถเข้าไปทำงานแล้วก็สามารถสร้างรายได้ให้เขาได้ อันนี้คือในระดับที่ 2 ระดับที่ 3 คิดว่าเราต้องพยายามมองเรื่องของบริบทของงานที่มันสร้างความมั่นคงได้จริง ๆ คิดว่าเราต้องมองในส่วนนี้ ที่ผ่านมารัฐไม่ค่อยมองแบบนี้ คือส่วนใหญ่ก็พยายามจะช่วยเหลือเพื่อเยียวยาอย่างเช่นให้เงิน 5,000 บาท หรือช่วยเหลือเบื้องต้น 2,000 บาท ในส่วนของงานก็คือมาฝึกงานกับเราไหม คือมันมีแต่ฝึกคือเหมือนพอเขาฝึกแล้วยังไงต่อมันไม่มีช่องอื่น เหมือนมาฝึกทำขนมไหม มาฝึกเย็บนั่นเย็บนี่ไหม แต่มันฝึกแล้วยังไงต่อเขาจะไปขายตรงไหน เขาจะเอาทุนตรงไหน อันนี้คือสิ่งที่รัฐไม่ค่อยคิดตามในเรื่องนี้

Q: ฝึกงานนี่คือมาจากหน่วยงานไหนหรอคะ

A: มันก็จะมี 2 ส่วนคือศูนย์ฝึกอาชีพ พม. ก็มี กระทรวงแรงงานก็มี คือมันไม่ได้มองแบบ Cover แบบทั่วทั้งระบบแต่มันมองว่าเขาตกงานใช่ไหมแสดงว่าเขาขาดอาชีพ รัฐมองมิตินี้อย่างเดียว

เลย แสดงว่าต้องฝึกอาชีพให้ พอคิดเรื่องงานปั๊บใช้ระบบอย่างเดียวไปคุย ไปคุยว่าใครต้องการแรงงาน แต่ว่าไม่ได้ถามเลยว่าสิ่งที่เขาจะไปทำเขาทำได้ไหม เหมือนที่ผ่านมากระทรวงแรงงานพยายามบอกว่าอันนี้มีบริษัท มีใครรับเรื่องนั้นเรื่องนี้ แล้วก็เข้ามาเปิดรับแล้วยังไงต่อ คือเขาสมัครได้ไหม ได้เข้าไปทำจริงไหม ก็คือเขาก็ไม่ได้ไปตามต่อเนื่อง คืออย่างมีบริษัทนี้มาเปิดสมัครงาน แต่คือไม่รู้เลยว่ากลุ่มคนเหล่านี้ที่ตกงานอยู่ คือเขาจะรับคนกลุ่มนี้เข้าทำงานไหม เหมือนที่ผ่านมาช่วง Covid กระทรวงแรงงานบอกว่ามันมีระบบการสมัครงานออนไลน์ ผมถามว่าแล้วมันยังไงต่อคือสมัครงานออนไลน์แล้วเขาได้ทำหรือเปล่าก็ไม่รู้

Q: ถ้าจะทำให้มันเป็นไปได้ที่สุดพี่โด่งคิดว่าจะต้องจัดการการหางานให้เขาอย่างไร หรือมันก็ต้องมีกระบวนการอย่างไรคะ

A: คิดว่าอันแรกที่พูดถึงก็คือมันต้องทำงานกับธุรกิจเพื่อสังคมให้ได้ เราต้องมองเรื่องบริษัทที่เขาคิดเรื่องแบบนี้ คือเขายังคิดถึงมิติทางสังคมที่ไม่ได้หวังแค่กำไรอย่างเดียว แล้วก็ดึงคนพวกนี้เข้ามาทำงาน เหมือนหลาย ๆ บริษัทที่ทำอย่างดึงคนแก่เข้าไปทำงาน ดึงคนพิการเข้าไปทำงานแบบนี้ คือตอนนี้ถ้ามองคนไร้บ้านคือมันกึ่ง ๆ แล้ว กึ่ง ๆ บริษัททั่วไปจะรับเข้าไปทำงาน อายุประมาณ 40 ขึ้นมันเป็นซะส่วนนั้น ทีนี้มันก็ต้องคุยกับธุรกิจเพื่อสังคมที่เขาเข้าใจในมิติแบบนี้ อย่างนี้ล่ะถึงจะสามารถแก้ปัญหาเรื่องของการไม่มีรายได้และไม่มีงานทำของคนไร้บ้านได้

Q: ปกติแล้วทางกรมจัดหางานเขาเคยเสนองานที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคมให้เราบ้างไหมคะ

A: น้อย น้อยเลย มีไหมคือมีแต่มันเป็นเรื่องของการคุยกัน อย่างที่บอกวางแผนวางยุทธศาสตร์เอาเข้าจริง ๆ ตอนปฏิบัติแล้วมันยังไงต่อ เหมือนแบบ คุยแผนนี้ออกมาแล้วเหมือนจะเห็นดวงจันทร์ แต่เอาเข้าจริง ๆ มันจะไปยังไงต่อ มันจะขยับไปยังไง ใครจะเข้ามาทำ คือมันไม่เห็นภาพ อย่างเช่นผมคิดว่ายังที่มูลนิธิกระจกเงาทำ เขาก็ไปดึงภาคเอกชนแล้วก็เหมือน คุณก็ไปหาเงินมา เดี๋ยวจะจ้างคนไร้บ้านให้เอง ก็อาจจะจ้างไปทำความสะอาดจ้างไปทำอะไรก็ได้ มันก็จะเป็นแบบนี้มันถึงจะเป็นไปได้ ถ้าเราจะทำรัฐมีเงินสักก้อนหนึ่งไหมแล้วก็มาจ้างคนไร้บ้านหรือคนที่เขาตกงานไปตัดแต่งต้นไม้ คือคุณอาจจะไม่ต้องจ้างเอกชนก็ได้ คือไม่ต้องเอาบริษัทเอกชนหรอก อย่างที่ไปทำความสะอาดก็เป็นบริษัทเอกชนทั้งนั้นที่อยู่ในกระทรวงหรืออะไร คือทำไมคุณไม่มาจ้างทำไมไม่เอาเงินตรงนั้นมาจ้างคนตรงนี้ หรือเอาอย่างเช่นเอาบริษัทใหญ่ ๆ คุณบอกว่าติดเงื่อนไขผู้ประกอบการ มันต้องมีการเสนอ อย่างเช่นการเสนอราคา คือถ้าจะแก้ปัญหาจริง ๆ มันก็ทำได้ คือคุณไม่ต้องเอาบริษัทใหญ่ก็ได้ เพราะว่าคุณจ้างคนพวกนี้คุณอาจจะไม่ได้เงินทอนก็ได้ อันนี้ก็ไม่รู้เหมือนกัน คือถ้าเราจะมองให้แก้ไขปัญหามันทำได้เพียงแต่ว่ารัฐจะทำไหมแค่นั้นเอง

Q: คิดว่าหนึ่งในอุปสรรคที่ทำให้โครงการนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยก็คือเรื่องของการจัดการของรัฐที่เขาไม่ได้ลงมาทำจนเป็นชิ้นเป็นอันหรือไม่ได้อนุมัติมีแผนงานที่สนับสนุนตรงนี้โดยตรงใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ

Q: ถ้าถามถึงความเป็นไปได้ คิดว่ากระบวนการทั้ง 4 กระบวนการนี้ (จัดหาที่อยู่ ฝึกทักษะ จัดหาอาชีพ ติดตาม) มันสามารถผนวกมาเป็นหนึ่งหน่วยงานหนึ่งโครงการเลยได้ไหมคะสำหรับประเทศไทย คิดว่าจะมีเจ้าภาพมาทำตรงนี้ได้ไหมคะ

A: ถ้ามองรัฐถ้ามองว่าเป็นของรัฐเลยเนี่ยพม. เขาทำเรื่องนี้เพียงแต่ว่าเขาไม่เอาทั้งหมดมาจากการร่วมกัน คือที่อยู่อาศัยคุณก็ให้กรมนี้ไปดูเ รื่องอาชีพก็ให้สำนักนี้ไปดู อะไรแบบนี้ ซึ่งมันเป็นแบบนี้ซะ แต่ถ้าคุณทำงานร่วมกันแล้วมาคิดร่วมกันมันก็สามารถทำได้ ถ้าเขาทำงานร่วมกันจริง ๆ พูดง่าย ๆ เหมือนที่มูลนิธิทำกับเครือข่ายคนไร้บ้านคือทั้ง 4 อัน ทุกอย่างมันอยู่ในที่เดียวกันหมดเลย ถ้ามองแบบบริบทง่าย ๆ คือรัฐมีหมดเลยทั้งบุคลากรมีทั้งงบประมาณมีอะไร คือจริง ๆ ถ้ารัฐทำก็มาเรียนรู้ร่วมกันก็ได้กับสิ่งที่เราทำ คือเราก็พยายามเสนอว่ามันต้องทำแบบนี้ มันไม่ใช่ว่าคุณทำอันนี้ทีนึงอันนี้ที ถ้าฝ่ายบริหารคิดไม่ตรงกันอันนี้ก็เหมือนไปทางใครทางมัน มันก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้

Q: คิดว่ากระบวนการไหนใน 4 อันนี้ที่เร่งด่วนที่สุดในการแก้ปัญหาไหมคะ

A: คิดว่าส่วนสำคัญคือต้องมีที่ตั้งหลักชีวิตก่อน ก็คงเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัยและเป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราว เป็นที่อยู่อาศัยแบบที่เขาอยู่แล้วเขารู้สึกสบายใจ เหมือนเป็นที่ตั้งหลักให้เขาได้รู้สึกว่ามันเป็นที่ที่รู้สึกว่าเขาอยู่แล้วก็สามารถที่จะคิดถึงอนาคตได้ คือต้องมีเรื่องนี้ก่อนเพราะมีเรื่องนี้เราค่อยมาคิดว่าสิ่งที่เขาจะทำ จะต้องมาดูว่าถ้าคุณอยากมีรายได้อยากมีอาชีพก็ต้องดูซิว่าคุณมีอะไรก็ต้องไปดูเรื่องของการวิเคราะห์ทักษะเรื่องอาชีพ แล้วก็ไม่รู้ว่าพอมีทักษะแล้วเขาเหมาะที่จะไปทำงานอะไรก็ขึ้นอยู่กับการหางานให้เหมาะกับสิ่งที่เขามี เหมาะกับเรื่องอายุเหมาะกับเงื่อนไขต่าง ๆ ของเขา แล้วเราก็มาดูว่าจากสิ่งที่เราพยายามคิดร่วมกันกับเขา ค่อยไปดูระบบว่าสิ่งที่เราคิดกับเขามันไปได้ไหม ผมคิดว่ามันต้องคิดในพื้นฐานแบบนี้มันถึงจะขยับได้

Q: อุปสรรคของคนไร้บ้านในการมาพัฒนาอาชีพหรือมาทำงานคิดว่าหลัก ๆ แล้วเป็นเรื่องอะไรบ้างคะ

A: มันไม่ใช่แค่เรื่องอายุแต่เขาเรียกว่ามันเป็นศักยภาพของร่างกายก็มีส่วนเหมือนกันเพราะว่าอย่างคนไร้บ้านส่วนใหญ่เขาเรียกว่าอายุเขาอาจจะยังไม่ถึง 50 แต่ว่าด้านของชีวิตเค้าร่างกายเขามันถูกใช้เยอะ ใช้กับการทำงานใช้กับการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ไม่มีที่กันแดดกันฝน ก็เลยทำให้

ร่างกายโทรม พอไปทำงานบางทีโดยระบบร่างกายของเขาก็อาจจะใช้แรงไม่ได้เยอะเท่ากับคนอื่น เมื่อเทียบกับคนอายุเดียวกัน

Q: แต่เขาก็เปิดใจที่จะเรียนรู้ใช่ไหมคะ

A: ครับ บางทีมันก็งานที่เข้ามามันไม่ค่อยตรงกับศักยภาพเขาอย่างเช่นที่เราเจอปัญหาอย่างเช่นพอมีงานก่อสร้างเข้ามาส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภทเป็นแรงงานอะไรแบบนี้ คือบางคนใจเขาอยากไปทำแต่ด้วยศักยภาพร่างกายมันไม่ได้ เหมือนเวลาคนจ้างงานมาเขาก็อยากได้ผลงานตอบแทน บางทีงานผสมปูนวันนึงเขาทำทั้งหมด 4 คิวแต่พอคนนี้ไปทำได้แค่ 2 คิวหรือ 3 คิวมันไม่ได้ตามเป้าหมายงานที่เขาตั้งไว้ มันก็เลยทำให้งานเขาโหลด มันเป็นเรื่องของศักยภาพแล้วก็ร่างกายเรื่องอะไรแบบนี้ด้วย

รหัสผู้ให้ข้อมูล: N5

Q: ความแตกต่างของคนไร้บ้านระหว่างหน้าเก่ากับหน้าใหม่คืออะไร

A: ประเด็นปัญหามันไม่ได้ต่าง แต่เขาเข้ามาใหม่ เรามองว่าคนที่เขาเข้ามาใหม่แล้วเรื่องของการจัดหางานหรือระบบงาน ถ้ามันเข้ามาช่วยเหลือได้ทันเขาก็จะไม่ได้ถึงกับฝังตัวและเป็นคนเร่ร่อน มันเหมือนกับว่าปัจจัยทางความคิดหรือบริบทของสังคมไม่ได้บีบให้เขาต้องอยู่ตรงนี้ คือตอนแรกเวลาที่เราออกมาได้ตอนแรก ๆ มันอาจมีเหตุปัจจัยของสังคมเศรษฐกิจการเมืองหรืออะไรก็ตามที่ทำให้เราออกมา แต่มันยังไม่ถึงขนาดที่จะปรับตัวหรือว่าทำใจได้ว่าฉันจะอยู่ในถนนเลย มันเหมือนว่าคนเร่ร่อนก็เหมือนคล้าย ๆ กับเรา อยู่ตรงนี้ถ้าไม่ได้ดีกว่านี้แล้วไม่โอเคแล้วฉันหนีไปเมืองนอกดีกว่า เพราะฉะนั้นมันก็เป็นทางเลือกของคนที่ออกมาอยู่ในถนนในช่วงสถานการณ์ Covid หรืออะไรแบบนี้ ถ้าเรามีกระบวนการช่วยเหลือได้เร็วก็จะทำให้เขาไม่ถึงกับปรับตัวได้ จะนอนก็ลำบากอะไรแบบนี้ มันยังอยู่ในระหว่างคาบเกี่ยวคือมันยังไม่ใช่ความสมัครใจ 100% หรือแม้แต่คนที่ถูกไล่บ้านหรือถูกไล่ที่ดินทำกินที่แบบว่าหาที่อยู่อาศัยให้เขาจริง ๆ ถ้าเราเข้าไปชาร์จเร็ว แต่ถ้าเราผ่านไปซักอาทิตย์สองอาทิตย์เขาก็จะเริ่มเรียนรู้ คือมนุษย์มีโครงสร้างของการเรียนรู้ในการปรับตัว เรียนรู้ที่จะเอาตัวรอดในสัญชาตญาณความเป็นสัตว์ของมนุษย์ หรือว่าสัตว์ทุกประเภท ธรรมชาติจะสอนให้เราเรียนรู้ที่จะปรับตัวในสิ่งเหล่านั้น จะทำให้เขาปรับได้แล้วเขาโอเคแล้วเขาอยู่ตรงนั้น แล้วการจะปรับเปลี่ยนเค้ามันก็จะเป็นเรื่องยากก็ จะเป็นบริบทอื่นที่จะยิ่งไปสะท้อนเข้าไปแล้วก็ฝังลึกลงไปอีก

Q: ดังนั้น สามารถพูดได้ไหมคะว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ง่ายกว่าคนไร้บ้านหน้าเก่า

A: ใช่ค่ะ

Q: ทางมูลนิธิมีส่วนงานที่สนับสนุนการหาที่อยู่อาศัยให้คนไร้บ้านใหม่ไหมคะ

A: เราไม่ได้เน้นในเรื่องที่อยู่อาศัย การทำงานของมูลนิธิไม่ได้เน้นที่อยู่อาศัย ภารกิจของเราคือการลงไปเป็นเพื่อนค่ะ คือการพัฒนาที่ตัวบุคคลพัฒนาทางด้านจิตใจหรือว่าโครงสร้างของความเป็นมนุษย์ที่ต้องการการยอมรับการมีตัวตน เมื่อเขาได้รับสิ่งที่ได้รับการตอบสนองเขาก็จะเหมือนต่อจิ๊กซอว์เขาได้ แล้วก็สามารถพัฒนาตัวเองและกลับสู่ครอบครัวและสังคม ซึ่งเมืองไทยไม่ใช่การไร้บ้านแบบไร้ที่อยู่อาศัยโดยถาวร แต่คนไทยเป็นคนที่ การวิ่งหนีตัวตนการไร้ความอบอุ่นภายในครอบครัว ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มันทำให้คนพูดง่าย ๆ คือรัฐสวัสดิการที่มันไม่ได้รองรับ มันก็เลยทำให้เขาออกมาอยู่ในถนนหรืออยู่ในที่ที่เขาสบายใจ มันเหมือนว่าคนที่ตายทั้งเป็น เคยมีอารมณ์ที่เราไม่อยากจะเป็นเราไหม ในเวลาที่เราเจอปัญหาที่มันหนักก็เราไม่อยากจะเป็น งานของพี่มันเลยเป็นงานในเชิงระบบของการเข้าใจมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา คือลงไปในบริบทของเข้าใจว่ามนุษย์เป็นแบบนี้เพราะเขาเป็นแบบนี้ แต่สุดท้ายแล้วเขาก็เป็นคนเท่ากัน พื้นฐานของเราก็คือเรื่องของสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ต้องเท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นคนในระดับไหน แต่ถ้าเขามีเงินมากกว่าเขาจะซื้อมากกว่าก็ได้ กินเหล้าไหม ไม่ใช่คนเร่ร่อนที่กินเหล้าเมามายแต่คนทั่วไปก็กิน ถ้าออกจากผับมาแยกกับคนเร่ร่อนก็ไม่ออก ต่างที่มีลูกน้องมีลูกพี่มีคนพากลับบ้าน มันก็เป็นโครงสร้างแบบนั้น หรือถามว่าคนเร่ร่อนเป็นคนร้ายคนไม่ดีมันก็อาจจะมีแต่ทุกคนไหมมันก็ไม่ทุกคน คนรวยคนไม่ดีมีไหมก็มี มันไม่ได้บอกว่าแต่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมกดทับสังคมที่จริง ๆ แล้วเรามีชนชั้นมันเลยทำให้มีการแยกออกมาแบบนี้

Q: นอกจากการพัฒนาด้านจิตใจแล้วทางมูลนิธิมีการพัฒนาทักษะหรือด้านอื่น ๆ ที่ช่วยให้เขาเอาไปใช้ในการทำงานบ้างไหมคะ

A: อิสรชนจะทำงานตามความถนัดของเขา เพราะสุดท้ายแล้วถ้าทุกคนหางานให้เขาแล้วมันยังไงต่อ แล้วต้องทำยังไงต่อ หรือแม้แต่ถ้ารัฐมาฝึกงานให้เขาอย่างโครงการจ้างวานข้าก็ดี เป็นรายได้ให้เขาอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ ก็คือมีรายได้ แต่ว่าในมุมของเราก็เป็นองค์กรที่ค่อย ๆ พัฒนาไปเหมือนกันเราก็จะเน้นอาชีพที่เขาถนัด อย่างตอนนี้เราก็จะมีโครงการ “ปลูกปันอิ่ม” ที่เราทำเรื่องของศูนย์การเรียนรู้เอาคนเร่ร่อนที่เราพัฒนาระดับหนึ่งมาพัฒนาตัวเองตามความถนัดของเขา

Q: มีคนสอนงานให้คนไร้บ้านหรือใช้วิธีไหนคะ

A: เป็นส่วนของอาสาของอิสรชนนี่แหละ เราก็พาเขาไปทำสวนจากที่กินเหล้าเมามายก็พาไปทำพ่อไปทำเขารู้สึกมีคุณค่า เขาก็ขวนขวายที่อยากจะทำอีก ถามว่าเมื่อไหร่จะได้ทำอีก คือภายใต้ความถนัดของเขา

Q: ยกตัวอย่างกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มได้ไหมคะนอกจากปลูกพืชปลูกผัก

A: เก็บขยะเราก็สนับสนุน เราจะดู Case by Case ไปเราก็จะดูว่าถนัดด้านไหนก็จะสนับสนุนด้านนั้น

Q: อย่างนี้คือเขาเดินมาบอกเราเองไหมคะว่าต้องการทำอะไร

A: ก็จะมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลไปเรื่อย ๆ มันต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟูอย่างเช่นพี่กอล์ฟนี่เรารู้จักมาเป็น 10 ปี แทงคนจนติดคุก เราก็เลยเหมือนประมาณว่างั้นพี่กอล์ฟจะอยู่อย่างนี้หรอ แต่เราไม่ได้บอกว่าคนเร่ร่อนต้องรีบพัฒนานะแต่ว่าเราก็ต้องค่อย ๆ คุยทำให้เขารู้สึกว่าเราเป็นส่วนหนึ่งเราเป็นเพื่อนเขา เรื่องราวของเขาก็จะออกมา แล้วเราก็จะคลายปมของเขาได้แล้วค่อยถามเขาว่าอยากจะทำอะไรต่อ สมมติเขาอยากเก็บขยะอยากได้ซาเล้งกัน ก็เก็บเงินสักเดือนนึงเสร็จแล้วดูว่าจะไปซื้อซาเล้งได้ไหม การทำงานของมูลนิธิคือเขาต้องเริ่มพัฒนาด้วยตัวเขาเอง แล้วเราก็รับบริจาคแล้วก็สนับสนุนของให้เขา เขาก็จะมีทุนแล้วก็ไปใช้ในการทำงาน มันก็เหมือนกับว่าการที่คน ๆ นึงไปให้คุณค่าเขาให้เขารู้สึกว่ามันมีตัวตนมันมีคุณค่าแล้วเขาก็จะรักในสิ่งเหล่านั้น หรือว่าดูแลในสิ่งเหล่านั้นคือทุกวันนี้เขาก็ยังเก็บขยะได้เดือนละพันสองพันให้ลูกหลานให้พ่อที่ป่วย คุณค่าในตัวเขากลับมา

Q: ถ้าสมมติว่าวันหนึ่งหน่วยงานใดก็ตามมีโครงการที่จะจัดหางานให้คนไร้บ้าน คิดว่ามันเป็นไปได้ไหมคะที่จะเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ

A: คือรัฐจัดหาเยอะมากเลยแต่ว่ารัฐดูแลต่อแค่ไหน เราทำงานภายใต้ที่เน้นว่าเรามาเป็นเพื่อนกันก่อน ความเป็นเพื่อนคืออย่างน้องมีเพื่อนคนหนึ่งเพื่อนน้องจะแบบสมมติตกงานทำงานมาแล้วตกงานแล้วมาปรึกษา ถามว่าเขาอยู่ในสายงานเดิมตลอดไหม เขาอาจจะอยู่ก็ได้หรืออาจจะไม่อยู่ก็ได้ อันนี้คือความเป็นเพื่อนที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการที่เราจะเอาบริบทของรัฐบอกว่านี่ไงหางานให้คนเร่ร่อนแล้ว เขาเย็บปักถักร้อยแล้ว ฝึกงานแล้ว ลงทุนแล้ว รัฐลงทุนให้ด้วย 2,000 บาทค่าอาชีพแล้วยังไงต่อ ลงทุนแล้วได้ภาพแล้ว แล้วเขาทำไปประมาณปีนึงไม่ประสบความสำเร็จหรือว่าเขาล้มในปีที่ 2 เขาก็ต้องกลับมาเร่ร่อน มันคือการทำงานของอิสรชนคือจะไม่ได้มองแค่จบเบื้องหน้าเพราะฉะนั้นที่ผ่านมาและทำแบบนี้เพราะสุดท้ายผ่านไปปี 2 ปีเคสนั้นก็กลับมาอยู่ที่จุดเดิม เพราะถึงเวลาแล้วคนไทยไม่รู้สวัสดิการของตัวเองเลยหรือว่าไม่รู้ช่องทางของตัวเองเลยว่าตัวเองมีสวัสดิการจริง ๆ หรือเปล่า เราเลยมุ่งเรื่องนี้เป็นหลักด้วยไง สุดท้ายแล้วเวลาตกงานมาเราไปไหนได้ล่ะ เดินไปสมัครงานถามว่าสภาพ เดินไปสมัครงาน ๆ อะไร วุฒิไม่มี ต้องเข้าสู่ระบบงาน ต้องไปขึ้นทะเบียนออนไลน์ ไปกระทรวงแรงงาน อะไรต่าง ๆ คือมันไม่ได้เอื้อกับคนที่อยู่ในกลุ่มคนด้อยโอกาส แต่ว่ามันต้องเกิดจากงานที่เขาถนัดก่อน คือรัฐชอบคิดแทนว่าเดี๋ยวจะมาฝึกทำรองเท้า แต่จริง ๆ เขาอาจจะอยากได้งานก่อสร้าง คือเบื้องต้นที่กระจกเงาทำในจ้างวานข้า นั่นคือสิ่งที่รัฐอาจจะทำได้ด้วยซ้ำไป คือ

เขาเป็นยังไงก็หางานให้เขาโดยที่ไม่ต้องมานั่งฝึกอบรมเสียงบประมาณ เอาเขามาฝึกใหม่แล้วเขาจะไปยังไง ตลาดอยู่ที่ไหน คือสิ่งที่จะทำการฝึกงานก็คือ ให้มานั่ง เสร็จแล้วถ่ายรูป เสร็จจบ แล้วไงต่อ แต่ถ้าเราจะทำในรูปของจ้างวานข้าได้คือจะยั่งยืนไม่ยั่งยืนไม่รู้ แต่เขามีรายได้รายวันไป มันก็จะมีกลุ่มบางกลุ่มที่ฉันรับจ้างทั่วไปได้ มีรายได้รายวัน เก็บเงิน เช่าห้อง มันก็จะเป็นเคสที่ประสบความสำเร็จของกระจกเงา

ถามว่าเราทำไหม เราก็ส่งต่อ เพราะว่าเราไม่ได้มีคนเยอะถึงขนาดว่าต้องไปนั่งหานายหน้าหรือว่าให้ใครมาจ้าง คือลักษณะงานของแต่ละคนมันจะไม่เหมือนกันอยู่แล้ว อย่างอิสรชนที่เราลงไปทำคือเราไปด้วยความเป็นเพื่อนแล้วก็ค่อย ๆ ฝึกอาชีพในแบบของเขาฝึกความถนัดภายใต้เขา แล้วก็ให้สังคมมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอาชีพของเขา แต่เขาต้องเริ่มจากตัวเราก่อน ซึ่งมันจะไม่เหมือนกับกระจกเงาว่าถ้าเขามากัน 10 คน มีขัดห้องน้ำตรงนี้ มีทาสีตรงนี้ มันสามารถทำได้ทั้ง 2 รูปแบบเหมือนกันเพราะว่ามันจะมีพวกที่มาถามว่ามีงานไหมเจ๊ งานอะไรก็ได้ ซึ่งจริง ๆ บางกลุ่มมันก็ใช้ได้ ที่เขายังไม่พร้อมเปิดกับเราในเรื่องของความเป็นเพื่อนในเรื่องของการเก็บข้อมูล เพราะอิสรชนไม่ได้บอกว่าคนพัฒนาบนถนนก็จริงแต่กระจกเงาเข้าไม่ได้ทำในเรื่องของส่งตัวไปที่ครอบครัวหรือการพัฒนาเคสอย่างอื่น คือถ้าเขาทำในด้านอาชีพเขาก็จะบูมในด้านอาชีพ ถ้าเขาทำในเรื่องของผู้ป่วยที่ควรได้รับการรักษาเขาก็จะส่งต่อกระบวนการนี้รัฐก็มีหน้าที่จัดการต่อ คือบริบทของแต่ละองค์กรมันจะต่างกันค่ะ ในส่วนของมูลนิธิเราไม่ได้ส่งต่อรัฐแต่เราเน้นพัฒนา Case จนตาย คำว่าเพื่อนคือเป็นเพื่อนกันจนตาย วันหนึ่งเคสกลับบ้านเองได้งานกลับบ้านกลับไปอยู่กับครอบครัวเขาไม่ออกมาเร่ร่อนอีก แต่เขาก็ยังจะโทรหาเรามาบอกว่าช่วงนี้ลำบากนะหรือเขามีอะไรมายังไง อย่างที่ย้อนกลับไปคือเราทำงานในเชิงจิตวิทยากับคนเพราะฉะนั้นคนต้องการการยอมรับ ชีวิตคนมันมีขึ้นแล้วมีลงแต่วันหนึ่งที่เขาลงเขารู้สึกว่าเขาจะปรึกษาใครได้ เอาจริง ๆ มันเป็นช่องโหว่ของประเทศเลยว่าสุดท้ายแล้วเวลาคนที่อยู่ในภาวะยากลำบากภาวะตกอับไม่มีทางออก มันไม่มีคำว่าเพื่อน ไม่มีช่องทาง คือเขาบอกว่ามีสายด่วนทางจิตถามว่าโทรไปแล้วยังไงเป็นการคุยแบบนักวิชาการ ขนาดเรายังไม่อยากคุยเลย แต่เหมือนภาวะนั้นคือมันจะต้องไปต่อหรือมีชีวิตต่อยังไง ควรจะเป็นยังไง หรือช่องทางทางเลือก 1 2 3 4 ที่รัฐไทยไม่เคยมีให้ แต่ว่าเราก็ไม่สามารถโอบกอดได้ทุกคนแล้วก็ทำในฐานะที่เราทำได้ มันก็เลยดูเหมือนว่าช้าแล้วก็ไม่ได้ออกมาเป็นภาพใหญ่ซึ่งรัฐเขาไม่ชอบการทำงานแบบนี้อยู่แล้ว

Q: ที่ผ่านมาได้มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่มาจากภาครัฐบ้างไหมคะ

A: มีบ้านมิตรไมตรีก่อนหน้านี้แต่ตอนนี้ยุบไปแล้ว บ้านมิตรไมตรีก็ลงมาทำกับเรา คือถ้าเขาเข้าใจบริบทแล้วอันไหนช่องทางที่มันไหลไปได้เร็วขึ้น คือแต่ละเคสปัญหามันหนัก ถ้าถามว่าสาเหตุของคนที่ออกมาเร่ร่อนคืออะไร คือมันหลายอย่างมาก มันต้องดูเป็นเคส ๆ แต่ถ้าดูสาเหตุรวม ๆ หลัก ๆ เลยก็จะเป็นสาเหตุจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมการเมือง ก็คือย้อนกลับมาที่ขั้นพื้นฐาน

ของสวัสดิการอยู่แล้ว เช่น การรักษาพยาบาล การที่มีคนตกงาน มีคนป่วย กลับบ้านไม่ได้ อะไรต่าง ๆ แต่จริง ๆ แล้วมันก็จะลึกไปในโครงสร้างของระบบสังคมเหมือนกัน การเป็นชุมชนครอบครัวที่ห่างออกมาแล้ว เราก็เคยทำงานกับรัฐในลักษณะที่ว่ามีส่งต่อเคสบ้างบางเคสที่ไม่มีที่ไปเขาต้องการบางอย่างที่รัฐมีเครื่องมือ

Q: มีอุปสรรคหรือข้อจำกัดอะไรบ้างที่ทำให้คนไร้บ้านไม่สามารถกลับไปมีงานทำหรือกลับสู่สังคมได้

A: ไม่มีนะคะ จริง ๆ ตัวเคสไม่ค่อยมีปัญหาแต่มันเป็นระบบหรือบริบทของสังคมมากกว่าการกดทับการเหมารวมในกลุ่มคนเร่ร่อนว่าเป็นคนไม่ดี คือสังคมไทยเวลาจะให้โอกาสคนเราไม่ได้ให้โอกาสบนความเข้าใจ เอาจริง ๆ คุณบอกว่าผู้พ้นโทษไปสมัครงานที่ไหนก็ได้แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไร คุณก็จะตีตราไม่วางใจจะระแวงจะคาดหวัง แม้แต่การสื่อสารไปกับสังคมที่พยายามบอกว่าเขาอาจจะไม่ใช่คนแบบนั้น แต่คนในสังคมไทยมันมีความคาดหวัง อันนี้คืออุปสรรคใหญ่ เพราะฉะนั้นคนเร่ร่อนถูกตีตราอยู่แล้วว่าเป็นพวกขี้เหล้าเมายาเป็นคนไม่ดี อย่างที่ถกเถียงกันที่หน้าเพจประมาณว่าเรื่องคนไร้บ้านตบผู้หญิงที่หัวลำโพง ก็ถูกเหมารวมหมดเลยว่าเป็นคนไร้บ้านแถวนั้นทั้ง ๆ ที่มันก็ไม่เป็นอย่างนั้นทุกคน หรือว่าจริง ๆ คนที่มาตบอาจจะไม่ใช่คนไร้บ้านจริง ๆ หรือเปล่า มันมีอะไรที่บอกได้ แสดงว่าคุณเอาคำนิยามของคนไร้บ้านมาบอก มาโทษ แล้วก็ตีตราเหมารวมเขาไป นี่คืออุปสรรคใหญ่ในการทำงานเลย ที่บอกเราว่าคนเร่ร่อนมีทั้งดีและไม่ดีไม่เคยบอกว่ามีแต่คนดี เป็นคนที่เหมือนอยู่กับในสังคมไทยแบบนี้เหมือนมีทั้งด้านดีและไม่ดี คนเร่ร่อนเขาก็คือคนทั่วไป เพราะฉะนั้นเขาควรจะได้รับโอกาสอย่างเท่ากันในทุก ๆ ด้านเหมือนกับเรา ที่จริงมันก็มีกฎหมายในการลงโทษแล้วคือถ้าเราทำผิดเราจะพ้นผิดหรอ

Q: ปัจจัยใดที่ทำให้ประเทศไทยสามารถมีโครงการที่จะช่วยทำให้คนกลุ่มนี้กลับไปมีงานทำ มีบ้านอยู่ หรือสู่สังคมได้

A: การยอมรับ เข้าใจ และไม่ตีตราหรือคาดหวัง คือเข้าใจความเป็นมนุษย์ ถามว่าตัวเราเองให้ไปทำตรงนี้บางทีถ้าเราอยู่นาน ๆ เราอาจจะไม่ชอบก็ได้ สมมติว่าให้คนไร้บ้านไปเฝ้าสวนคนมองว่าสบาย ให้คนเร่ร่อนเฝ้าสวนไม่เห็นมีอะไรเลย งานง่าย ๆ แบบนี้แต่ทำไมคุณทำไม่ได้ คือถ้าเราไม่ชอบคนอื่นเขาก็ไม่ชอบเหมือนกันแต่ว่าโอเคเขาก็อาจจะมีตรงกลางที่เจอกันได้

Q: ระหว่างจัดหาที่อยู่ ฝึกทักษะ จัดหางาน และติดตามหลังการทำงาน คิดว่าขั้นตอนไหนเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่ควรที่จะทำอย่างเร่งด่วนในตอนนี้

A: ของพี่จะเน้นไปที่การสื่อสาร สื่อไปยังสังคมโดยรวม แต่รัฐคงไม่ทำหรอกเพราะรัฐคิดว่ามันเปลืองงบประมาณ เอาจริง ๆ คนสนใจเรื่องคนไร้บ้านก็ตอนที่มีคนตายข้างถนนในช่วงโควิด ก่อนหน้านี้คนสนใจไหม คือประเทศไทยเป็นประเทศที่เวลามีคนสนใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งก็จะเป็นประเด็นในช่วงที่มันอยู่ในช่วงกระแส พอหมดกระแสก็หายไป อันนี้คืออุปสรรคใหญ่ แล้วก็คือไม่ได้เข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง

Q: เวลาเราคัดคนเข้าโครงการปลูกปันอิ่มเรามีวิธีการทำอย่างไร

A: ก็เป็นเคสที่เราพัฒนาอยู่แล้ว ก็เป็นเคสที่คุยกับเราว่าอยู่ตรงนี้เป็นแบบนี้ แต่ต้องเป็นเคสที่เราคุ้นเคยแล้วก็พัฒนามาระดับหนึ่งแล้ว อยู่ดี ๆ เราจะเอาเขาเข้าเลยมันก็เหมือนความไว้วางใจหรืออะไรแบบนี้หรือความเข้าใจงานของเรามากแค่ไหนด้วย คือมันก็ต้องผ่านการพัฒนามาระดับหนึ่งก่อนก่อนที่จะเอาเขาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาต่อ

Q: พัฒนาขั้นแรกนี่คือนอกจากพัฒนาด้านจิตใจแล้วมีอะไรอีกไหมคะ

A: อยู่ในพื้นที่ก็พูดคุยกัน

Q: ส่วนที่พัฒนาเขาในโครงการจะมีทักษะหรือกิจกรรมประมาณไหนบ้างคะ

A: ก็คือในสวนเลย ก็จะมีขุดดินปลูกพืชปลูกผักแต่ก็ไม่ได้หวังว่าเขาจะทำได้ 100% นะ แต่มันเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ที่เขาจะปรับเปลี่ยนตัวเอง ได้เรียนรู้ว่าตัวเองมีคุณค่า ได้ทำเพื่อคนอื่น ก็คือว่าผลิตภัณฑ์จากสวนเราก็จะเอามาเลี้ยงอาหารคนเร่ร่อนต่อ คุณค่าในตัวเองก็จะเกิดขึ้นเพราะว่าขำได้ทำให้คนอื่น

Q: นอกจากกิจกรรมปลูกผักและมีกิจกรรมอื่นอีกไหมคะ

A: ตอนนี้เราก็มีโครงการที่เป็นที่ปรึกษาด้านสิทธิ์ ตอนนี้ได้รับงบโครงการจากกรมสตรี กองทุนความเท่าเทียมทางเพศ แต่ว่างบประมาณคือเขาก็ให้มาไม่ได้เยอะแต่เราก็ยังทำอยู่ ก็พาเขาไปอบรมด้านสิทธิ ก็คือพาคนเร่ร่อนไปเองประสานกับทางโรงแรม

Q: ที่ผ่านมามีธุรกิจเพื่อสังคมหรือภาคเอกชนส่วนไหนเข้ามาร่วมโครงการของเราบ้างไหมคะ

A: จริง ๆ ก็ไม่ได้เป็นเชิงขององค์กรพัฒนาเอกชน จะเป็น Crowdfunding มากกว่า อย่างชีวิตหรือเว็ปของเทใจก็คือ ก็คือมีโปรเจกต์แล้วเราก็เสนอโปรเจกต์ของเราไป แล้วเขาก็เหมือนเปิด

ช่องทางให้เราระดมทุน อย่างตอนนี้ที่มีระดมทุนอยู่ก็คือชีวิต ก่อนหน้านี้ก็เทใจ แล้วก็มีส่งเสริมอาชีพ ซาเล้ง เราก็มีการระดมทุนเป็น Crowdfunding มากกว่า แต่ส่วนของ SE หรือ CSR ส่วนใหญ่เขาจะส่งคนของเขามาเป็นอาสาสมัคร ก็คือให้พนักงานของเขามาเรียนรู้มากกว่าไม่ได้ให้คนของเราเข้าไป เพราะก่อนที่เราจะส่งคนของเราไปที่ไหนสักที่ จ้างวานข้าถึงไม่ได้ส่งใครไปไหนแต่คือเป็นการเหมือนกับว่าเรายังเป็นพี่เลี้ยงในการดูแล คือรับงานนั้นมา กรณีของจ้างวานข้าคือเหมาไปเลยว่ามีทาสีตรงนี้ใช่ไหมก็มาเอาเงินมาเลย คือไม่ได้ไปอยู่ภายใต้ลูกน้องแต่เป็นจ๊อบงานที่รับมา เพราะฉะนั้นมันเคยมีประเด็นหลายประเด็น อย่างองค์กรสร้างสรรค์เด็กเคยพาเด็กเร่ร่อนไปทำงานปั๊มน้ำมันสุดท้ายก็ถูกตีตรากลับมาแล้วเด็กก็ต้องหลุดออกมาเร่ร่อนเหมือนเดิม เพราะว่าอย่างที่คุยไปตั้งแต่ทีแรกแล้วว่าสังคมไม่ได้ให้การยอมรับอย่างแท้จริงหรือไม่ได้ให้โอกาสเพราะเวลาไปทำงาน เขาก็จะคาดหวังว่า คือมันก็ไม่ผิดถ้านายจ้างจะคาดหวังแต่มันต้องไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์เหมือนคนร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะคุณกำลังจะให้โอกาสกับกลุ่มเป้าหมายแล้วก็ต้องเข้าใจว่ากลุ่มเป้าหมายมีปัญหาหรือมีกระบวนการอะไรมาก่อนหน้านี้ มันจะไม่ 100% เหมือนว่าคุณจ้างพนักงานเป็นเด็กจบใหม่แล้วถ้าคุณจ้างคนเร่ร่อนจะต้องได้เท่ากับเด็กจบใหม่ แต่ว่ามันก็ต้องเข้าใจว่ามันต้องให้โอกาสในหลาย ๆ ครั้งเขาอาจจะไม่ได้ 100% ในครั้งแรกเพราะอาจจะมีอาการป่วยทางจิตหรืออะไรแบบนี้ แต่ว่ามันทำได้ แล้วก็เชื่อว่าเรื่องของการลดค่าใช้จ่ายลงมาโดยที่ไม่เอาเปรียบเขาเกินไปมันก็โอเค ถ้าเรามองในมุมนายจ้าง นายจ้างเขาก็คงอยากได้คนทำงานที่มันมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าคุณจะเลือกคนเร่ร่อนคุณก็ต้องเข้าใจว่ามันต้องผ่านตรงนี้นะ แต่คือเรากำลังให้โอกาสคน เขาก็อาจจะลดค่าจ้างลงก็ได้ บางทีการที่เขามีรายได้จากที่เขาได้มีงานทำมันก็จะมีคุณค่าในตัวเขาเองมากกว่าที่เขาจะถูกมองเป็นขยะสังคม เราถึงทำโครงการปลูกปันอิ่ม คือถึงไปทำสวนได้แค่ 300 แต่คุณได้นู่นได้นี่อีก คือถ้ามองย้อนกลับไปคนไร้บ้านมีทั้งด้านดีและไม่ดี เคสที่บางคนที่หัวหมอที่บอกว่าถ้าจ้างแค่นี้ก็ไม่ไปหรอก ก็มีเหมือนกัน เราก็บอกเขาว่าถ้าไม่ไปก็คือไม่ไปก็ไม่ต้องทำแล้วแต่คุณก็อยู่ตรงนั้น อิสรชนไม่ได้บอกว่าต้องโอบกอดคนเร่ร่อนทุกคน ถ้าเขายังไม่พร้อมก็คือไม่พร้อมเราก็จะไม่ยุ่งกับเคสนั้น ถึงเขาจะไปทำด้วยความถูกบังคับแต่มันก็ออกมาไม่ดี แล้วเขาก็จะไม่เข้าใจบริบทจริง ๆ ว่าจริง ๆ แล้วเขาต้องการอะไร

Q: มีเคสที่ทำงานกับโครงการจนสามารถกลับไปมีบ้านอยู่หรือเคสที่ประสบความสำเร็จบ้างไหมคะ

A: อย่างพี่กอล์ฟจำก็ถือว่าประสบความสำเร็จคือถึงเขาจะยังอยู่ในถนนแต่เขาก็มีรายได้ส่งบ้าน คือเขาไม่อยากกลับบ้าน เขาก็ยังมีงานทำนอนอยู่หน้าร้านเก็บขยะเฝ้าเวรส่งเงินคืนลูกก็โทรมาขอเงินทุกเดือน ส่งเงินให้พ่อ จริง ๆ มันก็โอเคนะ ถามว่าเรากำลังเอากรอบอะไรมาวัดมากกว่าว่าเขาจะต้องเป็นยังไง ถ้าเราไปเมืองนอกเราอาจจะไปเช่าห้องอยู่แล้วก็ทำงานส่งเงินกลับมาบ้าน เราก็ไม่ได้ถือว่าเราล้มเหลวหรือเปล่า หรือว่าอย่างเช็คก่อนหน้านี้ก็มีได้บัตรประชาชนทำเรื่องมีห้องเช่าส่งรูปไป

ทำงานได้ส่งลูกเข้าเรียนได้แต่ก็ยังมาขายของอยู่บนถนนอันนี้ก็โอเค อย่างเคสที่อยู่ใต้สะพานลอยเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวมีลูก 2 คนไปสมัครขับรถให้นาย แต่ก็ไม่รู้ว่านายเป็นระดับนายพลหรือนายอะไร เขาก็มีรายได้ส่งลูกเรียนแต่เขาก็มาขอชุดนักเรียนกับเราเพราะว่าตอนหลังเขาบอกว่ารายได้ไม่พอค่าชุดนักเรียน ตอนนี้เขาคงไปอยู่ขอนแก่นมั้ง ไปรับใช้พระเจ้า เขาก็บริจาคเข้ามูลนิธิมาเดือนละ 200-300 แล้วก็มีการทักทายกลับมาบ้าง เพราะว่าเราเคยช่วยเหลือเขาในตอนนั้น เพราะสุดท้ายแล้วมนุษย์ก็ช่วยเหลือตัวเองหรือดิ้นรนด้วยตัวเองแต่เราเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาเป็นเพื่อน

Q: เพราะว่าที่จริงมีหลายคนที่มองว่าการแก้ปัญหาให้คนไร้บ้านคือการจัดหาที่อยู่ให้

A: จริง ๆ ไม่ใช่บางคนแต่ว่าทุกคน เป็นทุกคนส่วนใหญ่ในสังคม แล้วก็จะตีตราไปว่าทำไมรัฐไม่จัดสรร คือตอนนี้อสังหาริมทรัพย์ของประเทศไทยมันล้นคนไทยด้วยซ้ำแต่การเข้าถึงสวัสดิการที่จะเข้าถึงมันไม่มี แล้วคำตอบของเขาไม่ใช่บ้าน ถ้ามีบ้านสถานสงเคราะห์ที่สร้างคนไทยก็คงจะไม่หนีออกมา

Q: เคยสัมภาษณ์คนที่เข้าไปอยู่ในบ้านที่ภาครัฐจัดให้ไหมคะว่าทำไมถึงไม่อยากอยู่แล้วหนีออกมา

A: ความแออัด การปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ หรือว่าคนข้างในไม่ใช่คนปกติคนทั่วไปเป็นคนป่วยทางจิตซะส่วนใหญ่ มีกฎที่ต้องบังคับให้อยู่มีกฎเกณฑ์ที่ต้องกินข้าวเป็นเวลา คือคนไม่ใช่หุ่นยนต์ คือเขาต้องมีอิสระเสรีแต่ว่าก็มีกฎตรงกลางอยู่ร่วมกันได้ แต่ของประเทศไทยมันเหมือนเป็นโรงฝึก แต่ก่อนคนเร่ร่อนใช้คำว่าคุกเลย แต่ว่าตอนนี้เราจะไปว่าเขาแรงขนาดนั้นก็ไม่ได้เพราะว่าเขาก็พยายามปรับมาตรฐานปรับอะไรอยู่เหมือนกัน แต่ภาพจำในอดีตมันก็เป็นอย่างนั้น เวลามีระเบียบมีอะไรออกมาก็คือมีข้าว 3 มื้อ โทรทัศน์มีแค่ส่วนกลาง ถึงเวลาตื่นเช้ามาก็ต้องฝึกอาชีพ เดี๋ยวมีตารางเวรเพราะว่ามันมีมาตรฐานเดียวที่ฝึกมาจากที่เดียว แต่มันไม่ได้ดูบริบทหรือมองว่าที่นี่คือสถานที่บำบัดดูแล จริง ๆ แล้วการให้บริการของรัฐเองตัวเรายังไม่อยากไปรับบริการเลยเพราะเหมือนเราไปร้องขอหรือเปล่า อยากไปทำบัตรประชาชนหรือไปติดต่อราชการ ในขณะที่เรามองว่ามันเป็น 4.0 ID Card อันเดียวใช้ได้หมดพอไปโรงพยาบาลที ไปไหนทีก็ต้องใช้เอกสาร ถ่ายเอกสารกี่ชุด ๆ ถามว่าใครอยากจะไปเข้าบริการของรัฐ คนเร่ร่อนที่ไม่รู้ภาษาไม่มีเอกสารเขาก็กลัว คือเหมือนถูกดุ นี่คือเหตุผลที่เขาจะไม่ร่วมสนทนากับรัฐหรือถ้ารัฐมาก็จะเดินหนี เพราะว่าเราไม่ได้บริการอย่างเข้าใจว่าคุณเป็นผู้ให้บริการ เราประชาชนคือคนที่เขาไม่รู้แล้วก็มาขอบริการจากคุณในฐานะที่คุณเป็นผู้ให้คุณก็ต้องให้คำอธิบายอย่างเข้าใจ

Q: เคยมีหน่วยงานอื่นที่มาบูรณาการการทำงานร่วมกับเราไหมคะ

A: อันนี้คุยกันในฐานะทั่วไปนะ คือเขาคิดว่าเหมือนเก็บไปก็ไม่น่าจะมีประโยชน์อะไร เขาไม่ค่อย Action อะไรหรอกก็คือเวลาลงพื้นที่เขาก็จะมากันเป็นขบวน แล้วก็ถ่ายรูปแล้วก็ไป ล่าสุดคือขอข้อมูลหน่อยเป็นยังไงบ้าง ลงพื้นที่แล้วเป็นยังไงบ้าง คือมันก็เหมือนกับว่ามันเป็นหน้าที่ที่เราต้องเก็บข้อมูลให้เขาหรอ คือสิ่งที่เราเจอมันเป็นแบบนี้แล้วก็หน่วยงานต่าง ๆ ถึงไม่อยากทำงานร่วมกับรัฐ การลงเคสเองคุณก็ไม่เคยลงอย่างเข้าใจ คุณลงมาแล้วก็ถ่ายรูปก็ ไม่ว่าหน่วยงานไหนไม่ใช่แค่สำนักพัฒฯ อย่างเดียวแต่ทุก ๆ ที่โดยส่วนใหญ่ ก็จะมีฝ่ายปฏิบัติงานที่เขาลงลึกไปเจอเคส เขาเรียกว่าภาวะจำยอมที่หนีไม่ได้ ถึงขนาดที่เราบอกว่าเราพัฒนาบุคลากรให้ไหม อบรม เทรนนิ่ง หรืออะไรต่าง ๆ เขาก็บอกว่าเขาทำแล้ว สุดท้ายแล้วเขาก็บอกว่าเคสไม่รับบริการเขาเองอะไรแบบนี้ มันก็ไม่ใช่แบบนั้น สุดท้ายแล้วผู้นำเรายังไม่ลงพื้นที่เลย เพราะฉะนั้นปัญหามันก็จะไม่ออกมา หรือว่าเวลาอย่างตอนที่บอกว่าคนนอนข้างถนนเยอะลงมาไม่เคยเจอเลย รัฐมนตรีมา สมมติว่า 1 กระทรวงผู้ตามมาอีกกี่คน ถามว่าคนเร่ร่อนคนเดียวมันจะนั่งรอไหมก็คงเดินหนีไปที่อื่นแล้ว แล้วก่อนจะมาก็ต้องเคลียร์ที่ให้ก่อน คืออย่างนั้นเขาจะได้เห็นข้อเท็จจริงไหม ก็ไม่ แล้วมันก็เป็นอย่างนี้ทุกทีเวลานายจะลงชุมชนก็เดี๋ยวเคลียร์ที่ให้นาย นายจะมาพอรถจอดถึงกี่โมง จะต้องทำแบบนี้สเต็ปแบบนี้กำหนดการแบบนี้ นั่นคือเรื่องจริงของการทำงานในรัฐไทย แล้วเขาก็จะบอกว่าผมไปมาแล้วมันไม่เห็นจะมีเลย สุดท้ายมันก็ย้อนกลับไปในเรื่องของการยอมรับและความจริงใจในการทำงาน แล้วก็การสื่อสารอย่างเข้าใจยอมรับข้อบกพร่องของตัวเองแล้วก็เปิดให้หน่อยงานที่เขาทำได้หรือหน่วยงานที่มีศักยภาพ แต่ว่ามันคือการกระจุกตัวการรวมศูนย์ของรัฐเงินไม่ต้องไหลไปทางไหน คืนสุดท้ายแล้วมันก็ยอมกลับไปในเรื่องของการคอร์รัปชันการกระจกตัวการไม่กระจายอำนาจหรือส่วน สุดท้ายผลงานมันก็จะออกมาแบบภาพที่มันถูกสร้าง

Q: คิดว่าหน่วยงานไหนน่าจะเป็นเจ้าภาพในการจัดการคนไร้บ้านในกรุงเทพฯได้ดีที่สุดคะ

A: ไม่ต้องหน่วยงานไหนหรอกค่ะ นายกรัฐมนตรีเลย แต่ว่าก่อนที่นายกจะพูดในเรื่องนี้คือต้องเข้าใจก่อนนะ นายกรัฐมนตรีสั่งในช่วง Covid ที่มีคนตายข้างถนน 2-3 ศพแล้วไม่มีใครมาเก็บคืออยากให้เห็นภาพนี้อีก แล้วคนก็ลงมาจัดระเบียบกัน สุดท้ายจัดการผิดรูปแบบ เอาคนมารวมกันติดกันมากกว่าเดิมอีกจากที่เขาอยู่กันแล้วไม่ได้ติดเชื้อ จากที่จะสื่อสารว่ามันต้องอย่างนี้ ๆ นะ คือคนที่จะมีบทบาทหน้าที่ก็ต้องเข้าใจในตัวบริบทของปัญหาก่อน ว่าแท้จริงแล้วเขาคืออะไร แท้จริงว่าเขามีสถานสงเคราะห์แล้วทำไมคนถึงไม่เข้าไปใช้คุณต้องยอมรับว่าในสถานสงเคราะห์มันเป็นยังไงคือจริง ๆ พี่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างวัตถุ รัฐมีทรัพยากรทุกอย่างดีอยู่แล้ว แต่รัฐกระจายอำนาจไหม ถ้าทำไม่ได้ก็ให้ภาคเอกชนทำได้ไหม แต่รัฐก็ไม่ได้ให้ทำเพราะว่าไม่งั้นเดี๋ยวเงินจะกระจายกว่าเดิมจริง ๆ คุณมีศาลาวัดทำไมไม่เปิดโบสถ์ให้คนไร้บ้านไปต่อแถว ใครอยากนอนอยากมีบ้านก็มา ห้ามจับ

จองห้ามอะไร หรือตีล็อกไปเลย แล้วก็บอกว่าในเมื่อนอนในที่สาธารณะคุณจะเอาโซนไหน คลองหลอดก็ได้ถ้ามีคนนอนเยอะ กลางคืนก็จะเริ่มตั้งแต่ 17:00 น ตีล็อคลงทะเบียนได้ตั้งแต่ 07:00 น หรือจะเก็บเงินเขาสัก 30 บาทก็ได้ ลงชื่อไว้เลยแต่ละล็อก มีก่อวิวาท ทำสกปรก คนนั้นผิด ระเบียบเหล่านี้มันก็สร้างได้ มีข้าวแจกมีอะไรไป แต่ห้ามจับจองนะ เช้ามาต้องลุกไป ถ้าใครไม่ลุกเราจับคุณผิดกฎ มันทำได้อยู่แล้ว ทำไมออสเตรเลียถึงสามารถวางเต็นท์ริมคลองได้ พี่เคยวางเต็นท์ใต้สะพานปิ่นเกล้า 10 ครอบครัว ตอนนั้นเป็นบ้านมิตรไมตรี ตอนนั้นอิสรชนหาผู้บริจาคมาบริจาคเต็นท์แล้วก็ให้เขานอน ตอนเช้าไปทำงานเก็บเต็นท์ตอนเย็นมากางเต็นท์นอน ตอนนั้นผู้ว่ากทม. พัฒนา B Magazine ก็พัฒนาเรื่องอาชีพ เหมือนกับว่าไปแจก B Magazine ได้เล่มละบาทอะไรประมาณนั้น มีเดินแจกใบปลิวแจกอะไร ตอนนั้นกระทรวงพัฒนาสังคมเป็นบ้านมิตรไมตรีที่รังสิต อีกอย่างหนึ่งของรัฐคือถ้าเปลี่ยนคนปุ๊บงานจะไม่เดินต่อ สุดท้ายตอนกลางคืนเทศกิจมาไล่แล้วก็หายไปหมดเลย เพราะว่ารัฐมนตรีอยู่คนละพรรคการเมืองกับผู้ว่า สุดท้ายแล้วมันไม่ได้ทำงานอย่างต่อเนื่องด้วย รัฐมนตรีคนนี้มาจากสายไหนเขตงานอะไรงานนั้นก็จะเด่นขึ้นมา งานนี้ก็จะเด่นขึ้นมา เป็นเรื่องของคนนี้เอาด้วย คนนี้ไม่เอาด้วย

รหัสผู้ให้ข้อมูล: P1

Q: นโยบายของกรมมีส่วนไหนที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้านบ้างไหมคะ

A: มีภารกิจหลักคือส่งเสริมการมีงานทำให้แก่ประชาชนในหลายกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ แล้วก็จะเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงาน คุ้มครองคนหางานให้ได้รับสิทธิ์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการส่งเสริมจะเป็นการรวบรวมความต้องการในการจ้างงานของนายจ้าง โดยเงื่อนไขในตำแหน่งงานจะให้นายจ้างเป็นคนกำหนด ดังนั้นก็จะนำตำแหน่งงานนี้ไปประชาสัมพันธ์กับประชาชนที่ต้องการทำงานได้เลือกสมัครตามความต้องการความถนัดของแต่ละคน ในส่วนการจ้างงานจะเป็นดุลยพินิจของนายจ้างในสถานประกอบการตามคุณลักษณะที่เขากำหนด ก็คือทางกรมจะเป็นเหมือนสื่อกลางของการจ้างงานระหว่างนายจ้างและผู้ที่ต้องการมีงานทำ

สำหรับผู้ที่ต้องการมีงานทำจะใช้บริการของกรมได้ 5 ช่องทางคือ 1) ศูนย์บริหารการจัดการงานเพื่อคนไทยของกระทรวงแรงงานอยู่ที่ส่วนกลาง และก็ 2) จะเป็นสำนักงานจังหวัดทุกจังหวัด ถ้าในกรุงเทพจะเป็น 10 เขตพื้นที่ที่สามารถไปติดต่อใช้บริการได้ แล้วก็จะมีทางเว็บไซต์ด้วยตอนนี้เราเปลี่ยนชื่อเป็น https://thaimengaantam.doe.go.th/ แล้วก็จะมีการจัดงานนัดพบแรงงาน เชิญนายจ้างของสถานประกอบการมารับสมัครกันหน้างานให้ประชาชนสามารถเดินเข้ามาดูตำแหน่งงานที่สนใจแล้วก็เลือกสมัครกับนายจ้าง ณ ตรงนั้นเลย ซึ่งงานนัดพบแรงงานก็จะมีทุกจังหวัดรวมถึงในกรุงเทพด้วย แล้วก็สุดท้ายข้อ 5) เราจะมีรถจัดหางานเคลื่อนที่ เราก็จะไปประกาศตำแหน่งงานต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนทราบ แล้วก็จะมีในส่วนของการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระด้วยครับ คือหากทาง

ประชาชนบางคนที่ไม่ได้สนใจทำงานที่เป็นบริษัท อยากทำงานที่เป็นอาชีพอิสระ ก็สามารถไปฝึกอาชีพได้ที่สำนักงานจัดหางานทุกจังหวัด ก็จะมีเจ้าหน้าที่ให้บริการในการฝึกอาชีพอิสระระยะสั้น สามารถไปฝึกได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

อันนี้ก็จะเป็นภารกิจเกี่ยวกับการจัดหางานในประเทศของเรา ทีนี้ของคุณอณัสษรที่มุ่งเน้นมาที่กลุ่มเปราะบาง กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ ไอ้ตัวนี้ผมจะมีความเห็นที่ไม่ค่อยตรงกับทางน้องเท่าไร กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่น้องตีมาว่าเป็นกลุ่มผู้ตกงานใหม่ พี่ไม่คิดว่ามันจะเป็นคนกลุ่มเดียวกันเพราะว่าในส่วนของกลุ่มคนไร้บ้านที่เราดำเนินงานมาโดยตลอด มันจะเป็นกลุ่มคนที่เราตีความว่าเป็นกลุ่มคนเร่ร่อนที่ไร้บ้าน อาศัยอยู่ที่อะไรก็แล้วแต่ ซึ่งคนกลุ่มนี้เราถือว่าเป็นกลุ่มคนพิเศษในการให้บริการของเรา ก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าทำไมถึงมาเป็นกลุ่มนี้ เนื่องจากว่าก่อนหน้านี้ก็มีสถาบันหนึ่งที่ขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับคนไร้บ้านหน้าใหม่เหมือนกัน อย่างที่บอกถ้าเป็นคนตกงานใหม่ในช่วงวิกฤตโควิด-19 เราถือว่าเป็นคนปกติซึ่งในการดำเนินการมันสามารถดำเนินการได้ง่ายกว่า เพราะยังไงก็ตามแต่ถือว่าเขายังเป็นกลุ่มคนที่ยังอยู่ในความต้องการของตลาดอยู่ถึงแม้เพิ่งจะตกงาน การตกงานของเขามันแสดงให้เห็นถึงว่าเขาก็ยังมีศักยภาพในการทำงานอยู่ก่อนหน้านี้ ส่วนสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ตกงานก็อาจจะเป็นเพราะสาเหตุทางเศรษฐกิจแล้วก็อะไรต่าง ๆ นานา หรืออาจเป็นการปิดตัวของสถานประกอบการจึงมีการเลิกจ้าง อันนั้นเราก็จะตีไปอีกส่วนหนึ่งเพราะในการดำเนินการจะง่ายกว่า

ส่วนคนไร้บ้านที่ผมมองว่าเขาคือคนที่กลุ่มเดียวกับคนเร่ร่อน มันเป็นกลุ่มคนที่การดำเนินเกี่ยวกับการจัดหางานเป็นไปได้ยาก ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของการทำงานแทบจะเป็นศูนย์ได้เลยสำหรับการทำงานในระบบนะ ในสถานประกอบการ

Q: สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลต่อคนไร้บ้านอย่างไร

A: อย่างที่น้องถามมาเรื่องการจัดหางาน ถ้าในมุมมองของผม ถ้ามองถึงกลุ่มคนที่ไร้บ้านจริง ๆ อยู่กลุ่มเดียวกับคนเร่ร่อนเนี่ย การตกงานหรือว่าการตกงานจากโรคโควิดเนี่ยมันแทบไม่มีผลกระทบอะไรกับคนเร่ร่อนหรือคนไร้บ้านกลุ่มนี้ เพราะว่าคนกลุ่มนี้เขาเหมือนแบบ Fade ตัวออกจากสังคมคือหนึ่งโอเคเขาต้องมีปัญหาด้านครอบครัวแน่ ๆ สองคือทางจิตหรือเปล่า คือคนส่วนใหญ่ของคนไร้บ้านหรือเร่ร่อนเท่าที่เราลงพื้นที่สัมผัสกันจริง ๆ เขาค่อนข้างที่จะมี จะพูดว่าสภาวะทางจิตอย่างเดียวก็ไม่ถูก มันเหมือนกับเขาต้องการที่จะ Fade ตัวออกจากครอบครัว เขาต้องการมาอยู่ในที่ที่ไม่มีข้อจำกัด คือต้องการใช้ชีวิตแบบไร้ Limit ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่ต้องผูกพัน ไม่ต้องอะไรทั้งสิ้น ในมุมมองของการจัดหางานในโควิด-19 มันไม่ได้กระทบต่อคนไร้บ้านเลย

Q: พอดีว่ามันจะมีคนกลุ่มหนึ่งที่เพิ่งมาตกงานในช่วงโควิด-19

A: อันนี้คือ ผมมองว่าคนกลุ่มนี้ไม่น่าจะจัดอยู่ในกลุ่มของคนไร้บ้าน พวกเขาเพิ่งตกงานถูกไหมครับ ถ้ามองย้อนกลับไปเนี่ยเขาเคยมีงานทำ เขามีศักยภาพในการทำงาน เขามีถิ่นที่อยู่ที่ชัดเจน และนายจ้างสามารถจ้างงานเขาได้ แต่ที่เขาตกงานก็เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจอะไรนู่นนี่นั่นก็ว่าไป ยังไงก็ตามแต่ผมจึงไม่จัดคนกลุ่มนี้ไปอยู่ในกลุ่มคนไร้บ้าน เพราะกลุ่มคนไร้บ้านจริง ๆ หรือคนเร่ร่อนมันเป็นปัญหาในการจัดหางานเพราะว่าการที่นายจ้างหรือเอกชนจะจ้างงานได้เนี่ยสิ่งแรกที่เขาก็คือทางด้านที่อยู่ ที่อยู่ที่มั่นคง ถาวร บัตรประชาชน คนเร่ร่อนมีบัตรประชาชนไหม มีบ้างไม่มีบ้างนี่แหละมันเป็นประเด็นแรก ๆ คนกลุ่มนี้จะไม่สามารถเข้าระบบการจ้างงานได้ เพราะว่าเขาไม่มีแหล่งที่อยู่ แล้วนายจ้างจะจ้างงานกับคนที่มีที่อยู่ไม่ชัดเจนไม่ได้ แล้วสภาวะเขาปกติไหม ก็อย่างที่บอกตอนแรกว่าจากการลงพื้นที่ในการสำรวจหรือคลุกคลีพูดคุยกับเขา อย่างที่บอกคือเขามีมุมมองที่มันไม่สามารถเข้ามาสู่สังคมการทำงานได้จริง ๆ คือมุมมองของเขามันแตกต่างออกไปเลยว่าแต่ละวันเขาต้องการมีอาหารกิน ซึ่งเขาก็จะไปขออะไรซึ่งเขาไม่ต้องรับผิดชอบอะไรใด ๆ แล้วเขาก็ไม่ต้องเข้ามาทำงานในระบบที่มีข้อจำกัดหรืออะไรที่บีบคั้นเขา

Q: ที่ผ่านมาจะมีข่าวว่ามีคนตกงานมาอาศัยอยู่ในที่สาธารณะแล้วก็หางานทำไปด้วย

A: อันนี้ผมก็เคยได้ยินมาบ้าง แต่เปอร์เซ็นต์เนี่ยมันน้อยมาก ณ ปัจจุบันนะ สมัยก่อนอาจจะมีตกงานตามสถานีรถไฟคือมาหางานทำแต่ยังไม่มีค่ารถกลับบ้าน อะไรแบบนี้ แต่ ณ ปัจจุบัน ถ้าสมมติว่าโอเคคุณตกงานมาแล้วไม่มีทุนไม่มีอะไรต่าง ๆ นานาที่จะไปเช่าบ้านหรืออาจจะถูกไล่ออกจากห้องเช่าต่าง ๆ นานา คนกลุ่มนี้นี่ปัจจุบันมันมีหน่วยงานเยอะแยะมากมายมากเลยที่จะให้การรองรับไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย พม. เขาก็จะมีสถานที่พัก รับคนที่มีคนที่รายได้น้อยหรือคนที่เดินทางมาหางานทำต่าง ๆ นานา ถ้าเกิดมันไม่มีจริง ๆ ทางกรมจัดฯ ก็อาจจะเหมือนกับมีหนังสือประสานขอความอนุเคราะห์ให้ที่พักฟรีกี่วันกี่คืนเพื่อรอรับงาน หรือถ้าเกิดว่าคุณรู้คุณก็สามารถที่จะไปหา พม. ได้เลยเขาก็จะมีสถานที่ ถ้าเกิดว่าคุณแจ้งเหตุผลอะไรเขาก็จะมีที่พักให้ในระหว่างที่คุณกำลังหางาน สำหรับคนที่ไม่รู้จริง ๆ เลยแล้วไปพักตามที่สาธารณะเนี่ยมันอาจจะมีแต่เปอร์เซ็นต์น้อยมากตรงนี้ แต่ยังไงก็ตามถึงแม้ว่าเขาจะเป็นกลุ่มคนที่ตกงานจากโควิดแล้วไปอยู่ในที่สาธารณะ ในการจัดหางานให้เขาในรอบใหม่มันก็ยังสามารถดำเนินการได้ตามปกติ เหมือนคนปกติทั่วไป เพราะว่าอย่างที่บอกตอนแรกว่าเขาตกงานแสดงว่าก่อนหน้าที่เขามีศักยภาพมีทุกอย่างมีคุณสมบัติเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่นายจ้างหรือสถานประกอบการต้องการ ไม่ว่าจะเป็นบัตรประชาชน ที่อยู่ ถูกไหมครับ

Q: อันนี้เราลงไปพื้นที่ไปหาเขาเองหรือเขาเข้ามาใช้บริการจากเรานะคะ

A: ก่อนหน้านี้มันจะมีในประเด็นของคนเร่ร่อนที่เราพยายามที่จะไป คือจริง ๆ อย่างคนเร่ร่อนส่วนใหญ่จะไปอยู่ในที่ที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนทั่วไป มันก็มีบ่อย ๆ ในแต่ละปีที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามที่จะไปคัดกรองเขาว่าการที่เขามาเร่ร่อนอยู่หรือพักอาศัยอยู่ในที่สาธารณะสาเหตุมันเพราะอะไร มันก็จะมีทั้ง กทม. สปสช. ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการในการเข้าไปสอบถามความต้องการจริง ๆ เนี่ย ถ้าเกี่ยวกับภารกิจของกรมจัดหางานของกระทรวงแรงงาน เขาไม่ได้มีความต้องการที่จะมีงานทำ เขาไม่ได้มีความต้องการที่จะมีที่พักอาศัย เขาไม่ต้องการ เขาต้องการเพียงแค่มีอาหารกินในแต่ละมื้อ เพราะก่อนหน้านี้ ก่อนที่จะมีโควิดนิด ๆ ที่จะมีพระราชพิธีทางชลมารคของรัชกาลที่ 10 เราก็ระดมคนลงพื้นที่ไปเพื่อจัดระเบียบ Cleaning ปรากฏว่าคนเร่ร่อนหรือคนไร้บ้านจริง ๆ หนึ่งคืออายุเกินความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว สองไม่มีที่อยู่ที่ชัดเจน สามไม่มีความต้องการที่จะมีงานทำ ถึงแม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่พักพยายามจะเอาเขาเข้าไปสู่บ้านพัก แต่ก็ยังไม่เป็นที่ต้องการของเขาอยู่ดี เข้ามาแล้วก็มีการหนีออกไปใช้ชีวิตแบบเดิม ต้องยอมรับว่าคนกลุ่มนี้เนี่ย อย่างที่บอกตอนแรกคือคิดว่า 100% เขามีมุมมองที่ต้องการแยกตัวเองออกจากสังคมปกติ

Q: แสดงว่าวิธีการจัดการคนที่เป็นเร่ร่อนกับที่เป็นตกงานก็จะแตกต่างกันใช่ไหมคะ

A: แตกต่างกันเลย ไม่น่าจะจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

Q: ถ้าให้โฟกัสในส่วนที่เพิ่งตกงานมาอย่างนี้ ทางกรมมีนโยบายการจัดการหรือการหางานไปรองรับเขาในขณะที่เขากำลังใกล้จะตกงานในลักษณะไหนบ้างไหมคะ

A: ก่อนที่จะตกงานนี่เราไม่ทราบว่าเขากำลังจะตก อย่างที่แจ้งไว้แล้วว่ากรมเราส่งเสริมการมีงานทำของคนไทย เราจัดหางานให้หมด เราพยายามส่งเสริมให้เขามีงานทำที่มั่นคงและยั่งยืน

Q: ถ้าจะสรุปก็คือ การมีบ้านมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งจะทำให้เขาสามารถกลับสู่ระบบแรงงานได้ง่ายขึ้นใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ แน่นอนครับ เพราะสิ่งที่นายจ้างหรือสถานประกอบการต้องการก็คืออย่างที่แจ้งไว้ กรมเนี่ยจะเป็นตัวกลางระหว่างผู้ที่ต้องการมีงานทำกับผู้ที่ต้องการจ้างงาน เพราะฉะนั้นในสิ่งที่เราเห็นจากความต้องการของการจ้างงานสิ่งแรกก็คือที่อยู่ที่ชัดเจน สองก็คือบัตรประชาชน อันนี้แหละคือส่งที่นายจ้างต้องการเริ่มต้น อันนี้เป็นงานระดับโลกด้วยซ้ำนะ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานทำความสะอาด ภารโรง หรือกรรมกร เขาต้องการที่อยู่ในปัจจุบัน

Q: ส่วนใหญ่แล้วงานที่ช่วงนี้มีคนตกงานเยอะคืองานประเภทไหนบ้าง

A: ในมุมมองของผม ผู้ที่ตกงานปัจจุบันและมีจำนวนมาก ๆ มันก็จะมีตั้งแต่ระดับกลางถึงล่าง หมายถึงสกิลนะ แต่ในระดับ Skilled ระดับฝีมือเลยเนี่ยน้อยนะครับ การตกงานมีน้อย อย่างที่เราทราบกันจากข่าวหรืออะไรต่าง ๆ นานา พนักงานฝ่ายผลิตตามโรงงานอะไรที่ออเดอร์ส่งออกไม่มี พนักงานฝ่ายผลิตจะโดนก่อนเลย พนักงานฝ่ายผลิต ถ้าเป็นร้านอาหารระดับบริการหน้าร้านอะไรพวกนั้นที่จะตกงานเยอะที่สุด แต่ถ้าระดับ Skilled มีฝีมือมีทักษะมาก ๆ ส่วนใหญ่องค์กรจะรักษาไว้ก่อน แต่ถ้าเกิดมันไม่ไหวจริง ๆ ถ้าเป็นงานที่สามารถที่จะเรียนรู้กันได้ ไม่ยากเกินกว่าที่จะเรียนรู้กันได้มันก็มีสิทธิ์ที่จะตกงานเช่นกัน

Q: ถ้าถามในมุมมองของกรมจัดหางาน คิดว่าหน่วยงานไหนหรือภาคส่วนในภาคเอกชนหรือภาครัฐที่มีส่วนสำคัญในการทำให้คนที่ตกงานแล้วใกล้จะกลายเป็นคนไร้บ้านเขาสามารถกลับไปมีงานทำอีกครั้ง น่าจะต้องเป็นหน่วยงานไหนที่เข้ามาจัดการเรื่องนี้มากที่สุด

A: ต้องบอกว่าก่อนที่จะตกงาน อันนี้ผมไม่เข้าใจประเด็นว่าก่อนที่จะตกงานเราจะเข้าไปจัดการได้ยังไง แต่ถ้าเกิดว่าคุณตกงานปุ๊บ สิ่งแรกเลยถ้าเขาเป็นแรงงานในระบบ เขาจะต้องรู้อยู่แล้วว่าเขาจะต้องมาขึ้นทะเบียนรับเงินเยียวยาจากรัฐ โดยเฉพาะลูกจ้างที่อยู่ในมาตรา 33 คือใครก็ตามที่ทำงานในสถานประกอบการภาคเอกชนทุกคนจะต้องรู้อยู่แล้วว่าต้องส่งเงินสมทบเข้ากับประกันสังคมถูกไหมครับ พอคุณตกงานจะเลิกจ้างหรือลาออกปุ๊บ คุณก็มายื่นขอรับเงินกรณีว่างงาน คุณก็จะมีสิทธิ์รับเงินเยียวยาตรงนี้จากภาครัฐ 3 เดือน 6 เดือนแล้วแต่กรณี ในระหว่างที่คุณรับเงินจากประกันสังคมอยู่กรณีว่างงาน ทางกรมจัดฯ ก็จะดำเนินการเสนอตำแหน่งงานใหม่ ๆ ให้คุณเลือกว่าคุณต้องการที่จะทำไหม แต่โดยปกติโดยส่วนใหญ่ของคนไทยคือก็ต้องรับเงินประกันสังคมให้ครบก่อน ถ้าเกิดลาออกก็รับ 3 เดือน ถ้าเกิดถูกเลิกจ้างก็รับ 6 เดือน ก็รอรับเงินตรงนี้ให้ครบก่อน เพราะฉะนั้นในระหว่างนั้นก็แทบจะไม่มีหรือเปอร์เซ็นต์น้อยที่จะรับงานจากส่วนราชการ อันนี้คือมาตรการที่เราช่วยเหลือและดูแลเมื่อคุณตกงานเราก็ยื่นมือเข้าไปเลย

Q: อันนี้เป็นแรงงานในระบบใช่ไหมคะ ถ้าเกิดเป็นแรงงานนอกระบบจะติดตามอย่างไร

A: ถ้าคุณไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกผู้ประกันตนตามมาตรา 40 อาชีพอิสระ แล้วคุณอยู่นอกระบบจริง ๆ การดำเนินการของเราก็คือตราบใดที่คุณไม่เข้ามาหาหรือแจ้งความประสงค์ต่อส่วนราชการ กรมคงไม่สามารถที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที แต่อย่างไรก็ตาม ตามภารกิจของแทบทุกกระทรวง ทบวง กรมด้วยซ้ำไป มันก็จะมีส่วนที่ให้บริการประชาชนอยู่แล้ว อย่างกรมจัดฯ ก็จะมีส่วนหนึ่งที่บอกว่า โอเค ในเมื่อเป็นแรงงานนอกระบบนะ คุณประกอบอาชีพอิสระหรือนอกระบบปุ๊บ เราก็จะมีในส่วนที่บอกว่าคุณอยากประกอบอาชีพอิสระอะไร เราก็จะดำเนินการ

ส่งเสริมให้ ทำการแนะแนว สาธิตให้ แต่เป็นอาชีพที่ไม่ได้ยากเย็นนะ อย่างมาเรียนรู้ด้วยตัวเอง มาฝึกสัก 2-3 ชั่วโมงแล้วแต่

Q: อย่างเช่นอาชีพประมาณไหนนะคะที่ไม่ต้องอะไรมาก

A: ประกอบอาหาร ทำขนม ปักถักร้อย ในแต่ละปีหน่วยงานของเราทุกจังหวัดและทุกเขตเขาจะจัดงาน งานนัดพบแรงงาน เขาก็จะมีการสาธิต การทำอาชีพเสริม ก็จะจัดให้วิทยากรมาสอนงานคุณเลย ถ้าอยากจะไปเย็บ อยากจะไปถัก อยากจะทำอาหารอะไรไปขายได้เราก็จะดูตลาดให้ด้วย ให้คำปรึกษาเขาว่าวัสดุอุปกรณ์การลงทุนของคุณค่าใช้จ่ายยังไง วางขายต่อชิ้นเท่าไรอะไรยังไงแบบนี้

Q: อันนี้จัดบ่อยแค่ไหนนะคะ

A: อันนี้มันเป็นงานที่มีไม่บ่อยแต่ถึงแม้จะมีไม่บ่อยแต่อันนี้มันเป็นงานแบบ Outdoor แต่ถ้าคุณสนใจจริง ๆ เราวางแผนอาชีพน่าจะ 108 อาชีพมั้งในเว็บไซต์ของกรมเรา ถ้าคุณเขาไปปุ๊บแล้วคุณเห็นอาชีพนี้แล้วอยากทำก็เข้าไปดูการสาธิตได้เลยมันก็จะมีรายละเอียดทั้งหมด เป็นคลิปวิดีโอ แต่ถ้าเกิดว่ามันเข้าอินเทอร์เน็ตยาก คอมพิวเตอร์ไม่มี มันไม่มีโทรศัพท์ ไม่มีเน็ต กทม. ก็มีทุกที่นะ เขาก็จะมีเป็นหลักสูตรของเขา ฟรีด้วย

Q: ที่เป็นศูนย์ฝึกอาชีพใช่ไหมคะ

A: ใช่ คุณก็เข้าไปดูว่าเดือนนี้มีการฝึกอาชีพอะไรยังไง อันนี้จะเป็นง่าย ๆ แต่เป็นอาชีพที่มีใบ Certificate เลย ก็คือจะเป็นศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน พวกสถาบันอะไรพวกนี้ อันนี้เป็นการฝึกในรูปแบบกึ่งฝีมือเลยด้วยซ้ำไป ก็จะมีระยะเวลาการฝึก 1-3 เดือนก็แล้วแต่ประเภทของกิจการ

Q: หลังจากที่ฝึกแล้วอะไรแล้วเราก็จะช่วยเขาหางานไปด้วยใช่ไหมคะ

A: อันนี้ถ้าคุณได้ใบ Certificate แล้วมันเปิดมากเลยที่คุณจะมีงานทำ เพราะว่าระบบเดี๋ยวนี้มันเชื่อมโยงกันได้หมดแล้ว พอคุณได้ใบปุ๊บคุณก็สามารถที่จะแจ้งไป เราเน้นการให้บริการทางระบบสารสนเทศ เพราะฉะนั้นเวลาคุณฝึกทักษะเสร็จอะไรปุ๊บ คุณเข้าเว็ปไทยมีงานทำปุ๊บ ระบบมันก็จะวิ่งไปหาความต้องการจ้างงานทันที ใครต้องการช่างไฟฟ้าระบบก็จะแมทช์ พอแมทช์กันทันทีระบบก็จะแจ้งนายจ้างว่าความต้องการของคุณมันแมทช์กับบริษัทนี้ สามารถพูดคุยกันได้โดยตรง อันนี้คือในระบบนะ

Q: พูดโดยรวมก็คือเราจะเป็นเหมือนคนที่คอยอำนวยความสะดวก เป็นตัวกลาง เป็นคนคอยซัพพอร์ตว่าอยากได้อะไร อยากฝึกส่วนไหน อยากทำงานประเภทไหนใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ

Q: มีข้อจำกัดไหมคะว่าคนที่จะเข้ามาฝึกต้องมีบ้านมีที่พักอาศัยแล้วเท่านั้นถึงจะเข้ามาฝึกได้ เพราะถ้าเกิดเป็นบางคนที่เป็นคนไร้บ้านใหม่ ๆ ไม่มีที่อยู่แต่อยากเข้ามาฝึกเพื่อไปหางานทำ

A: ไม่นะ เงื่อนไขของแต่ละส่วนมันอาจจะแตกต่างกัน อย่างเช่นของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานอาจจะต้องใช้บัตรประชาชนหรือว่าที่อยู่ เนื่องจากว่ามันเป็นการดึงงบประมาณ เปอร์เซ็นต์การใช้งบประมาณ เพราะฉะนั้นในการฝึกแต่ละหลักสูตรทางกรมพัฒนาฝีมือแรงงานก็จะต้องรายงานการใช้จ่ายงบประมาณไปด้วย แต่ถ้าเกิดคุณมีบัตรประชาชน โอเค มันก็ยังพอได้ ถ้าเกิดว่าไม่มีทั้งทะเบียนบ้าน ไม่มีทั้งบัตรประชาชน มันก็ยากที่จะดำเนินการ แต่ว่าในส่วนของ กทม. การฝึกอาชีพง่าย ๆ สามารถประกอบอาชีพได้ทันทีเนี่ยเขาก็ไม่ได้ต้องการมากถึงขนาดนั้น หรือแม้กระทั่งของกรมเราเองหรือส่วนส่งเสริมอาชีพอิสระของกรมจัดหางาน เราก็ไม่ได้ Fix ถึงขนาดนั้น เราต้องการที่จะสื่อสารแล้วก็ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะฉะนั้นการไม่มีถิ่นที่อยู่ที่ชัดเจนหรือไม่มีบัตรประชาชนก็ไม่ใช่ปัญหาของเราที่จะดำเนินการ อีกทั้งถ้าเกิดว่า ที่ผ่านมาถ้ามันเป็นกรณีที่มีการรวมตัวกัน ถ้าเกิดว่ากลุ่มคนไร้บ้าน ไม่ว่าจะเป็น กทม. สามารถรวบรวมได้อะไรได้ ถ้ารวบรวมความต้องการที่อยากฝึกอาชีพอะไรยังไง ก็สามารถที่จะดำเนินการฝึกได้เลย

Q: ก็ไม่ได้มีเงื่อนไขอะไรมากถ้าเป็น Skill ขั้นต่ำ ไม่ต้องใช้อะไรเยอะใช่ไหมคะ

A: ใช่ ผมมองว่าคนไร้บ้านเนี่ยไม่น่าที่จะมีเปอร์เซ็นต์ที่จะเข้าไปสู่การฝึกอาชีพในลักษณะของ Skilled ไม่ว่าจะเป็นช่างเทคนิค ช่างไฟฟ้า คงไม่ถึงขนาดนั้น แต่ผมมองว่าอาจจะเป็นในลักษณะที่เป็นอาชีพง่าย ๆ แต่ก็อีกแหละ เราต้องมองดูกลุ่มเป้าหมายของเรา สมมติว่าคนไร้บ้านที่สวนลุมพินี คุณไปคัดแยกจำแนกกลุ่มแล้วคุณจะไม่เห็นอะไรเลย เราพยายามหามาตรการ ถ้าสมมติว่านะ สิ่งที่น้องทำมันเป็นมาตรการหรือแนวทางในอนาคตมันก็ควรที่จะแยกแยะกลุ่มเป้าหมายให้ดีก่อน อย่างวิจัยที่บอกว่าจัดหางานให้คนไร้บ้านหน้าใหม่เนี่ยผมว่าตรงนี้คืออย่าไปตีว่าไร้บ้าน เพราะในการดำเนินการของเรามันเป็นการดำเนินการปกติที่สามารถให้บริการได้ทันที

Q: อาจจะไม่ถึงกับตีความว่าเป็นคนไร้บ้าน เขาแค่เพิ่งตกงานเฉย ๆ ใช่ไหมคะ

A: ใช่ ถ้าไร้บ้านจริง ๆ อย่างที่ผมยกตัวอย่างที่สวนลุมพินี ถ้าน้องไปเก็บข้อมูลน้องจะเห็นว่าในมุมมองของเขาเนี่ยค่อนข้างยากนะสำหรับแนวทางที่น้องวางมา ไม่ว่าจะเป็นการจัดหางาน การฝึกทักษะอาชีพ หรือว่าที่อยู่อาศัย คนกลุ่มนี้จะปฏิเสธ กลุ่มคนไร้บ้านและเร่ร่อนเนี่ยอันนั้นคือยาก หัวข้อ

หลัก ๆ ที่เราจะส่งเสริมสนับสนุนเขาเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในความต้องการของเขาเลย เพราะว่าอย่าง Case Study เราไปกวาดแถวสวนลุมพินี สนามหลวง เอามาไว้ที่บ้านมิตรไมตรี กลุ่มคนที่ยินยอมมาพักอาศัยอยู่ในบ้านที่รัฐจัดหาให้เนี่ยจะเป็นกลุ่มคนผู้สูงอายุทั้งนั้นและมีโรคประจำตัวด้วยนะ ซึ่งผมมองแล้วว่ากลุ่มคนนี้ยังไงภาคเอกชนก็ไม่สามารถจ้างงานได้แน่ ๆ และกลุ่มคนพวกนี้ไม่สามารถที่จะเข้ารับการฝึกทักษะอาชีพอะไรเลย เพราะเขาต้องการใช้ชีวิตไปวัน ๆ ส่วนคนที่มีอายุน้อยกว่าไม่เข้ามาสู่กระบวนการของภาครัฐเลย อย่างที่น้องตั้งประเด็นแรกไว้ในการจัดการที่อยู่อาศัยมันเป็นส่วนสำคัญที่สุด กลุ่มคนระดับ 50 ลงมาแทบจะไม่มีใครต้องการตรงนี้เลยนะ อย่างที่บอกว่าสวนลุมพินี สนามหลวง มีแต่ผู้สูงอายุทั้งนั้นที่จะเข้ามาสู่บ้านที่ภาครัฐจัดหาให้ แต่มันก็ไม่ใช่ทั้งหมด มีแค่ส่วนเดียวเท่านั้นเอง

Q: ส่วนที่ไม่อยากมาอยู่นี่เขาได้บอกไหมคะว่าทำไมไม่อยากอยู่

A: เพราะเขาอยากอยู่ในสิ่งที่เขาเลือกเอง ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่จำกัด ไม่อะไรกับเขา มาตรการก่อนหน้านี้เราเคยที่จะนำส่งบ้านเกิดด้วย มีตำรวจรถไฟอะไรต่าง ๆ ที่มาซัพพอร์ตตรงนี้แต่มันก็ไม่ประสบผล อันนี้แหละเป็นสิ่งที่ยาก สิ่งที่เราพยายามที่จะช่วยเหลือฟื้นฟูเขาเนี่ยมันไม่อยู่ในความต้องการของเขา

Q: พอดีไปอ่านงานวิจัยมาค่ะพอดีช่วงหลัง ๆ พอมันมีโควิด-19 ปุ๊บมันเริ่มมีคนที่เพิ่งมาไร้บ้าน

A: เพิ่งไร้บ้านอะคือเพิ่งตกงาน ผมก็พยายามสื่อสารว่าคุณอย่าไปตีว่าเขาไร้บ้านได้ไหม เขายังมีศักยภาพ มีทักษะที่ยังอยู่ในตลาดของตลาดแรงงาน ถ้าวันใดที่เศรษฐกิจของประเทศหรืออะไรมันดีขึ้น เขาก็สามารถที่จะเข้ามาสู่ตลาดแรงงานได้เหมือนเดิม

Q: เพียงแค่ช่วงนี้อาจจะไม่มีบ้านไปช่วงหนึ่ง

A: ก็ชะลอไปก่อน ก็อย่างที่บอกว่าคุณไม่มีบ้านไม่ได้หมายความว่าภาครัฐเขาทอดทิ้ง คุณก็ลงทะเบียนรับสิทธิ์ตามมาตรา 33 ถ้าคุณเป็นสมาชิกตามมาตรา 33 อยู่แล้วก็เป็นการจ้างงานแบบสถานประกอบการ พอคุณตกงานปุ๊บก็ได้รับสิทธิ์ทันที คุณได้รับสิทธิ์ตรงนี้แต่คุณยังมีความต้องการที่จะหางานใหม่อยู่ คุณยังไม่กลับบ้าน คุณก็ โอเค บางคนอาจจะไปใช้ชีวิตในที่ไหนก็แล้วแต่ ข้างถนนก็แล้วแต่ แต่ว่ายังยืนยันว่าเขายังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานอยู่

Q: ก็ถือว่าเขายังเป็นคนตกงานหน้าใหม่เฉย ๆ

A: ใช่ ๆ เพราะถ้าเกิดว่าเราไปตีคนตกงานใหม่เป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ปุ๊บ นายจ้างเขาผ่านเลยนะว่าคุณเป็นกลุ่มคนที่มันน่าหวาดระแวงสำหรับนายจ้าง

Q: เป็นเหมือนมุมมองที่มีต่อคนไร้บ้านด้วยส่วนหนึ่งว่าไม่น่าจะทำงานได้แล้วใช่ไหมคะ

A: ถ้าคุณเป็นนายจ้างแล้วจ้างแม่บ้านสักคนหนึ่ง แล้วแม่บ้านบอกว่าตอนนี้พักอยู่สวนลุมพินี แล้วคุณจะจ้างเขาไหม ผมถึงบอกว่าคนที่ตกงานรายใหม่เนี่ยคุณอย่าไปตีเขาเป็นคนไร้บ้านได้ไหม นอกจากไร้บ้านแล้วก็ ไร้บัตรประชาชนปุ๊บ ส่วนใหญ่ก็จะตีไปว่าคุณเป็น 3 สัญชาติหรือป่าว (ต่างด้าว)

Q: มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับหน่วยงานที่เข้ามาดูแลตรงนี้ไหมคะ มีหน่วยงานไหนที่ต้องมารับช่วงต่อหลังจากที่จัดหางานให้แล้วหรือก่อนจัดหางานให้ควรเป็นอย่างไร

A: สิ่งแรกเลยคืออย่าเพิ่งไปมองในส่วนของการจัดหางานหรือการมีงานทำ คุณ Clear-cut ให้ได้ก่อนว่าคนกลุ่มนี้เป็นใครอย่างไรที่ไหนแล้วเขามีศักยภาพ คือมีความต้องการมากน้อยแค่ไหน ที่ปฏิเสธไม่ได้เลยคือมันน่าจะเป็นกรมสวัสดิการและพัฒนาสังคมไหม พวกพม.อะ ซึ่งคุณจะต้อง Control กรุ๊ปนี้แล้วก็คัดแยกให้ได้ว่า เขาเป็นใครอะไรที่ไหนยังไง สองพอ Clear-cut เสร็จปุ๊บคุณต้องหาที่อยู่ที่ชัดเจนจะบ้านพักก็ได้ อะไรก็ได้ ศูนย์ฟื้นฟูอะไรก็ได้ เสร็จแล้วพอมีที่พักที่ชัดเจน ความมีตัวตนของเขาคือมีละก็หาความต้องการของเขาว่าเขาต้องการอะไร ซึ่งพม.จะต้องแยกกลุ่มให้ดีเลยว่ากลุ่มนี้ต้องการมีงานทำ คำว่าต้องการมีงานทำก็ต้องแยกให้ดีเลยว่ามีงานทำยังไง สถานประกอบการหรืออาชีพอิสระ ถูกไหมครับ เราก็จะได้เข้าไปดำเนินการที่ตรงจุด พอแยกกลุ่มให้เสร็จปุ๊บเนี่ย มันก็จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะต้องเข้าไปดำเนินการรับช่วงต่อ ใครที่อยากมีงานทำเราก็จะเข้าไปดูว่าโอเคคุณจะต้องเพิ่มอะไร จะยังอยู่ในความต้องการของนายจ้างไหมอะไรไหม แต่ก็ในมุมมองผมอีกแหละ สมมติว่าพม.กรมสวัสดิการดำเนินการหนึ่งสองสามสี่มาชัดเจนแล้วว่าใครที่อยากมีงานทำ ผมคิดว่าการทำงานในลักษณะรายชิ้นจะเหมาะสมกับกลุ่มนี้ที่สุด ซึ่งตัวกรมพม.เนี่ยต้องเป็นตัวหลักในการที่จะรับงานข้างนอกมาเพื่อให้คนกลุ่มนี้ได้ทำ

Q: ยกตัวอย่างงานรายชิ้นได้ไหมคะ

A: มันเหมือนกับรับจ้างทำของอะ ตามประมวลกฎหมายแพ่ง เป็นงาน ๆ อย่างเช่นจริง ๆ ผมมองว่ามันน่าจะเป็นงานลักษณะเดียวกับผู้ต้องขังนะ เพราะว่าเราก็จะโคกับทางโรงงานทางบริษัทอะไรที่มีความต้องการที่จะจ้างงานรายชิ้น กลุ่มนี้เราต้องดูว่า เราจะต้องแมทช์กันอะ สมมติเราพัฒนาอาชีพอิสระในการทำพวงมาลัยสบู่ก็ให้คนกลุ่มพวกนี้ทำ แล้วก็ส่งให้บริษัทห้างร้านเขาไปเขาก็จะจ่ายค่าจ้างรายชิ้นให้คุณ กลุ่มนี้ก็จะได้รับจ้างรายชิ้นไป แต่คุณต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีด้วย

Q: ถึงจะเหมาะสมกับคนกลุ่มนี้ที่สุดแล้วก็ได้ค่าจ้างเป็นรายวันเลยด้วยใช่ไหมคะ

A: ใช่ ๆ ง่าย ๆ นะเอาแค่ดอกไม้จันทน์เขาก็ยังรับจ้างทำเป็นแพ็คเลย ซึ่งคนกลุ่มนี้ผมคิดว่าเขาคงไม่สามารถทำอะไรในลักษณะที่มีสกิลสูงได้หรอก คงจะทำอะไรที่มันแบบพื้น ๆ อะ เพราะส่วน

ใหญ่ก็สูงอายุบ้างอะไรบ้าง เป็นโรคบ้าง อันนี้น่าจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับเขามากที่สุด อันนี้เราพูดในสิ่งที่เราทำไง มันก็เลยมีมุมมองที่ค่อนข้างที่จะอยากให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด เราไม่อยากให้แนวทางตรงนี้เป็นแนวทางเดิม ๆ ที่ไม่รู้ทำมากี่ครั้งแล้วมันไม่ประสบผล

Q: ที่ผ่านมาที่มันไม่ประสบผลสำเร็จนี่เกิดจากอะไรเป็นหลักนะคะ

A: คือคนส่วนใหญ่ มุมมองของคนข้างนอกเขาจะมองว่าคนที่ไร้บ้านหรือคนเร่ร่อนเนี่ยคือคนที่ไม่มีบ้าน ไม่มีงาน ไม่มีเงิน เลยเป็นสาเหตุที่ทำให้เขาต้องออกมาอยู่ในที่สาธารณะ แต่สิ่งที่เราลงไปตามมุมมองของคนที่มองก่อนหน้านี้ เราไปคัดแยก ไปทำทุกสิ่งทุกอย่าง มันปรากฏอย่างที่ผมบอกน้องไว้ตั้งแต่ข้างต้นว่าจริง ๆ แล้วเนี่ยมันไม่ใช่ประเด็นหลักอย่างพวกไม่มีที่อยู่ไม่มีอะไรเนี่ย แต่มันเป็นความต้องการของเขาที่จะออกมาจากสังคม ออกมาจากครอบครัว ออกมาจากอะไรต่าง ๆ นานามากกว่า

Q: เราแค่ต้องไปจัดกลุ่มแล้วก็จัดการกับแต่ละกลุ่มให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของเขาใช่ไหมคะ

A: ถ้าคุณรวบรวมเขาได้นะ เพราะที่ผ่านมารวบรวมกันแทบไม่ได้เลย เพราะก่อนหน้านี้อย่างที่บอกเรามี Choices ต่าง ๆ เยอะเลย คือไปอยู่ในที่ที่เราจัดให้ไหม กลับบ้านเกิดไหม ไปทำงานไหม อาชีพอิสระไหม พยายามที่จะคัดแยกอย่างนั้นแต่มันไม่อยู่ในความต้องการ

รหัสผู้ให้ข้อมูล: P2

Q: ทางหน่วยงานมีนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนไร้บ้านหรือคนไร้ที่พึ่งบ้างไหมคะ

A: ถ้ากลุ่มแรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มเปราะบางจะเป็นเป้าหมายในกิจกรรมที่ 1 ที่เรากำลังจะทำโครงการปีหน้า (2565) เราไม่ได้ระบุว่าจะเป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยหรือไม่มี แต่เราบริการในลักษณะของการฝึกอบรม สร้างอาชีพ ให้เขาอยู่ด้วยตนเองได้ โดยหลักก็ต้องมีบัตรประชาชน เป็นคนไทย อายุ 15 ปีขึ้นไป เราก็จะตั้งไว้แค่นี้ แต่ละกลุ่มที่เข้าไม่ถึงอย่างผู้ผ่านการบำบัดก็คงไม่ได้เดินไปฝึกในที่ทั่วไป เราก็จะเดินเข้าไปเอง ในกลุ่มผู้พิการ ผู้ผ่านการบำบัด กลุ่มทหารเกณฑ์ ผู้ต้องขัง ผู้สูงอายุ เราก็จะเข้าไปในที่ที่เขาอยู่ ส่วนรับสมัครทั่วไปก็จะมีแรงงานนอกระบบไม่ได้จำกัดว่าเป็นลักษณะไหน

Q: แรงงานนอกระบบนี่คือเป็นลักษณะไหนนะคะ หมายถึงการเข้าหา

A: กรมพัฒนาฝีมือแรงงานเราแบ่งแรงงานเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม กลุ่มในระบบคือกลุ่มที่อยู่ในมาตรา 33 คืออยู่ในบริษัทและส่งเงินประกันสังคม เขาก็จะมีทะเบียนของเขาว่าเป็นแรงงานใน

ระบบ ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในบริษัทก็คืออาจจะเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระก็ได้ ทำงานเอง ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม อาจจะจ่ายเงินเดือนตามมาตรา 40

Q: ก่อนหน้านี้เคยทำโครงการนี้กับกลุ่มคนที่เป็นคนไร้ที่พึ่งหรือคนไร้บ้านไหมคะ

A: เราเคยทำโครงการแต่ส่วนใหญ่จะเป็นของแต่ละพื้นที่ในจังหวัด ก็คืออย่างผู้ว่าราชการจังหวัดอาจจะมีนโยบาย ตอนนั้นมี 1 ตำบลบ้าน 1 หลังสำหรับคนที่ไม่มีที่อยู่หรือยากจน เขาก็จะไปสร้างบ้านให้ อันนั้นจะร่วมกับจังหวัด มันจะเป็นแนวของมหาดไทยครับที่ดูแลเรื่องความมั่นคง ความเสมอภาคทางสังคม

Q: มันจะมีข่าวหนึ่งที่เป็นกระทรวง พม. กับพช. ดำเนินการให้ห้องเช่าราคาถูกแล้วก็มีให้ทางกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเข้าไปช่วยเสริมสร้างอาชีพให้คนไร้บ้านที่ว่างงานด้วย อันนี้คือเป็นโปรเจกต์หรืออย่างไร อธิบายเพิ่มเติมได้ไหมคะ

A: คือปกติเราก็จะเป็นเครือข่ายกันอยู่ คืองานของสงเคราะห์คนส่วนใหญ่จะเป็น พม. แล้วก็เราก็เป็นเครือข่าย MOU ทำงานร่วมกันในหลายเรื่อง อย่างผู้สูงอายุ คนกลุ่มเปราะบางที่ พม. เป็นคนดูแลอยู่ แล้วก็ร่วมเป็นโปรเจกต์มากกว่าครับ เป็นปีต่อปี

Q: อันนี้คือเป็นภารกิจของศูนย์ฝึกอาชีพใช่ไหมคะหรือว่าของทางกรมเลย

A: ก็มีหลายหน่วย ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานจะชื่อว่าสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกับสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน มีจังหวัดละ 1 แห่ง

Q: พอจะบอกได้ไหมคะว่ากลุ่มคนไร้บ้านสามารถที่จะประกอบอาชีพประมาณไหนได้บ้าง มีทักษะในลักษณะไหนมาบ้างในการที่จะไปฝึกไปต่อยอดเขาได้

A: ผมไม่จำกัดไปที่คนไร้บ้านดีกว่านะครับ ผมจำกัดไว้ที่กลุ่มคนที่อาจจะมีศักยภาพน้อย เรียนน้อย ไม่มีความรู้มากนัก สภาพร่างกายอาจจะไม่แข็งแรง ทำงานในระบบไม่ได้ ส่วนใหญ่ที่เราฝึกให้มันจะเป็นอาชีพที่มันเรียนรู้ได้ระยะสั้น ๆ วันนึงก็สามารถประกอบอาชีพได้เลย ใช้เครื่องมือน้อย ๆ แบบนี้อะครับ ก็จะเป็นอย่างที่เห็นชัด ๆ ก็คือพวกที่ทำอาหาร ทำขนม อะไรแบบนี้ครับ ง่าย ๆ หรืองานพวกหัตถกรรม งานสาน งานที่ไม่ต้องใช้ความรู้มาก เป็นงานฝีมือ งานทำอาหารประมาณนี้

Q: เวลาสอนนี่ใช้วิธีการแบบไหนนะคะอันนี้ เป็นการสาธิตหรือลักษณะไหน

A: ทำจริงเลยครับเพราะว่าเวลาเราจัดอบรมเนี่ยเรามีระเบียบว่าฝึกอบรมแต่ละครั้งไม่น้อยกว่า 20 คน ต้องมีวิทยากร 1 ท่าน หลักสูตร 18-30 ชั่วโมง ก็มีแพทเทิร์นของมันอยู่ ก็จะมีการสอนเลยแล้วก็มีวัสดุให้ด้วย พาทำปฏิบัติกันทุกคนเลย

Q: ภายหลังจากที่เขามาฝึกอะไรแบบนี้เสร็จเรียบร้อยแล้วเรามีการช่วยเหลือในการจัดหางานไหมคะ

A: อย่างบางโครงการอย่างเช่นโครงการสตรีที่เน้นเป็นกลุ่มสตรีที่ต้องการประกอบอาชีพเลยเราก็จะมี MOU กับธนาคารออมสิน มีเรื่องของการปล่อยเงินกู้เพื่อเอาไปลงทุนดอกเบี้ยต่ำอะไรประมาณนี้ ก็จะมีจูงมือไปบ้าง แต่อันนี้มันแล้วแต่ความต้องการของผู้เข้าฝึกอบรม หรือเรามีหลักสูตรที่ฝึกเตรียมเด็กที่ไม่ได้เรียนต่อก่อนที่จะเข้าทำงานช่วง 15-25 ปี เราฝึกระยะยาวหน่อย 2-4 เดือน 6 เดือน 10 เดือนก็มี เป็นช่าง พอฝึกเสร็จเราก็จะพาไปฝากงานในสถานประกอบกิจการ มันก็จะเป็นบางกลุ่มที่เราจูงมือไปให้

Q: ช่วงหลังจากที่มีโควิด มีคนเข้ามาใช้บริการศูนย์ฝึกอาชีพเยอะขึ้นไหมคะ

A: ไม่ได้เยอะขึ้นนะครับ เหมือนถูกข้อจำกัดของทางจังหวัดที่มีข้อสั่งการว่าห้ามรวมกลุ่มกัน เพราะฉะนั้นวิธีการเราเปลี่ยนไปครับ ก็คือเรามีออนไลน์มากขึ้น ก็ยังเน้นฝึกปริมาณไม่ให้ลดลงเพื่อตอบสนองคนที่ต้องการ แต่เปลี่ยนเป็นออนไลน์มากขึ้น

Q: คนที่จะเข้ามาเรียนได้ก็จะต้องมีอุปกรณ์เข้าถึงใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ ต้องมีครับ ถ้าไม่มีก็คือจะเข้าไม่ได้เลย เพราะว่าเราก็เข้าไปในพื้นที่เขาไม่ได้

Q: ถ้าเราจะจัดการปัญหาคนไร้บ้านที่เพิ่งตกงานมา คิดว่ามาตรการในการฝึกอาชีพหรือจัดหางานในลักษณะไหนจะช่วยให้เขากลับไปมีงานทำได้เร็วที่สุดคะ ควรมีการรับมือกับคนกลุ่มนี้อย่างไร

A: อันนี้มันจะหลายประเด็น ผมมองว่าเราต้องตีกรอบลักษณะให้ชัดเจนก่อน คือถ้าเขาเพิ่งตกงานมาคือเขายังมีความรู้ความสามารถใช่ไหมครับ เขามีทักษะอยู่ แต่พอมันไปจูนกับคนไร้บ้านก็คือเขาตกงานแล้วก็ไม่มีบ้าน เขาเรียกว่าปัญหามันซ้ำซ้อน คือผมเข้าใจว่าทาง พม. และทาง กทม. เขามีศูนย์พึ่งพิงคนไร้บ้านอยู่ กับทางพม.ก็มีช่วยเหลือกับคนที่ร้องขออยู่เหมือนกันในเรื่องของการไม่มีที่อยู่ ผมว่าเบื้องต้นถ้าเขาไร้บ้านก็ต้องแก้ปัญหาเรื่องไร้บ้านให้ได้ก่อน ต้องมีที่อยู่ก่อนไม่งั้นก็ไม่สามารถ

ทีนี้มันมีลักษณะหนึ่ง เรามีโครงการฝึกเตรียมในทุกจังหวัดทั่วประเทศเลย คือฝึกเป็นช่างเลยนะครับ ถ้าเราเอาตลาดนำเนี่ย คือตอนนี้มันเป็นการ เขาเรียกว่าไรอะ มันเรียกว่าย้อนแย้งกันในเรื่อง

ของคนไทยบอกตกงานแต่บริษัทต้องการจ้างต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น เพราะในช่วงโควิดเนี่ยต่างด้าวหายไป ถึงได้เกิดมีลักลอบเข้าเมืองในปริมาณที่ออกข่าวแทบจะทุกวัน ทีนี้ถ้าเขาเบนเข็มเนี่ย คือมุ่งหวังให้มีงานทำก่อนผมว่าไม่ยากเพราะงานมีเยอะแยะ ไปอยู่ในการฝึกเตรียมที่จะเป็นช่างนะครับ หลักสูตรฝึกเตรียมของเราเนี่ย 2,4,6,10 เดือนแล้วแต่นะครับ เรามีหอพักให้ด้วย คือเขาสามารถไปอยู่อาศัยในช่วงที่ฝึกอบรมอยู่ได้เลย เพื่อเป็นการบรรเทาแล้วก็ฝึกอาชีพไปด้วย แต่ว่าต้องดูตลาดว่าตลาดต้องการอะไร ฝึกให้ตรง แต่จริง ๆ ตอนนี้ตลาดบอกว่าขาดแรงงานก่อสร้าง อันนี้ก็คือถ้าเขาสามารถที่จะเดินไปสายของก่อสร้างได้นะครับ ไม่จำเป็นต้องไปแบกหามปูนอย่างเดียวนะครับ เพราะว่าไปรับเหมาในหมู่บ้านในอะไรก็ได้ที่มันเป็นทางของเขา ตลาดออนไลน์ก็มีเยอะแยะ ก็สามารถที่จะประชาสัมพันธ์ได้ แค่ต้องเลือกให้ตรงตลาดเท่านั้นเอง

Q: มีเงื่อนไขอะไรไหมคะในการรับเขาเข้ามาฝึกโครงการของเรา

A: ปกติเวลาฝึกอบรมของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเราจะกำหนดอายุ 18 ปีขึ้นไป แต่ถ้าเป็นหลักสูตรเตรียมระยะยาวที่ผมพูดถึงก็อายุ 15 ปีขึ้นไปได้ วุฒิส่วนใหญ่ก็คือตามการศึกษาภาคบังคับก็คือ ม.3 แต่บางหลักสูตรที่มันไม่ใช่ความรู้สูงมากนักมันก็ไม่ได้จำกัดวุฒิการศึกษา

Q: อย่างเช่นหลักสูตรอะไรบ้างนะคะที่ไม่จำกัดวุฒิ เป็นงานประเภทไหนบ้างนะคะ

A: อย่างก่อสร้างพื้นฐาน ช่างปูน ก็ไม่ได้ใช้ความรู้สูงมาก วุฒิไม่ต้องถึง ม.3 ได้ อย่างเรื่องที่เป็นเทคโนโลยีก็ต้องมีความรู้พื้นฐานบ้าง

Q: หลังจากที่ฝึกเสร็จแล้วจะมีงานรองรับ 100% เลยใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ ถ้าเขาฝึกตรงตลาด ทางวิทยากรที่เป็นผู้ฝึกสอนเขาก็จะมีเครือข่ายเขาก็จะส่งฝึกงานต่อ สมมติว่าเรียน 4 เดือนจะฝึกงาน 2 เดือน แล้วถ้าเขามีความประพฤติดีส่วนใหญ่ก็จะรับทำงานต่อเลยครับ

Q: ในอนาคตนี่เป็นไปได้ไหมคะที่จะให้คนไร้บ้านที่ก็หางานอยู่เหมือนกันมาเข้าโครงการนี้ มีความเป็นไปได้ในการประสานงาน หรือมีอุปสรรคอะไรในการทำงานร่วมกันไหมคะ

A: คือถ้าทำภายใต้กรอบของงบประมาณของโครงการกลุ่มเป้าหมายเราทำได้ทุกอย่าง ถ้าเขาเข้าว่าเป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบก็สามารถที่จะประสานแล้วก็ดำเนินการได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วลักษณะของโครงการของเราก็จะเป็นการฝึกอบรม แล้วก็ให้ความช่วยเหลือในด้านของการฝึกอบรม ในเรื่องของการทำงาน แต่ว่าพอเขามีความรู้แล้วแต่ตกงานอยู่ก็จะมีหน่วยงานจัดหางาน ก็อาจจะต้องไปแจ้ง

ชื่อที่อยู่ซึ่งทางกรมก็จะมีจัดพวก Job Expo เป็นประจำปีละครั้ง เป็นงานใหญ่ ๆ เลยที่ระดมตำแหน่งว่างงานกับลูกจ้างที่ต้องการงานมาเจอกันประมาณนี้ครับ

Q: เบื้องต้นอันดับแรกสำหรับคนไร้บ้านหรือไร้ที่อยู่ก็คือควรมีที่อยู่อาศัยก่อน จากนั้นค่อยไปในเรื่องของการพัฒนาทักษะอาชีพ แล้วค่อยหางานในภายหลังใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ ก็คือต้องดูตลาดให้ตรงครับ ประเด็นที่เขาจะได้งานหรือตกงานนี่ดูที่ถ้าเขาฝึกงานตรงกับที่ตลาดต้องการก็จะมีงานทำ

Q: เหมือนงานมันมีมากมายแต่เขาไม่สามารถเข้าถึงได้ใช่ไหมคะ

A: ครับ อย่างในประเทศไทยเราก็จะรู้ว่าแหล่งที่งานมันเยอะจะอยู่ที่จังหวัดไหนบ้าง ถ้าเขาไปอยู่ผิดที่ผิดจังหวัด มีแหล่งอุตสาหกรรมน้อย มีแหล่งประกอบการน้อย งานมันก็น้อยตามไปด้วย ก็คืออาจจะต้องมีการย้ายถิ่นฐานด้วยอะไรประมาณนั้น ทีนี้จะเสนอในมุมมองของผมส่วนตัว คือกลุ่มคนไร้บ้านหรือกลุ่มคนเปราะบางในส่วนของที่เราดูแลอยู่ ส่วนใหญ่แล้วเขามีศักยภาพที่จำกัดเนื่องด้วยอาจจะเรื่องของการศึกษา เรื่องของร่างกาย หรือทางความคิดด้วย ที่เขาอาจจะมีอะไรบางอย่างที่เขาไม่เปลี่ยนแปลง อาจจะไม่ยอมเปลี่ยนแปลง หรือมีข้อจำกัดของตัวเองเยอะ ประมาณนี้ ก็เลยเป็นอุปสรรคสำคัญของคนกลุ่มนี้ด้วย เวลาเราเข้าไปอบรมก็พยายามที่จะทำให้เขาเข้าถึง เอาข้อมูลไปให้เขาถึงที่ได้ง่าย ๆ แต่การที่เขาจะเปลี่ยนแปลงตัวเองหรือเปล่าก็จะมีปริมาณที่ 50:50 ก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนทั้ง 100% ได้

Q: อันนี้ก็เป็นปัจจัยภายในหนึ่งใช่ไหมคะที่ช่วยให้เขามีงานได้เร็วขึ้น

A: ใช่ครับ

Q: ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการหางานของเขานี่น่าจะเป็นเรื่องไหนบ้างคะ

A: ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างงานก่อสร้างเนี่ยที่แรงงานต่างด้าวเขาทำเป็นจำนวนมาก คือผมมองว่างานนี้มันหาง่าย คือเขาต้องการคนตลอดเวลา คนไม่เพียงพอที่เป็นแรงงาน แต่ว่าในกลุ่มคนที่หางานที่ตกงานเนี่ยส่วนใหญ่เขาก็จะมีในใจของเขาอยู่แล้วว่าเขาอยากทำงานลักษณะไหน ประเภทไหนที่เหมาะกับเขา ทีนี้พอตรงนี้มันไม่ตรงกับที่เขาต้องการแล้วมันก็เลยเป็นสาเหตุหลัก ๆ ที่ผมมองว่ามันทำให้เขายังตกงานอยู่ คือก็อาจจะทำแต่ก็อยู่ได้ไม่นาน

Q: แสดงว่าทัศนคติของนายจ้างก็ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับการรับสมัครเขาเข้าทำงานใช่ไหมคะ

A: ครับ ส่วนใหญ่ก็คือในบางงานที่เข้าไม่ได้เลือกคุณสมบัติมากนัก มันก็จะเป็นเรื่องของความมั่นใจในคนที่มาทำงานมากกว่าว่าจะทำงานได้

Q: ปกติแล้วเวลาแรงงานนอกระบบจะไปสมัครงานไม่แน่ใจว่านายจ้างเป็นคนเข้าไปหาเองหรือว่าทางแรงงานเป็นคนเข้าหา แล้วเขาเข้าหายังไงนะคะ

A: มันก็มีหลายช่องทางครับ ก็คือมีผ่านคนกลางก็คือจัดหางาน อย่างต่างด้าวก็จะมีคนที่รับจัดหาแรงงานให้แล้วก็มีการเปิดรับสมัครโดยตรงของบริษัทด้วย

Q: ถ้าถามถึงการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคเอกชน ประชาสังคม หรือ NGOs อันนี้ถามภาพกว้าง ๆ นะคะว่าพอจะมีข้อเสนอแนะไหมคะว่าควรจะเป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะไหนหรือควรมีโปรเจกต์อะไรในการทำให้คนไร้ที่พึ่งเข้าถึงงานได้ง่ายขึ้น

A: อันดับแรกก่อนเลยต้องบอกก่อนเลยว่างบประมาณก่อน เราก็มีโครงการ MOU หลายแบบนะครับ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเนี่ยถ้ามันไม่มีงบประมาณมันก็ขับเคลื่อนไม่ได้ว่าความคิดของเรามันจะกรอบมันจะใหญ่ได้แค่ไหน ทีนี้เวลาทำงานกับคนไร้บ้านเนี่ย กรอบที่ต้องตั้งก็คือหนึ่งเราจะหาบ้านเราต้องแก้ปัญหาเป็นเรื่อง ๆ ไปใช่ไหมครับให้เขาเกิดความมั่นคงก่อน ถ้าเขาไม่มีบ้านเนี่ยแล้วเขามานั่งเรียนมันก็ไปต่อไม่ได้ ก็ต้องหาบ้านให้เขา ซึ่งก็ต้องพาไปหาหน่วยงานของรัฐที่เขามีที่พักอาศัย ดูแลตรงนี้อยู่แล้ว ซึ่งผมเข้าใจว่าพม.เนี่ยเขามีหน่วยงานที่เขาดูแลเรื่องคนไร้บ้านอยู่ เหมือนกับว่าเขาดูแลคนในพื้นที่ตรงนั้น เพียงแต่ว่าคนไร้บ้านจะเข้าไปหรือเปล่า ทีนี้พอได้บ้านแล้วเนี่ย คือการจัดหาอาชีพเนี่ยก็มีหลายแบบ คือทุกวันนี้มันมีการแข่งขันกันแม้แต่ ขายง่ายที่สุดเลยก็ไปขายตามตลาดนัดที่เขาเปิดใกล้ ๆ บ้านอะไรแบบนี้ มีความรู้อะไรที่คุณจะเข้าไปขายตรงนั้นได้ สองคือเรื่องของเงินลงทุนเวลาจะขายต้องซื้ออุปกรณ์ สามคือเรื่องของรถ เวลาจะขายก็ต้องขนจากบ้าน อะไรพวกนี้คือเราจะไปตอบโจทย์ให้เขาได้อย่างไร แต่ผมก็มองว่าถ้าเราให้ทุกอย่างมันไม่ได้เป็นการการันตีเลยว่าเขาจะอยู่ได้มันอยู่ที่ตัวเขาด้วย เพราะฉะนั้นเขาควรจะได้งานทำ อย่างหนึ่งที่ผมมองในการเริ่มเนี่ยควรจะไปสมัครงานหรือทำอะไรงานที่มันใช้งานเพื่อที่จะเก็บเงิน ให้เขามีความเป็นอยู่ที่มันอยู่ได้ก่อน เสร็จแล้วเขาเริ่มมีความรู้แล้วที่จะเติบโตเอง อยากจะประกอบอาชีพเองอย่างนี้แล้วค่อยออกมา เพราะว่าต้องใช้ความรับผิดชอบมากกว่าอยู่ในระบบเยอะเลย

คือโครงการรัฐที่ผมเห็นในช่วงโควิด 2-3 ปีที่ผ่านมา โครงการที่จ้างเขาทำงานเลย หน่วยงานภาครัฐเนี่ยมีงบประมาณจ้างเป็นพนักงานราชการปีนึงสองปีให้เขาอยู่ได้ในงานที่ทางภาครัฐขาดแคลนแรงงานอยู่ หรือหน่วยงานไหนที่ต้องการคนงานมาก ๆ ก็มาจับมือกัน แล้วก็อย่างถ้าพูดง่าย ๆ ตำแหน่ง รปภ. อย่างนี้อะครับ มีความต้องการมากแต่ต้องการคนที่ทำงานมีความรู้เท่านั้นเท่านี้ แล้วก็

ฝึกให้เป็นรปภ.แล้วก็ส่งไปตามหน่วยงานที่มา MOU กันเพื่อให้เขาสามารถที่จะอยู่ได้ แล้วพอเขาอยู่ได้ด้วยตัวเอง เข้มแข็งแล้ว แล้วเขาอยากประกอบอาชีพเป็นหลักก็มาอบรมกับหน่วยงานที่สอนอาชีพอย่างกรมพัฒนาฝีมืออาชีพแรงงาน อาจจะทำสองทางร่วมกันเพื่อให้เกิดความมั่นคงมากขึ้น เพียงแต่ว่าเขาก็ต้องมีศักยภาพ มีทัศนคติที่ดี มองโลกในแง่บวก มันถึงจะไปด้วยกันได้

Q: นอกจากอาชีพ รปภ. นี่มีงานประเภทอื่นอีกไหมคะที่ไป MOU กับทางภาครัฐ

A: ถ้ามองว่าเรากับเอกชนที่ MOU กันส่วนใหญ่จะเป็นงานค้าปลีก งานบริการ ตอนนู้นมีอย่างออกรถขายกาแฟแบบนี้อะครับ แต่อันนั้นจะออกมาในแนวลักษณะของแฟรนไชส์ ค้าปลีก

Q: มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่อาจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐ NGOs และประชาสังคมไหมคะ

A: คือตอนนี้ที่เราดำเนินกิจกรรมภายใต้ของผมนี่อยู่กองพัฒนาศักยภาพแรงงานและผู้ประกอบกิจการ หน้าที่ของผมคือดูแลกลุ่มแรงงานที่เป็นนอกระบบ ในการพัฒนาประเทศเราจะแบ่งกลุ่มแรงงานออกเป็นหลายกลุ่ม และกิจกรรมหลายกิจกรรม ของเราจะดูแลแรงงานนอกระบบให้มีอาชีพ สามารถเลี้ยงชีพตัวเองได้ ในบางยุทธศาสตร์ชาติหลัง ๆ เนี่ยเราก็มุ่งเน้นที่จะสร้างประสิทธิภาพแรงงานด้วยเพื่อตอบโจทย์ของการที่จะไป Thailand 4.0 มุ่งเน้นทางด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจมาก คือฝึกแล้วให้เขามีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจนมากขึ้น แต่ในกลุ่มแรงงานที่เราดูแลอยู่เนี่ยจะแบ่งวิธีมองออกเป็น 2 กลุ่มอีก คือตอนแรกเป็นในระบบกับนอกระบบก่อนใช่ไหมครับ นอกระบบนี่เรามองเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มที่มีศักยภาพกับกลุ่มที่ไม่มี ซึ่งกลุ่มที่มีศักยภาพเนี่ยเราก็จะวางโครงการที่หวังผลทางมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ แล้วก็หลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานในการใช้เทคโนโลยี

กลุ่มที่ไม่มีศักยภาพเนี่ยเรามองเป็นกลุ่มสงเคราะห์ คือเราหวังผลยาก ฝึกอบรมไปเขาก็ไม่ได้เอาไปทดสอบ คือโดยศักยภาพของเขาเองเนี่ยเขาไม่สามารถออกจากบ้านได้ ก็เป็นกลุ่มที่ต้องดูแลเด็กดูแลคนแก่ หรือสุขภาพไม่แข็งแรง ต้องอยู่ที่บ้านตลอด กลุ่มผู้สูงอายุที่เกษียณแล้วอยากอยู่กับบ้านไม่อยากออกไปข้างนอก เป็นกลุ่มที่จะเป็นประเด็นว่าเราจะทำอย่างไรกับเขา เพราะว่ากลุ่มที่มีศักยภาพเนี่ยส่วนใหญ่เราจะฝึกให้ไม่มากแล้วเขาจะเอาไปต่อของเขาเองได้ แต่กลุ่มที่ไม่มีศักยภาพเนี่ยส่วนใหญ่ก็เป็นผู้สูงอายุ เป็นกลุ่ม Baby Boomers อายุมากแล้ว ตอนนั้นจบไม่สูง การศึกษาน้อย กลุ่มนี้แหละที่เป็นภาพใหญ่ ๆ ของประเทศว่าจะทำอย่างไร ซึ่งผมไม่รู้ว่ามันไปเข้ากลุ่มเดียวกับกลุ่มคนไร้บ้านด้วยหรือเปล่า ซึ่งมันก็จะมีอีกหลายปัจจัยคือนอกจากเรื่องร่างกายแล้วก็จะมีเรื่องของความคิดเป็นหลัก ซึ่งเขาคิดว่า คือการที่เขามาอยู่อย่างคนไร้บ้านเนี่ยมันก็เป็นเหตุผลมาจากความคิดของเขาเอง ถูกต้องไหมครับ เขาถึงได้มาอยู่ไร้บ้าน การที่เราจะเปลี่ยนความคิดของเขาเนี่ยผมคิดว่ายากกว่าที่เราจะ

ฝึกอบรมเขาอีก ผมเลยมองว่ากลุ่มนี้มันหนีไม่พ้นการสงเคราะห์อะครับ การที่จะมองว่าจะพัฒนาเขาไปถึงขนาดดูแลตัวเองได้ มีงานทำ ในร้อยคนที่เราฝึกผมว่าเปอร์เซ็นต์มันจะค่อนข้างคาดหวังได้น้อย การสงเคราะห์ให้เขาได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สบายใจขึ้น ดีมากขึ้น แค่นี้ผมก็ว่าน่าจะเพียงพอกับกลุ่มนี้แล้วครับ กลุ่มสงเคราะห์นี่ตั้งกันขึ้นมาเองนะครับ ไม่ได้มีเป็นทางการ แต่เราจะคุยกันในงานของเราว่ากลุ่มนี้สงเคราะห์นะ แล้วก็ฝึกได้แค่อาชีพง่าย ๆ ทำให้เขาทำงานอยู่กับบ้านได้ อย่างถ้าเป็นกลุ่มที่ ก็มีผลิตภัณฑ์ในพื้นที่แบบนี้ งานจักสานนู่นนี่นั่นก็พยายามให้เขาทำอยู่ในพื้นที่นั้นไม่ต้องไปขายข้างนอกอะไรแบบนี้ครับ

Q: อย่างนี้แสดงว่าต้องจัดงานให้เข้ากับคนแต่ละกลุ่มไป จะมาเหมารวมไม่ได้ใช่ไหมคะ

A: ไม่ได้ครับ ก็เข้าใจว่ารัฐบาลอยากให้คนเข้มแข็งเติบโต แต่ว่าข้อจำกัดมันอยู่ที่ความคิดของเขาอะครับ

รหัสผู้ให้ข้อมูล: P3

Q: อยากทราบว่าทางกรมนิยามคำว่าคนไร้บ้านไว้อย่างไรคะ

A: จริง ๆ คนไร้บ้านเป็นหนึ่งในนิยามคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยที่นิยามคนไร้ที่พึ่งจะเหมือนเป็นร่มใหญ่ ๆ เลยแล้วก็จะมีร่มเล็ก ๆ อยู่ข้างใต้ ซึ่งคนเร่ร่อนเนี่ยจริง ๆ นิยามมันก็คือคนไร้บ้านนั่นแหละ แต่ในกฎหมายมันจะใช้คำว่าคนเร่ร่อน เป็นอนุบัญญัติที่แตกจากครม. ใหญ่ออกมาอีกทีนึง

Q: หลังจากเกิดสถานการณ์โควิดขึ้นมีจำนวนคนไร้บ้านที่อาจจะเรียกว่าหน้าใหม่เพิ่มขึ้นเยอะไหมคะ

A: จริง ๆ ขอแบ่งเป็นอย่างนี้ก่อนได้ไหมครับว่า โควิดนี่จะต้องแบ่งออกเป็น 3 พีเรียด พีเรียดแรกหรือระลอกแรก เท่าที่เราเห็นหรือเท่าที่เราทำงานมา เราจะเห็นได้ว่าคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง หรือคนอะไรก็แล้วแต่ที่อยู่หรือใช้ชีวิตในที่สาธารณะเนี่ยไม่ติดโควิดเลย คือเปอร์เซ็นต์เป็น 0 เลย แต่พอมาระลอกที่สองเมื่อปลายปี 2563 เริ่มแพร่ระบาดมาที่กลุ่มชุมชน ระลอกแรกนี่คือคนรวย ๆ ติดกัน ระลอกสองเนี่ยเริ่มที่จะมาที่ชุมชน ระลอกที่สามเริ่มเข้ามาสู่ที่คนไร้บ้าน อย่างที่เห็นในข่าวว่ามีคนไร้บ้านเสียชีวิตในที่สาธารณะ ถ้าถามเชิงตัวเลข คือเพิ่มขึ้น เป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ด้วย เพราะเขาถูกผลักออกจากชุมชน ห้องเช่า ในกลุ่มของตกงานซะเป็นส่วนใหญ่ แต่กลุ่มนี้เรามองว่าเราสามารถช้อนแล้วก็ช่วยเหลือเขาได้ง่ายกว่ากลุ่มคนไร้บ้านเดิม ทีนี้เราก็ยังต้องหาบริการที่ตอบเขาด้วยเพราะว่าจริง ๆ ในส่วนของบริการของเราจะเป็นบริการในเรื่องของที่พักแล้วก็จัดหางาน ส่งเขาเข้าทำงาน อันนี้ก็จะเป็นงานที่ตอบโจทย์คนกลุ่มนี้ได้ดีขึ้น แต่ว่าจากการสำรวจของเรา เราสำรวจเรื่องของคนไร้บ้านตอนปี

64 ตัวเลขคนไร้บ้านที่มาใช้ชีวิตในที่สาธารณะเนี่ยไม่ถึงปีเราคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ประมาณ 35% ถ้าเป็น 1-5 ปีคิดเป็น 51% มันอาจจะเป็นจากตั้งแต่ระลอกแรกมาก็ได้ แล้วก็มาอยู่ในช่วง 1-2 ปีแบบนี้ซะเป็นส่วนใหญ่ แล้วก็คนไร้บ้านเดิมประมาณ 13%

Q: ที่กล่าวว่ากลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่หรือเพิ่งตกงานมาใหม่สามารถจัดการหรือดูแลได้ง่ายกว่ากลุ่มเก่านั้นเป็นเพราะสาเหตุอะไร

A: คือง่ายขึ้นเพราะเขามีแรงผลักดัน มีแรงเสริมในตัวเองที่เขาอยากจะหลุดออกจากการเป็นคนไร้บ้าน คือเขาไม่อยากเป็นคนไร้บ้านหรอก แต่ด้วยสภาพแวดล้อมหรือว่าหรือว่าสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจหรือภาวะตกงานทำให้เขาต้องมาเป็นคนไร้บ้าน เพราะฉะนั้นการที่จะช่วยเหลือเขาให้กลับไปสู่สังคมอะมันง่ายกว่ากลุ่มคนไร้บ้านเดิมที่อยู่มานาน

Q: ทางหน่วยงานมีการให้บริการคนกลุ่มนี้ในเรื่องของที่พักและการจัดหางานใช่ไหมคะ ส่วนของที่พักนี่พอจะอธิบายได้ไหมคะว่าให้บริการในลักษณะไหนบ้าง

A: ที่พักของเรามีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นหน่วยในการดูแลคนไร้ที่พึ่งในแต่ละจังหวัดอยู่แล้วมีทั้งหมด 77 จังหวัดรวมถึงกรุงเทพด้วย ทีนี้ในส่วนของกรุงเทพจะมีความแตกต่างจากของจังหวัดอื่นก็คือเรามีบริการที่พักชั่วคราวภายในศูนย์ก็จะมีอาหาร ปัจจัยสี่ มีการดูแลทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การหางานทำ หรือว่าติดตามครอบครัว ส่งกลับภูมิลำเนา แต่ถ้าหากเราไปตรวจพบว่าเขาเป็นคนไร้บ้านที่ไร้ที่พึ่งจริง ๆ หากไม่สามารถติดต่อญาติได้เราก็จะส่งเข้าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต่อไป แล้วก็อีกบริการหนึ่งที่เราทำขึ้นมาในช่วงโควิดก็คือบริการบ้านพักปันสุข ลักษณะของบ้านปันสุขเนี่ยเราจะทำในเชิงของเช็คอินเช็คเอาท์ เหมือนโรงแรม ก็คือให้บริการด้านที่พักอย่างเดียว ในเรื่องของบริการซักผ้า อาบน้ำ อะไรอย่างนี้ เพียงแต่ว่าเราไม่มีอาหารให้ ก็คือเข้าเย็นออกเช้าอย่างนี้ก็มีทุกวัน อันนี้เราก็ทำเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มคนไร้บ้าน

ขออนุญาตให้ข้อมูลเพิ่มเติมนิดนึงนะครับ อยากจะย้อนไปที่ตัวธรรมชาติของกลุ่มคนเร่ร่อนไร้บ้าน ที่ถามมาว่าทำไมกลุ่มคนเหล่านี้อย่างคนไร้บ้านหน้าใหม่ทำไมถึงได้ช้อนได้ง่ายกว่ากลุ่มคนหน้าเดิม จริง ๆ แล้วมันจะมี Period ของเวลาพวกนี้อยู่ ถ้าเกิดเราได้รีวิวงานของอาจารย์บุญเลิศ วิเศษปรีชานะ โลกของคนไร้บ้าน จะเห็นได้ชัดว่าคนไร้บ้านเนี่ยไม่ได้อยากจะมาเป็นคนไร้บ้านนะ กว่าที่เขาจะยอมรับตัวเองว่าเป็นคนไร้บ้านเนี่ยไม่ได้ใช้เวลาวันหรือสองวัน แต่ถ้าเมื่อไรก็ตามที่เขายอมรับว่าตัวเองเป็นคนไร้บ้านเมื่อนั้นเรายิ่งช้อนยากเท่านั้น จริง ๆ มันมีเชิงสถิติที่บอกเอาไว้ว่า อย่างน้อย ๆ 6 เดือนถึง 1 ปีเนี่ยครับที่จะทำให้คนเหล่านั้นเป็นแบบ ไม่เอาแล้วอีกต่อไป จะเป็นยังไงก็ได้ แล้วทำให้คนเหล่านั้นกลายเป็นคนไร้บ้านจริง ๆ ไปเลย ซึ่งในวิจัยตัวนั้นคนไร้บ้านกำหนดตัวเองว่าเป็นผีเลยนะ

นิยามตัวเองว่าเป็นผี เราต้องไปลองดูวิจัยตรงนี้พี่ว่าน่าสนใจ ทำให้เราเข้าใจบริบทของความเป็นมนุษย์ของคนไร้บ้านมากขึ้น

Q: ในส่วนของที่พักนี่มีบริการในการพัฒนาทักษะอาชีพให้คนกลุ่มนี้ไหมคะในการผลักดันให้เขากลับไปมีงานทำต่อไป

A: จริง ๆ ต้องบอกอย่างนี้ก่อนว่าในความเป็นจริงแล้วกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เราทำงานเป็นคล้าย ๆ กับ Shelter รองรับหรือเป็น Emergency ชั่วคราว คำว่าชั่วคราวตรงนี้ถามว่าเราต้องมาฝึกอาชีพข้างในภายในไหม จริง ๆ บางส่วนเนี่ยถ้ามีมันก็โอเค แต่ถามถึงความชำนาญเชี่ยวชาญเราได้เท่ากระทรวงแรงงานหรือไม่ ก็ต้องบอกว่าไม่ได้ มันต้องมีคนที่ Get to the Point ที่พาคนพวกนี้ไปทำได้จริง ๆ ซึ่งบทบาทของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการก็มีหน้าที่ในการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ์ ส่งเสริมให้คนเหล่านี้ได้เข้าถึงสิทธิ์ต่าง ๆ ที่ถูกต้องตามบริบทของเขา พูดง่าย ๆ ก็คือคล้ายกับ Case Management/Case Manager คอยจัดแจงให้ทุกอย่าง พาแรงงานไปกรมแรงงาน ไปเรียนหนังสือ ไปศึกษา ไปทำบัตรไปทำที่ปกครอง ไปหาหมอก็ไปที่พยาบาล คือเราไม่ได้มีบริการเบ็ดเสร็จในลักษณะนั้นแต่ถามว่าเราประสานงานเบ็ดเสร็จไหมเราประสานงานเบ็ดเสร็จ อันนี้ต้องบอกอย่างนี้

Q: ส่วนใหญ่คนที่เข้ามาในศูนย์เขามีความต้องการที่จะฝึกอาชีพบ้างไหมคะ

A: มีแต่ว่า ทีนี้เรื่องการฝึก คนไร้บ้านส่วนใหญ่เขาไม่ค่อยต้องการเรื่องของทักษะอาชีพมากนักเพราะว่าจริง ๆ อาชีพของเขาส่วนใหญ่คือเป็นอาชีพที่ไม่ต้องการทักษะ เป็นเหมือนงานบริการงานทั่วไปที่ไม่ต้องใช้ทักษะสูง รับจ้างอะไรแบบนี้ซะเป็นส่วนใหญ่ งานที่มีทักษะจะอยู่ในสถานคุ้มครองซะเป็นส่วนใหญ่ คือศูนย์คุ้มครองลักษณะจะเหมือนจำแนกคัดกรองเบื้องต้นว่าเราจะช่วยเหลือคนนู้นคนนี้ที่เข้ามาอยู่กับเราอย่างไร จะส่งต่อในช่องทางไหนได้บ้าง

อยากให้นึกภาพตามว่าของเราเนี่ย ศูนย์คุ้มเราคืออนามัย ภาพคือจะเป็นสถานีอนามัย วัดความดัน วัดไข้ เสร็จปุ๊บไปส่งโรงบาลศูนย์ในจังหวัดหรืออะไรอย่างนี้ ซึ่งเช่นเดียวกันศูนย์คุ้มครองก็จะเป็น Shelter แรก เป็นด่านแรก เหมือนหน่วยงานแรกรับก่อน คัดกรองหนึ่งสองสามสี่ เสร็จปุ๊บไม่มีที่ไปใช่ไหมก็ส่งเข้าสถานคุ้มครอง ง่าย ๆ ก็คือสถานสงเคราะห์ แต่เป้าหมายที่กรมทำงานไม่ใช่สักแต่จะส่งเข้าสถานสงเคราะห์อย่างเดียว เราทำงานกลับไปที่ชุมชนและครอบครัว เราต้องการให้คนเหล่านี้กลับไปใช้ชีวิตที่บ้านมากกว่าที่จะเข้าสถานคุ้มครอง อันนี้ต้องเข้าใจแบบนี้

Q: หน่วยงานไหนมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้คนกลุ่มนี้กลับไปอยู่ในชุมชน กลับบ้าน หรือกลับไปมีงานทำ

A: จริง ๆ มันใช้เครือข่ายเยอะ ถ้าเล่าจากกระบวนการรับเข้ามาเนี่ย ก็ต้องมีในเรื่องของสุขภาพด้วย ต้องยอมรับว่าคนไร้บ้านที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ส่วนใหญ่ก็คือมีปัญหาในส่วนของสุขภาพกาย สุขภาพจิต เราก็จะมีการคัดกรองก่อน แล้วก็จะมีการประสานกับทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย อย่างเช่นในกรณีที่จะต้องกลับภูมิลำเนา เราก็ต้องประสานอปท.ว่าเขามีบ้านอยู่จริงไหม เขามีญาติพี่น้องหรือครอบครัวอยู่ตรงนั้นไหมที่เราจะส่งกลับไป แล้วเขามีความพร้อมที่จะรับกลับไปหรือเปล่า แล้วก็ในเรื่องของงานเราก็ต้องมีการประสานกับทางจัดหางานหรือการทำ Job Matching กับสถานประกอบการที่ต้องการแรงงาน ต้องยอมรับว่าเป็นแรงงานราคาถูก ณ ตอนนี้ที่เราทำก็คือสถานประกอบการที่ทำ รปภ. แม่บ้าน ซึ่งตอนนี้ในตลาดแรงงานต้องการแรงงานค่อนข้างเยอะ

Q: มีงานประเภทอื่นอีกไหมคะนอกจาก 2 งานนี้

A: ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ใช้แรงงาน บางทีสถานประกอบการก็จะมาหาเราหรือบางทีเราก็ไปหา ก็จะส่งคนไร้บ้านเข้าทำงาน มีทั้งที่เขาติดต่อเรามาและเราติดต่อเขา เพราะเราอยากให้คนกลุ่มนี้ได้รับการทำงานแล้วก็สามารถมาอยู่ในสังคมได้

Q: หลังจากที่ส่งเขาไปทำงานแล้วเราได้มีการติดตามไหมคะ

A: เราก็มีการติดตามค่ะ จากทางสถานประกอบการแล้วก็ติดตามกับผู้ใช้บริการของเรา ก็มีทั้งสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้าง เพราะว่าโดยพื้นฐานที่ไม่สำเร็จเนื่องจากเขามีภาวะติดสุราบ้างอะไรแบบนี้คือจริง ๆ มันติดมาจากคนไร้บ้าน พอไปทำงานสักระยะหนึ่งเขาก็ติดเหล้าแล้วส่งผลต่อการทำงาน แต่ว่าบางคนก็สามารถสร้างตัวเอง มีครอบครัว ก็สามารถที่จะอยู่ในสังคมได้

Q: มีอุปสรรคหรือกรณีที่ผู้ว่าจ้างไม่รับไหมคะ เช่น คุณสมบัติไม่ได้หรือติดตรงที่เคยเป็นคนไร้บ้านมาก่อน

A: ติดที่เป็นคนไร้บ้านนี่ไม่มี แต่ถ้าจะไม่รับก็อาจจะเป็นเพราะเรื่องของบัตรประชาชน ต้องยอมรับว่าคนไร้บ้านส่วนหนึ่งปัญหาก็คือเป็นคนไร้สิทธิ์ คือเคยมีบัตร บัตรหาย แล้วไม่สามารถทำได้ก็จะถูกคัดไปอยู่ทะเบียนบ้านกลาง ไม่มีคนรับรอง การเป็นคนไร้สิทธิ์ทำให้ไม่สามารถเป็นคนทำงานได้ก็เป็นข้อจำกัดของคนไร้บ้าน

Q: ถ้าเราเจอเคสแบบนี้จะเข้าไปช่วยเหลือในลักษณะไหนได้บ้างนะคะ

A: อันดับแรกเราก็ต้องดูก่อนว่าบัตรหาย เราสามารถทำได้ไหม เราติดต่อกับสำนักงานเขตก่อน ถ้าทำได้ก็สามารถทำได้เลยแต่ถ้าถูกคัดแล้วก็ยาก ต้องติดตามหาญาติ ต้องมีคนรับรอง ซึ่งยากกว่าจะได้ในหนึ่งเคส ใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานที่จะคืนสิทธิ์ให้กับเขา อันนี้เป็นข้อจำกัดที่คนไร้บ้านพบทำให้เขาไม่สามารถเข้าสู่ระบบแรงงานตลาดแรงงานได้

Q: มีปัจจัยอื่น ๆ อีกไหมคะนอกจากเรื่องของบัตรประชาชน อย่างเช่น เงื่อนไขทางร่างกาย ความพิการ

A: มี เพราะคนไร้บ้านส่วนใหญ่ปัญหาก็คือสุขภาพ มีทั้งวัณโรค HIV ซึ่งบางทีมันเกิดจากการติดต่อกันในที่สาธารณะ ทำให้เขายากต่อการเข้าหางาน เรื่องของโรคติดต่อนี่แหละ อย่างที่เราทำ ณ ตอนนี้คือเราทำจุดประสานงานคนไร้บ้านในพื้นที่ แล้วเรา Matching กับสถานประกอบการ ทีนี้เราจะไม่เอามาพักที่ศูนย์เรา เราจะคัดไปเลยแต่อาจจะคัดโดยการสัมภาษณ์แล้วก็ตรวจโควิดไปให้เขา อันนี้ยอมรับได้ ก็เลยเป็นโอกาสที่ดีเพราะว่าเรามองว่าการที่เอาคนไร้บ้านมาพักที่ศูนย์มันมีข้อจำกัดเพราะว่าเขาไม่อยากอยู่ในระเบียบวินัย พอเข้าศูนย์มาแล้วมันมีกฎระเบียบ ซึ่งพื้นฐานคนไร้บ้านเนี่ยเป็นคนรักอิสระ การที่จะไปอยู่ในกฎระเบียบอะไรแบบนี้เขาก็จะไม่โอเค บางรายไปอยู่พักก่อนที่จะไปหาสถานประกอบการปรากฏหนีก่อน ขอลาออกบ้างอะไรแบบนี้ ไม่ประสบความสำเร็จ แต่พอทำในลักษณะที่เราเจอในพื้นที่แล้วส่งไปที่สถานประกอบการเลยปรากฏว่าโอเคกว่า คือเขาอยากที่จะทำงานอยู่แล้ว อยากที่จะทำงาน อยากอยู่ในสังคม เขาก็เลยแบบ เออ ได้ไปอยู่ในสถานประกอบการ ซึ่งสถานประกอบการนั้นจะต้องมีที่อยู่ แต่ว่าถ้าเป็นที่มาพักในศูนย์เราอาจจะต้องดูพฤติกรรมอะไรอย่างนี้เป็นราย ๆ ไป Case by Case

Q: มีเคสไหนไหมคะที่ออกไปทำงานแล้วกลับมานอนที่สาธารณะ

A: มี จริง ๆ คนไร้บ้านปัจจุบันตามราชดำเนินเขาก็เป็นคนทำงานนะ รับจ้างทั่วไป ไปเข็นผักก็คือเขาไม่อยากที่จะต้องไปเสียเงินเช่าห้องก็มานอนตามราชดำเนินเพราะว่ามีข้าวแจก ก็ประหยัดไปเช้าก็ไปทำงาน มีนายจ้างมารับ มีหลายรูปแบบมากในกลุ่มคนไร้บ้านเนี่ย จริง ๆ ต้องบอกว่าคนไร้บ้านเนี่ยเป็น พูดถึงว่า Skill เขาไม่ได้เยอะมากเหมือนแรงงานอื่น ๆ ทั่วไปแต่คือแรงเยอะ พอแรงเยอะปุ๊บนายจ้างก็ต้องหากลุ่มคือก็ต้องหาคนลักษณะนี้ไปทำงานกับเขาแล้วที่สำคัญเลยคือกลุ่มคนไร้บ้านพวกนี้ไม่เรียกร้องเรื่องค่าจ้างมากเท่ากับกลุ่มที่มีสกิล คล้าย ๆ กับกลุ่ม Unskilled Labor เหมือนตัวเองไปทำในเรื่องของแรงงานที่ไม่ต้องใช้สกิลมาก แล้วก็อัตราค่าจ้างราคาถูกก็จะเป็นทางเลือกของผู้ประกอบการเพราะสมัยนี้เศรษฐกิจก็ไม่ค่อยจะดี

Q: แสดงว่าการมีบ้านหรือไม่มีบ้านไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการหางานของคนใดบ้างใช่ไหมคะ

A: สามารถที่จะสรุปแบบนั้นได้ถ้าคนไร้บ้านไม่ได้ปิดโอกาสตัวเองในการเข้าไปทำงานแล้วเขาก็สามารถดันตัวเองไปทำงานได้ จริง ๆ แล้วคนไร้บ้านไม่ใช่คนที่สิ้นไร้ไม้ตอกขนาดนั้นจากการที่เราได้ศึกษาในหลาย ๆ อย่างมาพบว่าส่วนใหญ่คนที่เขาเรียกว่า Step ชีวิตคือก็มีการขวนขวายที่จะมีชีวิตอยู่รอด อยู่รอดในที่นี้อาจจะต้องไปแย่งของที่เขาแจกเพื่อเอามาขายเพื่อให้ได้เงินมาเอาไปซื้อบุหรี่ซื้อเหล้าอันนี้ก็แล้วแต่ หรือซื้อข้าวก็แล้วแต่ หรือเอาชีวิตอยู่รอดด้วยการที่ไปดูว่างานเนี่ยอยู่ที่ไหนมีแหล่งงานอยู่ที่ไหนก็ตระเวนไปทำ หรืออาจจะไปค้าของเก่าเพื่อหาเงินทุนสักชิ้นสักก้อนเอาไปซื้อ ที่จริงคือเคยเห็นเสื่อที่นั่งดูลิเกไหม เขาจะซื้อเสื่อถุงขนมเอาไปขายต่อในงานเหล่านั้น อันนี้ก็จะเป็นรูปแบบการทำงานของคนไร้บ้านที่ไม่ต้องใช้สกิลอะไรมาก

Q: อันนี้เป็นรูปแบบการทำงานของคนไร้บ้านหน้าเก่าเฉพาะกลุ่มนี้หรือหน้าใหม่ก็อยู่ในลักษณะเดียวกันคะ

A: เรายังไม่เคยลงศึกษาลึก ๆ ว่ากลุ่มนี้เป็นหน้าใหม่หรือหน้าเก่าเพียงแต่รู้ว่าเขามีงานมีอะไรมันก็พอที่จะตอบได้ แต่ส่วนใหญ่หน้าใหม่ที่เป็นปัจจุบันเท่าที่ทราบคือ พอจะมีทักษะบางอย่างพอจะมีสิทธิ์บางอย่างมันทำให้เขาสามารถที่จะไปต่อรองกับองค์การที่ทำงานได้ อาจจะไปทำงานในบริษัทวงษ์พาณิชย์ที่เป็นพวกไปเก็บของเก่าก็สามารถเข้าไปสู่จุดนั้นได้

Q: เคยมีหน่วยงานที่เป็นพวก Social Enterprise มาติดต่อขอแรงงานจากหน่วยงานเรา ให้ไปร่วมทำงานด้วยบ้างไหมคะ

A: เท่าที่ศึกษาหรือสำรวจมาคือน่าจะไม่มีเลย แต่ว่าเราก็ยังไม่เคยศึกษาหรือว่าธุรกิจแบบ Social Enterprise มีอีกไหม แต่เท่าที่เคยอ่านมาสมัยก่อนจะมีนิตยสารมี Magazine ของไทยที่เขาขายนิตยสารตาม BTS แล้วก็ให้นิตยสารกับคนไร้บ้านไปขายแล้วค่อยเอาสตางค์มาจ่าย จริง ๆ ธุรกิจแบบ Social Enterprise ของประเทศไทยมีไม่เยอะเท่าที่เคยดูมา เท่าที่รู้คืออย่างเช่นดอยคำ Lemon Farm เท่าที่ดูก็มีลักษณะประมาณนี้ Lemon Farm จะเป็นเชิงการเกษตรแต่ไม่รู้ว่าธุรกิจทางการเกษตรพวกนี้เคยมารับลูกค้าจากเราหรือรับลูกหรือคนไร้บ้านเราไปทำงานเป็นผลผลิตแล้วส่ง Lemon Farm หรือเปล่า หรือดอยคำเคยมีคนไร้บ้านไปทำงานในบริษัทดอยคำแล้วส่งผลผลิตให้ดอยคำหรือเปล่าก็ไม่รู้ ก็ยังไม่เคยมีการศึกษาในตรงนี้เหมือนกัน

คือถ้าแตะเรื่อง CSR เนี่ยจะเยอะ ยกตัวอย่างบริษัท KFC ที่จ้างลูกค้าจากเราจ้างคนไร้ที่พึ่งให้ไปทำงานแต่ว่าอันนี้ทำงานในสถานคุ้มครองก็คืออยู่ในสถานรองรับของเรา ก็คือจ้างให้ทำกับข้าว ขนของ ลักษณะประมาณนั้นก็จะเป็นการที่ KFC จ้างลูกเราไปแล้วก็ให้เงินเดือนให้ค่าจ้าง เขาติดต่อเรามาว่าอยากทำ CSR โดยที่เขารณรงค์ในเรื่องของ Waste Food ไม่ให้มีอาหารเหลือ คือเขาจะมีไก่ที่

มัน คือสมมติว่าเราแช่ไว้ชั่วโมงนึงมันเอาไปขายไม่ได้เขาก็จะไม่ทิ้งแต่จะเอาของตรงนั้นมาให้ลูกเรากินอะไรอย่างนี้ คือมันก็ไม่ได้เสียเพียงแต่ว่ามันไม่ได้ Quality ของเขาแล้ว แต่ไก่รสชาตก็ยังเหมือนเดิม เขาก็ให้คนในสถานคุ้มครองได้ทานเรา ยิ่งไปกว่านั้นคือเพราะเขาเห็นเขาเข้ามาข้างในสถานะเราเขาก็มาสร้างครัวให้เลยแบบมาทำ CSR คือสร้างให้เลย 11 แห่งแห่งละประมาณ 3 ล้านกว่าบาท ถ้าเอางบราชการทำ จะใช้งบลงทุนเท่าไรขอจากรัฐบาลก็คงไม่ให้ เพราะ 11 สถานแห่งละ 3 ล้านก็ 33 ล้านขอสร้างปีนี้จะได้หรือเปล่าถ้าเราขอจากรัฐบาลแต่ KFC เขาให้เรา เป็นการกระทำ CSR แบบ As Process เลยนะเท่าที่มอง คือ CSR จะมี 3 ระดับมี After Process แล้วก็อะไรอีกอย่าง แล้วก็ As Process ก็คือทำแนบสนิทไปเลย ซึ่งมองว่า KFC ตรงนี้ทำกิ่ง ๆ As Process เลย คือเขาเกาะติดเราตลอด พยายามที่จะทำแล้วมองคนไร้ที่พึ่งคนไร้บ้านในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่เป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอะไรแบบนี้ในลักษณะประมาณนั้น

จริง ๆ เขาอาจจะประชาสัมพันธ์แต่ว่าสังคมไม่ได้หันมามองกลุ่มคนไร้บ้าน ต้องลองดูว่าในประเทศไทยมีคนรีวิวเรื่องหรือศึกษาเรื่องคนไร้บ้านเนี่ยน้อยราย อย่างพี่กับผอ.ก็ทำเรื่องคนไร้บ้านระยะเวลาห่างกัน 5 ปี ซึ่งมันน้อยมาก ๆ ในประเทศไทยหรือแม้แต่คณะอาจารย์นิด้ามีสอนวิชาเรื่องคนไร้บ้านโดยเฉพาะไม้ก็ไม่มีแม้แต่คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. ที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะ ระบบ Social Welfare อะไรอย่างนี้เขาก็ยังพูดเรื่องเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ แต่คนไร้บ้านไม่มีไม่เคยสอน กลายเป็นมองว่าคนแบบนี้เป็นกลุ่มพิเศษ กลุ่มเฉพาะ แต่จริง ๆ พี่มองว่าเรื่องนี้เป็นการมองข้ามความเป็นมนุษย์ไป ไม่ค่อยมีใครทำสักเท่าไหร่เพราะว่าเขามองว่าเป็นกลุ่มที่จับต้องยากซับซ้อนพัฒนายาก เหมือนแทบไม่มีจุดในสังคม คือเขาจะไปทำในกลุ่มเป้าหมายเด็กซึ่งมันง่าย ผู้สูงอายุด้วย ผู้สูงอายุยิ่งเยอะมากงานวิจัยเพราะว่ามันเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แต่กลายเป็นว่าคนไร้บ้านมันยาก ตอนนั้นที่ทำตอนปี 50 ก็ค่อนข้างหารีวิวยากแล้วตอนนั้นเราทำเรื่องมาตรฐานคนไร้ที่พึ่งซึ่งเกิดขึ้นในสถานคุ้มครอง

Q: จากที่ฟังมาเหมือนงบประมาณจะเป็นอุปสรรคหนึ่งในการดำเนินการด้วยใช่ไหมคะ

A: ขอตอบว่าไม่ใช่ จริง ๆ งบประมาณหรือเงินที่จะมาทำงานกับคนไร้บ้านมีอยู่ทั่วประเทศเลย งานเรื่องสวัสดิการสังคมเรามีเครือข่ายทั่วประเทศเรามีกองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมอยู่ในทุกจังหวัด เรามีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอยู่ทุกจังหวัด เรามีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอีก 11 แห่งซึ่งมีเงินงบประมาณที่อัดฉีดลงไปในงานของเรานั้นปี ๆ นึงเกือบ 200 ล้าน เพียงแต่ว่ามันกระจายไปแล้วเฉลี่ยออกมามันก็จะน้อยซึ่งเรามองว่ามันน้อยแต่พอมันมารวมกันก็ถือว่าเป็นงบประมาณก้อนที่ใหญ่ อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ตัวโครงการที่เราทำ ตัวโครงการไม่ได้มีการวิเคราะห์หรือนึกว่าในความเป็นจริงแล้วสิ่งที่เราทำอยู่นั้นคนไร้บ้านต้องการไหม บริบทสังคมมันไปถึงขั้นไหนแล้ว สิ่งที่เราทำมันตอบโจทย์สิ่งที่คนไร้บ้านต้องการไหม ปัญหาการรองรับที่เป็นห้องโล่ง ๆ เหมือนศาลาการเปรียญนั้นคนไร้บ้าน

อยากไปนอนแบบไหม จริง ๆ เราต้องกลับมาทบทวนตรงนี้สำหรับหน่วยงานภาครัฐว่าห้องโถงใหญ่ ๆ กับอาหาร 3 มื้อที่ให้มันตอบโจทย์คนไร้บ้านหรือเปล่า คนไร้บ้านต้องการอะไร ซึ่งปัจจุบันตั้งแต่ผอ. มาเป็นผอ. ศูนย์ที่กรุงเทพฯ ก็เริ่มมีการสอบถามตรงจุดนี้มากขึ้นซึ่งก็เป็นนิมิตหมายว่าบางสิ่งบางอย่างเขาไม่ต้องการ บางทีเขาก็ต้องการงาน ต้องการข้าว หรืออาจจะต้องการแค่เปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วก็ไปแล้ว ที่เหลือคืออย่ามายุ่งกับฉัน

จริง ๆ อุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งคือบุคลากร ต้องเล่าให้ฟังว่าบุคลากรของราชการเนี่ยต้องเทียบเลยว่าถ้าเรามีกลุ่มเป้าหมายที่อยู่กับเรานอนอยู่ในโรงพยาบาลในสถานสงเคราะห์ทั่วประเทศ 4 พันกว่าคน ที่ ๆ หนึ่งเฉลี่ยคือ 4-5 ร้อยคน เรามีคนที่ดูแลหรือผู้ดูแลที่เป็น Care Giver ทั้งกระทรวงหรือทั้งกรม 1 ต่อ 70 คือหนึ่งคนดูแล 70 คน ถ้านักสังคมอย่างพี่ 1 ต่อ 200 คือพี่ต้องนั่งดูแฟ้ม 1 คนต่อ 200 นักจิตวิทยา 1 ต่อ 400 นักพยาบาล 1 ต่อ 4,000 อันนี้คือเป็นภาพที่ในความเป็นจริงแล้วมันก็มีบุคลากรสนับสนุนแต่ให้มุมมองเชิงวิชาชีพว่า เรามีบุคลากรเชิงวิชาชีพที่ดูแลกลุ่มพวกนี้ในอัตราส่วนแบบนี้ มันยังไงก็คือ ถ้าเป็นผู้ปฏิบัติงานคือมองไม่เห็นถึงแสงปลายอุโมงค์ถ้าเป็นแบบนี้

Q: ถ้าพูดโดยรวมแล้วอะไรเป็นสิ่งแรกที่เร่งด่วนที่สุดที่ต้องรีบแก้ปัญหาในการดำเนินการจัดการคนไร้บ้าน

A: อันนั้นพูดถึงปัจจัยภายในไปแล้ว อันนี้ปัจจัยภายนอกจริง ๆ ที่มองส่วนตัวว่าที่เร่งด่วนที่สุดคือเราต้องไปทำงานในมิติครอบครัวให้เยอะ เพราะว่ากลุ่มคนไร้บ้านพวกนี้ส่วนใหญ่ที่ออกมาร้อยละเกือบจะ 80-90 มีปัญหาจากที่บ้าน สถาบันที่ควรจะเข้าใจเขาที่สุดกับเป็นสถาบันที่ผลักเขาออกมามากที่สุดเป็น Social Exclusion ที่ทำให้คนเหล่านี้เกิดปรากฏการณ์แบบนี้ เขาเคยก้าวผิดพลาดมาที่บ้านไม่เข้าใจพอไม่เข้าใจเสร็จถามว่าต้องเขาจะไปไหน พอมองในมุมสังคม ชุมชนก็ไม่เข้าใจอีกมองเขาเป็นตัวประหลาด เป็นเรื่องของความเข้าใจของสังคมที่มีคนไร้บ้าน ถ้าดูโฆษณาหรือทีวีในสมัยนี้ภาพลักษณ์ของคนไหนบ้างที่ออกสู่สายตาสาธารณชนมันไม่ดีเลย เหมือนมีอะไรก็โยนมาให้คนเร่ร่อนคนไร้บ้าน อย่างที่หัวลำโพงมาลวนลามผู้หญิง ซึ่งจริง ๆ เขาเป็นคนมาขายของบนรถไฟ กลายเป็นว่าคนไร้บ้านจริง ๆ เขาไม่ได้ทำอะไรแบบนี้ไม่ได้ไปก่อคดีแบบนี้ จริง ๆ คนไร้บ้านธรรมชาติแล้วเขาก็กลัวนะ คนที่เป็นคนไร้บ้านเองเขาจะนอนตามไฟที่มันสว่าง ๆ หาอะไรที่มันเป็นกล่องปิดมิดชิดตัวเขาเพราะเขาก็กลัวเหมือนกัน อันนี้คือสาเหตุที่ว่าทำไมคนไร้บ้านต้องมานอนริมถนน ถ้ามีอะไรเร่งด่วนขึ้นมาเขาก็สามารถที่จะเอาชีวิตอยู่รอดได้ แล้วถ้าเขาไปอยู่ในซอกในหรือไม่มีใครเห็นเขาเลย

Q: ถ้ามองในภาพรวมเชิงนโยบายหรือแนวทางการจัดการ ถ้าให้โฟกัสเรื่องของการจัดหางานภาครัฐควรที่จะออกนโยบายในลักษณะไหนหรือมีขั้นตอนการทำงานในรูปแบบไหนได้บ้างคะ

A: ปัจจุบันนะครับก็เรียกว่าเราขับเคลื่อนเรื่องนี้มาตั้งแต่มีพรบ.ในปี 57 เป็นต้นมาพอมีพรบ. ปุ๊บเราพยายามที่จะขับเคลื่อนเรื่องการลดคนไร้บ้าน ไม่อยากให้มีคนไร้บ้านเข้ามาในสถานคุ้มครองมาก เพราะมองว่ามาตรงนี้มันเป็นสิ่งสุดท้ายที่คนจะเข้ามาแล้วก็ไม่ควรที่จะเข้ามาอยู่เลย เราก็เลยผลักดันเรื่องพวกนี้ การผลักดันก็คือออกในเชิงนโยบายเช่นเอาใช้เป็นตัวชี้วัดบังคับในหน่วยงานว่าคุณต้องไปขวนขวายหางานให้เขาทำ ไม่ใช่ให้อยู่รอวันตาย หางานหาที่พักหาอะไรที่มันใหม่ ๆ ให้กับคนเหล่านี้ให้ออกไปจากตรงนี้ เพื่อที่เขาจะได้มีชีวิตอยู่รอดได้ด้วยตนเอง จะไปอยู่บ้านเดิมบ้านใหม่บ้านอะไรก็ได้แต่อย่างน้อยต้องทำงานแล้วมีรายได้ ซึ่งปัจจุบัน ในปีงบประมาณ 65 ทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเองก็ขับเคลื่อนนโยบายนี้เป็นนโยบายสำคัญ คือเราพยายามที่จะจับมือกับองค์กรที่ทำงานด้านการทำงานมากขึ้นอย่างที่เคยบอกไปเมื่อกี้ก็คือวงษ์พานิชย์ เนื่องจากเคสของเราจะมีทักษะพิเศษอย่างหนึ่งคือทำเรื่องซ้ำ ๆ ได้อย่างดีเยี่ยม อย่างเช่นจะต้องคัดแยกขยะหรือแกะฟอยล์ในฝาเอ็มร้อยอะไรอย่างนี้ก็สามารถทำได้ หรือให้ไปบุกป่าดงเพื่อที่จะไปตัดออกมาแล้วเอามาสับ ๆ ขนส่งไปที่วงษ์พาณิชย์เคสของเราก็จะทำได้ วงษ์พาณิชย์ก็จะยอมรับกลุ่มเป้าหมายเราแล้วก็จะให้งานแล้วก็ให้เงินเดือนคล้าย ๆ กับค่าจ้างขั้นต่ำแล้วก็ส่งเสริมให้ไปอยู่ที่ของเขาเลย ซึ่งปีนี้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการก็จะจับมือกับบริษัทวงษ์พาณิชย์และบริษัทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้รับคนเหล่านี้ไปทำงานเบื้องต้นหมายที่ตั้งไว้คือ 500 คนในปี 2565 แล้วจะส่งคน 500 คนที่อยู่ในสถานคุ้มครองของเราออกไปสู่ในเรื่องของวงจรการทำงานให้ได้ ในอดีตที่ผ่านมาเราก็ทำแต่ว่าไม่ได้ออกประกาศโต้ง ๆ ว่าเป็นนโยบายที่มาจากปากผู้บริหาร แต่ว่าเป็นสิ่งที่อยู่ในกระบวนการการทำงานด้านการคุ้มครองตรงนี้อยู่แล้วใน แต่ในปี 65 ได้มีประกาศออกมา

Q: ก็จะคล้าย ๆ กับโครงการจ้างวานข้าของมูลนิธิกระจกเงาใช่ไหมคะ

A: ของกระจกเงาเรื่องคนไร้บ้านเนี่ยเขาจะอยู่ข้างนอกสถานคุ้มครองแล้วก็นอกศูนย์คุ้มครองของเรา ซึ่งคนเหล่านี้ความเป็นจิตเวชยังน้อยอยู่ถ้าเทียบกับเคสในสถานคุ้มครองหรือเคสในโรงพยาบาลจะเป็นจิตเวชที่เดินแบบงง ๆ เคสพวกนี้ถ้าถามว่าทำงานแบบจ้างวานข้าได้ไหมก็คือน้อยรายที่จะไปทำแบบเชื่อฟังคำสั่งหรือว่ามีกระบวนการคิดในหัว แต่ถ้าให้เขาทำอะไรทำซ้ำ ๆ ก็จะสามารถทำได้ดี อันนี้ต้องยอมรับว่าคนส่วนใหญ่ของคนไร้บ้านที่มาอยู่กับศูนย์หรือสถานส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตไม่งั้นเขาก็จะไม่มาอยู่กับเรา เพราะเขาไม่สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยความเจ็บป่วยของเขามันพัฒนายาก บางคนป่วยติดเตียงมาก็มี เดินไม่ได้ก็มี มีอาการทางจิตเลยต้องกินยาตลอดเวลา เพราะฉะนั้นการที่จะกลับไปมีงานทำหรืออยู่ในสังคมค่อนข้างยาก เราตั้งเป้าหมาย 500 ที่ดูเหมือนน้อยแต่จริง ๆ คือมันยากมากที่จะส่งเขากลับไปมีอาชีพหรืออยู่กับ

ครอบครัว แต่อย่างในส่วนของจ้างวานข้าเป็นกลุ่มที่เป็นแรงงานที่มีความแข็งแรง กลุ่มคนไร้บ้านที่แข็งแรงหน่อยไม่ได้เจ็บป่วยเขาจะไม่มาอยู่กับเรา อันนี้ต้องยอมรับว่าเขาจะไม่มาอยู่กับภาครัฐแน่นอน เพราะว่าเรามีกฎระเบียบ เขาจะมีความอิสระอยู่ภายนอก คือจะทำงานเมื่อไหร่ก็ทำ มีนายจ้างมารับก็ทำ ก็เป็นข้อจำกัดเหมือนกันว่าคนที่มาอยู่กับเราในการฟื้นฟูค่อนข้างยาก อันนี้ก็จะเป็นความแตกต่างระหว่าง NGOs กับภาครัฐ

Q: อันนี้สามารถสรุปได้ไหมคะว่ามันเหมือนเป็นการจัดการแบบ Case by Case เราไม่สามารถที่จะตัดเสื้อตัวเดียวให้ทุกคนสวมหรือว่าใช้วิธีการเดียวกับคนทุกคนได้

A: มันไม่มีทางเลย เพราะแต่ละคนคือต้องใช้คำว่าร้อยพ่อพันแม่

Q: มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไหมคะ

A: ตอนนี้ทางศูนย์คุ้มกับทางกรมเองกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญการจัดการและมาตรการกำลังทำประเด็นในเรื่องของผ้าอนามัยสำหรับกลุ่มคนไร้บ้านที่เป็นสตรี เพราะว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยเรื่องละเอียดอ่อนที่คิดว่าบางอย่างภาครัฐไม่ได้เห็นความสำคัญของคนไร้บ้านในจุดนี้ คือเขาแทบไม่มีสตางค์จะกินข้าวแต่สิ่งที่มันเป็นความเป็นธรรมชาติของเขาภาครัฐไม่เคยที่จะเข้าไปช่วยเขาเลย แล้วก็คนไร้บ้านพวกนี้พอมีเงินก็จะเอาไปซื้ออาหารซื้ออะไร ซึ่งเขาก็เป็นคนนึงที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับรัฐเช่นเดียวกันแต่เขากลับไม่ได้สวัสดิการหรือสิ่งใด ๆ ที่เขาได้เสียได้จ่ายไปเลย เราก็เลยจะจัดทำโปรเจคสำหรับผ้าอนามัยสำหรับคนไร้บ้านขึ้นมา

A: พี่มองว่าการจัดหางานมันช่วยได้ไม่ทันท่วงที คือเขาต้องการงานเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างเคสของพี่ คือที่นี่อยู่ติดกับกระทรวงแรงงานจัดหางาน เขาก็ไปสมัครงานแล้วก็มารองานที่พี่ มาพักรอ คือเขาใช้ระยะเวลานานมากซึ่งมันไม่ตอบโจทย์กับกลุ่มคนไร้บ้านที่อยากทำงานแบบตอนนี้เลย อยากที่จะไปวันนี้เลย เพราะว่าเขาต้องใช้เงินในการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อจากการดำรงชีวิตอยู่ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คนไร้บ้านอันดับแรกที่เขาต้องการคืออาหาร มันเลยกลายเป็นว่าทำไมคนไร้บ้านถึงรอคนบริจาคอาหารเพราะเขาต้องการอาหารเป็นส่วนใหญ่ เพราะเขาต้องการมีชีวิตรอดอันดับแรกเลย การจัดหางานของทางราชการอาจจะล่าช้าไม่ตอบโจทย์ เรารู้เพราะว่าเคสที่อยู่กับเราคือเขาไม่ติดต่อมาสักที คือมันต้องเป็นงานที่ทำได้เร็ว ไม่ต้องการทักษะอะไรมาก ช่วยเขามีเงินแล้วก็กลับไปอยู่ในสังคมไปเช่าบ้านอะไรอย่างนี้ จากนั้นค่อยหางานที่มันมั่นคง

จริง ๆ ก็ส่งงานมาให้กรมก็ได้เพราะว่าจริง ๆ อยากให้เราเสนอเป็นแนวทางให้กับกรมเพราะจริง ๆ อยากให้มองจากข้างนอกกับเข้ามาเพราะโอเค เราคือในส่วนของภาครัฐก็คือเป็นบริการภาครัฐซึ่งมีข้อจำกัดระหว่างรัฐกับเอกชน ก็คงจะเห็นความแตกต่างระหว่าง NGOs เขาทำอีกแบบเราทำอีกแบบ ซึ่งมันก็จะเป็นแนวทางในการพัฒนาเชิงนโยบายให้กับเราด้วย เพราะว่าเราทำงานเรื่องคนไร้

บ้านมานานแต่ทำไมมันไม่ไปถึงจุดที่มันควรจะเป็นซะทีในเชิงของคุณภาพชีวิตด้วย อะไรแบบนี้ ถามว่าโจทย์ที่เราทำมันก็เป็นสิ่งที่กรมคิดมาก่อนว่าเราจะช้อนคนไร้บ้านหน้าใหม่ยังไง แต่ด้วยความที่เขาไม่ไว้ใจในภาครัฐเพราะว่าเขากลัวว่าเราจะไปกวาดจับเขาซึ่งมันเป็นภาพจำที่เขาพูดต่อ ๆ กันมา อย่างเนี่ยรถสีชมพูมาอีกแล้วมากกว่าจับอีกแล้วซึ่งจริง ๆ เราไม่ได้ทำแบบนั้นเขาก็จะกลัวแล้วก็กลายเป็นส่วนน้อยมากที่เราจะสอนเขากลับมาได้เพราะเขาไม่ไว้ใจ

รหัสผู้ให้ข้อมูล: P4

Q: ทางหน่วยงานมีภารกิจในการช่วยเหลือคนไร้บ้านอย่างไรบ้างคะ

A: สสส. ทำเรื่องส่งเสริมสุขภาพแต่เวลาที่เราจะส่งเสริมสุขภาพของคนทุกกลุ่มมันจะมีอุปสรรคสำคัญซึ่งเป็นปัจจัย เราจะใช้คำว่า Social Determinants of Health ว่าจะทำให้คนเหล่านั้นมีสุขภาพดีได้ต้องลดหรือขจัดภาวะทางสุขภาพก่อน ซึ่งหนึ่งในปัจจัยหลาย ๆ เรื่องก็จะเป็นเรื่องที่อยู่อาศัย การอยู่ในพื้นที่เสี่ยงสาธารณะ แล้วก็เรื่องการมีงานทำ เพราะว่าถ้าเขาไม่สามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้ มีบ้าน มีอาหารที่สะอาดพอ หรือมีสุขอนามัยที่เพียงพอก็คงยากที่จะมีสุขภาวะที่ดี เพราะอย่างนั้น สสส. ก็จะเข้ามาแต่ในมุมนั้น แต่ในภาพรวมของหน่วยงานของรัฐอื่นก็จะมีหน่วยที่ทำหน้าที่เรื่องที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะอย่าง พอช. เข้ามาจับเรื่องนี้โดยตรงเลย หรือ พม. ที่เป็นผู้ดูแลหลักไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนไร้บ้านนั้นจะมีปัญหาจิตเวชหรือไม่ก็เป็นหน้าที่ที่ทาง พม. จะต้องเข้าไปดูแลฟื้นฟูกลุ่มเหล่านี้โดยภารกิจของกระทรวง แต่ สสส. นี่แตะมุมเล็กนิดเดียวเอง แตะเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพสำหรับคนกลุ่มนี้ เราก็มีความเชื่อมีอุดมการณ์ของเราชุดหนึ่งที่เราก็เชื่อมั่นว่าถ้าได้รับโอกาสและได้รับการเสริมศักยภาพที่เพียงพอ ทุกคนสามารถที่จะมีสุขภาวะที่ดีได้ มีการจัดการตัวเองมีการดูแลสุขภาพที่ดีได้ เพราะฉะนั้นเราก็เลยพยายามที่จะเติมเสริมสิ่งที่เรียกว่าอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เขามีสุขภาพไม่ดี เราก็ทำให้เขามีโอกาสที่ดีขึ้นมาได้ ก็เลยแจ้งเบื้องต้นถึงขอบเขตภารกิจก่อนว่าแต่ละที่คงไม่เหมือนกัน เราจะดูเรื่องแนวทางนโยบายและขอบเขตภารกิจที่องค์กรต่าง ๆ จะมาเชื่อมประสานกัน

Q: ในมุมมองของ สสส. การจัดการคนไร้บ้านหน้าเก่ากับหน้าใหม่มีลักษณะที่ต่างกันอย่างไร

A: ต้องบอกก่อนว่าย้อนกลับไปเมื่อสักครู่ที่เกริ่นนำว่าบทบาทภารกิจของ สสส. คือสร้างเสริมสุขภาพสำหรับทุกกลุ่ม เพราะฉะนั้นกลุ่มที่เป็นคนไร้บ้านที่อยู่มานาน คือต้องเรียนก่อนว่าเดิมทีไม่มีข้อมูลทางวิชาการมากพอที่จะมากำหนดแนวทางมาตรการที่ภาครัฐจะเข้ามาดูแลคนกลุ่มนี้ได้ เพราะฉะนั้นเราสนับสนุนงานวิชาการซึ่งมันเต็มไปหมดตั้งแต่เรื่องการเปลี่ยนวาทกรรมจากคนจรมาเป็นคนไร้บ้าน ทุกวันนี้กลุ่มของกระทรวง พม. ก็ไม่ได้เรียกว่าคนไร้บ้านจะเรียกว่าคนไร้ที่พึ่ง ก็คือเรียกไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นนิยามเนี่ยสำคัญมาก ใครเป็นคนไร้บ้าน ใครเป็นคนไร้ที่พึ่ง ใครเป็นขอทาน

อะไรพวกนี้ ต้องนิยามกันก่อนเลยว่าจะให้ความหมายคนแต่ละกลุ่มว่าอะไร เพราะฉะนั้นงานวิชาการที่ สสส. สนับสนุนช่วงแรกมันมีสถานการณ์เชิงสุขภาพของคนแต่ละกลุ่ม หนึ่งในนั้นพูดถึงอายุขัยแล้วก็อัตราการดำรงอยู่ในการเป็นคนไร้บ้าน เราก็จะบอกว่าถ้าเปลี่ยนคนไร้บ้านได้ภายใน 1 ปีแรกที่เขากลายมาเป็นคนไร้บ้าน มันจะเป็นจุดสำคัญที่จะทำให้เขากลับสู่สังคมได้ เพราะฉะนั้นคำนิยามคนไร้บ้านหน้าใหม่คนไร้บ้านถาวรคนไร้บ้านอะไรพวกนี้มันมาจากศัพท์เฉพาะ ที่พูดถึงคนแบบนี้เพราะว่าเราพยายามที่จะมองเขาให้ชัดและแตกต่างกันมากขึ้นว่าเขาไม่เหมือนกัน อย่ามาเหมารวมและออกมาตรการเดียวสำหรับทุกคน บางคนเป็นจิตเวชแต่ส่วนใหญ่เขาไม่ได้เป็น ระหว่างข้อมูลของ สสส. กับกรมก็ยังต้องโต้แย้งเชิงวิชาการ ว่าตกลงเขาเป็นจิตเวชกันทั้งนั้นหรือเปล่า คนที่อยู่กับสถานสงเคราะห์ของ พม.เขาเป็น แต่คนที่มาอยู่ศูนย์พักคนไร้บ้านไม่เป็น เขาต้องการโอกาส เพราะฉะนั้นตัวเลขพวกนี้ ถึงได้บอกว่าต้องทำวิจัยออกมาเพิ่มว่าสัดส่วนของเขาปกติหรือเปล่า

เพราะฉะนั้นคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่พูดถึงแน่นอนว่าเขาไม่ใช่กลุ่มจิตเวชไม่ใช่คนบ้า เขาแค่ตกงานมีปัญหาครอบครัวแล้วก็กลายมาเป็นต้องอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เพราะฉะนั้นคนกลุ่มนี้แน่นอนจะไม่เหมือนกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะมาเป็น 10 ปีแล้วหรือมากกว่านั้น คนบางกลุ่มต้องแยกหมดเลยไม่ใช่หน้าใหม่หน้าเก่าอย่างเดียวแต่ต้องแยกหญิงชาย อายุ แยกอะไร เพราะฉะนั้นการออกแบบกระบวนการที่เข้าไปฟื้นฟูส่งเสริมเขามันจำเป็นที่จะต้องออกแบบย่อยเข้ามาถึงลักษณะเฉพาะ ความต้องการ เงื่อนไขในการดำรงชีวิตของเขา แยกละเอียดไปกว่าที่จะบอกว่าเขาหน้าใหม่หรือถาวร แต่แยกตามอื่น ๆ แล้วก็ยังมีเรื่องของประสบการณ์การทำงาน พื้นเพของเขาเป็นแบบไหน ปมชีวิตของเขาคืออะไร เพราะฉะนั้นได้เราจึงทำให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเอง สำหรับคนที่เขารู้สึกว่าเขาไร้ค่าไม่มีที่จะไปแล้วมันถึงเป็นงานกลุ่มแรก ๆ ที่ทำให้เขามองตัวเองอย่างเห็นความหมายและคุณค่าก่อน แล้วก็ค่อยขยับเข้ามาส่งเสริมเรื่องอื่น เรื่องอาชีพอาจจะเป็นเรื่องท้ายก็ได้ถ้าคนเราไม่เห็นว่าเราจะทำอะไรได้ ไม่เห็นว่าจะมีคุณค่าหรือมีความหมายต่อใคร เขาจะอยากทำเหรอเขาจะอยากมีชีวิตอยู่ต่อเหรอล้วนแล้วแต่เป็นคำถามสำคัญ ถ้าตอบง่าย ๆ สำหรับคำถามข้อแรกก็ต้องเรียนแบบนี้ว่าก็จำเป็นที่จะต้องแยกตัวปฏิบัติการสำหรับคนแต่ละกลุ่มออกมาให้ชัดเจนขึ้น เพราะว่าเราเป็นหน่วยงานที่เข้ามาเสริมไม่ใช่หน่วยงานหลัก หน่วยงานหลักอยากอย่าง พม. ต้องเข้าใจว่าเขาไม่สามารถที่จะ Trailor Made ได้ด้วยตัวงบประมาณด้วยตัวคนของเขาและที่สำคัญเขาเลือกไม่ได้ว่าจะเอากลุ่มไหน เขาต้องทำทุกกลุ่มเพราะเป็นหน้าที่ของเขา ถาม สสส. แบบนี้ได้แต่ไม่เชียร์ให้ถาม พม. แบบนี้เพราะเขาทำไม่ได้

Q: มีมุมมองเกี่ยวกับนโยบายในการส่งเสริมที่อยู่อาศัยให้คนไร้บ้านยังไงบ้างคะ

A: Housing First สำหรับคนไร้บ้านเป็นแนวคิดในระดับสากลที่บอกว่าการดูแลจัดการกับกลุ่มคนไร้บ้านก็คือต้องมีที่อยู่อาศัยเป็นอันดับแรก เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เนี่ยเราก็เรียกว่าฮาร์ดแวร์และ

กัน เป็นฮาร์ดแวร์อย่างที่เกิดตอนแรกก็เป็นหน้าที่ของ พอช. เป็นหน่วยงานที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อทำเรื่องที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะ แต่ สสส. สนับสนุนซอฟต์แวร์สนับสนุนตัวคนที่จะเข้ามาอยู่ ซึ่งบ้านนั้นถ้าไม่สามารถอยู่ในบ้านเดิมของตัวเองได้มันก็ต้องมีบ้านที่อาจจะเรียกว่าเป็นบ้านกลาง ศูนย์พักคนไร้บ้าน เรียกว่าอะไรก็แล้วแต่ที่มันจะเป็นที่เขาจะพักฟื้น รอให้เขาตั้งหลักชีวิตได้แล้วก็ค่อยปรับเป็นบ้านตัวเอง มองว่าทุกคนสามารถกลับบ้านตัวเองได้นะหรือปลายทางอาจจะต้องถูกส่งต่อไปศูนย์พักคนไร้บ้านของ พม. หรืออะไรก็แล้วแต่ แต่ต้องเรียกว่าเป็นที่อยู่ที่ฟื้นฟูสำหรับทุกคน เพราะฉะนั้นการพัฒนาตัวอาชีพ โอกาส แล้วก็การเยียวยาหัวใจกันมันจะต้องอยู่เป็นกระบวนการหรือว่าเป็นซอฟต์แวร์ภายใต้คำว่าที่อยู่อาศัย มันจะไม่ใช่แค่หลังคาหรืออาคารทางกายภาพ แต่มันจะหมายถึงที่ที่จะทำให้เขาเติบโตงอกงามหรือตั้งหลักตัวเองขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นกระบวนการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับ สสส. เลยก็คืออยู่ในมิติเรื่องของความสำคัญและโอกาส

Q: โครงการครัวกลางจาก สสส. มีที่มาที่ไปอย่างไรคะ ช่วยให้คนไร้บ้านกลับมามีงานทำได้หรือไม่

A: สืบเนื่องจากที่พูดเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นเรื่องแรก ๆ เพราะฉะนั้นปัจจัย 4 เป็นส่วนสำคัญ พอมีบ้านก็ต้องมีอาหาร อาหารเนี่ยมันเกิดขึ้นได้จากครัวภายในบ้านตัวเอง แต่ถ้าคนที่เขาไม่มีบ้านของตัวเองระบบมันอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน การแบ่งปันกันก็น่าจะเป็นเหตุแรก ๆ เพราะฉะนั้นการตั้งกติกาในชุมชนขึ้นมาว่าจะทำครัว แบ่งปันด้านการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ใครปรุงอาหาร ใครเป็นคนกำหนดว่าใครจะได้กิน หรือคนที่มีกำลังจะต้องจ่ายก็ควรต้องจ่าย สิ่งเหล่านี้เป็นกติกาที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันในศูนย์พักคนไร้บ้านแล้วมันก็ขยายวิธีคิดนี้ไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ด้วยเพราะฉะนั้นคำว่าครัวกลางเกิดจากแนวคิดเรื่องการแบ่งปันอาหารกันภายในชุมชน การลำดับความสำคัญว่าใครลำบากที่สุดหรือว่าใครควรจะได้รับอาหารไปเร็วที่สุด แล้วก็ได้ฟรี ใครควรจะมีหน้าที่อะไรเป็นกติกาที่ตกลงขึ้นภายในชุมชน ในเรื่องครัวกลาง

สสส. สนับสนุนมาระยะหนึ่งแล้วเพียงแต่ช่วง Covid มันจำเป็นมากขึ้นมันทำให้เราต้องสื่อสารเรื่องนี้มากขึ้น เพื่อให้แนวคิดนี้ขยายไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ที่เดือดร้อนแล้วก็จำเป็น ที่เขาไม่สามารถที่จะมีครัวในบ้านของตัวเองได้อีกต่อไป แล้วด้วยสารพัดสาเหตุไม่ว่าจะเป็นคนไร้บ้านติดโควิดหรือยากจนจนไม่สามารถมีทรัพยากรพอมาเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารต่าง ๆ ได้ มันก็ต้องแชร์กัน มันก็ต้องมาร่วมมือร่วมใจกัน เรื่องนี้สำนัก 9 สสส. ที่ทำเรื่องคนไร้บ้านเรื่องครัวกลาง แต่มันก็จะมีสำนักงานอื่น ๆ ใน สสส. ที่มีแนวคิดคล้ายกันทำงานผ่านเครือข่ายอื่น เราอาจจะไม่ได้ทำผ่านมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ทำกับคนไร้บ้านหรือทำกับสลัมภูมิภาคอย่างเดียว แต่มันเป็นเครือข่ายจิตอาสาอื่น เช่น สสส. ก็สนับสนุนไปให้อาสาเครือข่ายพุทธิกาทำเรื่องนี้เขาจะเรียกว่า “ปันกันอิ่ม“ ก็คอนเซปท์เหมือนกันก็คือไปที่คลองเตยดีจัง ตรงนั้นเขาก็จะมีชื่ออีก แต่เหมือนกันหมดเลย เรื่องของการแบ่งปันอาหารแต่เพียงกติกาไม่เหมือนกัน กติกาว่าใครเป็นคนทำวัตถุดิบเอามาจากไหน หน่วยงานของรัฐ

อย่างสหรือภาคเอกชนอาจจะเป็นทุนประเดิมให้ถ้าไม่มีอะไรเลยนะ หรือว่าถ้าในวันที่ไม่มีวัตถุดิบอะไร แล้วก็ใช้เงินของ สสส. เข้าไปช่วยซึ่งเป็นส่วนน้อยมากน้อยมาก ๆ ที่เข้าไปร่วมแจมกับเขา หรือว่าการประสานช่วงที่มีคนบริจาคเยอะ ๆ ก็เอามารวมกันบางวันได้เยอะบางวันได้น้อย ไม่งั้นทุกคนต้องแย่งกันไปหาคนใจดีต้องต่อสู้กันเองในชุมชนเพื่อจะได้อาหารมาในวันนั้น กติกาตรงนี้เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้ทะเลาะกันในชุมชน จะได้ไม่ต้องมีใครก็ตามไปทำให้ผู้บริจาคหรือคนใจดีเขาต้องตกใจว่าทำไมมีคนรุมเข้ามาหาฉันเยอะจัง ก็เหมือนกับที่เราไปอินเดียแล้วก็โดนรุม แต่นี่คือมีคนดูให้ว่าใจเย็น ๆ เข้าแถวแล้วก็ใครได้อยู่ก่อนอยู่หน้าอยู่หลังพวกนี้ ส่วนใหญ่คือปลูกผักกันเองแล้วก็เลี้ยงสัตว์กันเอง แล้วก็มีที่ลงขันกัน ในส่วนคนที่มีก็เขาพยายามเอาวัตถุดิบมาจากในชุมชนก่อน ส่วนในช่วงวิกฤตก็จะได้จากคนบริจาคเข้ามาร่วมด้วย เพราะฉะนั้นก็จะมีหลายช่องทางที่เป็นที่มาของวัตถุดิบในการผลิต

Q: จุดนี้ถือว่าเป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชนด้วยไหมคะหรือว่าเป็นเพียงแค่การแบ่งปัน

A: ยังไม่ได้คิดถึงขนาดหารายได้นะ แค่แบ่งปันอาหารกัน ถ้าเป็นอย่างที่ปทุมบ้านพูนสุขก็ยังไม่ได้ถึงขั้นกับเอาเงินที่ได้ไปใช้จ่าย ก็แค่เอามาหมุนเวียนในการซื้ออาหารขึ้นมาเติมเพิ่มขึ้นแล้วก็ขายในราคาถูกเหมือนเดิม เรื่องนี้เองมีคนสนใจเยอะนะคะเป็น Social Enterprise ที่สนใจเรื่องนี้มีแนวคิดที่ภาคเอกชนอยากจะส่งเสริมโปรเจกต์นี้เพื่อที่จะขายในราคาถูก ของออร่าตอนที่โครงการเขาติดต่อมาเขาเป็นเหมือนการนำอาหารที่เหลือจากซุปเปอร์มาร์เก็ตหรือทางโรงงานต่าง ๆ อย่างเช่น ไข่ ข้าว ที่มันเหมือนกับว่าเรียกว่าอาจจะตกเกรดหรืออะไรแบบนี้ ซึ่งอาหารเหล่านี้คือเขาจะรวบรวมแล้วก็จะมาแปรรูปเพื่อให้ได้อาหารพร้อมทานอย่างแช่แข็ง แล้วก็นำมาขายก็คือให้เราอุ่นขายในราคาถูก อันนี้ก็เหมือนกับที่เขาสนใจที่จะมาทำกับบ้านพูนสุขในตอนนั้น ต่อมาเขาก็รู้สึกว่าแต่ว่าคนที่บ้านพูนสุขเขาอยากได้อาหารสดที่ไม่ได้เป็นการแปรรูปเพื่อที่จะมาทำอาหารให้ถูกปากกับคนในชุมชนที่เขาซื้อขายมันก็เลยเป็นแค่ไข่ ผงซุป ผัก มันจะเป็นไปได้ไหม ก็คือสุดท้ายในเรื่องของการขนส่งหรือตัววัตถุดิบที่ทางบ้านพูนสุขต้องการกับทางบริษัทออร่ามีมันไม่ค่อยตรงกัน อันนี้ก็คือได้คุยกันแต่ว่าไม่ได้ร่วมงานกันต่อ

แต่ทั้งนี้ทางพี่ปู อนรรฆ ก็ได้ติดต่อไปในเรื่องของทาง สปสช. ในเรื่องของตอนที่ตอนนั้นมันมีการทำการกักตัวแบบ CIHI อะค่ะ ออร่าก็เลยเป็นคนส่งอาหารที่เขาผลิตเป็นอาหารเหลือมาผลิตเป็นของพร้อมทาน ซึ่งจริง ๆ ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นที่มันเป็นไข่เป็นอะไรแบบนี้มันเป็นของดีนะ เพียงแต่ว่าพอมันเลยเวลาแล้วมันไม่สามารถขายได้แล้ว คือแทนที่เราจะต้องทิ้งเราก็รับมา แล้วเหมือนบริษัทเขาก็รับมาแปรรูปโดยกุ๊กโดยเชฟ แล้วก็ใช้ขั้นตอนวิธีการที่ทำให้มันอยู่ได้ สุดท้ายก็คือเราก็ใช้วิธีนี้ในการที่บริษัทเขาก็คือติดต่อกับหน่วยงานราชการไปเลย อันนี้เป็นจุดสำคัญที่น่าจะต่อยอดแนวคิดพวกนี้ไปได้ เนื่องจากมันจะมีกลุ่มที่ทำเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องอาหารส่วนเกินอยู่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งกลุ่มนั้นกับความต้องการคือทางฟากเราฝั่งคนไร้บ้านจะเป็นกลุ่ม Demand เขาจะเป็น Supplier อาหารส่วนเกินมี

เยอะมากนะ ออร่าที่พูดก็คือเครือโรงแรมเป็นห้างร้านอาหารบริษัทในเครือของเขาที่พูดถึง พวกโปเต้คอนเนอร์เขาก็จะมีหัวมันเหลือ มีอาหารเต็มไปหมดเลยที่มันเป็นอาหารส่วนเกินของเขาและเขาพยายามที่จะแปรรูป มันคือความพยายามของฝากธุรกิจที่จะแปรรูปอาหารนั้นให้เกิดประโยชน์ ซึ่งในต่างประเทศเขาทำโมเดลนี้กันเยอะมากแล้วเขาทำแล้วเขาอยู่ได้ มันเลยต้องเป็น Social Enterprise มันไม่ใช่ธุรกิจอย่างเดียวตัวเขาเองก็เหนื่อย คือบางทีทิ้งมันก็ง่ายกว่าแต่เขาก็ต้องเลือกมาทำให้เกิดประโยชน์ ทำเรื่องของโลกร้อนอะไรต่าง ๆ เขาก็ต้องดูเรื่องของการจัดการซึ่งมันก็วุ่นวาย ยากมากเลย แล้วแถมพอมาฟากเรารสนิยมทางอาหารมันไม่ตรงกัน ฝั่งนี้ชอบกินเผ็ด ฝั่งนู้นเป็นอาหารฝรั่ง เพราะฉะนั้นเรื่องรสนิยมคือมันไม่ได้ แล้วเราก็ขอวัตถุดิบเขามาปรุงแบบบ้าน ๆ ของเราเองแบบนี้ แค่นี้มันก็ไม่ลงตัวทั้ง ๆ ที่ Idea มันลงตัวแล้วเพราะฝั่งนู้นอาหารเหลือส่วนฟากเราก็หิว เราก็เลยบอกว่าหาคนที่จะมาเชื่อมตรงนี้นิดนึง ถ้าเราทำเรื่องอาชีพกับเรื่องอาหารจะตอบโจทย์มาก ๆ เลย คนไร้บ้านมีโอกาสไปต่อในเรื่องของ Social Enterprise เยอะเลย

Q: ในมุมมองของ สสส. คิดว่าคนไร้บ้านสามารถฝึกฝนทักษะด้วยวิธีใดได้บ้าง

A: อย่างที่บอกว่าเราออกแบบตามชุดประสบการณ์และความสนใจของเขา เพราะฉะนั้นคำว่าส่วนใหญ่ก็จะไม่มีสำหรับที่นี่ แต่ถ้าถามโด่งที่ทำหน้างานโดยตรงเขาอาจจะชี้ชัดแล้วก็ตอบได้ แต่ว่าอาชีพที่ถูกส่งเสริมจากกระทรวง พม. ในภาพใหญ่มาโดยตลอด แน่นอนมันต้องเป็นเรื่องการเกษตร เพราะว่ามันไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้คนเยอะแล้วก็อาจจะเป็นอาชีพหลักของเรา แล้วก็อาชีพพวกช่อมแซมนู่นนี่ อาชีพตัดผม ซึ่งพวกนี้รู้สึกว่ามันเป็นเรื่องของรสนิยม อย่างตัดผมก็ไม่ใช่ว่าทุกคนจะตัดได้ มันก็ต้องรู้จักก่อนว่าคำว่าสวยคืออะไร หรืออาหารเองก็ต้องรู้จักความอร่อย รสนิยมทางอาหารมันไม่ตรงคือตัวเขาเองก็ต้องชอบแบบนั้นหรือแบบคนส่วนใหญ่ก่อนเขาถึงจะทำอาหารได้ หรือว่ามันฝึกกันได้ อันนี้ก็ไม่แน่ใจ เพราะว่าอะไรที่มันเกี่ยวกับรสนิยมมากมันก็อาจจะไม่เหมาะ เพราะว่าชุดประสบการณ์เขามาแตกต่างหลากหลายกันมากเลย อาจจะมีคนไร้บ้าน 2-3 คนที่อาจจะทำได้ดี ถูกใจคนอื่น แต่ว่าถ้าเป็นภาพรวมของคนส่วนใหญ่ไม่น่าจะใช่ มันก็เลยไปทิศทางนั้นว่าจะเป็นเรื่องของรับจ้าง ใช้แรงงาน ที่มันไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคลมากนักแล้วก็เป็นงานที่ทดแทนกันได้ด้วย ก็คือถ้าคนนี้เบี้ยวคนนี้ป่วยอีกคนนึงก็มาเสียบทักษะนั้นได้ ก็จะเป็นอาชีพแรก ๆ ที่เรานึกถึงว่าไม่ต้องเจาะจงไปที่คนนั้นหรือต้องทำอะไรที่ต่อเนื่อง เนื่องจากตัวจริตของคนไร้บ้านเขาจะมีความสนใจในเรื่องนั้นต่ำ เกิดเขาเปลี่ยนใจขึ้นมาพรุ่งนี้แต่งานยังไม่เสร็จจะทำยังไง ก็ต้องมีคนมาทดแทนได้ อาชีพที่จะเพ่งเล็งไปก็จะมองไปที่พวกนี้ เป็นอาชีพทดแทนกันได้ที่ไม่ต้องเป็นคนเดิมหรือต้องทำต่อเนื่องกันจนกว่าจะเสร็จ หรือว่าต้องมีแค่คนนี้เท่านั้นที่รู้ ก็น่าจะเป็นสิ่งที่พอเป็นไปได้ ซึ่งศูนย์ที่ขอนแก่นจะพูดเรื่องพวกนี้ชัดมากเลย เขาจะพูดเรื่องการทำงานคือเขาจะให้ความสำคัญกับเรื่องของการทำงานแล้วเขาก็ลองมา อย่างสายอาชีพที่เป็นเรื่องของอาหาร อย่างอาหารถ้าต้องคำนวณว่าพรุ่งนี้ต้องใช้

อะไรบ้างบางคนก็ไปต่อไม่ไหวแล้ว หรือพอเริ่มมีลูกค้าประจำก็เริ่มไม่อยากทำละ วันนี้ฉันเหนื่อย หรือว่าเปลี่ยนรสชาติไป อยากลูกค้าชอบรสชาติแบบนี้แต่วันหนึ่งอยู่ดี ๆ ก็เปลี่ยนไป คือเขาเป็นเสรีชนมีความเป็นศิลปินสูงก็จะไม่สามารถที่จะรักษาอะไรที่มันคงเดิมหรือผลิตซ้ำให้มันเหมือนเดิมได้ หรือทำเป็นสูตรที่มันแน่นอนว่าถ้าไปกินร้านนี้ก็ต้องรสชาติแบบนี้ ไอ้การทำซ้ำแบบนี้แหละอาจจะเป็นปัญหาในเรื่องของความแน่นอนความเป็นสูตร ไม่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนขึ้นอยู่กับอารมณ์ว่าวันไหนอยากจะทำรสชาติแบบไหน อาจจะต้องมีกล่องอาชีพที่มากพอที่จะจัดคนนั้นคนนี้ใส่ลงไปให้ได้ให้ใกล้เคียงที่สุด ถ้าจะโฟกัสเรื่องอาชีพอย่างเดียวเชียร์ให้ได้คุยกับทางทีมขอนแก่น

ก็ทางของขอนแก่นเขาจะมีพี่ ๆ ดูแลในเรื่องของการจ้างงานเหมือนเป็นแพลตฟอร์ม Social Enterprise นี่แหละแต่เป็นการจ้างงานทำความสะอาดบ้านบ้าง ทำความสะอาดโรงงานบ้าง ตัดหญ้าตัดต้นไม้แบบนี้ แล้วตอนนี้หลังจากที่เราลงไปในพื้นที่คือไปมาเมื่อประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนก็เลยเสนอกันไว้ว่า จริง ๆ ช่วงนี้โรงแรมเขาอยากได้แรงงานคนที่อาจจะไม่ต้องเป็นจ้างทุกเดือนหรือทุกวัน อาจจะเป็นดีลว่าจะมาตัดหญ้านะ ทุกสัปดาห์อะไรแบบนี้ ซึ่งกำลังคิดว่าถ้าเขาไปดูแบบนั้นกับทางโรงแรมต่าง ๆ ได้ก็จะทำให้เกิดรายได้กับคนไร้บ้านมากขึ้น ซึ่งในเดือนตุลาคมเรามีการจ้างงานคนไร้บ้านประมาณ 8 คน พฤศจิกามีประมาณ 13 คน เงินก็คือเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รายรับที่เขาได้มา แต่ตอนนี้ถามว่าระบบเสถียรไหมก็ยังไม่เสถียรเพราะว่าเมื่อคนไร้บ้านไปทำงาน คนที่ตรวจสอบก็จะเป็นพี่ ๆ ที่เขาทำงานอยู่ในบ้านโฮมแสนสุข ตอนนี้เราก็เหมือนต้องดูว่าถ้าอย่างนั้นเราควรที่จะดีลงานยังไงเพื่อให้มันเกิดการคุ้มค่าในการตรวจสอบ แล้วก็ดูแลระบบด้วย ก็กำลังพัฒนาเรื่องนี้อยู่ในเรื่องของการจ้างงาน แต่ถ้าเป็นที่บ้านพูนสุขปทุมธานีก็จะมีในเรื่องของเขามาสอนกับเรื่องการดึงยางในรถ มันเหมือนเป็นงานที่คนไร้บ้านทำได้ก็จะมีการสอนนู่นนี่นั่น ก็มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยนี่แหละที่เป็นคนสอนเสร็จแล้วก็จะมีงานให้เขาทำเรื่อย ๆ แต่มันก็ต้องใช้ทักษะนะ ต้องมีการฝึกฝนจนทำงานได้จริง ๆ เขาจะฝึกก่อน ประมาณวันเดียว มาสาธิตมาสอนว่าทำยังไง แล้วก็มีคนรับมาทำจริง ๆ คือบ้านพูนสุขค่อนข้างที่จะมีความเข้มแข็งในเรื่องของการขายของมือสอง แล้วก็เป็นพวกปลูกต้นไม้คือเขาจะมีต้นไม้ขายเหมือนเอาบอนสีต่าง ๆ มา

ถ้ามันไม่ติด Covid อะ ไม่ว่าจะเป็นเชียงใหม่ ขอนแก่น หรือปทุมธานีคือมันก็จะเกิดตลาดชุมชนแต่ว่าตอนนี้พอมันเป็น Covid ปุ๊บมันเลยทำได้แค่เปิดหน้าร้าน บริเวณรอบ ๆ ของตัวเอง หรือเป็นการทำเป็น Event แต่เมื่อมันหมด Covid ทุก ๆ พื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ทั้งศูนย์เชียงใหม่ ขอนแก่น เขาก็อยากจะทำเป็นเหมือนตลาดนัดชุมชนที่เป็นคนไร้บ้านมาขายของที่เขาทำเอง มีพวกต้นไม้งานฝีมืออะไรแบบนี้ อันนี้ก็คือแนวทางในอนาคต ที่ผ่านมาก็ทำแต่เหมือนกับว่าเป็นแค่จำลอง ว่าต้องทำแบบนี้ตลอดเป็นแบบนี้ต้องคิดต้นทุนหรือขายของแบบนี้แต่มันไม่สามารถจัดแบบทุกอาทิตย์ได้ ถ้าที่ขอนแก่นจะมีตลาดชุมชนริมทางรถไฟ คือแต่ละพื้นที่เขาก็จะดูว่าคนไร้บ้านเดินทางสะดวกและมีพื้นที่ในการใช้งานได้จริง ๆ แต่ถ้าอย่างบ้านพูนสุขคือเขาปรับพื้นที่รอแล้วเพราะว่าค่าขนส่งในพื้นที่เยอะ

เขาก็เอาพื้นที่ส่วนหนึ่งถมหินลูกรังเอาไว้เพื่อเตรียมตั้งตลาดนัด แล้วก็มีซุ้มต้นไม้ ซุ้มในการขายของมือสอง แล้วเขาก็จะมีคนในชุมชนหรือคนที่แวะมาซื้อ วันลอยกระทงเขาก็จัดงานมีขายกระทง คือเขาก็มีการดูแลตัวเองทั้งการลงชื่อการใช้เจลล้างมือแล้วก็มีการตรวจกันเรื่อย ๆ

Q: บ้านพูนสุขหรือบ้านเตื่อมฝันที่กล่าวถึงแตกต่างจากบ้านที่ภาครัฐจัดหาให้ไหมคะ

A: ต่างกันมากค่ะ ถึงแม้ว่าจะบอกว่ามันเป็นระบบการให้ที่พักอาศัยแล้วก็ส่งเสริมอาชีพเหมือนกัน หัวใหญ่เหมือนกัน แต่ว่าในรายละเอียดต่างกันเยอะมาก ภาครัฐเนี่ยศูนย์สำหรับคนไร้ที่พึ่งจะต้องมีกติกาชัดเจน เพราะว่าด้วยความเป็นรัฐ มีเวลาเข้าออก แยกหญิงชายอย่างชัดเจนห้ามเอาของส่วนตัวเข้าไปอยู่ในศูนย์พัก เพราะฉะนั้นเขาก็จะมีล็อกเกอร์มีโต๊ะเล็ก ๆ ให้ซึ่งไม่ได้ตอบสนองกับชีวิตจริง ๆ ของคนไร้บ้านส่วนใหญ่แล้วคือศูนย์ของ พม. จะอยู่ไกลอยู่เป็นนิคมแยกออกไปเป็นนิคมพึ่งตนเองอะไรไกล ๆ ออกไป เพราะว่าเขาเป็นหน่วยงานรัฐที่ต้องมีพื้นที่ขนาดใหญ่รองรับคนเป็นจำนวนมาก แล้วก็เข้าไปอยู่ภายใต้กติกาแบบนั้นอาจจะไม่เหมาะกับกลุ่มคนไร้บ้านบางกลุ่มที่ชอบทำงานในเมือง หาเช้ากินค่ำ คือคนกลุ่มนี้ต้องมองเห็นภาพใหญ่ ไม่ว่าจะในประเทศที่เจริญแค่ไหนก็จะมีกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะแบบนี้ ซึ่งเขามักจะยึดโยงกับการประกอบอาชีพการรับจ้างจากคนในเมือง เพราะฉะนั้นการเก็บของเก่าเขาก็จะมีถุงซานตาคลอสของเขา คือทุกอย่างเขาจะเก็บไว้ในนั้นเหมือนทั้งชีวิตของเขาอยู่ในถุงนั้น ถ้าไม่ให้เขาเอาถุงนั้นเข้าไปมันเป็นความหมายในชีวิตของเขา คือมันอาจจะมีขวดน้ำ มีหวีเก่า ๆ มีกระจกหรือของใช้ส่วนตัวเล็กน้อย แต่มันมีความหมายต่อตัวเขาการที่มองว่ามันสกปรกเราไม่ให้เอาเข้าไปมันก็จะกระทบกระเทือนจิตใจอะไรแบบนี้ เป็นต้น

นั่นก็คือในเรื่องแรกเรื่องของกติกาและเวลาในการเข้าออกศูนย์พัก ถ้าเป็นที่ สสส. สนับสนุนหรือเป็นโมเดลศูนย์พักคนไร้บ้านของภาคประชาสังคมจะยืดหยุ่นกว่านั้น แล้วก็คือนอกจากจะไม่มีกติกาเข้าออกแล้วยังยืดหยุ่นก็คือให้เขาตกลงกติกากันเอง มันจะมีลิสต์อยู่เลยว่าห้ามทำอะไรบ้างและต้องทำอะไรบ้างที่ต้องทำ ก็คือเช่น ถ้ามีรายได้ต้องจ่ายค่าไฟจ่ายคนละเท่าไหร่ก็ตกลงกันเอง ค่าน้ำค่าไฟ 10 บาท 20 บาทอะไรก็ต้องจ่าย ยกเว้นถ้าป่วยอาจจะไม่ต้องไหม มีเงื่อนไขอะไร และมีใครบ้างที่ยกเว้น ห้ามกินเหล้าห้ามเมาห้ามปีนไปดูห้องน้ำผู้หญิง เขียนไว้เลยว่าห้ามทำอะไรบ้าง แต่คือเขาตกลงกันเองมันไม่ใช่ภาครัฐหรือใครเป็นคนเขียนกติกา เขาลงรายละเอียดไว้ เพราะฉะนั้นนี่คือ Concept ที่มันไม่เหมือนกันแต่เป้าหมายเหมือนกัน ก็คือฝั่งนู้นต้องการส่งเสริมอาชีพฝั่งภาคประชาสังคมก็อยากส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมอาชีพเนี่ยภาครัฐน่าจะได้รับการร่วมมือจากพวกเครือข่าย อย่างเช่น ร้านตัดผมระดับชลาชลที่เข้ามาสอน ก็คือมีช่างตัดผมมืออาชีพเข้ามาเต็มไปหมดเลย แต่ว่าของเราก็จะไม่ใช่คือก็จะไม่ได้เป็นความร่วมมือจากเอกชนเบอร์ใหญ่ ๆ แบบนั้น แต่ก็จะมีคนใจดีคนช่วยเหลือเข้ามาช่วยเต็มไปหมด เบเกอรี่ก็มีคนช่วยสอน มีสอนปลูกกระบองเพชรอะไรเต็มไปหมด เพราะฉะนั้นการออกแบบส่งเสริมต้องดูว่าเหมาะหรือเปล่าเพราะว่า Scale งานมันต่าง ของเราคนหลัก 10 แต่คนจาก

ของฝั่งนู้นเขาเป็นร้อยเป็นพันคนมันจะทำเหมือนกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นอยากให้มองโมเดลนี้แต่คนละมิติ คนละข้อจำกัดกัน มันไม่เหมือนกัน ถ้าที่ฝั่งนี้ทำได้มันเป็นเพราะ Scale เล็กกว่าแล้วก็ออกแบบภายใต้กติกาแบบหนึ่ง อย่างของสุวิทย์วัดหนูก็อยู่ติดริมทางรถไฟอยู่ในเมือง ซึ่งศูนย์นี้ก็เป็นศูนย์ที่ฮิตมากและคนไร้บ้านอยากเข้าไปอยู่มากที่สุด เพราะว่าอยู่ใกล้เมืองมากเขาจะไปรับจ้างอะไรก็ได้ ถ้ากลับไปอยู่ที่บ้านอื่น ๆ ที่มันไกลออกไปค่ารถเป็นส่วนสำคัญเป็นต้นทุนในการใช้ชีวิต แล้วก็การหางานทำของเขาการรับจ้างการเก็บของ เพราะฉะนั้นศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์วัดหนูก็จะตอบโจทย์ในเรื่องการอยู่ในเมือง แล้วก็มีกติกาภายในชุมชนของตัวเอง

Q: มีความเป็นไปได้ในการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐเอกชนและ NGOs ไหมคะ

A: ตอนนี้เราไม่ได้พูดถึงเรื่องแค่จัดหางานอย่างเดียวแต่เราพูดถึงการพาเขากลับสู่ชุมชนเดิมของเขา การที่บอกว่าจะเอาสองโมเดลนี้ที่มีจุดแข็งต่างกันมารวมให้เป็นหนึ่งก็ไม่ได้เห็นว่ามันจะเป็นประโยชน์ คือมันทำหน้าที่คนละแบบกันอยู่ อันนึงเป็นฟังก์ชันที่จะต้องครอบคลุมช่วยเหลือคนจำนวนมากและหลากหลายด้วย หมายถึงกลุ่มจิตเวชก็ต้องอยู่ในนั้น แต่อีกมุมนึงก็ไม่ได้ตอบภาพใหญ่ไม่สามารถเอาทำแบบคนจำนวนมากแบบนั้นได้ แล้วก็ไม่สามารถเอาคนจิตเวชเข้ามาอยู่ในนี้ได้ด้วย ดังนั้นคนที่เหมาะและอยู่ได้กับส่วนคนใดบ้างที่เป็นของภาคประชาสังคมหรือที่ สสส. สนับสนุนมันคือคนไร้บ้านที่ไม่ได้มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางด้านจิตใจ แล้วก็ยังมีโอกาสที่จะฟื้นกลับคืนสู่สังคม แต่ว่าจำนวนคนเยอะเกินไปไม่ได้ ระบบพี่เลี้ยงระบบเพื่อระบบการแบ่งปันระบบที่ถูก Set ไว้มันทำได้จำกัด ด้วยสถานที่แล้วก็ด้วยการดูแลของเขาเอง ถ้าคนเดียวก็ไม่แน่ใจเลยว่าตัวแกนนำคนไร้บ้านที่เคยมีอยู่เขาจะสามารถควบคุม ดูแลคนอื่น ๆ ที่เป็นเพื่อนคนไร้บ้านได้ดีเหมือนกับเราหรือเปล่าถ้าคนเยอะขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นตอนนี้มันก็ยังเป็นแบบอยู่ว่าการที่เอาจุดแข็งของ 2 อย่างมาใส่รวมกันก็ไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นรูปแบบในอนาคต แต่ว่ารูปแบบของภาคประชาสังคมเราก็พยายามขายโมเดลนี้ให้กับรัฐแล้วก็กระทรวงพม. มองว่ามันน่าจะมีความหมายมีคุณค่าในแบบของมันถ้าทาง พม. รับไว้เพราะว่า สสส. ไม่ได้มีภารกิจกับทางนี้โดยตรง เรามุ่งเน้นเรื่องสุขภาพ เพราะฉะนั้นคิดว่าทางภาคประชาสังคมและ สสส. ไม่ได้หวงว่าอันนี้จะเป็นรูปแบบของเรา ถ้าภาครัฐอยากจะบริการในลักษณะนี้ก็สามารถนำไปเป็นต้นแบบได้เลย แล้วก็ยินดีเต็มที่ที่จะให้เรียนรู้ดูงานได้ค่ะ

Q: ปกติคนไร้บ้านเวลาจะกลับไปทำงานมีอุปสรรคหรือปัจจัยภายในหรือภายนอกอะไรที่ทำให้เขากลับมาทำงานได้ยากขึ้นไหมคะ

A: เชื่อว่าเป็นเรื่องของใจเป็นส่วนหนึ่ง เรื่องของความมั่นใจและการเห็นคุณค่าในตัวเองและความมุ่งมั่นที่เขาจะกลับไปประกอบอาชีพเพื่อที่จะเลี้ยงตัวเองได้ พึ่งตัวเองได้ แล้วก็การสร้างความมั่นใจในส่วนนั้นนี่ต้องใช้เวลา เชื่อว่าถ้าเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจแล้วทุกคนทำได้ทุกคนก็จะสามารถ

กลับไปประกอบอาชีพได้ อุปสรรคสำคัญนอกจากภายในที่พูดถึงเมื่อสักครู่ว่าเรื่องของการต่อสู้กับใจตัวเองเพื่อที่จะมีแรงผลักดันในการไปทำงานให้ได้แล้ว ซึ่งส่วนนั้นน่าจะยากที่สุดในเรื่องของการเห็นคุณค่าและความมั่นใจในตัวเองเป็นเรื่องที่ยากอันดับ 1 ส่วนอันดับ 2 คือการเปิดโอกาสและการยอมรับจากคนภายนอก เพราะฉะนั้นเจตคติของสังคมที่จะยอมรับให้คนกลุ่มนี้กลับไปเหมือนผู้อื่นในสังคมโดยการเปิดโอกาสเรื่องการจ้างงานกับคนไร้บ้านไม่ง่าย ต่างคนต่างกลัวว่าจะมาทำร้ายกลัวโดนหลอกลวง สกปรก กลัวสารพัดกลัวที่จะเกิดขึ้น หรือไม่เชื่อมั่นว่าคนไร้บ้านจะทำได้โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้ทักษะหลาย ๆ อย่าง เพราะฉะนั้นก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคสำคัญก็เป็นเรื่องของทัศนคติจากผู้จ้างหรือคนทั่วไปต่อคนไร้บ้าน การให้โอกาส มันก็ให้กันได้แต่การยอมรับจริง ๆ แล้วเรามั่นใจในตัวเขาหรือเปล่าเราให้โอกาสเขาอย่างเต็มที่หรือเปล่าอันนี้ก็เป็นสิ่งที่ต้องตั้งคำถาม แล้วก็ไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์กับสิ่งนั้นในสังคมปัจจุบัน

Q: การเข้ามาอยู่ในส่วนต่าง ๆ ถือว่าเป็นการรับประกันในระดับหนึ่งไหมคะว่านายจ้างจะได้แรงงานที่มีคุณภาพขึ้นหรือปลอดภัยและไว้ใจได้มากขึ้น

A: เราคงการันตีได้แค่เขาผ่านกระบวนการฝึกฝนมา แล้วส่วนกลางจะไปรับประกันในเรื่องอื่น ๆ คิดว่ามันเกินความสามารถซึ่งเป็นสถานที่เรียนรู้และบ่มเพาะคน เพราะฉะนั้นคิดว่าอาจจะเกินบทบาทภารกิจของศูนย์ต่าง ๆ ที่จะเข้าไปการันตีในส่วนนั้น

Q: ส่วนของคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดหางานให้กับคนไร้บ้าน ทาง สสส. มีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างคะ

A: พม. ทำงานใกล้ชิดกับ สสส. อยู่แล้ว การที่จะร่วมมือให้มากขึ้นกว่านี้ก็จะมีการประสานการนัดหมายได้เดือนธันวาคมนี้ ภาคประชาสังคมจะมาเสริมงานของภาครัฐได้แค่ไหนอย่างไร อุปสรรคสำคัญอีกเรื่องหนึ่งก็คือเรื่องของทัศนคติมุมมองที่มีต่อคนไร้บ้านและการให้โอกาสอย่างจริงจัง เราคงไม่ได้มองขนาดที่ว่ากรมจัดหางานจะต้องเข้ามาช่วยเอางานในสถานประกอบการหรืออะไรพวกนั้น เพราะว่ามันมากเกินความต้องการและความสามารถหรือสิ่งที่เขาต้องทำจริง ๆ เพราะฉะนั้นการทำอาชีพอิสระการเปิดโอกาสให้เขาเข้าไปทดลองทำในบางเรื่องก็น่าจะเป็นสิ่งสำคัญอยู่แล้ว ถ้าเกิดทุกฝ่ายเปิดใจแล้วก็เปิดโอกาสที่จะยอมรับให้คนไร้บ้านเข้าไปมีงานทำในส่วนต่าง ๆ ที่ตัวเองเกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคมเป็นคนผลักดัน แต่ว่าคนทั่วไปที่ไม่เข้าใจหรือว่ากลัวหรือรังเกียจคนไร้บ้านว่าเขาสกปรกหรือขี้เกียจอะไรพวกนี้ ก็จะเป็นมุมมองที่มันปิดกั้นโอกาสการทำงานการมีงานทำของเขา

Q: ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรเกี่ยวกับงานชิ้นนี้

A: จะมีเรื่องของที่อยู่ราคาถูกที่ตอนนี้อาจารย์พีระเคยศึกษาไว้ในเรื่องของ เหมือนเป็นเรทราคาเลยว่าอยากจะอยู่ห้องพักแบบไหนแล้วเรทราคาประมาณไหนที่คนไร้บ้านคิดว่าสามารถอยู่ได้ คนจนเมืองสามารถอยู่ได้ เพื่อให้เขาไม่กลายเป็นคนไร้บ้าน เพราะว่าบางทีเนื่องจากว่าบางทีค่าครองชีพหรือค่าเช่าวันอาจจะสูงหรือมันอาจจะมีสถานที่ที่มีที่พักที่เรทราคาเหมาะสม ทำให้คนจนเมืองเหล่านั้นอาจจะยังมีเงินเก็บอยู่บ้างเขาสามารถมีที่อยู่อาศัยต่อได้ เพราะว่าทุกวันนี้คนไร้บ้านหน้าใหม่บางทีมาจากการที่เขาไม่มีเงินค่าเช่าที่อยู่อาศัย แต่เขายังมีเงินเก็บเพื่อที่จะมีเงินซื้อข้าว เขาจึงยอมที่จะอยู่อาศัยตามที่สาธารณะแล้วเอาเงินมาซื้อข้าวกิน โครงการจิตเวชถ้าจะศึกษาต่อมันค่อนข้างจะใช้เวลาในการเห็นผลอย่างแท้จริง

รหัสผู้ให้ข้อมูล: P5

Q: ทางกรมมีนิยามหรือการจัดประเภทคนไร้บ้านอย่างไรบ้าง

A: คำนิยามเราใช้อันเดียวกับกรม ก็คือคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติ ในบริบทแล้วที่เห็นชัด ๆ อะนะ เป็นกลุ่มที่ใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง แต่ว่าการแยกแยะจำแนกตรงนี้หรือว่าการปฏิบัติก็จะแตกต่างกัน

Q: ในช่วงโควิดที่ผ่านมามีคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเลยไหมคะ

A: ก็ไม่ได้ต่างอะไรมากครับ ก็ยังอยู่ในปริมาณที่ทรง ๆ อยู่เหมือนกัน ก็อาจจะเพิ่มขึ้นแต่ไม่รู้ว่าเพิ่มขึ้นเท่าไร เพราะว่าข้อมูลตอนนี้ก็ยังไม่นิ่ง ของที่นี่ก็อาจจะตัวเลขหนึ่ง ของที่มูลนิธิอิสรชนหรือภาคเอกชนก็อาจต่างกัน แต่ในส่วนของผมเองมีข้อมูล 1,095 คนในปี 64

Q: ในส่วนของสำนักพัฒนา ภารกิจในการช่วยคนไร้บ้านหลัก ๆ แล้วมุ่งไปที่ส่วนใด

A: มีการติดตามช่วยเหลือ ตรวจสอบ แต่ในช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นคนไร้ที่พึ่งหน้าเก่าหน้าใหม่ก็ประสบปัญหาไม่แตกต่างจากคนทั่วไป เขาต้องได้รับสิทธิพื้นฐานอย่างที่ทุกคนควรจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค ตรงนี้คือคนที่ทำงานอยู่ก็อาจจะไม่มีงานทำ ไม่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ทาง กทม. ก็พยายามส่งเสริมแต่ว่าอาจจะมีบางส่วนที่เข้าไม่ถึง บางส่วนก็อาจจะไม่สมัครใจเข้ารับบริการ ก็มีการลงพื้นที่คัดกรองให้ความช่วยเหลือ ให้เขาได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เพราะว่าในการช่วยเหลือคนเร่ร่อนกลุ่มเปราะบางคือการพยายามให้เขาเข้าถึงสิทธิ์พื้นฐานทุกคน

Q: ในส่วนของการจัดหาที่อยู่อาศัยได้มีการส่งเสริมในส่วนนี้ไหมคะ

A: แต่ก่อนเรามีบ้านอิ่มใจแต่ตอนนี้เราไม่มีแล้ว

Q: คิดว่าการที่คนไร้บ้านมีที่อยู่อาศัยช่วยให้กลับไปมีงานทำหรือกลับสู่สังคมได้ง่ายขึ้นไหมคะ

A: ก็คือถ้าคนที่ไม่มีบ้านไม่มีที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ก็มีส่วนอยู่แล้ว ถ้าเกิดเราให้เขาอยู่เป็นที่เป็นทางอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง แล้วก็มีการฝึกอาชีพในศูนย์ของเขาเฉพาะเลย

Q: คิดว่ามีทักษะอาชีพไหนที่คนไร้บ้านมีหรือฝึกแล้วสามารถทำงานได้เลยบ้างไหมคะ

A: ก็คืองานที่ไม่ต้องจบวุฒิสูง ไม่ต้องใช้เอกสารอะไรมากมาย มีการยืนยันตัวตน แล้วก็หน้าที่การงานอาจจะไม่ต้องใช้ทักษะอาชีพสูง ถ้าหากว่าใช้ตรงนี้สูงก็ยังไปไม่ถึง อาจจะเป็นงานรับจ้างทั่วไป ทำความสะอาด แต่ว่าเราก็ต้องบูรณาการกับหน่วยงาน ไม่ต้องสร้างปัญหาให้กับสังคม ถ้าเป็นงานที่ง่าย ๆ เขาก็จะเข้าถึงได้ เพราะไม่ต้องมีต้นทุนที่จะต้องดูแลตัวเอง ไม่มีเงินเก็บ ต้องทำแล้วได้เงินเลย

Q: ทางกรมได้มีการสนับสนุน ส่งคนไปฝึกอาชีพ หรือพัฒนาทักษะให้คนกลุ่มนี้ไหมคะ

A: ทางสำนักมีการส่งเสริมอาชีพให้อยู่แล้ว แล้วก็โรงเรียนฝึกอาชีพประมาณ 10 โรง ตรงนี้ก็เปิดรับคนเหล่านี้อยู่แล้ว แต่อยู่ที่ว่าเขามีความต้องการมาหาเราหรือไม่ จะมาทำกับเราไหม ก็จะมีเป็นหลักสูตรเย็บปักถักร้อย เครื่องยนต์เครื่องไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ อะไรต่าง ๆ นานา ก็มีร้านเสริมสวยซึ่งมันก็จะมีหลักสูตรตรงนี้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว อยู่ที่ว่าเขาจะเข้ามารับบริการไหม

Q: การเข้าถึงศูนย์ฝึกอาชีพของคนไร้บ้านนี่คือลักษณะเป็นยังไงนะคะ คือเขาเดินเข้ามาเองหรือเราลงพื้นที่ไปดึงตัวเขาเข้ามาในศูนย์

A: ก็จะมี 2 รูปแบบ แบบแรกก็คือเราจะลงพื้นที่เพื่อทำการคัดกรอง ให้คำปรึกษา แนะนำดูแล แล้วก็ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาเรื่องสวัสดิการ

Q: หลังจากฝึกอาชีพในศูนย์เสร็จเรามีงานให้เขาเลยไหมคะ

A: สวัสดิการตรงนี้ก็จะเป็นกระบวนการที่ไม่ต่อเนื่องเท่าไรนัก เพราะว่าหลังจากที่เขาฝึกอาชีพแล้ว เขาก็ต้องใช้ความอดทนลำบากของเขาไปหางาน

Q: เคยมีเคสที่ติดตามไหมคะว่าเขาไปหาที่ไหนยังไง หรืองานที่ได้มาจากแหล่งไหน

A: ก็อาจจะมีน้อย คือการติดตามคนกลุ่มนี้เขาอยู่ไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง วันนี้อาจจะทำงานอยู่ตรงนี้ พรุ่งนี้อาจจะไม่เจอแล้ว คือเขาเปลี่ยนงานอยู่เรื่อย ๆ อะครับ ตามบุคลิกลักษณะของเขา เขาก็อาจจะไม่ได้มีความอดทนมากนัก

Q: ปัจจัยภายในที่เขาไม่สามารถกลับไปทำได้คืออะไรคะ

A: ปัจจัยภายในเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปัญหาความยากจน ครอบครัวแตกแยก บางคนอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ด้านสุขภาพ อาจจะมีวิกลจริต ติดยาติดเหล้า แล้วก็การรักษา เขาก็ไม่มีความมั่นคง เพราะถ้าไม่มีบัตร ไม่มีเลข 13 หลักมันก็ยาก

Q: ถ้าเป็นปัจจัยภายนอกล่ะคะ

A: คนเร่ร่อนไร้ที่พึ่งลักษณะเขาก็จะไม่ค่อยทน ไม่อยู่ในระเบียบสังคม แต่ถ้าหากว่าจะมีการส่งเสริมฝึกอาชีพเขาก็ได้ เขาก็มีความเป็นคนเท่ากัน ก็จะเป็นแบบนั้น แต่จริง ๆ เขาสามารถทำได้ทุกอย่าง แต่ระบบกระบวนการเราก็คือทำไปเรื่อย ๆ ส่งเสริมกระบวนการ เพราะว่ากรม พม. เขาก็มีศูนย์คุ้มครอง บ้านมิตรไมตรีเป็นที่พักรับรอง มีการบริหารจัดการ เคยได้ยินธัญบุรีโมเดลไหม ก็คือเอาคนเร่ร่อนมาบำบัดแล้วก็มีการฝึกอาชีพให้เหมือนกัน พอคนผ่านโมเดลตรงนั้นเขาก็จะเอาคนเหล่านั้นที่คิดว่าผ่านกระบวนการแล้ว มีทักษะอาชีพ เข้ามาอยู่ในบ้านน้อยในนิคม คือมันก็มีกระบวนการอยู่ถ้ากระบวนการตรงนั้นมีการฝึกไปเรื่อย ๆ คนเหล่านี้เขาก็คือมีความสามารถ มีศักยภาพเหมือนคนทั่ว ๆ ไป

Q: สามารถสรุปได้ไหมคะว่าหน่วยงานไหนเป็นฝ่ายที่รับคนกลุ่มนี้เข้ามาในศูนย์

A: ทาง กทม. เองก็ลงพื้นที่นะครับ คัดกรอง ให้คำปรึกษา ในการลงพื้นที่เหล่านี้ ทุกอย่างสวัสดิการแห่งรัฐมีอะไรบ้างเราก็จะสื่อสารให้เขารู้ข้อมูล กทม. เองไม่ได้มีบริการให้ทุกอย่าง แต่สามารถให้ข้อมูลได้

Q: ช่วงที่ผ่านมาได้มีบริการฉีดวัคซีนอะไรแบบนี้ไหมคะ

A: เราก็มีลงพื้นที่ค้นหาคนที่ติดโควิดเหมือนกัน แล้วก็มีตรวจ ATK

Q: หลัก ๆ แล้วทำงานร่วมกับกรมไหนหรือหน่วยงานไหนมากที่สุด

A: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อันนี้คือหลักเลย เพราะว่าเขาเป็นผู้ออกกฎระเบียบ พรบ. คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแล้วก็คนที่ต้องดูแลตัวเองด้วย แต่สำหรับ กทม. ก็คือเป็นหน่วยประสานงาน หน่วยงานสนับสนุนส่งเสริม ในส่วนที่เราลงพื้นที่ก็ร่วมกันอยู่แล้ว

Q: ได้ร่วมทำงานกับ NGOs ไหมคะ

A: มีมูลนิธิอิสรชน มูลนิธิกระจกเงา มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งเราก็ร่วมกัน โคกันเวลามีลงพื้นที่จัดการอะไร เราก็ประสานกันอยู่เรื่อย ๆ มีทั้งลงพื้นที่แล้วก็อยู่ในสำนักงานก็มีเหมือนกัน ดูเรื่องคนเร่ร่อน ไร้ที่พึ่ง แล้วก็อื่น ๆ ก็จะมีสำรวจงานอาชีพที่คนไร้บ้านอยากทำซึ่งก็สามารถมาที่สำนักงานได้

Q: ถ้ามองในภาพรวม คิดว่าประเทศไทยควรมีกระบวนการจัดหางานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนไร้บ้านในลักษณะไหน (ปัจจัยความสำเร็จ)

A: ทุกวันนี้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเราก็มีความพยายาม ของ กทม. ก็สนับสนุนเต็มที่อยู่แล้ว ในการดำเนินงานคนก็อาจจะมองเห็นน้อย หรือคนที่ไม่รู้ก็จะบอกว่าไม่ได้ทำอะไรเลยกับคนเร่ร่อน แต่จริง ๆ แล้วเราทำนะครับ มีเยอะแยะมากมาย อย่างใครที่ต้องการหรือสมัครใจก็เอามาร่วมมาบำบัดฟื้นฟูพัฒนา ถ้าหากว่าพัฒนาเก่งแล้วมีความสามารถ โอเค ออกไปทำงานได้ ดูแลตัวเองได้ เขาก็จะให้กลับไปทำงานตามที่เขาอยากทำ แต่ในส่วนที่ว่ารองรับงานก็ยังน้อย ในการปรับปรุงหรือจัดหางานก็ควรเปิดโอกาสให้คนเร่ร่อนได้ใช้ชีวิตอย่างปกติ แล้วก็งานที่จัดหาให้ก็ต้องเป็นงานที่เหมาะสมกับเขาด้วย เริ่มแรกก็อาจจะมองว่าเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ความรู้ทักษะสูงก็ได้ เมื่อเขาพัฒนาตัวเองอยู่ตัวแล้วเขาก็อาจจะเรียนต่อหรือว่าพัฒนาตัวเองต่อไปได้ เพราะว่าเขาไม่มีต้นทุนหรือมีน้อย แต่เขามีศักยภาพที่จะทำ

Q: อุปสรรคที่ทำให้กระบวนการจัดหางานให้คนไร้บ้านในประเทศยังไม่มีรูปธรรมหรือประสบความสำเร็จคืออะไร

A: มองได้หลายแง่มุม ในมุมรัฐบาลอาจจะให้สวัสดิการได้ไม่ตอบโจทย์ แต่ถ้ามองในกลุ่มผู้รับบริการก็อาจจะมีเงื่อนไขข้อแม้เยอะเหมือนกัน เช่น อยากใช้ชีวิตแบบนี้ แต่มันก็เป็นสิทธิของเขา ถ้ามองในเรื่องการทำงานก็ต้องมองว่าปัญหาของเขาก็จะมีส่วนตัวด้วย ของเราก็อย่างที่พูดถึง พัฒนาเขาแล้วส่วนมากก็จะไปหาที่ทำกินของเขาเอง หรือบางคนก็อาจจะหลุดไปเลยแล้วก็กลับมาเหมือนเดิม ถ้าไปเจอเขาครั้งที่สองแล้วก็ไปประชาสัมพันธ์ให้เขามา เขาก็อาจจะไม่อยากมาเพราะว่าไปแล้วก็ไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่เป็นไปตามที่ต้องการ คือเป็นไปได้ นโยบายของรัฐก็อาจจะ

รองรับไปเลย ก็อาจจะดูว่ามีงานอะไรบ้างในกระทรวงที่อาจจะรองรับเขาได้ อย่างเช่นเย็บปักถักร้อย ร้อยพวงมาลัยก็ได้ง่าย ๆ ทีนี้ การเปิดพื้นที่ใน กทม. ก็ไม่ใช่ง่าย ๆ ก็มีระเบียบอะไรที่ต้องไปหารือก็เป็นกฎหมายที่ดึง ๆ กันอยู่อะครับ เปิดอันหนึ่งมันก็จะไปติดอีกอันหนึ่ง

Q: ทางสำนักงานเคยส่งคนกลุ่มนี้ไปทำงานกับเอกชนหรือธุรกิจเพื่อสังคมบ้างไหมคะ

A: ยังไม่มี แต่ว่าถ้าคนเร่ร่อนไร้ที่พึ่งที่ต้องการทำงานหรือฝึกงานเราก็ให้ข้อมูลแนะนำได้ โดยส่วนมากก็คือเราต้องประสานกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีส่วนของสวัสดิการหรือทุนเบื้องต้นเพื่อให้ไปตั้งตัว

Q: พอจะยกตัวอย่างเคสที่มาฝึกงานแล้วออกไปทำงานจนมีบ้านอยู่ได้ไหมคะ

A: มันไม่มีรูปแบบสำหรับ กทม. คือไม่มีนโยบายในการดำเนินการก็เลยไม่สามารถทำได้ เราทำได้เท่าที่มีตามระเบียบ

Q: ทางสำนักมีข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการพัฒนาระบบการจัดหางานให้คนไร้บ้านไหมคะ

A: ควรเปิดพื้นที่ เปิดโอกาสให้เขามากขึ้น ลบล้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนไร้ที่พึ่ง เพราะว่าบางคนมีทัศนคติในด้านลบกับเขาอยู่ เส้นทางชีวิตของเขาอาจจะไม่เหมือนคนปกติ มอมแมม แต่งตัวสกปรก พอคนอื่นเห็นก็อาจจะสงสารอยากช่วยเหลือ อีกมุมหนึ่งก็มองว่าก็อยากทำงาน เพราะฉะนั้นทัศนคติเหล่านี้เราคนไทยก็อาจจะยังไม่ไปในทิศทางเดียวกัน แล้วก็ดำเนินการในส่วนกิจกรรมเชิงรุกค้นหา แล้วก็พบช่วยเหลือเขาในด้านการประกอบอาชีพ อย่างเช่น เขาไม่มีเอกสารเราก็ออกเอกสารให้เขาหรือไม่ต้องเอาเอกสารอะไรเยอะ ถ้าต้องมีคนรับรองนู่นนี่นั่นก็จะลำบาก เพราะคนไร้ที่พึ่งเขาไม่มีญาติไม่มีอะไร ถ้าจะให้ญาติมารับรองก็จะลำบาก แล้วก็งาน อย่างที่ว่าก็ต้องจัดงานให้ตอบโจทย์ที่เขาอยากทำ แล้วก็ให้เขาทำงานได้ทันทีเลยเพราะว่าพวกนี้เขาต้องการใช้เงินวันต่อวันอยู่แล้ว ก็ต้องเตรียมหรือว่าจัดหา ก็อาจจะต้องเป็นกระทรวงแรงงาน มีงานมีอะไรก็ประสานงาน แล้วก็ควรที่จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นหลัก ๆ ไปเรื่อง ๆ ไปเลย ถ้าฝึกงานให้เขาแล้วน่าจะมีบริษัทจัดหางานมารับตัวเขา เราอาจจะเชื่อมสัมพันธ์หรือสร้างเครือข่ายกับบริษัทให้มากขึ้น หรืออาจจัดตั้งเป็นโรงงานเลย รับเฉพาะคนไร้ที่พึ่งมาทำงาน แล้วก็สวัสดิการอื่น ๆ ให้เขามีความมั่นคง ประกันสังคมก็ต้องมีให้เขาช่วงนี้ แล้วก็งบประมาณในการสนับสนุนในการช่วยเหลือคนกลุ่มนี้อาจจะต้องมาก ๆ ขึ้นเยอะ ๆ แล้วก็ช่วยอย่างจริงจัง อาจจะมีเงินให้สามพันห้าพัน ประมาณนี้ เขาก็ต้องการอะนะ จริง ๆ คนก็ต้องการความมั่นคงของชีวิต

รหัสผู้ให้ข้อมูล: A1

Q: นิยามของคนไร้บ้านหน้าเก่ากับหน้าใหม่ต่างกันอย่างไร

A: จริง ๆ ยังไม่มีหน่วยงานไหนหรืองานชิ้นไหนเลยที่บอกว่ากลุ่มนี้เรียกว่าหน้าใหม่กลุ่มนี้เรียกว่าหน้าเก่า ยังไม่มี Definition ยังไม่มีเกณฑ์ที่ละเอียดชัดเจนที่จะมาบอกว่าอันนี้คือหน้าใหม่หน้าเก่า ทีนี้ก็เลยย้อนกลับไปงานวิจัยของอาจารย์ธานี ชัยวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่จุฬาทำในเรื่องของวิถีชีวิตของคนไร้บ้านหน้าใหม่ แกอยากจะรู้ว่าคนที่เพิ่มมาเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่มีการใช้ชีวิตอย่างไร ก็เลยเป็นจุดเริ่มต้นของงานชิ้นนั้นว่า ก็เลยเอาเข้าไปในที่ประชุมก็คุยกับผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานกับคนไร้บ้าน สรุปว่าหน้าใหม่ก็คือไม่เกินปีนึง ถ้าอยู่ในสภาวะไร้บ้านมาเกินปีนึงแล้วอาจจะเริ่มมีประสบการณ์รู้สถานที่ ชำนาญ ถ้านับคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็คือเพิ่งมาเป็นคนไร้บ้านไม่เกิน 1 ปี มันเป็นเกณฑ์ที่คุยกัน ถ้าอยากอ้างอิงก็ต้องไปอ้างงานวิจัยชิ้นนั้นของอาจารย์ธานี ชัยวัฒน์ เป็นงานเบื้องต้นที่ศึกษาเรื่องคนไร้บ้านมาใหม่ อย่างที่บอกคือไม่มีเกณฑ์ที่เป็นทางวิชาการมีแต่เกณฑ์ที่ได้จากที่ประชุม

Q: ถ้าอย่างนั้นเวลาจัดการคนไร้บ้านต้องแยกกลุ่มคนไร้บ้านไหมคะ

A: แน่นอนครับ จากที่ได้ทำงานกับคนไร้บ้านมาพอสมควรจะได้เห็นว่าคนไร้บ้านมีความแตกต่างกันสูงมาก เราไม่ได้มองว่าคนไร้บ้านเหมือนกันที่ปัญหาเดียวกัน ที่ออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เขามีภูมิหลังสภาพปัญหาที่แตกต่างกันเขามีความละเอียดในเรื่องของเรื่องราวต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้น แต่ละคนก็มีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกัน อย่างเช่นในงานวิจัยมุ่งเน้นไปในเรื่องของคนไร้บ้านหน้าใหม่ก็งานของอาจารย์ธานี จะเห็นว่าวิถีชีวิตของคนไร้บ้านหน้าใหม่จะแตกต่างจากของคนไร้บ้านหน้าเก่าตรงที่ว่า คนไร้บ้านเก่าจะมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างนิ่ง เป็นรูทีนเหมือนพวกเรา ก็คือมีความนิ่งแล้วก็รู้แล้วว่าเขาต้องไปหาอาหารที่ไหน ไปนอนที่ไหน ไปทำงานที่ไหน แต่กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่เพิ่งมาเป็นคนไร้บ้านเราช่วงแรกเขามีความพยายามที่จะไปหางานเปลี่ยนงาน ได้งาน ก็เห็นว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีชีวิตที่ปรับเปลี่ยน มีการปรับตัวสูงมากกว่าคนที่เป็นคนไร้บ้านมานานแล้ว เราก็เคยลองถามในเรื่องของความหวังต่อความต้องการที่จะกลับไปใช้ชีวิตเหมือนคนทั่ว ๆ ไปกลุ่มหน้าใหม่จะมีสูงกว่าเยอะมาก เขามีความหวังอยากที่จะกลับไปมีงาน อย่างคนที่ไร้บ้านมานานแล้วจะเป็นความหวังที่เริ่มลดลง ดังนั้นระยะเวลาในการไร้บ้านมีผลต่อการเป็นคนไร้บ้านสูงมาก อย่างถ้าอาจารย์เจนจะเป็นด้านจิตวิทยา ที่เคยไปสัมภาษณ์ทำให้เห็นว่ากลุ่มคนที่เป็นคนไร้บ้านนานเข้าก็จะมีโอกาสมีปัญหาหรือมีอาการทางจิตมากขึ้น เพราะเขาออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะทำให้มีความหวาดกลัวความเครียดมากขึ้น ทำให้ยิ่งอยู่นานบางคนก็มีปัญหา ยิ่งทำลายสุขภาพทั้งสุขภาพกายสุขภาพจิตที่มีปัญหา

Q: ถ้าจะจัดการปัญหาคนไร้บ้านหน้าใหม่คิดว่าขั้นตอนไหนควรเกิดขึ้นเป็นอันดับแรกระหว่างหาบ้านก่อนหรือหางานให้เขาไปเลย

A: ในมุมเศรษฐศาสตร์งานคือปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะการที่คนคนนึงมีงานเท่ากับว่าเขาจะมีรายได้รับผิดชอบตนเองได้ ดังนั้น ถ้ามองในมุมของนักเศรษฐศาสตร์งานคือปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้คนไร้บ้านกลับคืนสู่สังคมได้ เพียงแต่ว่าปัญหาเรื่องงานมันก็มีความละเอียดและซับซ้อนเข้าไปอีก เพราะการที่มีงานอย่างเดียวแต่มันเป็นงานที่ไม่มั่นคง เป็นงานที่รายได้ไม่เพียงพอก็คงไม่ได้ แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุด เราสำรวจคนไร้บ้านส่วนใหญ่เขามีงาน เขาก็รับจ้างรายวันบ้างเก็บของเก่าบ้าง เพียงแต่ว่างานตรงนั้นก็ยังมีอีกหลายปัจจัยที่เขามีงาน งานตรงนี้อาจจะยังมีรายได้ไม่มั่นคงพอทำให้มีอาชีพไม่แน่นอน ช่วงไหนที่มีคนมาจ้างก็จะได้เยอะ แต่ช่วงไหนก็ไม่มีคนมาจ้างก็ไม่มีงาน มันก็จะมีปัจจัยในเรื่องนั้นหรือบางคนก็ไม่ได้อยากจะกลับ ก็มีเคสที่ทำงานอยู่พอมีอยู่มีกินใช้ชีวิตได้แล้วเขาก็จะมีการพักอาศัยในที่ที่เขาจ่ายในราคาถูกอยู่แล้ว อย่างเช่นศูนย์พักคนไร้บ้านราคาถูกทั่วไป

Q: สามารถบอกได้ไหมคะว่าบ้านก็ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขากลับไปมีงานทำได้

A: จะบอกว่าไม่สำคัญก็ไม่ได้เพราะบ้านก็คือที่อยู่อาศัย โดยหลักพื้นฐานแล้วก็ต้องมีความปลอดภัย ถ้าพูดอย่างนี้ บ้านก็จะเป็นคำตอบสำหรับคนไร้บ้านอีกกลุ่มหนึ่ง อย่างที่บอกว่าคนไร้บ้านมีความซับซ้อน มีคนไร้บ้านที่เป็นคนไร้บ้านเศรษฐกิจกับคนไร้บ้านที่เป็นคนไร้บ้านเพราะครอบครัว คือการเป็นคนไร้บ้านต้องอธิบายก่อนว่าปัญหาคนไร้บ้านเกิดจากการที่คนคนหนึ่งความซ้อนทับกันระหว่างปัญหาเศรษฐกิจกับปัญหาครอบครัว ถ้าเรามีเพียงปัญหาใดปัญหาเดียวอาจจะยังไม่หลุดออกมาเป็นคนไร้บ้านก็ได้ เช่นตกงานแต่ครอบครัวอบอุ่นก็ยังไปอาศัยอยู่กับญาติอยู่กับครอบครัวได้ หรือถ้ามีปัญหาครอบครัวถูกตีถูกทำร้ายออกมาแต่ฉันมีงานอยู่แล้วก็ยังอยู่ได้ ดังนั้น การมาเป็นคนไร้บ้านเรามองว่ามันคือปลายสุดของปัญหาเป็นปัญหาขั้นสุดท้ายของคนคนหนึ่ง เพราะว่าเขาต้องมี 2 ปัญหานี้ซ้อนทับกันอยู่ เขาถึงออกมาอยู่ในพื้นที่สาธารณะเพราะว่านี่คือทางออกสุดท้ายของเขาแล้วอาจจะไม่มีทั้งเงินแล้วก็ที่เพิ่งที่พัก ดังนั้น การที่เราบอกว่าบ้านที่หมายถึงก็ต้องตีความว่ามันเป็นบ้านทางกายภาพหรือทางใจ ถ้าเป็นบ้านทางกายก็อาจจะเป็นแค่บ้านที่มีหลังคาอยู่ได้ แต่ทางใจสำหรับบางคนคือครอบครัว ดังนั้น ถ้ามองเรื่องของการจัดหาบ้านให้เขาอาจจะต้องดูว่าเป็นบ้านในลักษณะไหน

Q: อย่างบ้านที่ทางภาครัฐจัดหาให้เขาอยู่แล้วเขาเข้าไปแล้วไม่ถูกใจ แล้วก็ออกมาอยู่ข้างถนนอยู่ดีก็เหมือนกับว่ามันไม่ใช่บ้านทางใจสำหรับเขาอย่างนี้ถูกไหมคะ

A: ใช่ เพราะว่ามันมีเรื่องของกฎระเบียบที่ทำให้เขาไม่มีความสุขหรืออิสระหรือทำให้เขารู้สึกว่ามันไม่ใช่บ้านของเขา แต่ถ้าเข้าไปอยู่ในพื้นที่สาธารณะเรารู้สึกมีความสุขเขาก็มองว่าจะเป็นบ้านเขาก็ได้

Q: ถ้าเป็นเรื่องของงานส่วนใหญ่แล้วคนไร้บ้านสามารถทำงานไหนได้เลยบ้าง สมมติว่าเราจะหยิบยื่นงานให้เขางานประเภทไหนที่น่าจะเหมาะกับคนกลุ่มนี้มากที่สุด

A: คือเขามีความหลากหลายจากที่ไปคุยไปสัมภาษณ์บางคนก็มีภูมิหลังเรียนปริญญาตรีมาแต่ก็ไม่ได้เยอะ คือก็มีความหลากหลาย แต่เท่าที่เราทราบงานส่วนใหญ่คนไร้บ้านปัจจุบันก็คืองานรับจ้างที่ใช้แรงกาย

Q: ถ้าจะมีหน่วยงานเข้าไปพัฒนาทักษะให้เขาควรจะเป็นลักษณะนี้ เช่น ฝึกอบรม จัด Workshop ให้เขาเป็นวันต่อวันหรือในลักษณะไหน

A: ที่ประเทศไทยก็มีศูนย์พักคนไร้บ้านน่าจะที่รังสิต เชียงใหม่ ขอนแก่น ศูนย์เหล่านี้ก็มีคนเข้าไปฝึกอาชีพก็มีคนเคยเข้าไปฝึกให้กับพวกเขา แต่เหมือนเท่าที่เคยไปคุยอาจจะต้องถามพี่เขาอีกทีนึงว่าปัญหาหลังจากที่เข้าไปฝึกแล้วคืออย่างเช่นสอนเขาทำสบู่ พอเขาทำเป็นเสร็จปัญหาคือไม่มีตลาดให้เขา ก็เป็นปัญหาเรื่องของการต่อยอดไปอีก สอนเขาทำนู่นทำให้เสร็จแต่ยังไม่มีตลาดแรงงานเปิดรองรับเขา เขาก็อาจจะยังไปทำไม่ได้ คือเขาทำงานเขามีรายได้แต่ว่ามันยังไม่มากพอที่จะทำให้เขาหลุดจากภาวะไร้บ้าน ถ้ามองในเรื่องของเศรษฐกิจอย่างเดียวก็จะเป็นเรื่องของการทำงานถ้าทำให้ได้ไม่มากพอก็ทำให้ไม่สามารถหลุดได้ แต่ยังมีปัญหาที่เป็นปมในใจอีกมากมายซึ่งก็อาจจะเป็นตัวดึงที่ไม่ให้หลุดก็ได้ เช่น บาดแผลในใจอะไรต่อมิอะไรอีกมากมาย

Q: การเยียวยาเพราะส่วนของงานก็อาจจะไม่ทำให้เขากลับไปมีงานหรือสามารถหลุดจากสภาวะไร้บ้านได้อยู่ดีถูกไหมคะ

A: การป้องกันให้คนมีความเสี่ยงที่จะเป็นคนไร้บ้านอาจจะทำได้ง่ายกว่าการที่จะช่วยให้คนไร้บ้านคนนึงกลับคืนสู่สังคม การเป็นคนไร้บ้านแล้วเหมือนเขามีบาดแผลในใจเยอะ ยิ่งเป็นปัญหาสะสมก็ยิ่งเยอะอาจจะทำให้เราช่วยเขายาก วิธีการที่ง่ายที่สุดก็คือถ้าเราเจอคนไร้บ้านหน้าใหม่ คนไร้บ้านจะกลับคืนสู่สังคมได้ง่ายที่สุด เพราะเขาเพิ่งมาเป็น อย่างช่วงโควิดมีคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นมากซึ่งเป็นคนละที่เกิดจากปัญหาการเลิกจ้าง Shutdown เกิดการปิด แต่พอมีการเปิดก็กลับไปทำงานไปเช่าบ้านเหมือนเดิม ก็จบ

Q: ปัจจัยหลักก็คือการเปิดรับกลับเข้าสู่ระบบแรงงานเหมือนเดิมใช่ไหมคะ ที่ทำให้เขาสามารถใช้ชีวิตเหมือนเดิม

A: คนไร้บ้านหน้าใหม่ที่ตกงานเพราะปัญหาเศรษฐกิจ เขาอาจจะมีครอบครัวอยู่ต่างจังหวัด แต่ไม่ได้มีปัญหาอะไรมากจะกลับบ้านก็กลับได้ แต่สมมติว่าเขามาทำงานแล้วร้านอาหารปิด ห้างปิดขึ้นมาไม่มีเงินต้องจ่ายค่าเช่าห้องอยู่ปรากฏว่าพอไม่มีเงินจ่ายค่าเช่า ตัวเองก็ยังไม่ได้อยากกลับบ้านเพราะว่ากลับไปก็ไม่มีอะไรทำ ก็ออกมาไร้บ้านก่อนแล้วตอนนี้ก็กลายเป็นคนไร้บ้าน พอห้างเปิดก็กลับไปได้ อันนี้ก็คือกลุ่มที่กลับได้ง่ายสุด ไร้บ้านแป๊บนึงเพราะสถานการณ์ ถ้าสถานการณ์ดีขึ้นก็กลับไปได้ แต่ถ้าสมมติสถานการณ์นี้เกิดขึ้นอีกสถานการณ์ยังไม่ดีขึ้นเขาก็อาจจะกลับบ้านได้ ถ้าเขากลับบ้านได้เขาก็ยังมีบ้านอยู่แต่ ถ้าเขาเป็นคนที่ไม่มีญาติมิตรที่จะกลับไปอันนี้ก็เสี่ยงแล้วว่าอาจจะยาวขึ้น ก็จะกลายเป็นคนไร้บ้านในระยะยาวขึ้น ฉะนั้น สิ่งที่เรามองตรงกันในช่วงแรกคือถ้ามีคนคนนึงหลุดมาเป็นคนใดไร้บ้านเพราะปัญหาเศรษฐกิจ ถ้าจะช่วยเขาก็ต้องคืนงานเดิมให้กับเขาเขาก็จะกลับไปได้ หรือถ้าเขามาเป็นคนไร้บ้านเพราะถูกบีบด้วยปัญหาครอบครัวอย่างเช่นถูกทำร้ายหนีออกมาก็ต้องดูก่อนว่าเราจะพาเขากลับไปได้ไหม ถ้าเขาไม่กลับครอบครัวมีปัญหาหนักมากมีญาติพี่น้องมีอะไรที่จะพากลับไปไหม

Q: ถ้าเราจะแยกกลุ่มก็ต้องบอกไปเลยว่าคนกลุ่มนี้มาจากการตกงานหรือมาจากพิษเศรษฐกิจอย่างนี้ไปเลยถูกต้องไหมคะ

A: แต่มองว่าการเรียกว่าคนตกงานก็อาจจะกว้างไป ถ้าตกงานยังมีบ้านอยู่ก็ยังไม่ไร้บ้านก็อาจจะยังได้อยู่ แต่ถ้าตกงานแล้วถึงขั้นไม่มีที่อยู่อาศัย คือเลเวลความหนักของปัญหามันไม่เท่ากัน ถ้าตกงานปัญหาก็หนักแล้ว แต่ถ้าตกงานแล้วต้องไร้บ้านด้วยปัญหามันจะหนักขึ้นยิ่งกว่าเดิม

Q: นอกจากปัจจัยภายในที่เป็นเรื่องของภูมิหลังแล้วมันมีด้านอื่นอีกไหมคะ อย่างเช่น เรื่องของร่างกาย อายุ การไม่มีบัตรประชาชนที่เป็นอุปสรรคต่อการที่เขาจะกลับไปมีงานทำ

A: อันดับแรกเรื่องร่างกายจากที่เราสำรวจคนไร้ส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนและวัยสูงอายุซึ่งอายุ สุขภาพ มีผลแน่นอน จะเกิดขึ้นกับกลุ่มคนเปราะบางทีอาจจะเป็นคนที่อยู่โดยลำพังคนเดียวไม่ได้มีครอบครัวที่เข้มแข็งอะไรมาก แต่เขาทำงานได้มาโดยตลอด เขาก็มีเงินมีที่พักเช่าอยู่ ได้ทำงานขนผักในตลาดทุกวันก็ทำได้ แต่ถ้าวันนึงเขาป่วยเขาแก่แล้วมีอายุมากขึ้นเขาอาจจะทำงานหนักแบบเดิมไม่ไหว ก็อาจจะทำให้เขาหารายได้ได้ไม่เท่าเดิม ตลอดชีวิตของเขาก็อาจจะมีการสะสมทุนหรือเก็บออมไม่เพียงพอ พอเข้าสู่วัยเกษียณก็มีผลทำให้เขามีโอกาสกลายเป็นคนไร้บ้านได้ ส่วนสุขภาพก็คือทำให้หางานไม่ได้ก็มีโอกาสสูงที่จะกลายเป็นคนไร้บ้าน ถ้ามีภูมิหลังในด้านของการสะสมทุนไม่ดีหรือมีพื้นฐานครอบครัวไม่ได้เป็นแบ็คอัพที่ดีก็อาจจะเป็นได้ บัตรประชาชนก็มีผลในกรณีที่เป็น

คนไร้บ้านและไม่มีบัตรประชาชนก็จะมีเคสที่ว่าบางคนหนีมา เอกสารอยู่ที่บ้านเก่าไปเอาก็ไม่ได้ หายมันทำให้เขารับสิ่งต่าง ๆ จากรัฐไม่ได้เวลารัฐมีการช่วยเหลืออะไรบางอย่างเกิดขึ้นซึ่งมันต้องใช้บัตรประชาชน ซึ่งตรงนี้ทั้งตัวเขาเองกับหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือก็ต้องช่วยให้เขาทำบัตรใหม่ให้ได้ก่อน

Q: มีอุปสรรคภายนอกด้านไหนบ้างคะ เช่น ภาพลักษณ์ของคนไร้บ้านที่มีต่อนายจ้าง ทัศนคติของคนในสังคม

A: มีส่วนในการทำให้ตลาดเปิดหรือไม่เปิดรับเขามากขึ้น มันอาจจะต้องมีการศึกษาที่ต้องไปศึกษาองค์กรหรือจริง ๆ อาจารย์ธานีก็เคยทำแต่หาเปเปอร์ไม่เจอ แกก็เคยไปถามว่าถ้าเจอคนไร้บ้านอยากจะช่วยหรืออยากจ้างมากกว่า ผู้ประกอบการก็จะบอกว่าอยากช่วยมากกว่าอยากจ้างเพราะมันก็เกี่ยวกับทัศนคติด้วย อยากช่วยก็คืออาจจะอยากให้บริจาคอะไรอย่างนี้ มันอาจจะต้องมีการศึกษาด้านนี้ว่าทัศนคติของผู้ประกอบการร้านค้าที่มีต่อคนไร้บ้านเป็นอย่างไร ว่าเขาเปิดที่จะจ้างไหม

Q: หรือว่ามันอาจจะเป็นเรื่องของการทำ CSR หรือ SE หรือเปล่าคะ

A: จริง ๆ แล้วพวกภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ก็อยากจะให้คนไร้บ้านทำงานเพราะว่าถ้าเป็นแนวให้เลยก็คือเป็นการฝึกความคิดที่ว่าต้องรอรับอย่างเดียว เราคิดว่าการทำงานจะทำให้เขาหลุดจากคำว่าไร้บ้านได้

Q: ถ้าพูดถึงเรื่องของกระบวนการที่เราควรทำให้คนกลุ่มนี้ลักษณะมันควรจะออกมาเป็นอย่างไร

A: ถ้าในมุมมองของผมที่เคยศึกษามาคิดว่าปัญหาของคนละบ้านแต่ละคนมันไม่เหมือนกันมันเป็นปัญหาที่หลากหลาย แนวทางการแก้ปัญหาให้คนอะไรบ้านมันไม่ใช่ว่า Policy เดียวแก้ได้ทุกอย่าง ต้องดูว่า Policy ตัวนี้เป็นตัวที่ใช้เพื่อการป้องกันหรือเปล่า ถ้าเป็นใช้เพื่อการป้องกันคนไร้บ้านป้องกันไม่ให้กลุ่มเปราะบางมาเป็นคนไร้บ้าน เราจะมีตาข่ายรองรับความเสี่ยง อย่างเช่น ที่พักราคาถูก การประกันรายได้ มีการช่วยเหลือเมื่อตกงานหรือการให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัว การเข้าไปให้ถึงปัญหาโดยเร็วถ้าคุณมีปัญหาก็สามารถเข้าไปช่วยเข้าไปช้อนหรือให้รัฐเข้าไปดูแลก็จะป้องกันการเป็นคนไร้บ้านได้ ส่วนอีกด้านหนึ่งคนที่เป็นคนไร้บ้านแล้วหลุดออกมาแล้วก็ต้องดูอีกว่าเพิ่งหลุดมาไหม ถ้าเพิ่งหลุดมาทุกอย่างพร้อมกายพร้อมใจพร้อมก็สามารถมีโอกาสที่จะขาดเขากลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเร็วที่สุด ถ้าหลุดออกมาได้สักระยะหนึ่งกายพร้อมแต่ใจไม่พร้อมก็ต้องให้ดูแลจิตใจก่อน หรือถ้าใจพร้อมแต่กายไม่พร้อมก็ต้องดูอีกกว่าทำอย่างไรถึงจะช่วยให้การของเขากลับมาได้ ก็ต้องมีแนวทางรองรับว่าถ้าในกรณีที่ไม่พร้อมที่จะกลับแล้วเราก็ต้องดูแลเขาต้องเยียวยาดูแล แม้ว่าเขาจะเป็นคนไร้บ้านอยู่ก็ต้องมีวิธีการดูแลที่ให้เขาได้รับคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม โจทย์คือ

มันไม่ใช่ผลักกลับหมด อย่างเช่นถ้ามีคนไร้บ้าน 100 คนถ้าจะผลักกลับให้หมดทั้งหมดก็คงไม่ได้ เพราะว่าอย่างอเมริกาหรือญี่ปุ่นก็ยังมีปัญหาคนไร้บ้าน นโยบายต้องออกแบบให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มแต่ละสภาพปัญหา ดังนั้น มันจึงควรแบ่งตามสาเหตุของการเป็นคนไร้บ้าน

Q: สรุปได้ว่าเราต้องออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาให้แต่ละกลุ่มไปเลยใช่ไหมคะ

A: ใช่ครับ จริง ๆ แล้วอาจารย์เจนนิเฟอร์กำลังทำโมเดลตั้งหลัก ก็คือพยายามที่จะจับคนไร้บ้านมาดูแล้วว่าตั้งหลักได้ถึงขั้นไหน อย่างถ้าสุขภาพกายผ่านแล้วสุขภาพจิตขั้นต้นผ่านแล้วพอไปฟื้นฟูทางจิตให้มีกำลังใจจากนั้นก็ส่งออกตลาดแรงงาน งานนี้ก็คือไปทำกับกลุ่มที่อยู่ในบ้านพูนสุข

Q: อย่างนี้แสดงว่าต้องใช้การร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานสูง ถ้าต้องหาแม่งานมาดูแลโครงที่จะช่วยคนไร้บ้านคิดว่าควรเป็นหน่วยงานไหนคะ

A: อ.อนรรฆ เคยสำรวจคนไร้บ้านในกรุงเทพฯ ประมาณพันสองพันคน ตัวเลขทั่วประเทศจำไม่ได้ว่าเท่าไรแต่มันก็ไม่เยอะ ถามในมุมมองของผู้ทำนโยบายเขาเห็นกลุ่มประชากรประมาณหลักพันเขาก็จะคิดว่าออกไปช่วยคนจนหลักแสนหลักล้านคนไปเลยดีกว่า แล้วกลุ่มนี้ก็เป็นกลุ่มที่อยู่นะ คนจนก็มีเยอะแยะแต่คนไร้บ้านก็มีประมาณนี้ พอสำรวจตัวเลขมันออกมาประมาณนี้ อย่างที่บอกว่าปัญหาคนไร้บ้านเราจะมองว่ามันเป็นปัญหาของคน ๆ หนึ่ง ถ้ามองแค่คนหนึ่งคนตัวเลขก็จะนิดเดียว แต่ถ้ามองว่าเขาก็เป็นคน ๆ หนึ่งมันก็จะมีความหมาย คือต่อให้มีคนเดียวเราก็ต้องช่วย คือมันเป็น Indicator หนึ่งที่ใช้วัดว่าสังคมมีปัญหามาก ๆ เลยมันถึงบีบให้คนกลุ่มนี้ออกมาในที่สาธารณะ เพราะฉะนั้นตัวเลขพันนึงก็ทำให้เห็นชัดแล้วว่าสังคมมีคนที่แย่มาก ๆ เพราะถ้ามันขึ้นมาเป็นสองพันแสดงว่าประเทศกำลังมีอะไรบางอย่าง ถ้าตัวเลขขยายขึ้นไปอีกก็สามารถใช้เป็นดัชนีชี้วัดอะไรบางอย่างได้

Q: ปัจจุบัน คิดว่ามีจุดไหนที่ควรพัฒนาหรือปรับปรุงเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาคนไร้บ้านไหมคะ

A: ถ้าพูดให้กับสดสอดคล้องกับทั้งหมดที่พูดมาคือปัญหามันมีหลากหลาย ต้องดูว่าจะใช้อะไรไปแก้ได้ไปป้องกันได้ ไปช่วยกลุ่มที่เพิ่งหลุดให้กลับหรือช่วยกลุ่มที่หลุดมาสักระยะแล้วมีบาดแผล เราไปช่วยเหลือบาดแผลต่าง ๆ หรือไปช่วยกลุ่มที่ดูแล้วว่ายังไงก็กลับไม่ได้ให้สามารถอยู่ต่อไปได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มันคงจะต้องมีความหลากหลายของแนวทางการแก้ไข ซึ่งอาจจะมองว่าประเทศไทยอาจจะยังไม่มีโมเดลนี้ก็ได้ โมเดลที่แยกประเภท เราอาจจะเป็น One-Stop Service หรือเป็นศูนย์พักคนไร้บ้านที่มองคนไร้บ้านทุกปัญหา ทั้งหน้าใหม่หน้าเก่าอยู่ปนกันหมด เวลามีฝึกงานก็เข้าไปฝึกทีเดียวกันหมดให้รู้ว่าคนนั้นเก่งแบบนี้ คนนี้ต้องการแบบนั้นหรือเปล่า แต่เท่าที่เคยไปดูรีวิวของ

ต่างประเทศเขาก็จะแบ่งเป็นเซลเตอร์อย่างเช่น Emergency Shelter ชั่วคราวให้อยู่แค่ไม่กี่วัน ต่อไปเป็น Transitional Shelter คือมาอยู่เพื่อส่งผ่านไป Affordable Housing คือไปอยู่บ้านที่จ่ายเองได้

รหัสผู้ให้ข้อมูล: A2

Q: ความแตกต่างระหว่างคนไร้บ้านหน้าเก่ากับหน้าใหม่คืออะไร

A: คร่าว ๆ ไว ๆ ถ้าอยากดูละเอียดลองเข้าเว็ป Penguin Homeless แล้วจะมีรายงานของอาจารย์ธานี ชัยวัฒน์ กับอาจารย์พีระ ตั้งธรรมรักษ์ คือถามว่าต่างกันไหม คนไร้บ้านหน้าใหม่พูดตรง ๆ ก็คือกลุ่มที่อาจจะยังไม่ได้รับความบอบช้ำจากการไร้บ้าน ดังนั้น กลุ่มนี้เนี่ยการใช้ Interventions หรือกิจกรรมที่ลงไปจะง่ายกว่า คือยิ่งอยู่นานมันจะมีความบอบช้ำด้านจิตใจ ด้านอะไรต่าง ๆ คือความเสี่ยงทางสุขภาพที่มันเกิดขึ้น ทำให้คนไร้บ้านที่อยู่มานานจำเป็นต้องฟื้นฟูทุนทางจิต ฟื้นฟูสมรรถนะร่างกายก่อน ของอาจารย์เจนนิเฟอร์นี่คือฟื้นฟูทางจิต เพราะฉะนั้นมันก็จะเป็นโจทย์ที่ค่อนข้างยาก เพราะว่า Permanent Homeless เนี่ยมีความบอบช้ำทางด้านจิตใจค่อนข้างมาก แต่ว่าพวก New Homeless จำนวนมากคือยังไม่ได้รับความบอบช้ำ เพิ่งไร้บ้านมาเท่าที่เราเห็นหลัก ๆ คืออย่างน้อยถ้าทำให้เขาอยู่ในที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยอย่างที่เขาทำ Shelter ของภาคประชาสังคม เรื่องของการหางานหารายได้ เขาก็จะไปต่อได้เอง เพราะว่าโจทย์คนไร้บ้านหน้าใหม่มันจะชัดเรื่องการทำงาน เช่นการรีสกิลอัพสกิลอะไรต่าง ๆ นอกจากหางานก็จะมีเรื่องรีสกิลอัพสกิล แต่ถ้าเป็นคนไร้บ้านหน้าเก่ามันต้องมีโจทย์เรื่องของการฟื้นฟู เรื่องของสมรรถนะทางจิต การเตรียมความพร้อมอะไรแบบนี้ เอาการฟื้นความหวังกลับเข้ามา จริง ๆ Permanent เนี่ยมันก็คือ 1 ปี
น ะ
ไร้บ้านหน้าใหม่นี่คืออยู่ไม่เกิน 1 ปี

Q: คนไร้บ้านหน้าใหม่สามารถรีสกิลอัพสกิลไปในลักษณะไหนได้บ้างคะ

A: อันนี้พูดยากเพราะว่าคนไร้บ้านเนี่ย ความจริงคือทักษะของคนไร้บ้านมันมีความแตกต่างกัน แต่ว่าถามว่าทำอย่างไรให้คนหน้าบ้านหน้าใหม่รีเทิร์นได้ง่าย อย่างแรกคือเป็นงานที่อาจจะต้องการ Reskill/Upskill เนี่ยอาจจะเป็นตัวที่อยู่ใน Process ที่นำมาซึ่งรายได้แล้วต้องเป็นรายได้ที่ได้เลย เช่นทำงานแล้วได้เลย เพราะเขาไม่ได้มีเงินเก็บ เพราะฉะนั้นมันไม่ใช่ว่าให้เขาไปฝึกงานแล้วค่อยให้เขาไปทำงาน แต่มันคือการให้เขา Reskill ตอนทำงานหรือในตัวของงานไป ไม่งั้นมันจะไม่มีแรงจูงใจให้เขาในการ Reskill/Upskill อันนี้เป็นโจทย์ที่อยากให้เขา Reskill/Upskill นะ แต่ถ้าโจทย์เรื่องงานเนี่ยอาจจะต้องเป็นงานที่เหมาะกับ Skills เขา ส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่ม Unskilled ทั้งหลาย เช่น แรงงานก่อสร้าง ทำงานแบบเล็ก ๆ น้อย ๆ พูดตรง ๆ ก็คืองานที่เขามีทักษะมีประสบการณ์มาจากเดิม เพราะว่าทักษะส่วนใหญ่ของกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ก่อนที่จะมาเป็นคนไร้บ้านก็คืออาจจะมาจากการ

เป็นลูกจ้างรายวัน เป็นแรงงานที่อาจจะไม่ได้มีทักษะสูง แต่มันก็เริ่มเจอแรงงานที่ทักษะสูงขึ้น เช่น คนขับรถเทรลเลอร์ แต่พูดตรง ๆ คือมันเป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยเขาเอง ดังนั้น ถ้าถามว่าเขาควร Reskill/Upskill อะไรมันก็เกิดได้ 2 อย่างก็คือต้องขึ้นอยู่กับทักษะเขา แต่คิดว่าควรจะต้องเป็นอะไรที่มันไม่ได้ยากเกินไป อาจจะไม่ต้องถึงกับ Case by Case แต่คิดว่ามันอาจจะต้องพิจารณาพื้นฐาน Skills ที่เขามี เพราะว่าส่วนใหญ่แรงงานตรงนี้จะมี Skills หลากหลายไม่ได้มีแค่ Skills เดียว อย่างคนขับรถเทรลเลอร์เขาอาจจะทำงานอย่างอื่นเป็นด้วย เช่นถ้าสุขภาพเขาไม่ไหวเขาไม่สามารถขับเทรลเลอร์ได้เราก็อาจจะ Upskill ตรงอื่นให้เขา ถ้าจะ Reskill ก็คือต้องเริ่มจาก Skills ง่าย ๆ ก่อนแล้วก็ทำให้เขาได้รายได้เลย ก็คือให้เขาทำงานไปด้วยแบบ In-the-Job Training

Q: ในประเทศไทยมีหน่วยงานไหนที่ช่วยคนไร้บ้านพัฒนาทักษะบ้างไหมคะ

A: ความจริงมีมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยจะทำงานด้านนี้ค่อนข้างดีที่สุด คือปัญหาของ พม. ด้วยข้อจำกัดของเขาเนี่ยมันเป็น One Size Fits All คืออย่างถ้าคุยกับพี่โด่ง (มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย) เขาจะไปคุยก่อนว่า Nature ของคนไร้บ้านเป็นยังไง

Q: กรมจัดหางานหรือกรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้เข้ามามีส่วนช่วยในประเด็นนี้ไหมคะ

A: อาจจะมี กศน. ที่เชียงใหม่ก็พอมีอยู่ ที่ขอนแก่นก็พอมี แต่ปัญหาก็คือบางทีเขาไม่ต้องการ Certificate แต่เขาต้องการสมรรถนะในการทำงาน เขาก็อาจจะไม่ต้องถึงกับอะไรต่าง ๆ พูดตรง ๆ ก็คือโครงการจัดหางานมันไม่เป็น In-the-Job Training คือมันเป็น Training แล้วค่อย In-the-Job เพราะว่าโจทย์คือทำยังไงให้มันเกิดการทำงานเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือไปได้ด้วยและมีงานทำ ก็เป็นทักษะที่เขาค่อย ๆ พัฒนา คือส่วนใหญ่โครงการจัดหามัน Short Term เช่น คืออันนี้มันก็คือสิ่งที่เขาเคยทำมา พวกงานต่าง ๆ ที่เขาได้มา ทีนี้อันนี้ค่อนข้างโอเคเลยถ้าคุยกับทางมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยเขาก็ทำประมาณนี้ เช่น ทำเรื่อง Housing เพื่อลดความเสี่ยงในการใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ แต่ว่าตรงก้อนกลางสำหรับเราอาจจะต้องเติมเป็น Circular คือมันต้องเป็นสิ่งไปด้วยกัน คือการจัดหางานกับการพัฒนาทักษะอาชีพ คือเราคิดว่ามันอาจจะไม่ใช่ Job Placement แต่เป็นการทำงานเลย เช่นอาจจะเป็นตัวศูนย์จ้างเองอะไรต่าง ๆ อันนี้มันไปดีไซน์เอาเองได้ แต่ไอเดียคือมันต้องเป็น Job ที่มาพร้อมกับ Training แล้วก็มี Monitoring ครอบ 2 อันนี้ เพราะก้อนกลางคือเขาคุ้นเคยกับการทำงานแล้ว ตรง Monitoring ก็คือดูว่าเขา Develop อะไรพัฒนาอย่างไร เราไม่ใช้คำว่าความมั่นคงทางรายได้แต่ใช้คำว่าเขามีรายได้ที่มันพอสมควรอย่างไร มีรายได้ที่ต่อเนื่องไหม

Q: แล้วคิดว่าโมเดลนี้มันใช้ได้กับคนไร้บ้านหน้าใหม่ไหมคะ

A: ใช่ ได้ คือลองไปดูรายงานอาจารย์เจนนิเฟอร์ มันจะมีผังอยู่อันหนึ่งคือถ้าเป็นกลุ่มหน้าเก่า กลุ่มนี้ต้องฟื้นฟูทุนทางจิตก่อน ถ้าเป็นกลุ่ม Permanent ถ้าถามว่าเรารู้ได้ไง ความจริงมันไม่ได้ดูแค่จำนวนปี เราพูดถึงขนาดว่าอาจจะต้องมีแบบคัดกรอง เพราะไม่งั้นลักษณะมันจะเป็นว่า คนไร้บ้านที่ผ่านมาเนี่ย มันเป็นโจทย์ใหญ่เลยนะครับ คือคนไร้บ้านทำงานแบบสามวัน แล้วก็อยู่ไปสี่วัน หลักคิดเขาไม่มีอะไรเยอะ อย่างแรกคือคนไร้บ้านเขามี Hope ต่ำ มี Self-Esteem ต่ำแต่มี Resilience สูง เพราะฉะนั้นฉันทำแค่นี้ก็พอแล้ว แล้วฉันก็อยู่ไปอีกสามวัน พอเงินหมดก็กลับมาทำใหม่ แต่เขาไม่ได้มีเป้าหมายว่าฉันจะต้องทำตัวให้ดี ซึ่งพวกที่หลุดมาใหม่ ๆ จำนวนมากที่หลุดมาจากสาเหตุการทำงานจะไม่มีประเด็นพวกนี้เท่าไร อาจมีบ้าง แต่ส่วนใหญ่คนกลุ่มนี้ต้องฟื้นฟูความหวังบ้างอะไรบ้าง เพราะเท่าที่ดูถ้ามันเป็นแบบนี้ ต่อให้พัฒนาก็ไม่เกิด Motivation ในการ Reskill/Upskill Motivation ในการทำงานถามว่ามีไหม มี แต่ว่าทำแค่พออยู่ เพราะฉะนั้นอันนี้คือ แผนภาพนี้ใช้ได้กับแค่กลุ่มที่ยังมี Psychological Capacity อยู่ เป็นกลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ หรือใช้ได้กับกลุ่มคนไร้บ้านที่ผ่านการฟื้นฟูบำบัดแล้ว

Q: มีอุปสรรคอะไรที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถสร้างกระบวนการนี้ขึ้นมาได้

A: คิดว่าช่วงก่อนที่ผ่านมา ก่อนที่ สสส. จะลงมาทำงาน เราเอา Interventions ทุกอย่าง คือเราไม่แยกเสตจคนไร้บ้านเนอะ พอไม่แยกเสตจปุ๊บ มองเป็นภาพเดียวกันลงไปมันก็เฟล อย่างคนไร้บ้านที่อยู่มานานมากมันก็ฟื้นฟูเขาได้ยาก

Q: มีอุปสรรคอะไรที่ทำให้คนไร้บ้านหน้าใหม่ไม่สามารถกลับไปมีงานทำได้ ทำไมถึงเปลี่ยนผ่านเป็นคนไร้บ้านไปเลย

A: อย่างแรกก็คือ พอเขาอยู่ข้างนอก อันนี้เป็นเรื่องที่อยาก Study เพิ่มเหมือนกันนะ แต่เราคิดว่าเท่าที่เห็นหลัก ๆ เพราะว่า อย่างแรกคือมันมีช่วงเวลาที่มันต้องรองานอยู่ ซึ่งภายในเดือนนึงสมมติว่าเขาไม่ได้งาน มันก็จะทำให้ความหวังหรืออะไรมัน Down ลงเรื่อย ๆ ถ้าเราดูในช่วงโควิดคนไร้บ้านหน้าใหม่เยอะมากไปอยู่ศูนย์ที่ปทุมฯ มันจะมีหลายคนที่แบบพอล็อคดาวน์เริ่มคลายเข้าก็ไปทำงานได้ เพราะฉะนั้น Housing มันสำคัญในการลดความเสี่ยงในการที่ทำให้เขายังรู้สึกว่าอย่างน้อยยังมีความหวังในชีวิต ยังไปต่อได้ ช่วยจัดการความเสี่ยง เพราะว่าถ้าอยู่ข้างนอกเขามีความเสี่ยงที่จะเจ็บป่วยทางจิตสูง ออกไปหลับนอน อยู่ภายใต้ภาวะความเสี่ยง อย่างที่สองอย่างน้อยมาอยู่ Housing ในศูนย์ คือคุณอยู่ข้างนอกก็แค่หาข้าวกินไปวัน ๆ ถ้ามาอยู่ Housing ทำให้เขาแบบ หลายคนคิดว่าจะต้องทำยังไงกับชีวิต เรียกว่ามาอยู่เพื่อตั้งหลักชีวิต แต่ถ้าอยู่ข้างนอกมันก็ต้องเอาตัวรอดก่อน อย่างอยู่ข้างในมันก็พอเป็นโล่มากขึ้น

Q: แสดงว่าคนไร้บ้านก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรกับการถูกจับเข้าไปอยู่ในศูนย์ของรัฐหรอคะ

A: คือมันไม่ได้ถูกจับแต่ว่าต้องเป็น Housing ที่เหมาะสมกับเขา อย่างศูนย์บ้านพูนสุข บ้านเตื่อมฝัน อะไรอย่างนี้ หรือศูนย์คนไร้บ้านบางกอกน้อย คือหลักมันเนี่ยคือ มันเป็น Shelter ที่คนไร้บ้านสามารถบริหารจัดการเองได้ มีกฎระเบียบที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของเขา

Q: มันต่างยังไงกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนะคะ

A: ยาวเลย ถ้าให้พูด คือมันเป็นแค่ศูนย์ส่งต่อ ในสถานคุ้มครองส่วนใหญ่ พูดง่ายที่สุดคือมันไม่ได้ถูกดีไซน์มาบน Base วิถีชีวิตของคนไร้บ้าน เต็มไปด้วยคนไร้บ้านที่ป่วยทางจิต ประเด็นพวกนี้ลองไปอ่านรายงานใน Penguin Homeless

Q: ศูนย์คุ้มครองมีส่วนในการผลักดันให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้ไหมคะ

A: ก็มี คือ พม. เขาก็พยายาม แต่ความเป็นระบบราชการก็มีอะไรที่มันเป็นความแข็งตัวของเขาอยู่ แล้วตอนนี้กลุ่มที่เขาทำคือกลุ่มที่ป่วยทางจิตมาก ๆ ถ้าเป็นหน้าใหม่บางทีเขาก็ส่งกลับบ้าน คือเขาก็ไม่ได้อยากกวาดจับอะไรเพราะระบบเขามันเต็ม มันมี พรบ. คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ลองไปอ่าน

Q: ศูนย์ฝึกอาชีพหรือกรมจัดหางานมีส่วนช่วยให้คนไร้บ้านกลับไปมีงานทำไหมคะ

A: ยังไม่เห็นบทบาทเท่าไร เพราะเอาตรง ๆ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานเนี่ยแค่แรงงานปกติเขาก็ไม่อยากใช้บริการ

Q: มีอุปสรรคอะไรที่ทำให้ภาครัฐยังไม่สามารถสร้างระบบจัดหางานให้กับคนไร้บ้านได้อย่างเป็นรูปธรรม

A: NGOs เขาทำงานบนฐานของคนเป็นศูนย์กลาง เป็น Bottom-up แต่ภาครัฐเป็น Top-Down

Q: ที่ผ่านมามีการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเอกชนไหมคะ

A: มี เขาก็มีความพยายามกันอยู่

Q: Social Enterprise มีส่วนช่วยให้กลุ่มคนไร้บ้านกลับไปมีงานทำได้ง่ายขึ้นไหมคะ

A: อันนี้ตอบไม่ได้เพราะว่ามันมีความพยายามที่จะทำแต่ว่า คือ ดีไซน์ยากอยู่เหมือนกัน เพราะว่าคนไร้บ้านก็ไม่ได้มีปริมาณเยอะขนาดที่ แล้ว Skills เขาหลากหลายมาก คือ CSR มีส่วนไหม คิดว่ามีแน่นอนแต่อันนี้เป็นส่วนที่ สสส. กำลังจะทดลองทำอยู่

Q: มีปัจจัยไหนที่ทำให้การจัดหางานให้คนกลุ่มนี้มันยั่งยืนไหมคะ

A: สร้างหลักประกันทางรายได้ สมมติว่าเขาได้งานทำปุ๊บ ต้องสร้างหลักประกันทางรายได้ให้เขาให้ได้ สร้าง Safety Net ให้เขาให้ได้ มีระบบ Monitoring เพื่อที่ว่าถ้าเขาจะตกงานอีกต้องรีบไปช้อนเขา

Q: คนกลุ่มไหนถือว่ามีสิทธิ์เสี่ยงที่จะตกงานแล้วกลายมาเป็นคนไร้บ้าน

A: รายงานของอาจารย์พีระมีอยู่ สสส. มีทำ Indicator คือจริง ๆ มันดูไม่ยาก เช่น เริ่มมีค่าเช่าที่อยู่อาศัยที่แพงขึ้น คือมันมี Indicator หลายตัวในการดู

Q: คิดว่าหน่วยงานไหนมีศักยภาพหรือเหมาะสมที่จะเข้ามาเป็นแม่งานของโครงการนี้ที่สุดคะ

A: คิดว่ามันต้องทำเป็น Network คิดว่าถึงที่สุดภาครัฐมีหน้าที่แค่ Supporting แต่ภาคประชาสังคมจะต้องเป็น Lead เพราะประชาสังคมมันเข้าใจ ติดตาม และทราบปัญหาได้มากกว่าภาครัฐ Support ก็เช่นพวกเรื่องงบประมาณ คือไม่ต้องลงมาเป็น Intervention

รหัสผู้ให้ข้อมูล: H1

Q: ก่อนมาเข้าโครงการนี่ไปพักแถวไหนมาก่อนคะ

A: แถวเยาวราช สถานี MRT

Q: ทำไมถึงออกจากที่พักแล้วไปอยู่ตรงนั้นนะคะ

A: มาจากบ้านใหม่ ๆ พอดีตังค์หมด

Q: อยู่ตรงนั้นได้ประมาณกี่เดือนได้คะ

A: ประมาณ 2 เดือน พอดีไปเจอคนรู้จักเขาแนะนำให้ไปสมัครกระจกเงา เขาเคยทำมาเขาก็เลยแนะนำ

Q: ตอนที่เขาแนะนำเป็นงานประเภทไหนหรอคะ

A: ตอนแรกเป็นลงสนาม ลงสวน สำนักเขต ทำงานเขต ของจ้างวานข้า เขาเห็นขยันก็เลยให้มาทำประจำโกดัง งานมันจะหนักนิดนึง อันนี้มันเต็มวันแต่อันนั้นวันละ 3 ชั่วโมง

Q: พอมาทำกับของกระจกเงานี่คือเป็นงานอะไรนะคะ

A: เป็นเจ้าหน้าที่แล้วค่ะ ประจำจันทร์ถึงศุกร์ 9:00-17:00 น. แผนกผ้า คัดผ้าที่คนมาบริจาคแล้วก็ส่งไปร้านแบ่งปัน

Q: ก่อนหน้าที่มาเข้าโครงได้ไปหางานกับกระทรวงแรงงานหรือ พม. อะไรแบบนี้ไหมคะ

A: ไม่เคยไป

Q: นอกจากงานคัดผ้าแล้วทำอะไรอีกไหมคะ

A: ก็ช่วยทุกอย่างที่อยู่ในนั้น มีงานบริจาคนี่แหละ เวลาว่างก็ช่วยเขาคัดผ้า แยกสินค้าเฟอร์นิเจอร์

Q: มีงานอื่นอีกไหมคะที่เขาจ้างเราไปทำ

A: แต่ก่อนไปทำอยู่เดี๋ยวนี้มาทำประจำตรงนี้ก็ไม่ได้ไปทำแล้ว

Q: ก่อนหน้านี้ทำงานอะไรอยู่คะ

A: ทำอยู่ที่ภูเก็ต เป็นโรงแรม แต่พอดีโควิดรอบแรกก็เลยมาอยู่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี กลับไปบ้านแล้วก็มากรุงเทพ ไปอยู่บ้าน 3 เดือน มาจากนู่นก็มากักตัวครึ่งเดือน พอโควิดซาก็เลยมากรุงเทพตั้งแต่โควิดรอบแรก ตั้งแต่สิ้นเดือนมีนาปีที่แล้ว มาสมัครจ้างวานข้าประมาณเดือนกรกฎาคม ทำกับจ้างวานข้าได้เกือบ 3 เดือน แต่ก่อนที่เป็นจ้างวานข้าก็มาช่วยมูลนิธิชั่วคราวทีนี้เขาก็ให้เรามาทำที่นี่เลย ตอนทำกับจ้างวานข้าทำ 4 วัน

Q: มีงานอื่นที่อยากทำไหมคะถ้าเป็นไปได้

A แต่ก่อนถ้าวันเสาร์อาทิตย์ว่างก็ไปโบกธงตามแฟลต จ้างวันละ 400 นั่งถือป้าย ผมไม่ผ่านงาน รปภ. เพราะว่าตัวเล็ก สูงไม่ถึง 160 แต่ว่ามีเอกสารครบ ไม่มีปัญหาเรื่องเอกสาร

Q: เวลาไปสมัครงานเคยพบอุปสรรคในการรับเข้าทำงานไหมคะ

A: ไม่ค่อยมีนะ ไปก็เขาก็รับ ส่วนใหญ่คนรู้จักกันเขาก็เลยรับ โรงแรมเป็นพนักงานทั่วไปหลายอย่าง ช่วยเขา โรงแรมไม่ดังเท่าไร ทั้งเสิร์ฟ ทำบาร์ รับออเดอร์ แล้วก็ส่งแขกขึ้นห้อง ส่งลูกค้าโรงแรมที่ภูเก็ต พอดีโควิดมาก็เลย มันไม่มีฝรั่ง ฝรั่งไม่มา เขาปิดประเทศ

Q: ที่ผ่านมาที่มูลนิธิกระจกเงาได้ฝึกทักษะอะไรให้เราไหมคะ

A: ไม่มี ไม่เคยขอเขา ผมอยู่นั่นก็ดูที่เขาทำ

Q: อย่างนี้เวลามาทำงานมีใครสอนงานไหมคะ

A: ใหม่ ๆ เขาก็แนะนำให้ทำตรงนู้นตรงนี้ เป็นเมเนเจอร์ที่ทำงานในมูลนิธิ บางทีก็คนกันเองบอกกัน คนที่มาจากจ้างวานข้าเยอะ แต่ทำประจำมี 3 คน นอกนั้นก็แค่ชั่วคราวเสาร์อาทิตย์ แล้วก็วันธรรมดาบ้าง

Q: ตอนที่เพิ่งไร้บ้านใหม่ ๆ มีใครแนะนำให้ไปนอนบ้านมิตรไมตรีอะไรแบบนี้ไหมคะ

A: รู้จักแต่ก็ไม่เคยไป แต่ก็ไปประชุมอยู่ของกระจกเงา แต่ไม่เคยไปพักเลย ไม่รู้จัก เพิ่งมารู้จักตอนกระจกเงาพาไปนี่แหละ ตอนที่ทำกับจ้างวานข้าก็ยังนอนอยู่สาธารณะอยู่ แต่พอผมมีรายได้หน่อยก็เลยไปเช่าที่ศูนย์บางกอกน้อย คนจ้างวานข้าด้วยกันแนะนำ มันถูก เดือนละ 200 เขาก็ช่วยค่าน้ำค่าไฟ เป็นห้องเปล่า แต่เดี๋ยวนี้ผมออกค่าน้ำค่าไฟเอง ตอนช่วงโควิดเวลาเราไม่ทำงานทางโครงการเขาก็จ่าย

Q: ใช้เวลาเก็บเงินนานไหมคะกว่าจะได้ย้ายไปอยู่ในนั้น

A: ประมาณ 2 เดือน เขาเพิ่มวันทำงานให้เป็น 4 วัน ตอนแรกทำเหมือนฝึกงานก่อน ประมาณอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง เขาดูคนขยัน ดูคนสนใจ เขาก็เลยให้มาทำที่โกดังตอนเสาร์อาทิตย์ด้วย เขาจะดูงานเวลาพาไปลงสนาม ไปเก็บทำความสะอาดที่สาธารณะ เขาก็จะดู

Q: ถ้าให้เลือกระหว่างเป็นรายเดือนกับรายวันพี่ชอบแบบไหนมากกว่ากันคะ

A: แล้วแต่เขาจ้าง

Q: ถ้าย้อนเวลากลับไปตอนตกงานใหม่ ๆ อยากให้รัฐบาลช่วยในเรื่องไหนมากที่สุดคะ

A: งานดีกว่า ที่อยู่เราก็ไปพักโรงแรมชั่วคราวก็ได้ วันไหนอยากไปก็

Q: มีความคิดที่อยากจะกลับไปบ้านเกิดไหมคะ

A: จะไปบางทีก็กลัวแม่ติดโควิด คนต่างจังหวัดเขากลัวคนกรุงเทพ แต่ถ้าจะกลับก็กลับได้ งานที่บ้านมี เขาไม่กลัวเราเรากลัวเขา ตอนนี้ผมก็ยังอยู่บางกอกน้อย

Q: มีงานที่อยากทำไหมคะ ถ้ารัฐจะจัดหาให้

A: ก็ทำไปเรื่อย ๆ ก่อนยังไม่ได้คิด อะไรก็ได้ ถ้าเป็นไปได้ก็ที่เดิม งานเดิมที่ภูเก็ต นายก็ยังโทรมาตามถามว่าเป็นไงบ้างกลับไปทำไหม เราก็บอกว่ายังฉีดยาไม่ครบเลย เขาไว้ใจเรา อยู่กับเขามาหลายปี เป็น 10 ปี หลังสึนามิ ตอนนี้ถ้าจะกลับไปทำก็ทำได้ แต่ก็เกรงใจมูลนิธิ อยู่ช่วยเขาก่อน แต่ถ้าไม่มีงานประจำกับที่นี่ก็จะกลับไป

Q: พอดีว่าทำวิจัยเกี่ยวกับคนไร้บ้านหน้าใหม่แล้วพี่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายพอดี

A: ผมก็อยู่ศูนย์สุวิทย์ บางกอกน้อย ตรงเลียบรถไฟ อยู่มาปีหนึ่งแล้ว เคยติดโควิดอยู่ตรงนั้น ฉีดซิโนฟาร์มแล้วก็ติดโควิด เพราะคนมันไปรวม ๆ กันอยู่ตรงนั้น ห้องน้ำรวม ไปอยู่ช่วงประมาณปีที่แล้วเดือนกรกฎาคม ก็คือช่วงที่มาทำกับจ้างวานข้า ทำใหม่ ๆ ได้ประมาณ 10 กว่าวันแล้วก็มาอยู่พอดีคนที่ทำงานที่จ้างวานข้าเขาแนะนำมา เราไม่ต้องมาเร่ร่อน มีที่พัก จ่ายค่าน้ำค่าไฟ ค่าห้อง 200

Q: ตอนอยู่ที่สุวิทย์วัดหนูเขาหางานให้เราไหมคะ

A: ตอนนั้นผมทำที่กระจกเงาแล้วไง

Q: เขามีการฝึกทักษะให้เราไหมคะ

A: เขาก็แจกของยังชีพ อาทิตย์ละครั้ง แต่ช่วงโควิดเขาก็มาแจกข้าวของ ตอนนั้นที่ไปอยู่เยอะเป็นผู้สูงวัยเยอะ อย่างที่เยาวราชผมก็ไม่ได้อยู่ร่วมกับเขา นอนอยู่ข้างธนาคาร ไม่ได้อยู่รวมกัน คนรู้จักกันเวลาเขาแนะนำคือว่ามีแจกข้าวที่ไหน บางทีผมนั่งอยู่เขาก็เอาของมาให้ วันปีใหม่เขายังมาแจกตังค์ก็บอกเขาว่าผมไม่ใช่ขอทานนะพี่ บางคนก็ไม่ได้คิดแบบเรา

Q: ถ้าไม่มีคนรู้จักแนะนำให้มาทำงานกับกระจกเงา พี่คิดว่าพี่จะไปหางานที่ไหนอะคะ

A: ถ้าไม่มีโควิดก็ว่าจะกลับบ้าน แต่ตอนอยู่ที่สาธารณะก็เสี่ยงเหมือนกัน คือมีคนไม่หวังดีบ้างเคยเจอเหมือนกันแต่ไม่เคยเจอกับตัวเอง เขามารุมตีบางที วัยรุ่น มาทุบเอาตังค์เอาโทรศัพท์อะไรงี้ เคยเจอแต่ไม่เคยโดนเอง

รหัสผู้ให้ข้อมูล: H2

Q: งานที่ทำที่กระจกเงานี่เป็นยังไงนะคะ

A: อย่างอภิวัฒน์เขาอยู่หน้างานอย่างเดียว แผนกยัดผ้าใส่กระสอบ อย่างนั้นก็ไปทำทุกอย่างทุกหน้างาน รับของผู้บริจาคมาของหนักๆบางทีตู้เย็นอะไรก็ต้องรับมาหมดแล้วก็เวลารถมาระบายของก็ต้องเอาของขึ้นรถ หน้าที่ของน้าก็คือส่วนนี้ ถ้ายังเขามาเอาของมาระบายก็ต้องเอารถ 6 ล้อ วันหนึ่ง

เขาจะเอาขึ้นประมาณ 300 กระสอบเฉพาะเสื้อผ้า อย่างเสื้อผ้าที่อภิวัฒน์เขายัดใส่ แล้วเขาก็เอาไปคัดที่โกดังใหม่ บางทีพวกชุมชนก็มาขอรับบริจาค เขาระบายมาทางนี้แล้วศูนย์เราก็จะเก็บไว้

Q: ก่อนหน้านี้ที่จะมาทำงานกับบริษัทกระจกเงาทำงานที่ไหนมาก่อนคะ

A: ช่องโควิดรอบแรกตกงาน ตอนแรกความจริง น้าไม่ใช่คนมีบ้านนะ คือพ่อแม่ตายตั้งแต่อายุประมาณซัก 6 ขวบ อยู่บ้านนอก พ่อเป็นหมอผีแล้วก็เอาปืนไปยิงแม่ จากนั้นมาก็ไปอยู่กับพวกน้า อยู่กับญาติ เสร็จแล้วก็อยู่ไม่ได้ ไปอยู่กับคนนั้นคนนี้เสร็จแล้วพออยู่ไม่ได้ มันก็จะมีเรื่องของการรังแก น้าก็พออายุ 19 ก็เลยหนีมากรุงเทพฯ เลย ก็มาทำงานเรื่อย ๆ ทำงานตรงนี้ได้ 2 ปีออกไปทำตรงนี้ได้ 2 ปีก็ออกไป ตอนทำงานก็ไปอยู่บ้านที่โรงงานหาให้เรา ถ้าจะไปทำงานก็คือต้องมีที่พักให้ บางทีพอมีที่พักอาจจะมีกฎระเบียบเยอะ เหมือนเข้าไปแล้วก็ต้องเข้าไปเลยห้ามออกสองทุ่ม ปิดประตูแล้ว สมัยก่อนตามโรงงานจะเป็นแบบนี้ สมัยวัยรุ่นมันไม่ใช่แบบโรงงานเนาะ มีลูกจ้างแค่ 2-3 คน มันจะมีธุรกิจแบบนี้เล็ก ๆ มีบัตรประชาชนมีเอกสารอะไรเรียบร้อยเพราะเรามีทะเบียนบ้าน บางทีนายจ้างเอาไปก็ไม่คืนให้หาย สมัยก่อนเขาจะยึดไว้เลยนายจ้าง ตอนออกก็ไม่คืนเราก็เลยไม่อยากจะออก เพราะว่าเขาไม่ให้ บางทีไปสมัครเป็น รปภ. คือเขาก็ไม่ให้คืนนะกว่าจะคืนให้ เพราะอายุแก่ตัวขึ้นซักประมาณ 30 กว่า ๆ ก็เริ่มไป รปภ. ไปทำมา 2 ที่แล้ว ทำมาประมาณ 2 ปี แต่ที่ถ้ำที่ยาวที่สุดในชีวิตก็คือที่ไปอยู่ที่เชียงใหม่ ไปอยู่เป็นยามนั่นแหละตอนอายุประมาณ 30 กว่า ที่นี่ก็ไต่เต้าอยู่ไปจนอายุจาก รปภ. ก็ไปเป็นคนขับรถส่งพนักงาน รปภ. แล้วก็ไต่เต้าเป็น Messenger เก็บตังค์ให้เจ้านาย ทำอยู่ได้ 20 ปี งานล่าสุดก็คืองานที่เชียงใหม่ ตอนนั้นคืออายุมากเราก็เหมือนจะอยู่อย่างนี้ไม่ได้แล้วคือถ้าเราออกก็ไม่มีที่พึ่งแล้ว สมัยวัยรุ่นเวลามากรุงเทพฯ ไม่มีที่ไปตกงานอะไรก็แค่กลับไปบ้าน แต่พอไปบ้านก็อยู่ไม่ได้อีก ไปอยู่กับพี่สาวเราก็ไม่ได้ผูกพันกันมามันแตกแยกตั้งแต่อายุ 6 ขวบ ไม่ได้ผูกพันพอกลับไปก็รู้ว่าพี่สาวก็มีลูก มีเหลนออกมาหลานออกมาก็อยู่ไม่ได้

Q: หลังจากเกิดเหตุการณ์ Covid แล้วเป็นยังไงต่อคะ

A: จริง ๆ เข้ากรุงเทพฯ มาตั้งแต่ปี 60 แล้ว ที่ออกจากที่เก่าเพราะว่าเขาเปลี่ยนผู้บริหารใหม่ก็เลยอยู่ไม่ได้ คือมันไม่เหมือนเดิม เหมือนเขาบีบเรา แต่เราก็ไม่มีครอบครัวที่นั่น

Q: ตอนแรกที่มากรุงเทพฯ เราอยู่ที่ไหน

A: ตอนแรกมีเพื่อนที่ทำงาน รปภ. ที่กรุงเทพฯ ก็ถามว่าจะไปกรุงเทพฯ ไหมถ้าไปก็ไปด้วยกัน เราก็เลยตามเขามา ก็เลยไปสมัคร รปภ. ที่บริษัทบุญญพิทักษ์ อยู่หลังวัดปทุมคงคา ก็อยู่ได้ประมาณ 2 ปี ก็ออกมา ออกมาหางานทำ มันต้องย้ายจุดเพราะว่าจุดนี้มันต่อสัญญาไม่ได้ ที่นี่เหมือนโรงแรมที่ไปเป็น รปภ. มันเจ๊งก็เลยต้องหมดสัญญาแยกย้ายไปอยู่ที่ใหม่ จริง ๆ งาน รปภ. มันกดดัน

Q: พอออกจากที่นั่นแล้วไปไหนต่อคะ

A: ก็ไปหางาน ก็พออายุเยอะแล้ว ก็เลยมาอยู่ที่สวนลุม แล้วก็มีคนมาหาให้ไปทำ รปภ. แต่คือเขาคิดค่าหัว เราก็ต้องยอม เขาก็พาเราไปส่งบริษัท เขาจะเดินมาถามอะไรว่าตกงานหรอไปทำ รปภ. ไหม เขาดูสภาพแล้วรู้ คนไหนมีกระเป๋าคือคนตกงาน เขาก็ดูสีหน้าดูสภาพการแต่งตัวดูหน้าตา เขาจะดูรู้ว่าคนนี้เขาตกงานอยู่

Q: มันต่างจากคนเร่ร่อนนาน ๆ แล้วยังไงนะคะ

A: คนเร่ร่อนนาน ๆ มันจะเข้ายาก บางทีอย่างน้องถ้าจะเข้าไปคุยคงเข้าไม่ถึง บางทีเขาคือระแวงด้วย ระแวงว่าจะมาจับเขาหรือเปล่าอะไรแบบนี้ อย่างที่มามูลนิธิได้ก็เพราะว่าเขามีกลุ่มของคุณเจือคุณจำที่จะไปหา ไปสอบถามว่าทำไมตกงาน ตกงานมาเท่าไหร่แล้ว ชีวิตเป็นยังไง ที่นี่เขาก็จะกำหนดวันให้ว่าเราไปทำงานเสร็จแล้วอย่างที่แรกเขาจะให้แค่วันเดียวไปทำงานภาคสนาม แล้วเขาก็จะดูสภาพว่าจิตยังปกติหรือเปล่า

Q: แล้วทำไงกับข้าวของคะ ข้าวของเยอะไหม

A: มีกระเป๋าใบเดียว มีประมาณไม่เกิน 2 ชุดในกระเป๋า

Q: พอเขาให้ทำอาทิตย์ละ 1 วันแล้วเราไปเช่าบ้านได้เลยไหมคะ

A: ยังครับ ก็มันยังไม่มีเงิน เราก็เก็บเงินไปเรื่อย ๆ ได้ประมาณสักพันกว่าบาทก็ไปเช่าห้องเดือนละ 800

Q: กี่เดือนได้คะถึงเก็บเงินได้

A: ประมาณเดือนครึ่งครับ เพราะว่าตอนนั้นมันก็มานอนอยู่ที่จามจุรีอยู่ ทำงาน 400 ต่อวัน ต่ออาทิตย์มันก็ไม่ได้เหลือเยอะก็เก็บไม่ได้ แค่กินยังไม่พอเลยต้องไปหาข้าว รอเขามาแจก บางทีก็มาแจกบางทีก็ไม่มา ก็ต้องไปเอาบางทีหิวมากเลยไปเอาข้าวคริสต์ มันจะมีคนมาสอนศาสนาคริสต์ที่สวนลุม เขาเข้ามาแจกแล้วก็ไป เขาก็เชิญเราเข้าศาสนา ทุกวันนี้เขาก็ยังติดต่ออยู่ ชื่อคุณน้อง แต่เขาก็ดีนะอย่างช่วงโควิด ทางนี้เขาให้อาทิตย์ละ 400 ทางโน้นเขายังโทรมาเลยว่าขาดเหลืออะไรบอกได้ เขาก็คืออยากให้สนิทกับเขา

Q: คนที่มาเผยแพร่ศาสนานี่เขาช่วยอะไรเราบ้างคะ

A: สำหรับน้าคือเขาให้ทุกอย่าง อยากได้ตังค์เขาก็ถามว่าจะเอาเท่าไหร่ ทุกวันนี้ล่าสุดเขาก็โอนมาให้ 500 ตอนโควิดเขาก็ถามว่าขาดเหลืออะไรให้บอกมา คือเราก็ไม่อยากมีหนี้มีสินอะไรก็ไม่อยากเอา เอาแค่ 500

Q: หลังจากทำงานให้อาทิตย์ละวันเขาได้เลื่อนขั้นให้เราไหมคะ

A: เขาจะมีประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ทุกวันที่ 7 ที่มิตรไมตรีวงเวียนใหญ่ เขาจะไปรวมตัวกันเลย เพื่อที่จะไปประเมินผลงานของแต่ละคน เขาจะไปรวมศูนย์กันที่นั่น อย่างน้านี่ไม่ได้ไปแล้วเพราะว่าโอนเป็นพนักงานของกระจกเงาแล้ว

Q: เขาประเมินยังไงนะคะ

A: ก็ดูพฤติกรรมครับ การทำงาน การพูดการจาว่ายังปกติหรือเปล่า บางคนก็ปรับตัวกับเพื่อนร่วมงานไม่ได้ อย่างกลุ่มน้าเนี่ยจะมา 4 คนแล้วนะที่หลุดมาจากจ้างวานข้า แต่อยู่ได้ 3 มีอภิชาติ อภิวัฒน์ แล้วก็น้า ไปคนนึง ทำงานร่วมกันไม่ได้ เขาไม่ชอบ เขาก็เหมือนเดิมไปอยู่อนุสาวรีย์ ไปนอนที่เดิม เขาก็บอกว่านิสัยเขาชอบอยู่สันโดษอยู่คนเดียว แกก็เลยออกก็เลยบอกว่าให้ไปสมัครจ้างวานข้าเหมือนเดิมทำงานครึ่งวันก็เลิกแล้วแต่แกอาย บางทีพวกเดียวกันก็นินทาว่าไปไหนไม่รอดหรอกกลับมาอีกแล้ว วันนี้กลุ่มจ้างวานข้าเวลาไปทำงานด้วยกันยังไม่ถูกกันเลย ทุกวันนี้เขาจะเอาคนจากจ้างวานข้ามาทำที่งานที่โกดังวันละ 5 คน พอกลับมาแล้วไม่ถูกกันก็มี คือเขาเอาคนตรงนั้นเข้ามาเพื่อที่จะพัฒนา

Q: แสดงว่าขั้นสูงสุดของการทำงานจ้างวานข้าก็คือมาเป็นพนักงานประจำใช่ไหมคะ

A: ก็คงประมาณนั้น ทีนี้ก็แล้วแต่ตัวเรา ที่กระจกเงาตอนนี้เราทำ 6 วัน รวมวันเสาร์ด้วย บางทีก็สลับเสาร์อาทิตย์

Q: เขาให้ค่าแรงเรายังไงคะ

A: เป็นรายเดือนครับ คือคิดเป็นรายวันแต่ออกให้ทั้งก้อนทีละเดือน คือเขาไม่อยากให้อยู่ในโครงการจ้างวานข้านานเพราะเดี๋ยวเขาก็ต้องหาคนใหม่เข้ามาอีก ก็ต้องไปช่วยคนใหม่มาอีก เขาจะดูว่าคนจนหรือคนไหนมีความจำเป็นแค่ไหน

Q: นอกจากงานที่พี่ทำอยู่ทุกวันนี้มีความคิดอยากจะทำงานอื่นไหมคะถ้าเลือกได้

A: รปภ.ก็คือไม่เอา อย่างที่ทำอยู่ทุกวันนี้คือดีแล้วทำดีที่สุดแล้ว ตั้งแต่เกิดมาคือทำงานนี้ดีที่สุดแล้ว เพราะว่ามันได้เลิกงานตอน 17:00 น อย่าง รปภ. บางทีวันนี้คนขาดก็ต้องทำต่อ 48 ชั่วโมงก็เคย จะออกก็ไม่ได้เดี๋ยวโดนตัดเงิน มันจะมีเหมือนเขากดดันเราอยู่หลายอย่าง อย่างเราทำงาน 30 วันสมมติไปทำงานวันที่ 1 สิ้นเดือนไม่ใช่ว่าได้เงินนะ เขาจะหักไว้ 15 วัน ทุกบริษัท ส่วนใหญ่เขาไปทำ รปภ. เพราะว่ามันสมัครง่าย ออกง่าย แต่ว่าเงินส่วนนั้นคุณต้องเสีย เขาก็ไม่ดูอะไรมากดูแค่ว่ามีเอกสารไหม ประวัติก็ไม่ได้เช็คอะไร เพราะส่วนใหญ่เจ้าของจะเป็นตำรวจ ทหาร ทนาย

Q: ช่วงแรกที่เราตกงานอยากให้รัฐบาลช่วยอะไรเราเป็นอันดับแรกคะ

A: อยากได้งานประจำ ไม่ใช่ว่างาน 2-3 วันจบ เพราะว่ามันจะได้ยาว จะได้ถาวร บางทีคนตกงานมันเข้าไม่ถึงงาน หมายถึงว่าสมมตินำ้ไม่อาบเสื้อผ้ามอมแมมไม่มีที่พักถ้าไม่มีกลิ่นตังค์ไม่มีซื้อ ถามว่าไปทำงานนี้ไหมมันไม่ใช่ว่าเขาจะจ่ายตังค์เราเลย ระหว่างนั้นจะเอาที่ไหนกิน เอาแค่มีที่พักให้ก็อยากหรูแล้ว ถ้าเป็นไปได้ควรจะได้วันต่อวั นอย่าง รปภ. เขาจะให้ครึ่งหนึ่ง เบิกได้วันละ 200 ครึ่งหนึ่ง เขาถึงได้หันไปที่ รปภ. กันหมด ทุกบริษัทเขาจะให้เบิกได้วันละ 200 แล้วก็หักไปทุกเดือน มันเป็นทั้งข้อเสียแล้วก็ข้อดีข้อเสียก็คือเขาเอาเปรียบ ข้อดีก็คือเรามีกินมีงานทำ บริษัทมันก็แข่งกัน สมมติบริษัทนี้ให้ 100 บริษัทให้ 200 อีกบริษัทให้ 300 เขาก็จะดึงคนเข้าไป แล้วก็จะมีคนไปหาแถวสวนสาธารณะ

Q: นอกจากงาน รปภ. มีงานอื่นไหมคะ

A: จริง ๆ เขาก็อยากทำงานทั่วไปแบบคนปกติ เข้างาน 8 โมงเลิก 5 โมง แต่มันทำไม่ได้ เพราะว่าต้นทุนเขาไม่สูง อย่างคนรอบข้างเขาไม่เข้าใจ เขาก็เหมือนคุณนั่นแหละแต่คุณไม่เข้าใจเขา อยากชวนไปทำงานไหมเดือนละหมื่นสอง ถามว่าเขาพร้อมไหมเขาไม่ได้พร้อมเลย ก็ทำไม่ได้ ทำไม่ได้เพราะอะไร หนึ่งที่พัก สองพรุ่งนี้จะกินอะไร ตกงานอะมันไม่มีเงินหรอก

Q: ตอนนั้นที่อยู่สวนลุมมีเพื่อนคนไหนที่มีงานทำอยู่บ้างแล้วไหมคะ

A: ไม่มีอะ ก็มีรู้จักก็คืออภิชาตินี่แหละที่มาทำงานโกดังด้วยกัน เคยนอนอยู่แถวสวนลุมด้วยกัน เคยนอนจามจุรี แล้วกระจกเงาก็มารับสมัครกับพี่ชาติไปก่อนแล้วก็ตามเราไปทำ ตอนที่ไปนอนอยู่จามจุรีก็อยู่มาเกือบปีแต่ก็ไม่ได้อยู่ตรงนั้นตลอด บางทีก็ไปทำงาน รปภ. ก็ไปนอนบ้านพัก รปภ. แต่ที่พักก็เอาอะไรไปไม่ได้คือเสื้อผ้ายังหายเลย คนที่ขโมยก็คือพวกเดียวกันนั่นแหละ ล่าสุดน้าออกมาก็คือไม่มีเสื้อผ้าเลย ก็เลยใส่ชุด รปภ. ออกมา โทรศัพท์ชาร์จไฟไว้ไม่ได้หรอกถ้าหลับก็หาย จะดีตรงที่ไม่มี

คนทำร้ายเรา ถ้านอนข้างถนนเผลอ ๆ มีคนมาขู่เอาเงิน มาทำร้าย พวกนักเลงหัวไม้มันมี พวกขี้ยาประมาณนั้น หัวลำโพงนี่ก็ไม่ได้ ถ้าไปนอนจะโดนเอา

Q: ถ้าสมมติว่ามีคนมาจ้างงานแล้วมีที่พักให้จะดีไหมคะ

A: ก็โอเคอยู่นะ ดีกว่าไม่มี ก็รู้จักบ้านมิตรไมตรี เมื่อก่อนไปประชุมตอนทำงานจ้างวานข้า แต่ไม่เคยเข้าไปนอนแนะนำ ไม่มีใครแนะนำ แต่ก่อนได้ยินข่าวว่าเขาแนะนำแต่ไปสร้างความเสียหายอะไรงี้ คือไปเสียงดัง บางคนบางทีก็หลุดมา อย่างจ้างวานข้า บางคนสติไม่เต็ม บ้า ๆ บอ ๆ วันที่ 7 นี้น้องเข้าไปดูเลยมีแต่ขี้ฝุ่น กว้างขวาง เขาจะใช้ประชุมแต่ก็คือนั่งไม่ได้เลยมีแต่ขี้ฝุ่น

Q: แสดงว่าพี่ไม่เคยไปรับบริการจากภาครัฐเลยใช่ไหมคะ เช่น พม.

A: ไม่ ๆ ไม่เคยเลย

Q: มีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมไหมคะ

A: ถ้าจะแก้ไขส่วนนี้นะ น้าก็ฝากว่า ต้องหนึ่งมีที่พัก สองต้องมีงานให้เขาทำ แล้วก็มีต้นทุน ถ้าไม่มีต้นทุนเขาก็ทำไม่ได้ แค่ให้เขาไปนั่งเฉย ๆ ยังทำไม่ได้เลย เขาหิว ใหม่ ๆ ก็ให้เป็นวัน หรือให้แบบ รปภ. จ่ายครึ่ง คนถึงเข้ามาทำ รปภ. กัน

รหัสผู้ให้ข้อมูล: H3

Q: ตอนไปอยู่ที่บ้านมิตรไมตรีเป็นยังไงบ้างคะ

A: ไม่เหมือนกับที่ออกสื่อ เขาจะปิดบ้าน ไม่ต้อนรับ วันนั้นไปกับเจ้าหน้าที่จากจ้างวานข้า ข้าวของมีอะไรมาคือเขาต้องค้น เขาใช้ปากกาเขี่ย ๆ เจ้าหน้าที่จากจ้างวานข้าเลยโมโหมากเลย เพราะแกติดต่อกับผู้อำนวยการเขาไว้ว่าจะไปอยู่ 2 เดือนแต่ทางนี้พอมาเขาไม่ให้ มุ้งลวดก็ไม่มีกันยุง พัดลมก็ไม่มี ไม่มีการทำความสะอาดเลย เขาไม่เปิดรับ เขามีอุปกรณ์มีเตียงมีอะไรแต่เขาไม่เปิดรับ มันไม่เหมือนกับที่พูดออกสื่อว่ารองรับได้ แต่เขาจะมีของที่ผู้บริจาคให้มา มีตู้แบ่งปัน แต่เขาไม่ให้เราหยิบจะให้เป็นคน ๆ บางคนก็ดีเปิดให้เรา จะเอาอะไรเอาได้ ขนาดเครื่องซักผ้าอบผ้าเจ้าหน้าที่ใช้ได้แต่สำหรับเราคือเขาจะถอดปลั๊ก เขาบอกว่าทำไมไม่แจ้งเขา เราก็บอกเขาแล้วว่าหนูจะซักผ้านะ ใช้เป็นใช้เครื่องนี้เป็น แฟ็บเขาก็ให้เราซื้อมาใช้เองทั้ง ๆ ที่เขาก็มี เสื้อผ้าส่วนตัวที่บ้านเขาก็เอามาซักที่นี่ กับคนอื่นเขาก็ปฏิบัติแบบนี้ กฎของเขาให้ออก 9 โมงแต่คือ 6 โมงก็ให้ออกจากบ้าน แล้วคิดดูคนไร้บ้านจะไปอยู่ที่ไหนกัน ต้องไปอยู่ป้ายรถเมล์ เขาบอกว่าเขาจะรีบไปประชุม จะปิดบ้าน ผลัดเวรกัน แต่ของเราเนี่ยมีงานที่จะต้องไปทำ การเดินทางเรามีหลายต่อก็สามารถที่จะออกแต่เช้าได้ แต่เราก็ไม่ถึงขนาดเร็วขนาดว่าตี 4-5 ให้เราออก ตี 5 ถ้าเกิดเป็นวันที่เราไปแค่ทำงานก็ไม่เท่าไร แต่วันไหนที่เริ่มทำงาน

กับจ้างวานข้าอาทิตย์ละ 2 วัน วันไหนไม่ได้ทำงานอยากนอนตื่นสายหน่อยสัก 9 โมงก็ไม่ได้ คือเขามาแจ้งเลย บังคับเข้าด้วยว่าห้ามเกิน 3 ทุ่ม

มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ไปทำงานนอกกับจ้างวานข้าที่จะต้องเลิกประมาณ 3 ทุ่มแต่เจ้าหน้าที่ให้พี่กลับก่อนเพราะพี่อยู่บ้านมิตรไมตรี ไปทำตรงยูเนียนมอลล์ คอนเสิร์ตอะตอม ทีมงานเราไปหมดเลย ปรากฏว่าก็มีการประสานงานกับบ้านมิตรไม่ตรีว่าพี่สองคนมาทำงานจะขอกลับดึกหน่อย แต่ก็ไม่ได้เกิน 3 ทุ่มเนี่ยเข้าไม่ได้ ก็เลยบอกกับเจ้าหน้าที่โครงการว่าไม่เป็นไรค่ะ เพื่อนเลิกกี่โมงเราก็เลิกเท่านั้น แต่เขาก็บอกว่าไม่ได้ เราอยู่ไกล วันนั้นฝนตก รอรถนานมาก ติดที่เขาประท้วงกัน กลับถึงบ้านพอดี 3-4 ทุ่ม ปรากฏว่าบ้านเขาปิด แต่มีพี่คนหนึ่งเขารอเปิดให้ เราเลยคิดว่าในเมื่อเราติดต่อประสานงานกับทางนี้แล้วแต่เขาไม่ให้แล้วเราเข้าไปมันก็ดูเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี เราก็นอนป้ายรถเมล์ ก็ไม่ได้บอกอะไรกับเจ้าหน้าที่โครงการ ตอนหลังเขามาทราบเองเขาก็เคือง ไม่โอเค คือครบเดือนปุ๊บโทรไปเร่งเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อให้เราออก ถามว่าเมื่อไรจะออกสักที เหมือนมีความรู้สึกว่ากดดันเรา ถามว่ามีเงินเก็บพอหรือยัง เมื่อไรจะไป ช่วงนั้นทำแรก ๆ ก็ได้ครั้งละ 400 ค่ารถค่าอะไร คือคนมันไม่สามารถรวบรวมเงินเป็นก้อนนึงได้ ภายในอาทิตย์นึงอะ ให้เราชักหน้าให้ถึงหลังก่อนจะไปรับงานในอาทิตย์หน้าเถอะ มันต้องกินต้องใช้มีค่ารถ เพราะว่าวันไหนที่เราไม่มีงานทำเราต้องออกจากบ้าน คือก็ไปนั่งอยู่ในสวนสาธารณะ คือมันต้องมีค่าเข้าห้องน้ำ มีค่าข้าว

Q: แสดงว่ามันก็เหมือนเป็นอุปสรรคต่อเราในการที่จะไปทำงานใช่ไหมคะ

A: ใช่ เราต้องพกกระเป๋าไปด้วย เขาไม่ให้เราเก็บกระเป๋าไว้ในนั้นนะ แต่เราก็ดื้อดึงแอบยัดไว้ใต้ที่นอน คือเราไม่สามารถขนไปได้เยอะ มันก็เหมือนเราแค่แวะเข้าไปซักผ้า ไปนอน แล้วก็ต้องไปถูบ้าน ล้างห้องน้ำ กวาดข้าวของ ฝนตกเขาก็ปิดไฟ แล้วมีอยู่คืนนึงมีขาจรที่เป็นผู้ชายมาอยู่ห้องข้าง ๆ แล้วหน้าต่างมันจะเป็นกระจกซึ่งมันสามารถที่จะเห็นเราได้ แล้ววันดีคืนดีเขามาปิดไฟ พี่ก็เลยแจ้งน้องเจ้าหน้าที่ที่โครงการว่าไม่รู้ว่าเขาปิดทำไม ถ้ามันเกิดมีผู้ชายเข้ามาอยู่แล้วเราเดินออกจากห้องมาไปเข้าห้องน้ำแล้วอะไรจะเกิดขึ้น

Q: ตอนนี้พี่ ๆ พักอาศัยกันที่ไหนนะคะ

A: ที่หอพักเอกชน ตอนนี้เราสามารถที่จะทำงานได้ เก็บเงินได้ ตอนนั้นเดือนนึงก็ยังไม่สามารถที่จะเก็บเงินได้ ก็เลยคุยกับเจ้าหน้าที่โครงการว่าถ้าเรายังไม่ได้เงินเราก็จะออกมาใช้ชีวิตเหมือนเดิมแหละ ทีนี้ทางมูลนิธิเขาก็หาให้ หาที่อยู่ให้ โดยการออกค่าเช่าล่วงหน้าให้ก่อน แล้วเราก็ทำงานไปแล้วค่อยจ่ายคืน

Q: ก่อนหน้านี้ที่พี่ ๆ จะมาอยู่บ้านมิตรไมตรีไปอยู่ที่ไหนกันมาก่อนนะคะ

A: เดิมพวกพี่เป็นคนกรุงเทพฯ อโศกเลย ปกติก็ทำงานประจำ แล้วก็มาเจอโควิดเมื่อต้นปี น่าจะแค่ 2 เดือนได้มั้งแล้วแม่เสีย ต้องขายบ้านที่กรุงเทพฯ แล้วย้ายไปอยู่พิษณุโลก ช่วงโควิดนี่แหละค่ะ เพราะว่าตัวพี่เอเขามีปัญหาเรื่องงานประจำ เรื่องสุขภาพ พี่บีก็ทำงานคนเดียว ในเมื่อมันไม่พอก็ต้องออกจากห้องเช่า เรามีเงินเก็บเหลืออยู่ 5 พันเอง ก็เลยขอความช่วยเหลือจากพี่ชายที่อยู่ต่างจังหวะ เขาก็มารับเราไป คือบ้านก็คือข้าวของมีอะไรในนั้นก็ปล่อยไปกับบ้านเลย เป็นเหมือนค่าเช้าของเดือนนั้นที่เราค้างเขา แล้วก็เอาเงินเก็บที่เหลือกลับบ้านไปอยู่กับพี่ชายที่พิษณุโลก แล้วก็ไปทำสวนทำไร่ สวนเยอะไร่เยอะ เราไปปุ๊บ เป็นเด็ก กทม. เนาะ ตากแดดตากอะไรก็ไม่ไหว ไปเลี้ยงหมูเป็ดไก่ห่าน ยกเว้นม้ากับช้าง ไปทำบ่อปูบ่อกบอะไร ไปได้ประมาณ 4 เดือนแล้วก็ตัดสินใจขอเขากลับมากรุงเทพฯ ด้วยเงิน 5 พันเหมือนเดิม แต่มีเพื่อนที่พิษณุโลกบอกให้ตีรถกลับไป บอกว่าให้ไปอยู่กับเขา เขามีร้านนวด ให้ลองไปฝึกวิชาชีพดูว่าเราจะทำได้ไหม ไปอยู่ประมาณ 2 เดือน คือก็ไม่เวิร์คเพราะว่ามันไม่มีลูกค้าช่วงโควิดอะ แล้วก็ปวดเข่าปวดอะไร แต่เขาก็สอนเรา นั่งอ่านตำรา แล้วก็จับฝึกกันเอง

แล้วเราก็มานั่งคิดกันว่าจะไหวไหมอยู่ที่นี่จะไปไหนมันต้องใช้รถ แล้วเราไม่คุ้นกับสถานที่เลย มันเป็นนอกเมือง เป็นเขาเป็นอะไรมันไม่ใช่ในเมือง เราก็เลยบอกว่าถ้ามาอยู่กรุงเทพฯ ยังไงก็รู้จักหนทาง บ้านมิตรไมตรีเราก็เคยได้ยิน กระทรวงพม. ตอนแรกคือไปที่นั่นก่อนเลยนะ ไปกันเอง เราพอรู้อยู่ว่าพวกที่ประสบปัญหา เร่ร่อน เขาจะจัดหางานหาที่พักรองรับให้ก่อนระหว่างที่เรายังไม่มีงานจากที่เห็นในข่าว พวกบ้านมิตรไมตรี ตอนนั้นไปข้าวของเต็มไปหมดเลยนะ เจ้าหน้าที่มาถามว่ามาติดต่ออะไร ก็เลยบอกไปว่าเรามีปัญหาอย่างนี้ ๆ นะ เราตกงาน เขาก็บอกว่าเขาให้ความช่วยเหลืออะไรไม่ได้ เขาพูดแบบนี้เลย ให้ไปกระทรวงแรงงานกันเอง โบ้ยไปทางนู้นเลย ในเมื่อมันไม่ไหวแล้วก็ อยู่ตรงนั้นอะ สะพานขาวที่พี่ไปติดต่อ เขาบอกสั้น ๆ ได้ใจความคือเขาช่วยเหลืออะไรไม่ได้

Q: แล้วตอนนั้นเราได้ไปกระทรวงแรงงานต่อเลยไหมคะ

A: ไม่ได้ไปต่อเพราะว่าตอนนั้นกระเป๋ามันเยอะมาก เจ้าหน้าที่ออกมาต้อนรับ อะไร ๆ ก็ไม่ได้ไม่เกี่ยวกับเขา แต่บ้านมิตรไมตรีนี่ตัวเขาเป็นคนดูแล เขาไม่แนะนำเลยว่าคุณไปนี่นะ ไปที่ดินแดงก็ได้ อ่อนนุชก็ได้ เพชรเกษมก็ได้ คือตัดบทเลย ไม่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มอะไรเลย

Q: แล้วมารู้ทีหลังว่ามีบ้านมิตรไมตรีได้ยังไงนะคะ

A: เจ้าหน้าที่โครงการจ้างวานข้าเป็นคนพาไป คือตอนที่พวกพี่ไปทำงานครั้งแรก ตอนกลางคืน ไปขัดสะพานลอย แล้วอีกครั้งหนึ่งมันเป็นช่วงวันจันทร์เขาให้มาลงทะเบียนที่สวนสันติภาพก่อนที่จะทำงาน วันนั้นเขาก็บอกว่าให้อยู่รอแกเดี๋ยวจะพาไป เขาบอกว่าเราเป็นผู้หญิงมันน่ากลัวที่จะไปอยู่ตามป้ายรถเมล์ หลังจากตอนนั้นที่ไป พม. คืนแรกเราก็ไปนอนสนามหลวงก่อน มันจะมีของแจก

ก็จะยืนเข้าแถวกัน ตรงนั้นจะมีคนไร้บ้านรวมตัวกันเยอะ ไปครั้งแรกเราก็เห็นว่าเขาต่อแถวอะไรกัน ตรงกระทรวงมหาดไทย เราก็ไป พอไปปุ๊บมีคนมาบอกว่าหน้าใหม่มาเดี๋ยวจะโดน ไปเข้าแถวกับเขา เดี๋ยวจะโดน เขาจะมีขวดกระทิงแดงตั้ง ๆ มากันตั้งแต่ 7 โมง เขาบอกเขาจอง ๆ ไว้ เราก็ไปยืนเพราะไม่รู้ พอเสร็จตอนกลางคืนเราก็มาคิดว่าจะทำไง มันเป็นช่วงเคอร์ฟิวด้วยแล้วเราจะไปอยู่ไหน ตำรวจจะจับเราไหม เราก็ไปกรมตำรวจเขาบอกให้ไปนั่งแถวป้อมปราชัย ปลอดภัยสำหรับเราด้วย เราก็ไปนั่งตรงนั้นเลยเพราะว่ามันใกล้จะเย็นจะค่ำแล้ว เดี๋ยวค่ำขึ้นมาแล้วจะลำบาก

Q: ปลอดภัยเพราะอะไรนะคะตรงนั้น

A: มีตำรวจ เขาจะรู้ว่าเราเป็นคนไร้บ้าน เขาก็ไม่ว่าอะไร แนะนำให้มาด้วย แล้วอีกวันนึงก็กำลังจะหาที่เข้าห้องน้ำ ล้างหน้าล้างตาจะไปไหนดี ต้องหาสวนสาธารณะที่มันมีห้องน้ำ วัดราชประดิษฐ์ ตอนนั้นก็ไปเข้าห้องน้ำ ไปอาบน้ำล้างตัวได้ เขาเปิดตั้งแต่ตี 5 คนเริ่มมาออกกำลังกายเราก็ต้องไปก่อนกลัวเขาจะรังเกียจไม่ให้เราเข้า แต่เขาก็จะไม่ค่อยไล่เราเนอะ ทีนี้เราก็เลยมองว่าสนามหลวงคนมันเยอะ คนเร่ร่อน ผู้ที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมันเยอะ แล้วก็มิจฉาชีพก็เยอะ เราก็ไปอยู่กันตรงป้ายรถเมล์ ตรงนั้นมีคือศาล ตรงเจ้าแม่บีบมวยผม เป็นเขตพระราชทาน ทหารจะเดินกันเยอะ ปลอดภัย สว่างไสว ตกเย็นพวกเราก็จะมาประจำจุดนี้ เพราะเราจะไม่ไปไหน เรากลัวทั้งแท็กซี่ คนเร่ร่อน กลัวทั้งพวกตุ๊ก ๆ พวกนี้แปลกเวลาเห็นหน้าใหม่มาเขาก็จะมาดู ตอนกลางคืนก็จะสลับกันนอน ถ้าเกิดเราเคลิ้มเมื่อไรก็จะมีคนมาจับมือจับแขน ดึงกระเป๋า แต่ดีที่ว่ามันมีกล้อง เราเลือกนั่งหน้ากล้องเลย มันปลอดภัยเพราะมีทหารเดินคุม เขาจะมีตั้งจุดตรวจของตำรวจ

เจ้าถิ่นพอรู้ว่าเรามาใหม่ก็พยายามจะมาถามเราว่าจะไปไหน มาทำอะไร ให้เราเอาของเอากระเป๋าไปฝากไว้ที่บ้านเขา ไปพักอยู่กับเขาที่นั่นไหม เขาก็จะตามตื๊อ เดินวน พอเขาเห็นเราไม่อยู่จุดนั้นเขาก็จะหาเราและ มานั่งมอง ซุ่มเฝ้าเลย น่ากลัว อย่างพี่เอเคยเจอครั้งนึงตอนไปเข้าห้องน้ำ เดินไกล เข้าห้องน้ำทีก็ทิ้งเขาไว้คนเดียว ปรากฏมีแท็กซี่กระโดดมาตรงหน้าเลยแล้วก็จ๊ะเอ๋ พี่นึกในใจมึงไปไกล ๆ กู แล้วไม่เท่าไรขู่เราด้วย เดี๋ยวจะเรียกพวก ตม. มา เราเลยบอกไปเรียกมาเลย จะเอาอะไร คือถ้าเราไม่มีบัตรเป็นคนไม่มีอะไรเขาก็จะขู่เรา มันจะอาจจะมีการกระทำรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นกับเรา พี่ว่าพี่ยังโชคดีอย่างหนึ่งว่าเราก็ไม่ได้โง่อะไรนักหนา เราก็เลือกจุดที่เราจะนั่ง พวกเพื่อน ๆ เร่ร่อนที่เรานั่งด้วยกันเนี่ยบางทีที่เราเห็นเขาน่ากลัวแต่เขาไม่ได้น่ากลัวอย่างที่เห็น บางทีก็เป็นมิตรมาก ดูแลเราสองคน พอหน้าใหม่มาแบบนี้แต่การพูดการจาของเขาก็เหมือนพวกเรา คือเขาก็เคยใช้ชีวิตดี ๆ มา แต่มาจับพลัดจับผลูตกอยู่ในภาวะเหมือนเราแบบนี้ เราก็คุยกันไปคุยกันมา หน้าเก่าเขาอยู่นาน อยู่อย่างนั้นจนบางทีมีการเขม่นกัน แต่ละซอยจะมีเจ้าถิ่น เราก็ต้องย้ายจุด พอเขาย้ายจุดเราก็ไม่รู้ว่าเขาไปไหนแล้ว คือเขาจะเป็นผู้นำเราว่าวันนี้มีแจกตรงนู้นนะ พี่ไปกับผมนะ ไปด้วยกัน พาไป ช่วยเหลือ

กัน ตอนกลางคืนก็มานั่งเฝ้าให้ เขาจะบอกเลยว่าอย่ามายุ่งกับพี่สาวเขานะ เขาจะฝากเพื่อนเขาที่ไว้ใจได้ว่าให้ดูแลพี่กูด้วยนะ อย่าให้ใครมารังแก

ตัวเขาเองไม่มีงานทำแต่เขาเป็นคนขยัน ลุงคนไหนมารับให้เขาไปทำอะไรเขาก็ไปรับจ้าง แต่คือเขาไม่สูบยาเสพติด อาจจะสูบบุหรี่ เนื้อตัวมอมแมม แต่เขาก็คือไม่ไปหาเรื่องอะไรใครถ้าใครไม่มาหาเรื่องเขา มีอะไรเขาก็ เออพี่เดี๋ยววันนี้มีแจกก็ไปเอามานะ พี่ผมได้เยอะก็เอามาแบ่งกัน ทำงานได้ตังค์มาก็ซื้อขนมมาเลี้ยง แบ่งกันกิน เราไปรับข้าวแจกตรงนู้นมาบางทีเราไม่ได้ไปเขาก็เอามาเผื่อ แล้วเขาก็บอกต่อเพื่อนสนิทเขาว่าเออพี่เขาเป็นอย่างนี้นะ ก็พามาแนะนำ ตอนกลางคืนเขาจะนอนกันเป็นกลุ่ม ใครมาป้วนเปี้ยนเขาก็จะบอก เขาจะเวรยามให้ ใครมายุ่งเขาก็จะบอกว่าให้ไปนอนตรงนี้นะ มันปลอดภัย นั่งตรงนี้นะ

Q: ตอนที่เราไปทำงานกับโครงการจ้างวานข้านี่เราได้ชวนเขาไปด้วยไหมคะ

A: เขาไม่อยู่แล้ว คือเขามีเหตุการณ์ แล้วพวกนี้ข้อเสียอย่างหนึ่งคือเวลาทำงานเสร็จแล้วเขาจะเอาไปกินเหล้า ถ้าไม่ติดเหล้าคือเขาดีมาก เขาทำงานประจำ ตกเย็นมา เขาก็มาสังสรรค์กับเพื่อนเขา เขาทำงานจนกระทั่งเช่าห้องอยู่กับเพื่อน พี่ก็บอกว่าเออ ดีแล้วล่ะทำงานเก็บเงินจะได้ไปหาลูกกลับต่างจังหวัด ส่งเงินให้ลูกได้ แล้วน้องคนนี้ก็ วันนั้นยังไงก็ไม่รู้ เขากลับห้องไปแล้ว แล้วอยู่ ๆ กลับมากินเหล้าไป ๆ มา ๆ ถูกตีหัวแบะ เป็นครั้งแรกที่พี่เห็น นอนเลือดเต็มพื้นเลย ตอนนั้นพี่นอน ๆ อยู่มีคนมาปลุกให้ตื่น ให้วิ่ง พี่ก็งง เขาบอกพี่รีบวิ่งเลย อันตราย ให้รีบหลบ พี่ก็ถามว่าอะไร เขาบอกว่าไอ้น้องคนนั้นอะตายแล้ว พี่ถามว่าตรงไหน ตรงนู้น เป็นไปได้ยังไงเขากลับห้องไปแล้วไม่ใช่หรอ เขาก็ให้เรารีบโทรบอกตำรวจก่อนเลย เรียกรถพยาบาลก่อน คู่อริมันวิ่งตามมาแล้วเห็นว่าเหลือพี่สองคนแล้วพี่เนี่ยไปที่จุดเกิดเหตุ ไม่มีใครกล้าแสดงตัว พี่นี่ไปชี้ตัวว่าเป็นยังไง ก็บอกว่าไม่เป็นไรนะ ๆ เดี๋ยวตำรวจมา พวกที่ตีนี่ตอนหลังพอรถตำรวจรถพยาบาลมา มันก็หลบเนาะพวกที่ตี สักพักวันรุ่งขึ้นไอ้คนที่ตีมาหาพี่ มาถามพี่กับพี่เอว่าใครที่โทรเรียกตำรวจ พี่ก็บอกว่า พี่ไม่รู้จักเขา เขาขอให้พี่เรียกรถให้พี่ก็โทรเรียกให้เท่านั้นแหละ เขาก็เดินวนไปวนมาสองสามรอบ ทีนี้พี่ก็โทรเรียกตำรวจละ ตำรวจก็มาพวกนี้ก็หายไป เราก็ย้ายจุดจากตรงนั้น ทีนี้ก็ถามน้องแถวนั้นว่าน้องคนที่ถูกตีก็คือหัวแตก ต้องเย็บ เขาบอกว่าเขาต้องย้ายจุด แล้วกลับมาเขาก็จะอะไรไม่ได้ งานก็ไม่ได้ไปทำ เขาก็เหมือนเสียโอกาสในจุดนี้ พี่ก็ไปหาเขานะ ตั้งแต่ทำกับโครงการจ้างวานข้าก็ไปเดินหาดูว่าอยู่ตรงไหน อยากให้เขามาทำก็ไม่เจอแล้ว ถามคนแถวนั้นว่าเห็นไหม เขาบอกอยู่ตรงนี้ตรงนั้นเราก็ไปตามหา อยากให้ความช่วยเหลือถ้าอยากได้ตังค์ค่ารถกลับบ้านเราก็จะให้

Q: ไปรู้จักกับพี่เจ้าหน้าที่โครงการจ้างวานข้าได้ยังไงนะคะ

A: ตอนแรกพี่อยู่ที่สาธารณะ ก็จะมีผู้หญิงฝรั่งคนนึง ตอนเย็นเขามาแจกคูปองทานอาหาร คือเขาสอนศาสนา เผอิญว่าเขาก็ทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่โครงการ เขาบอกว่าถ้าว่างก็ไปที่บ้านเขา มีประชุมนมัสการพระเจ้า เราก็ไปแล้วก็เล่าให้ฟังว่าเราเป็นอย่างนี้ ๆ เขาก็มาที่จุดเราเห็นว่าเรามีกระเป๋า แกก็รับฝากที่บ้าน ไปไว้ที่บ้านรักแท้แล้วก็ให้เราพกแค่กระเป๋าที่พอจะไปทำงานกับจ้างวานข้าได้ แกก็ดีใจ แกก็แนะนำว่าให้มาหาพี่ที่โครงการนี้นะ ได้ครั้งละ 400 สองคนก็อาทิตย์นึง 800 คือเราก็ฝากกระเป๋ากับเขาไว้อย่างเดียวแล้วเราก็มานอนที่สาธารณะ คือเราก็ไปเข้าห้องน้ำไปเปลี่ยนเสื้อผ้าไปทำงานกับโครงการได้ พวกเอกสารอะไรเราก็ฝากเขาไว้ จนกระทั่งไปลงทะเบียนกับบ้านมิตรไมตรี ก็รวมตังค์ค่ารถกันไปกับเพื่อน ๆ ในที่สาธารณะ 3-4 คน ตอนนั้นเหลือตังค์อยู่ 20 บาท คือเราต้องลงทะเบียนก่อนถึงจะได้ทำงาน จุดลงทะเบียนมันมีแค่เดือนละครั้ง เมื่อก่อนคือทุกวันจันทร์ เขาก็จะบอกจุดว่าให้ไปทำที่ไหน ๆ แล้วก็จะขานชื่อ ดูว่าคุณมีรายชื่อไหมที่จะทำงาน แล้วจะไปทำในจุดไหน เมื่อก่อนนี้ทำอาทิตย์ละ 2 วันวันพุธกับพฤหัสบดี เราจะรู้เลยว่าทั้งเดือนนี้เราจะมีงานป้อนตรงไหนบ้าง เขาก็จะแจกใบงานมาว่าวันไหนต้องไปทำจุดไหน

อย่างตอนนี้พวกพี่ทำอาทิตย์ละ 4 วัน คือกว่าจะผ่านแต่ละเฟสมาเขาก็จะดูการทำงาน ต้องดูว่าทำงานแล้วมันดีไหม เขาก็จะป้อนงานเพิ่มให้ รายได้ก็จะเพิ่มขึ้น อยู่ที่การทำงานของแต่ละคน หนึ่งวันนี่ก็จะเป็นพวกคนจนเมือง อาจจะมีบ้าน หรือว่าอาจจะเป็นคนที่ใช้พื้นที่สาธารณะไม่สามารถไปเช่าห้องได้จริง ๆ บางกลุ่มไม่อยากไปเช่าอยู่ คือชอบอิสระ ก็ได้หนึ่งวัน กลุ่ม 2 วันคือกลุ่มที่มีบ้าน แต่สูงอายุ ลูกหลานไม่เลี้ยง อยากทำงาน กลุ่ม 2 วันคืออย่างพวกพี่มาทำตอนแรกคือก็เพื่อสำหรับที่จะมีตังค์เช่าบ้าน ทำไปประมาณ 3-4 เดือนเขาก็จะมีการประเมินการทำงานแต่ละคน อัพเกรดตัวเอง ต้องด้วยลำแข้งของเรา วันนั้นปีใหม่เขาก็เรียกประชุมที่บ้านมิตรไมตรีก็มีการคัดชื่อกลุ่มแต่ละกลุ่ม เราก็ดีใจเนอะได้คัดมาอยู่กลุ่ม 4 วัน มีอยู่ประมาณ 14 คนได้ จากอาทิตย์นึง 800 ก็จะได้ 1,600

Q: งานที่ไปทำนี่มีอะไรบ้างคะ

A: งานทำความสะอาด ช่วงแรกจะทำงานของสำนักงานเขตที่เราขอพื้นที่ในการทำงาน ของ กทม. แต่ละเขต ๆ เราไปกันเอง ถือไม้กวาดถือถุงกันไป ไปตามทางตามแนว เขาจะมีกำหนดว่าถึงตรงไหน แล้วโครงการเราก็มีการ Promote เนาะ ออกทีวี ออกสื่อ ขอพื้นที่ในการทำงาน อาจจะเป็นเอกชนที่มีพื้นที่กว้างให้พวกเราได้ทำงาน เพราะอย่างที่ผ่านมาทางโครงการเราก็มีไปทำ LPN เป็นพื้นที่กว้าง ๆ ทำความสะอาดยิ่งใหญ่เลย มีผู้สนับสนุนเขาก็ให้พื้นที่ไปทำ ไปคอนเสิร์ตอะตอม ไปทำความสะอาดวัดก็มี แล้วก็มีไปล้างห้างสรรพสินค้าตรงทางเดิน ขัดทางเดิน มันเป็นศูนย์อาหารด้วยห้างด้วย Outdoor ไปขัดลานจอดรถเขา จนกระทั่งเจ้าหน้าที่โครงการบอกว่ามันมีงานทำความสะอาดบ้าน สนใจไหม เราก็สนใจ ตอนนั้นเขาก็เลือกมาได้ 5 คน ก็คือทำในตัวบ้านพักอาศัยของผู้ว่าจ้างทั้ง

หลังเลย ทำ 3-4 ชั่วโมง ล้างห้องน้ำ ล้างระเบียง ที่ไปก็มีทั้งคอนโด บ้าน อาคารพาณิชย์ จาก 5 คนก็เพื่อน ๆ ที่ไปทำมาก็ได้งานประจำที่โกดัง คือเราไปรับงานเสาร์อาทิตย์งานพิเศษ สำหรับคนที่ทำงาน 4 วันและมีห้องเช่าแล้ว คือเขาจะมีงานเสริมให้ไปทำตามบ้าน ทำงานเสร็จแล้วก็ถ่ายรูปส่งให้ดูหน้างาน บางทีเขาก็รีเควสต์มาว่าให้พวกเราไปทำประจำ

Q: เคยมีงานไหนที่รับไปแล้วมีปัญหาหรืออุปสรรคไหมคะ

A: อย่างที่ผ่านมาเพิ่งเจอไม่กี่วันนี้ บางคนเหมือนรู้เยอะ คิดว่าจ้างวานข้าโง่ คือเขาเห็นเจ้าหน้าที่ไม่ได้ไปกับเรา เราไปกันเอง เขาก็จะส่งหน้างานให้เจ้าหน้าที่เราแบบนี้ ๆ เจ้าหน้าที่ก็จะบอกเราว่าไม่ต้องทำเยอะ เอาแค่ตามบรีฟ พอไปปุ๊บมันแบบอลังการ คนละเรื่องเลย เป็น Big Cleaning คือรูปที่ให้เรามามันไม่ใช่เลย มันกลายเป็นไม่ใช่งานทำความสะอาดตามปกติ พอไปปุ๊บมันไม่ใช่แล้ว คือระบบน้ำไฟก็ไม่ดี พอเราไปปุ๊บเราก็ส่งไลน์ไปให้เจ้าหน้าที่ เราก็ไม่อยากคุยอะไรกับผู้ว่าจ้าง อยากให้เจ้าหน้าที่คุยกันเอง โทรไปก็ไม่รับสาย ใบประเมินก็ไม่ให้ ไม่สนใจไม่อะไรเลย ตอนนั้นก็ได้ทำแต่คือเขาจะจ่ายให้เรา 3 ชั่วโมงแต่เราทำไปแล้ว 4 ชั่วโมง คือถ้าจบตรงนั้นพี่ก็ทำแค่ชั้นบน ได้แค่นี้ เพราะว่าหน้างานกับที่ส่งไปให้จริงมันคนละเรื่องเลย คือเขาไม่คิดว่าพวกพี่จะติดต่อกับเจ้านายได้ ส่งรูปส่งไลน์ได้ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ได้ เพราะพี่เจอมาสองเคสแบบนี้ แล้วพี่ก็ส่งภาพไปให้เจ้าหน้าที่ ห้องไหนที่เขาไม่มีภาพโชว์ให้เราเราก็ไม่แตะ ก็เลยบอกให้เขาติดต่อเจ้าหน้าที่แล้ว เราก็รอเจ้าหน้าที่โครงการโทรมา จนกระทั่งพี่โทรไปหาเองว่ามีผู้ว่าจ้างติดต่อหรือยัง ก็คือยังไม่มีเลย ปรากฏว่าเราติดต่อได้ปุ๊บ กริยาท่าทางเขาคือปั้นปึ่งใส่เรา กระแทกนู่นนี่ใส่เรา ไม่พอใจ เราก็ถือว่าเราไปเราทำให้เต็มที่

Q: นอกจากงานทำความสะอาดมีงานอื่นไหมคะ

A: มี ๆ อย่างที่ให้ไปบ้าน สวนองุ่น คือเขาเอาของทะเลมาขาย มันจะมีสถานที่ช่วยชาวประมงที่เขาเดือดร้อน ขายอะไรไม่ได้ ก็คือให้เราออกบูธ ยืนขาย ไป Support เขา ไปช่วยเอนเตอร์เทน ช่วยทีมงาน อย่างบางครั้งไปทำประจำกับ กทม. แต่ก็ยังสังกัดจ้างวานข้าอยู่ คือ กทม. เขาทำวันไหนเราก็ทำตามเขา คือเราไปช่วยเขาแต่ยังกินเงินกับจ้างวานข้าอยู่ คือ กทม. เขาก็เป็นพี่เลี้ยงประกบเรา คือตอนนั้นที่เขาให้เราไปตัดต้นไม้ พี่ก็จับกรรไกรตัด เผอิญมันตัดได้เขาก็ส่งเราไปอยู่ส่วนตัดแต่งต้นไม้ จับพลัดจับผลู โดนแยกจากเพื่อน

Q: ถ้าภาครัฐจะมาช่วยพวกพี่คิดว่าอยากให้ช่วยในส่วนไหนคะ เช่น ให้เงินอุดหนุน

A: นี่ว่าการให้เงินสดไป บางคน ให้มาทำงานยังจะดีซะกว่า อย่างช่วงโควิดพวกพี่ได้เงินสดช่วยเหลือ บางคนพี่ว่ามันก็ดี เพราะบางคนไม่มีเงินติดตัวเลย เงินแค่ 100 นึงเขาอยู่ได้เป็นอาทิตย์เลย

บางคนไม่มีบัญชี ไม่มีโทรศัพท์มือถือ พี่ว่ามันดีสำหรับคนบางคนที่ไม่มีอะไรเลย เขาสามารถซื้ออาหารได้ เข้าห้องน้ำ ซักผ้า บางคนไปต่อแถวรับของแล้วต้องเอามาขายอีกกว่าจะได้เป็นเงินสด มันก็ดีสำหรับคนที่เก็บตังค์ ไม่ทานเหล้า ไม่เสพยา แต่บางกลุ่มเพื่อนที่พี่เจอในจ้างวานข้า มีคนนึง พี่เจ้าหน้าที่ก็ช่วยเหลือทุกอย่าง เป็นผู้หญิงนะแต่เหมือนเป็นทอม พอทำเสร็จ 4 วันเขาก็เอาไปกินเหล้า บางทีก็โซซัดโซเซมา บางวันเขาเริ่มไปทำงานกันแล้วนี่ยังนอนไม่ตื่นเลย เนี่ยถ้าเป็นอย่างนี้ถามพี่ว่าถ้าอยู่ในจุดนั้นที่พี่เคยเป็นมาก่อน พี่ก็ชอบ

Q: ถ้าอย่างนั้นก็ต้องมีการสอนเรื่องการใช้เงินไหมคะ

A: เขาสอนพี่ เจ้าหน้าที่จะสอนตลอด เพราะการที่เขาช่วยเหลือเนี่ยมันเพื่อให้เราสามารถไปมีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หางานให้ทำเพื่อที่จะไปเช่าห้อง ยกระดับชีวิตตัวเอง เพื่อทำงานกับเขาต่อไป เขามีงานป้อนให้เราเห็น แต่ขออย่างเดียวคืออย่าเอาเงินที่เขาสนับสนุนไปกินเหล้าเสพยา ถ้ารู้เรื่องเขาจะไม่ให้ทำงาน เขาจะพูดบอกตลอด ระยะเวลาที่เราทำมา 4 วันเขาจะมีการประชุมว่าที่ผ่านมาได้มีการอดออมกันไหม จะมีการมาถาม ให้เจ้าหน้าที่มานั่งสอบถาม ค่าใช้จ่ายพอไหม เดือนหนึ่งพอใช้ไหม มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวันละเดือน ค่ารถ ค่ากิน ค่าใช้จ่าย สบู่แชมพูยาสีฟัน ข้าวสาร ติดตามเรา ถ้าเราไม่พอแกก็จะดูว่าเออค่าใช้จ่ายตรงไหนเป็นยังไง ก็คือการเยี่ยมบ้าน เพราะบางคนให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง การให้ความช่วยเหลือก็จะไม่ถูกต้องด้วย ไม่ตรงประเด็น ก็เลยต้องเยี่ยมบ้าน อย่างเรามีของจากมูลนิธิเยอะ จะสนับสนุนหม้อข้าว พัดลม ข้าวสาร ที่นอนหมอนมุ้งให้พวกเราตลอด ก็จะได้รู้ด้วยว่าใครพูดจริงไม่จริง บางคนไม่สะดวกให้เยี่ยมบ้าน เจ้าหน้าที่ก็จะบอกว่าไม่สะดวกให้ทำงาน มันคือการให้ความร่วมมือ

Q: เห็นว่าเคยมีคนเอาเสื้อผ้าที่คนมาบริจาคให้กระจกเงาเอาไปขายต่อ

A: อย่างพี่ทำมา 4 วัน พี่บอกเจ้าหน้าที่ว่าวันหยุดเดี๋ยวจะไปฝากตังค์ เก็บตังค์ได้ก้อนหนึ่งแล้ว เขาก็จะบอกว่าดีมาก พอพูดไปแบบนี้ปุ๊บก็จะมีวันนึงเจ้าหน้าที่โครงการโทรมาละ ขอประชุมนอกรอบ ว่าทำมา 4 วันมีเงินเก็บไหม เราก็ให้ดูว่าเรามีเก็บ 6 พันในช่วง 4 เดือนที่ได้ทำอาทิตย์ละ 4 วัน เขาก็จะถามว่ามีความฝันว่ายังไง พี่ก็เสนอแนะว่าพี่เคยเข้าไปทำงานที่โกดังแล้วแวะไปห้องแบ่งปัน เห็นว่ามีเสื้อผ้า มีผู้ค้าย่อยประจำเขามารับของไปขาย เราพอมีเงินสัก 6 พันเราจะไปขายของได้ไหม เราก็ถามเจ้าหน้าที่ในที่ประชุมต่อหน้าเพื่อนนี่แหละ คืออยากขายของมือสอง แกก็สนับสนุน เป็นความคิดที่ทำให้แกจะพาพวกเราไปทัวร์ที่ห้องแบ่งปัน ไปดูการทำงานของกระจกเงา โครงการแบ่งปันมีอะไรบ้าง ให้พวกเราจ้างวานข้าไปซื้อของมา ก็เป็นการสนับสนุนอาชีพ ก็เลยบอกว่าถ้าใครไปขายแกก็จะสนับสนุนของ 2 ครั้งโดยที่ไม่ต้องเสียเงินค่าของ ลงทุนให้ก่อน ทีนี้มันก็ติดโควิดอีกแล้ว มีการหยุดงาน 2 เดือนช่วงที่ล็อคดาวน์ กำลังคิดว่าจะหาของอะไรไปขาย ทำเลแถวอโศก แถวบ้านเรา เห็นว่า

คนเยอะ น่าจะขายได้ แรงการซื้อขายจะดีกว่าแถวนี้ คนเดินไปเดินมาจะเป็นคนบ้าน ๆ ถ้าเป็นแถวอโศกเนี่ยกำลังทรัพย์ แรงซื้อมันจะเยอะ มันจะมีเจ้าหน้าที่พนักงานเดิน ถ้าเอาเสื้อไปลง เอากิฟท์ช็อปไปลงนะ ก็น่าจะขายได้ ขายถูก ๆ เนาะ เพราะแถวนั้นแม่บ้านในคอนโดเยอะมาก

Q: พวกพื้นที่ที่เราจะไปวางขายนี่เราคิดกันเองหรอคะ

A: คิดกันเองว่าจะไปไหน พวกเพื่อน ๆ ที่ไปลงไปขายมาตามข้างทางแถวปิ่นเกล้า สนามหลวง พาต้าปิ่นเหล้า เขาก็เอารองเท้าไปขายมือสองคู่ละ 20-50 บาท พวกกางเกง เสื้อ อะไรงี้ ตอนนี้ยังมีแพลนที่จะทำ แต่คิดดูว่าทำกับโครงการไปก่อนช่วงนี้ ต้องดูว่าช่วงไหนสุขภาพเราไม่ค่อยไหวแล้ว เพราะการไปรับของบริจาคมันก็ค่อนข้างหนัก ต้องมีที่เก็บของด้วย ห้องเรามันไม่มีที่เก็บของ แล้วก็ต้องดูว่าที่ที่เราจะไปลงนี่มันไกลจากเราไหม ต้องเสียค่ารถไปมันจะคุ้มไหม ก็เลยดูว่าจะขายอะไร เปลี่ยนจากขายกิฟท์ช็อปเป็นกาแฟดีไหม ต่อให้เกิดโรคระบาดก็ยังอยู่ได้อยู่ กาแฟนี่คือพวกคล้าย ๆ กับแฟรนไชส์ขายเป็นถุง ๆ ที่อยู่ตามป้ายรถเมล์ เป็นรถเข็นอะไรอย่างนี้ ไม่ว่าเจอสภาวะอะไรเราก็ยังขายได้ มันไม่ต้องแบกหามอะไรมากมาย เพราะว่าพวกพี่เคยทำกาแฟโรบัสต้าขาย ชงเป็นอยู่แล้ว พี่เอเคยทำกับบริษัทวังขนาย เขาจะมีร้านแบบนี้ข้างล่าง ก็จะให้พวกที่ทำแม่บ้านไปเรียนชงกาแฟ ไปอบรมเลย ทำแบบตีฟองอะไรแบบนี้เลย ต้องเอียงกี่องศา ทำสมูทตี้ พี่เอยังพูดอยู่ว่าอยากเปิดโลกทัศน์ให้จ้างวานข้านอกจากเรื่องทำความสะอาด เพราะเราสามารถที่จะแบ่งปันความรู้ ชวนเพื่อน ๆ เราทำ เราอาจจะเป็นตัวนำไปก่อน บุกเบิก ความคิดของพี่นะถ้าเรามีทุนเราจะทำเป็นตัวอย่าง ก็เป็นอีกสเต็ปหนึ่งนอกจากงานทำความสะอาด

Q: พี่ ๆ คิดว่ามันมีอุปสรรคอะไรที่ทำให้เพื่อนเรามาไม่ถึงจุดนี้ที่เราเป็นไหมคะ

A: ความขยัน ซื่อสัตย์มาก่อนอันดับหนึ่ง ตรงเวลา เราไม่ได้ว่าเพื่อนแต่เราเห็นสภาพตอนไปเอาของแล้วทำให้เราขยาด กลัว ไอ้ที่เราทำมามันจะหมดก็เพราะพวกเขา เสียเครดิตทั้งจ้างวานข้า สองคือทำอะไรก็ให้เต็มที่กับงาน เพราะบางครั้งที่เราเห็นคือ ทำแบบขอไปที ไม่มีคุณภาพ ต้องทำให้มีคุณภาพจะได้มีการบอกต่อ จ้างต่อ แม้จะเหนื่อยหนัก แต่ก็อยากให้มี Feedback กลับมาที่โครงการเราให้ดี ๆ ให้เขาชมเรา ไม่ให้เขาสาปส่งเรา

Q: เรื่องที่อยู่นี่ผลต่อการทำงานของเราไหมคะ

A: ก็มีนะคะ มันแล้วแต่ อย่างพี่ก็คืออยากย้ายไปอยู่ที่ ๆ ไปมาหาสู่คือมีรถเดินทางได้ง่าย แต่ตรงนี้มันมีแต่รถแอร์อย่างเดียวแค่ก้าวขึ้นรถก็ 20 บาทแล้ว แล้วก็ต้องต่อไปทำงานทุกวันนี้คือ 3-4 ทอด แต่มันสะดวกกับเราตอนเข้าไปเอาอุปกรณ์ น้ำยา แล้วก็สะดวกกับการไปทำงานที่ศูนย์บริจาค มีเพื่อนที่มาทำประจำที่ศูนย์แล้วเขาต้องตื่นตี 4-5 ของพี่ก็ต้องตื่นอย่างนั้นไปบางคอแหลม อย่างค่าแรง

วันนึง 400 เราใช้ไปแล้ว 200 อย่างที่เขาประชุมกันเมื่อต้นเดือน ถามว่าอะไรบ้างคืออุปสรรค บอกเลยว่าค่ารถค่ะ ชักหน้าไม่ถึงหลัง เมื่อวานนี้ไปทำงานนอกแถวคู้บอน กม.8 ต้องเข้าซอยไปอีก ค่าแท็กซี่ 60 บาทเข้าไปแล้วไม่มีรถออกอีก มีครั้งหนึ่งไปทำไกลเกือบถึงสมุทรสาครแต่อันนั้นเขาออกค่าเดินทาง Grab ให้แล้วก็เลี้ยงอาหาร ไปทำความสะอาดบ้านน้องแมวที่ให้แมวอยู่เฉพาะ

Q: อุปสรรคทางร่างกายส่งผลต่อการกลับไปทำงานไหมคะ

A: ลักษณะเราถ้าให้ยกเป็นเข่ง ๆ บางทีมีผู้สูงอายุผู้หญิงอะไรก็ไม่ค่อยไหว อายุ 60-70 อัพขึ้นแต่เขาก็อยากทำงานเนาะ แต่บางครั้งการเดินทาง อย่างนั่งรถนานเป็นชั่วโมงกว่าจะไปถึง บางทีสถานที่ทำงานมันไกล เขาก็จะทำงานแบบทำความสะอาด เดินเก็บอะไรไป เก็บใบไม้ ตามแรงที่มี ให้มันมีผลงานให้ทางเขตเขาเห็นว่าเราตั้งใจทำ แล้วมันก็คือการบอกต่อไปถึงเขตต่อเขตบอกต่อเนื่องอย่างที่พี่ไปทำเขตบางซื่อ ผอ. เขตคือมาต้อนรับอย่างดีเลี้ยงดูดีมาก แกเปิดห้องประชุมให้นั่งทานอะไรเลยมีเลี้ยงส่งด้วยแล้วก็ช่วง covid มันไปทำที่ไหนไม่ได้แกก็ให้เราไปทำเลย ทั้ง ๆ ที่ทำกับแกไปแล้ว 2 เดือน ตอนนั้นไปทำที่เขตดุสิตแล้วเขตดุสิตไม่ให้ทำ เพราะว่ามันใกล้เขตพระราชฐาน คือเราก็ไม่มีที่ลง แต่ผอ. เขตบางซื่อก็คือเหมือนให้พี่น้องมาได้เลย เขาก็บอกไปทางเขตอื่นว่าพี่น้องตรงนี้ทำงานเรียบร้อยทำงานดี ทางเขตไหนมีงานมีอะไรก็ให้จ้าง เขาก็เสนอไปเลยเป็นจ้างวานข้า

Q: ถ้าไม่ได้มารู้จักกับเจ้าหน้าที่ในโครงการนี้พวกพี่จะไปกรมแรงงานไหมคะ

A: ปกติก็จะไป เพราะว่าพี่ส่งประกันตัวเองอยู่ต่อให้ตกงานพี่ก็ยังส่งประกันตัวเองอยู่ ม. 33 39 เราไปแล้วปรากฏว่าเหมือนงานมันไม่มี อายุเราก็เยอะ 55 แล้ว เราก็ลงชื่อไว้แต่ว่าก็ไม่มีอะไรเลย อย่างบ้านมิตรที่จริงเขาก็น่าจะหางานให้เราได้ แต่เขาก็ไม่ มีแต่เขาจะผลักไสเราไปให้ไปพักตรงจุดนั้นจุดนี้ ทำไมไม่ไปอยู่ตรงจุดนั้นมันดีกว่านะอย่างนั้นอย่างนี้ ทั้ง ๆ ที่ว่าสิทธิ์ของเราตามความเป็นจริงมันก็อยู่ได้มากกว่า 1 เดือน เพราะว่าเราอยู่ในช่วงที่ทำงานด้วย ไม่ใช่ว่าว่างงานแล้วมาพักอยู่เฉย ๆ เขาก็มีถามนะว่าทำที่ไหนเจ้าหน้าที่โครงการก็ตอบว่าทำอยู่กับผมนี่ไง เช้าก็ไปทำงานเย็นก็กลับบ้าน เวลาไปประชุมเมื่อก่อนเคยมีเก้าอี้ให้นั่งเดี๋ยวนี้เราต้องนั่งกับพื้น นั่งกับพื้นที่เขาไม่ได้ทำความสะอาด ทั้ง ๆ ที่เป็นสถานที่ราชการ เราก็ไม่ใช่คนไร้บ้านเราก็มีบ้านเพียงแต่ว่าต้องมาอยู่ในจุดนี้ จ้างวานข้าแต่ละคนน่ะมีตังค์เก็บกันนะ กรมแรงงานคือก็ต้องแยกไปเลยว่าคนที่ตกงานแล้วช็อตเงิน เนี่ยมันต่างกับคนที่ไม่มีทั้งบ้านทั้งเงินนะ ก็ต้องดูว่าไปทำในจุดไหนได้ ขนาดจ้างวานข้ายังพยายามช่วยเหลือมากกว่าเขาอีก

Q: ถ้าเกิดเราจะช่วยคนกลุ่มนี้ระหว่างหาบ้านให้กับหางานให้อะไรมันเร่งด่วนกว่ากันคะ

A: ต้องหาบ้านก่อน พอมีที่พักเสร็จก็ต้องเอาไว้วางของแล้วก็จะได้ไปนอนไปพักได้เต็มที่ ถ้าเราไปทำงานทั้ง ๆ ที่เราต้องแบกของไป แล้วกลางคืนไม่ได้นอน กลางคืนเราไม่ได้หลับนะเพราะว่าเขาให้เรานั่งหลับขาพี่นี่บวมเป่งเลย เหมือนเลือดมันไปค้างอยู่ข้างล่าง ตำรวจไม่ให้นอน อันตรายสำหรับเรา ถ้าเรานอนก็อันตราย สังเกตดูคนไร้บ้านจะมีปัญหาเกี่ยวกับขาเพราะว่าเลือดไม่ไปเลี้ยง การหลับนอนเขาไม่เต็มที่ ขาจะบวม เนื้อจะตาย ตอนนั้นที่เจ้าหน้าที่ไปเจอเขาก็รีบพาเราไปรักษาให้ไปบ้านมิตรไมตรีก่อนจะพาไปรักษา คือสืบเนื่องมาจากต้องนั่งแบบนี้ คือในสาธารณะเขาไม่ให้เราไปนอนไม่ได้นะ ถ้าเป็นผู้ชายนอนได้แต่บางทีก็ตำรวจเรียก ห้องน้ำชายเขาจะไปยืนที่ไหนก็ได้แต่ถ้าเป็นผู้หญิงก็ต้องหาส้วมเข้า ตอนนั้นนั่งอยู่ตรงเซเว่นนั่งหลบฝนตกหนักมันก็มีขี้เมามาใกล้แล้วก็มาฉี่ มันอันตรายแล้วเหมือนเป็นคนแปลกหน้า เราเป็นผู้หญิงด้วย แล้วของพี่ก็จะย้ายไปเรื่อย ๆ ถ้าเกิดใครมาตอแยอย่างแท็กซี่นะพี่ก็จะย้ายจุด คล้าย ๆ แท็กซี่มาจอดรอรับผู้โดยสารเราก็ไปนอนแล้วเขาก็เห็นเราทุกวัน ๆ มาจุดนี้ทุกวัน ๆ ที่นี้ก็จะเริ่มมีปฏิกิริยาเริ่มรุ่มร่าม หลังจากมาจ๊ะเอ๋พี่เอแล้วก็จะเรียก ตม. กลางคืนปุ๊บเขาก็มาจอดรถแล้วลดกระจก เราก็มอง มองเท่าไรก็ไม่ไป เราก็เลยถ่ายรูปไว้เลย หนึ่งคือถ้าคนไม่รู้ประสีประสาคนไม่มีความรู้ไม่มีอะไรพวกนี้ การอาชญากรรมก็จะมีได้เยอะ สำหรับผู้หญิงก็เสี่ยง เราต้องมีสติต้องสู้คน มีก๊องแก๊งคนหนึ่งผู้ชาย เหมือนคนติดยาใส่เสื้อสีแดงเราจะเห็นประจำ เขาก็เดินเข้ามา เราก็โทรศัพท์เตรียมตัว เขาพูดอะไรเราก็เฉยเขาเฉยจนเราด่าเราว่าอีแก่อย่างนู้นอย่างนี้ พี่ก็เลยเดินเข้าไปหามันพี่โมโหมาก ตอนนั้นพี่บีเข้าห้องน้ำ แล้วพี่อยู่คนเดียวแล้วไอ้นี่มันมา เข้ามาประชิดติดตัวเลย แล้วก็ไปยืนตรงป้ายรถเมล์เพราะมันมีกล้องแล้วก็ทหารเห็นเขาก็จะออกมาเอง แต่ทีนี้เขาก็ไม่ออกมาสักที ทีนี้คือพี่ก็พกมีดพับไว้แต่ก็ยังไม่เอาอยากออกมาใช้ ก็เลยเดินหนีมันก็เดินตามมา พี่บีเข้ามานี่เราก็บอกว่ามันเดินเข้ามาหา พี่บีก็เดินถือมีดไปเลยถามว่ามีปัญหาอะไรไหม บอกว่าเสียบคนบ้าแล้วไม่ผิดกฎหมายนะ มันก็รีบวิ่งหนีขึ้นรถเมล์ พี่ก็เลยไปแจ้งทางป้อมเขามันติดกับกรมรักษาดินแดนตรงนั้น บอกว่ารบกวนนิดนึง เผอิญมีผู้ชายสติไม่ค่อยดีเดินเข้ามาหา เขาก็บอกว่าไม่เป็นไรเดี๋ยวจะช่วยดู คือเราต้องสู้ ไม่งั้นมันจะมาประจำเลย

คือตรงนั้นมันจะมีผู้ชายขายน้ำอยู่ตรงนั้นด้วย เขาจะมานั่งตรงป้ายรถเมล์กับเรานี่แหละ ตอนแรกพี่ก็ไม่รู้หรอก ตอนแรกเขานึกว่าเราเป็นหน้าใหม่ไปขายตัวแบบเค้า นึกว่าจะมาแย่งอาชีพเค้า คือเขามีรถตู้ขับไปขับมาเป็น Agency เขา ที่พี่เจอแล้วน่ากลัวก็คือจะขับมาแล้วก็ลดกระจกมามองเราแล้วมีอาการคล้าย ๆ ว่า มันลงมาด้วย พวกแม่เล้าคือลงมาถามเลยว่ามาทำอะไร เขานึกว่าเราไปแย่งอาชีพเขา เปิดโลกมาก พี่กลัวมาก คือจะอะไรนักหนากับป้ายรถเมล์ แล้วมันน่ากลัวคือรถยนต์มันวนแล้ววนอีก แล้วก็ลดกระจกมองหน้าแล้วแต่ละคนหน้าตาก็คือเหี้ยม แล้วเขาก็จะมีรถมารับเด็กผู้ชายหนุ่ม ๆ ขึ้นไป วันหลังที่ต้องถ่ายไว้ถ้ามีอะไร เราก็บอกเขาไปว่าเราก็ตกงานคุณก็ทำงานของคุณไปเราก็เรื่องของเรา แล้วมันจะมาอะไรนักหนา เรามีกระเป๋าแล้วก็นั่ง ไม่ใช่ว่าไปนั่งเรียกลูกค้าอะไร อีกเจ้านึ

งมีบอกว่าให้ไปไม่ไป มีมาขู่ว่าให้เราไปที่อื่น ระยะเวลาที่จะอยู่ในที่สาธารณะก็คือแค่ 2 เดือนกว่าเท่านั้น จากที่ตอนกลางคืนไม่เคยจะออกนอกบ้านก็ต้องมาเจออะไรแบบ นี้เปิดโลกทัศน์ว่ามันมีอะไรด้วยนะชีวิตแบบนี้ เขาเห็นเราเป็นหน้าใหม่อยู่แถวสนามหลวงเขาก็จะพยายามเข้ามาแนะนำอย่างนู้นอย่างนี้ ก็สงสัยว่าทำไมไอ้พวกนี้มันเป็นใครทำไมมาตามเรา จนเจ้าหน้าที่พนักงานสังเกตว่าเหมือนเขามาไถเงินเรา อารมณ์ประมาณว่าเขาแนะนำพวกเราไปโครงการจ้างวานข้าก็เลยมาขอค่านายหน้า

Q: ตั้งแต่ทำงานกับจ้างวานข้ามาคิดว่ามีจุดไหนที่อยากให้เขาเพิ่มเติมหรือปรับปรุงไหมคะ

A: คืออยากให้อยู่นาน ๆ คือพวกเราอยู่ได้เพราะจ้างวานข้า เป็นงานหลักได้เลย เราเก็บเงินได้ก็เพราะเขา อย่างพวกเพื่อน ๆ เขามีความกังวลว่าเขาแก่แล้วเขาจะไปทำงานอะไร คือเขามีความบาดเจ็บหลังเข่าเขาไปทำงานที่อื่นก็ไม่ได้ แล้วก็กลัวว่าโครงการจะผลักไสไล่ส่งเขา อยู่มาปีนึงแล้วเนี่ยมันก็ต้องคิดแล้วว่าจะขยับขยายไปไหนต่อบ้าง แต่บางคนมันไปไม่ได้ คล้าย ๆ กับว่ายังไม่พร้อมหรือยังไม่กล้าเอาเงินเก็บเรายังน้อยอยู่ กลัวว่าจะกลับไปเป็นแบบเดิมอีก แต่ตัวโครงการก็ไม่ได้บังคับโครงการเขาให้ค่าตอบแทนเป็นวันต่อวันพอทำเสร็จเขาก็โอนให้ ดีกว่าเป็นเดือน เพราะว่ามันเหมือนเป็นการให้เรามาหมดแล้วก็ฝึกการออม เพราะว่าแต่ละคนเขามีภาระเขาไม่มีเงินออมจริง ๆ ถ้าไม่มีเงินหมุนเวียนมาทำงานพวกค่ารถอะไรแบบนี้ ถ้าให้เป็นเดือน บางคนทำอาทิตย์ละวันให้เป็นเงินสดเลยก็จะดี เมื่อก่อนนี้จ่ายสดหลังเลิกงานแต่เดี๋ยวนี้เป็นการเข้าบัญชี คนที่ทำ 4 วันจะมีบัญชีกัน บางคนเขาไม่มีเพราะว่าเขามีบัตรประชาชนก็จริงแต่ว่าหมดอายุแล้ว ฐานข้อมูลในทะเบียนบ้านเขาไม่มีเขาไม่สามารถไปต่อทำบัตรประชาชนได้ สวัสดิการอะไรของรัฐเขาก็ไม่ได้ คนแก่ก็ขึ้นรถไม่ได้ต้องเสียตังค์ เอาไปลดหย่อนก็ไม่ได้ สิทธิโครงการรัฐเขาช่วยอะไรมาก็ไม่ได้ อย่างนี้ก็ต้องจ่ายสดให้เขา ทั้ง ๆ ที่เขาก็เป็นคนไทย แต่เหมือนเขาตัดญาติขาดมิตรกับพี่น้อง ไม่ได้ไปเอาทะเบียนบ้าน ทั้ง ๆ ที่ก็ทำได้นะ แต่เหมือนเขาไม่ถูกกัน ไม่ได้ติดต่อกับครอบครัว คือเขามีบ้านนะ

ก็มีบางคนเหมือนเขาเล่นโทรศัพท์ไม่เป็น การลงทะเบียนรับสิทธิ์โครงการรัฐอะไรทั้งหลายแหล่เขาใช้ไม่เป็น ใช้แต่โทรศัพท์ปุ่มกดใช้สมาร์ทโฟนไม่เป็น อย่างพวกเราลงพื้นที่ไปทำงานเขตเราจะมีแอพพลิเคชั่นเช็คอินเช็คเอาท์เข้าออกงาน มีเป็นพิกัดจุดเลย ตำแหน่งไหน ๆ มีส่งไลน์กลุ่ม ตอกเข้างานเข้าออก มีเป็นแอพของโครงการจ้างวานข้าเลย ใครเล่นไม่เป็นก็ให้เพื่อนถ่ายรูปเป็นคนส่งให้ เขาก็จะมาเล่นเป็นกันช่วงนี้แหละที่ไปบางคอแหลมกัน ส่วนมากเขาจะไปอยู่ที่บ้านศูนย์กัน บ้านพูนสุข เราจะเรียกกันว่าบ้านศูนย์ช่วยเหลือ แล้วก็จะมีบ้านที่อยู่บางขุนนนท์ เขาก็จะไปตัดต้นไม้ไปตัดแต่งเดี๋ยวนี้จ้างวานข้าก็พยายามที่จะอัพเกรดให้หลากหลายอาชีพให้มีทักษะหลากหลาย ไม่ใช่แค่เดินเก็บขยะเก็บใบไม้ ตอนนี้คนก็เยอะขึ้น เมื่อก่อนนี้มี 2 กลุ่มกลุ่มละประมาณ 50 คนก็คือร้อยนึง ช่วง Covid มีเสียชีวิตไปก็เยอะหลายราย อยากลุงสีเงินเขาเก็บเงินได้เขาก็ไปประกอบอาชีพ ตอนนี้ก็มีประมาณ 70 คนที่ไปประชุมบ้านมิตรไมตรี ก่อนฉีดวัคซีนเจ้าหน้าที่เขาก็ลงทะเบียนให้

คือมันไม่ค่อยมีโครงการแบบจ้างวานข้า มันเหมือนกับว่าเราเป็นกลุ่มคนที่โดนปล่อยเกาะ กลับกลายเป็นว่ามูลนิธิกระจกเงาเป็นคนทำแทนรัฐ แต่ไม่มีผู้สนับสนุน อยากบ้านมิตรไมตรีคือหินเทียมที่เขาซื้อมาแบบยังใหม่ ๆ อยู่เลยแล้วขี้ฝุ่นขึ้น ผู้สนับสนุนให้ของอะไรมาเจ้าหน้าที่ก็ใช้กันเอง เจ้าหน้าที่คนดี ๆ ก็สู้คนร้าย ๆ ไม่ได้ จะมีอยู่คนนึงคือเขาก็ช่วยเหลือตรงนี้ คือเหมือนทำให้คนดีอยู่ไม่ได้ คือมันเหมือนเอาไม้ซีกไปงัดไม้ซุง แล้วก็เป็นคนที่ช่วยหางานให้เราช่วยติด เรามาทำงานที่นี่เขาก็ยังติดต่อเราถามว่าเป็นยังไง กลับกลายเป็นว่ามูลนิธิกระจกเงาเข้ามาช่วยเรามากกว่า ไม่มีงานทำเขาก็พยายามหางานที่ศูนย์ให้ทำ ในโครงการที่เห็นหน้าใหม่มาคือค่อนข้างจะเป็นผู้สูงอายุ แล้วก็ไม่ค่อยแข็งแรง เท่าที่ดูแล้วคือน่าจะใช้ยา เหมือนคนเมายา ตัวอย่างรัฐตอนมาช่วยช่วง Covid คือกฎเกณฑ์เยอะมากกว่าจะได้เงิน แล้วคือมันเร่งด่วนอะ สรุปก็ไม่ได้ มันบอกว่ารหัสไม่ถูกต้อง ตอนเราไปบ้านมิตรไมตรีเนี่ยคืนแรกที่เราไปนอนเขาก็ให้เรานอนแบบทั้งฝุ่นอย่างนั้นน่ะ คือมันเป็นการปิดศูนย์ที่มีเจ้าหน้าที่อยู่ คือเขาอยู่เวรกัน คนไร้บ้านเขาก็อยากมีที่พักที่นอนแต่พอไปแล้วคือเขาไม่รับ

อย่างผู้บริจาคมาบริจาคของเราก็จะแนะนำตัวว่าเราเป็นคนที่มาจากโครงการจ้างวานข้า เขาก็จะมองว่าเราเป็นคนจรจัด ไม่เหมือนกับกลุ่มผู้สูงอายุเขาก็จะมีชื่อเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ เขามองไม่ค่อยดีเท่าไหร่ ช่วงแรก ๆ สปอนเซอร์ทำเสื้อให้จ้างวานข้า เราขึ้นรถเมล์เขาก็รังเกียจ เป็นผู้หญิงด้วยพอใส่ขึ้นรถเมล์เท่านั้นผลักซ้ายผลักขวา มันเค้ามองว่าเป็นกลุ่มคนจรจัดน่ารังเกียจ เราออกสื่อเยอะแล้วเหมือนเขาเห็นเราใส่เอี๊ยมไปทำงาน เขาก็มองว่าเราเป็นคนไร้บ้านคนจรจัดใส่เสื้อไปทำงานเดี๋ยวนี้ต้องใส่เสื้อคลุม เอาเสื้อเชิร์ตมาปิด ตอนแรก ๆ ก็ใส่กันดีแต่พอหลัง ๆ ก็เริ่มหายไป เพราะว่าขึ้นรถแล้วเขามองว่าเราเป็นคนจรจัดมาทำงาน มันก็มีหลายประเภท เราก็ใส่ชุดด้วยความภาคภูมิใจนะเพราะว่าเรามาถึงจุดนี้ได้เพราะจ้างวานข้า คำว่าคนที่มีบ้านก็สามารถทำงานกับจ้างวานข้าได้เหมือนอย่างถ้าเกิดอาชีพอื่น ถ้าอายุเกินแล้วเขาก็ไม่รับ แต่ถ้าเขายังมีศักยภาพก็มาทำงานได้ ก็มาทำกับจ้างวานข้า ก็เหมือนเธอช่วยฉันฉันช่วยเธอ อย่างที่พี่ก็ไม่เคยคิดว่าวันหนึ่งจะต้องมาอยู่ข้างถนนแต่ว่าครั้งหนึ่งมันเกิดผิดพลาดขึ้นมาแล้วเรามาอยู่ตรงนี้ มุมมองของพี่ก็คือคนที่มองว่าเป็นคนไร้บ้าน บางคนเขาดีกว่าพวกคุณอีก จิตใจเขาดี บุคลิกเขาอาจจะมอมแมม แต่เขายังมีจิตใจช่วยเหลือเรา จนทุกวันนี้พี่ผ่านไปจุดที่พี่เคยอยู่พี่ยังไปเดินหาพวกเขาเลยว่าจะเจอคนที่เรารู้จักไหม ไปดูว่าเขาลำบากขนาดไหน เรามีเงินมากพอที่จะช่วยเขาได้ ตอนนี้พี่เจอตรงไหนพี่ก็ให้เพราะครั้งหนึ่งพี่ก็เคยเป็นอย่างเขา คือเราให้ 10 บาท 20 บาทเขาก็อยู่ได้ ให้ทีก็คือต้องให้เขากินได้ เอาไปอาบน้ำซักผ้าได้ วันนั้นที่ไปลงสนามหลวงก็เดินไปดูว่ามีใครที่เรารู้จักไหมเราก็เจอนะ เขาขอตังค์เราเราก็ให้ อยากได้เท่าไหร่แล้วก็ให้เลย วันนั้นมีข้าวมีอะไรมาเราก็ให้เลย

รหัสผู้ให้ข้อมูล: H4

Q: มาอยู่ในศูนย์นานหรือยังคะ

A: มาอยู่เกือบ 1 ปีแล้วครับ ก่อนหน้านี้พอตกงานก็ต้องนอนข้างถนน สนามหลวงบ้างที่ต่าง ๆ บ้าง มาตกงานที่กรุงเทพฯ

Q: งานประเภทไหนที่ตั้งใจว่าจะมาทำ

A: ตอนแรกก็เป็น Messenger ส่งเอกสาร LINE Man ส่งเอกสารสินเชื่อบ้าน โควิดรอบแรกไม่เท่าไหร่แต่พอรอบ 2 กับ 3 ก็ยิ่งหนัก

Q: รู้จักศูนย์สุวิทย์วัดหนูได้ยังไงคะ

A: เพื่อนที่รู้จักบอกมาอีกที เพื่อนที่อาศัยอยู่ที่นี่เขาบอกมาอีกที

Q: ก่อนหน้านี้เคยไปอยู่กับของภาครัฐไหมคะ

A: เคยอยู่ครับ สมัยก่อนเมื่อ 10 ปีที่แล้วมันจะใช้ชื่อว่าอุ่นใจ ตั้งอยู่ในพื้นที่ติดกับกระทรวงแรงงาน ก่อนหน้านั้นมันจะเป็นโรงเรียนอนุบาลเด็กแล้วเขายกเลิกจะมาเป็นบ้านอุ่นใจ พอผ่านไปสักพักเขาย้ายไปอยู่ที่ตรงประปาเก่า แม้นศรี เขาเปลี่ยนชื่อเป็นอิ่มใจ สมัยตอนที่เป็นอุ่นใจที่อยู่ข้างกระทรวงแรงงานคนจะมีไม่เยอะ อยู่ตั้งแต่อุ่นใจ เคยอยู่มาหมด คือเหมือนชีวิตมีขึ้นมีลง ถ้าเป็นของราชการเขาจะมีระเบียบว่าสมมติประตูเปิด 4:00 น 5:00 น พอ 21:00 น ต้องกลับมานอนก่อนสามทุ่ม เขาอยากให้ทุกคนไปทำงานเพื่อช่วยเหลือตัวเองได้ ถ้าใครไม่มีงานเขาก็หางานให้บ้างแล้วก็บางทีก็มีนายจ้างที่เขารู้จักศูนย์คนไร้บ้านเขาก็มาหา บางทีเจ้าของร้านทาสีเจ้าของร้านขายเครื่องมือก่อสร้างอยากได้ลูกน้องก็จะเวรมาดู บริษัท รปภ. ที่จะแวะมาดูบ้าง หรือบางบริษัทต้องการพนักงานบัญชีเขาก็แวะมาดูบ้างว่าใครที่มีความสามารถ เพราะว่าคนที่เป็นคนไร้บ้านเนี่ยคนที่มันมีหลายคน บางคนเป็นคนไร้บ้านก็จริงแต่มีวุฒิปริญญาตรีจบการศึกษา บางคนเคยทำบัญชีมาก่อนก็มี มันมีหลายแบบ

Q: ทำไมถึงย้ายมาอยู่ที่นี่มันดีกว่าภาครัฐยังไง

A: เราไม่มีตังค์ด้วยก็เลยต้องมาอยู่ที่นี่ แล้วก็คือที่นั่นมันก็ยกเลิกด้วย ผมออกมาจากบ้านอิ่มใจก่อนที่เขาจะยกเลิก พอผมไปอยู่ต่างจังหวัดมาแล้วกลับมาอยู่กรุงเทพฯ อีกทีเจอเพื่อนเขาก็แนะนำให้มาอยู่นี่ ที่นี่จะดีกว่าเพราะว่าคือ ถ้าให้พูดความจริงบางคนเขาทำงานทุกคนเขาหวังเงินเดือนข้าราชการทุกคนเขาก็หวังเงินเดือน ทำด้วยหัวใจแรก ๆ เขาก็มีอุดมคติว่าจะต้องเป็นข้าราชการที่ดีต้องมีหัวใจ แต่พอถึงเวลาแล้วมันลืมไปหมดแล้วก็เหมือนกับตำรวจอะ ตอนแรกคือต้องเป็นคนดีช่วยเหลือคนจนแต่พอมันผ่านไปปุ๊บอุดมคติมันลืมมันหาย คือเขาไม่ได้ช่วยไม่ได้เต็มที่เหมือนอย่างที่

เขาเอ่ยอ้าง เขาเอ่ยอ้างประชาชนว่าช่วยเหลือคนยากคนจนแบบนี้แต่พอถึงหลักปฏิบัติมันไม่ใช่เขาช่วยแต่เขาไม่ได้ช่วยเต็มร้อยเหมือนเดิม

Q: พอมาอยู่ที่นี่แล้วทำอาชีพอะไร

A: ตอนนี้เป็นฟรีแลนซ์เป็นสตาฟอีเวนท์ ล่าสุดก็ทำทุกอย่าง ไปช่วยตั้งบูธกิจกรรม ไปเป็นเอ็กซ์ตราหนังวายที่วัยรุ่นเขาดูกันเรื่องเรารักนาย เพื่อน ๆ รุ่นพี่เขาก็ชวนกันไป หรือว่าบางทีเด็กมอกรุงเทพฯ เขาถ่ายหนังเขาจะมีฉายหนังกันประจำที่หอศิลป์ กรุงเทพฯ เด็กมอกรุงเทพแล้วเด็กศิลปากรเขาจะถ่ายหนังทำเป็นพวกโปรเจกต์ต่าง ๆ เป็นหนังสั้นหนังยาว บางทีเราก็ไปช่วยเหมือนกับเป็นคนในกองถ่ายเพราะเขาถ่ายหนังกันแล้วก็เตรียมเพราะเตรียมงานเตรียมอะไรในนั้น เป็นเด็กในกองถ่าย ช่างไฟ แม้จะเป็นผู้ช่วยตากล้องก็คือทำ เป็นเบื้องหลัง หรือว่าถ้ามี Event สนามหลวงจัดงานแต่งโต๊ะจีนก็ไปช่วยเขาจัด ไปจัดดอกไม้งานแต่งโต๊ะจีน เพื่อนรุ่นพี่เขาทำกันอยู่แล้วเขาก็เลยเรียกเราไป เพราะว่าเขาทำสายอีเว้นท์อยู่แล้ว เวลาเขาจัดงานเขาใหญ่อย่างเชียงใหม่งานเขาใหญ่ หรือมีคอนเสิร์ตพวกผมก็เลยไป ไปช่วยเขาทำเวทีบ้างไปช่วยเขาติดตั้งกล้องสปอร์ตไลท์ไฟอะไรอย่างนี้ก็ไปช่วยเขาทำ บางทีไปจัดที่ไบเทคบางนามีเด็กมานั่งรอกัน บางทีจัดที่เซ็นทรัลเวิร์ลบ้างดาราเกาหลีมา

Q: ไม่ชวนคนในนี้ไปด้วยไหมคะ

A: ก็มีบ้างครับ ให้ไปช่วยยกของ เพราะว่าเวลาบางทีมันเหมือนมันต้องเร็วแล้วมันก็เหนื่อย เวลาเขาถ่ายละครทีนึง มันต้องวิ่งให้ทันตากล้องบางทีไฟก็ต้องวิ่ง ไปกลางทุ่งนาแล้วก็ต้องวิ่งให้ทัน

Q: พอมาอยู่ที่นี่แล้วได้ฝึกอาชีพอื่นไหมคะนอกจากที่ทำอยู่ปัจจุบัน

A: มีมาสอนมาฝึกอาชีพดึงยาง จะเป็นเจ้าหน้าที่มูลนิธิเจ้าหน้าที่เครือข่ายเขาเข้ามาสอน เป็นเจ้าหน้าที่ของทางเอกชน ทางเจ้าหน้าที่เครือข่ายมูลนิธิเขาจะมาเอายางไปส่งให้โรงงานให้ ทำ ๆ ดึงส่งเขา

Q: แล้วช่วง Covid ที่ผ่านมามีงานแบบนี้ไหมคะ (สตาฟอีเวนท์)

A: ทุกวันนี้ก็ยังทำอยู่ คือทำทุกอย่างที่ได้เงินอะ

Q: หลังจากมี Covid แล้วมันกระทบงานเราไหมคะ

A: กระทบ แบบเขาเรียกว่าจนเลย คือคนไทยเขาจะมีแบ่งใช่ไหมว่ามีคนรวย คนฐานะปานกลาง แล้วก็คนจน แต่ความจริงทุกวันนี้มันมีแค่ 2 ประเภท คือรวยไปเลยกับจน ในมุมมองคนจนก็มองว่าคนที่มีเงินล้านเป็นคนรวยใครที่ไม่มีเงินล้านก็เป็นคนจน

Q: ตอนนี้มีส่วนไหนที่อยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือบ้างไหมคะ

A: ส่วนมากก็เป็นที่อยู่ อยากให้เขามาช่วยจัดสรรช่วยเหลือคนจนคือให้มาด้วยความจริงใจ เพราะว่าประเทศไทยอนาคตอาจจะไม่แน่อาจจะเป็นเหมือนประเทศจีนอย่างคอนโดตึกสูง 100 ชั้น 10 ชั้น แล้วห้องนึงก็อาจจะมีคนไปอัดกันอยู่ 7 คน 10 คน ไม่เชิงต้องช่วยเรื่องค่าเช่าก็ได้แต่เหมือนสร้างบ้านแล้วก็ขายให้คนจนในราคาถูกก็ได้

Q: อยากให้ภาครัฐหางานหรือจัดหาอาชีพให้ไหมคะ

A: ก็ต้องการอยู่เหมือนกัน ทุกวันนี้ก็มีงานทุกประเภทตั้งแต่ขี่วินมอเตอร์ไซค์รับจ้าง บางคนก็ทำงานโรงแรมร้านอาหาร เป็น Part Time Event วันต่อวัน คนที่ทำประจำก็มีอย่างแม่บ้าน รปภ. คือทำประจำ ที่เหลือถ้าไม่ได้ค้าขาย อย่างผมก็ไม่ได้ประจำ ได้ค่าจ้างวันละพันบ้านห้าร้อยบ้างแล้วแต่งาน

Q: มีเพื่อนที่พึ่งไร้บ้านมาใหม่ ๆ แบบนี้บ้างไหมคะ

A: ที่ติดต่อไม่ค่อยมี แต่รู้จักหลายคนที่ว่าตกงานปุ๊บจากอาชีพนักดนตรีกลางคืน บางคนเป็นถึงเชฟโรงแรม พ่อตกงานแล้วต้องมาเป็น รปภ. ก็มี แต่คนที่ตกงานแล้วมานอนตามพื้นที่สาธารณะก็มีมากขึ้น หน้าใหม่เยอะขึ้น เพราะว่าจริง ๆ คนตกงานเขาไม่ได้นอนแค่สนามหลวงแถวสมุทรปราการก็มี หรือแม้แต่ล่าสุดไปเชียงใหม่มามันมีงานแข่งรถที่เชียงใหม่ ที่นู่นก็มีคนเร่ร่อนคนตกงานเต็มเลยคือมีทุกจังหวัด

Q: ช่วงนี้คนตกงานกับคนไร้บ้านนี้ต้องแยกกลุ่มกันไหมคะ

A: มันเหมือนกับเส้นบาง ๆ เหมือนคนตกงานไปเร่ร่อนก็มี แต่คนที่ตกงานแล้วยังไหวยังพอมีเงินเช่าบ้านอยู่ก็มี ปัญหาของคนไร้บ้านจริง ๆ มันหลายอย่างบางอันมันมาจากครอบครัว เหมือนกับบางทีบางครอบครัวคนเร่ร่อนที่เป็นคนแก่เหมือนมีลูก 10 คน พ่อแม่เลี้ยงลูก 10 คนได้แต่ลูก 10 คนเลี้ยงพ่อแม่ไม่ได้ พ่อแม่ก็ต้องถูกปล่อยทิ้งไว้ ปัญหาครอบครัวปัญหาความเหลื่อมล้ำอะไรต่าง ๆ

Q: สุขภาพกับร่างกายมีส่วนในการกลับไปทำงานไหมคะ

A: ก็มีครับ มี บางคนสุขภาพไม่ดีปุ๊บจากที่บางคนอาจจะเคยทำงานบริษัท มีหน้ามีตามันเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีรายได้ 50,000 เป็นวิศวกร 3 หมื่นกว่า พอกลายเป็นคนพิการปุ๊บชีวิตมันก็ดร็อปลง อันนี้คือที่พบเจอภายนอก คนรวยอย่างเจ้าของศิริชัยแซนด์วิชที่รวยเป็นแสนล้านพันล้านก็กลับมาจนแล้วก็ยืนขายแซนด์วิชจนตอนนี้เขาก็ฟื้นแล้วกลับมามีฐานะระดับร้อยล้านเหมือนเดิม มันมีขึ้นมีลง

Q: คิดว่าคนไร้บ้านหน้าใหม่กับหน้าเก่ามีความต่างกันไหมคะ

A: กลุ่มที่ตกงานกลับไปง่ายกว่าเพราะว่าเพียงแค่เขาไม่มีงาน บางคนก็โทษดวงนะเหมือนกับจังหวะดวง บางคนสมัครงาน 5 ที่ สมัครปั๊มน้ำเงินเซเว่นพนักงานเข็นรถเข็นในห้าง แต่มันหางานไม่ได้จริง ๆ ก็เลยตกงาน นอกจากให้งานเราอาจจะต้องเสริมการช่วยเหลือด้านอื่นด้วย เช่นความรู้หรืออาจจะสนับสนุนเรื่องเงินกู้ยืมหรือเงินทุนในการตั้งตัว เพื่อเอาไปใช้กับที่อยู่อาศัย เอาไว้กิน คือตอนทำงานใหม่ ๆ มันต้องมีทุนในการกลับไปทำงานใหม่ จริง ๆ คนไร้บ้านคนยากจนไม่มีใครอยากนอนข้างถนนหรอก แต่เขาไม่มีโอกาส เหมือนกับคำกล่าวของราชินีรัชกาลที่ 9 ท่านบอกว่าคนจนหรือคนร้ายที่ปล้นฉกชิงวิ่งราวคือเขาไม่มีโอกาส ไม่มีโอกาสไม่ได้รับโอกาสจากสังคม ไม่ได้รับโอกาสจากอาชีพด้านต่าง ๆ เขาก็เลยต้องกลายมาเป็นโจรแล้วก็ปล้นประชาชน

Q: แสดงว่าโอกาสก็เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้คนพวกนี้กลับไปใช้ชีวิตได้เหมือนเดิมใช่ไหมคะ

A: ครับ ผมเคยเป็นทั้งคนตกงาน คนที่ตกงานมีบ้าน อยู่แล้วก็ไร้บ้าน มันเลยเข้าใจไง

Q: ตอนที่ตกงานใหม่ ๆ ถ้าเลือกได้อยากได้ความช่วยเหลืออะไรจากรัฐเป็นอันดับแรกคะ

A: อย่างแรกก็ต้องมีเงินสนับสนุนสำหรับคนที่ตกงาน แล้วก็เป็นวิชาชีพ หรืออาจจะเป็นงานเขาอาจจะมาส่งเสริมก็ได้ว่าถ้าใครตกงานอย่ากลับมาประกอบอาชีพใหม่อยากเรียนตัดผมก็มาเลยโรงเรียนสอนให้ฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย คุณก็เป็นช่างตัดผมสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้เสริมสวยได้

Q: มันจะมีศูนย์ฝึกอาชีพของกรุงเทพฯ เขาเคยเข้ามาติดต่อกับที่นี่ไหมคะ

A: รู้จักศูนย์ฝึกอาชีพ มันจะมีที่นนทบุรีเป็นของผู้หญิง เขาเรียกโรงเรียนฝึกอาชีพ เขาไม่เคยส่งคนเข้ามา มีแต่ว่าถ้าใครอยากไปเรียนก็เข้าไปเรียน 105 บาท ค่าวิชา แต่สมมติเรียนเสริมสวยผู้หญิงอยากเรียนซาลอนคุณก็ต้องเสียค่าหัวหุ่น ถ้าอุปกรณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ เราต้องจ่ายเองหมด เราต้องควักเงินซื้อเอง

Q: ถ้าเรียนเสร็จออกมาจากศูนย์เขาหางานให้เราด้วยไหมคะ

A: พอเรียนจบแล้วเขาก็หางานให้ ถ้าใครไม่มีงานเขาก็หาให้ เพราะเขามีเครือข่าย อย่างศูนย์ฝึกอาชีพพอจะมีเครือข่ายอยู่อย่างเช่นครูที่สอนเขาจะมีเครือข่ายมีลูกศิษย์เยอะ เขาสามารถฝากไปเป็นลูกมือลูกจ้างได้ ครอบครัวอาจารย์ที่เขาทำให้เขาจะดูแลอยู่แล้ว ศูนย์ฝึกอาชีพนี่ ครูเขาสังกัดของกรมพัฒนาสังคม คือเวลามีคนมาช่วยเหลือจะมี กทม. หนึ่งหน่วยงาน แล้วก็กระทรวงพัฒนาสังคมอีกหนึ่งหน่วยงาน

Q: อย่างนี้คนไร้บ้านทั่วไปที่ไม่มีอะไรมาเลยก็ไม่น่าจะเข้าไปไหนศูนย์ฝึกอาชีพได้ไหมคะเพราะว่ามันต้องมีต้นทุน

A: เป็นอุปสรรคหนึ่ง คือจริง ๆ เขาต้องเรียนฟรี คือนี้มันเป็นของราชการ ถามว่าค่าเรียนอาชีพ 105 บาทแต่ค่าอื่นๆอย่างค่าผ้าเช็ดตัวค่าหวี คุณต้องเสีย แต่ถ้าคุณไม่เสียเรามีให้ยืมเราก็ต้องเสียตังค์สมมติยืมอีก 1 อันยืมแบตเตอเลี่ยนตัดผมยืมกรรไกรตัดผมบางทีก็ต้องเสีย 5 บาท 10 บาท 20 บาท ไม่มีคำว่าฟรี 100% แต่ถ้ามีฟรี 100% ก็มีจะเป็นโรงเรียนเป็นศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน อยู่สังกัดตรงไหนก็ไม่ทราบ แต่จะมีทุกจังหวัด ซึ่งเขาจะเริ่มรับสมัครตั้งแต่อายุ 14-15 เป็นต้นไป แล้วเราก็ไปพักอยู่กินอยู่ข้างใน แต่เท่าที่ทราบคือเรียนฟรีพักฟรี แต่ข้าวต้องหากินเอง มีงานให้ทำ คือไปเรียนคอร์สนึงอาจจะ 4-5 เดือน สมมติเรียนช่างเชื่อมช่างเสริมสวยตัดผม ช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ ไปเรียนจบมาได้ใบประกาศ มันน่าจะสังกัดกระทรวงแรงงานแหละ แล้วเวลาใครจะไปเรียนต่างประเทศ เป็นอาชีพครอบครัวเป็นช่างเสริมสวย เขาจะยกระดับพื้นฐานเขาก็ต้องไปสอบที่ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานพอไปสอบปุ๊บเขาก็จะได้ไป ชุดนักศึกษาราชภัฏมหาลัยทุกคนคือบางคนอาจจะเรียนวิศวะพวกนี้เขาก็ต้องไปสอบที่ศูนย์พัฒนาแรงงาน

Q: เคยเห็นคนไร้บ้านหรือคนไร้ที่พึ่งเข้าไปในส่วนนี้และประสบความสำเร็จออกมา

A: มันก็มีบ้างแต่ว่าส่วนน้อย เรียนฟรีก็จริง จะไปกลับก็ได้หรือว่าจะพักค่าน้ำค่าไฟแล้วก็ไม่ได้เสีย แต่ว่าค่าข้าวก็ต้องซื้อกิน แล้วมันจะมีอีกศูนย์ที่เรียนฟรีกินฟรีแต่เป็นสำหรับผู้หญิงก็คือโรงเรียนสอนอาชีพของสตรีภาคกลาง น่าจะอยู่นนทบุรี สมมติเราตกงานเราเข้าไปเรียนกินอยู่ฟรี 3 มื้อเลย คือผู้ชายเข้าไปเรียนก็ได้แต่ว่าต้องหาที่พักเอง หาข้าวกินเอง คือมันดีแต่ว่ามันมีน้อย

Q: ข้อจำกัดก็คือเหมือนที่นี่สนับสนุนแค่เรื่องที่อยู่ใช่ไหมคะ (ศูนย์สุวิทย์วัดหนู)

A: ที่นี่เขาให้ที่อยู่เราฟรีแต่ว่าต้องออกค่าน้ำค่าไฟเอง จะบอกให้ภาคเอกชน มูลนิธิ หรือจะให้เครือข่าย 4 ภาคมาจ่ายให้เราอย่างเดียวก็ไม่ได้ก็ต้องช่วยกันออก ถ้าเราไม่มีงานจริง ๆ พวกพี่ ๆ คนเก่า ๆ ในศูนย์เขาก็จะแนะนำให้ว่าไปเป็นยามไปเป็นแม่บ้านไหม

Q: มีการสอนงานกันเองบ้างไหมคะหรือว่าคนข้างนอกเข้ามา

A: ส่วนใหญ่เป็นคนข้างนอกเข้ามาพัฒนา

Q: สำหรับคนไร้บ้านอยู่ในลักษณะไหนดีกว่ากันคะ

A: ถ้าถามถึงคนไร้บ้าน อยู่ที่นี่ดีกว่าบ้านอิ่มใจหรือดีกว่าบ้านพักคลองหลวง ดีกว่าเยอะ คือถึงแม้เขาจะไม่มีข้าวเลี้ยง เพราะว่าบางคนอยู่บ้านอิ่มใจนึกออกไหมว่าบางทีกินผัดถั่วงอก ใส่เลือดหมู

เราก็หันไปมองเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่นั่งกิน KFC ไก่ทอด 5 ดาว นั่งกินหมูกระทะ แต่สำหรับคนที่ไร้บ้านยากจนที่ต้องอาศัยอยู่ได้กินแค่ผัดถั่วงอก เขียวหวานต้ม ที่นี่ดีกว่าแล้วก็เขาไม่มีการคอร์รับชันเหมือนของหลวง ตอนมาใหม่ ๆ ที่นี่ก็ 70 กว่าคนตอนนี้ก็เหลือน้อยลงประมาณ 50 กว่าคน ล้มหายตายจากไปก็มี อาคารที่พักคือขึ้นไปก็เหมือนห้องนักศึกษา แต่มันจะแคบกว่าคือห้องนึงก็คือเหมือนเท่ากับห้องน้ำเลย แต่มันก็ยังดีถึงห้องแล้วแต่ว่ามันสบายใจ ตอนนี้ได้ยินว่าห้องเต็มแล้ว

Q: เขาไปหาคนมาอยู่ที่นี่ได้ยังไงคะ

A: คนไร้บ้านบางทีก็มาติดต่อเอง เหมือนเขาคุยกันปากต่อปาก เดินทางมาถึงที่นี่เอง เหมือนกับเพื่อนผมไปนอนอยู่เสาชิงช้าข้างวัดสุทัศน์ สถานีตำรวจทหารมาคุมบอกว่าเดี๋ยวจะเอาไปทำประวัติที่โรงพักหน่อย สุดท้ายถูกส่งไปอยู่เชียงใหม่ถูกส่งไปกับตัวที่เชียงใหม่ คือช่วงนั้นเขาจะจัดงานเกี่ยวกับทางราชการเฉลิมฉลอง เขาถูกกักตัวอยู่ในแถวจังหวัดเชียงใหม่ 3 เดือน ออกมาไม่ได้ จนผ่านไป 3 เดือนเขาก็เลยปล่อยตัวออกมา เขาบอกว่าใครมีตังค์ค่ารถกลับก่อนก็คือกลับได้เลย เขาก็นั่งรถสมบัติทัวร์จากเชียงใหม่มากรุงเทพฯ แต่ว่าใครยังไม่มีเงินก็รองบประมาณส่งไปช่วย เราสนามหลวงประจำไม่เห็นคนเร่ร่อนเลยช่วงนี้งานเขาโดนจับไปหมด มันเกิดขึ้นมาหลายครั้งแล้ว หนีไม่ได้เพราะตำรวจทหารเยอะคนแก่วิ่งไม่ทัน กลุ่มขึ้นรถบัสรถทัวร์ไป เราไปถูกกักตัวที่เชียงใหม่ พอจบงานปุ๊บก็กลับมา แล้วก็คือมีหลายคนที่โดน คือตอนนี้ทางราชการทางผู้ใหญ่เขาไม่จริงใจพอที่จะช่วยเหลือสังคม เวลาที่เขาจัดงานแจกของไม่ว่าจะลานคนเมืองหน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ตรงใกล้ ๆ วัดสุทัศน์ เขาก็จะไม่มีความจริงใจเต็มที่ คำพูดคำจาคือเหมือนกับหมูกับหมาเลยตอนไปรับของ เขาจะมาแจกให้มันจบไป คือของก็ยังเหลือ คือสมมติของข้าจะเตรียมมา 300 หรือ 400 ชุด แทนที่จะแจกให้หมดเขาก็หิ้วขึ้นรถกลับไป

Q: คิดว่าหน่วยงานไหนเข้ามาดูแลคนไร้บ้านให้ดีที่สุดคะ

A: ไม่มีเลยถ้าข้าราชการ เพราะว่าที่ทำงานมาหลายอาชีพ เด็ก ๆ ที่เรียนปอโทปริญญาเอกมหิดลพี่ก็ไปคุยมา คือสมัยก่อนพี่เป็นจิตอาสาไประดมทุนช่วยเหลือเด็กมา มันมีเหมือนแบบคนจริงใจมันหายาก เด็กฝึกงานบางคนที่ทำงานกับมูลนิธิกระจกเงาบางคนตอนแรกก็เห็นว่าเป็นนักศึกษา ใส่ชุดนักศึกษาไปฝึกงานเฟรชชีปี 1 ปี 2 ปี 4 เห็นตั้งแต่เขายังขึ้นรถเมล์ จนปัจจุบันเขาขับรถเบนซ์คันละเป็นแสนเป็นล้าน เขาทำงานอยู่กับกระจกเงา จนตอนนี้เขาอายุ 30 แต่ก็คิดว่าคนเราอาจจะจับพลัดจับผลูแล้วก็รวย ทุกวงการมันมีคอร์รัปชันธุรกิจหมด แต่คิดว่ามูลนิธิดัง ๆ ที่เกิดมามูลนิธิที่ตามหาคนหายถามว่าเขาดีล้านเปอร์เซ็นต์ไหมจริง ๆ ข้างในมันก็มีการโกงกินมีอะไรอยู่ โครงการต่าง ๆ ที่เข้ามาจ้างคนไร้บ้านให้มีงานทำ เขาบอกคนทั่วไปว่าจ้างคนไร้บ้านให้ไปมีงานทำ เขาให้หัวละ 700 บาท ค่าแรงวันละ 700 แต่คนที่ได้จริง ๆ เพื่อนพี่ที่ไปทำงานให้เขาทุกคนบอกว่าได้ 400 แต่ผมเอาเป็นแฟน

คลับกระจกเงาถ้าไปดูโพสต์เก่า ๆ เขาบอกว่าให้ค่าแรงพนักงานโครงการจ้างวานข้าคนไร้บ้านวันละ 700 คนที่พักอยู่ที่นี่ก็ได้ไปทำ

รหัสผู้ให้ข้อมูล: H5

Q: ตอนนั้นคือเคยอาศัยอยู่ที่หัวลำโพงใช่ไหมคะ

A: ไม่เชิงว่าไปอยู่ ตอนนั้นคือยายทำงานเป็นหัวหน้ากุ๊ก แต่วันศุกร์ยายจะมานอนหัวลำโพงเพื่อมาซื้อของแจกเอาไปขายที่พี่ชัย แล้วก็รับซื้อบัตรประชารัฐ ซึ่งยายไม่ค่อยเห็นด้วยกับบัตรนี้เพราะยายคิดว่าทำไมไม่ให้เป็นเงินเลย รู้ไหมว่าคนที่นี่เขาต้องการเงิน ซึ่งธงฟ้าขายแพงกว่าเซเว่น กาแฟ 120 มาขายให้ยาย 70 บาท ทำไมไม่ให้เขาเป็นเงินเลย อย่างรถก็เหมือนกัน พอเขาไม่เดินทางก็คืนหลวงหมด ทำไมไม่ให้เขาขึ้นฟรี สมัยทักษิณนี่ฟรีเลย เงินสดก็เข้าบัญชีให้เขา แค่ไม่กี่ตังค์เอง เช้าวันจันทร์ยายก็ไปทำงาน

Q: ตอนอยู่แถวนั้นได้ชวนเพื่อนมาอยู่ที่นี่ด้วยไหมคะ

A: ยายไม่ได้ชวนใคร แต่เพื่อนอะชวนยายมาที่นี่ (ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์วัดหนู) เพื่อนเขาอยู่กันที่บ้านอิ่มใจ ตอนนั้นเพื่อนก็ชวนเข้าไปอยู่ ตอนนั้นยังไม่ปิด แต่ยายออกมาประมาณครึ่งปีถึงได้รู้ว่ามันปิด พอที่นั่นปิดส่วนมากก็ย้ายมานี่บ้าง เร่ร่อนบ้าง พอมาถึงที่นี่ก็ขายของต่อเลย ช่วงแรก ๆ มาอยู่เฉย ๆ หลานก็โอนเงินมาให้ใช้สองสามพัน แต่เดี๋ยวนี้ก็หาเงินเอง ออกไปขายของทุกวันซักประมาณตี 1 ขายของที่เขาเอามาแจกแล้วเราก็กว้านซื้อ เช่น ปลากระป๋อง บางทีได้มาเกือบ 15 แพ็คก็มี แล้วมันก็เอามาขายให้เราเราก็เอาไปขายต่อแพ็คละ 100 เพราะที่จริงแพ็คละเกือบ 200 เราก็กว้านซื้อให้หมดเลยเพราะเราจะขายเพียงผู้เดียว เราก็จะได้โก่งราคาได้ พวกนี้มันไม่มีหัวการค้า

Q: เคยเป็นกุ๊กมาก่อนแล้วไม่มาขายอาหารหรืออยากทำอาชีพนี้ต่อแล้วหรอคะ

A: ไม่ทำแล้ว ยายเหนื่อย ก็มีเปิดร้านอาหารให้หลานพี่พิชัย เขาขายดีมากวันนึง แต่เขาจ้างคนเราก็เลยเป็นตัวเกะกะเดี๋ยวหกล้ม เขาบอกยายอย่าเดินมาก แล้วมันเป็นป่าทั้งนั้นเลยทางไปพิษณุโลก เพราะเขาต้องการทำเลที่จอดรถ ยายมาตรงนี้เขาก็ไม่รู้ สบายใจ ตรงนั้นบางทีเขาด่าลูกตีลูกก็กระทบกระเทือนใจเราเพราะเราเลี้ยงมา ทุกคนมีปัญหาไม่เหมือนกันที่มาอยู่ตรงนี้ บางคนไม่ใช่เขาไม่มีบ้านนะเขามี ยายไปอยู่เมืองนอกได้เงินมาเป็นล้านแต่เสียไปกับการพนันหมด ไปเป็นกุ๊กที่เดนมาร์ก แบบยายบางทีเขาบอกเดินไปเดินมาบางทีเดี๋ยวก็หกล้ม มันก็เป็นภาระอีก ไปดีกว่ายายเป็นคนง้อคนไม่เป็นด้วย ไปทันที

Q: แล้วคุณยายรู้จักที่นี่ได้ไงคะ

A: เพื่อนแนะนำ เพื่อนคนนี้เคยอยู่อิ่มใจ เขาไปหาเราที่หัวลำโพงเลยเพราะอยากให้มาอยู่ตรงนี้ มันอยู่ดี สบาย ไม่ต้องไปเช่าบ้านแพง ๆ เขาเคยมาอยู่แล้วแต่ตอนนี้ไปอยู่อพาร์ตเม้นท์แล้ว เขามีเงิน เขาเป็นราชการ Early Resign เขาเป็นคนขยันไง ไปทำงานที่จุฬาอีก ได้เงินเดือนอีก เขาไม่ได้ไร้บ้านแต่อยากมาอยู่แบบนี้ คนขี้เหนียว อยากประหยัด บัตรเอทีเอ็มก็ไม่ทำ ทองนี่ซื้อเดือนละเส้น เขาทำโอทีทำพิเศษ เงินเดือนเขาแค่ 9,000 แต่รับที 30,000 เขาทำทีเลิก 4 ทุ่มก็ต้องขอเข้า 4 ทุ่มที่บ้านอิ่มใจ

Q: ที่นี่มันต่างจากที่รัฐจัดหาให้ยังไงคะ

A: คล้าย ๆ กับว่าเขายึดหมดเลยนะบัตรอะไรทุกอย่าง แล้วก็จะออกก็ต้องมีคนเซ็นต์รับรอง เราไม่ถึงขั้นจุดนั้น เหมือนไม่มีที่พึ่งจริง ๆ ไม่มีอาชีพอะไร เราก็หาเงินได้เองอยู่ ตีสองยายก็ไปแล้ว ประมาณทุ่มหนึ่งยายก็ไปปูผ้าไว้แล้ว ปูผ้าขายเสื้อผ้าอะไร

Q: เคยมีคนเอาเสื้อผ้ามือสองมาให้คุณยายขายไหมคะ

A: มี พอมาแล้วยายก็ไม่ค่อยได้เลือกทันกับเขาหรอก ก็ไม่ได้แย่งหรอก เหลือเศษ ๆ เขาจะเอาไปทิ้งแล้วก็เอามาให้ยาย ที่นี่เขานิยมเสื้อยืดตัวใหญ่ ๆ กัน

Q: อยากให้ภาครัฐช่วยเหลืออะไรเพิ่มเติมไหมคะ

A: อยากได้เงินบำนาญผู้สูงอายุ มันควรจะได้ ต่างประเทศเขามีหมดแล้วนะ สวัสดิการเขาดีทุกอย่าง บัตรประชารัฐยายไม่มีก็อยากทำ

Q: มีทักษะหรือการเรียนการสอนอะไรที่ยายอยากเรียนรู้ไหมคะ

A: มันก็เป็นหมดทุกอย่างแล้ว อายุเยอะแล้วก็ไม่รู้จะเรียนไปทำไม แต่อยากถ่ายทอดให้คนอื่นเป็นวิทยาทาน คนในนี้เขาไม่ได้ทำอาชีพนี้ แต่ถ่ายทอดให้ร้านหมดทุกอย่างเลย

Q: ทำไมถึงไม่ไปอยู่ศูนย์อื่นที่เขาแนะนำ

A: มันไกล ชอบอยู่ในเมือง ตรงนี้ดีกว่าบ้านอิ่มใจ อิ่มใจมันเข้าไปแล้วเหมือนพอเกิน 4 ทุ่มก็ไม่ให้เข้า พอ 8 โมงก็ต้องออกไปให้หมด อยู่ไม่ได้ บางคนก็ไปนอนหัวลำโพง สวนลุมพินี คือวัดสระเกษจะเยอะที่สุด คือเขาเลือกโลเคชันการนอนจากห้องน้ำ มันมีห้องน้ำ เหมือนข้างในมันเป็นโรงเรียนด้วยนะ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวอณัสษร ฤกษ์อุดม

ประวัติการศึกษา บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรมนุษย์และองค์การ)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2561

ประสบการณ์การทำงาน พ.ศ. 2564
ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การพัฒนากำลังคนคุณภาพเพื่อสร้างนวัตกรรมภาครัฐ
พ.ศ. 2565
ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการศูนย์วิชาการสนับสนุนงานสุขภาวะในองค์กร